HISTORIA ECCLESIASTICA.

HISTORIA ECCLESIASTICA VARIIS COLLOQUIIS DIGESTA

UBI

PRO THEOLOGIÆ CANDIDATIS

Res præcipuæ, non solùm ad Historiam, sed etiam ad Dogmata, Criticam, Chronologiam, & Ecclesiæ Disciplinam pertinentes, per breves Interrogationes, & Responsiones perstringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

TOMUS SEXTUS

Complectens Sæculum Ecclesiæ Decimum Quintum.

AUCTORE

FR. IGNATIO HIACYNTHO
AMAT DE GRAVESON

Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis Theologo, Ord. Fratrum Præd.

ROMÆ MDCCXX.
Ex Typographia Tinassii.

SUPERIORUM PERMISSU.

NOS FR. ANGELUS GULIELMUS MOLUS

Sacræ Theologiæ Profeſſor, ac totius Ordinis Fratrum Prædicatorum humilis Vicarius & Procurator Generalis ſalutem.

TEnore præſentium noſtrique auctoritate Officii licentiam facimus Reverendo admodum Patri Fratri *Ignatio Hiacyntho Amat de Graveſon* in Sacra Facultate Pariſienſi Doctori ac in Collegio Caſanatenſi Conventus Sanctæ Mariæ ſuper Minervam de Urbe Theologo, Provinciæ noſtræ Provinciæ Alumno, typis edendi Opus in plures Tomos diſtributum, cui titulus eſt: *Hiſtoria Eccleſiaſtica variis Colloquiis digeſta, &c.* dummodò prius approbatum fuerit à duobus Ordinis noſtri in Theologia Magiſtris, & aliis ſervatis de jure ſervandis. In quorum fidem &c. Datum Romæ in Conventu noſtro Sanctæ Mariæ ſuper Minervam die 2. Aprilis 1720.

FR. ANTONIUS GULIELMUS MOLUS
Vic. & Proc. Generalis Ordinis.

Loco ✝ Sigilli.

Fr. Bernardus d'Arcet Magiſter, & Socius.

Regiſtr. fol. 82.

EPISTOLA AMICI

Clerici Regularis Scholarum Piarum
S. Pantaleonis de Urbe

AD AUTHOREM,

SACRÆ FACULTATIS PARISIENSIS DOCTOREM,

Et Collegii Casanatensis Theologum.

IN variis homines juratos Artibus annos
Absoluũt:sunt qui lunares nocte labores
Aspiciant sævi metuentes omina Cœli,
Vanarumque Orbem quatiant terrore minarum.
Sunt qui res Scriptis memorent, quas turba Deorum
Gesserit in Latio;quæ Marti templa decoro,
Quæ Floræ, & Veneri surgebant marmore; quanto
Tibridis Vrbs strepitu resonabat, cùm Saliorum
Stulta cohors terram pede percutiebat inani.
At nil suavius est, quàm docta volumina Sacris
Implere Historiis; quid enim sermone prophano
Indiget hæc ætas in terram curva,nimisque
Ver-

Vergente in Vitium Naturâ cerea flecti.
Propterea tua Scripta tubis, Vir maxime, fama
Ultima Tyrreni feret ultrà littora ponti,
Cùm res Divinas, & Sancta negotia Sedis
Romanæ Populis memorent celebranda futuris.
Posteritas etenìm in studium propensa videbit,
Vecta triumphali quotiès Capitolia curru
Relligio ascendit victrix spolia inter & arma;
Res tot Sæclorum mirabitur ordine recto
Descriptas: quis enim tot posset tempora solus
Amplecti, & Veteris Latii Sermonibus uti,
Hìc, ubi barbara lingua sagaces verberat aures?
Ergò tibi meritos porrexit Gallia honores,
In primâ cùm te sapientum Sede locavit,
Et Sacram Capiti dedit, aptavitque coronam.
Præterea tua laus fit major, dum studiorum
Heroi egregio rationem providus offers,
Palladis Ausoniȩ qui Sacras protegit Ædes;
Ille etenim centum effigies disponit avorum
Porticibus, qui purpureo velamine fulgent,
Aut Romam, & terras divinâ lege coercent;
Nam quæ progenies tot jactat signa, virosque

Præclaros, quot Gens Burghesia? majus in Urbe
Nil hâc gente vident Populi, Martisque Nepotes.
Ergò animum studiis agita, mentemque labore
Gallorum decus eximium, tibi Pallas amica,
Mæcenasque favet longinquis notus ab Indis.

APPROBATIO.

SExtum Historiæ Ecclesiasticæ Tomum, à spectatissimo viro Fr. *Ignatio Hiacyntho Amat de Graveson*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis Theologo conscriptum, Jubente Rm̃o Patre *Fr. Gulielmo Molo*, totius Ordinis FF. Prædicatorum Vicario, & Procuratore Generali, maximâ animi cum voluptate legi, pervoluique. De cujus præstantissimo Auctore, hoc candidum certè Judicium ferre nullus dubito: partes scilicet ipse omnes præcellentissimi Historici cumulatissimè explevit. Genus scribendi ejus doctum, nitidum, tersum, pressumque. Rerum ipsarum sedulus scrutator, severus Iudex, ab affectibus immunis: nihil enim temerè, sed omnia necessariis argumentis confirmat. Iàm verò, quid Collegæ nostri, mihique multis nominibus charissimi, summam prudentiam, quid reconditam eruditionem, quid cæteras, quibus excellit, virtutes commemorem persequarque. Uno verbo totum ipsius elogium complectar. Decimi Quinti Ecclesiæ Sæculi Historiam contexuit non minori gravitate, stylique elegantiâ, quàm integritate, & eventuum narratione fideli, quę cultissimo cuilibet ingenio, quantum admirationis sit allatura, intelliget sanè, quisquis eam haud perfunctoriè lectitabit. Quamobrem, cùm Opus istud, nihil aliundè cõtineat, quod Fidei, aut bonis moribus non sit consentaneum, ut publici quantocyùs juris fiat, dignum omninò esse censeo. Datum Romæ, in Conventu S. Marię super Minervam, die III. Aprilis, Anni 1720.

Fr. Patricius Plonket Ordinis Prædicatorum,
Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, &
Collegii Casanatensis Theologus.

AP-

APPROBATIO.

BEnè habet, jam Vir Cl. *Ignatius Hyacinthus Amat de Graveſon*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor, & Collegii Caſanatenſis Theologus, Ordinis Prædicatorum, quatuordecim emenſus eſt Sæcula ſtylo eleganti, terſo, polito, facili, & claro elaborata. In præſenti ſolitæ inhærens methodo ſex Colloquiis abſolvit Hiſtoriam Sæculi decimi quinti, quam commendare lubens abſtineo; brevi, Deo fortunante, poſtrema duo Sæcula editurus, ſicque coronidem impoſiturus Operi arduo, egregio, & perutili, cujus laudes multis jam pridem celebratas ſi perſequi velim, actum agere videar. Quid aliud reliquum eſt, quàm ut Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſtudioſos, maximè verò Theologiæ Candidatos, quorum in gratiam ſcribere ſe profitetur Author, non minùs ſingulari modeſtia, quàm ſummâ eruditione conſpicuus, etiam atque etiam adhorter, ut Opus hoc aureum diligenter & accuratè pervolutent, in eoque immorentur, haud immemores præclari Moniti, quod habet Seneca Epiſtolâ ſecundâ: *illud vide ne iſta lectio multorum auctorum, & omnis generis voluminum, habeat aliquid vagum, & inſtabile. Certis ingeniis immorari, & innutriri oportet, ſi velis aliquid trahere, quod in animo fideliter ſedeat*. Cæterùm, tomus iſte ſextus decimi quinti Eccleſiæ Sæculi complectens Hiſtoriam, nil habet quod ejus editionem remorari poſſe videatur, immò, nullus dubito, quin hoc volumen ſextum magnam præſtantiſſimo Concinnatori famam apud æquos rerum æſti-

æſtimatores conciliet. Datum Romæ in Conventu Sanctæ Mariæ ſuper Minervam Calendis Aprilis anno 1720.

Fr. Antonius Bardon, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor Theologus, Catedraticus Caſanatenſis, Ordinis Prædicatorum.

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Magiſtro Sacri Palatii Apoſtolici.

T. Epiſcopus Heracliæ Vicesgerens.

APPRO-

APPROBATIO.
REVERENDI ADMODUM PATRIS
LEONIS A' S. FELICE

Carmelitæ Discalceati, Sacræ Theologiæ Prælectoris, & Definitoris Provincialis.

SÆculi Decimi Quinti Historiam Ecclesiasticam novâ Methodo, Methodicâ claritate, clarâ eloquentiâ, eloquentiori profunditate, profundiori eruditione, eruditiori veritate, Verissimâ, ingeniosissimâ, ac Doctissimâ subtilitate Ideatam, delineatam, adamussimque exaratam *ab Admodum Rev. P. Magistro Ignatio Hiacintho Amat de Graveson*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis Theologo, Ord. Prædicat. de Mandato Rmi P. Fr. *Gregorii Selleri* Sacr. Apost. Palat. Magistri, maximâ animi jucunditate revolvi; atque ex Auctoris Nomine Omen, ex Omine, si (a) *Doctrina sua noscitur vir*, illicò percepi hominem (b): Qui elevans se supra se, *ineptas, & aniles fabulas devitando, ac Doctrinam senum auferendo, protulit de Thesauro* (c) Omniscіæ suæ mentis *nova, & vetera* (d): A Sæculo siquidem, & usque in Sæculum *considerans Multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes Historiarum propter multitudinem rerum*, per (e) Sæcula aptare, disponere, ac Sapientissimè redigere *cura-*

(a) *Proverb.* 8. (b) 1. *ad Timot. cap.* 4.
(c) *Job.* 12. (d) *Matth.* 13. (e) 2. *Maccab. cap.* 2.

ravit, volentibus quidem legere, ut esset animi oblectatio, Studiosis verò ut facilius possint memoriæ commendare, omnibus autem legentibus utilitas conferatur. Orbi ergo Litterario Illucescat, ut etiam ab Historiæ (*f*) *veritate auditum avertentes, & ad fabulas convertentes* illuminet, ac *semitam Sæculorum custodire cupientibus* in Historiis (*g*), ostendat viam bonam, per quam ambulent ne ad falsitatis *lapidem offendant pedem suum*. (*h*) Ita judicare minimè dubitavi, dum Heterodoxum omne detestatur, & Impugnat acriter, Orthodoxum Dogma amplectitur, & propugnat feliciter. Datum Romæ in Collegio Sanctæ Mariæ de Victoria 12. Ianuarii 1720.

(f) 2. *ad Timot. cap.* 2. (g) *Job.* 22.
(h) *Psalm.* 90.

Fr. Leo à S. Felice Carmel. Discalceat. Sacræ Theol. Prælector, & Definitor Provincialis.

IMPRIMATUR,

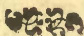
Fr. Gregorius Selleri Ordinis Prædicatorum, Sacri Palatii Apostolici Magister.

IN-

INDEX COLLOQUIORUM

Quæ in ſexto Hiſtoriæ Ecclesiaſticæ Tomo continentur.

na-

MEN-

M E N D A,

Quæ irrepſerunt in Editionem hujus Tomi ſexti Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ.

MENDA			CORRIGE.
Pag.	Lin.		
10.	28.	ſuum	ſuam
28.	8.	*Theodorus*	*Theodoricus*
80.	21.	quadringenteſimo	quingenteſimo
80.	32.	Colloquo	Colloquio
88.	29.	conterſerit	contorſerit
113.	6.	pertitisſimus	peritisſimus
190.	13.	libri 2.	libri XI.
233.	26.	*Haredoxi*	*Heterodoxi*
238.	14.	ſalvo conducto	ſalvo conductu
260.	25.	*Jo:vigeſimi tertii*	*Jo:vigeſimus tertius*
368.	18.	MCCCCXVIII.	MCCCCXCVIII.
414.	30.	MCCCCCIV.	MCCCCXLIV.
459.	lin.ult.	nnuere	innuere

HI-

HISTORIA
DECIMIQUINTI
ECCLESIÆ SÆCULI
Variis Colloquiis digesta.

ISTORIA decimi quinti Sæculi varios ac memorabiles complectitur eventus, quos dùm Ecclesiastici Scriptores referunt, nunc lugentem exhibent Ecclesiam lethali Hæresum, & diuturni Occidentalis Schismatis vulnere petitam, nunc eam lauro coronatam de Hæresibus triumphantem, &, extincto funesto illo Schismate, sub uno tandem Capite in terris visibili, Romano videlicet Pontifice, felicitèr adunatam depingunt, maximisque laudibus extollunt summam vigilantiam Romanorum Pontificum, & zelum Sanctissimorum Antistitum, qui bellum id ætatis enatis Hæresibus, flagitiis, improbitati, lapsis in deteriora moribus indixerunt, collapsam Ecclesiæ disciplinam severitate legum, seu Sacrorum Canonum, sanxerunt, veterem Ecclesiæ dignitatem constituerunt, & quæ temporum labe obrepserant vitia emendarunt. Ecclesiam gravissimis malis Sæ-

culo XV. conflictari permisit Deus, ut indè illustrior, & innumeris decorata palmis gloriosior appareret. Illam quidem exagitarunt *Wicleffistæ*, quorum hæresis sub finem præcedentis, seu Sæculi decimi quarti, jam in Anglia pullulare cœperat. In eam vexillum quoque erexerunt Hussitæ, aliique nefandi Hæretici, qui Religionem impia novitate, opinionum portentis, & flagitiorum monstris deformare tentarunt. At illa, potentissimo Dei adjuta præsidio, omnes illos hæreticos in perniciem avitæ Religionis conspirantes exarmavit, & clarissimos de illis retulit triumphos. Luctuosa itidem fuit Sæculo ineunte decimo quinto Ecclesiæ Romanæ facies, dùm *Gregorius XII.* & *Benedictus XIII.* Sedem *Petri* eodem sibi tempore vindicarent. Suos uterque habebat Auctores, Patronosque maximos ac sanctissimos; hinc inde Provinciæ, Regna, Reges, Doctores, Jurisconsulti, Præsules, Concilia, jura stabant. Unum rebus desperatis, & abolendo Schismati præsentissimum remedium afferri posse videbatur, si cederet uterque contendentium, uterque Pontificatum abdicaret. Visa erat ea sententia potior inprimis Sacræ Facultati Parisiensi, cujus tum prudentia singularis & fides maximè enituit. Sed cogi posse *Benedictus XIII.* negabat, ac se Gallorum, & Aragonum, qui eum, ceù legitimum Pontificem, agnoscebant, opibus sustentans, bellum atrox & intestinum fovebat. Instabat interim *Sigismundus* Imperator Occidentis, & Galliam, Hispaniam, Angliam, Italiam circumcursabat, ut dissidentes & convulsas Orbis partes componeret; sed nihil omninò promovebat. Episcopi, qui ad dirum istud tollendum Schisma Concilium Pisa-

num

num celebrarunt, nihil profecerunt aliud, niſi ut ad duos Pontifices Maximos tertius adderetur. Tandem, pacem ac concordiam fruſtrà quæſitam à Regibus, Imperatoribus, Juriſconſultis ac Doctoribus, dedit Deus Eccleſiæ magnis hactenùs jactatæ procellis, & graviora mala metuenti, effecitque, ut *Carolus VI.* Galliarum Rex in celeberrimo Præſulum Regni ſui, & Procerum conventu juberet ſuis ſubditis, ut ab obedientia & cauſa *Benedicti XIII.* qui Avenione ſedebat, recederent. Sic *Benedictus XIII.* à Gallia deſtitutus, in ordinem redactus eſt, & brevi poſtea in Concilio Conſtantienſi electo in Romanum Pontificem *Martino V.* vetus ac ferale iſtud Schiſma poſt annos ferè quinquaginta ſuſtulit Deus Optimus Maximus, & ſæviſſimam tempeſtatem in diu optatam tranquillitatem convertit. Hanc communem Fidelium ex iſtius Schiſmatis extinctione profectam lætitiam cumulavit etiam Deus felici illa unione Eccleſiæ Græcæ cum Latina, quæ eodem Sæculo XV. in Concilio Florentino celebrato anno MCCCCXXXIX. cum ingenti plauſu, & feſtivis omnium gratulationibus facta ac promulgata eſt. Sed, proh dolor! hæc unio diuturna non fuit. Captâ namque à *Mahomete II.* Turcarum Imperatore anno MCCCCLIII. Conſtantinopoli, Regiâ Græcorum urbe, pulſi ſunt Græci, vel qui remanſerunt, durum Barbarorum jugum ſubierunt, & à Latinis perpetuò deinceps Schiſmate fuerunt ſeparati. Hæc tamen Imperii Græcorum ruina, ita diſponente Deo, ceſſit in maximam Eccleſiæ Latinæ utilitatem. Græcorum quippè doctiſſimi à Barbaris patriâ pulſi, *Theodorus Gaza*, *Argyropulus*, *Georgius Trapezuntius*, *Beſſario*,

aliique plurimi in Italiam venêre, ut inde barbariem, ac ſubinde è Germania, & è Gallia expellerent. Excepti fuerunt ſummâ humanitate, & liberaliſſimè habiti à Pontificibus Romanis, & à Principibus Italiæ, maximè à *Medicæis* & à *Valeſiis* Regibus Galliæ; humaniores litteras, & præcipuè Græcas, docuerunt cum ſummo applauſu, cum incredibili frequentia & fructu auditorum, atque ex eorum Scholis prodierunt innumeri viri, ingenio, eruditione & eloquentiâ præſtantiſſimi, quorum alii ad Epiſcopales Infulas, alii ad Purpuram, alii ad Pontificiam dignitatem evecti, de tota Eccleſia, quà libris editis, quà confutatis Hæreſibus, quà ſancitâ in Conciliis Eccleſiaſticâ Diſciplinâ, optimè meriti ſunt, nomenque ſuum ſeræ poſteritati conſecrarunt. De variis illis eventibus, qui Sæculo XV. contigerunt, quoſque ſummatim hìc perſtrinxi, ut eos uno ſub aſpectu videre poſſes, copiosè diſſeremus in ſex Colloquiis, quibus Hiſtoriam Sæculi XV. comprehendemus. In primo deſcribemus Statum Eccleſiæ ſub Imperatoribus tàm Orientis, quàm Occidentis, & ſub aliis Orbis Chriſtiani Principibus. In altero texemus ſeriem Epiſcoporum, qui illuſtriores Sedes, Romanam præcipuè, Sæculo XV. tenuerunt. In tertio proferemus Hæreſes & Schiſmata, quibus eodem Sæculo vexata eſt Eccleſia. In quarto agemus de Conciliis tùm Oecumenicis, tùm Nationalibus, ſeu Provincialibus, in quibus vel profligatæ fuerunt hujus Sæculi Hæreſes, vel extincta Schiſmata, vel reſtaurata Eccleſiæ diſciplina. In quinto producemus in medium celebriores Scriptores, qui Sæculo XV. doctrinâ & pietate tàm in Oriente, quàm in Occiden-

dente floruerunt. Ultimum Colloquium erit de Doctrina Fidei, de Disciplina tùm Ecclesiastica, tùm Monastica, necnon de Doctrina Morali Sæculi XV.

COLLOQUIUM PRIMUM,

In quo describitur Status Ecclesiæ sub Imperatoribus Orientis & Occidentis, & sub aliis Orbis Christiani Principibus Sæculi XV.

DISCIPULUS. QUo loco fuerunt res Ecclesiæ Sæculi decimi quinti sub Imperatoribus Orientis?

MAGISTER. Pessimo loco fuerunt res Ecclesiæ Sæculi XV. sub Imperatoribus Orientis, præsertim post captam à Turcis Constantinopolim anno MCCCCLIII. quo anno *Mahometes* hujus nominis *II.* abolito penitùs Græcorum Imperio, longè latèque in Oriente Turcarum imperium propagavit. Imperabat in Oriente Sæculo ineunte decimo quinto *Manuel Palæologus*, Græcorum Imperator, qui, ut observavimus in Colloquio I. in Historiam Sæcul. XIII. & XIV. cùm à *Bajazethe* Turcarum Rege bello premeretur, & numeroso ipsius exercitui repellendo impar esset, totam penè Europam peragravit, ut à Principibus Christianis, potissimùm à Gallorum, & Anglorum Regibus, copias auxiliares impetraret, quas tamen ob Anglicos tumultus, Regisque Christianissimi *Caroli VI.* morbum, cùm obtinere haud potuisset, rebus infectis

in Orientem rediit, & gratissimum in itinere nuntium accepit de soluta Constantinopolis obsidione à *Bajazethe*, ob *Tamerlanis*, celebris Tartarorum Regis, in Syriam irruptionem, ingentesque Turcarum strages ab illo editas. Obiit *Manuel Palæologus*, Græcorum Imperator, Apoplexiâ correptus anno MCCCCXXV. cùm biduo ante obitum Monasticam vestem induisset, sumpto *Matthæi* nomine. Orientis, seu Græcorum Imperii hæredem *Manuel Palæologus* filium suum reliquit *Joannem Palæologum*, qui omnem curam, operam, & industriam contulit ad promovendam Ecclesiæ Græcæ cum Latina unionem, ut indè à Principibus Christianis faciliùs eliceret auxilium ad frangendas Turcicas vires, & ad tutandos jam nutantis Imperii Græcorum fines sibi omninò necessarium. Quamobrem *Joannes Palæologus*, Græcorum Imperator, cum fratre *Demetrio*, simulque *Josephus*, Constantinopolitanæ Ecclesiæ Patriarcha, multique Græcorum Episcopi, Presbyteri, & Laici nobiles ad littus Venetorum appulerunt; & indè solventes Ferrariam versùs ad flumen Padum sitam navigarunt, quò jam *Eugenius IV.* Concilium in Basileensi civitate cœptum transtulerat. Sed cùm in civitate Ferrariensi cœpisset paulò post grassari pestis, necessitas Patribus incubuit, indè abscedendi, eâque de causâ *Eugenius IV.* Pontifex Maximus Synodum Ferrariensem anno MCCCCXXXIX. transtulit Florentiam, primariam Tusciæ civitatem, quam Arnus præterfluit. In hac Synodo Florentina, cui interfuit *Joannes Palæologus* Græcorum Imperator, feliciter completa est, post varias hinc indè Græcos inter & Latinos altercationes, unio Ecclesiæ Græcæ cum Latina,

sicut

ſicut in Colloquio IV. agendo de Florentina Synodo operoſiùs oſtendemus. Felicem profectò *Joannem Palæologum* Græcorum Imperatorem, ſi initam in Concilio Florentino Eccleſiæ Græcæ cum Latina unionem, quam ipſemet ſummo animi ſtudio, magnisque curis & laboribus procuraverat, à ſuis Græcis ſollicitè conſervari ac retineri curaſſet. Tunc enim ab *Eugenio IV.* Summo Pontifice, qui jam profusâ liberalitate ei ſuppetias contra Turcas tulerat, majora ſubſidia accepiſſet, quibus ferocium Turcarum impetus nullo negotio retudiſſet, & eorum molitiones ac machinationes omnes inanes planè reddidiſſet. At *Joannes Palæologus*, officii ſui immemor, non eam, uti debuerat, ad evertendum Schiſma, ſollicitudinem adhibuit, ſuâque negligentiâ occaſionem dedit *Eugenio IV.* Pontifici Maximo ſuas itidem curas de copiis auxiliaribus deſtinandis remittendi, ut videre eſt in Epiſtolis ejuſdem Pontificis ad *Conſtantinum Palæologum*, *Joannis Palæologi* filium, datis XI. Kalend. Maji anni MCCCCXLI. Vitam protraxit *Joannes Palæologus*, Græcorum Imperator, uſque ad annum MCCCCXLIX. quo mortuus eſt die XXXI. Octobris, ætatis ſuæ LVIII. Imperii XXIV. Mortuo *Joanne Palæologo*, Græcorum Imperium affectavit *Demetrius*, filius *Joannis Palæologi*, ſed ætate junior, & natu minor, dictusque *Porphyrogenitus*, hoc eſt Imperatore patre natus; hujus tamen *Demetrii* factio compreſſa eſt, & decretum tàm à Græcis, quàm ab *Amurathe* Turcarum Principe, ut *Conſtantinus*, filius natu maximus Joannis Palæologi, anteponeretur *Demetrio* juniori, eique Græcorum deferretur Imperium. Fuit autem iſte *Conſtantinus Palæologus* magni ani-

mi Imperator, & bellicâ fortitudine nulli secundus, qui sæpiùs Turcas fudit, vicit, profligavit, ob idque *Draconis* nomen consecutus. Ad eum gravissimas litteras scripsit *Nicolaus V.* successor *Eugenii IV.* ut ipsum hortaretur ad Concilii Florentini Decreta promulganda, sanctæque unionis consummandum opus, quod si exequi renueret, & Schisma penitùs non aboleret, Constantinopolis expugnationem, totiusque Imperii excidium ei infra triennium à Deo est interminatus. Veritatem hujus Pontificiæ comminationis, heu nimium! comprobavit eventus. Anno siquidem millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio *Mahometes* hujus nominis *II.* Turcarum Princeps, Constantinopolim validissimâ obsidione oppressam post quinquaginta quatuor dies cepit, & invasit numero potiùs militum, quàm virtute expugnatam. Captâ civitate, ipse quoque Imperator *Constantinus*, dum acriter pugnat, vulneratus, & à trepida multitudine abreptus, ad portas urbis ad fugam tractus est, ubi fugientium impetu conculcatus & obtritus fuit. Agnito per paludamentum cadavere, abscissum est ipsi caput, paloque affixum per Barbarorum castra ad terrorem Christianorum circumlatum est. Dein, Barbari civitate potiti innumera impietatis, & crudelitatis ediderunt monimenta, quæ non tam verbis exprimi, quàm sanguineis lachrymis deplorari debent.

Sacrosanctum Corpus & Sanguinem Christi Domini in terram projecerunt, Crucifixi imagini impiè insultarunt, eamque sputo, luto, sordibus inquinarunt, cæteras Sanctorum Imagines aut confregerunt, aut combusserunt; Sacras Reliquias cani-

nibus ac ſuibus objecerunt; Templa prophanarunt, vaſa diripuerunt, Altaria deſtruxerunt, Virgines ſacras conſtuprarunt, adoleſcentibus impudicè abuſi ſunt, Viros Eccleſiaſticos ac Monachos, cæterosque omnis generis, ſexus, ætatis homines ignominiosè traxerunt, vendiderunt, aut crudelem in eos carnificinam exercuerunt; theſauros omnes abſtulerunt, nec Auguſtalibus ſepulchris parcentes, ea ſuffoderunt, cadavera diſſiparunt, ut inde aurea ornamenta auferre poſſent. Hæc fuit horrenda Urbis Conſtantinopolitanæ calamitas, & Græcorum Imperii ruina, quæ tamen fuit juſta Dei animadverſio in Græcos, in ſui Schiſmatis defenſione obduratos. Inde enim totius origo mali, ad quod curandum, quantùm egerint Romani Pontifices conſiliis, litteris, legationibus, hortationibus, comminationibus, precibus, expenſis, auxiliis; arguentes, obſecrantes, increpantes, inſtantes opportunè importunè, nihil denique omittentes, quò poſſent eos in viam veritatis reducere, ſatis in præcedentibus Colloquiis commonſtravimus. Sed ſurdis cecinerunt Romani Pontifices, & cuncti eorum conatus apud obſtinatiſſimam illam, & ad relapſum proniſſimam gentem ad nihilum reciderunt: uno verbo, perire voluerunt Græci, & quantò plus Turcæ eos provinciis & urbibus ſpoliabant, tantò acriùs & animoſiùs inter ſe digladiabantur, ita videbantur dolere de tarditate ſuæ ruinæ, quæ tandem contigit, Deo ita permittente, & Græcos his verbis, quæ leguntur Proverbiorum capite primo, increpante: *Vocavi & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret. Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis;*

Ego

Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cùm vobis, id quod timebatis, advenerit, cùm irruerit repentina calamitas, & interitus, quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio & angustia. Tunc invocabunt me & non exaudiam, manè consurgent & non invenient me.

Sunt nonnulli Scriptores, qui testantur, Constantinopolim à Turcis captam fuisse an. MCCCCLII. die ipsâ Pentecostes Spiritui Sancto sacrâ, idque occulto Dei judicio factum esse putant, eò quòd Græci à fide Spiritus Sancti à Patre, Filioque procedentis sæpiùs recessissent. Verùm, quamvis hæc sententia aliquos haud ignobiles nacta sit patronos, optimè tamen monet *Spondanus* ad ann. MCCCCLIII. communem esse antiquorum opinionem, Constantinopolim à Turcis captam esse anno MCCCCLIII. die XXIX. mensis Maji, in quam diem prædicti anni non incidit Pentecostes, sed incidit in diem XX. mensis Maji anni MCCCCLIII. Cùm igitur die vigesimâ nonâ mensis Maji ejusdem anni MCCCCLIII. contigerit expugnatio Urbis Constantinopolitanæ, sequitur Constantinopolim captam fuisse biduo post Octavam Pentecostes, & non ipsâ die Pentecostes, sicut modernis illis Scriptoribus, qui mysteria quærunt, de quibus philosophari possint, perperàm visum est. Et sanè, quamvis præcipua causa malorum & miseriarum, quibus tandem oppressi sunt Græci, suum ex Schismate ab Ecclesia Romana, & Hæresi de processione Spiritus Sancti à solo Patre originem habuerit, nullis tamen diebus alligatus est Deus ad faciendam vindictam in nationibus, cùm habeat ipsius providentia suos numeros, & terminos, quibus res convenientiùs peragat,

quàm

quàm quod homines cogitare, aut philoſophari poſſunt.

D. *Conſtantinus* ille *Palæologus*, Græcorum Imperator, qui, ut mox obſervaſti, in excidio urbis Conſtantinopolitanæ periit, reliquitne aliquos ſuperſtites liberos, qui proſtratum Græcorum Imperium erigere, armisque recuperare poſſent?

M. *Conſtantinus Palæologus*, ultimus Græcorum Imperator, duas quidem uxores habuit, ſed nullos ex illis liberos procreavit, ſicut oſtendit *Carolus Du Freſne Dominus Du Cange* in Hiſtoria Byzantina pag. 246. ubi erroris arguit Scriptores aliquot, *Monſtrelletum* ſcilicet, qui *Amurathem* uxori *Conſtantini* in ipſa æde Sophiana ſtuprum intuliſſe, hancque in Serajo incluſiſſe Sultanum *Mahumetem* commemorat: *Crucium* etiam ſcribentem, uxorem *Conſtantini Palæologi*, ejusque liberos coram Sultano ad menſam prandente truncatos: *Theodorum* quoque *Zygomalam* aſſerentem, filios *Conſtantini Palæologi*, pridiè quàm Urbs Conſtantinopolis caperetur, divinis munitos Sacramentis, juſſu *Conſtantini Palæologi* morti traditos fuiſſe, ne in Barbarorum manus inciderent: denique *Æneam Sylvium*, qui Epiſtolâ CLXII. ait, *Conſtantini Palæologi* filium, captâ à Turcis urbe Conſtantinopoli, *Peram* confugiſſe, ibique à Turcis obſidione cinctum. Quæ quidem omnia, ut à veritate Hiſtoriæ penitùs aliena jure merito rejiciuntur à *Carolo Du Freſne*, & tanquam futilia confutantur ab *Allatio*, viro doctiſſimo, libro I. *de Eccleſ. Orient. & Occid. conſenſu*. Nullos itaque liberos cùm procreaſſet *Conſtantinus Palæologus*, ultimus Græcorum Imperator, in ipſo ſemel mortuo defecit omninò Chriſtianorum

Orien-

Orientis Imperium, &, ut omnes memorant, atque obſervatione dignum cenſent Scriptores, ſicut Occidentale Imperium ab *Auguſto* inchoatum in *Auguſtulo* deſierat, ita Orientale Imperium à *Conſtantino Magno* inſtitutum, ſub altero *Conſtantino* everſum eſt anno MCCCCLIII. Fuit autem Imperium Orientis à *Conſtantino Magno* inſtitutum an. CCCXXX. ac ſubindè duravit annos mille centum & viginti tres annos. Hujus Imperii non exigua eſt amplitudo. Comprehendit quippè duas integras Imperii Romani Diœceſes Illyrici nempè & Orientis, quarum nomine continebantur Macedonia, Dacia, Oriens in ſpecie ſic dicta, Ægyptus, Aſia, Pontus, & Thracia, quas ſimul cum inferioribus earum Provinciis enarratas habes apud *Pancirollum* in Notitia Imperii Orientalis. Vide etiam Anonymum *Hiſtor. Orbis Terr. Geogr. & Civ. cap.* 10. *De Imperio Turcico*, ubi Catalogum exhibet omnium Hiſtoricorum, qui de utroque hoc Imperio aliquid litteris prodiderunt.

D. Cùm Turcæ, captâ urbe Conſtantinopoli anno MCCCCLIII. Orientis Imperium invaſerint, illudque armis longè latèque propagaverint, neceſſe eſt ut breviter hìc attexas ſeriem Imperatorum, quos Sæculo XV. Turcæ in Oriente habuerunt.

M. Ut ea, quæ de Turcarum Imperatoribus dicturus ſum, faciliùs percipere poſſis, in memoriam revocare debes omnia, quæ jam in Colloquio I. in Hiſtoriam Sæcul. XIII. & XIV. obſervavimus de Turcarum Origine, de *Bajazethis* eorum Regis victoriis, de ejus clade & calamitatibus à *Tamerlane* Tartarorum Rege ei illatis, ac poſtremò

de

de illius morte, quam ſibi, inſtar feræ, caveâ incluſo, & ad ludibrium ab eodem *Tamerlane* hàc illàc circumducto conſcivit anno MCCCCI. Hunc in modum è vivis ſublato *Bajazethi* Turcarum Regi quinque ſuperſtites manſerunt filii, qui totis duodecim annis mutuam in cædem ſemper armati, de Regno Patris acerrimè diſceptarunt, illud fœdè dilacerantes; Aſiamque & Europam cruentis præliis infeſtantes. Tandem anno MCCCCXIV. unus è digladiantibus *Bajazethis* filiis, dictus *Mahometes*, Principis Tryballorum & Thraciæ, Ducumque ad ipſum deficientium auxiliis adjutus, Turcico Imperio potitus eſt. Hic *Mahometes* Turcarum Rex, vir bellicoſus fuit, ut videre eſt apud *Leunclavium* in Hiſtoria Muſulmana, & in Annalibus Turcicis. Pacem pepigit cum Græcis, ſed bello laceſſivit Venetos propter regionem, quæ Jonium ſpectat, debellatâ tamen Turcarum Claſſe à Venetis, qui tredecim Barbarorum naves commiſſo prælio ceperant, pacem cum illis inire coactus eſt: Dein, cum Caramaniæ Principe pugnavit, eumque in Pruſiam cum exercitu irrumpentem debellavit, ſuamque in poteſtatem redegit, quem tamen libertati reſtitutum ac muneribus cohoneſtatum in ſuam Provinciam remiſit, poſtquam ab eodem Caramaniæ Principe trium Oppidorum & unius Caſtri deditionem accepiſſet. *Iſmaeli*, Sinopæ Principi, bellum denuntiavit *Mahometes*, eumque ad pacem Tributi penſitatione redimendam adegit. Walachos itidem bello aggreſſus, ad Danubium Caſtra locavit, ipſiſque Tributum imperavit. Sedem Imperii ſui Pruſâ Bithyniæ, ubi Majores ejus habuerant; Adrianopolim, nobilem Thraciæ civitatem, tranſtulit, recuperatis

ratis in Asia iis, quæ *Tamerlanes*, Tartarorum Rex, patri ejus *Bajazethi* armis ademerat. Obiit Mahometes in Regia Urbe Adrianopoli anno MCCCCXXII. sicut asserit *Leunclavius*, qui ex Turcarum Annalibus res à filiis *Bajazethis* toto Anarchiæ tempore gestas, & Historiam istius *Mahometis*, qui filiorum *Bajazethis* Turcarum Regis minimus fuit, & paterni Imperii hæres, accuratè quinque integris libris, seu 8. 9. 10. 11. & 12. suæ *Historiæ Musulmanæ* descripsit. Inter fratres *Mahometis* Turcarum Regis unus fuit, quem *Chalcondylas* lib.4. de rebus Turcarum *Jesum* appellat, *Phranzes* verò lib. 1. cap. 21. *Josephum* nominat. Hic ad Græcos se recipiens, Christo nomen dedit, dictus in Baptismo *Demetrius*, cui frater *Mahometes*, Turcarum Rex, liberalissimè res vitæ necessarias providit, & aliquot post annos ad Superos migravit; Christo, cujus fidem in terris professus fuerat, æternùm in Cœlis potiturus. Quatuor superstites filios legitimos moriens reliquit *Mahometes* Turcarum Rex, sed suis injunxit, ut *Amurathem* natu maximum in Sultanum acciperent, jussitque celari mortem suam diebus quadraginta, donec *Amurathes* ex Asia rediisset, Regnumque esset adeptus. At Græci *Amurathi* opposuerunt *Mustapham*, qui filius *Bajazethis* dicebatur, quique Græcis pollicitus est Calliopolim, quam tamen Turcæ, evecto in Regnum Turcicum *Mustapha*, reddere noluerunt. Hunc *Mustapham*, qui jam Serras occupaverat, ac Romaniam totam in deditionem acceperat, armis aggressus *Amurathes*, debellavit ac strangulari jussit. Hoc victo, alium *Mustapham*, fratrem *Amurathis*, substituerunt Græci, quem similiter oppressit ac suffocavit *Amura-*

ra-

rathes, qui hoc pacto in Imperio Turcico confirmatus, Græcorum vires debilitavit, Thessalonicam cepit, & Christianis maximas intulit clades. Post captam Thessalonicam *Amurathes* hujus nominis *II.* continuo victoriæ cursu omnem circa Peloponnesum regionem usque ad Sinum Corinthiacum incredibili celeritate perdomuit, à quo ut *Joannes Castriotus*, qui in Epiro, & eâ parte Macedoniæ, quæ ad Adriaticum vergit, Albaniæ nomine hodie celebris, regnabat, quietem & pacem impetraret, cùm se bello sustinendo imparem prospiceret, Crojâ, ditionis suæ Metropoli, urbe munitissimâ, *Amurathi* cessit, obsidesque fidei dedit filios, inter quos *Georgius* minimus, qui indole animi, & formâ corporis præstans, tantam apud *Amurathem* gratiam iniit, ut familiarissimum ipsum in suo palatio haberet, quem litteris & moribus Turcicis instructum ad Mahometanæ legis disciplinam traduxit, atque ob miram proceri vim corporis, & præstantis ingenii, expeditique consilii vigorem, *Scandebergum*, hoc est, *Alexandrum Dominum*, cognominavit, ejusdemque virtute ac fortitudine multis privatis certaminibus affatim probatâ, usus etiam deinceps est ejus victrice operâ in bellis copiisque ducendis tàm contra Mahometanos in Asia, quàm Christianos in Europa. At *Georgius Castriotus*, dictus *Scandebergus*, & eo nomine in Historia celebratissimus, cùm videret, defuncto Patre suo Epiri Rege, ejusque ditione ab *Amurathe* occupatâ, & veneno fratribus, ejusdem *Amurathis* insidiis, de medio sublatis, nullam sibi affulgere spem ditionem paternã recuperandi, quamvis ei ab *Amurathe* promissam; Turcicum excutere jugum, & pater-

ternam occupare ditionem generosè deliberavit, ac feliciter susceptum propositum perfecit anno MCCCCXLIII. post celebrem illam victoriam, quam *Vladislaus* Ungariæ Rex eodem anno ad Moravum fluvium reportavit. In hac victoria enituit maximè virtus *Huniadis Vaivodæ*, fortissimi exercitus Regis Hungariæ Ducis, qui nocte concubiâ cum decem millibus Equitum Barbaros aggressus, eorum triginta millia cæcidit, quatuor millia cum novem signis cepit, cæteris fugâ dilapsis ad centum millia. Hinc ad fines Thraciæ & Macedoniæ procedens, objectum sibi *Carambejum* Præfectum Asiæ, virum manu & ingenio promptum, cepit, ejusque copias grandi pariter cæde prostravit. Huic pugnæ ad Moravum fluvium commissæ aderat *Georgius Castriotus*, dictus *Scandebergus*, & in exercitu Turcarum militans, post cladem acceptam, occasionem ipse arripiens rebus suis consulendi, & paternam ditionem recuperandi, cessit *Huniadi*, & Secretarium Basæ, Turcici exercitus Ducis, captum scribere nomine *Amurathis* compulit litteras ad Præfectos Crojenses, & Epirotas, ut ei urbes redderentur. Deinde, ingenti celeritate *Crojam*, urbem paternæ ditionis caput, adiens, eam maximo Crojensium, & omnium Epirotarum gaudio obtinuit; Turcis indè, aliisque plurimis munitionibus & locis, aut pulsis, aut cæsis. Post insignes illas victorias anno MCCCCXLIII. de Turcis ab *Vladislao* Poloniæ & Ungariæ Rege, auxilio & ministerio *Juliani* Cardinalis & Legati Pontificis, & *Huniadis Vaivodæ*, necnon *Georgii Castrioti*, dicti *Scandebergi* partas; *Amurathes*, Turcarum Rex, militaribus Christianorum apparatibus ac victoriis territus,

pacem

pacem honeſtis conditionibus obtulit Chriſtianis, eamque cum illis ſanxit, quam tamen, Turcis Aſiatico bello diſtentis, cùm imprudenti conſilio abrupiſſent Hungari, Chriſtianus exercitus à Turcis ad Warnam profligatus eſt, & in eo prælio *Vladislaus* Hungariæ Rex, & *Julianus* Legatus Pontificis cæſi ſunt, ac Chriſtiani multâ clade affecti anno MCCCCXLIV. ſicut eleganter in ſuo Commentario *De rebus geſtis Vladislai Regis, & pugna Varnenſi* deſcribit *Philippus Callimachus*, natione Tuſcus, ſed juſſu *Pauli II.* in Poloniam profugus, ex quo *Bonfinius* in Rebus Hungaricis, *Cromerus* in Polonicis, & alii Scriptores res geſtas in hoc funeſto prælio exſcripſerunt, ut videre eſt apud *Spondanum* in Continuatione *Baronii* ad annum MCCCCXLIV. Poſt hanc victoriam de Chriſtianis relatam, *Amurathes*, Turcarum Rex, arma vertit in *Georgium Caſtriotum*, dictum *Scandebergum*, Epiri Regem, qui, ut mox diximus, ab eo defecerat, & Chriſtianitatem iterum profeſſus, paternam ditionem recuperaverat. At infeliciter *Amurathi* ceſſit Martis alea. A *Scandebergo* ſiquidem, Epiri Rege, non ſemel repulſus, victusque *Amurathes*, dum ejus Regni caput Croam obſideret, ac tandem coactus turpiter obſidionem Crojæ ſolvere, ex mœrore & apoplexia diem clauſit extremum, cùm nimiâ vini copiâ ſe ſe in convivio ingurgitaſſet anno MCCCCLI. Ejus Corpus delatum eſt Pruſam Bithyniæ ad Sepulchra Majorum.

Amurathi II. ſucceſſit in Turcico Imperio ejus filius *Mahometes* hujus nominis *II.* unius & viginti circiter annorum adoleſcens, quem nonnulli Auctores falsò ſcripſerunt Chriſtianâ matre natum,

Maria ſcilicet, ſive ut alii vocant, *Irene*, filia *Georgii Bulcovizii* Serviorum Deſpotæ, quæ puerum Chriſtianis præceptis & moribus imbuerit. Hoc ſiquidem falſum eſſe manifeſtò liquet ex Annalibus Turcicis, & annorum ſupputatione, ut demonſtrat *Leunclavius* in Pandectis Hiſtoriæ Turcarum Numero 1. & *96*. idque confirmant teſtimonia Græcorum *Chalcondylis*, & *Spandugini*, quorum ille *Mariam*, ſeu *Irenem*, filiam *Georgii* Serviorum Deſpotæ, quam *Amurathes* uxorem duxit, appellat non *Mahometis* matrem, ſed novercam: hic verò diſertis verbis tradit, *Amurathem* nullam ſobolem ex *Maria*, ſeu *Irene*, Georgii Serviorum Deſpotæ filia, ſuſcepiſſe. Non potuit ergo *Irenes*, ſeu *Mariæ*, eſſe filius *Mahometes*. Hic ille eſt, qui, ut antea dicebamus, Urbem Conſtantinopolim, devicto *Conſtantino Palæologo*, ultimo Græcorum Imperatore, cepit anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo tertio, & Turcarum Imperii fines latè propagavit. Duo quippè Chriſtianorum evertit Imperia, Conſtantinopolitanum videlicet & Trapezuntinum; Regna duodecim, & Urbes ſupra ducentas expugnavit. Venetis *Corinthum*, *Lemnon*, *Mitylenam*, *Eubœam* eripuit, Genuenſibus abſtulit *Theodoſiam*, ſeu *Capham*, & in Italia *Hydruntum* occupavit; *Albam* tamen *Græcam*, nunc vulgò *Belgradam* appellatam, & *Rhodum* fruſtra tentavit, hanc Inſulam egregiè propugnante Rhodiorum Equitum Magiſtro *Petro Albuſſonio* natione Gallo. Quatuor linguas, præter ſuam Arabicam, noviſſe *Mahometem II.* Græcam, Latinam, Chaldaicam, Perſicam, teſtatur *Phranzes*, & Aſtronomiæ ſtudio addictiſſimum, ex Syderum converſionibus didiciſſe, Regna & Provin-

vincias posteâ se subacturum, quas reverà tum fortitudine, tùm calliditate obtinuit. Obiit *Mahometes II.* Nicomediæ anno MCCCCLXXXI. quinto Nonas Majas, ut tradit *Bonfinius*. De hujus Turcarum Imperatoris crudelitate, perfidiâ, libidine, aliisque vitiis, necnon de quarumdam specie virtutum, victoriis, & rebus gestis plura apud *Chalcondylem* libris 8. 9. & 10. *de Rebus Turcicis*, apud etiam *Joannem Leunclavium* in Historia Musulmana, in Annalibus Turcarum, & in *Pandectis Historiæ Turcicæ* legi possunt. Hìc brevitèr dumtaxat observabo, quosdam esse Scriptores, qui, post *Isidorum* Cardinalem Ruthenum in Epistola de expugnatione Urbis Constantinopolitanæ, asserunt, hunc *Mahometem II.* Turcarum Imperatorem, tam infenso odio Christianos fuisse prosecutum, ut, Christiano sibi obviante, tanquam indè fœdaretur, oculos & os abluere solitum esse. Verùm, id à Græcis in Turcarum odium de industria fuisse confictum autumant periti alii Scriptores, vel saltem, ut ait *Spondanus* ad annum MCCCCLI. Num. XI. id intelligendum est de initiis Imperii *Mahometis II.* cùm posteà sæpiùs etiam benignè cum Christianis illum egisse, saltem postquam cepit Constantinopolim, certum sit. Narrat enim *Spondanus* ad annum MCCCCLIII. *Mahometem II.* captâ Constantinopoli, tribusque diebus peractis, quibus eam direptioni militum permisit, cùm triumphum duxisset, ultrò Christianis facultatem concessisse Constantinopolim redeundi, & secundùm Religionis suæ ritus vivendi. Quò autem Christiani libentiùs ad Urbem incolendam allicerentur, voluit *Mahometes*, ut Episcopi Patriarcham eligerent, cùmque ab ipsis *Georgius*

Scholarius fuisset Patriarcha electus, & mutato, pro more, nomine *Gennadius* esset appellatus, ac pristinæ consuetudinis esset, ut electo Patriarchæ Imperator Virgam Pastoralem auream lapillis & margaritis distinctam donaret, hæc pronuntians verba: *Sancta Trinitas, quæ mihi Imperium donavit, te in Pariarcham novæ Romæ deligit*, & equum de Regio Stabulo, albo & aureo stratorio ornatum, cui Patriarcha insidens, toto Procerum comitante cœtu, cum faustis acclamationibus in Patriarchium ducebatur, præstitit *Mahometes* eadem omninò officia *Gennadio* Patriarchæ Constantinopolitano. Hæc *Spondanus* refert ex *Phranze*, qui Scriptor coævus est, & tunc Constantinopoli præsens erat. Addit etiam ibidem *Spondanus*, quòd cùm *Mahometes* in Patriarchium aliquandò introisset, colloquio blando cum *Gennadio* Patriarcha per Interpretem habito, de Religionis Christianæ dogmatibus eum interrogaret, & cum omni fiducia respondere compelleret; præstitit id graviter Patriarcha, ac præclarè de Sanctissima Trinitate, & Verbi Divini Incarnatione differuit. Quæ adeò lubentèr *Mahometes* ab eo accepit, ut non solùm ab eo tempore Patriarcham majori veneratione coluerit, & Græcis benevolentiorem se se exhibuerit; verùm etiam ipsam Patriarchæ de articulis Fidei Dissertationem sibi dari voluerit, quæ Græcè, Latinè, & Turcarabicè extat libro 2. *Turco-Græciæ*, viginti Capitulis distincta, egregium sanè Fidei Christianæ monumentum. Hæc pauca ex *Spondano* hìc observanda esse duxi, ut his Scriptoribus assensum minimè præbeas, qui, re non satis perspectâ, confidenter asseverant, *Mahometem II.* Turcarum Imperatorem, toto

toto Imperii ſui tempore implacabilis in Chriſtianos odii fuiſſe. Sed redeamus ad ſeriem Turcarum Imperatorum. Mortuus *Mahometes Secundus* anno, ut jam diximus, milleſimo quadringenteſimo octogeſimo primo, quo in Rhodios, in Sultanum Ægypti, & Italiam bellum parabat; duos reliquit filios, *Bajazethem* natu majorem, & *Zemem*, inter quos de paterno obtinendo Imperio haud parva ſuborta eſt contentio. Magna Procerum pars *Zemi* favebat, quòd, licèt ætate minor, ad tractanda tamen arma aptior, & moribus humanior eſſet, eâque de cauſa etiam à patre dignior Imperio judicatus eſſet *Bajazethe*, qui quietis amantior, & libidini deditus ab armorum ſtrepitu abhorrebat. Prævaluit tamen *Bajazethes* hujus nominis *II.* & paterno Imperio potitus eſt. Id ægrè tulit *Zemes*, ejus frater, qui Pruſam, antiquam Regum Bithyniæ, ipſorumque Othomanorum Regiam, actutùm occupavit, ut ſaltèm Aſiatico frueretur Imperio. Verùm, *Zemes* victus ab *Achmete Baſſa* apud Neapolim Natoliæ, fugit in Ægyptum, inde Mecham, & indè expulſus, confugit Rhodum, ſeque Summo Rhodiorum Equitum Magiſtro *Petro Albuſſonio* tradidit. Ubi verò *Bajazethes* fratrem ſuum *Zemem* Rhodi eſſe audivit, ampliſſima ad Magnum Magiſtrum munera miſit, eumque impensè rogavit, ut *Zemem* diligentiſſimè cuſtodiret, ne quid turbarum inter Turcas cieret, quadraginta inſuper millia ducatorum ſingulis annis ad ejus alimenta ſe numeraturum ſollicitus eſt, pacemque cum Chriſtianis perpetuò culturum. Oblatas conditiones accepit *Petrus Albuſſonius*, & in Arverniam, Galliæ Provinciam, *Zemem* miſit, annuente Rege Chriſtianiſſimo *Ludovi-*

co XI. qui tamen Legatos à *Bajazethe*, Turcarum Imperatore, ad ſe miſſos, & in Provinciam appulſos, ſtatim regredi, & Galliâ excedere juſſit, nihil ſibi cum Chriſtiani nominis hoſtibus commune eſſe animo planè Chriſtianiſſimo profeſſus; nec ipſum *Zemem* videre voluit, quòd Mahometanæ legis cultor eſſet. Manſit autem *Zemes* in Gallia, detentus in quadam Equitum Arce, cui nomen *Burgonovo*, uſque ad annum MCCCCLXXXIX. quo anno Romam ad *Innocentium VIII.* Pontificem Maximum ductus, ſub illius, & *Alexandri VI.* Pontificatu in honeſta cuſtodia vixit, *Bajazethe* ad ejus ſuſtentationem quadraginta ducatorum millia annuatim mittente. Tandèm *Zemes* è Romana cuſtodia dimiſſus, Terracinam perductus eſt, ubi veneno ei propinato extinctus eſt anno MCCCCXCV. Mortuo *Zeme*, majoribus turbis agitatum eſt Turcarum Imperium. *Bajazethes* ſiquidem Turcarum Imperator, frater *Zemis*, tres filios habuit, *Achmetem*, *Corcutem*, & *Selimum*, qui impotenti regnandi ambitione abrepti, civile bellum, ac ſeditiones accenderunt. *Achmetem* filium natu maximum anno MDXI. ſibi ſucceſſorem deſtinarat *Bajazethes II.* At *Selimus* tertio loco genitus, cæteris audacior arripere conatus eſt Imperium, ſed commiſſo prælio victus à patre, *Midgen* aufugit, Oppidum versùs Varnam ſitum. Non tamen deſpondit animum, ſed anno ſequenti, ſeu MDXII. Janizzari, qui duritiem & feritatem *Achmetis*, majoris natu filiorum *Bajazethis*, ferre haud poterant, & in *Selimum* magis propendebant, quòd fratribus ſuis vigilantior ad bella gerenda videretur, *Bajazethem* Imperium abdicare, & *Selimo* filio rerum adminiſtrationem tradere compulerunt. Exauctora-

ratus *Bajazethes*, cùm Didymoticum, Thraciæ urbem, in qua natus erat, se se reciperet, jussu filii sui *Selimi*, veneno in itinere sublatus est, ut testatur *Leunclavius* in *Pandectis Historiæ Turcicæ*. Nec hoc parricidiali scelere contentus *Selimus*, statim in Asiam transgressus, fratres suos *Achmetem*, & *Corcutem* de medio sustulit, illorumque, quos in sua potestate habuit, filiorum fauces elidi jussit. Sæviit quoque in amicos fratrum, & in eos, quos ipse sibi ante Imperium proximos, conjunctissimosque habuerat; veritus ne aliquandò ab his impeteretur, quibus animi sui motus perspectos exploratosque esse probè noverat. Sed de *Selimo*, Turcarum Imperatore, plura dicemus in Colloquio primo in Historiam Sæculi decimi sexti, in quo obiit, seu die XXII. mensis Septembris anni MDXX.

D. Extinctum Christianorum in Oriente Imperium, totque à ferocissima Turcarum gente illatæ Christianæ Religioni clades, apertiùs, quâm vellem, probant, deploratissimum fuisse Sæculo decimoquinto Ecclesiæ Orientalis statum, nec possum quin vehementer doleam miseram Christianorum sortem, qui eo Sæculo Barbarorum tyrannidem subire coacti, durâ nunc servitute oppressi ingemiscunt. Ne igitur diutiùs ante oculos versetur hæc acerba, nimiùmque funesta Ecclesiæ Orientalis calamitas, expone, quæso nunc, quo loco fuerint Sæculo decimo quinto res Ecclesiæ sub Imperatoribus Occidentis, eorumque seriem ac gesta describe.

M. Imperabat in Occidente sub finem Sæculi decimi quarti *Wenceslaus* filius *Caroli IV*. cujus mentionem fecimus in Colloquio I. in Historiam Sæcul. XIII. & XIV. Sed cùm hic Imperator gulæ,

inertiæ, crapulæ, libidini, omnique turpitudini sese dederet, eamque ob causam variis carceribus detentus, nec mores mutaret; tandem, ne sub ipso corrueret Imperium, & labefactaretur Ecclesia, fuit ab Electoribus anno millesimo quadringentesimo exauctoratus, eique statim suffectus *Fridericus*, Dux Brunsuicensis, egregius sanè Princeps, industrius, & rei militaris peritissimus, qui eâ, quâ pollebat, fortitudine, labans Imperium erigere ac firmare potuisset, nisi rediens è Comitiis à *Waldekiano* Comite fuisset propè Frislarium occisus, jussu, ut fertur, Archiepiscopi Moguntini. Occiso *Friderico* substitutus est ab Electoribus *Robertus*, sive *Rupertus* Bavariæ Dux & Comes Palatinus, cognomento *Parvus*, quòd corporis parvi esset, sed magni animi, justitiæ cultor, belli pacisque artibus clarus, & Imperialis Majestatis conservandæ studiosus. Suam depositionem flocci fecit *Wenceslaus*, ac pristinam flagitiosam vitam in suo Bohemiæ Regno, quò se recepit, agere perrexit, ingenti Principatus dedecore, atque Religionis, litterarum, & civilis status maximo detrimento. Quin, & vecors adeò fuit *Wenceslaus*, ut cùm Cives Nuremburgenses detrectarent obedire *Ruperto* electo Imperatori, nisi priùs annueret *Wenceslaus*, eique ad assensum suum præbendum viginti aureorum millia offerrent, ipse, repudiato auro, cesserit jure suo, & tantùm ab illis exegerit aliquot optimi vini plaustra. Quo facto ignaviam suam prodidit, docuitque, se pluris convivium, quàm Imperium facere. Sed mittamus *Wenceslaum*, qui post depositionem suam reliquum vitæ in Bohemia egit, &, ut inquit *Cuspinianus*, obiit *tanquam porcus in volutabro*. Ejus in Imperio Occi-

cidentis successor *Rupertus* totum se contulit ad reparanda damna, quæ Italiæ præsertim *Wenceslaus* intulerat. Urbem, ditionemque Mediolanensem *Joanni Galeatio*, Virtutum Comiti, vendiderat *Wenceslaus*, ipsumque primi Mediolanensium Ducis titulo insignierat. Fuit autem iste *Joannes Galeatius*, teste *S. Antonino*, Authore coævo, 3. part. Chronici, tit. 22. cap. 3. *Magnus utique Dominus, seu potiùs tyrannus in Italia, sicut quicumque alius ex longis temporibus retroactis ..... statura procerus erat, & pulcher aspectu, non mediocriter literatus, eloquentia clarus, callens ingenio, & in agendis astutus & sagax, adeò ambitione devictus, ut, Dei timore postposito, proditionibus non parceret, & veneficiis, ut omnibus dominaretur per tyrannidem, & demùm Rex Italiæ fieret. Duas uxores habuit successivè, quarum primam filiam Regis Franciæ veneno extinxit. Secundam uxorem suscepit consobrinam, scilicet filiam Bernabonis avunculi sui sine dispensatione, licèt posteà obtinuerit. Unum ex consobrinis suis veneno perire fecit; exindè sub prætextu devotionis voti sui implendi pergens Mediolanum, Bernabonem ipsum (avunculum & socerum suum) sibi paternaliter obviantem capi, & incarcerari mandavit, & veneno vitam finire, ejusque duos filios interfici jussit, alios duos perpetuo exilio relegavit, ut dominio eorum, & patris usurpato liberiùs potiretur.* Sic *Joannes Galeatius* magnis in dies successionibus clarior, totius Italiæ Principatum agitabat animo, cùm præter Insubres, Bononiam, Senas, Perusiam, Pisas, Umbriæ partem, Veronam insuper, & Vicentiam cum aliis civitatibus obtineret, ac Florentinorum rebus inhiaret, cum quibus continua bella gessit, quæ *S. Antoninus* tùm à se visa, tùm à *Leonardo*

Are-

Aretino, Historico Florentino, descripta, loco mox à me laudato refert. Ad hanc coërcendam *Joannis Galeatii*, non Etruriæ solùm, sed universæ Italiæ formidabilem potentiā, in Italiam à Bonifacio IX. successore *Urbani VI.* & à Florentinis invitatus *Rupertus* Imperator, bellum indixit *Joanni Galeatio*, ni omnes civitates & loca Romano Imperio subjecta, quæ in Italia occupabat, quamprimùm restitueret. Hanc conditionem pacis repudiavit *Galeatius*, asserens, se illa omnia jure à *Wenceslao* legitimo Imperatore possidere, eademque adversùs ipsum *Rupertum* Imperii invasorem defensurum. In Italiam itaque adversùs *Joannem Galeatium*, Mediolanensium Ducem, cum exercitu properavit *Rupertus* Imperator, sed ab illo repulsus, in Germaniam, nullo operæ pretio facto, rediit. Mortuo paulò post, seu anno MCCCCII. *Joanne Galeatio*, multæ civitates se à servitute vindicarunt, quarum aliæ ad pristinos dominos reciderunt, & inter cæteras Bononia, Perusia, Assisium ad Ecclesiæ Romanæ subjectionem; in aliorum aliæ ditionem venerunt, putà Veronam, & Patavium occuparunt Veneti anno MCCCCV. quo Scaligerorum & Carrariensium dominatus extinctus est. Pisæ Florentinorum jugum acceperunt. Alias alii invaserunt, renovatis etiam Guelforum & Gibellinorum factionibus, atque ingentibus ubique patratis crudelitatibus, proditionibus, nequitiis, cædibus, direptionibus, cæterisque ejusmodi omnis generis malis, sceleribusque, quæ *S. Antoninus* loco citato pluribus prosequitur. Bello etiam id temporis Romam lacessivit *Ladislaus*, filius *Caroli Dyrrachini*, in quem *Urbanus VI.* Regnum Neapolitanum, abdicatâ eo Regno *Joanna*
Re-

Regina, transtulerat. Hic, inquam, *Ladislaus*, flagitiosi patris non minus flagitiosa proles, Romam haud semel occupare conatus est, sed à *Ludovico* Duce Andegavensi, & filio hujus *Ludovici* Andium itidem Ducis, quem *Joanna* Regina Neapolitana à *Carolo Dyrrachino* oppressa filium adoptaverat, quique contra *Carolum Dyrrachinum* indicto bello in Apulia vitâ excesserat, victus ac repressus est anno MCCCCXI. Sed victoriâ suâ uti nescivit *Ludovicus*, & quietis amans, abiectâ rerum Italicarum curâ, in Gallias rediit. Quò factum est, ut *Ladislaus*, qui tunc Regnum Neapolitanum tenebat, animos resumpserit, soleretque dicere, si hostes eadem ipsâ die victoriam prosecuti fuissent, tàm se, quàm Regnum in eorum potestate futurum, si alterâ die non se, sed Regnum; si tertiâ, nec se, nec Regnum, quoniam adversùs eorum vim opportuna remedia adhibuisset. Tandem anno MCCCCXIII. *Ladislaus* Romam per fracta mœnia armatus invasit; *Joannem* Papam *XXIII.* & Cardinales in fugam compulit, Basilicas sacras expilavit, honestas fœminas & sacras Virgines effræni suorum libidini permisit, in multos crudeliter sæviit, ac majora molitus, totius Italiæ dominatum usurpasset, nisi impius ac perfidus ille Rex, justo Dei judicio, fœdâ, pudendâque morte anno MCCCCXIV. occubuisset. His infestis bellis exagitata ac lacerata est Italia toto tempore Imperii *Ruperti*, qui amissâ omni spe hæc bella compescendi, de Italia non ultra sollicitus Imperium per decem annos pacificè administravit, obiitque in oppido *Oppenheim* Bavariæ anno MCCCCX. & Heidelbergæ sepultus est, ubi Academiam olim excitaverat. Post mortem *Ruperti*

Im-

Imperator ab Electoribus designatus est *Jodocus*, Brandeburgi & Moraviæ Marchio, *Caroli IV.* Imperatoris ex fratre *Joanne Henrico* nepos, dictus *Barbatus* à prolixa, quam gestabat, barbâ. Sunt nonnulli Scriptores, qui asserunt, *Jodocum* fuisse electum Imperatorem immediatè post depositionem *Wenceslai*, sed dubium non est quin fallantur, cùm *Theodorus Niemus* Scriptor coetaneus, & oculatus, in vita *Joannis* Papæ, & *Gobelinus Persona* in *Cosmodromio Ætate* VI. cap. 90. testentur, *Jodocum* fuisse dumtaxat electum Imperatorem post obitum *Ruperti*. Id etiam constat ex ejusdem *Jodoci* Constitutione *de resistendo Regiæ Majestati, si contra Ordinationes Imperii fecerit*; datâ Francofordiæ anno MCCCCX. Regni ejus primo; hæc autem *Jodoci* Constitutio extat inter Constitutiones Imperiales à *Goldasto* collectas. Verùm, iste *Jodocus* nunquam fuit Imperator coronatus, neque quidquam egit memoriâ dignum, utpotè homo ad res gerendas ineptissimus. Obiit Brunæ in Moravia sexto mense post electionem suam. In ejus locum statim ab Electoribus subrogatus est *Sigismundus*, Imperatoris *Caroli IV.* filius, & frater *Wenceslai*, quem propter inertiam exauctoratum esse diximus.

D. *Sigismundus* in regimine Imperii paremne sese exhibuit *Wenceslao* fratri suo, cui Principum consensu, ob flagitiosam ejus vitam, summa Imperii dignitas abrogata est?

M. *Sigismundus*, Princeps omni virtute clarus, Imperium optimè administravit, sibique omnium subditorum animos sapientiâ, prudentiâ, munificentiâ, justitiæ, ac religionis studio devinxit, quos *Wenceslaus*, ejus frater natu major, segnitie & mo-

rum turpitudine à se penitùs alienaverat. Varia fuit *Sigismundi*, antequam ad Imperium eveheretur, fortuna. Inprimis, ex Marchione Brandeburgensi, Rex Poloniæ fuit designatus, & post mortem *Ludovici* Hungariæ Regis, qui filiam *Mariam* ipsi cum spe Regni desponderat, Rex Hungariæ salutatus est anno MCCCLXXXVI. At, post infelicem Nicopolitanam Expeditionem, quam copiis Galliarum Regis adjutus contra *Bajazethem* Turcarum Regem anno MCCCXCVI. suscepit *Sigismundus*, & à Turcis victus è prælio fugere coactus est, in Hungariam, ob rem malè gestam, redire non ausus, primò Constantinopolim, indè *Rhodum*, & Ægeum Joniumque pelagus emensus, in Dalmatiam, & Croatiam venit, ac demùm post duodeviginti mensium absentiam, amicorum ope, in Hungariam reversus est, non paucis tamen Hungaris in ipsum conjurantibus, & secretò agentibus apud *Ladislaum*, qui post mortem *Caroli Dyrrachini* patris sui Regnum Neapolitanum tenebat, ut ad Regnum Hungariæ accipiendum acceleraret. Sed *Ladislaus* & patris sui miserabili fato absterritus, & varia Hungarorum ingenia suspecta habens; instantibus eorum suasionibus aures præbere cunctatus est, donec ab Hungaris, à fide *Sigismundi* apertè deficientibus, fuisset Rex proclamatus, & ipse *Sigismundus* à suis captus in custodiam anno MCCCCI. esset detrusus. Tunc *Ladislaus*, quasi de Regno Hungariæ capessendo securus, *Jaderam*, Dalmatiæ urbem Hungarici Regni, pervenit, ibique consedit, dum quid rerum in Hungaria ageretur intelligeret, & quò tandem res vergerent expectaret. Quod sanè prudentèr fecit. Nam *Sigismundus* vinculis solutus in Bohemiam fugit,

fugit, ibique contractis copiis in Hungariam rediit, Regnumque Hungaricum recuperavit. *Ladislaus* autem suâ spe frustratus, Neapolim regressus est, priùs tamen, ut ajunt, in compensationem sumptuum expeditionis venditâ Venetis Jaderâ, quam illi urbem obtinere maximè cupiebant, pretio centum millium florenorum auri. Pacem etiam cum *Sigismundo* Hungariæ Rege inivit *Ladislaus*, eique commendavit perfidorum Hungarorum ultionem, quam *Sigismundus* non statim præstitit, ne extremâ inimici desperatione correpti aliquid obstinatiùs molirentur, sed eam suo tempore cumulatissimè perfecit. Electus â Septemviris anno MCCCCX. Imperator *Sigismundus*, sese strenuum, & ad quælibet gerenda promptissimum exhibuit, facilèque *Carolos*, & *Ottones*, suos in Imperio decessores, æquasset, si ad pacis artes, quibus excelluit, parem felicitatem addidisset; sed sola ei defuit in bello felicitas. Quippè qui in bello, quod adversùs Hæreticos Hussitas, Bohemiam hostilitèr infestantes, suscepit, à *Joanne Zisca*, illorum Duce audacissimo, manuque & consilio prompto, sæpiùs acie victus fuit, pleraque Oppida ab eodem Duce intercepta, novaque Urbs in præcelsis rupibus, situque munitissimis, *Thaboris* nomine condita, prædarum, & prædonum receptaculum, undè perduelles Hussitæ *Thaboritarum* sibi nomen indiderunt. Verùm, *Sigismundus* quod armorum felicitati defuit, pietate ac religionis studio uberrimè compensavit. Suas siquidem omnes curas ad extinguendum funestum Schisma, quo id temporis miserum in modum Occidentalis lacerabatur Ecclesia, contulit, nec solùm, ut pacem Ecclesiæ redderet, Legatos circumquàque ad Principes

cipes Christianos misit, sed etiam Galliam, Hispaniam, Angliam, Italiam adire non dubitavit ipse, ut hocce negotium pro Ecclesiæ utilitate susceptum ad optatum exitum perducere posset, quod tandem in Concilio Constantiensi, extincto trium Pontificatui inhiantium Schismate, feliciter perfectum est. Huic Concilio Constantiensi, necnon Concilio Basileensi interfuit *Sigismundus*, & in his duobus Conciliis egregiam Ecclesiæ navavit operam, effecitque ut Hæretici Bohemi & Hussitæ ad saniorem mentem reducti in Ecclesiæ gremium revocarentur, sicut latiùs ostendemus in Colloquio quarto differendo de Conciliis, quæ Sæculo XV. fuerunt celebrata. *Sigismundi* Imperatoris temporibus Neapolitanum Regnum diuturno bello laboravit, Aragonibus, & Gallis de eo obtinendo acritèr inter se decertantibus. Mortuo namque *Ladislao*, Rege Neapolitano, anno, ut superiùs diximus, millesimo quadringentesimo decimo quarto, *Joanna*, ejus soror, Regnum Neapolitanum jure hæreditario tenuit, levis, & impudica fœmina, quæ *Jacobo Borbonio* Marchiæ Comiti nupta, eumdem postea summum sibi jus in Regno Neapolitano vindicantem fugere coëgit in Galliam, ubi mundo nuncium remittens, Regulam *S. Francisci* professus est. Posthæc, *Martinus V.* Pontifex Maximus, *Joannam* Regno Neapolitano abdicavit, omniaque illius Regni jura in *Ludovicum III.* Andegavensem transtulit. Quòd ægrè admodùm ferens *Joanna* in auxilium evocavit *Alphonsum* Aragoniæ, Siciliæque Regem, quocum de adoptione, Regnique successione pacta est. Hinc atrox exarsit bellum *Alphonsum* inter & *Ludovicum*, sed secuta discordia inter *Joannam* Re-

gi-

ginam, & *Alphonsum*, occasionem dedit *Joannæ* in gratiam & adoptionem recipiendi *Ludovicum III.* Andegavensem. Tandem post obitum *Ludovici III.* qui contigit anno MCCCCXXXIV. recruduit bellum inter eumdem *Alphonsum* Aragoniæ Regem, & *Renatum* filium *Ludovici III.* Ducis Andegavensis, quem paritèr *Joanna* hæredem Regni Neapolitani dixerat; superior tamen fuit *Alphonsus*, quippè qui anno MCCCCXLII. immisso per cuniculum aquæductus milite, Neapolim occupavit, & exindè in Gallias reverso *Renato* Andegavensi, summâ rerum in Regno Neapolitano, absque ullo competitore, potitus est *Alphonsus*. His, & aliis bellis, quibus Italia *Sigismundi* Imperatoris temporibus conflagravit, non fuit perturbata pax Imperii Romani, quod *Sigismundus* sapientissimè administravit usque ad annum MCCCCXXXVII. quo in urbe Znoyma in Moravia obiit. Coronam Regni Hungariæ obtinuit *Sigismundus* anno MCCCLXXXVI. Coronam Regni Bohemiæ anno MCCCCXX. & Coronam Imperii anno MCCCCXXXIII. accepit ab *Eugenio IV.* Pontifice Maximo. Duas uxores habuit *Sigismundus*, quarum prima fuit *Maria*, filia *Ludovici* Regis Hungariæ, quæ, dotis nomine, Hungariæ Regnum detulit *Sigismundo*. Altera uxor fuit *Barbara*, filia *Hermanni* Comitis Ciliæ, impudicissima fœmina, quam *Sigismundus* paulò antè mortem detruserat in carcerem, quia de novis nuptiis agebat, cum Polonorum Rege in damnum filiæ suæ *Elisabethæ*. Sed, mortuo *Sigismundo*, soluta è carcere, sese in omnem luxuriam sinè ullo pudore effudit, nullâ aliâ de causa sibi vitam expetendam dicens, nisi ut voluptati corporis sui inserviret.

Mortuo *Sigismundo* Imperatore, *Albertus* hujus nominis *II.* filius *Alberti* Austriæ Ducis, & *Joannæ de Bavaria*, qui *Elizabetham*, filiam *Sigismundi*, uxorem duxerat, in Soceri sui *Sigismundi* Regna & Imperium successit. Et primò Rex Hungariæ in Alba Regali coronatus est Kalendis Januarii anni MCCCCXXXVIII. deindè Bohemiæ Rex pridiè Nonas Maji ejusdem anni Pragæ salutatus est, ac tertio Kalendas Junii ejusdem anni solemni pompâ inauguratus: tandèm decimo tertio Kalendas Aprilis à Septemviris denunciatus est Imperator. Tentarunt quidem nonnulli impedire, ne *Albertus* Regno Bohemiæ potiretur, & eâ de causa *Casimirum*, fratrem Regis Poloniæ, annorum tredecim adolescentem, evocarunt, eam in spem erecti fore ut *Casimirus* exercitu Polonorum fretus *Albertum* superaret, ac solio deturbaret. Sed *Albertus*, debellatis Polonis, *Casimirum* in patriam inglorium redire compulit. Nec Polonos tantùm, sed Moravos fudit *Albertus*, Sarmatas repressit, Hussitas Austriam devastantes in fugam egit, Turcas quoque ex Hungaria repellere jam inceperat; sed in medio rerum cursu morte præreptus est, quam sibi ex nimio peponum esu comparavit. Obiit ex dysenteria non procul à Strigonio in pago cui *Longo* nomen, dum Budâ Viennam reverteretur, sexto Kalendas Novembris anni MCCCCXL. Optimis artibus tum belli, tum pacis enituit, religiosus, liberalitate ac justitiâ præstans, in bellis audax, & manu promptus, magnusque planè futurus Imperator, si longiorem vitam egisset, qui tam brevi temporis spatio tam multa & præclara gessit, de quo verè dici potest: *Consummatus in brevi explevit tempora multa*, Sap. cap. 4.

cap. 4. v. 13. *Elizabetha* filia Sigismundi Imperatoris, quam *Albertus*, ut mox diximus, matrimonio sibi sociaverat, genuit *Annam*, *Elizabetham*, & *Ladislaum*, filium posthumum, quem Regina *Elizabetha* post mortem mariti Hungariæ Regem ab Archiepiscopo Strigoniensi consueto ritu coronari curavit.

In locum demortui *Alberti* Imperatoris, Septemvirûm suffragiis electus est *Fridericus* hujus nominis *III.* Austriæ Dux, *Ernesti* Austriaci filius, & *Alberti* Augusti patruelis, viginti sex annorum juvenis, peregrinatione in Terram Sanctam illustris, dictus *Pacificus*, quòd pacis artibus addictus, à bello abhorreret. Bis Romam profectus est *Fridericus III.* Primò, Romam venit anno MCCCCLII. quo unà cum *Eleonora* Augustâ, conjuge suâ, Coronam Imperii à *Nicolao V.* Pontifice Maximo suscepit. In reditu *Borsium*, Marchionem Estensem, Mutinæ Ducem creavit, sed cùm munera libentèr acciperet, & nec liberalitatis, nec sapientiæ, cùm per alium semper loqueretur, specimen ullum daret, ab Italis ferè contemptus in suam Germaniam recessit. Romam secundò venit *Fridericus* anno MCCCCLXVIII. tum ut votum persolveret, tum etiam ut cum *Paulo II.* Pontifice Maximo deliberaret de Expeditione contra Turcas suscipiendâ. Hungariæ Regnum turbis haud parùm agitatum est imperante *Friderico*, cujus fidei ac tutelæ filium suum posthumum, dictum *Ladislaum*, commiserat *Elizabetha* Regina Hungariæ, & uxor *Alberti II.* Imperatoris, Hungariæque Regis, post cujus obitum, qui, ut superiùs diximus, contigit anno MCCCCXL. regnavit in Hungaria *Uladislaus*. Sed *Uladislao* Hungariæ Rege victo & occiso in pugna

gna, quam anno MCCCCXLIV. ad Varnam habuit cum Turcis, Hungari ſecundùm hanc calamitatem *Ladislaum* poſthumum *Alberti* Cæſaris, & *Elizabethæ* filium, puerum dumtaxat quinquennem, Hungariæ Regem anno MCCCCXLV. elegerunt, addito tamen Curatore Regni *Joanne Huniade*. Noluit *Fridericus* Imperator *Ladislaum*, quem mater Elizabetha ejus tutelæ commiſerat, reddere, & eam ob cauſam iratus *Joannes Huniades*, Regni Hungarici Curator, Auſtriam, aliasque *Friderici* Imperatoris Provincias armis pervaſtavit. Hic eſt ille *Joannes Huniades* fortiſſimus Dux, qui,ut anteà dicebamus, regnante in Hungaria *Vladislao*, inſignem de Turcis victoriam anno MCCCCXLIII. reportavit, ſed anno ſequenti à Turcis in pugna Varnenſi victus eſt, quam ignominiam dum anno MCCCCXLVIII. abolere parat, majorem cladem à Turcis, quos ſæpè armis debellaverat, accepit in prælio Coſſovenſi, è quo ipſe perniciſſimo equo fugere coactus eſt. Manſit *Ladislaus* ſub tutela *Friderici* Imperatoris uſque ad annum MCCCCLII. quo anno ægrè ab Imperatore dimiſſus, Regna Hungariæ, Bohemiæ, & Auſtriæ, quæ ipſius pater *Albertus* poſſederat, obtinuit. Verùm *Ladislaus*, quamvis Rex appellaretur, alieno tamen arbitrio ductus, in regnis ſuis Triumviratum inſtituit. *Joannes Huniades* Hungariam rexit, *Poggiebracius* Bohemiam, *Vlricus* Auſtriam. Mortuo tandem *Ladislao* Hungariæ Rege an. MCCCCLVII. non abſque graviſſima ſuſpicione veneni à *Georgio Poggiebracio*, & *Joanne Rokyſana*, tunc Huſſitarum capitibus, propinati, *Matthias*, magni illius Herois *Joannis Huniadis* filius, & paternæ fortitudinis hæres, Rex Hungariæ electus eſt, belloque laceſſivit

Fridericum Imperatorem, ac Viennam, Austriæ Metropolim, post aliquot mensium obsidionem fame ad extremum redactam, deditione recepit anno MCCCCLXXXV. cum magno dedecore Imperatoris, qui, ut in Silesiæ Annalibus legitur, tum per Germaniam circumcursans, in parietibus hospitiorum hujusmodi sententiam scribere solitus erat: *Rerum irrecuperabilium summa felicitas est oblivio*. Bellum inter *Fridericum* Imperatorem, & *Matthiam* Hungariæ Regem perduravit usque ad an. MCCCCLXXXIX. quo pax inter utrumque sancita est. Bellum etiam gessit *Fridericus* Imperator cum *Georgio Poggiebracio*, viro forti, sed Hussita, qui post mortem *Ladislai* Rex Bohemiæ anno MCCCCLVIII. fuit electus. Litteræ, imperante *Friderico*, per Italiam in magno splendore fuerunt, Græcorum doctissimis, qui captâ à Turcis anno MCCCCLIII. Constantinopoli, ad eam accurrebant, æmulatione suâ Latinorum acuentibus studia, sicut opportuniùs ostendemus in Colloquio quinto agendo de viris Illustribus Sæculi XV. At Italia, litteris licèt clara, funestis tamen bellis, imperante *Friderico* fuit funestata. Mortuo siquidem anno MCCCCLVIII. *Alphonso* Aragoniæ & Siciliæ Rege, quique Regnum Neapolitanum occupaverat, confestim *Joannes*, filius *Renati* Andegavensis, quem ab isto *Alphonso*, à Regni Neapolitani possessione depulsum, in Galliam, patriam suam, rediisse supra observavi, magno exercitu collecto, in Apuliam profectus est, collatisque signis *Ferdinandum*, filium *Alphonsi* acie victum, & Castris exutum in fugam egit, actumque omninò de eo fuisset, nisi *Scandebergus*, Epiri Rex, abjectâ omni cunctatione ei suppetias tulisset. Eo auxilio adjutus *Ferdinandus*

dus hostes repulit, & omnia sibi in Regno Neapolitano à *Joanne* Andegavensi erepta in potestatem recepit, uti refert *Marinus Barletius* libro decimo *de Gestis Scandebergi*. Alia bella, imperante *Friderico*, excitavit in Italia dominium Ducatus Mediolanensis. Mortuo namque sinè liberis *Philippo Maria* Duce Mediolanensi, *Joannis Galeatii* Ducis Mediolanensis filio, ad Mediolanense dominium *Fridericus* Imperator, *Alphonsus* Aragonum & Siciliæ Rex, *Carolus* Dux Aurelianensis, *Ludovici* filius, *Franciscus Sfortia* aspirarunt, & pro suo in illum Ducatum jure acerrimè decertantes, nova bella in Italia moverunt, de quibus legendus est *Æneæ Piccolominei* Cardinalis Senensis liber *de Europæ Statu sub Friderico Imperatore*. Obiit *Fridericus III.* Lyntzii die VII. Septembris anni MCCCCXCIII. Imperium tenuit per quinquaginta quatuor annos, nullusque Imperatorum, *Octavianum Augustum* si excipias, tamdiu imperavit. Multa circumferuntur præclara Apophtegmata ab hoc Imperatore dicta, quæ *Æneas Sylvius*, qui fuit posteà Summus Pontifex, dictus *Pius II.* collegit, eaque Tomo II. *Rerum Germanicarum* inseruit *Marquardus Freherus*.

D. Quem in Imperio Occidentis successorem habuit *Fridericus III.*?

M. Successorem Imperii *Fridericus III.* reliquit filium, quem ex prima conjuge sua *Eleonora* genuit *Maximilianum* hujus nominis *I.* quem anno MCCCCLXXXVI. jam Imperii consortem fecerat, & Regem Romanorum ab Electoribus designari curaverat. Hujus electionis & coronationis *Maximiliani I.* Historia describitur Tomo 3. Rerum Germanicarum *Marquardi Freheri*. Gubernacula ita-

que Imperii Occidentis post obitum patris suscepit *Maximilianus* annum agens ætatis suæ trigesimum quintum, Imperiumque per viginti quinque annos ab obitu patris administravit, utpotè mortuus anno MDXIX. De his, quæ egit *Maximilianus* Imperator ab anno MD. usque ad annum MDXIX., quo è vivis excessit, in Colloquio I. in Historiam decimi sexti Ecclesiæ Sæculi sermonem instituam, hìc verò breviter referam illius gesta ab obitu patris usque ad finem Sæculi XV. In primis, *Maximilianus* multùm ab Historicis commendatur ob justitiam, clementiam, temperantiam, magnanimitatem, modestiam, liberalitatem, Christianæ pietatis cultum, & cæteras alias virtutes, quibus præditus erat. In Italiam non semel venit, sed Imperii coronam à Pontifice non accepit, bellis semper implicitus cum Gallis, Helvetiis, & Venetis. *Maximilianum* Cæsarem in Italiam anno MCCCCXCVI. advocarunt *Ludovicus Sfortia* Dux Mediolanensis, aliique Italiæ Principes, unà cum Venetis, qui *Caroli VIII.* Galliarum Regis bellicum metuebant apparatum contra Regnum Neapolitanum, quod Christianissimus ille Rex sibi vindicare in animo habebat; eorum votis annuens *Maximilianus* Expeditionem in Italiam suscepit, sed suo nomini ac dignitati valdè indecoram. Nam Ligurnum unà cum suis ac Venetorum & Ducis Mediolanensis viribus oppugnare volens, turpitèr indè à Florentinis, in Gallico fœdere constantissimis, repulsus, in Lombardiam rediit, & ibi mutatis sæpè pro levitate animi consiliis, demùm in Germaniam adeò inglorius abscessit, ut sese Italis, qui à multo tempore Cæsares armatos non viderant, virium suarum tenuitate ostensâ, deridendum

dum deinceps præbuerit, & Cæsareum nomen Longobardicis dicteriis objecerit. Nec felicior fuit exitus belli, quod anno MCCCCXCIX. cum Helvetiis gessit *Maximilianus* Cæsar. Ab his quippè semper victus est, licèt *Cæsariani non solùm peditum numero essent superiores, sed & equitatu florentissimo instructi, ac in cunctis aliis, quæ ad bellicum pertinent apparatum, longè præstarent; animi autem virtute cederent minimè. Verùm, dum nimiam audaciam maturis præferunt consiliis, talem sensere eventum, qualem contemptus, & nimia parere solet temeritas*, ut ait *Bilibaldus Pirkeimerus*, Patritius Norimbergensis, in hujus belli, quam descripsit, Historia, quæ extat tomo 3. Rerum Germanicarum *Marquardi Freheri*. De bello, quod cum Venetis anno MDIV. egit Imperator *Maximilianus*, & de aliis ejus gestis usque ad ipsius obitum, qui, ut mox notavimus, contigit anno millesimo quingentesimo decimo nono, opportuniùs dicemus in Colloquio primo in Historiam Sæculi decimi sexti.

D. Galliarum Regum pia pro Fidei Catholicæ propagatione, & extirpandis Hæresibus studia, curas, leges, necnon maximam reverentiam erga Summos Pontifices, quos interdùm profugos exceperunt, foverunt, & contra eorum hostes ac Tyrannos armis potentèr adjuverunt, jam satis superque expendimus in nostris præcedentibus Colloquiis. At vehementèr timeo, ne istud florentissimum Regnum gravissimis Sæculo XV. fuerit calamitatibus oppressum, regnante præsertim *Carolo VI.* quem per dementiam regnandi impotem evasisse, memini te observasse in Colloquio I. in Historiam Sæculorum XIII. & XIV.

M. *Carolus VI.* Galliarum Rex, qui ab anno MCCCLXXX. regnare cœpit, adeò populis suis charus fuit ob probitatem, mansuetudinem, pietatem, liberalitatem, aliasque Regias dotes, ut *Benè Amati* cognomen apud eos consecutus sit. Sed, postquam *Carolus* Rex anno MCCCXCII. in amentiam incidisset, reliquum ejus Regni tempus domesticis turbis, civilibus, externisque Anglorum bellis, tributorum gravitate, & diuturno, quod Ecclesiæ sinum lacerabat, Schismate adeò funestum fuit, ut nisi Deus auxiliarem manum imminenti Galliarum Regni ruinæ supposuisset, in extremas clades & Anglicam servitutem corruisset illud Regnum, quod *Carolus VI.* ob continuam penè mentis & corporis infirmitatem per se regere haud poterat. Tot malorum fontem & originem hìc breviter aperire necesse est. *Joannes* Dux Biturigum, & *Philippus* Burgundiæ Dux, *Caroli VI.* patrui, administrationem Galliarum Regni, ob penè continuum Regis morbum susceperunt, secluso ejusdem *Caroli* Regis fratre *Ludovico* Aurelianensium Duce. Hinc Ducem Burgundiæ inter & Ducem Aurelianensem implacabile odium erupit, quod acriùs recruduit & exarsit, postquam, mortuo *Philippo* Burgundiæ Duci, qui naturâ placidior erat, successit filius *Joannes*, ingenio ferox, qui bellorum civilium fomitem in Regno Galliæ subministravit, & in illud extraneas tandem Anglorum copias induxit. Tentavit quidem, ac diù multùmque laboravit *Joannes* Biturigum Dux, ut ferales istæ inter consanguineos Principes discordiæ extinguerentur. Nihil tamen promovere potuit, eòque, exasperatis hinc inde animis, res perducta est, ut *Joannes* Dux Burgundiæ æmu-

æmulum suum *Ludovicum* Ducem Aurelianensem, è Palatio Reginæ tunc ex puerperio decumbentis redeuntem, per summum nefas in media Parisiorum Civitate Sicariorum manu jugulaverit. Hoc immani perpetrato parricidio, in Flandriam, quæ ad se materno jure pertinebat, protinus aufugit Dux Burgundiæ, crimen suum armis defensurus. Hinc ad causam dicendam vocatus, multo equitatu fretus, & turbâ militum stipatus Parisios venit, & quamvis *Valentina*, Ducis Aurelianensis vidua, cùm liberis, quos ex eo susceperat, Regis fidem imploraret, ne hoc parricidium inultum pateretur, Rex tamen, qui mentis compos non erat, veniam dedit armato Burgundiæ Duci, cujus parricidii defensionem impiè suscepit *Joannes Parvus* Theologus Parisiensis, ejusdem *Joannis* Ducis Burgundiæ stipendiarius, Ducemque Aurelianensem, ceu *Tyrannum*, licitè à quovis occidi potuisse propugnavit. Hæc venia Duci Burgundiæ à Rege concessa gravius excitavit belli incendium, nedùm sopivit. Dux quippè Burgundiæ cum *Henrico V.* Anglorum Rege fœderatus, in Gallias evocavit Anglos, quorum prima irruptio contigit anno MCCCCXV. quo ad *Azincurtium* propè Caletum prælium commissum est, in quo Galli ab Anglis victi sunt, & interempti eorum Duces *Alenconius*, *Barensis*, *Brabantinus*, Comites Nivernensis, & Marli, *Alebretus* Magister Equitum, *Castilionæus* Maris Præfectus, Militum Francorum decem millia occubuerunt, captique Duces Aurelianensis, & Borbonius, Comes Vindocinensis, *Richemontius*, & *Bussicaldus* Franciæ Mareschallus, ac nobilissimarum familiarum Proceres permulti. Interim, eodem anno mortuus est *Ludovi-*

dovicus Galliæ Delphinus, *Caroli VI.* Galliarum Regis filius primogenitus, cui successit *Joannes* ejus frater, sed *Joanni* anno sequenti, seu MCCCCXVI. ex immodico pilæ exercitio è vivis sublato, *Carolus*, ultimus filiorum *Caroli VI.* in Delphini locum ac spem Galliarum Regni successit. Contra *Carolum* Galliæ Delphinum novas turbas excivit Dux Burgundiæ, quippè qui Rothomagum, Rhemos, Catalaunum, Trecas, Antissiodorum occupavit, & *Henricus V.* Angliæ Rex, cum Duce Burgundiæ fœderatus, Cadomum, omnemque Normanniam inferiorem aut expugnavit, aut deditione recepit. Tot malis *Carolus* Delphinus, in quo solo totius Regni Galliæ spes inclinata recumbebat, pro virili occurrere satagebat, & Rothomagum quidèm Duci Burgundiæ eripuit, sed *Henricus V.* Anglorum Rex longâ obsidione & fame Rothomagum domuit, Urbemque ingressus est die XIX. Januar. an. MCCCCXVIII. Accessit eodem anno civilibus externisque bellis, quibus misera discerpebatur Gallia, Ducis Burgundiæ factio ex Laniis, vilissimisque conflata hominibus, qui ferrum in Aurelianos acuentes horrendas Lutetiæ Parisiorum cædes patrarunt, unoque die Comitem *Armeniacum* Regni Comestabilem, *Henricum Morleum* Cancellarium, cum aliquot Episcopis, Abbatibus, & Parlamenti Senatoribus adversantibus, aut suspectis Duci Burgundiæ, trucidarunt, tantâque rabie in alios promiscuè sævierunt, ut eorum cadavera feris & vulturibus objecta, aut in fluvium projecta, aut è furcis publicis ignominiosè pependerint. *Carolus* autem Delphinus, qui præcipuè ad necem deposcebatur, vix nudus ex ea strage subductus est à *Tanneguino de Castello*, forti & nobi-

li Britone. Inter hæc, delirus Rex *Carolus VI.* equo impoſitus & per urbem circumductus, hæc probare coactus eſt. Dux verò Burgundiæ, qui tunc verſabatur apud Trecas unà cum Regina *Elizabetha* Bavarâ, quæ ſe, amentemque Regem Duci Burgundiæ penitùs tradiderat, ejusque omnibus conſiliis, quantumvis perverſis, Regnoque exitialibus fortiter ſolita erat adhæreſcere, confeſtim Pariſios accurrit, & à Pariſienſibus ingenti pompâ receptus eſt, moxque novâ excitatâ in Aurelianos, ſeu Armeniacos (quo nomine *Caroli* Delphini fautores appellabantur) ſeditione per *Capelucham*, publicum & infamem Urbis ſervum, innumera ſcelera, ſævitiæ & ſacrilegia edita ſunt. Tandèm, divinam ultionem Dux Burgundiæ, belli fax, totque flagitiorum author, expertus eſt anno MCCCCXIX. Cùm enim ad controverſias dirimendas, pacemque amico fœdere ſtabiliendam, conventum eſſet, ut per Colloquii ſpeciem *Carolus* Delphinus, & *Joannes* Dux Burgundiæ, cum denis omninò comitibus, venirent Montoriolum, quà Icauna fluvius Sequanæ immiſcetur, & ad id in medio pontis ligneum tabernaculum fuiſſet conſtructum; ibi inter Principum comites ortâ contentione, Dux Burgundiæ, inſcio, nec iſtis inſidiis conſentiente Delphino, incertâ manu occiſus eſt, atque ita mortem Duci Aurelianenſi ſuo juſſu perfidiosè illatam pari talione luit, & implevit Chriſti Domini dictum, *Matthæi* cap. 26. verſ. 52. *Converte gladium in locum ſuum, omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.*

D. Eâ Ducis Burgundiæ nece fuitne planè extinctum incendium ab eo in Galliarum Regno

exci-

citatum, & tandem poſtliminio revocata Chriſtianiſſimi hujuſce Regni diù optata tranquillitas?

M. Tantùm abeſt, ut Ducis Burgundiæ mors vaſtitate Regnum Galliæ, incenſione urbes, internecione cives liberarit; ut potiùs, majoribus concitatis turbis, oleum camino addiderit. At enim *Philippus* hujus nominis *II.* cæſi *Joannis* Ducis Burgundiæ filius, ad ulciſcendam illatam patri ſuo necem Superos & Acheronta movit. In primis, Urbem Regiam, Carnutum, Trecas, Regem, & Reginam *Henrico V.* Angliæ Regi tradidit: deindè curavit, ut *Catharina*, Galliarum Regis *Caroli VI.* filia, matrimonium iniret cum eodem *Henrico V.* Anglorum Rege, eâ lege, ut *Henricus* gener, ſi ſocero ſuo *Carolo VI.* ſuperſtes foret, liberique ex *Catharina* procreati in Regnum Galliarum ſuccederent. Poſtremò, conſentientibus *Carolo VI.* qui nec ſui, nec Regni, nec mentis potens erat, & *Elizabetha* Regina, quæ plusquàm novercali odio filium proſequebatur, *Carolum* Delphinum abſentem poſtulavit in judicium de nece Ducis Burgundiæ, fecitque ut judicaretur indignus, qui in Regnum ſuccederet, & omni ſpe regnandi dejiceretur. His ita conſtitutis, *Henricus V.* Angliæ Rex, quaſi Orbis terrarum victor, in Angliam reverſus eſt, fratremque ſuum Ducem Clarentiæ Pariſiis reliquit cum titulo Gubernatoris Galliarum Regni. *Carolus* Delphinus in his rerum anguſtiis copias collegit, & prælium anno MCCCCXXI. cum Anglis ad Baugium in Andibus conſeruit, in quo Angli magnâ clade affecti ſunt, cæſusque Dux Clarentiæ, *Henrici V.* Anglici Regis frater. Hanc cladem cùm accepiſſet *Henricus* Anglorum Rex, fraternos ma-

manes ulturus, cum ingentibus copiis venit in Gallias, ſed infauſto exitu, nam totum penè ipſius exercitum peſtis, fames, & ruſticorum exercitus diſſiparunt. Minuit tamen utcùmque dolorem utriusque cladis *Henrico V.* Angliæ Regi genitus ex *Catharina* filius *Henricus*, hæres Galliarum Regni injuſtè deſignatus per pacta matrimonii *Catharinæ* Franciæ, *Caroli VI.* filiæ, cum *Henrico V.* Anglorum Rege, quæ Obſervationibus ſuis in Hiſtoriam *Caroli VI.* inſeruit *Godefridus* pag.*696.* Verùm perbrevem ex hoc nato ſibi filio lætitiam habuit *Henricus V.* Angliæ Rex. Anno ſiquidem ſequenti, ſeù MCCCCXXII. *Henricus* Angliæ Rex in morbum incidit, eoque ingraveſcente, ad Vincennarum nemus delatus obiit, duosque ſibi ſuperſtites fratres reliquit *Betfortium*, & *Gloceſterium* Duces, quorum primo Regni Franciæ, alteri Angliæ Regni adminiſtrationem partitus eſt, eosque rogavit, ut ejus filio *Henrico*, qui unius dumtaxat anni puer erat, patrum loco eſſent, donec adoleſceret. *Henrici V.* Angliæ Regis mortem ſecuta eſt eodem anno MCCCCXXII. *Caroli VI.* Galliarum Regis mors, atque ita demùm factum eſt, ut *Carolus* Delphinus, *Caroli VI.* Galliarum Regis filius, tot hactenùs ſævis tempeſtatibus actus, defuncto patre, in jura regiæ ſucceſſionis, & naturæ lege, & gentium Inſtitutis, & Franciæ inconcuſſo jure vocatus ſit, dictus Rex *Carolus VII.* cognomento *Victor*, eò quòd Regnum Franciæ ferè perditum, & ab Anglis occupatum recuperaverit tum bellica virtute, tum præſertim fretus auxilio Dei, qui his calamitoſis temporibus *Joannam Darciam*, Aurelianenſem Puellam, vulgò Gallicè dictam *La Pucelle d'Orleans*, velut

lut alteram *Deboram*, suscitavit, quæ ultima metuen-tium Gallorum animos erigeret, Patriam libera-ret, Anglos profligaret, Regem, remque Francicam in pristinum splendoris statum restitueret.

D. Gestio quàm maximè scire præclara fa-cinora, quibus hæc Puella Aurelianensis, *Joanna Darcia*, Regem *Carolum VII.* à potentissimis hostibus Anglis, totumque Galliarum Regnum ab immi-nenti ruina vindicaverit?

M. Non omnia istius heroinæ Puellæ Aure-lianensis toto Orbe celebrata facinora hìc referen-da suscipiam, cùm bellica facta hujus Puellæ, qu magnum Historiæ, & Galliarum Regni decus est a ornamentum, libri potiùs materiem, quàm Com-pendii Historici suppeditent argumentum; sed illu-striora tantùm ejus gesta perstringam, ut indè in-telligas, Deum aliquandò infirma eligere, ut fort quæque confundat. *Joanna Darcia*, rusticana, simplicis animi Puella, nata est in agro Tullens *Jacobo* patre Agricola, & *Izabella* matre. A Deo dum pascendo ovium gregi intenta esset, jussa e ad Galliarum Regem proficisci, arma induere, co-lapsum absque ulla spe Regnum erigere, & perdue-lium populorum factiones viresque infringere. Redactus erat eo tempore ad ultimas angustia Gallorum Rex *Carolus VII.* & bis acie victus, *Re Biturigum* ab hostibus per ludibrium dicebatur Aureliam, nobilissimam Galliæ Celticæ urbem, obsidione cinxerant Angli, eamque mox occupa-turi erant, cùm ad Regem *Carolum VII.* cui ult-imum imminebat periculum, hæc Puella divinis in-stincta vocibus venit, asserens se à Deo missam esse ut Aureliam ab Anglica obsidione liberaret, & sta-

ti

tim Martio ardore ſuccenſa, in ferrum, ignem, gladios, & in omnia vitæ diſcrimina ultrò proſiliens ad ſolvendam Aureliæ obſidionem intrepidè perrexit, & per hoſtium munitiones impetu facto, obſeſſis auxilia, commeatumque intulit. Dein, Anglos aggreſſa, crebris irruptionibus eos fregit, ab urbe repulit, ad *Patajum*, Belſiæ vicum, profligavit, capto *Talleboto* Anglorum exercitus Duce. Regem *Carolum VII.* per medios hoſtes ad inaugurationem ſuſcipiendam Remos perduxit, Urbes Trecas, Catalaunum, Remosque Regiæ poteſtati ſubjecit, Bellovacum, Laudunum, Sueſſiones, Compendium, Silvanectum, aliaque Oppida Anglis eripuit. Tandèm, irrito conatu Lutetiâ ab Anglis tentatâ, Compendienſibus ab iisdem Anglis obſeſſis ſuppetias ferens hæc Puella, dicta Aurelianenſis, urbem ingreſſa eſt, ſed poſterâ die eruptionem faciens, ab hoſtibus capta, in Anglorum poteſtatem venit, à quibus Rothomagum ducta, & magiæ, hæreſeos, & luxuriæ per calumniam accuſata, ac nemine in ejus defenſionem hiſcere auſo, Sæculari tradita Magiſtratui, viva in foro exuſta eſt die XXXI. menſis Maji anni MCCCCXXXI. Verùm, iſtius heroinæ Puellæ Aurelianenſis innocentia multis momentis liquidò comprobari poteſt. Primò, quia *Carolus VII.* Galliarum Rex, ei prædicanti, ſe à Deo miſſam fuiſſe, non priùs fidem adhibuit, quàm variis interrogationibus à Theologis, Jurisperitis, Proceribus, & Senatu Pariſienſi tunc Pictavium translato, tentata ac probata fuiſſet, & ipſa prudentèr, conſtantèr ac ſanctè ad omnia reſpondiſſet. Secundò, hanc Puellam innocentem, ac Deo charam fuiſſe facilè perſuadent, tum ſecundiſſimus rei ſecutus exitus, qualem

lem non nisi Deo auctori adscribere fas sit: tum etiam ingentia ejusdem Puellæ, duodeviginti annos dumtaxàt tum temporis natæ, in Regem, totumque Galliarum Regnum merita, quæ Rex *Carolus VII.* commendavit Regio Diplomate, quo mirabilem illam Puellam, ejusque patrem, matrem, fratres, consanguineos, ac eorum posteros, ad nobilium ordinem anno MCCCCXXIX. evexit, ut videre est apud *Dionysium Godefridum*, qui Regium istu Diploma refert in suis Observationibus ad Historiam *Caroli VII.* Tertiò, vitæ illius Puellæ innocentiam, ac Sententiæ in eam ab hostibus latæ iniquitatem luculentèr ostendunt gravissimi Scriptores quos laudat *Joannes Hordal* in Vita ejusdem admirabilis Puellæ. Hi siquidem probatissimæ fide Scriptores, de illius Puellæ natalibus, vitâ, religione, moribus, rebusque gestis sermonem habentes testantur, Virginem illam injuriâ fuisse damnatam Non inficior quidem, hanc Puellam Aurelianensem ab Universitate Parisiensi censurâ esse perstrictam tanquam proditricem, dolosam, crudelem, sitibundam effusionis sanguinis humani, seditiosam, & a tyrannidem provocantem, Schismaticam, Apostatricem, divinatricem, blasphemam in Deum, contemptricem Dei in suis Sacramentis, Legis divin ac sacræ doctrinæ, Sanctionumque Ecclesiasticaru prævaricatricem, malè sapientem & errantem fide, atque de Idololatria suspectam &c. Hanc Universitatis Parisiensis Censuram *Egassius Bulæus* i seruit tomo 5. Historiæ Universitatis Parisiensis pag. 394. usque ad pag. 409. At, istius Censuræ Universitatis Parisiensis nulla ratio meritò haberi c bet, tum quia extorta fuit ab *Henrico VI.* Angl

Re;

Rege, qui tunc Parisiis dominabatur, seque Galliæ Regem appellabat, & à *Petro Cauchonio*, Vinitoris in agro Remensi filio, Episcopo Bellovacensi, insigni Anglorum fautore, patriæ, religionis & æquitatis proditore; tum quia etiam *Callistus III.* Pontifex Maximus, volens ut causa Puellæ Aurelianensis diligentiùs examinaretur, dedit anno MCCCCLVI. Judices *Joannem* Archiepiscopum Remensem, *Guillelmum* Parisiensem, *Ricardum* Constantiensem, Episcopos, qui, visis & accuratè expensis omnibus & singulis Processus Instrumentis, Actis, monumentis, & Scripturis, Puellam Aurelianensem innocentem dixerunt, pronuntiarunt, declararunt, & omnes Processus in ipsam factos, vel Sententias in eam latas, tanquam *dolum, calumniam, iniquitatem, repugnantiam, jurisque & facti errorem continentes* damnarunt, atque auctoritate Apostolicâ omninò rescinderunt, & in irritum miserunt, ut constat ex Sententia ab his latâ, quam ex Regio Cartophylacio erutam, in suis ad Historiam *Caroli VII.* Observationibus edidit *Dionysius Godefridus* pag. 903. Legendus est etiam *Egassius Bulæus* pag. 406. ejusdem Tomi Historiæ Universitatis Parisiensis, ubi apertè innuit, hanc Universitatis Parisiensis Censuram contra Puellam Aurelianensem, instigante *Henrico* Angliæ Rege, qui etiam se Galliæ Regem nuncupabat, factam fuisse, eâque de causâ eumdem *Henricum* Regem, ne quid probri in Episcopum Bellovacensem, in Doctores Parisienses, aliosque, qui in hoc negotium inquisierant, jaceretur, eos suis litteris immunes esse voluisse; Universitatem quoque Parisiensem ad Summum Pontificem, ad Collegium Cardinalium, & ad Imperatorem litteras

perſcripſiſſe, in quibus totius negotii ſeriem, executionemque judicii exponit. Quas Univerſitatis Pariſienſis litteras poſtquàm deſcripſit *Egaſſius Bulæus*, ſubdit: *Cæterùm Valeranus Varanus*, Theologus Pariſienſis, *ſub finem libri IV. vitæ*, quam carmine conſcripſit, Puellæ Aurelianenſis, ait, *Cor Virginis Aurelianenſis mediis in cineribus illæſum intaƈtumq; & ſanguine plenum fuiſſe inventum*:

Poſtremò enituit pietas in morte Puellæ,
In cinerem cunƈtos dum flamma reſolveret artus,
Illæſas cor habet venas, mirabile diƈtu,
Nec ſinceri animi temerant incendia ſedem;
Albaque tum viſa eſt orbi prodire columba,
Et petere Æthereos, multis ſpeƈtantibus, Orbes.

His & aliis momentis probatur innocentia Puellæ Aurelianenſis, quam ſtatim ac Angli iniquè damnaſſent ac vivam combuſſiſſent, toto Galliarum Regno pulſi ſunt magnis cladibus affecti, & omnes urbes, quas occupaverant, in *Caroli VII.* Galliarum Regis, ubique victoris, poteſtatem ac fidem receptæ. Sic res Anglorum poſt Puellæ Aurelianenſis ſupplicium in præceps ruentes documento fuerunt, hanc *Sampſonis* æmulam morte ſuâ & flammis plus eis, quàm vitâ & armis nocuiſſe. In iſtius gloriæ partem cum Puella Aurelianenſi optimo jure venire debet *Carolus VII.* ſapientiſſimus & fortiſſimus Galliarum Rex, qui ampliſſimas Urbes, & integras Provincias per nefariam conjurationem ab ejus obſequio divulſas partim armis, partim deditione recepit, ac ſummâ voluptate perfuſus omnia in ſuo Regno derepente in melius mutata vidit quæ ipſe depoſita propemodùm & conclamata invenerat, dum, mortuo patre ſuo *Carolo VI.* Regi

habe

habenas moderari cœpit. Regnavit autem in Galliis *Carolus VII.* annos triginta novem, & obiit anno MCCCCLXI. Fuit optimus Princeps, cujus pietatem, fortitudinem, justitiam, benignitatem, studium Religionis & pacis Ecclesiasticæ, cæterasque alias Regias dotes passim prædicant Scriptores. Eo regnante procusa est ab Episcopis Ecclesiæ Gallicanæ in Concilio Bituricensi anno MCCCCXXXVIII. celebrato *Pragamatica sanctio*, quæ in Galliis viguit usque ad annum MDXVI. quo, inito *Leonem X.* Pontificem Maximum inter & *Franciscum I.* Galliarum Regem *Concordato Gallico*, ut vocant, abrogata est pragmatica illa sanctio, sicut fusiùs ostendemus in sexto Colloquio in Historiam Sæculi decimi sexti. Quatuor filios, & septem filias *Carolus VII.* suscepit ex conjuge sua *Maria*, filiâ *Ludovici II.* Ducis Andegavensis; sed duo duntaxat filii ei superstites vixerunt *Ludovicus*, & *Carolus*, quorum primus *Carolo* patri successit in Galliarum Regnum, dictusque est *Ludovicus XI.*

D. Virtutum Patris sui *Caroli VII.* sicut, & Galliarum Regni, hæresne fuit ac studiosus sectator *Ludovicus XI.*

M. Patri suo *Carolo VII.* longè dissimilem sese in Galliarum Regni administratione exhibuit *Ludovicus XI.* qui, motâ in patrem rebellione, apud *Philippum* Burgundiæ Ducem exul vixit, donec fuerit post mortem patris Galliarum Rex salutatus annos undequadraginta natus. Eum Principem fuisse ingenio quidem perspicaci, & acuto, sed callido, versatili, suspicioso, pervicaci, vario, & incerto, memoriæ prodiderunt Historici. Enituit in ipso præsertìm haud vulgaris prudentia politica, quâ

 se

ſe è graviſſimis periculis expedire,& à negotiorum difficillimorum ambagibus explicare ſolebat. Enim verò, ſub exordium Regni ſui ad Regis Aragoniæ cum *Henrico* CaſtellæRege dirimendamControverſiam electus arbiter *Ludovicus XI.* ſuis ipſe rebus ſemper intentus, Comitatus Ruſcinonenſem, & Cerdaniæ Regno ſuo adjunxit. Nec iis contentus, quatuor ad Somonam urbes, *Sanquitinum*, *Peronam*, *Ambianum*, *Abbavillam*, cum Comitatu Pontinenſi, & alia Oppida, quæ vi pacis Atrebatenſis *Carolus VII.* Galliarum Rex, pretio quadringentorum millium aureorum *Philippo* Burgundiæ Duci oppignaverat, corraſis undequaque pecuniis, redemit. Id iniquo animo tulit *Carolus* Comes Caroleſii, *Philippi* Ducis Burgundiæ filius, à quo Principes, & nobiles Galliæ ſollicitati, ſe adverſus Regem *Ludovicum XI.*, quem oderant, paratos oſtenderunt, & in eum conjurationem fecerunt, quæ dicta eſt *Factio boni publici*, eò quòd conjurati illi Principes, licèt peculiarem odii cauſam, & belli gerendi occaſionem haberent, cauſam tamen boni publici prætexerent, & neceſſitatem tollendi vectigalia, quibus populus opprimebatur. Pugnam cum exercitu conjuratorum ad *Montem Lehericum*, qui ab urbe Lutetia octavo circiter lapide diſtat, commiſit die XXVII. Julii anni MCCCCLXV. *Ludovicus XI.* ſed cùm neutri exercitui ſatis liquida victoria conſtitiſſet, & aliundè fœderati Principes, magnas undecumque copias accipientes, bellum acriùs inſtaurarent; conſultiùs viſum eſt *Ludovico XI.* ſequi ſaluberrimum conſilium ſibi datum à *Franciſco Sfortia* Duce Mediolanenſi, ut videlicèt Principibus contra ipſum fœd

fœderatis omnia, quæ peterent, in præsenti concederet, distractos deinde à se invicem singulos datâ occasione opprimeret. Eo consilio tempestivè usus *Ludovicus XI.* pacem cum Principibus conjuratis pepigit ad *Confluentium* propè Parisios die v. mensis Octobris anni MCCCCLXV. cujus initæ pacis conditiones Observationibus suis in Historiam *Philippi Cominæi* inseruit *Dionysius Godefridus* pag. 403. Editionis Regiæ. Hoc pacto dissipata est illa Principum fœderatorum in *Ludovicum XI.* Galliarum Regem Factio excitata potissimùm à *Carolo* Comite Carolesii, *Philippi* Ducis Burgundiæ filio, qui unde sibi ditionum suarum incrementa pollicebatur, inde sibi ultimum excivit exitium. Nam cùm esset naturâ ferox, amplis opibus superbiens,& novarum cupidus rerum,finitimos lacessere non destitit,præsertim *Renatum* Lotharingiæ Ducem, quem Principatu spoliatum compulit in Franciam fugere. Posteà, Helvetios aggressus, infelici marte cum eis pugnavit, duobus præliis magnâ suorum internecione profligatus. Quò factum est, ut *Renatus* Lotharingiæ Dux opibus *Ludovici XI.* suffultus, ademptum sibi Principatum recuperarit, quem,dùm *Carolus* Comes Carolesii, *Philippi* Ducis Burgundiæ filius, iracundiâ præceps,denuò invadere molitur,& *Nancejum* obsidet,à *Renato* Lotharingiæ Duce, Germanicis, & Helveticis auxiliis instructo,victus, in prælio cecidit die v. Januarii anni MCCCCLXXVI. unicâ relictâ filiâ *Maria*, quæ *Maximiliano*, Imperatoris *Friderici* filio, nupta est. Auditâ *Caroli* Ducis Burgundiæ morte, *Ludovicus XI.* Galliarum Rex, Burgundiæ Ducatum occupavit, ceteremque in Belgio ditionem potestati suæ

 subje-

ſubjecit. Tandem *Ludovicus XI.* graviſſimo ac diuturno morbo implicitus, mortiſque horrore perculſus, omnibus Sanctis vota nuncupavit, ut valetudinem recuperaret, & longiori vitâ potiretur, cujus tanto deſiderio tenebatur, ut Medico ſuo ſingulis menſibus decem millia nummûm donaret. Quin etiam ex Calabria *S. Franciſcum de Paula*, Ordinis FF. Minimorum Fundatorem, evocavit, à quo de voluntate Dei, qui ipſum ex hoc mundo vocare decreverat, admonitus, ejuſdem Sancti precibus, & adhortationibus mortem tranquillo animo expectavit, & omnibus Eccleſiæ munitus Sacramentis obiit die XXIX. Auguſti anni MCCCCLXXXIII. ejuſque Corpus in Æde B. *Mariæ de Cleriaco* ſepultum eſt. Filio ſuo *Carolo*, quem ex *Carola*, filiâ *Ludovici* Sabaudiæ Ducis, ſuſceperat, egregia ante obitum ſuum documenta dedit, quæ legi poſſunt inter *Obſervationes Dionyſii Godefridi* pag. 488. Legendus pariter eſt *Philippus Cominæus*, qui *Ludovici XI.* & *Caroli VIII.* Galliæ Regum *Hiſtoriam* Gallicè ſcripſit, quam *Juſtus Lipſius* in Notis *ad primum librum Politicorum* judicat eſſe dignam, quæ ab omnibus *Alexandris* legatur, & quam ſibi, veluti in Breviarium Imperatorium, aſſumpſerat *Carolus V.* Cæſar.

D. Mortuo *Ludovico XI.* nulliſne turbis agitatum eſt Galliarum Regnum?

M. Moriens *Ludovicus XI.* tutelam filii ſui *Caroli*, qui tertium decimum agebat annum, commiſerat *Annæ* ſorori ſuæ, quam *Petrus Borbonius*, Bellijoci Dominus, uxorem duxerat. Eam ſibi prælatam ægrè tulit *Ludovicus* Aurelianenſis Dux, qui ad *Franciſcum* Britanniæ Ducem fugiens ac belli facem præferens, pleroſque Regni Proceres in

ſocie-

ſocietatem vocavit;ſed commiſſo ad Fanum *Albini* in Aremoricis cum regiis Ducibus prælio, Dux Aurelianenſis victoriâ pariter ac libertate cecidit anno MCCCCLXXXVIII. & à Galliarum Rege *Carolo* hujus nominis *VIII.* filio *Ludovici XI.* per triennium in carcere detentus eſt. Supplici tamen Britanniæ Duci eâ lege venia conceſſa eſt, ut quod armis Regis *Caroli VIII.* partum erat, id in illius poteſtate maneret. Inter hæc, *Franciſco* Britanniæ Duce defuncto, *Annam*, ejus filiam, *Maximiliano* Romanorum Regi pactam, matrimonio ſibi copulavit *Carolus VIII.* repudiatâ *Margarita*, filiâ *Maximiliani*, quam, Patre *Ludovico XI.* auctore, ſibi deſponderat. Id autem omninò neceſſarium eſſe duxit *Carolus* Rex, ut Britannia, pro qua totiès cruentis admodùm præliis decertaverant Galli, redemptis, ac conciliatis eo conjugio Britonum animis, priſtinâ quiete frueretur, & ut prædicta Provincia, quæ ad arcendas Anglorum Claſſes maximè opportuna erat, Gallico Dominio in perpetuum amico fœdere uniretur. Hujus matrimonii Pacta *Carolum VIII.* inter & *Annam*, Britanniæ Ducis filiam, inita die XIII. menſis Decembris anni MCCCCXCI. publicavit *Dionyſius Godefridus* in ſuis Obſervationibus pag. 622. eademque ex *Argentræo* Aremoricæ Hiſtoriæ Scriptore Latinè inſeruit in ſuis Obſervationibus in Commentarios *Philippi Cominæi* pag. 518. Hoc *Caroli* Regis matrimonium haùd parùm movit *Maximiliani* Romanorum Regis ſtomachum, tum ob repudii filiæ ſuæ *Margaritæ* opprobrium, tùm maximè ob ſibi abreptam Britanniæ prædam, quam ex matrimonio *Annæ*, Britanniæ hæredis, ſeipſum conſecuturum ſperabat.

Suâ itaque ſpe deluſus *Maximilianus* bellum *Carolo VIII.* Galliarum Regi intulit, ſed cùm ei viribus impar eſſet, pacem cum ipſo, receptâ filiæ dote, inire coactus eſt. Hujus ſancitæ pacis Tractatum Silvanecti confectum die XXIII. menſis Maji anni MCCCCXCIII. refert ſæpè laudatus *Dionyſius Godefridus* in Obſervationibus ad Hiſtoriam *Caroli VIII.* pag. 640. & ad *Philippi Cominæi* Commentarios, pag. 507. Eo Auſtriaco bello feliciter confecto, paceque in Regno compoſitâ, *Carolus VIII.* Expeditionem Italicam magno animo ſuſcepit, ad eam præcipuè inſtigatus à *Ludovico Sfortia* Mediolani Principe, qui exitialibus odiis à *Ferdinando* Rege Neapolitano, & ab *Alphonſo* ejus filio diſſidebat. Anno itaque MCCCCXCIV. *Carolus* Rex ſuperatis Alpibus in Italiam deſcendit, eamque repentino terrore complevit. Piſis, Florentiæ, & Romæ magnificè exceptus, rectà Neapolim duxit exercitum, totoque Regno, nemine obſiſtente, potitus eſt. Hic rapidus victoriarum, triumphorumque curſus timorem incuſſit Venetis, & *Ludovico Sfortia* Duci Mediolanenſi, qui adiunctis ſibi *Maximiliano* Imperatore, & *Ferdinando* Hiſpanię Rege, clàm etiam *Alexandro VI.* Pontifice Maximo favente, conjurationem fecerunt, & *Carolum VIII.* Galliæ Regem, ordinatis in Apulia rebus, in Galliam redeuntem intercludere decreverunt. Erant in Venetorum caſtris millia quadraginta armatorum, *Carolo* verò Regi ſeptem haùd ampliùs millia militabant. Nihiloſeciùs, commiſſo, apud *Forum-Novum* non longè à Parma Civitate diſtans, prælio, ab exigua Gallorum manu perrupta ſunt hoſtium caſtra, & Rex è tantis anguſtiis, Deo faven-

favente, liberatus, gloriæ ac decoris plenus rediit in Gallias anno MCCCCXCV. Hic fuit exitus illius Expeditionis Italicæ, in qua, ut candidè fatear, bellica Gallorum virtus, quàm prudentia magis emicuit, tantâ siquidem incuriâ Galli, oblectationibus ac ludis dediti, hoc administrabant Regnum, ut ad id dissipandum, non occupandum venisse viderentur. Hinc anno sequenti, seu MCCCCXCVI. Neapolitani, cæterique omnes ad *Ferdinandum* defecerunt, & paulò post, mortuo *Gilberto Mompenserio* Prorege Neapolitano, Galli ex Italia excesserunt, tam facilè perdito Neapolis Regno, quàm parto. *Carolus VIII.* in Galliam reversus, obiit Ambasiæ in Turonibus die septimâ Aprilis anni MCCCCXCVIII. annos natus duodetriginta, repentinâ morte, seu Apoplexiâ sublatus, prævisâ tamen, ac maculis conscientiæ paulò ante detersis accuratè per pœnitentiam, & Confessionem Sacramentalem. Fuit optimus Princeps, magnificus, comis, pius, ac liberalis. Waldenses Hæreticos in Vallibus, aliisque Delphinatus locis adhuc degentes partim exterminavit, partim ad Catholicam Religionem cum summa sollicitudine revocavit. S. *Franciscum de Paula* maximâ veneratione prosecutus est, & Ordinem FF. Minimorum recèns ab eo institutum fovit, & Regiâ munificentiâ ipsis plura Cœnobia fundavit, *Plessiaci* nimirum, *Ambasiæ*, & *Romæ* celebre illud *Trinitatis de Monte*, in quo statuit, annuente Romano Pontifice, ut Superior, quem *Correctorem* vocant, semper Gallus esset, nullique unquàm Fratres in eo recipi possent, nisi è Galliis oriundi. Quam legem etiamnùm accuratissimè observant ejusdem Cœnobii Patres,

veri

veri filii S. *Francisci de Paula*, cujus sanctitatem arctissimâ, sibique sempèr constanti vitæ regularis disciplinâ æmulantur, & suavissimum virtutum, odorem longè latèque diffundunt. Nullum superstitem filium reliquit *Carolus VIII.* Galliarum Rex. Quapropter ei ex lege successit *Ludovicus*, Dux Aurelianensis, agnatione proximus, qui Rhemis inauguratus, dictus est *Ludovicus XII.* Rex sine controversia magnus, singulari fortitudine, prudentiâ, & clementiâ nulli secundus, tantâque ergà suos subditos charitate præditus, ut dulce, ac Principibus perhonorificum *Patris Populi* cognomen promeritus sit. Adeò à vindicta alienum gerebat animum, ut à nonnullis incitatus in eos, à quibus sub *Carolo VIII.* offensus fuerat ac vexatus, incunctantèr responderit: *non esse Regis Francorum vindictam sumere de injuriis Duci Aurelianensi illatis*. Ut primùm Galliarum Rex salutatus est *Ludovicus XII.* se utriusque Siciliæ, ac Hierosolymorum Regem, & Mediolanensem Ducem appellari voluit, ad Expeditionem Italicam animum appulit, totusque in eam incubuit. Sed de hac Expeditione Italicâ, è qua magni prodierunt tumultus, qui totam Italiam, ac propè Galliam concusserunt, sicut & de aliis Gestis *Ludovici XII.* Galliarum Regis, commodiùs agemus in primo Colloquio in Historiam Sæculi decimi sexti, quo ineunte abiit è vivis *Ludovicus Rex*, seu anno millesimo quingentesimo decimo quinto.

D. Galliam irruptionibus Anglorum Sæculo decimo quinto fuisse infestatam, ac tandem, supremo favente numine, excusso illorum jugo, pristinam libertatē recuperasse, satis hactenùs exposuisti.

Nunc

Nunc verò, quo loco Res Ecclesiæ in Anglia essent, breviter ostendere debes, exhibendo seriem, Gestaque Regum, qui Sæculo decimo quinto summâ rerum in Angliæ Regno potiti sunt.

M. Regnabat in Anglia sub finem decimi quarti Sæculi *Richardus* hujus nominis *II.* sicut ostendimus in Colloquio I. in Historiam Sæcul. XIII. & XIV. At *Richardo* Rege anno millesimo trecentesimo nonagesimo nono injustè exauctorato & abdicare coacto, *Henricus*, filius *Joannis* Ducis Lancastriæ, Regnum Angliæ usurpavit, sibique parricidio firmavit, sublato è vivis *Richardo* legitimo Rege, quem detrusum in Turrim Londinensem captivum detinebat. Occiso itaque *Richardo*, Regno Angliæ potitus est *Henricus* hujus nominis *IV.* qui tamen eo Regno parto tam grandi scelere usus non est. At enim, præter varios motus, conjurationesque Procerum, *Henrici Percii*, & *Duglassii* Comitis Scoti, bellaque civilia, quæ in Wallia excitata ejus Regnum turbulentum, & inquietum reddiderunt; nihil propiùs fuit, quàm ut acerrimo bello, eoque justissimo à Gallis impeteretur ob dotem *Isabellæ* filiæ *Caroli VI.* Galliarum Regis, quam *Richardus II.* Angliæ Rex uxorem duxerat. At *Isabella* cum dote, & suppellectili in Galliam remissâ, pacem cum Gallis composuit *Henricus IV.* Turbas etiam in Regno Angliæ excitarunt Hæretici Wicleffistæ, quos Rex *Henricus IV.* semper execratus, & insectatus est, cùmque, Parlamento Conventriæ Congregato, Proceres quidam Wicleffianæ hæreseos veneno infecti ei suaderent, ut, exhausto Regni ærario, in Ecclesiæ bona manum mitteret, & huic pravo consilio animosè

resi-

resisteret *Thomas Arundellius* Archiepiscopus Cantuariensis, respondit Rex, sibi propositum esse Ecclesiæ Jura, libertatemque servare. Ecclesiæ leges perutiles tulit *Henricus IV.* Angliæ Rex, inter quas edixit, ne Clerici ad Sæculare Tribunal raperentur,& ne pueros infra annũ ętatis decimum quartum Religiosi Mendicantes Monastico habitu induerent, absque parentum, vel Tutorum consensu. Obiit *Henricus IV.* dùm Expeditionem Hierosolymitanam cogitaret, die xx. mensis Martii anni MCCCCXIII. Londini in Ædibus Abbatis Westmonasteriensis, in Cubiculo, cui nomen *Jerusalem*, ex quo statim intellexit Rex, sibi ultimum vitæ terminum imminere, impletumque illud vaticinium, quo prænunciatum fuerat, *Jerusalem* sibi fatalem fore. Collegium Vvindesoriense magnificis Ædibus, possessionibus, privilegiis, & præsertim, delato illùc S. *Georgii* Martyris, Ordinis Periscelidis, & Militiæ Anglicanæ patroni capite, ornavit, & alia præclarè gessit, quæ legi possunt apud *Polydorum Virgilium* in Historia Anglicana, & *Nicolaum Harpsfeldium* Sæculo xv. *Historiæ Ecclesiasticæ Anglorum*. Mortuo *Henrico IV.* in Angliæ Regnũ successit *Henricus V.* ejus filius, annos natus XXVI. Princeps bellicosus, qui suo non contentus Regno, æstu ambitionis abreptus Galliæ Regnum invadere, armisque subigere pro viribus tentavit. Hinc, ut paulò antè diximus, captatâ occasione ægritudinis *Caroli VI.* deliri Galliarum Regis, & feralium dissidiorum, quæ inter Principes fervebant, Galliæ bellum intulit, Gallisque Azincurtio prælio victis, occupatâ Normanniâ, & aliis captis Provinciis, ipsum *Carolum VI.* Galliarum Regem in

suam

uam poteſtatem redegit,*Catharinam*,ejusdem *Caroli* Regis filiam,duxit uxorē,ac tandem Pariſios veniens ngenti lætitiâ a ſtulto populo exceptus eſt, Regnique Galliarum Rector, ac Hæres fuit renuntiatus nno milleſimo quadrigenteſimo vigeſimo. Verùm, tot victoriarum *Henrici* Regis Angliæ curum citò abrupit Deus rebus Gallicis maximè propitius. Anno ſiquidem milleſimo quadringenteſimo vigeſimo ſecundo, die ultimâ Auguſti obiit in aſtro Saltus Vincennarum propè Pariſios *Henricus V.* Angliæ Rex, & moriens teſtatus eſt, votum e concepiſſe petendi Hieroſolymam ad ſanctam Civitatem de manibus Infidelium eruendam. Quâ profectò Expeditione ſacrâ majorem gloriam onſecutus fuiſſet, quàm Chriſtianos ſinè cauſa nvadendo,& *Carolum* Delphinum, legitimum Galiarum Regni hæredem, proſcribendo, eumque udicando indignum, qui in Regnum ſuccederet. Jndè non mirum, ſi *Carolus* Galliæ Delphinus, ıb hac iniquiſſima Sententia ad Deum provocans, um auxiliatorem fuerit expertus, ejusque potentiſſimo adjutus præſidio, non ſolùm Anglis, ſed & liis hoſtibus in ipſum conſpirantibus par, immò uperior extiterit,ſicut ſuperiùs oſtendimus. Cæterùm, piè ex hac vita migraſſe *Henricum V.* Angliæ Regem, eumq; magnanimitate, prudentiâ, fortitudine,ſcientiâ militari,aliisq;virtutibus inter omnes ſui temporis Principes eminuiſſe, teſtantur Hiſtorici *Polydorus Virgilius*, *Harpsfeldius*, & *Walſinghamus*. Inter ejus pietatis opera, hæc potiſſimùm à laudatis illis Scriptoribus celebrantur, quòd videlicèt ſub exordium Regni ſui ſolutiorem Adoleſcentiæ ſuæ vitam, ejectis ex Aula voluptatum,

tum, lasciviæque sociis, ità emendaverit, ut cæteris virtutis, & modestiæ exemplo esset: Quòd Carthusianis, & Brigitanis Virginibus duo Cęnobia extruxerit, fundarit, locupletarit: Quòd denique ad Magistratus & publica munera viros integerrimos, & ab omni avaritiæ labe, aut partium studio alienos adlegerit. Filium unicum *Henricus V.* Angliæ Rex reliquit ex conjuge sua *Catharina*, Regis Galliarum *Caroli VI.* filia, dictum *Henricum VI.* paterni Regni hæredem, anniculum puerum, cujus specialem educationis curam *Thomæ* Exoniensi Duci, & *Henrico* Vvintoniensi Episcopo credidit. *Joannem*, Ducem Bethfordiæ, fratrem suum, Regni Francorum: *Humfredum*, fratrem alterum, Ducem Glocestrensem, Regni Anglici Procuratorem instituit. Intereà, vehementibus licèt bellorum tam civilium, quàm externorum, Gallia adhuc quateretur turbinibus, res tamen Christianissimi, Regis *Caroli VII.* per cœleste auxilium *Joannæ*, dictæ *Puellæ Aurelianensis*, cujus jam mentionem fecimus, cùm prosperiorem sortirentur exitum, Angli ad res suas collabentes in Galliis sustinendas magis, quàm promovendas, Regem suum *Henricum VI.* annum ætatis suæ duodecimum agentem ex Anglia Parisios cum majoribus copiis evocarunt, eumdemque in Parisiensi Ecclesia Beatissimæ Virgini Mariæ sacrà Regem Francorum coronarunt anno MCCCCXXXI. Quem Regis Franciæ titulũ sine re hactenùs Reges Angliæ retinuerunt. Hæc nihilosecius Regis *Henrici VI.* inauguratio Parisiis facta nullo pacto Gallos impedivit, quominus rerum secundarum cursu uterentur, Anglorumque impetus, variis consertis præliis, ita retunderent

.t tandem eorum Rex *Henricus sextus*, non solùm
ut est rerum humanarum vicissitudo) omnia,
uæ in Gallia pater occupaverat, verumetiam
vitum Angliæ Regnum unà cum vita, tam suâ
ɔsius, quàm propinquorum, culpâ perdiderit, sicùt
isertè testatur *Nicolaus Harpsfeldius* Sæculo xv.
Iistoriæ Ecclesiasticę Anglorum, his verbis: *Henricus*
extus Rex Franciæ ab Anglis proclamatus & coro-
atus, haud diu potitus est iis, quæ Pater ipsi in Gal-
ia reliquerat. Hebetatæ sunt, paulòque post interiere
mnes Anglorum vires & recens gloria; & quæ Pa-
er in Gallia, aut re aut spe possedit universa, &
ıum etiam posteà regnum, intestinis dissidiis, importu-
aque suorum ambitione, cum ipsa vita filius perdidit.
Quî autem id factum fuerit, paucis aperiam. Ortâ
ı Anglia factione Principum, & *Humfredo*, Anglici
.egni Procuratore, ab æmulis trucidato, Angli
ıtra quinquennium totius Normanniæ, & Aqui-
ıniæ jacturam fecerunt, Galliâque demùm peni-
ùs pulsi sunt anno millesimo quadringentesimo
ninquagesimo tertio. Sed gliscente in Anglia
omesticâ illâ Principum factione, cujus author
rat *Richardus* Dux Eboracensis, ei sese strenuè op-
osuit *Henricus* Rex, qui tamen collatis signis à
ichardo Duce Eboracensi superatus est, atque de
onsilii Decreto sancitum, ut post mortem *Henrici*
I in Regnum Angliæ succederet *Richardus* Ebora-
ensis, & interim Regni Rector esset. Tam insi-
nem injuriam illatam Regi *Henrico VI.* pati mini-
nè potuit *Margarita*, Renati Andegavensium Du-
is filia, & *Henrici VI.* Conjux, virili animo præ-
lita mulier, quæ haùd exiguâ manu contractâ,
d asserendum in libertatem maritum suum, qui

Lon-

Londini captivus detinebatur, commisso prælio *Richardum* Eboracensem vicit & interfecit, moxque *Richardum* alterum, Comitem Vvarvicensem, castris exutum in fugam conjecit, ac virum suum *Henricum VI.* non solùm libertate donavit, sed in Regnum Angliæ restituit. Verùm, cùm copias reparasset *Eduardus* Merchiæ Comes, *Richardi* Ducis Eboracensis filius, Comitis Vvarvicensis fretus auxilio, *Henricum VI.* vicit, eum ex Anglia cum *Margarita* conjuge in Scotiam fugere compulit, Rexque ipse Angliæ renuntiatus est tertio Kalendas Julii anni millesimi quadringentesimi sexagesimi primi. *Eduardus* itaque, quem alii hujus nominis *IV.* alii meliùs *VII.* appellant, Regnum quidem Angliæ occupavit, sed eo pacificè potitus non est. Ortâ siquidem inter illum & *Richardum* Comitem Vvarvicensem simultate, ab eodem Comite Regno ejectus est, & *Henricus VI.* pristinam ad dignitatem reductus anno MCCCCLXXI. *Eduardus* tamen, opitulante *Carolo* Burgundiæ Duce, amissum Regnum eodem anno recuperavit, *Richardum* Comitem Vvarvicensem in prælio occidit, *Eduardo* Vvalliæ Principi, unico Regis *Henrici VI.* filio, necnon ipsimet *Henrico* patri vitam eripuit. Sic Regnum, vitamque perdidit *Henricus VI.* qui regnavit in Anglia annos triginta octo, & post receptum Regnum sex menses. Vixit annos LII. Princeps fuit, teste *Polydoro Virgilio* Historiæ Anglicanæ libro vigesimo tertio, miti, simplicique ingenio præditus, qui pacem bello, quietem sollicitudini, honestum utili & otium curis anteponebat. Eo nihil sanctius nihil castius, nihil probius. In eo pudor, modestia, integritas, patientia in adversis summa. No

inhi

inhiabat ad opes, non sitiebat honores, & animæ tantùm saluti studebat, quâ solâ sapienter quidem bona, ejusque amissione, mala metiebatur & definiebat. Denique, ejus sanctitatem comprobarunt miracula ad ipsius sepulchrum edita, de quibus agit Nicolaus *Harpsfeldius* Sæculo xv. Historiæ Anglicanæ cap.4. & 5. Quibus permotus *Henricus VII.* Angliæ Rex, apud Summos Pontifices *Alexandrum VI.* & *Julium II.* suas preces, curasque interposuit, ut *Henricus VI.* ejus in Regno Angliæ decessor, Sanctorum Fastis adscriberetur. Sed *Henricus VII.* morte interceptus, antequàm debita inquisitio perfici potuisset, negotium istud, quod maximè in votis habebat, ad optatum exitum perducere nequivit.

D. *Eduardus* hujus nominis *VII.* qui tàm injustè vitam, Regnumque eripuit *Henrico VI.* gubernavitne diu Angliæ Regnum?

M. *Eduardus* hujus nominis *VII.* regnavit in Anglia viginti & tribus annis, & extinctus est anno MCCCCLXXXIII. Duos filios minorennes reliquit, scilicet *Eduardum* Vvalliæ Principem, annos tredecim natum, & *Richardum* Ducem Eboracensem, biennio minorem, sub tutela *Richardi* fratris sui, Glocestriæ Ducis, hominis scelerati, qui primò quidem *Eduardum*, natu majorem, Angliæ Regem proclamavit ejus nominis *Octavum*, sed paulò post regnandi ipse cupidus, *Eduardum* ipsum ac *Richardum* fratrem, nothos, atque *Elizabetham* Reginam matrem, adulteram impudentissimè asserens, Regnum occupavit, Rexque appellatus est, *Richardus* hujus nominis tertius. Nec tam immanem adornasse calumniam contentus *Richardus* Regni An-

glici invasor, insuper duos regios pueros *Eduardum* & *Richardum* interfecit, & multa ejusmodi tyrannica exercuit. Longa non fuit tam gravibus parta sceleribus dominatio. Suscitavit quippè Deus in ultionem hujus Tyranni *Henricum* Richemundiæ Comitem, *Joannis*, qui erat frater *Henrici Sexti*, filium, Anglici Regni legitimum hæredem, qui à Proceribus ad excutiendum tyranni jugum in Angliam invitatus, acceptis à *Carolo VIII.* Galliarum Rege auxiliis, in Vvalliam appulit, ubi justo prælio *Richardum* Angliæ tyrannum fudit, cæciditque anno MCCCCLXXXV. biennio videlicet postquàm tyrannidem in Anglia invasisset *Richardus*. Londinum absque mora properans *Henricus*, uxorem duxit *Elizabetham* Regis Angliæ *Eduardi VII.* filiam, ex Eboracensi familia oriundam, per quod matrimonium famosa illa Lancastriorum & Eboracensium odia restincta sunt, eorumque toti Angliæ perniciosissimæ factiones, post tot bella, totque Regum ac Principum ex utraque parte neces, in unam tandem societatem coierunt. Regnum suum anno MCCCCLXXXVI. auspicatus est *Henricus* hujus nominis *Septimus*, eique Deus contra personatos *Eduardi* Regis, & *Georgii* Ducis Clarentiæ filios, aliasque obortas gravissimas conspirationes præsentissimam opem tulit, ac summam ab omnibus tàm domesticis, quàm externis bellis quietem indulsit. Obiit *Henricus VII.* Angliæ Rex, XI. Kalend. Maji anno MDIX. ætatis suæ LII. postquàm regnasset ann. XXIV. Ejus præclaras animi, corporisque dotes, insignem prudentiam, modestiam, benignitatem, animum ab omni fastu & arrogantia alienissimum, justitiæ unicuique reddendæ sollicitudinem, quâ judicio-

ru

rum ſeveritatem miſericordiâ & lenitate, ut ſeſe dabat occaſio, prudentèr temperabat; amorem ergà pauperes, quorum miſerias effuſiſſimâ liberalitate ſublevabat, Religionis cultum, optimam Regni adminiſtrationem *Polydorus Virgilius* ſub finem libri XXVI. *Hiſtoriæ Anglicanæ* valdè commendat. Moriens *Henricus VII.* Edictum toto Regno Angliæ promulgari juſſit, quo omnibus pœnam remiſit, qui leges generatim violaſſent, exceptis tamen homicidis & furibus, quòd hæc facinora non ipſum, ſed alterum læſiſſent. Eo regnante, linguæ Græcæ, & Hebraicæ, necnon Artes liberales, quarum ſtudium diu in Anglia neglectum fuerat, & viri undecùmque doctiſſimi floruerunt, quos inter *Polydorus Virgilius* plurimùm laudibus effert *Joannem Coletum*, Patriâ Londinenſem, & Eccleſiæ *S. Pauli* ejuſdem Civitatis Decanum, de cujus doctrina, virtutibus, & Scriptis plura dicemus in Colloquio quinto, ubi agemus de Illuſtrioribus Sæculi XV. Scriptoribus. Denique, *Henricus Septimus* Regni Anglici ſucceſſorem reliquit filium ſuum *Henricum* ejus nominis *Octavum*, patri valdè diſſimilem, & de Eccleſia Catholica peſſimè meritum. Ille quippè eſt *Henricus VIII.* Angliæ Rex, qui primò quidem ignum adversùs enatam *Lutheri Hæreſim* ſuſtulit, & ob id præclarum à Romano Pontifice *Fidei Defenſoris* nomen fuit conſecutus. Sed poſteà nefariæ cupiditatis æſtu abreptus, Chriſti Eccleſiam probris omnibus, ac ludibriis affecit, Pontificem Romanum publicè in Comœdia, atque Scena traduxit; Schiſma Anglicanum conflavit, & eâdem regiâ manu, quâ *Lutheri* deliramenta & aniles fabulas paulò ante confutaverat, eâdem, inquam, manu ſcripſit

librum, in quo se hostem Religionis infensissimum denunciavit, & vim omnem inauditæ cujusdam acerbitatis in Ecclesiam Romanam effudit. Sed de *Henrici VIII.* sceleribus, sacrilegiis, apertâ ab Ecclesia Catholica Romana defectione, & incredibili in viros pios immanitate fusè differemus in Colloquio I. in Historiam Sæculi XVI.

D. Non possum, quin vehementèr doleam Anglorum post nefarium istud *Henrici VIII.* Schisma deplorandam sortem, ac cæcitatem, quæ tanta est, ut nesciant quid teneant, quid credant, & in his locum hodie habeat accurata illa hæreticorum descriptio, quam facundissimus *Vincentius Lirinensis*, Scriptor mihi familiaris, tradit cap. 25. sui *Commonitorii* his verbis: *Heu, miseranda conditio! quantùm illi curarum æstibus! quantis turbinibus exagitantur! Nunc etenim, qua ventus impulerit, incitati, errore rapiuntur. Nunc in semetipsos reversi, tanquàm contrarii fluctus reliduntur. Nunc temeraria præsumptione, quæ incerta videntur, approbant. Nunc irrationabili metu etiam, quæ certa sunt, expavescunt. Incerti quò eant, quà redeant, quid appetant, quid fugiant, quid teneant, quid dimittant.* Ecce, quò tandem Anglos, olim Fidei Catholicæ addictissimos nunc verò ab avita fide extorres, & in varias Sectas distractos, abripuit ferale istud ac luctuosum *Henrici VIII.* Schisma. Sed, missis Anglis, ad lætiora progrediamur, & ostende, si placet, statum Ecclesiæ sub Regibus, qui Sæculo decimo quinto in Hispania Regnum Castellæ moderati sunt.

M. Ab anno millesimo trecentesimo nonagesimo ad annum usque millesimum quadringentesimum septimum Castellæ Regum administrav

Hen

Henricus hujus nominis *III.* dictus *Valetudinarius*, cujus gesta ab anno MCCCXC. quo regnare cœpit, usque ad annum MCCCC. jam descripsimus in primo Colloquio in Historiam Sæculorum XIII. & XIV. Alia nunc paucis referemus, quæ gessit ab anno MCCCCI. ad annum usque MCCCCVII. quo è vita migravit. Quamvis adversâ plerùmque valetudine oppressus *Henricus III.* Hispaniæ, seu Castellæ Rex, magnis rebus foris gerendis impar esset, ad dilatandam nihilosecius, & nominis sui & Regni famam, ad finitimos, longinquosque Principes tàm Christianos, quàm barbaros, Legationes mittere solebat, sed præcipuè anno MCCCCII. ad *Tamerlanem*, magnum illum Tartarorum Regem, qui Orientis Regna ac Provincias, instar torrentis, devastabat, misit Legatos, qui prælio *Tamerlanem* inter & *Bajazethem* Turcarum Regem commisso cùm interfuissent, à victore posteà *Tamerlane* honestè habiti, in Hispaniam remissi sunt, novo ab ipso ex sua gente Oratore adjuncto, qui *Henrici* Hispaniæ Regis amicitiam expeteret, ejusque victoriarum præconia promulgaret. Nullis bellis turbatum est Castellæ Regnum sub *Henrico III.* cujus hæc egregia vox erat, *populi se execrationes ampliùs quàm hostium arma formidare*. Hinc ad consulendum tranquillitati & commodis subditorum, severè animadvertit in proceres Regni administros, & pecuniarum publicarum profusores, quos corrasas pecunias, & absorpta lucra evomere compulit. Quod si & cæteri quique Reges ac Principes imitarentur, inquit *Spondanus* ad annum MCCCCVI. Num. IX. & obsequentiores ministros haud dubiè haberent, & tum populorum indemnitati, tum regiis vectigalibus longè

gè cautius esset, magno Reipublicæ commodo, & ipsorum nominis gloriâ. Mortuo anno MCCCCVII. *Henrico III.* Hispaniæ Rege, qui in veste Franciscana, pietatis ergò, sepeliri voluit, successit ejus filius *Joannes* hujus nominis *II.* Sed cùm esset tantum bimulus, & ad peragenda Regni negotia nequaquàm idoneus, Regiam dignitatem *Ferdinando*, ejus patruo, Proceres ultrò detulerunt, quam tamen *Ferdinandus* maximâ animi moderatione, fideque & amore in nepotem, recipere noluit, cùmque rursùm in consessu publico ad capessendum Regnum urgeretur, indignantis habitu, contentâque voce, non alium Regem futurum dixit, quàm fratris sui filium. Quâ magnanimâ voce sese *Ferdinandus* totius Orbis Imperio dignissimum ostendit, & coronam regiam conservavit nepoti suo, qui Rex Castellæ proclamatus est, dictusque *Joannes* hujus nominis *II.* Regina verò *Catharina* ejus mater, & patruus *Ferdinandus* ex testamento patris Regni procuratores fuerunt declarati. Hic est ille *Ferdinandus*, cui, seclusis aliis Regni Aragoniæ competitoribus, Sanctus *Vincentius Ferrerius* Ordinis Prædicatorum, unus è Judicibus, qui ad finiendam controversiam post mortem *Martini* Regis Aragoniæ de jure successionis in ejus Regnum inter amplissimas familias obortam electi fuerant, omnium nomine Regnum Aragoniæ adjudicavit, an. MCCCC eique author fuit, ut ipse, ejusque subditi Aragonenses recederent ab obedientia *Petri de Luna* Pseudo Pontificis, dicti *Benedicti XIII.* in retinendis Pontificiæ Dignitatis Insignibus pertinacis. *Ferdinandi* Regis Aragoniæ, patrui *Joann. II.* Castellæ Regis, & *Catharinæ* Reginæ, ejusdem *Joannis* Regis matris præ

pr

propero obitu, graves, continuique motus in Regno Castellæ eruperunt, quibus occasionem dederunt Aulici, quorum Imperio *Joannes* Rex in umbra & mollitie educatus regebatur. Sed unus inter illos dictus *Alvarus Luna*, qui summâ apud Regem gratiâ & auctoritate pollens, intestina dissidia in Castellæ Regia fovebat, ad tyrannidem tandem Regio favore abusus, cùm ipsimet Regi metuendus evasisset, datis Judicibus capite damnatus est. Contra Mauros in Hispania grassantes bellum Granatense suscepit *Joannes II.* Castellæ Rex, ac commisso prælio, supra decem Maurorum millia cæcidit, paucis è suis amissis, facilèque Urbem Granatam cepisset, nisi impediisset auro Saracenico corruptus *Alvarus Luna*, qui tunc temporis, majori, quàm par fuisset, auctoritate apud Regem valebat. Obiit *Joannes II.* Castellæ Rex Vallisoleti XIII. Kalendas Augusti anni MCCCCLIV. Fuit optimus ac religiosissimus Princeps, litterarum cultor & amator, & Mæcenas virorum eruditorum, quos suis colloquiis sæpè dignabatur. Pacis Ecclesiæ tempore Schismatis promovendæ cupidissimus, obedientiam *Petri de Luna*, seu *Benedicti XIII.* Pontificatui cedere pervicaci animo detrectantis, abdicavit, & ad Concilium Constantiense, in quo, sublato funesto trium Pontificatui inhiantium Schismate, electus est *Martinus V.* Pontifex Maximus, Oratores misit, qui ejus nomine novo electo Pontifici, ceù verò Christi Domini in terris Vicario, obedientiam exhiberent. Quam beneficus erga suos subditos esset *Joannes* Rex, apertè probat hæc præclara ipsius vox: *Malo subditos abundare, quàm Fiscum; quia potentissimi Regni Princeps pauper esse non potest*. Genuit ex *Maria*,

filia *Ferdinandi* Regis Aragonum, uxore suâ, *Henricum* hujus nominis *IV.* qui Patri in Regnum Castellæ successit, annum agens ætatis trigesimum, cùm paulò antè Patris obitum, *Blancam*, filiam Regis Navarræ, quam uxorem duxerat, post decimum quartum conjugii annum repudiasset, causatus, eam quasi maleficio veneris usu prohibitam fuisse, ac impotentem evasisse. Hæc divortii Sententia ab administratore Segobiensis Ecclesiæ pronunciata primùm, confirmata deindè est ab Archiepiscopo Toletano auctoritate *Nicolai V.* Romani Pontificis anno MCCCCLIV. Multis vitiis obnoxius fuit *Henricus IV.* Castellæ Rex, ardenti quidem præditus animo, sed pusillo, oppletoque fœditate, moribus dissolutis, atque omnibus turpitudinum maculis vitâ deformi. Hinc factum est, ut ejus Regnum, quod viginti annorum fuit, turbulentum extiterit, quòd ei prudentia non minùs ad cives in pace regendos deesset, quàm ad pacandos intestinos motus in Regno excitatos. Duo ei cognomina *Impotentis*, atque etiam *Liberalis* afficta sunt, unum à naturæ vitio, quo in venerem usque ad insaniam propensus erat; alterum ex profusa liberalitate, quâ in profundendis sinè judicio thesauris Majores suos superabat. Ad finiendam controversiam, quæ Catalanos cum Aragoniis dudùm commiserat, & cujus judicium arbitrio *Ludovici XI.* Galliarum Regis dissidentes partes permiserant, colloquium habuit *Henricus IV.* Castellæ Rex cum Christianissimo Rege *Ludovico XI.* anno MCCCCLXIII. *Ludovicus XI.* ad insignem pagum *S. Joannis de Luzio* constitit, *Henricus* verò Castellæ Rex ad Fontarabiam, singuli ad fines suorum Regnorum. Sed illud Collo-

loquium nullo alio operæ pretio solutum est, quàm quòd utriusque Regis aulici naturâ dicaces, sese mutuis aculeis, derisionibus, dicteriis punxerunt, & conspirationes inter Proceres Regis Castellæ seminatæ sunt, quibus tandem Regem suum ad miserrimam conditionem redegerunt. Enim verò, totâ Hispaniâ anno MCCCCLXIV. ob tumultus ex controversia Catalanos inter & Aragonios excitos, in armis existente, Proceres Regni Castellæ opportunitatem nacti, in Regem suum *Henricum* conspirarunt, *Alphonso*, ejus fratre, puero annorum duodecim, in partes factionis abrepto. Inter causas, quas suæ conjurationis obtendebant Regni Castellæ Proceres, hæ præcipuæ erant: quòd videlicèt eorum Rex *Henricus* Mauros apud se versari permitteret; quòd *Bertrandum*, conjugis suæ Reginæ adulterum, dignitatibus augeret; quòd filiam *Joannam* ex adulterio natam, contra Regni leges, contra fas, jusque *Alphonsi*, fratris sui, Regni hæredem renunciasset; quòd denique, Magistratus venales exponeret. Tanta socordia Regem invaserat, ut his monitionibus nullo pacto ad vindictam, aut ad defensionem moveri potuerit, cumque induci haud posset ad arma capienda, concordia his conditionibus pacta est, ut *Alphonsus* frater *Henrici* Regis, jure suo hæres Regni Castellæ esset, *Bertrandus*, Reginæ adulter, Magisterio S. *Jacobi* sese abdicaret, & *Joannæ*, filiæ spuriæ ex Reginæ adulterio natæ, omnis ad Regnum spes adempta foret. His pacis conditionibus, quibus acquievit *Henricus* Rex, inita quidem concordia est, & utcùmque sopita, sed non dissipata conjuratio. Anno enim sequenti, seu MCCCCLXV. furore correpti Proceres, insigni dedecore, & scele-

lestissimo ausu Regem *Henricum* exauctorarunt, & *Alphonsum*, ejus fratrem, Castellæ Regem proclamarunt, cujus execrandi sceleris *Alphonsum Carillium*, Toletanum Archiepiscopum, magno virum animo, sed turbido & inquieto, sese Principem exhibere non puduit. Post tam flagitiosum editum facinus, Conjurati Summum Pontificem *Paulum II.* decipere studuerunt, quem ut faciliorem sibi redderent, insinuarunt in litteris ad ipsum datis, hæc omnia consilio ipsius Decessoris *Pii II.* fuisse facta. Quam calumniam *Jacobus* Cardinalis Papiensis, honoris ac nominis *Pii II.* studiosissimus, coram Pontifice *Paulo II.* & Cardinalibus egregiè admodùm confutavit, ut videre est apud *Spondanum* ad annum MCCCCLXV. Num.x. Eâ in continuatione bellorum civilium, præ cæteris variis locis factis certaminibus, inter *Henricum* Castellæ Regem & rebelles Proceres, ad Oppidum *Olmedum*, acritèr quidem sed ancipiti victoria pugnatum est XII. Kalendas Septembris anni MCCCCLXVII. Tot bellorum tumultus, quibus id temporis perstrepebat Hispania frequenti famâ Romam perlati induxerunt Summum Pontificem *Paulum II.* ut Legatum Apostolicum in Castellam mitteret *Antonium Venerium* qui conjuratos Episcopos ac Proceres ad Regis obsequium, Censurarum Ecclesiasticarum terrore revocaret. Ast rebelles, ob insitam Regis ignaviam, & impudicitiam Reginæ, quæ sese aliis obscænissimè prostituebat, arrogantiores & proterviores facti, consilia, minasque Legati Pontificis palàm contempserunt, semel & iterùm cum verborum contumelia repulerunt, & ad has angustias ipsummet Regem *Henricum* redegerunt, ut in tan-

t

tis malis penè ab omnibus destitutus, mente dejectus videretur, privati propemodùm habitu, decem tantummodò Equitibus stipatus, hàc illàc oberraret, coactus tandem sese permittere Comiti Placentiæ, à quo magnificè in ejus Urbis arce exceptus est, ibique quatuor mensibus hæsit, sicut pluribus narrat *Mariana* lib. 23. *de Rebus Hispanicis*. Tandem post varias tempestates, quibus miserè jactatus est *Henricus IV.* Castellæ Rex, ad ejus obsequium redierunt rebelles, & à Rege veniam, hasque pacis conditiones acceperunt. Primò, ut *Isabella*, *Henrici* Regis soror, Regni hæres renunciaretur, priùs tamen juramento obstricta, ne cui nuberet absque Regio assensu. Prætereà, ut Regina, multorum virorum scortum, & *Joanna* ejus filia notha, in Lusitaniam amandarentur. Postremò, ut Proceres bonis omnibus, pristinisque restituerentur honoribus, quibus antè dissidium fruebantur. Has sancitæ pacis conditiones non servavit *Isabella*, quippè quæ, inscio, & inconsulto Rege, nupsit *Ferdinando* Aragoniæ Principi. Clandestinum istud matrimonium ferre haud potuit *Henricus* Castellæ Rex, & irâ percitus, *Joannam* filiam notham, quam *Carolo* Aquitaniæ Duci, Christianissimi Regis *Ludovici XI.* fratri, matrimonio collocaverat, non spuriam, sed justam prolem esse cum Regina juravit, eam Regni Castellæ hæredem, Proceribus assentientibus, declaravit, atque *Isabellam* sororem suam, publicis tabulis jure ad Castellæ Regnum abdicavit. Hæc Regis *Henrici* declaratio omni proculdubio gravissimi belli Hispanos inter & Gallos materiem subministrasset, nisi *Caroli* Aquitaniæ Ducis mors, quæ antè matrimonii consummatio-

tionem contigit, imminentem tempestatem avertisset, locumque dedisset reconciliatæ gratiæ *Henrici* Regis cum *Isabella* sorore sua. Obiit *Henricus IV.* Castellæ Rex anno MCCCCLXXIV. sub cujus turbulento Regno graves in Disciplinam Ecclesiasticam irrepsisse abusus, testatur *Joannes Mariana* libro 23. *de Rebus Hispanicis* cap. 18. his verbis: *Invaserat pudenda litterarum inscitia in Sacerdotes Hispaniæ, usque eò ut pauci Latinè scirent, ventri, gulæque servientes. Avaritia rapaces in Ecclesiam Dei manus injecerat. Emere Sacerdotia, olim simonia, tunc industria erat: neque intelligebant cæci Principes, cæcique Pontifices, irato Deo fieri impium commercii genus, quòd facias, an patiaris, perindè est.* His malis in perniciem Ecclesiæ latè in Hispania grassantibus remedium attulit impetratum à Romano Pontifice Diploma, cujus fragmentum describit *Mariana*, & quo statutum est, ut in singulis Ecclesiis Hispaniæ Cathedralibus binæ instituerentur Præbendæ; quarum unam Theologus, alteram Jureconsultus obtineret, sicque, depulsis tàm densæ ignorantiæ tenebris, studium tàm Sacræ Theologiæ, quàm Juris Canonici restitutum Clerici Hispaniæ ardentiùs colere ac frequentare possent.

D. Reliquitne *Henricus IV.* aliquem superstitem filium Regni Castellæ successorem?

M. Mortuo absque mascula prole *Henrico IV.* Regnum Castellæ ad *Isabellam* ejus sororem, *Ferdinando* Regi Aragoniæ nuptam pervenit, & hoc pacto Aragoniæ, Castellæque Regna antehàc divisa unam in Monarchiam coaluerunt. Magnum certè Hispania è sapientissimo regimine *Ferdinandi*, &

Isa-

Isabellæ gloriæ & potentiæ ſuſcepit incrementum. *Ferdinandus* quippè Hiſpaniæ Rex (ut nihil inpræſentia dicam de *Isabellæ* ejus uxoris honeſtiſſimis moribus, animi magnitudine, & ſingulari prudentiâ, quâ inter cæteras Regiaſque dotes omnibus excellebat) *Ferdinandus*, inquam, Princeps fuit juſtitiæ cultu, Imperii modeſtiâ, Religionis amore, bonarum artium ſtudio, aliiſque virtutibus ita clarus, ut inter omnes Hiſpaniæ Reges, paucos pares, nullum verò meritis ſuperiorem habuiſſe videatur. Regni ſui primordia pietati & Religioni conſecravit, quam præſertim totis viribus promovere ſtuduit in Regno Caſtellæ, in quo ſuperiorum temporum licentiâ, Mauris, Judæiſque cum Chriſtianis nullo non commercii genere promiſcuè verſantibus, haud pauci Chriſtiani pravâ illa conſuetudine inficiebantur, plures verò è Mauris, & Judæis, qui Chriſtianæ Religioni nomen dederant, fide poſteà inconſtanti, ab ea, nullo vetante, deficiebant, & ad patriam ſuperſtionem impunè, tanquam canis ad vomitum, vel ſus lota ad volutabrum, revertebantur. Ad hoc malum radicitùs extirpandum, *Ferdinandus* ſacram in Regno Caſtellæ Inquiſitionem inſtituendam curavit, cui præfectus eſt *Thomas Turrecremata*, Ordinis FF. Prædicatorem, Segobienſis Conventus Prior, eximiâ pietate, & ſingulari doctrinâ præditus, de quo *Antonius Poſſevinus* in ſuo *Apparatu ſacro* rem narrat ſcitu digniſſimam, quam hìc ſilentio prætermittere haud poſſum. Narrat, inquam, *Poſſevinus*, Reges Catholicos magnitudinis & felicitatis Hiſpaniæ auctores, *Ferdinandum*, & *Isabellam*, Decreto ſtatuiſſe, Judæos ſuis ditionibus depellere, ſed manda-

mandatum Regium avaritiâ Ministrorum, tentatâ vi magnæ pecuniæ à Judæis numerandæ, inhibitum fuisse. Quod ubi rescivit *Thomas Turrecremata* Regnorum Castellæ, & Aragoniæ Inquisitor, maximæ apud *Ferdinandum* Regem, & *Isabellam* Reginam authoritatis, & utrique à Confessionibus, ad Palatium accessit Crucis imagine munitus, quam pallio occultabat, tùm invictâ animi constantiâ Regem, Reginam, & Ministros compellans, Crucis imagine apertâ: *Nùmquid*, inquit, *satis est Dominum Jesum à Judæis semel triginta argenteis emptum, ut de illo iterùm Judæis vendendo triginta millibus aureis, majori quidem pretio, sed nihilo minor injuria cogitetis?* Quibus verbis ita omnes omnium animos perculit, ut nullâ interpositâ morâ, Judæi ex Ditionibus *Ferdinandi*, & *Isabellæ* fuerint ejecti & hàc illàc dissipati. Depulsis toto Regno Judæis *Ferdinandus*, Castellæ Rex, bellum, dictum *Granatense* contra Mauros suscepit, illudque per decem annos gestum, felicitèr tandem confecit Maurorum Imperio, quod septingentis amplius annis steterat in Hispania altis nixum fundamentis, penitùs convulso, & captâ Granatâ, quæ Princeps illorum sedes erat, ut videre est apud *Joannem Marianam* libro xxv. *De Rebus Hispanicis*. Bellum quoque Africanum, quod *Ximenio* Hispaniæ Cardinali, Archiepiscopo Toletano, authore ac duce, aggressus fuerat *Ferdinandus* Castellæ Rex, lætum ac faustum habuit exitum. Multæ civitates, quas inter Oranum, Bugia, Algerium, Tripolis, captæ sunt. Tunesius Rex & Tremensenius vectigal annuum victori *Ferdinando* obtulerunt, omnesque Christianos, quos captivos detinebant

nebant, libertate donarunt. Regnante in Hiſpania Ferdinando, Americam, *novum Orbem* appellant Hiſpani, primus felici navigatione detexit *Chriſtophorus Columbus* Genuenſis anno MCCCCXCII. cujus dominationem *Ferdinandus* Rex ab *Alexandro VI.* Pontifice Maximo impetravit. Hæc nova Orbis pars, quę primùm à *Chriſtophoro Columbo* detecta eſt, paulò poſt nomen *Americæ* ſumpſit ab *Americo Veſputio* Florentino, qui Emmanuelis Luſitanię Regis auſpiciis à Gadibus profectus anno MCCCCXCVII. eam Orbis partem iterum navigatione detexit, veteribus prorsùs incognitam, quod ſanè humanæ admirationis modum excedere videtur. Conſideratâ namque cùm antiquorum in deſcribendo Orbe terrarum diligentiâ, & attentis ampliſſimorum imperiorum ad perquirendas regiones commoditate, opportunitate, navigatione, tùm humani generis dirâ atque inſatiabili auro atque argento inhiante cupiditate nihil non tentante, quibus hę regiones incredibili copiâ abundant, tamdiù potuiſſe hanc Regionem Orbi noſtro latêre, homines docti non ſemel mirati ſunt. Sed nunc omnibus notus eſt antiquorum error, qui Antipodas, ſeu populos adverſis veſtigiis nobis oppoſitos, quaſi commentitios rejiciebant, tantùmque abeſt ut noſtrâ ætate illi populi in dubium revocentur, ut potius ad eos mittantur Viri Apoſtolici, veritatis Chriſtianæ præcones, à quibus æternæ ſalutis viam docentur, & ſalutarē doctrinam accipiunt. In Americam ſemel detectam frequentèr poſtea navigarunt Hiſpani, Galli, & Angli, quorum alii aliis regionibus detectis nomina ſuâ quique linguâ impoſuerunt. Extant in Hiſpanica, Gallica, Italica, & An-

& Anglica linguis non pauci Scriptores, qui hujus, novi Orbis, ſeu Americæ, ſitum, ſolum, fertilitatem, & ſtatum depingunt, quos inter præcipue legendus eſt *Hugo Grotius*, qui *de Gentium Americanarum Origine Diſquiſitionem* ſcripſit, ad quam Notas & Obſervationes edidit *Joannes de Laët* Antuerpianus. Obiit *Ferdinandus* Rex Catholicus in vico Madrigalegio ad Caſtra Julia, dùm Hiſpalim peteret, x. Kal. Februarii anni MDXVI. Sacramenti Eccleſiæ munitus à *Thoma Matienſio* Ordinis Fr Prædicatorum, qui ei à Confeſſionibus erat; Teſtamentum ante mortem condidit, quo Cæſarau guſtanum Præſulem Aragoniæ Regno præfecit Caſtellæ verò Regno Cardinalem *Ximenium*, donè *Carolus*, Nepos, omnium Regnorum hæres, qu tunc in Belgio agebat, in Hiſpaniam veniret. *Carolus* itaque de *Ferdinandi*, Hiſpaniæ Regis, A ſui, obitu certior factus, ſtatim ſe Regem Hiſpaniarum dixit, & coronam Imperialem poſt mo tem *Maximiliani* Imperatoris, hujus nominis anno milleſimo quadringenteſimo decimo non adeptus, dictus eſt *Carolus Hiſpaniarum Rex*, *Imperator hujus nominis Quintus*, cujus rectè pr clarèque Geſta referemus in Colloquio primo in Hiſtoriam Sæculi decimi ſexti.

D. Plenam atque ex omni parte abſoluta ut video, tradidiſti notitiam Status Eccleſiæ tam ſub Imperatoribus Orientis, & Occidentis, qua ſub Regibus, aliiſque Principibus Sæculi deci quinti.

M. Duas hic addam Obſervationes, qu bus Colloquo noſtro finem imponemus. Prim Obſervatio ſpectat Imperium Moſcorum, ſeu M

ſc

ſcovitarum, quod Sæculo XV. ſeu anno MCCCCLXIX. magnum ſuſcepit incrementum, poſtquam *Joannes Baſilii*, eorum Princeps, quem *Magnum Ducem* vocant, magnam *Novogardiam* Ruſſiæ Metropolim, civitatem ampliſſimam & opulentiſſimam, totiusque Septentrionis celeberrimum emporium, occupaſſet. Amplum quidèm hic *Joannes Baſilii*, Moſcovitarum Dux, Principatum à Majoribus acceperat, ſed Tartaris adeò obnoxium, vectigale ac tributarium, ut Legatis Tartaricis, atque etiam vereclariis tributa petentibus, cùm equis veherentur, Dux ipſe pedibus obviam prodiret, & lactis equini (qui potus eſt Tartaris gratiſſimus) poculum venerabundus porrigere, & unà cum ſuis Proceribus litteras Tartarorum Imperatoris auditurus, genua flectere cum ſumma abjectione cogeretur. Hanc duram ſervitutem *Joannes*, Moſcovitarum Dux, cùm ferre minimè poſſet, Tartarorum jugum, impellente potiſſimùm conjuge ſuâ natione Græcâ, excutere ſuum in animum induxit, ſumptisque armis, complures arces atque Caſtella finitima Ruſſiæ, quæ *Alba* dicitur, & Magno Lituanorum Duci parebat, in poteſtatem ſuam redegit, & tandem cepit *Novogardiam*, cujus Principatus ſe extendit uſque ad Lituaniam, Filandiam, Sveciam, & Norvegiam, tantumque ex Novogardiæ civium opibus, ſed præcipuè ex Archiepiſcopi ærario, auri, argenti, unionum, gemmarum, & omnis generis divitiarum per multos annos congeſtarum exportavit *Joannes* Moſcovitarum Dux, ut trecentos currus iis onerarit, præter cæteræ ſuppellectilis infinita propemodùm plauſtra. Hinc ſe formidoloſum adeò præbuit, ut Poloniæ Rex,

idemque Magnus Dux Lituaniæ, ſatiùs duxerit cum eo inducias paciſci, quàm cum tam potente & continuis bellis exercitato hoſte, multisque victoriis inſigni congredi, &, commiſſo prælio, ejus vires nervoſque experiri. Sic crevit, & latè propagatum eſt Imperium Moſcovitarum, qui Religionem quidem Chriſtianam profitentur, ſed Græci ſunt Schiſmatici, Patriarchæ Conſtantinopolitano ſubditi, & à Catholica, ſeu Romana Eccleſia, extorres. Ruſſiam quoque, quam incolunt Moſcovitæ, ſuis erroribus Lutherani, Zuingliani, & alii ejusdem furfuris hæretici poſtremis hiſce temporibus infecerunt.

Altera Obſervatio, quam hìc ſubjiciam, eri de Inſulæ Cypri Regno, quod Sæculo XV. ſeu an no MCCCCLXXVI. ad Venetos tranſiit, etſi jus a iſtud Regnum Sabaudiæ Duces ſibi vindicent, ejus que titulum & Inſignia hactenùs conſervarint Hoc Inſulæ Cypri Regnum Græcorum Imperi ademptum *Iſaacius Comnenus* pro gubernatore mi ſus tyrannicè uſurpaverat, ſed illud eidem *Iſaac Comneno* per vim ereptum *Richardus*, Angliæ Rex *Guidoni de Luſiniano* eâ lege tradidit, ut *Guido* omne jus cederet, quod habebat in Regnum Hi roſolymitanum, à quo, ut obſervavimus in Coll quio I. in Hiſtoriam Sæculi duodecimi, prædict *Guido de Luſiniano* à Saracenis dejectus fuerat. Obl tam conditionem ultrò excepit *Guido de Luſinian* & Cypri Regno absque ſudore potitus, illud ſuos poſteros tranſmiſit. Contigit autem progre temporis, ut apud Salaminam, illius Regni c put, Genuenſes omnes, à quibus hæc Inſula commercium frequentabatur, orto tumultu oc

dere

derentur, eorumque merces & opes diriperentur. Hanc atrocem injuriam ut Genuensis Respublica ulcisceretur, *Trugosium* cum valida classe misit, qui Cypri Insulam dominio Genuensium subjecit, captivosque Regem,& Reginam,Genuam abduxit, quibus apud Genuam in carcere degentibus infans natus est, qui nomine Reipublicæ in Baptismo susceptus, vocatus est *Janus* à Civitate *Janua*, quæ *Genua* itidem dicitur. Hunc Respublica postmodum in Cyprum remisit, retentâ sibi primariâ Regni civitate *Salamina*, quæ etiam *Famagusta* nuncupatur, & est emporium negotiationibus & mercimoniis frequentissimum. Huic *Jano* in Regno Cypri successit *Joannes Lusinianus*, qui *Helenam* ex Regia Palæologorum progenie uxorem duxit, ex qua filiam suscepit nomine *Carlotam*, ex concubina verò filium dictum *Jacobum*. Nupsit *Carlota*, sola proles legitima, cum spe dotalis Regni *Ludovico* Duci Sabaudiæ. Spurium autem *Jacobum* Pater ipsius *Joannes Lusinianus* Rex Cypri, ut spe Regni excluderet, Nicosiensem Episcopum consecrari curavit. At hic, defuncto patre, Sultanum Ægypti adiit, à quo, post ei obstrictam clientelæ & juramenti fidem, obtinuit, ut è solio dejectis Duce Sabaudiæ, & *Carluta* ejus conjuge, depulsis quoque ex urbe Famagusta Genuensibus, Regno Cypri potiretur. Impetratum Regnum quò magis firmaret *Jacobus*, Rempublicam Venetam adversùs Genuensem sibi conciliavit, matrimonium ineundo cum *Catharina*, filiâ *Marci Cornarii*, quam sibi Senatus Venetus adoptavit, moxque mortuo *Jacobo*, & extincto ejus filio cognomine *Jacobo* posthumo, cui mater *Catharina* successit, istud Cypri Regnum, quasi

 hære-

hæreditario jure Venetorum ditionibus accessit anno MCCCCLXXVI. juri tamen suo in Regnum Cypri non cesserunt Sabaudiæ Duces, sed potiùs illud meliori titulo sibi vindicare asserentes, soliti erant singulis quinquenniis à Senatu Veneto Regnum repetere, à quo tandem, post multas hujusmodi postulationes, hoc Davidicum acceperunt Responsum: *Cœlum Cœli Domino, Terram autem dedit filiis hominum*. Quo responso innuere volebant Veneti, se Regno Cypri, quo fruebantur, armis strenuè defendere paratos esse. Huic Controversiæ de Regno Cypri Duces Sabaudiæ inter & Serenissimam Rempublicam Venetensem obortæ finem tandem magno Religionis Christianæ damno imposuit, saltem quoad possessionem, anno MDLXX. *Selimus* Turcarum Imperator, qui Cypri Regnum, octoginta circiter annis jam à Venetis possessum, invasit, ac Turcico adjunxit Imperio, sicut fusiùs ostendemus in primo Colloquio in Historiam Sæculi decimi sexti.

COL-

COLLOQUIUM II.

In quo texitur series Episcoporum, qui illustriores Ecclesiæ sedes, Romanam præsertim & Constantinopolitanam Sæculo XV. tenuerunt.

DISCIPULUS. HIstoriam Pontificum, qui Sæculo XV. nobiliores Sedes occuparunt, cùm sis in isto Colloquio descripturus, ab his exordium ducere debes, qui Sedem Romanam, dignitate & authoritate cæteris longè præstantiorem, tenuerunt, ac universam, quà latè patet, Ecclesiam pietate, sapientiâ, & doctrinâ illustrarunt.

M. Ut seriem, gestaque Pontificum, qui sæculo XV. Ecclesiæ Romanæ præfuerunt, accuratiori ordine percensere valeamus, necesse est, ut rem altiùs repetamus, eaque paucis verbis contrahamus, quæ de Pontificiâ Sede per *Clementem V.* Româ Avenionem translatâ, & de eâdem per *Gregorium XI.* Avenione Romam revocatâ uberiùs exposuimus in Colloquio secundo in Historiam sæculorum XIII. & XIV. *Clemens V.* Pontifex Maximus, natione Gallus, studio & operâ *Philippi* cognomento *Pulchri*, Galliarum Regis, in Romanum Pontificem electus, cùm anteà esset dumtaxat Archiepiscopus Burdigalensis, Sedem Pontificiam Avenione collocavit, ubi annis circitèr septuaginta sederunt Summi Pontifices, *Clemens V. Joannes XXI.* vulgò dictus *XXII. Benedictus XI.* seu,

ut alii volunt *XII. Clemens VI. Innocentius VI. Urbanus V.* & *Gregorius XI.* quorum ultimus, relictâ Avenione, Romam, suadente potissimùm S. *Catharina Senensi*, Ord. Prædicatorum, remeavit, atque Sedem Pontificiam reduxit. At, *Gregorio XI.* Romæ anno MCCCLXXVIII. defuncto, cùm Cardinales, qui majori ex parte Galli erant, ad eligendum successorem Conclave, ut moris est, ingressi fuissent, Populus Romanus veritus, ne Sedes Pontificia denuò in Gallias transferretur, concitato tumultu irrupit in Conclave, sæpè mortem, sæpè incendium Electoribus interminatus, nisi Italum Pontificem eligerent. Perterriti Cardinales elegerunt absque mora in Romanum Pontificem *Bartholomæum*, Barensem Archiepiscopum, qui in Pontificatu dictus est *Urbanus VI.* cujus morum severitate & austeriori regimine offensi Cardinales, Anagniam Primùm, dein Fundos secesserunt ubi electionem *Urbani VI.* irritam, ac veluti gravissimo extortam metu palàm declararunt, & *Robertum* ex illustrissima Comitum Genevæ prosapiâ oriundum, Cameracensem Episcopum & Cardinalem, renuntiarunt Pontificem, qui *Clemens VII* dici voluit. Hinc originem habuit exitiale illud Schisma, quo diu afflicta est Ecclesia. Romæ *Urbanus VI.* hæsit, & *Clemens VII.* Avenione Sedem fixit, quodque gravius est, morte utriusqu Pontificis enatum istud Schisma extinctum non fuit, sed decimo quinto Sæculo adhùc perduravit *Urbano* siquidem hujus nominis *VI.* Romæ sedent successit *Bonifacius. IX.* Hunc excepit *Innocentius VII.* qui successorem habuit *Gregorium XI.* Cardinales verò, qui ab *Urbani VI.* obedientia

rece

recesserant, in locum defuncti *Clementis VII.* qui Avenione sedebat, suffecerunt *Petrum de Luna*, Hispanum, dictum apud suos *Benedictum XIII.* qui usque ad mortem nomen Pontificis per triginta annos insanabili pertinaciâ retinuit.

D. Locumne habent in serie, seu Catalogo Romanorum Pontificum *Clemens VII.* & *Benedictus XIII.* qui tempore Schismatis suam Avenione Sedem fixerunt?

M. Nulli Romanorum Pontificum Catalogo accensentur *Clemens VII.* & *Benedictus XIII.* qui Avenione tempore Schismatis suam Sedem habuerunt. Quod quidem argumento est, sensum Ecclesiæ Catholicæ esse, *Urbanum VI.* ejusque successores, qui tempore Schismatis Romæ sederunt, veros ac legitimos Romanos Pontifices extitisse, cùm hi soli in Catalogo Romanorum Pontificum reponantur ab omnibus Orbis Catholici nationibus, etiam ab illis, quæ olim *Clementi VII.* & *Benedicto XIII.* tanquam dubiis Pontificibus adhæserunt. Hunc etiam esse Catholicæ Ecclesiæ sensum, duo apertè probant Romanorum Pontificum exempla, quorum primum est *Julii Medicei*, qui an. MDXXIII. electus Romanus Pontifex, voluit appellari *Clemens VII.* nullâ prorsùs habitâ ratione hujusce *Clementis VII.* qui Avenione tempore Schismatis contra *Urbanum VI.* sederat. Alterum exemplum est *Antonii Pignatelli* Archiepiscopi Neapolitani, qui Romanus Pontifex anno MDCXCI. electus, *Innocentius XII.* ab universa Ecclesia fuit appellatus, qui *Undecimus* dicendus fuisset, nisi *Innocentius VII.* qui tempore Schismatis Romæ sedit, verus ac legitimus Pontifex censeretur. Hunc denique esse Ecclesiæ

Catholicę sensum profitentur ipsimet Galli Scriptores, quos inter unum dumtaxat laudabo *Henricum Spondanum*, qui in Continuatione *Baronii* ad annum MCCCLXXVIII. Num. XVII. hæc habet: *Et quod mirabilius est, fuit jus partium adeò dubium & incertum, ut inter Principes (quod observat Sanctus Antoninus) peritissimos quosque Theologos & Jurisconsultos habuerit utraque pars sive obedientia, necnon religiosissimos viros, &, quod majus est, etiam miraculis fulgentes, qui suam partem sanctam, adversam profanam assererent; nec potuerit unquàm sic illa quæstio decidi, quin semper remaneret apud plurimos dubia, quod etiam ex ipsismet Actis Conciliorum Generalium Pisani & Constantiensis apertè intelligi datur. Fuisse tamen videtur Catholicæ Ecclesiæ sensus, (quod cæterorum omnium rationibus & disputationibus, necnon incertis visionibus & Prophetiis atque miraculis, quæ circà hæc contigisse dicuntur, præponderare debet) Urbanum VI. ejusque successores Italiam colentes extitisse veros ac legitimos Pontifices* Observat etiam ibidem *Spondanus*, quòd *Catharina Senensis*, tertii Ordinis S. *Dominici* Virgo Sanctissima, quæ ad promovendam *Urbani VI.* Obedientiam suis ad Reges & Principes litteris quidquid sibi inerat ingenii, facundiæ, zeli, & auctoritatis ob pervagatissimam Sanctimoniæ famam contulit hoc unum præ cæteris validissimum adversùs *Clementis VII.* Avenione sedentis intrusionem telum contorserit, quòd videlicet tam ipse *Clemens*, quàm cæteri Cardinales ejus fautores, suis litteris & gestis per aliquot mensium spatium universo Orbi persuasum voluissent, *Urbanum VI.* ritè electum fuisse, & ex eorum sententia omnes ubique populi

si

ſic opinati fuiſſent. Si plura de *Urbani VI.* in Romanum Pontificem electione ſcire deſideres, legeſis *Baldum*, doctiſſimum Sæculi XIV. Juriſconſultum, qui Tractatum edidit pro *Urbano VI.* ad calcem Tomi XVII. Annalium Eccleſiaſticorum *Odorici Raynaldi* adjectum.

D. Haberine debent pro Schiſmaticis populi illi, qui, tempore Schiſmatis, *Clementi VII.* & *Benedicto XIII.* Avenione ſedentibus adhæſerunt, & paruerunt, adversùs *Urbanum VI.* ejusque ſucceſſores, qui, tempore ejusdem Schiſmatis, Romæ Pontificiam Sedem tenuerunt?

M. Hanc Quæſtionem S. *Antoninus* Archiepiſcopus Florentinus, Ordinis Prædicatorum, 3. par. Chronicorum Titul. XXII. Cap. II. diluit in hunc modum: *Indè inchoatum eſt Schiſma peſſimum; ut duo dicerentur in Eccleſia Dei, Urbanus*, ſeu *VI.* & *Clemens*, dictus *VII. Urbano ut vero Pontifici adhæſit Italia, Alemannia, & Hungaria. Clementi verò Francia, Hiſpania, Catalonia. Aſſerebant Obedienciales Clementis, ſuum eſſe verum Papam, ex electione ejus Canonica, ut potè libera, non coacta; non illam Urbani, quia metu coactam, & ejus ſequaces Schiſmaticos & excommunicatos. E contrario Obedientes Urbano, Clementem affirmabant Apoſtaticum, non Apoſtolicum &c. Multæ diſputationes factæ ſunt circa iſtam materiam, multi libelli editi pro utriuſque partis defenſione. Peritiſſimos viros in ſacra Pagina & jure Canonico habuit toto illo tempore, quo duravit Schiſma, utraque pars, ſeu Obedientia, ac etiam Religioſiſſimos Viros, & [quod majus eſt] etiam miraculis fulgentes: nec unquam ſic potuit illa quæſtio decidi, quin ſemper apud plurimos remaneret dubia.*

Nam,

Nam, etsi necessarium sit credere, sicut unam esse Catholicam Ecclesiam, non plures; ita & unicum ejus Pastorem, Vicarium Christi, juxta id Joannis cap. x. Fiet unum Ovile, & unus Pastor: *tamen si contingit plures per Schisma creari seu nominari Pontifices summos uno & eodem tempore, non videtur saluti necessarium credere istum esse vel illum, sed alterum illorum, qui scilicèt fuerit Canonicè assumptus. Qui autem fuerit Canonicè electus, non tenetur quis scire, sicut nec jus Canonicum, sed in hoc populi sequi possunt Majores suos seu Prelatos.* Et Titulo sequenti, seu XXIII. cap. VIII. sic concludit Sanctus ille Archipræsul: *Undè, qui erraverunt in eo, satis excusavit eos apud Deum ignorantia facti, & quasi invincibilis. Et propterea, Spiritu Sancto operante, ad unionem faciendam sumpta fuit via cessionis, cùm non sufficeret via disceptationis.* Quibus verbis S. *Antoninus* à Schismatis crimine purgat Prælatos, Clericos, Fidelesque cæteros, qui *Clementi VII.* & *Benedicto XIII.* ante Pisanum Concilium adhæserunt, eò quòd illos omnes ignorantia invincibilis, bona fides, adhæsio firma Cathedræ S. *Petri*, quæ est unitatis Ecclesiasticæ centrum, animus ad parendum comparatus, insontes & alienos à Schismate præstiterunt; non secus ac ab hæreseos crimine vindicantur quidam antiqui Patres, qui Millenariorum errorem, vel de rebaptizandis Hæreticis amplexi sunt, antequàm hujusmodi Controversiæ eliquatæ ac finitæ fuissent solemni Ecclesiæ judicio, in quo acquiescere corde & animo parati erant. Legendus est idem S. *Antoninus* secundâ parte suæ Summæ Titulo III. Cap. XI. *de Schismate*, ubi dat operâ hanc quæstionem, quæ præsens Schisma spe

ſpectat, diſcutiens ait: *Ideò in illo Schiſmate illi fuerunt verè & propriè Schiſmatici, qui præſentes ſcientes factum, contra jura ſcienter, vel contra conſcientiam fecerunt Schiſma tale, paſſionibus ducti amoris, vel odii, cupiditatis, & ambitionis. Alii verò, qui uni vel alteri, Urbano ſcilicèt aut Clementi obedientes adhærebant, moti ad hujuſmodi tenendum non temporaliter, ſed ex conſcientia, ex auditis conſiliis peritorum, non erant verè & propriè Schimatici, etiamſi ei, qui non erat verus, adhæſiſſent, quia præter intentionem erat error & diviſio eorum.* Quod ibidem S. ille Archiepiſcopus multis argumentis probat. Idem planè cum S. *Antonino* docent duo egregii Doctores ejusdem Ordinis Prædicatorum, *Joannes à Turrecremata*, Cardinalis, in Summa *De Eccleſia* Lib. IV. Part. I. Cap. XIV. & *Henricus Inſtitoris* in libro, quem edidit adversùs Pikardos, ſeu Waldenſes Hæreticos. Facilè itaque ipſe crediderim, eos, qui, tempore Schiſmatis, *Clementi VII.* & *Benedicto XIII.* Avenione ſedentibus ante Concilium Piſanum adhæſerunt (quos inter numerantur *Petrus de Luxemburgo* Cardinalis à *Clemente VII.* creatus, quique ſanctimoniâ & miraculis clarus Avenione colitur, & S. *Vincentius Ferrerius* Ord. Præd. doctrinâ, zelo Apoſtolico, aliisque Chariſmatibus & miraculis illuſtris) crediderim, inquam, ipſe, eos ob bonam fidem, & ignorantiam invincibilem, quâ in hac quæſtione facti, quod obſcurum erat, & difficultatibus penè inextricabilibus implicatum, laborabant; propriè Schiſmaticos cenſeri haud debere, quia, ut docet S. *Thomas* ſecundâ ſecundæ Quæſt. XXXIX. Art. I. illi dumtaxàt *propriè Schiſmatici dicuntur, qui propria ſponte*

&

& intentione ſe ab unitate Eccleſiæ ſeparant , quæ eſt unitas Principalis . Porrò , qui , tempore Schiſmatis , adhæſerunt ante Concilium Piſanum *Clementi VII.* & *Benedicto XIII.* non propriâ ſponte , & intentione ſe ab unitate Eccleſiæ ſepararunt , nec Romano Pontifici ſubeſſe unquam detrectarunt , quem potiùs Chriſti Domini Vicarium , S. *Petri* Succeſſorem jure Divino poteſtatem ac jurisdictionem habere in tota Eccleſia & ſuper Fideles univerſos credebant , ſe ad parendum ipſi teneri ultrò profitebantur , illi dumtaxàt parêre volebant ; & in hoc dumtaxàt fallebantur , quòd *Clementem VII.* ejusque ſucceſſorem *Benedictum XIII.* poſt diligens ac diuturnum in tanti momenti negotio examen à viris eruditis adhiberi ſolitum, poſt Principum, & integrarum Eccleſiarum judicium, canonicè electũ ac verum Pontificem eſſe exiſtimarent errore & ignorantiâ invincibili , quæ eos ſubindè à Schiſmate excuſare debet , non ſecùs ac Patriarcha *Jacob* ad *Liam* pro *Rachele* ſuppoſitam accedens , ab adulterio & inceſtu excuſatur , quia ignorantiâ facti ſuam eſſe putavit , & bonâ fide , maritalique affectu ad ad eam acceſſit .

D. Cùm *Clemens VII.* & *Benedictus XIII.* qui , tempore Schiſmatis , Avenione ſederunt , nullum in Romanorum Pontificum Catalogo locum habeant , rogo te , ut eorum dumtaxàt Pontificum qui Romæ Sæculo decimo quinto Sedem tenuerunt , ac pro veris legitimisque Pontificibus agnoſcuntur , ſeriem & geſta hìc brevitèr deſcribas .

M. Iniit Sæculum decimum quintum *Bonifacio Nono* , *Urbani VI.* ſucceſſore , clavum Eccleſiæ gubernante . Electus fuerat Pontifex Romanus

Boni

onifacius Nonus anno MCCCLXXXIX.& annum unde-imum sui Pontificatus agebat anno MCCCC. quo omæ celebratum est Jubilæum. Præcipua Summi lius Pontificis gesta perstrinximus in Colloquio rimo in Historiam Sæcul. XIII. & XIV. ubi etiam bservavimus, illum morum integritate ac virtu-um cultu cum probis & utilibus Ecclesiæ Pontifi-bus jure merito adnumerari debere, atque con-rvandæ castitatis adeò tenacem, ut, cùm mor-is continuis vexaretur, & à medicis admonitus let, sanari quidem posse si rem cum fœmina ha-eret, auditu horruerit, ac mori quàm fœdari aluerit. Hinc audiri non debet *Theodoricus Nie-us*, qui *Bonifacium IX.* avaritiæ, congerendarum cuniarum aviditatis, aliorumque criminum in-nulat. Hic quippè scriptor in Opere, quod edi-t *De Schismate Universali*, Pontifices tempore hismatis Romæ vel Avenione sedentes acerrimè sectatur ac discerpit,totque injurias,calumnias & ntumelias in ipsos è suo ulceroso stomacho ege-t, suæque acerbitatis virus evomit, ut ejus Ope-unà cum Authore inter reprobata Scripta con-merata legantur, ut videre est apud *Henricum ondanum* ad annum MCCCCX. Num. 3. Obiit *Boni-ius IX.* anno MCCCCIV. postquàm sedisset annos indecim, minùs dies triginta quatuor. Defun-*Bonifacio IX.* eique Justis persolutis, Cardina-illius Obedientiæ Conclave ingressi,ante omnia e juramento obstrinxerunt, ut quisquis eorum ntifex esset electus,liberè se Pontificatu abdica-t,si necesse foret ad extinguendum Schisma,quod festabat Ecclesiam. Præmissis Consiliis, studiis-e omnibus ad tollendum Schisma necessariis,

omnium

omnium suffragiis (postquam Sedes vacasset quindecim diebus) electus est Romanus Pontifex *Cosmatus de Melioratis* patriâ Sulmonensis (quæ Provinciæ Aprutii civitas est) doctrinâ, rerumque agendarum experientiâ clarissimus, qui per omnes dignitatum gradus provectus, ex Bononiensi Episcopo, Cardinalis, & Archiepiscopus Ravennas a *Bonifacio IX.* creatus, ad Sedem tandem Pontificiam sublimatus est die XVI. Kalend. Novemb anni MCCCCIV. nomenque sumpsit *Innocentii VI*. Quàm præclaris dotibus in Pontificatu præfulseri *Innocentius VII.* docet *Onuphrius* in suis Additionibus ad *Platinam*, ubi asserit, hunc Summum Pontificem cunctis maximi & optimi Pontificis dotibu fuisse ornatum, vitæ integritate, egregiis moribu humanitate, eruditione, pietate, & liberalitat præstantissimum; Ditionis Ecclesiasticæ ac libe tatis assertorem intrepidum, uno verbo, tam p in Pontificatu se gessit *Innocentius VII.* ut *Theod ricus Niemus*, Clericus Lucensis, qui, ut mox ol servavimus, passim in suis Scriptis invehitur ir Summos Pontifices, qui Romæ tempore Schism tis sederunt, eum tamen, ipsâ rei evidentiâ cor pulsus, hoc elogio capite trigesimo nono libri s cundi *de Schismate universali* commendarit: *Iste Pontifex fuit mitis, benignus, & compatiens afflict nec erat aliqua superbia in eo, neque apud ipsum ac ptio personarum: libens poscentibus audientiam dab & ferè diebus singulis certis horis supplicationes porrectas sollicitè signabat. Consistoria privata & blica tenebat diebus & horis consuetis, nec alicui m lestus, neque cupidus, seu avarus existebat. Simon cos exosos habuit &c.* Sub initium Pontificatus

nocentii *VII.* Roma haud parùm turbata est à *Ladislao*, Rege Neapolitano, quem maximis beneficiis idem Pontifex cumulaverat, pro quibus insignes ille reposuit injurias. At enim *Ladislaus* Urbis dominationi inhians, primò, Romanos in Pontificem concitare cœpit, deindè, simulans favere Pontifici, pacis interpretem ac sequestrem se constituit, hac factâ conventione, ut gubernatio Urbis in temporalibus penès populum resideret, illa autem pars, quæ dicebatur *Leonina*, scilicèt circà S. *Petrum*, in Summi Pontificis potestate cum Castro S. *Angeli* remaneret, Senatorque Urbis de voluntate Pontificis, & consensu populi assumeretur. Sed hæc initæ concordiæ pacta, quæ legi possunt apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCCCIV. Numero XVI. & sequentibus, diù firma non permanserunt ob novos tumultus, quos Gibellinorum, & Guelphorum factiones Romæ excitarunt. Gibellini, quos suo patrocinio fovebat Rex *Ladislaus*, & quorum Duces erant *Columnenses*, *Sabelli*, & quidam alii Romani Proceres, populum spe recuperandæ libertatis ad rebellionem impellebant, quibus ex adverso strenuè obsistebant Guelphi, quorum Duces erant *Ursini*, authoritatem Romani Pontificis inconcussâ fide tuentes. Variæ inde inter utramque factionem mutuis odiis exacerbatam secutæ sunt pugnæ, aliaque scelera, & probra hostilia perpetrata, donec à Gibellinis evocatus *Ladislaus* Rex, turbas utcùmque composuit, electis è factione Gibellina septem Viris, qui Urbem administrarent. Non quievere tamen *Columnenses*, Gibellinæ factionis Duces, qui clandestinis sollicitationibus *Ladislaum* Regem ad capessendum Urbis

bis dominium continuò instigabant, & iniquis petitionibus fatigabant animum Pontificis, qui, ut eorum animos emolliret, in omnibus complacere eis studebat, & unum ex familia Columnensi Cardinalem creavit, qui posteà fuit electus Papa, dictusque *Martinus V.*

Tantâ Pontificis mansuetudine flecti noluerunt rebelles, cùmque nova ac perniciosa molirentur consilia, contigit, ut *Ludovicus de Melioratis*, Nepos *Innocentii VII.* juvenis quidem audax, sed temerarius, undecim seditiosos è Romanorum Proceribus, dum è Palatio Apostolico redibant, immanitèr trucidari jusserit, inscio tamen *Innocentio VII.* illudque facinùs detestante, sicut testantur *Leonardus Aretinus, Theodoricus Niemus*, & *S. Antoninus*. Interim, rebelles ad arma concurrunt, fugit Pontifex Viterbium, & statim *Joannes Columna* Palatium occupat, plebs Pontificiam suppellectilem diripit, Libros, Regesta & Epistolas lacerat *Innocentii* Papæ stemmata luto commaculat, recipiuntur à Cõjuratis copię à Rege *Ladislao* missę, qui tamen, dum in urbem penetrare, ac eam *Ladislao* Imperio totis viribus subjicere conantur, à Romanis, id ægrè ferentibus, propulsantur, & à *Paulo Ursino*, Pontificii exercitus Duce, dissipantur. Tunc Romani ad officium & obedientiam *Innocentii VII.* reversi, eum multis Legationibus in Urbem revocarunt, in qua anno MCCCCVI. summâ totius populi gratulatione, tanquam legitimus Dominus, exceptus est. In conjurationis reos anathema statim vibravit Pontifex, sed præcipuè in *Ladislaum* Regem, quem Campaniæ & Maritimæ Præfecturâ Regno, terrisque, quas in feudum ab Ecclesia t

n

nebat, & quibus ad opprimendam Ecclesiam Romanam abutebatur, privavit. Hoc Pontificio fulmine perculsus *Ladislaus*, veniam pacemque per Oratores supplex exoravit, & arcem Sancti Angeli, quam occupabat, restituit. Supplicis *Ladislai* preces benignè audivit *Innocentius VII.* &, ut erat ad clementiam propensissimus, non solùm Censuras in illum, ejusque fœderatos latas actutùm dissolvit, sed eum pristinis honoribus restitutum, novâ Vexilliferi Romanæ Ecclesiæ dignitate auxit. Pacta Conventa Diplomate Pontificio confirmata refert *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCVI. quo anno idem Summus Pontifex *Innocentius VII.* obiit die sextâ Novembris, & Concilium Generale, quod pro unione Ecclesiæ & extinctione Schismatis celebrare Romæ decreverat, illudque litteris publicis indixerat, propter urbicas seditiones, & proximè secutam mortem cogere non potuit. Non possum hic silentio prætermittere duas res memoriâ dignas, quas in suo Pontificatu gessit *Innocentius VII.* Regulam Fratrum & Sororum Tertii Ordinis de Pœnitentia S. *Dominici* anno primo sui Pontificatus approbavit Constitutione, quæ incipit: *Sedis Apostolicæ*, quæ in Bullario Romano edita est; & Academiam Romæ excitavit, ad quam doctissimos omnium Facultatum Professores evocavit, qui Philosophiam, Theologiam, Jus Canonicum & Civile in Urbe docerent. Vacante post obitum *Innocentii VII.* Sede Pontificiâ, dubitaverunt Cardinales, an electioni Romani Pontificis supersederent, maximè cùm *Benedictus XIII.* juramento Gallis, qui parebant, pollicitus fuisset, sese abdicaturum, ut Collegio Cardinalium utriusque partis convenien-

ce, legitimum Ecclesiæ Caput eligeretur, sicque penitus aboleretur Schisma. Vicit tandem eorum sententia, qui eligendum quidem Pontificem suadebant, sed priùs solemni juramento obstringendum, ut, adversario se abdicare volente, ipse quoque Pontificatum ultrò dimitteret. Eâ mente Cardinales Conclave ingressi elegerunt in Romanum Pontificem *Angelum Corarium*, natione Venetum, Tituli S. *Marci* Presbyterum Cardinalem, dictum in Pontificatu *Gregorium XII.* Virum doctrinâ, religione, pietate ac probitate morum, ut tradunt *Leonardus Aretinus*, & *S. Antoninus*, omnium commendatione dignum, nisi tergiversationibus quibus ad retinendũ Pontificatũ contra præstitum juramentum usus est, & collusionibus cum adversario suo *Petro de Luna*, dicto *Benedicto XIII.* harum virtutum famam commaculasset. At enim, *Gregorius XII.* qui in exordio sui Pontificatus magnam spem omnibus fecerat restitutionis pacis Ecclesiæ & ad eam promovendam Reges, Principes, Respublicas, Prælatos, atque Universitates per litteras fuerat adhortatus; Imperii posteà degustatâ dulcedine, promissis & juramento stare noluit, secutus prava consilia propinquorum, quos nimio affectu complectebatur, quique tergiversationis & collusionis, de qua cum suo æmulo certavit, authores fuerunt. Divisi erant in duas partes Europæ Principes, ita ut periculum esset, ne partium studiis ac novorum Pontificum subrogatione Schisma æternùm propagaretur. Opportunè tamen accidit, ut Christianissimus Rex *Carolus VI.* qui *Gregorium XII.* & *Benedictum XIII.* de Pontificatu contendentes suis collusionibus mundo illudere p

perspectum habebat, omnibus suis subditis praeceperit, ut ab Obedientia *Benedicti XIII.* recederent, egregiamque scripserit Epistolam Paraeneticam, quâ breviter narratis, quae hactenùs eâ in causa egisset, universos Principes & Antistites, omnemque populum Christianum hortabatur, ut obedientiam utrique contendenti subtraherent. Hae Regis Christianissimi *Caroli VI.* Litterae legi possunt apud *Theodoricum Niemum*, apud *Gersonium* Tomo 1. pagina 315. & apud *Egassium Bulaeum* Tomo v. Historiae Universitatis Parisiensis pag. 137. 138. 141. & 147. Cardinales Obedientiae *Gregorii XII.* eum saepiùs hortati fuerant, ut pro Ecclesiae unitate & pace Pontificatui cederet, & Cardinalium Collegio, aut etiam Generali Concilio totum conciliandae pacis negotium committeret. Cessionem quidem pollicebatur *Gregorius*, sed eâ appositâ conditione, ut *Benedictus*, ejus aemulus, primus cederet. Tandem Cardinalibus innotuit, tam *Gregorium*, quàm *Benedictum*, moras datâ operâ nectere, & universo Orbi Christiano fucum facere, cùmque contra pacta conventa, & juramentum in Conclavi praestitum, & post creationem suam renovatum, quatuor novos Cardinales *Gregorius XII.* creasset, toto suae Obedientiae repugnante Collegio, Cardinales ab eo defecerunt, Pisas secesserunt, suae secessionis rationem Fidelibus universis exposuerunt Encyclicis Litteris, quae apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCCCVII. Num. VIII. habentur. Pisas itaque cùm utriusque partis Cardinales adventassent, in unum Collegium convenerunt, atque Concilium celebrarunt, dictum *Pisanum*, in quo utrumque de Pontificatu contendentem citarunt ad audiendam Sen-

tentiam definitivam Concilii in causa unionis Ecclesiæ, Fidei & Schismatis. De hoc Generali Concilio Pisano plura suo loco, ideſt, in Colloquio quarto, dicemus. Sufficiat hìc obſervaſſe, Patres iſtius Concilii Sententiam tuliſſe in *Petrum de Luna*, qui *Benedictus XIII.* & in *Angelum Corarium*, qui *Gregorius XII.* dicebantur, tanquàm in notorios Schiſmaticos, & antiqui Schiſmatis nutritores, defenſores, approbatores, fautores, pertinaces &c. eis inhibuiſſe, ne aliquis eorum pro Summo Pontifice ſe gereret, ac ſub pœna excommunicationis vetuiſſe Catholicis ne eis parêrent. Poſt latam hanc exauctorationis Sententiam in *Gregor. XII.* & *Benedictum XIII.* qui de Papatu improbè contendebant, nec voluntatem habebant tollendi Schiſma per viam ceſſionis ab Eccleſia electam; Cardinales numero viginti quatuor concordibus ſuffragiis die xv. Junii anni MCCCCIX. Summum Pontificem elegerunt *Petrum Philargum*, vulgò *de Candia* nuncupatum, Ordinis Fratrum Minorum, Cardinalem, & Archiepiſcopum Mediolanenſem, qui *Alexandri V.* nomen ſibi ſumpſit.

D. Hac *Alexandri V.* Pontificis Maximi electione fuitne extinctum Schiſma?

M. Qui de Papatu contendebant, *Gregorius XII.* & *Benedictus XIII.* nec Concilii Piſani Sententiæ adhærere, nec Pontificatui cedere voluerunt. *Petrus de Luna*, qui *Benedictus XIII.* dicebatur, & cujus geſta ſub finem iſtius Colloquii, deſcribemus, Pontificatus Inſignia uſque ad mortem invictâ pertinaciâ retinuit. *Angelus Corarius* dictus *Gregorius XII.* Concilium Auſtriæ in Aquileienſi Provincia anno MCCCCIX. celebravit, in quo

Co

Concilium Pisanum disturbare ac evertere conaus est, & in Cardinales, qui ab ipso defecerant, ulit exauctorationis Sententiam, cujus tamen ab Ecclesia nulla ratio habita est, ut videre est apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCCCIX. Num. I. Rebus Ecclesiæ hunc in modum perturbatis, *Ladisaus* Siciliæ Rex, qui in aquis turbidis piscari estiebat, Romam occupavit, & alias plerasue Status Ecclesiastici civitates & castra invasit, ed confestim à *Paulo Ursino* Romanæ libertatis indice repulsus, abscedere coactus est. Insignia ontificatus retinuit *Angelus Corarius*, dictus *Greorius XII.* usque ad annum millesimum quadrinentesimum decimum quintum, quo prioris colluonis maculam eluit, & per *Carolum de Malatestis* ontificatum liberrimâ cessione deposuit in Conlio Constantiensi sessione XIV. sicut in Colloquio uarto, ubi de Conciliis Sæculo XV. celebratis gendo, fusiùs ostendemus. Eâ factâ cessione, deevit eadem Synodus Constantiensis, *Angelum rarium*, antehàc nuncupatum *Gregorium XII.* fore mper Cardinalem Episcopum sub titulo per eamm Synodum, vel futurum Romanum Pontificem eclarando (quem fuisse Portuensem *Theodoricus iemus*, Tusculanum *Onuphrius* ait) ita ut secundus ost Romanum Pontificem dignitate & ordine haretur. Insuper creatus est perpetuus Legatus ceni, seu Marchiæ Anconitanæ, & obiit Recaneti no MCCCCXVII. sicut ex ejus Epitaphio colligitur.

D. Seditne diù *Alexander V.* qui, ut mox ajes, fuit in Concilio Pisano, abdicatis *Benedicto XIII.* *Gregorio XII.* electus Pontifex Romanus?

M. Magno Ecclesiæ damno brevissimus fuit

Pontificatus *Alexandri V.* de cujus patria, gestis & Infulis, quibus ante Pontificatum insignitus est, pauca hîc ex *Luca Wadingho* in Annalibus Ordinis Minorum referre haud pigebit. In primis, *Alexandri V.* qui ante Pontificatum *Petrus Philargus* appellabatur, patria omninò incerta est. Probat tamen *Lucas Wadinghus* Tomo V. Annalium Minorum ad annum Christi MCCCCV. ex Chronicis MSS. eum fuisse ortu Cretensem. In hoc consentiunt omnes Scriptores, *Petrum Philargum* ex obscuris progenitoribus natum esse, atque à pueritia, studio, & favore cujusdam Minoritæ, eò religiosæ vitæ ac doctrinæ in Ordine S. *Francisci* provectum fuisse, ut Græcis & Latinis linguis apprimè excultus, ac Doctoratus lauream in Facultate Parisiensi adeptus, Mediolani posteà maximâ cum laude docuerit. In maximo honore *Petrus Philargus* fuit apud *Joannem Galeatium* Vicecomitem, qui magnâ tum temporis in Insubria authoritate pollebat, quique illum sibi addictissimum ad plures Episcopales Infulas promoveri curavit, quas varii Authores ei adscribunt, videlicèt Novariensem, Vicentinam, Brixiensem, Placentinam, Patriarchatum Gradensem, ac posteà Mediolanensem Archiepiscopatum. De Brixiensi tamen & Gradensi Episcopatibus valdè se subdubitare innuit *Lucas Wadinghus*. Pro tot acceptis honoribus *Petrus Philargus*, ut benefactori suo *Joanni Galeatio* Vicecomiti vices rependeret, ei ab Imperatore *Wenceslao* Ducis Mediolanensis titulum impetravit. Ab *Innocentio VII.* Pontifice Maximo Romam accitus *Petrus Philargus*, Presbyter Cardinalis tituli Sanctorum XII Apostolorum renuntiatus est anno MCCCCV. ac tandem

em in Concilio Pisano anno MCCCCIX. indicto electus est omnium suffragiis, nemineque reclamante, ı Romanum Pontificem, dictusque *Alexander V.* ui in Solio Pontificio constitutus, magna quæque ıolitus est, ut Ecclesiæ unionem solidâ pace stabiret; & corruptos hominum mores, ortosque ex ımia, tempore Schismatis, Clericorum licentiâ busus stirpitùs eradicaret. Eam ob rem *Alexaner V.* longam scripsit Epistolam Encyclicam ad eges, Proceres, Prælatos, Clerum, Populumque otius Reipublicæ Christianæ, quâ Schismatis orım, progressum, damnaque indè nata, & unionem cclesiæ Catholicæ uno sub indubitato Pastore in Concilio Pisano feliciter procuratam explicat, unctosque hortatur, nè subsidio, favore, obsequio, bedientiâ, aut aliâ re Romano Pontifici debitâ seudo-Pontifices *Petrum de Luna*, dictum *Benedium XIII.* & *Angelum Corarium*, nuncupatum in ıa Obedientia *Gregorium XII.* prosequantur. His eractis, *Alexander V.* Pontifex Maximus diris deovit *Ladislaum*, Siciliæ cis Pharum, seu Neapolis egem, qui Ecclesiam Neapolitanam armatâ mau perturbabat, eumque privavit hoc Regno, cujus ominium transtulit in *Ludovicum* Ducem Andeavensem. Opem tulit idem Summus Pontifex *igismundo* Hungariæ Regi, Turcarum potentiâ icto, Principesque Christianos ad sacram miliam contra illos capitales Fidei Christianæ hostes imulavit. Mox ad fidei injurias vindicandas Santissimus ille Pontifex sese convertit, & hæreticum *oannem Hus*, ejusque sequaces, qui Hæresiarchæ *Vicleffi* errores in Bohemia spargebant, misso ad *binkonem* Archiepiscopum Pragensem Diplomate,

reprimi, atque adhibitâ severitate legum coerceri præcepit. Hoc *Alexandri V.* ad *Sbinkonem* diploma exhibet *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCIX. Num. LXXXIX. In gratiam Religiosorum Mendicantium Constitutionem, quæ incipit his verbis: *Regnans in excelsis*, edidit *Alexander V.* contra quam reclamarunt Doctores Parisienses, qui tam ampla Privilegia Religiosis Mendicantibus concessa ægris ac lividis oculis cernebant, multasque turbas & tragædias occasione prædictæ Constitutionis Pontificiæ in Galliis contra Religiosos Mendicantes excitarunt, ut videre est apud *Egassium Bulæum* Tomo v. *Historiæ Universitatis Parisiensis*. Denique, dùm Sanctissimus ille Pontifex summo studio satageret Sedis Apostolicæ dignitatem perfectâ unione & morum reformatione restituere, Græcos Ecclesiæ Latinæ adjungere, Beneficia Ecclesiastica dignis conferre, simoniam procùl ab Ecclesia eliminare, Canonum observationi invigilare, superstites Schismatis fibras evellere, pacem terris restituere, serpentia vitia tollere, ac virtutes postliminio revocare, inopinatâ morte obiit Bononiæ die quartâ Maji anni MCCCCX. Pontificatus mense decimo, die octavo. Eum venenato clystere extinctum fuisse testatur S. *Antoninus*. Hunc Romanum Pontificem, de Ecclesia licèt benè meritum, *Theodoricus Niemus*, maledicus Pontificum sui temporis conviciator, acritèr insectatur, & calumniis incessit, à quibus *Wadinghus* in Annalibus Minorum ad annum MCCCCX. eum egregiè vindicat testimoniis gravissimorum Scriptorum, qui testantur *Alexandrum V.* fuisse Pontificem magno erectoque animo summâ prudentiâ, tantâque erga pauperes libera-

litate

litate, ut ad eos sublevandos nihil omninò sibi reservaret. Memorat etiam *Platina* in Opere *De Vitis Pontificum*, Alexandrum V. per jocum dicere solitum esse, *se divitem Episcopum fuisse, pauperem Cardinalem, mendicum Pontificem*.

D. Quem in Sede Pontificia successorem habuit *Alexander V*.

M. In locum defuncti *Alexandri V*. Pontificis Maximi, septemdecim Cardinales, qui Bononiæ erant, in Conclave ingressi, suffecerunt *Baltasarem Cossam*, seu *Coxam*, Neapolitanum, qui die Dominicâ, seu die vigesimâ quintâ mensis Maji an. MCCCCX. coronatus est, dictusque *Joannes XXIII*. cùm tamen, juxta seriem Romanorum Pontificum, qui eo nomine donati sunt, dici deberet *Joannes XXII*. Hic, dùm juvenis esset, Juri Civili & Pontificio Bononiæ operam dedit, ibidèmque Doctoratus gradu fuit insignitus. Dein, Romam profectus, à *Bonifacio IX*. Pontifice Maximo inter Cubicularios ascitus est; mox Archidiaconus Bononiensis, posteà Protonotarius Apostolicus, indè Cardinalis S. *Eustachii*, & Legatus Flaminiæ constitutus; quâ Legatione adeò præclarè functus est, ut Bononiam, & plures alias civitates à diversis tyrannis occupatas recuperaverit, & in Ecclesiæ potestatem redegerit. Interfuit Concilio Pisano anno MCCCCIX. & tandèm electus est Pontifex Maximus anno, ut diximus MCCCCX. Eum belli, quàm pacis artibus meliorem, & parùm aptum ad Pontificatum fuisse, testantur *Leonardus Aretinus*, *Theodoricus Niemus*, & S. *Antoninus*. Sub exordium Pontificatus, *Joannes XXIII*. anathemate perculit *Ladislaum* Neapolis Regem, Ecclesiæ hostem, &

Ange-

Angeli Corarii Pseudo-Pontificis fautorem, atque ut ejus potentiam, quâ toti jam Italiæ terribilis evaserat, armis reprimeret, in eum immisit *Ludovicum* Ducem Andegavensem, adjuncto illi *Paulo Ursino*, copiarum Pontificiarum Duce, qui *Ladislaum* aggressi, eum magnâ strage fuderunt. Sed Ducibus victoriâ suâ uti nescientibus, animos viresque resumpsit *Ladislaus*, qui tamen territus sacro bello, quod in ipsum velut in Ecclesiæ hostem, indixit *Joannes XXIII.* pacem iniit cum Summo Pontifice, ad ejus obedientiam accessit, relicto *Angelo Corario* Pseudo-Pontifice, dicto *Gregorio XII.* qui se recepit Ariminum ad *Carolum Malatestam*, amicum suum, ibique extitit, donec in Concilio Generali Constantiæ anno MCCCCXIV. celebrato Pontificatum deposuit. At perfidus *Ladislaus* fœdus ictum cum *Joanne XXIII.* citò abrupit, & adjuvantibus fautoribus suis, per mænia fracta subiit Romam, compulitque in fugam Pontificem qui Florentiam venit, indèque duos Cardinales ad *Sigismundum* Imperatorem misit, tum ut ejus opem imploraret adversùs *Ladislaum*, impium tyrannum qui Italiam armis & populationibus infestabat tùm etiam ut cum ipso agerent de loco Concilii Oecumenici proximè celebrandi, quod communi consilio indictum est Constantiæ, quæ est perampla Imperii civitas, quam Rhenus interfluit. Hanc Concilii Generalis Constantiensis celebrationem præcessit mors *Ladislai* Regis propudiosæ libidinis & Ecclesiæ infensissimi hostis, qui ex immani luxuriæ intemperantia, seu ex nimio coitu, sive, ut alii volunt, correptus igne sacro, quo ejus pudenda cum violentissima febre exarserunt, misere periit

periit anno MCCCCXIV. Hoc de morte *Ladislai* Regis accepto nuncio, quo universa Italia, ab ejus tyrannide tandem aliquandò libera, exultavit; Bononiâ digrediens Pontifex *Joannes XXIII.* per Tridentinum agrum transmissis Alpibus Constantiam accessit, ibique solemni pompâ & honoribus exceptus initium dedit Concilio Generali Constantiensi, de quo latè disseremus in quarto Colloquio. Hìc obitèr observabo, *Joannem XXIII.* in secunda Sessione hujusce Concilii solemne juramentum & votum edidisse, ac promisisse, se, ad tollendum Schisma, & ad reddendam, absolutissimam Ecclesiæ Catholicæ pacem, Pontificatu ultrò cessurum, si huic quoque duo alii æmuli, videlicèt *Petrus de Luna*, qui *Benedictus XIII.* & *Angelus Corario*, qui *Gregorius XII.* dicebantur, renunciarent; immò ad deponendum Pontificatum sese paratissimum exhibuit *Joannes XXIII.* quotiès exoptatissima Ecclesiæ unio ejus cessione procurari posset. Verùm, paulò post Joannem XXIII. facti pœnituit, & ne cessionis promissum juramento ac voto confirmatum exequi cogeretur, tacitus abscessit, & dissimulato habitu, operâ *Friderici* Ducis Austriæ, fugit Schaffusam, Oppidum ejusdem *Friderici*, quod quatuor milliaribus ab urbe Constantiæ distabat. Hæc inopinata Pontificis fuga terruit quidèm omnes Concilii Patres, quibus animos fecit *Sigismundus* Imperator, pollicitus auxilium & operam, donec pax certa Ecclesiæ redderetur. Tandèm in Sessione XII. Concilii Generalis Constantiensis lata est in *Joannem XXIII.* exauctorationis Sententia, cui ipse, ad promovendam Ecclesiæ pacem, se parêre humilitèr professus, Pontificiæ Dignitatis insignia deposuit.

ſuit. Nihilominùs, ne à propoſito reſiliret Pontificatu abdicatus *Joannes XXIII.* ductus eſt primùm *Haldebergam*, deinde ad Caſtrum *Gotlevem*, & triennio diligentiſſimè cuſtoditus. Indè tamen eductus, cùm ad *Martinum V.* qui in Concilio Conſtantienſi Romanus Pontifex fuerat electus, duceretur, fugâ evaſit, ſed Eccleſiæ pacis conſervandæ cupidus, ſuâ ſponte Florentiam venit, ubi tunc *Martinus V.* Pontifex Maximus agebat, eum, ut verè & legitimè electum agnovit, & omnia, quæ Concilium Conſtantienſe adversùs illum decreverat, rursùs cum ingenti omnium voluptate approbavit IX. Kalendas Julii anni MCCCCXIX. A *Martino V.* Pontifice Maximo cum ſumma benignitate exceptus, ſtatim Cardinalis Epiſcopus Tuſculanus, & Sacri Collegii Decanus renuntiatus eſt, eique, ob memoriam Romani Pontificatus, quem aliquandò juſtè ac legitimè geſſerat, conceſſa fuit Sedes propè Pontificiam paulò eminentior, quàm ceterorum Cardinalium. Obiit tandèm Florentiæ die XXII. menſis Decemb. ejusdem ann. MCCCCXIX. Plura de depoſitione *Joannis XXIII.* dicemus in Colloquio IV. ubi omnia, quæ ad abolendum Schiſma, & ad unitatem, pacemque Eccleſiæ reſarciendam in Concilio Generali Conſtantienſi geſta ſunt, ſingillatim expendemus: breviter tamen dicam eximiâ laude dignum ſeſe præbuiſſe *Joannem XXIII.* dum ad procurandam Eccleſiæ unitatem, quæ alitèr conſummari haud poterat, depoſitioni ſuæ in Concilio Conſtantienſi factæ conſenſit, ſecutus hac in re egregium documentum Sancti *Auguſtini* in Epiſtola ad *Marcellinum* Tribunum ante Collationem Carthaginenſem datâ, & inſertâ

libro

libro ejusdem Sancti *Augustini* De Gestis cum *Emerito* Donatistarum Episcopo, ubi hæc habet Sanctus ille Doctor: *Quid enim dubitemus Redemptori nostro Sacrificium istius humilitatis offerre? an verò ille de cælis in humana membra descendit, ut membra ejus essemus, & nos, ne ipsa ejus membra crudeli divisione lanientur, de Cathedris descendere formidamus? Propter nos nihil sufficientius, quàm ut Christiani, Fideles, & obedientes simus. Hoc ergò semper sumus. Episcopi autem propter Christianos populos ordinamur. Quod ergò Christianis Populis ad Christianam pacem prodest, hoc de nostro Episcopatu faciamus.*

D. Jam probè intelligo, ad procurandam Ecclesiæ pacem in Concilio Generali Constantiensi *Angelum Corarium*, qui dicebatur *Gregorius XII.* Pontificis Infulas spontè deposuisse, & *Petrum de Luna*, nuncupatum *Benedictum XIII.* nec non *Joannem XXIII.* fuisse exauctoratos. At nunc scire velim, an per electionem *Martini V.* eodem in Concilio factam, pax fuerit omninò redintegrata, & universa Ecclesia sub uno vero ac legitimo Romano Pontifice tandèm adunata?

M. Maxima omnium fuit de electione *Martini V.* Pontificis Maximi lætitia. Imperator *Sigismundus* incredibili gaudio effusus, gratias omnibus egit, qui tantum virum, & Reipublicæ Christianæ propè extinctæ necessarium delegissent. Solus *Petrus de Luna*, dictus *Benedictus XIII.* in quem Concilium Constantiense Sessione XXXVII. peremptoriam tulerat Sententiam velut in perjurum, schismaticum, pertinacem, & hæreticum, communem lætitiam, ac redditam Ecclesiæ pacem magno

gno quidem ſed inani ſtudio perturbare molitu: eſt. Ille quippè, ab omnibus licèt deſertus, ſpreti: Conciliorum Piſani & Conſtantienſis Decretis Inſignia Pontificis ad extremum uſque ſpiritum pertinax retinuit, quamvis Eccleſia tota ipſum ceu Antipapam, execraretur: immò, paulò ante quam moreretur, duobus Cardinalibus, qui ip adhùc adhærebant, ſub interminatione maledictio nis æternæ juſſit, ut alium Pontificem poſt ejus obi tum eligerent. Supremis hujus Pſeudo-Pontifici mandatis obtemperarunt duo iſti Cardinales Schiſ matici, & ſtatim poſt ejus obitum, *Ægidium San cii Munionis* Aragonenſem, Barcinonenſis Eccleſi: Canonicum, elegerunt Antipapam, qui *Clemens VII.* appellari voluit. At iſte larvatus & umbratili Pontifex poſt innumeras tergiverſationes, tandem anno MCCCCXXIX. ornamenta Pontificalia depoſuit ad pedes *Martini V.* ſeſe abjecit, eumque, ut ve rum & legitimum Pontificem agnovit & coluit Tunc penitùs deſiit funeſtum illud ac diuturnum Schiſma, quod per annos quinquaginta & unum Eccleſiam exagitavit, hoc eſt, ab anno milleſim trecenteſimo ſeptuageſimo octavo, quo *Urba nus VI.* Romæ, & *Clemens VII.* Avenione Sedem Pontificiam tenêre cœperunt, uſque ad annum milleſimum quadrigenteſimum vigeſimum no num, quo Pſeudo-Pontifex *Clemens VIII.* ſe *Mar tino V.* legitimo Pontifici ſubjecit.

D. Quo anno *Martinus V.* electus fuit Ponti fex Romanus, & quibusnam potiſſimùm dotibu in Pontificatu præfulſit?

M. Concordibus ſuffragiis die XI. Novemb anni MCCCCXVI. *Odo de Columna*, patrià Romanus

ex illustrissima Columnensium prosapia oriundus, Cardinalis Tituli S. *Gregorii* in *Velabro* seu ad Velum aureum, Pontifex Romanus electus est, dictusque *Martinus V.* qui tamen juxta Ordinem Romanorum Pontificum, qui eo *Martini* nomine nuncupati fuerunt, dicendus esset *Martinus III.* Ad hunc honoris apicem cùm cæteræ virtutes, quibus insignitèr conspicuus erat, tùm eximia præcipuè moderatio, humanitas, mansuetudo, justitia, morum integritas, & insignis prudentia diuturno rerum usu comparata, eum extulerunt. *Tali profectò Pontifice*, inquit Platina, *indigebat Ecclesia Dei, qui naviculam Petri, Schismatis & omnium seditionum fluctibus quassam, redigere in portum salutis, gubernaculo admotus sciret ac posset*. In Sede S. *Petri* collocatus *Martinus V.* nihil antiquius habuit, quàm ut resarciret damna, quæ prolixissimùm & adhuc fumigans Schisma intulerat Ecclesiæ, atque in Regno Bohemiæ, & Marchionatu Moraviæ serpentes *Wickleffi*, *Jonnnis Hus*, & *Hieronymi de Praga* pestilentissimas hæreses penitùs profligaret. Eam ob rem VIII. Kalendas Martias anni MCCCCXVIII. Constitutionem edidit, quâ Archiepiscopis, Episcopis, & Hæreticæ pravitatis Inquisitoribus jussit, ut ejusmodi Hæreticos, eorumque fautores ac defensores, ex præscripta judiciorum formâ coercerent. Misit etiam in Bohemiam, & Hungariam Legatum *Joannem Dominici* Cardinalem Ragusinum Ordinis FF. Prædicatorum, cui ad extirpandas hæreses, & Hæreticos ad veritatem Catholicæ Fidei, ad gremium Ecclesiæ, & Sedis Apostolicæ obedientiam revocandos amplissima dedit mandata, quæ *Odoricus Raynaldus* exhibet ad annum

num MCCCCXVIII. Num. IX. Sacram Expeditionē ad versùs Hæreticos Hussitas indixit *Martinus V.* qu: tamen felici exitu caruit, ob ingentem cladem quam Catholicus exercitus, ita Deo permittente accepit ab Hæreticis, quorum Dux erat *Joanne Ziska*, Vir fortissimus, qui, ut in primo Colloqui observavimus, sæpiùs *Sigismundum* Imperatorem pro Catholicis pugnantem devicit ac superavit Intereà, animum non despondit *Martinus V.* se potiùs omnes suas curas ad delendam Hussitarui Hæresim intendit. Litteras ad *Vladislaum* Poloni Regem scripsit, quibus ei gratulatus est, quòd Bc hemici Regni coronam ab Hussitis Hæreticis obl: tam respuisset. *Conradum* Pragensem Archiepiscc pum, qui ejuratâ fide Catholicâ, Hæreticis Hus tis se se adjunxerat, eorumque pestiferos error coacto Conciliabulo confirmare ac propagare pr sumpserat, anathemate perculit, eumque, la Sententiâ, dignitate Archiepiscopali dejecit, omni honore, ordine, Statu, Beneficio, Privil gio, privatum edixit, ut videre est apud *Odor cum Raynaldum*, qui prædictam Summi Pontific Sententiam refert in suis Annalibus ad annum MCCCCXXVI. Num. XI. *Jordanum* Cardinalem *De Ursinis* Albanensem Episcopum, in Germaniam Hungariam & Poloniam Legatum Apostolicum misit, ut Sacram Expeditionem adversùs Boh mos hæreticos promoveret. Principes Christi nos, præsertim *Witholdum*, Magnum Lituaniæ D cem, hortatus est, ut Catholicis opem ferret co tra Hussitas, quibus ut perpetuam infamiæ nota inureret Summus Pontifex, jussit, ut ossa *Joann Wikleffi*, cujus errores mordicùs defendebant Hu

sita

ſitæ, exhumarentur, exurerentur, ejusque cineres in profluentem abjicerentur. Verùm, tot curas *Martini V.* in extinguenda Hussitarum Secta, totque Sacras indictas ab ipso Expeditiones inanes planè reddidit *Joannes Ziska*, Hussitarum Dux militiæ pertitissimus, qui quamdiù vixit, crudelem in Catholicos exercuit carnificinam, & moriens jussit, cadaveri suo detrahi pellem, ex qua tympanum fieret, quod in Bello esset Catholicorum terriculum: *Tympanum*, inquit, *facite*, *atque hoc in prælio Ducem habete*: *nam quovis locorum Theutones sonum ejus audierint*, *mox terga dabunt*, *Ziskam in tympano formidantes*, sicut refert *Æneas Sylvius* (qui fuit posteà Summus Pontifex dictus Pius II.) in *Historia Bohemica* cap. 46. & Epistola 122. libri primi.

Non solùm Wiklessistarum & Hussitarum Hæreses exterminare curavit *Martinus V.* Pontifex vigilantissimus, sed etiam in excidium Hæreticorum Fratricellorum, qui vulgò *Fratres de Opinione* in Italia dicebantur, totus ardentissimo zelo incubuit. Ejus litteras ad Præsides & Inquisitores eâ de re editas exhibet *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCXXVIII. Num. XI. Dedit etiam idem Summus Pontifex Albanensi, & Portuensi Episcopis Cardinalibus amplissimam ad illos hæreticos in ordinem redigendos authoritatem. *Nicolaum Serrarium* Ordinis Eremitarum S. *Augustini* damnavit, quòd Sacramenta ab impiis Sacerdotibus, & concubinas publicè foventibus validè confici, & Sanctos religiosè coli negaret. Aliquot etiam errores, in quos lapsus est *Matthæus Grabon*, Ordinis Prædicatorum Professor, proscripsit idem

Summus Pontifex, ut opportuniùs ostendemus i
sequenti Colloquio, ubi errores & Hæreses, qu
Sæculo Ecclesiæ decimo quinto eruperunt, accura
tè referemus. Apostolicam in Christianos Princ
pes beneficentiam explicuit *Martinus V.* dissidente
conciliare studuit, Ecclesiæ jura ac libertates ac
versùs ipsos intrepido animo tuitus est. *Vladislau*
Poloniæ Regem propter bella in Barbaros præclar
gesta magnis auxit privilegiis. Regnum Sicili
Ludovico Andegavensi Duci, quem *Joanna* Sicili
Regina in filium adoptaverat, vindicavit, ejusqu
jura adversùs *Alphonsi* Aragonum Regis tyrann
dem propugnavit. *Henricum V.* & *Henricum V*
Angliæ Reges ad pacem cum *Carolo VII.* Galliaru
Rege ineundam, missis Legationibus, vehement
est adhortatus. Græcos à Schismate revocare sat
git Optimus Pontifex, datis ad *Manuelem, & Joa*
nem Palæologos, Græcorum Imperatores, Litteri
missisque Nuntiis, qui de conjunctione Ecclesi
rum cum ipsis & Josepho Patriarchâ Constantin
politano, cui hæc unio maximè in votis erat, ag
rent, ac Latinorum auxilia contra Turcas ip
Pontificio nomine pollicerentur, statim ac Sacru
fœdus fuisset instauratum. Sed hæc utriusque E
clesiæ unio peracta est dumtaxàt in Concilio Oec
menico Florentino sub *Eugenio IV.* Summo Ponti
ce & successore *Martini V.* Concilium Genera
ad reformandos mores, & sanciendam Eccles
Disciplinam Ticini, seu Papiæ, indixerat *Mar*
nus V. sed cùm pestiferâ lue tum temporis, seu a
no MCCCCXXIII. inficeretur Papiense Cœlum, pl
cuit Pontifici Concilium transferre Senas, qu
tamen ob exiguum Prælatorum numerum,
i

ingruentes undique bellorum procellas, ſed maximè metu *Alphonſi*, Aragonum Regis, aliorumque nonnullorum, qui Schiſma renovare moliebantur, diſſolvit *Martinus V.* aliudque Concilium, ſeptennio poſt *Baſileæ* celebrandum decrevit. Diſciplinæ Eccleſiæ inſtaurandæ ſtudioſſimum fuiſſe *Martinum V.* probat non ſolùm ea Sententia, quam tulit in omnes Simoniacos tàm occultos, quàm publicos, quos Cenſuris Eccleſiaſticis percuſſit, ſed etiam mira illa prudentia, quâ in dandis Beneficiis utebatur. *Non enim*, teſte *Platina* in ejus Vita, *unicuique petenti ea conferebat, ſed ſtatim mente agitabat, quis potiſſimùm eſſet idoneus, cui talis cura demandaretur. Quod ſi homines Provinciarum non noſſet, in quibus vacare Beneficia contigiſſet, ſtatim peritos regionum conſulebat, quis aut in Curia, aut Gymnaſiis publicis eſſet doctrina, nobilitate, moribus tanta provincia dignus. Atque hac quidem ratione & Eccleſiis, & hominibus honore dignis paritèr conſulebat cum maxima celebritate nominis ſui.* Decretum *Urbani IV.* de Feſto Sanctiſſimi Corporis Chriſti celebrando confirmavit *Martinus V.* novisque propoſitis Indulgentiis Fidelium ergà Auguſtiſſimum Sacramentum pietatem excitavit. Tandèm, poſt innumera præclarè geſta, quæ hìc referre nimis longum eſſet, obiit Romæ *Martinus V.* ex Apoplexia die xx. Februarii anni MCCCCXXXI. cùm ſediſſet annos tredecim, menſes tres, ac dies duodecim. *Huic Summo Pontifici*, inquit Spondanus, *Eccleſia unionem, Italia quietem, Roma reſtaurationem debuit, cæteræ nationes eximiam de omnibus benè merendi voluntatem agnoverunt.* Hæretici accuſant *Martinum V.* primò, quòd conceſsâ diſpen-

ſatione cuidam permiſerit ut matrimonium cum ſorore germana contraheret. Sed hoc putidun commentum eſſe evincitur teſtimonio S. *Antonini* qui 3. Part. Summæ Tit. 1. Cap. XI. diſertè ait hanc diſpenſationem à *Martino V.* fuiſſe conceſſan cuidam, qui matrimonium contraxerat cum fœ mina, cujus ſororem occultâ fornicatione conſtu praverat. Super cujus affinitatis impedimento quod nec juris naturalis eſt, nec divini, Summum Pontificem diſpenſare poſſe, in confeſſo eſt apu omnes Theologos, & Canonici juris Interpretes Secundò, Hæretici accuſant *Martinum V.* de nimi cumulandarum pecuniarum cupidine. Sed idem S. *Antoninus* in Chronico Tit. 21. Cap. 8. parag. ab hac calumnia *Martinum V.* vindicat eo potiſſ mùm nomine, quòd ejusmodi pecuniæ inſumpt ſint in ſtipendiarios, & ad debellandos Eccleſi hoſtes; vel ad reſtaurationes Eccleſiarum, ali que Urbis ornamenta fuerint expenſæ. Quâ de videſis etiam Spondanum ad annum MCCCCXXX Num. 3.

D. Perge, quæſo, aliorum Pontificum, q Sæculo XV. Sedem Romanam tenuerunt, ſeriem Geſtaque deſcribere.

M. Poſt juſta funebria *Martino V.* Pontifi Maximo de more perſoluta, Cardinales, qui tu temporis in Urbe erant, ingreſſi ſunt Kalend menſis Martii anni milleſimi quadringenteſin trigeſimi primi Conclave, quod habitum eſt in Conventu S. *Mariæ ſuper Minervam* Ordinis F Prædicatorum, & in Summum Pontificem eleg runt, *Gabrielem Condulmerium* patriâ Venetum illuſtri ſanguine oriundum, *Gregorii XII.* ex ſoro

nep

iepotem, Tituli S. *Clementis* Presbyterum Cardi-
ialem, qui sumpto nomine *Eugenii IV.* Coronam
Pontificiam in Basilica S. *Petri* accepit v. Idus Mar-
ii ejusdem anni. Fuit *Eugenius* Papa, teste S. *Anto-*
ino III. Par. Chronicorum Tit. XXII. Cap. X. *statura*
rocerus, gratiosus aspectu, nec animo minor, libera-
ssimus ad pauperes, ad reparationem Ecclesiarum
iunificus, Religiosos Deum timentes eximio fovebat
fectu pariter & effectu, cultus divini, & Christia-
e Religionis dilatandæ zelator præcipuus. Ipso sui
ontificatus exordio civilem seditionem à Co-
mnensibus, *Martini V.* nepotibus, passus est
ugenius IV. eò quòd immensum thesaurum pro
ecessitatibus Ecclesiæ congregatum, ab ipsis inju-
è illum retinentibus severè exegisset. Sed illo-
um audaciam repressit Pontifex, subsidiariis Flo-
entinorum ac Venetorum copiis in ipsos immissis,
latâ in eos Sententiâ, quam refert *Odoricus Ray-*
ldus ad annum MCCCCXXXI. De abolendâ Hæreti-
orum Hussitarum Sectâ per Bohemiam latè diffu-
multùm sollicitus *Eugenius IV.* Legationem,
uam *Martinus V.* ad sacram Expeditionem con-
a hujusmodi Hæreticos promovendam, & ad
nodum Basileensem celebrandam, Cardinali *Ju-*
ino Cæsarino crediderat, litteris ad illum datis
nfirmavit. At, tàm sacræ adversùs Hæreticos
ussitas susceptæ Expeditionis, quàm Synodi Ba-
eensis infelix exitus fuit. *Fridericus* quippè Mar-
io Brandeburgensis, quem *Sigismundus* Impera-
r huic Expeditioni sacræ præfecerat, in Bohe-
iam cum exercitu quadraginta millium Equitum
ermanorum ingressus, primùm rem bene gessit,
pulationibus, cœde, incendiis, quibus Hæreti-

corum villas devastavit, oppida diripuit, nullâque sexus, ætatisve habitâ ratione, in omnes promiscuè Hæreticos Hussitas ferro flammâque sæviit. Sed, audito Bohemorum, seu Hæreticorum Hussitarum adventu, *Fridericus*, Germanici exercitus Dux, terrore panico correptus, suas passus est diffluere copias, tamque præcipitem arripere fugam, ut, teste *Michovio* cap. 52. libri quarti *De Rebus Polonicis*, castra Germanorum cum curribus omni genere divitiarum & epularum plena victrici Hæreticorum Hussitarum exercitui in prædam relicta sint, captaque etiam fuerit Crux Legationis Cardinalis *Juliani Cæsarini*, ac ejus vestes ludibrio Bohemis habitę. Nec feliciorem exitum nacta est Synodus Basileensis, cui tanquam Legatus Summi Pontificis *Eugenii IV.* præfuit jam laudatus *Julianus Cæsarinus*. Hanc Synodum statim Romanus Pontifex dissolvere, ac Bononiam tranferre decrevit, tum quia grave tunc in omni Basileæ vicinia Burgundum inter & Austriacum Duces bellum ferveret, & in armis starent Bohemiæ Moraviæque populi Hussitarum Hæresi infecti, quorum injustis postulatis Synodus haud poterat assentiri, tum quia etiam ineundæ Græcorum cum Latinis unioni commodior videretur Bononia, quàm Basilea. Huic de Synodi Basileensis dissolutione Decreto ab *Eugenio* Pontifice lato intercesserunt cum *Juliano Cæsarino*, Cardinali Legato, Basileensis Concilii Patres, ac tandem allaborantibus per Legatos *Sigismundo* Imperatore, *Carolo VII.* Gallorum Rege, aliisque Principibus Christianis, Decretum dissolutionis rescidit Summus Pontifex, Concilii Basileensis celebrationem ac continuatio-
nem

nem approbavit, latasque in Patres Basileenses Censuras irritas declaravit Diplomate dato die xvIII. Kalendas Januarii anni MCCCCXXXIV. quod Basileæ Nonis Februarii Sessione xvI. promulgatum est. His ità compositis, Concilium Basileense, consentiente *Eugenio* Pontifice Maximo, & præsentibus Sedis Apostolicæ Legatis, continuatum est usque ad Sessionem xxv. in quà Summum Pontificem inter & Synodum Basileensem novum emersit dissidium circà locum, in quo futurum Concilium de unione Græcorum cum Latinis celebrari debebat. *Eugenius* Papa, Diplomate dato die xIV. Kalendas Octobris anni MCCCCXXXVII. Concilium Basileense Ferrariam transtulit ob adventum Græcorum, qui jam longi itineris laboribus fracti, nolebant asperam, difficillimamque profectionem usque Basileam per arduos & præruptos montes glacie & nivibus opertos aggredi. Hanc Concilii translationem ægrè admodùm tulere factiosi quidam Antistites Basileenses, qui spiritu schismatico acti Sententiam exauctorationis in *Eugenium IV.* Pontificem Maximum tulerunt, *Amedeum*, Sabaudiæ Ducem, sub *Felicis V.* nomine Papam salutarunt, seu potiùs Pseudo-Pontificem obtruserunt, sibique grande vituperium ac fœdam maculam accersiverunt, novum in Ecclesia excitando Schisma. *Eugenius* Papa sibi semper constans, spretis citationibus, minis, suspensionis Sententiâ in se latâ, dictoque in illos factiosos Antistites Basileenses anathemate, Concilium Ferrariæ aperuit, quod tamen, pestilentiâ Ferrariæ grassante, Florentiam transtulit, ubi tandem utriusque Eccclesiæ, Græcæ & Latinæ,

unio feliciter consummata est, & Armenorum, Jacobitarumque ad Ecclesiæ Romanæ gremium accessione cumulata totius Orbis Christiani lætitia, sicut in Colloquio quarto, agendo de Conciliis Sæculo XV. celebratis, copiosiùs ostendemus. Hæc Græcorum cum Latinis unio, sicut & posteà consecutus Syrorum, ac Mesopotamenorum, Chaldæorum, & Maronitarum ad Ecclesiæ Romanæ Communionem reditus summâ quidem voluptate *Eugenium IV.* perfuderunt. At eum paulò post maximo mærore confecit infaustus exitus Sacrę Expeditionis, quam in Hungaria contra Turcas urgendam decreverat *Juliani Cæsarini* Cardinalis operâ; & *Vladislai* Poloniæ, & Hungariæ Regis virtute. Commisso namque Varnensi prælio, cujus in superiori Colloquio mentionem fecimus, cuique *Amurathes* hujus nominis *II.* Turcarum Imperator interfuit, profligatum Christianorum exercitum, cæsum *Vladislaum* Polonorum Regem, & *Julianum Cæsarinum* Cardinalem Legatum interemptum luxit Pontifex Maximus anno MCCCCXLIV. Sedit *Eugenius IV.* annos XVI. minùs diebus octo, & obiit VII. Kalend. Martii anni MCCCCXLVII. Fluctuantem turbulentissimis illis temporibus Petri naviculam peritè rexit Summus ille Pontifex, quem *Platina* ait fuisse aspectu insignem, gravem in dicendo, liberalem in omnes, præsertim in litteratos, quos inter *Leonardum Aretinum*, *Carolum Poggium*, *Blondum*, viros id ætatis doctissimos, singulari benevolentiâ complexus est. Testatur etiam Author Vitæ *Eugenii IV.* cujus MS. à *Ferdinando Vghello* secum communicatum laudat *Odoricus Raynaldus*, hunc Summum Pontificem rarò

vinum

vinum bibisse, & unico ferculo fuisse contentum; contemptorem auri eximium extitisse, in vili & aspero lecto dormivisse, in pauperes beneficentissimum, & in executione rerum, quæ bonum Ecclesiæ regimen spectabant, adeò constantem, ut nullis Principum precibus ab æqui tramite unquàm deflexerit. *Sigismundum* Romanorum Regem coronam Imperii solemni ritu anno MCCCCXXXIII. Romæ ab *Eugenio IV.* Pontifice Maximo accepisse, jam observavimus in præcedenti Colloquio. Alia præclara *Eugenii IV.* Gesta collecta in unum legesis apud *Platinam*, & *Ciacconium*, qui Vitas Romanorum Pontificum scripserunt.

D. Mortuo *Eugenio IV.* Pontifice Maximo, consensitne universa Ecclesia in electionem veri ac legitimi Romani Pontificis, sublato *Amedeo*, Duce Sabaudiæ, quem contra *Eugenium IV.* rebelles Antistites jam dissoluti Concilii Basileensis Pseudo-Pontificem intruserant?

M. Post obitum *Eugenii IV.* & exequias per novem dies de more actas, Cardinales Conclave ingressi elegerunt in Romanum Pontificem *Thomam Sarzonensem*, humili genere ortum, tituli S. *Suzannæ* Presbyterum Cardinalem, & Bononiensem Episcopum, virum doctrinâ & omni fermè scientiarum genere clarissimum, tantâque modestiâ præditum, ut Pontificatum, ad quem omnium suffragiis provectus fuerat, omni operâ à se amoliri tentaverit, hac dignitate indignum se prædicans. Coactus tandem impositum subire onus, Thronum Apostolicum conscendit, voluitque appellari *Nicolaus V.* ob memoriam *Nicolai Albergati* Cardinalis, cujus anteà in obsequiis ac famili-

liari-

liaritate fuerat, atque ab eo prædictionem Summi Pontificatus acceperat. Placuit omnibus Principibus Christianis hæc *Nicolai V.* Pontificis Maxim electio. *Fridericus* hujus nominis *III.* Romanorun Rex in solemni Ordinum Imperii Conventu vetit omni cum Antipapa *Felice V.* & Basileensibus Pa tribus communicatione, obedientiam ab omnibu Imperio subditis *Nicolao V.* tanquam vero & legi timo Pontifici Romano exhiberi jussit. *Carolus VI.* Galliarum Rex, indicto Lugduni Conventu, pacer Ecclesiæ dare statuit, & *Felici V.* Gebennæ tur agenti persuasit, ut Pontificatum abdicaret, sequ *Nicolao V.* vero Pontifici subjiceret. Hujus Chri stianissimi Regis precibus & adhortationibus v ctus *Amedeus*, dictus in sua Obedientia *Felix V* magno Ecclesiæ bono, umbratilem Pontificatum quem invitus susceperat, ac novem annos po injustam *Eugenii IV.* depositionem gesserat, ad pe des *Nicolai V.* ultrò abdicavit anno MCCCCXLI: Publicas hujus cessionis tabulas exhibet *Odoricu Raynaldus* ad hunc annum Num. III. Magnos ho nores *Amedeo*, anteà in sua Obedientia *Felici V* nuncupato, concessit *Nicolaus V.* videlicèt ut in d tionibus Ducis Sabaudiæ Vicarius, & Sedis Apo stolicæ perpetuus esset Legatus; ei venienti Pont fex assurgeret, ille tantùm osculum oris redderet omnia reservaret ornamenta & Insignia Pontifica lia, demptis tamen delatione Corporis Christi, an nulo Piscatoris, Cruce in pedibus ac umbella. Card nales, quos *Amedeus* dictus *Felix V.* creaverat, recep *Nicolaus V.* eosque veris ac legitimis adnumeravi Omnia, quæ tam in foro contentioso, quàm in for conscientiæ in personis, & locis, quæ *Felici* anteha

obe

obediebant, facta fuerant, pro bono pacis & unionis Ecclesiæ, de Apostolicæ plenitudinis potestate approbavit ac confirmavit *Nicolaus V.* Omnes itidem personas cujuscumque dignitatis, ordinis & conditionis, quæ, ob adhæsionem *Felici* & Concilio Basileensi jam dissoluto, Beneficiis aut jurisdictionibus ab *Eugenio IV.* Pontifice Maximo privatæ fuerant, in integrum itidèm restituit, ac tandem omnia, quæ contra eumdem *Felicem*, vel ei adhærentes odiosè dicta vel scripta fuerant, nulla & irrita declaravit, eaque omnia ex Regestis *Eugenii IV.* & aliis quibuscumque locis aboleri & expungi jussit, datis in eam rem tribus Constitutionibus, quibus voluntatem suam universo Orbi testatam esse voluit, ut videre est apud *Spondanum* ad annum MCCCCXLIX. Num. IV. His tribus *Nicolai V.* Constitutionibus sancitâ Ecclesiæ pace, *Amedeus*, dictus in sua Obedientia *Felix V.* secessum suum Ripalliam repetiit, & deposito Pontificatu gloriosior, quàm recepto, sanctè obiit, multisque post obitum miraculis effulsit, sicut *Philippus Bergomensis*, & alii testantur. Quâ de re legendus est etiam *Monodus* in *Amedeo Pacifico*. Observat *Spondanus* ad annum MCCCCXLIX. Num. III. *Amedeum* dictum *Felicem V.* quò potentior apud homines videri poterat, utpotè consanguinitate vel affinitate cunctis fermè Christianis Principibus conjunctus, eò gratiorem Deo esse quæsivisse perpetuo & eximio veræ humilitatis exemplo, *quod & Deus adeò acceptũ habuit, ut ejus solo fortè merito concesserit, nunquàm hactenùs ab eo tempore ullum succrevere in Ecclesia Romana Christi Sponsa Schisma, quibus antea frequentissimè concutiebatur*. Restitutâ Ecclesiæ pace, *Nicolaus V.* Pontifex Maximus, renascentem

tem in Bosnia Manichæorum Hæresim exscindere satagit. In Bohemiam Hussitarum hæresi infectam Nuntios misit, & inter illos *Æneam Sylvium*, & *Joannem de Capistrano*, Concionatorem Apostolicum, Ordinis Fratrum Minorum, qui multos hæreticos ad Ecclesiæ gremium reduxit. Jubilæum anno MCCCCL. Romæ incredibili ex toto Orbe Christiano concursu celebravit idem Summus Pontifex, eodemque anno S. *Bernardinum Senensem* Sanctorum Fastis adscripsit. Proximam Græcorum ruinam, quam ante prædixerat, & Urbis Constantinopolitanæ expugnationem à Turcis anno MCCCCLIII. factam eò graviùs luxit *Nicolaus Quintus*, quòd funestam illam cladem nec impedire, nec reparare potuerit, licèt nihil non egerit, ut Principes Christianos ad sacrum bellum fœderaret. Sed Turcarum potentiam cùm domare non posset, libros totâ Græciâ perquisitos, tum Sanctorum Patrum, tum Philosophorum, Hæreticorum, Oratorum, Theologorum, Mathematicorum, omnium facultatum, omnium artium, ingentibus sumptibus ad se adferri, & latinitate donari jussit, itaut jure optimo dici possit, hujus Summi Pontificis munificentiâ non periisse in suo excidio doctam Græciam, sed in Italiam commigrasse. *Friderico III.* Imperii coronam imposuit *Nicolaus V.* anno MCCCCLII. Urbem Romam multis ac maximis ædificiis exornavit. Summus litterarum ac Litteratorum Patronus, omnes ferè Sæculi sui viros doctrinâ insignes stipendiis ditavit, & Bibliothecam Vaticanam veteribus ac novis Codicibus ornatissimam instruxit. In patrimonio S. *Petri* plurimas ac munitissimas arces opportunis locis erexit. Pauperibus largas

elee-

eleemosynas suppeditavit, & inopes Virgines, quarum pudicitia periclitari poterat, pecuniâ suâ maritis collocavit. Parùm abfuit quin Summus ille Pontifex Romæ conjuratione *Stephani Porcarii* obrueretur, quam tamen supremo favente Numine dissipavit, ejusque Authore ad muros Arcis S. *Angeli* ignominiosè suspenso, se ipsum ingenti periculo liberavit, & Romanæ Sedis dignitatem, Imperiumque servavit Pontifex Maximus, sicut refert *Æneas Sylvius* in *Cosmographia de Europa* cap. 58. Sedit *Nicolaus V.* Maximus & Religiosissimus Pontifex annos octo & dies aliquot, obiitque die XXIV. Aprilis anni MCCCCLV. Ejus Vitam scripsit *Jannotius Manettus*, patriâ Florentinus, ipsumque laudibus celebrant S. *Antoninus* part.3. Chronicorum Tit.22. Cap.12. *Æneas Sylvius* de Statu Europæ, *Franciscus Philelphus* in Epistola ad *Callixtum III.* *Poggius* in Oratione Panegyrica, *Platina*, & alii, qui Vitas Romanorum Pontificũ litteris consignarunt.

Peracto demortui *Nicolai V.* Pontificis Maximi funere, plerique Cardinales decreverunt eligere in Romanum Pontificem *Bessarionem* Cardinalem, natione Græcum, quòd is omnibus aptior ad Ecclesiam gubernandam videretur. At præter illorum expectationem contigit, ut facto Scrutinio Cardinalis *Bessario* numero exciderit, & *Alphonsus Borgia* Cardinalis SS. Quatuor Coronatorum, natione Hispanus, septuagenario major, canonicè in Romanum Pontificem die 8. Aprilis ann. MCCCCLV. electus fuerit, dictusque *Callixtus III.* cui supremam hanc Ecclesiæ dignitatem S. *Vincentius Ferrerius* Ordinis Prædicatorum spiritu prophetico afflatus, jam à Deo fuerat auguratus. Cùm primùm Ponti-

tificatum iniit *Callixtus III.* ad bellum ſacrum contra Turcas promovendum voto ſeſe obſtrinxit, & ut quod voverat, reipsâ præſtare poſſet, ad Chriſtianos Principes miſit Legatos, qui ipſos ad fœdu contra Chriſtiani nominis hoſtes adhortarentur eiſque ſuaderent, ut facultatum aliquid opumque ſuarum ad eam Sacram Expeditionem conferrent Indixit quoque Summus Pontifex per univerſum Orbem Chriſtianum preces & ſupplicationes pu blicas ad implorandam opem, & ampliſſimas mi litibus indulgentias conceſſit. Chriſtianorum pre ces de Cœlo exaudivit Deus, eiſque inſignem d Turcis ad *Belgradum*, ſeu *Albam Græcam*, Servi munitiſſimam urbem, victoriam dedit, in qua Tu cæ, qui hanc Urbem anno MCCCCLVI. obſidebant fugati, cæſi, profligatique fuerunt. In memoria celebris hujuſce victoriæ, Feſtum Transfiguratio nis Chriſti Domini à Papa *Callixto* inſtitutum, per univerſum Orbem die VI. Auguſti celebrandu juſſum eſſe aſſerunt *Platina, Ciacconius, Genebrardu* & plerique alii. Sed his meritò non aſſentitur *Ba ronius*, qui in Notis ad Martyrologium Romanu VIII. Idus Auguſti invictè probat, Feſtum Transf gurationis Chriſti Domini ante tempora *Call xti III.* Pontificis Maximi fuiſſe jam in Eccleſia in ſtitutum. Quapropter *Callixtus III.* hoc Feſtum non Inſtituit, ſed ſolùm inſtauravit, & celebri eſſe voluit erogando indulgentias Fidelibus, q hujus Solemnitatis Officio recens edito intereſſen Pontificium ea de re Diploma datum Romæ VII Idus Auguſti anni MCCCCLVII. legitur apud *Odor dum Raynaldum* ad hunc annum, Num. LXXXI. De antiquitate Feſti Transfigurationis Chriſti Domi

ta

:am in Ecclesia Græca, quàm Latinâ, idem omni-
ıò cum *Baronio* sentit *Spondanus* ad ann. MCCCCLVI.
Num.IV. Pacem inter Principes Christianos conci-
iare summoperè studuit *Callixtus III.* nunquàm
:amen eorum precibus aut postulatis ab honesto
ıbduci potuit. Hinc cum *Alphonsò* Aragonum ac
Siciliæ Rege simultates exercuit, quòd is peteret
Episcopatus his dari, quibus vel propter ætatem,
el ob ignorantiam committi non debebant. Resti-
it etiam idem Summus Pontifex *Friderico III.* Im-
eratori, apud quem à Germanis iniquè cùm de
ecuniarum extorsione, tùm de Concordatorum
iolatione fuerat accusatus. Has quippè falsas cri-
ninationes diluit Pontifex datis ad *Fridericum* Im-
eratorem litteris, quæ apud *Odoricum Raynaldum*
:guntur ad annum MCCCCLVII. Num.XL. Objectio-
es verò Germanorum de Concordatorum viola-
ione injustas ac futiles esse ostendit *Æneas Sylvius*
Cardinalis Senensis Epistolâ CCCXXXVIII. ad *Mar-*
num Mayer Jurisconsultum, necnon Tractatu de
noribus & conditione Germaniæ scripto. In Con-
roversia, quæ de Primatu Archiepiscopum Lug-
unensem inter & Rothomagensem fervebat, Ro-
nomagensem Archipræsulem à Lugdunensis impe-
o liberum pronunciavit *Callixtus Tertius* Diplo-
nate dato VIII. Idus Julii anni MCCCCLVIII. quod
:fert *Odoricus Raynaldus* ad eumdem annum Nu-
ero XXXVII. Vetuit idem Summus Pontifex, ne
ıis, inconsulto Sacri Palatii Magistro, Orationem
Sacello Pontificio haberet, & nisi priùs ostenso
Sermone, ab eoque diligentèr examinato, & si
ɔus fuerit, emendato. B. *Vincentium Ferrerium*,
rdinis Prædicatorum, Virum Apostolicum an-
no

an. MCCCCLV. die SS. Apoſtolis *Petro* & *Paulo* Sacr
& Beatum *Oſmundum* Sarisberienſem Epiſcopum
an. MCCCCLVI. inter Cœlites retulit *Callixtus II*
qui, poſtquam Eccleſiam rexiſſet annos tres
menſes quatuor, Romæ obiit octavo Idus Augu
anni MCCCLVIII. Fuit optimus Pontifex, in vict
parcus, in ſermone modeſtus, in pauperes liber
lis, in Bellum Turcicum maximè intentus, in c
jus ſumptus centum & quinquaginta aureorum
millia moriens reliquit, ut teſtatur S. *Antoninus*

D. Vacavitne diù Sedes Pontificia po
obitum *Callixti Tertii*?

M. Finitis *Callixti III.* Pontificis Maximi ex
quiis, decimâ die poſt ejus obitum Cardinal
Conclave ingreſſi elegerunt XIV. Kalendas Septem
bris ejuſdem anni MCCCCLVIII. in Romanum Po
tificem *Æneam Sylvium*, Tituli S. *Sabinæ* Presbyt
rum Cardinalem, patriâ Senenſem, ex illuſtri Pi
colomineorum proſapia oriundum, litteris, el
quentiâ, dexteritate & prudentiâ nulli ſecundum
qui *Pii II.* ſuſcepto nomine, inauguratus eſt Po
tifex Maximus tertio Nonas Septembris ejuſdem
anni MCCCCLVIII. annos natus quinquaginta tre
Quæ ante Pontificatum geſſit *Pius II.* & honor
quos conſecutus eſt, accuratè ipſemet deſcribit i
Epiſtola CLXXXVIII. ad *Petrum de Noxata* Equ
tem Neapolitanum, in qua hæc habet: *cum dare
juri Civili operam, exorto bello, patriam & ſtudiu
coactus ſum relinquere; acceſſi tamen grande illud B
ſileenſe Concilium, invenique gratiam in oculis P
trum. Scriba in Synodo fui, & litterarum abbr
viator, & unus de duodecim viris, qui Magiſtratu
illic quaſi Cenſorius videbatur; neque enim ſine du*
d

lecim viris ad consultandum de rebus conciliaribus quisquam admittebatur, & admissi, qui non erant idonei, his jubentibus, amovebantur.....inter Collatores Beneficiorum sum electus; Legatus ab ipso Concilio ad complures Principes missus. Cùm Pontificatum Amedeus Dux Sabaudiæ suscepisset, Felix nuncupatus, in Secretarium sum ab eo accitus, nec diu post vocatus ad Fridericum Imperatorem, Protonotariatus officium ab eo sum adeptus [sic Germani Secretarium appellant] Dùm Legationes Cæsaris obeo, universam fermè Germaniam circuivi. Dissidebant Theutones cum Eugenio Maximo Pontifice; at neque illi, neque Felici obedientes, Neutrales vocabantur. Concordia pluribus in Conventibus agitata est, quibus, jubente Cæsare, interfui. Bis cum tractatu pacis ad Eugenium veni: tertiò nationis illius Apostolicæ Sedi obedientiam attuli. Secretariatus, & Subdiaconatus honorem ab Eugenio, & mox, illo defuncto, à Nicolao suscepi, cujus Conclavis cùm eligeretur, cum cæteris Principum Legatis custodiæ præfui. Lapsum est posteà breve tempus, in quo me Nicolaus Tergestinæ Ecclesiæ nihil tale merentem præfecit Episcopum, quadriennio-que ab inde decurso, Senensis Urbis, undè mihi origo, Pontificatum ad me detulit &c. Tandèm anno circiter MCCCCLVI. ab Imperatore *Friderico III.* in Italiam missus *Æneas Sylvius*, ut de bello Turcis inferendo cum Pontifice, aliisque Principibus consuleret, Cardinalitiâ purpurâ à *Callixto III.* Pontifice Maximo donatus est, & post *Callixti* mortem anno MCCCCLVIII. Pontifex Romanus electus, dictusque, ut jam innuimus, *Pius II.* Multa in suo Pontificatu præclarè gessit, quæ hìc breviter attingimus. In primis, edidit retractationis Bullam, in

qua omnia, quæ contra *Eugenium IV.* Pontificem Maximum in Concilio Basileensi egerat, revocavit. Legem quoque tulit, ne à Censuris, Sententiis, aut Mandatis Apostolicis ad futurum Concilium quis appellaret, & sic appellantes Excommunicationem ipso facto incurrere declaravit, à qua nisi per Romanum Pontificem, extra mortis articulum, absolvi possint. Prætereà, solemnem Mantuæ indixit Conventum, in quo de bello contra Turcas gerendo deliberatum est, & ut Principes Christiani adversùs illum communem hostem arma converterent, variis Legationibus pacem inter illos procurare summoperè studuit. Trium Patriarcharum Orientalium Alexandrini, Antiocheni, & Hierosolymitani, qui sese Romanæ Ecclesiæ subjiciebant, & Latinos obnixè rogabant, u ab eorum cervicibus Turcicæ tyrannidis jugum excuterent, Legationem suscepit, ac benignè au divit Oratores, quos Monobassienses, olim Spar tani dicti, ad ipsum miserunt, ut se, suamque ci vitatem Romano Pontifici darent, quorum voti annuens *Pius II.* Præfectum misit, qui huic populo nomine Ecclesiæ Romanæ, cui per suos Oratore fidei Sacramentum præstiterat, jus diceret, & an nonam, quâ egebat, ministraret. Dùm ad Chri stianos Orientis à Turcarum Tyrannide liberan dos, eosque Græcorum Schismate implicitos a Ecclesiæ Romanæ gremium revocandos strenu allaboraret *Pius II.* suas itidèm curas in Occident ad vindicandam ab Hæreticorum erroribus Ca tholicam fidem sollicitè impendebat. In *Georgiu Pogebrachium,* Bohemiæ Regem, qui ab Hæreticor Hussitarum partibus stabat, Excommunication

Se

Sententiam tulit, quam refert *Joannes Cochlæus* lib. XII. *Historiæ Hussitarum*. Quæstionem de Sanguine Christi in triduo mortis, magnâ animorum contentione FF. Minores inter & Prædicatores agitatam, voluit *Pius II.* coram se anno MCCCCLXIII. disceptari. Propugnabant FF. Minores, Sanguinem pretiosum Christi Domini in triduo passionis effusum & in terra jacentem ab unione Hypostatica Verbi Divini planè excidisse, adeòque cultu Latriæ non fuisse adorandum. Contrariam Sententiam pro aris ac focis tuebantur FF. Prædicatores, *quam major pars approbavit, pauci, cum Minoribus sensere. Pius quoque* (Pontifex Maximus) *ex majori parte fuit: sed non est visum eo tempore fieri Decretum declarationis, ne multitudo Minorum, cujus erat contra Turcas Prædicatio necessaria, offenderetur: in aliud tempus decisionem referre placuit*, Verba sunt *Joannis Gobelini* libro XI. *Rerum sui temporis in Italia gestarum*. Sed de hac Controversia plura in sequenti Colloquio dicemus, ubi de Hæresibus, Schismatibus, & Controversiis, quæ Sæculo XV. emerserunt, certâ operâ disseremus. A *Ludovico XI.* Galliarum Rege Pragmaticæ Sanctionis abrogationem obtinuit *Pius II.* Pontifex Maximus, qui tamen Gallos haùd parùm offendit, dùm *Ferdinando*, filio notho *Alphonsi*, Aragonum Regis, Regnum Siciliæ adjudicavit ac confirmavit, spreto depulsoque *Renato* Duce Andegavensi, quem illius Regni legitimum esse hæredem Galli pertendebant. Tentavit quidem *Joannes*, filius *Renati* Ducis Andegavensis, Regnum Siciliæ, à cujus possessione ipsius pater depulsus fuerat, magno exercitu collecto recuperare, & in Italiam profectus, collatisque signis, *Ferdinandum*

acie victum, & castris exutum egit in fugam, actumque omninò de eo fuisset, ni *Scanderbergus* Epiri Rex, illius, & *Pii II.* precibus adductus præsentissimum ei attulisset auxilium, quo *Ferdinandus*, pulsis hostibus, brevi omnia sibi à *Joanne* Duce Andegavensi armis ablata in potestatem accepit. Rationes, ob quas *Pius II.* Pontifex Maximus magis fuerit affectus ergà *Ferdinandum*, filium spurium, & non semel per Sedem Apostolicam injustum Regni Siciliæ invasorem declaratum, quàm erga *Joannem* filium *Renati* Ducis Andegavensis qui per eamdem Sedem verus ac legitimus Apuliæ sive Siciliæ Rex fuerat denunciatus, legesis apud *Spondanum* ad annum MCCCCLIX. Extrema Pontificatus sui tempora bello contra Turcas parando impendit *Pius II.* dumque ingentem Cruciatorum militumque subsidiariorum exercitum conflasset & Anconam profectus fuisset, quò innumerabili Christianorum multitudo armata confluxit, morbo ibi correptus, omnibusque Ecclesiæ Sacramentis munitus è vivis excessit XIX. Kalendas Septembris anni MCCCCLXIV. Pontificatus sexto minùs quinque diebus. Vir fuit sine dubio magnus, & ob plura ingenii sui monumenta, quæ posteris reliquit, quæque nos in Colloquio quinto commodiùs referemus, multùm ab eruditis laudatus. S. *Catharinam* Senensem Virginem Ord. Prædicatorum sacris Fastis inscripsit III. Kalendas Julii anni MCCCCLXI. ac Officium in ejus Festo celebrandum composuit, sacrisque Stigmatibus, dùm viveret velùt divini amoris caracteribus eam fuisse insignitam apertè innuit in Hymno ad Vesperas, in quo hic Sanctam illam Virginem compellat:

Vi

Vulnerum formam miſerata Chriſti
exprimis ipſa.

D. Quiſnam poſt obitum *Pii II.* Pontificis
Maximi Eccleſiam Romanam rexit?

M. Sacris Novemdialibus *Pio II.* ut moris
ſt, peractis, ſummo Cardinalium conſenſu ele-
:us eſt Pontifex Romanus *Petrus Balbus*, Patriâ
enetus, *Nicolai*, & *Philoxenæ*, Sororis *Eugenii IV.*
lius, Tituli S. *Marci* Presbyter Cardinalis, qui
Pontificatu cùm ſe primò *Formoſum* appellari
:llet, deindè *Marcum*, tandem ſe *Paulum II.* nun-
ıpari maluit. Leges ad optimam Pontificiæ ad-
iniſtrationis rationem à Cardinalibus in Con-
avi conditas *Paulus II.* Jurejurando, votoque pro-
iſerat ſe religiosè obſervaturum, quas tamen,
nquã Summi Pontificis auctoritatem plus æquò
ſtringere ſibi viſas, abrogavit, easque ut reſcin-
rent, compulit Cardinales, præter *Joannem Car-*
jalem Cardinalem Hiſpanum, Virum ſeptuage-
rium, & morum Sanctimoniâ illuſtrem, qui
od nunquàm ſe juvenem feciſſe meminerat, ut
quandò mutaret ſententiam, id jam ætatis non
nmiſſurum ſummâ conſtantiâ reſpondit, ut te-
tur *Jacobus Papienſis* Cardinalis libro 2. Com-
ntariorum. Ad Solium Pontificale ſublimatus
ılus II. de conficiendo Bello contra Turcas ad
riſtianæ Religionis defenſionem, à ſuo Deceſſo-
r *Pio II.* ſuſcepto, maximè ſollicitus fuit, ſed præ-
c uè ad exterminandam Huſſitarum Hęreſim, per
B ıemiæ Regnum latè diffuſam, ſuas curas inten-
d. Hinc *Georgium Pogebrachium* Bohemiæ Re-
g ı, Huſſitis addictum & Catholicorum perſe-
c orem, Sententiâ in Conſiſtorio an. MCCCCLXVI.

latâ, hæreſeos damnavit, anathemate perculit, Regno exuit, omnesque ac ſingulos ei adhærentes aſſiſtentes, obſequentes, faventes, aut conſilium, auxilium, vel favorem clàm vel palàm, directè vel indirectè præbentes, cujuscumque dignitatis, gradus, ordinis, præeminentiæ, vel nobilitatis eſſent, Eccleſiæ communione privavit. Curiam Romanam à Simoniaca labe purgavit. Gubernatoribus locorum Ditionis Eccleſiaſticæ ne munera acciperent diſtrictè prohibuit, Conſtitutione, qua incipit: *Munera*, quæque data eſt xv. Kalendas Aprilis anni MCCCCLXVI. Jubilæi celebritatem ad annum xxv. revocavit Diplomate, quod incipit *Ineffabilis Providentia*, dato XIII. Kalendas Maj anni MCCCCLXX. Bona Eccleſiaſtica alienari, au ultrà triennium locari vetuit Diplomate dato Ka lendis Martii anni MCCCCLXVII. Gratias Expecta tivas inhibuit. Suas Opes in Virginum Pauperum dotem, Viduarum ſolatium, Pauperum levamen Templorum ornamenta, Venetorum contra Tu cas ſubſidia liberalitèr profudit. Hæc ſunt, quæ i Pontificatu præclarè geſſit *Paulus II.* quæ tamen nonnullis nævis infuſcavit, de quibus jam laud tus *Jacobus Papienſis* Cardinalis Epiſtolâ CCLXX eum liberè monuit, quòd videlicèt nimiùm glor avidus, nominis immortalitatem hiſce rebus qu reret, quibus priſci Cæſares, non Sancti Pontific gloriabantur; quòd pretioſis gemmis impenſi delectaretur: quòd Bacchanalium pompam, l dosque publicos Romæ in Carniſprivio auxiſſe De his, inquam, *Paulum II.* liberè monuit *Jacob Papienſis* Cardinalis, magnus Vir, teſtis oculat & rigidus morum Cenſor. Cæterùm, quam

P

Paulus II. nec valdè laudandus, nec vituperandus dici possit, ut ait *Spondanus* ad annum MCCCCLXXI. nulla tamen his, quæ de isto Pontifice scripsit *Platina* fides adhibenda est, cùm hic Scriptor ab hoc Pontifice longo carcere subactus, immò ob conspirationem, & impietatem tormentis subjectus, multa in eum temerè effutierit ultione nec erudito, nec Historico, nec homine Christiano dignâ. Sed ferendum non est putidum commentum, quod sparserunt Hæretici, illudque in suo *Mysterio Iniquitatis* recoxit procacissimus *Plessæus Mornæus*, asserendo *Paulum II.* Pontificem Maximum in ipso actu venereo à diabolo fuisse strangulatum, cùm tamen *Platina*, huic licèt Pontifici iniquior, cæterique alii, qui Vitas Pontificum scripserunt, disertè tetentur, hunc Summum Pontificem obiisse ex apoplexia, cujus causa fuisse credita est frequens peponum, pisciumque cum aquæ frigidæ potu comestio: *Ex istiusmodi esculentorum ac potus mala & turulenta concoctione, variis surgentibus flatibus, tùm ii meatus, per quos fit respiratio, illicò sunt obstructi, tùm mors continuò, nervorumque omnium contractio consecuta. Sed ii, qui aut hujusmodi causas naturæ ignorant, aut sunt animi livore, atque odio in Sanctissimum Patrem illum exulcerati, alii inscitia, alii malevolentia, novas fabulas per Italiã dispergunt*, ita de causa mortis hujus Summi Pontificis scribit *Franciscus Philelphus* in Epistola, quam direxit ad *Sixtum IV.* successorem *Pauli II.* quæque inter ejus Epistolas est I. libri XXXV. Obiit *Paulus II.* Pontifex Maximus XVII. Kalendas Augusti anni Æræ Christianæ MCCCCLXXI. Pontificatus VII. Primus omnium fuit, [a] qui Cardinales rubris Caputiis orna-

ornavit, quibus soli Pontifices antehàc utebantur, pannoque ejusdem coloris equos ipsorum stratos esse jussit, dùm equitarent, sicut *Jacobus* Cardinalis Papiensis, & *Platina* testantur.

D. *Sixtum IV.* in Sede Pontificia successorem fuisse *Pauli II.* mox insinuasti, sed quæ memoriâ laudeque digna in Pontificatu gesserit, & quot annos Clavum universę Ecclesiæ gubernaverit? strictim nunc attingere debes.

M. Mortuo *Paulo II.* Pontifici maximo suffectus est unanimi omnium Cardinalium suffragio *Sixtus IV.* anteà *Franciscus à Ruvere* appellatus, natione Italus, patriâ Ligur, è civitate Savonensi oriundus, quem alii ex nobilissima prosapia *Ruverea* suum genus duxisse, alii patrem navicularium Piscatorem habuisse volunt. Qua in re nihil certi pronunciare audemus. Illud omninò constat, eum Ordini S. *Francisci* nomen dedisse, Philosophum & Theologum doctissimum, atque egregiis Scriptis illustrem extitisse, & ex Ministro generali sui Ordinis à *Paulo II.* Pontifice Maximo factum esse Cardinalem, adnitente potissimùm Cardinali *Bessarione*, cui ob singularem virtutem & doctrinam acceptissimus erat. In Solio Pontificio collocatus *Sixtus IV.* duo summi momenti pro Christianæ Religionis, & fidei Catholicæ propagatione negotia suscepit, Bellum videlicèt contra Turcas, & Hussitarum Hæresis in Regno Bohemiæ longè latèque diffusæ ultimum exterminium. Ab Expeditione sacra adversùs *Mahometem* hujus nominis *II* Turcarum Tyrannum, qui Christianos armis infestabat, variasque eorum regiones jam invaserat, suum Pontificatum auspicatus est, & in eam omnes

omnes suas curas ingenti animo convertit. Eam ob rem misit Legatos ad Principes, ut eos à mutuis dissidiis, & infestis armis revocare, pacem inter illos componere, eosque ad communem Religionis hostem junctis umbonibus expugnandum hortari satagerent. Per totam Italiam Prædicatores distribuit, qui Crucesignatorum exercitum convocarent, & fidelium subsidia colligerent. Classis Maritimæ Legationem & Præfecturam *Oliverio Carafæ* Cardinali Neapolitano demandavit Pontifex. Nihil præclari tamen hæc Classis tantâ sollicitudine parata & instructa gerere potuit, quia nusquàm comparuêre Turcæ, sed *Bosphoro* se atque Hellesponto continuerunt. Eâ Expeditione *Attalia*, Urbs Pamphiliæ, hodie *Satalia* dicta, irrito conatu impugnata est, sed Smyrna, Joniæ civitas opulenta, à Classe Pontificia expugnata est. Quibus peractis *Oliverius* Cardinalis, & Classis Maritimæ Præfectus, Romam ovans reversus, duodecim Camelos prædâ onustos, & viginti quinque Turcas nobiles captivos totidèm generosis equis insidentes in triumpho duxit, & vexilla non pauca de Barbaris capta ante fores Basilicæ Vaticanæ suspendit. Hic fuit exitus sacræ illius Expeditionis, quam anno MCCCCLXXII. suscepit *Sixtus IV.* Aliam Expeditionem in Turcas anno MCCCCLXXXI. paravit idem Summus Pontifex. Cùm enim *Mahometes II.* Turcarum Tyrannus cum ingenti Classe in Calabriam appulisset, *Hydruntem*, vulgò *Otrante*, expugnasset, ac per Italiam Barbari fœdè grassarentur, in tanto rei Christianæ discrimine *Sixtus IV.* curas omnes ad eos propulsandos adhibuit, Principum opem imploravit, ac tandem

Hy-

Hydruntem vindicavit à tyrannide Turcarum, qu
eodem anno MCCCCLXXXI. nuncio de morte *Maho
metis II.* accepto, ex Italia secesserunt. Ad profli
gandam Hussitarum Hæresim, Regnum Bohemi
Matthiæ Hungariæ Regi, qui Sedis Apostolic
consilio restituendam Religionem eo in Regn
collapsam susceperat, adjudicavit *Sixtus IV.* Pon
tifex Maximus, & fidei Sacramentum, quod Bo
hemi præstiterant *Vladislao*, Poloniæ Regis filio
auctoritate Apostolicâ rescidit, ut videre est in
Diplomatibus, quæ eâ de re edidit, & quæ exh
bentur ab *Odorico Raynaldo* ad annum MCCCCLXXI
Num. XXXII. & XXXIII. Religiosis Ordinum Me
dicantium multa Privilegia concessit idem Pont
fex, sed præcipuè Ordini FF. Minorum, ut lege
est in eorum Annalibus apud *Lucam Vadinghum*
ejusque Abbreviatorem *Franciscum Haroldum* eju
dem Ordinis. Fidei puritati sedulò invigilans
Petri Oxomensis, Theologi Salmanticensis, Hære
cas propositiones confixit, de quibus in sequen
Colloquio commodiùs agemus, sicut & de quibu
dam Controversiis, quæ sub ejus Pontificatu fu
runt excitatæ. Hujus Summi Pontificis magni
centiam prædicant etiamnùm ædificia, cùm sac
tùm profana, quæ Romæ vel à fundamentis ex
tavit, vel instauravit; inter quæ præcipuum locu
habent Pons ab ejus nomine nuncupatus, supr
Tyberim erectus; & Bibliotheca Vaticana, qua
libris ex omni Europa advectis instruxit, or
vit, locupletavit, eique præfecit *Platinam*, qui i
ejus administratione egregiam navavit opera
Multa doctrinæ suæ Monumenta, quæ ante Pon
ficatum ediderat, reliquit *Sixtus IV.* quæ suo lo
re

referemus, seu in Colloquio quinto, ubi Illustrium Sæculi decimi quinti Scriptorum Opera percensebimus. Obiit *Sixtus IV.* Idibus Augusti anni MCCCCLXXXIV. Pontificatus XIII. Hunc Summum Pontificem Scriptores Ecclesiastici, quos sequitur *Odoricus Raynaldus*, duplici in capite culpandum esse censent. Primò, quòd cum Ecclesiæ dispendio in suos nepotes nimio affectu propenderit. Sic enim refert *Odoricus Raynaldus* ad ann. MCCCCLXXII. Num. LIX. *Ductus prætereà humanis affectionibus Sixtus, Hieronymum Riarium* (nepotem suum) *cui Ecclesiastici Exercitus supremum contulerat imperium, Imolæ, & Forolivii toparchia donavit; sed malè collectæ Ecclesiæ opes illi ac filiis exitium posteà attulere*. Bartholomæum Platinam in Vita MS. *Sixti IV.* quæ in Vaticanis Archivis asservatur, & *Jacobum* Cardinalem Papiensem Epistolâ 439. ad *Angelum* Episcopum Tudertinum testes appellat idem *Odoricus Raynaldus*, & ad ann. MCCCCLXXXIV. Num. XXIV. hæc habet: *Scripsit reliquas ejusdem Pontificis* (Sixti IV.) *res gestas Raphaël Volaterranus in Antropologia, qui simulandi nescius nonnullos ejusdem Pontificis nęvos perstringit, tum ejusdem virtutes in luce collocat. Suorum in primis ipsum fuisse amantissimum, nimisque in eos indulgentem, quorum causa magnam sibi conflavit invidiam. Petrum Riarum* (nepotem suum) *Franciscani Ordinis, Cardinalitia dignitate donavit, juvenem luxui deditissimum ubi ex mendicitate emersit, quique tabidus voluptate decessit, Hieronymum* (alterum nepotem suum) *Forolivii Foricorneliique Principem creavit, virum sæviorem ingenio, non sine rei Ecclesiasticæ damno*, hactenus *Odoricus Raynaldus*. Secundò, multi Scriptores accu-

accusant *Sixtum* Pontificem Maximum, quòd participeps fuerit tetrę conjurationis, in Principes Mediceos Florentiæ factæ sexto Kalendas Majas anno MCCCCLXXVIII. in Ecclesia S. *Reparatæ*, in qua à conjuratis, quorum præcipui erant ex *Pazzorum* Florentina familia, Mediceorum æmulâ, cæsus est *Julianus Mediceus*, minor natu, *Laurentius* verò natu major, levitèr in jugulo vulneratus, fugit in Sacrarium, portisque æneis, quas pater ejus *Petrus Mediceus* posuerat, defensus est. Verùm, ipse cum *Odorico Raynaldo* lubentiùs crediderim, *Sixtum IV.* optasse quidem ut Medicei, quos sæpiùs hostes expertus fuerat, à Reipublicæ Florentinæ gubernaculis depellerentur, eum tamen in nefandum istud flagitium à conjuratis inter Missarum solemnia in ipsos patratum nunquàm consensisse. Sic enim ad annum MCCCCLXXVIII. Num. 3. scribit Odoricus Raynaldus: *Passim ab Historicis, etiam Pontificio nomini addictis, carpitur Sixtus ut Coitionis in Mediceos particeps, quamquàm illum patrandi flagitii ratio ultimè à Conjuratis concepta latuit: sed quòd Mediceos, quos sæpiùs hostes senserat, à Reipublicæ Florentinæ gubernaculis depelli percuperet.*

D. In locum *Sixti IV.* qui jam senescente Sæculo XV. obiit, substituerunt Cardinales alium Pontificem, qui ad finem usque ejusdem Sæculi Ecclesiam Romanam gubernarit?

M. Post obitum *Sixti IV.* duo adhuc fuerunt Pontifices, qui continuâ serię sibi succedentes, Ecclesiam Romanam Sæculo decimo quinto rexerunt, *Innocentius* videlicet *VIII.* & *Alexander VI.* quorum gesta hìc brevitèr, quoad ejus fieri poterit

atte

attexam, quò plenam Romanorum Pontificum, qui Sæculo XV. Sedem Romanam tenuerunt, Historiam habere possis. In primis, post obitum *Sixti IV.* Cardinales in Conclavi congregati consentientibus suffragiis elegerunt in Romanum Pontificem *Joannem Baptistam Cibo*, Tituli Sanctæ *Cæciliæ* Presbyterum Cardinalem, patriâ Genuensem, origine tamen Græcum, qui in Pontificatu dictus est *Innocentius VIII.* Sub ejus Pontificatu multa feliciter contigerunt, quæ tàm ipsum, quàm universam Ecclesiam summâ lætitiâ cumularunt, videlicèt Granatensis Regni expugnatio à *Ferdinando*, & *Isabella* in Hispania regnantibus, & gloriosæ ab ipsis de Mauris reportatæ victoriæ, necnon ex tota ditione Hispanica expulsio Judæorum, ex quibus ejectæ sunt centum septuaginta familiæ, & ad octoginta ferè capitum millia; propagata insuper in Regno Congitano & apud Jolophos Æthyopiæ Occidentalis populos, atque in Benii Regno Catholica Religio, curis & auctoritate *Joannis* Regis Lusitaniæ: *Zemis*, fratris *Bajazetis II.* Turcarum Imperatoris, è custodia Gallica, in qua detinebatur, in Romanam translatio; Divinus cultus in Regno Granatensi restitutus; Tituli Crucis Christi Domini Inventio Romæ facta in Basilica Sanctæ Crucis in Hierusalem; oblatum & receptum à Legatis ejusdem *Bajazethis*, Turcarum Imperatoris, ferrum Lanceæ, quo Christi latus perfossum est, sed sine cuspide, quem S. *Ludovicus* Galliarum Rex à Turcis redemptum in Sacro Sacello Parisiis reposuit. Hæc, inquam, omnia, quæ in Christianæ Religionis decus, & fidelium pietatis incrementum

cede-

cedebant, magnam *Innocentio VIII.* totique Eccle siæ lætitiam attulerunt. Prædecessorum suorum vestigiis insistens idem Pontifex, Legatos ad Pri cipes Christianos misit, ut eos ad mutuam pacen armaque in Turcas convertenda excitaret. *Ferd nandum*, Neapolitanum Regem, Ecclesiæ jura vic lantem, & tyrannidem in Sedis Apostolicæ clie tes exercentem armis fregit, & ad rogandam pa cem compulit. Constitutionem contrà Malefico quæ incipit his verbis: *Summis desiderantes affect bus*, edidit Nonis Decembris anni MCCCCLXXXI quæ extat in Bullario. Ad extinguendam Hussit rum Hæresim, quæ in Regno Bohemiæ altas rad ces egerat, suas curas pari cum antecessoribus su ardore, parique fructu intendit *Innocentius VI* eoque sedente extinctam penitùs fuisse Hussitaru Hæresim testatur *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCLXXXVIII. Num.LVIII. *extincta sensim es* inquit, *Hussitarum Hæresis, donec Lutherus eam H dram pluribus horrentem capitibus, in Christianoru exitium suscitavit*. Libellum nongentarum Co clusionum, quas *Joannes Picus* Mirandulæ & Co cordiæ Comes, juvenis annos dumtaxat vigin quatuor natus, ex Logica, Physica, Metaphysica Morali, Theologia & Cabala, Romæ publicè pr pugnaverat, damnavit Summus Pontifex an MCCCCLXXXVII. & sub pœna Excommunication ne legeretur prohibuit, quòd in his Conclusionib nonnullæ essent, quæ Episcopis, & aliis Sacræ The logiæ, & juris utriusque Professoribus, quos ad e rum examen Pontifex ipse nominaverat, *suspect & hæresim sapientes* visæ essent. Sed de hoc *Joa nis Pici* Mirandulæ Comitis libro plura dicem

n Colloquio quinto. Denique, Ordinem Moniaium ſub Titulo Conceptionis Beatæ Virginis, à *Beatrice à Sylva*, nobili Virgine Luſitana, ſub Regua Ciſtercienſis Ordinis inſtitutum confirmavit *Innocentius VIII.* anno MCCCCLXXXIV. & *Leopoldum*, Auſtriæ Principem, Sacris Faſtis adſcripſit VIII. dus Januarii anni MCCCCLXXXV. Sedit Summus ille Pontifex annos ſeptem, menſes decem, & dies viginti ſeptem, exceſſitq; Romæ è vivis an. MCCCCXCII. *Raphael Volaterranus* libro 7. *Geographiæ* aſſerit, *Innocentium VIII.* permiſiſſe Norvegis, ut ſine vino alicem conſecrarent, quòd in ea regione ob imnenſa frigora vinum importatum aceſceret. Veùm, hujuſmodi diſpenſationem ab *Innocentio VIII.* unquam fuiſſe conceſſam, ex eo potiſſimùm proant viri eruditi, quòd nulla illius apud alios Auhores memoria, vel minimum extet veſtigium, & alſa ſit ratio, ob quam hujuſmodi diſpenſationem onceſſam *Volaterranus* ſcripſit, quòd ſcilicet vinum n eam regionem importatum ſtatim aceſcat, cùm amen ibi vina generoſiſſima conſervari experieniâ compertum ſit. Si quod tamen Pontificium ujus diſpenſationis Diploma alicubi publicatum it, dicendum eſt cum noſtro *Bzovio* in Annalibus cclefiaſticis ad annum MCCCCXC. extitiſſe circa lud tempus nonnullos malè feriatos Sacerdotes, ui poſteà combuſti ſunt propter adulterata Ponficia Diplomata, à quibus falſam illam diſpenſaonem publicari potuiſſe veroſimile eſt. Sed etiam ppoſitâ veritate illius diſpenſationis Pontificii iplomatis, reſpondet *Bellarminus* lib. IV. *de Roano Pontifice* cap. 14. quòd *Innocentius VIII. non idit Decretum, quo univerſę Eccleſię declararet, licere*

cere sine vino Sacrificium offerre. Itaque si erravit erravit facto, non dogmate. Deindè non permisit, loc vini liquorem alium consecrari, quod fuisset materiai Sacramenti pervertere; sed id solùm permisit, ut in ai tera tantùm specie Eucharistiam consecrarent, idqu ob extremam necessitatem, cùm in ea regione conserva ri non possit, quin statim acescat. Quod quidem ai nullus error est, aut certè exploratus error non est Accedit mirum videri posse, si eo tempore vini usum non habuerint, cum hoc tempore adeò sit frequens, i sine illo ne communicare quidem velint. Hactenu *Bellarminus.*

D. Nullùs dubito, quin falsa ac planè cor mentitia sit ea, quæ ab *Innocentio VIII.* Pontifice Maximo concessa Norvegis dicitur dispensatio C licem sine vino consecrandi. Sed veniamus ad I *nocentii VIII.* Successorem, seu *Alexandrum VI.* cujus vita & moribus cùm Scriptores, ut nuperi mè audivi à Viris eruditis, varient linguis & se tentiis, res tantùm, quas in Pontificatu suo ad p ritatem fidei conservandam, fideliumque salute promovendam præclarè feliciterque gessit, à te præsentia audire percupio, omissis penitùs aliis ej Actis, quæ hìc propalare nec decet, nec expedi sed apposito silentii sipario prudentèr obteger debemus.

M. *Certum est*, inquit doctissimus *Melch Canus* lib. XI. *De locis* cap. VI. *qui fictè & fallaci Historiam Ecclesiasticam scribunt, eos viros bonos que sinceros esse non posse, totamque eorum narrat nem inventam esse aut ad quæstum, aut ad errorem quorum alterum fœdum est, alterum perniciosum.* I istud vitii genus referendo præcipua *Alexandri* I

Pr-

Pontificis Maximi gesta, Deo dante, non impingam, neque enim aliquid fictè fallacitèrque dicam, sed solùm habitâ ratione loci & temporis, attentisque prudentiæ Christianæ legibus, ejus mores silentio omninò prætermittam. Sic enim S. Augustinus in libro *contra Mendacium* excusat *Abrahamum* à fictione & mendacio dicens: *non dixit aliquid falsi, sed tacuit aliquid veri*. De moribus itaque *Alexandri VI.* Pontificis Maximi penitùs silebo, secutus consilium Apostoli dicentis: *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt*, Epistolæ I. ad Corinth. Cap. v. v. 12. *Alexander VI.* dictus ante Pontificatum *Rodericus Borgia*, natione Hispanus, Cardinalis Portuensis, nepos *Callixti III.* creatus est Pontifex Maximus die XI. Augusti ann. MCCCCXCII. Ad puritatem fidei conservandam tria potissimùm summâ laude digna præstitit *Alexander VI.* Pontifex Maximus. Primò, Typographis, quibus odor lucri bonus est ex quacumque re, sub pœna Excommunicationis districtè prohibuit, ne libros, Tractatus, aut Scripta quævis typis mandarent sine Episcoporum licentia, prævio hujusmodi Operum examine concedendâ. Secundò, ad Fossariorum, seu Waldensium Hæresim, quæ in Bohemia, & Moravia pullulabat, exscindendam, Præpositum Nuremburgensem, & *Henricum Institoris*, Ordinis Prædicatorum, doctrinâ & pietate insignem Theologum, fidei Censores cum amplissima auctoritate instituit, sicut copiosiùs ostendemus in sequenti Colloquio, ubi agemus de Hæresibus, quæ Sæculo XV. Ecclesiam exagitarunt. Tertiò, ad *Constantinum*, Georgianorum Regem, auxilia contra Turcas rogantem, & unionis cum Romana Ecclesia

percupidum, Decretum unionis Ecclesiæ Græcæ cum Latina in Concilio Florentino editum misit, ut illud in Regni sui Ecclesiis promulgaret; cùmque de validitate Ruthenorum Baptismatis orta esset controversia, sanxit *Alexander VI.* prædictum Baptisma iis non esse repetendum, qui, ejurato Schismate, ad Romanæ Ecclesiæ gremium revertebantur. Pontificiam eâ de re Constitutionem suis Annalibus Ecclesiasticis inseruit *Odoricus Raynaldus* ad annum MDI. Num. XXXVII. Ad promovendam fidelium pietatem tria itidèm gessit Summu ille Pontifex, quæ à Scriptoribus Ecclesiasticis celebrantur. Pium siquidem morem, à *Callixto II.* institutum instauravit, ut videlicet Campanæ meridie pulsarentur, quò Fideles ad Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam recitanda excitarentur. Præstereà, Sacra Stigmata, qu B. *Lucia,* patriâ Narniensis, & Ordinis S. *Domini* Monialis, corpori suo divinitùs impressa gestaba propriis oculis inspicere ac venerari voluit, ut v dere est apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MI Postremò, Ordinem Monialium *Annuntiation* *B. Mariæ Virginis* auctoritate Apostolicâ approba vit pridiè Idus Februarii anni MDI. Præter hæc, pr Ecclesiæ utilitate, & ad augendâ fidelium pietat præclarè gesta, *Alexander VI.* Pontifex Maximus habito cum Principum Oratoribus consilio, Be lum in Turcas, Ecclesiæ nomine, decrevit, & ir eum finem reddituum Ecclesiasticorum decim imperavit. Venetorum, Gallorum, Rhodiorum fœderatorum Classem in Barbaros instrui proc ravit, & *Vladislaum* Hungariæ, & *Joannem Albe* *tum* Poloniæ Reges in Belli Sacri Societatem ads

V

vit, decretis subsidiis, ac propositis Indulgentiis his, qui huic Bello nomen darent, & Christianorum Principum vexilla sequerentur. Disciplinam Ecclesiasticam illis temporibus valdè in Italia collapsam restaurandi, & depravatos Clericorum mores emendandi consilium iniit *Alexander VI.* idque munus sex Cardinalibus demandavit, ut *Petrus Delphinus* Epistolâ XXXVII. libri I. ad *Franciscum* Cardinalem Senensem datâ, & *Guicciardinus* libro 3. testantur. Hoc tamen arduum resarciendæ Disciplinæ, proscribendi in Ministris Ecclesiæ Sæcularem fastum & luxum, damnandi Sacrorum prophanam nundinationem, revocandæque morum integritatis & sanctitatis consilium promovere haud potuit *Alexander VI.* Eo Sedente Pontifice Maximo, *Carolus VIII.* Galliarum Rex expeditionem Italicam suscepit ad recuperandum Regnum Neapolitanum, sibi hæreditario Principum Andegavensium jure debitum, cujus tamen investituram *Alexander VI.* mortuo *Ferdinando* Neapolitano Rege, concesserat *Alphonso* filio *Ferdinandi*. Ad arma Christianissimi Regis tota tremuit Italia, ac Regno Neapolitano potitus est *Carolus VIII.* Sed, eo in Galliam reduce, *Alexander VI.* qui Gallis haud favebat, fœdus cum *Maximiliano* Imperatore, *Ferdinando* Hispaniarum Rege, Venetiarum, ac Mediolanensium Ducibus contra Gallos iniit, atque Neapolitanos ad excutiendum Gallicæ dominationis jugum concitavit, sicut jam observavimus in superiori Colloquio. Sub Pontificatu ejusdem *Alexandri VI.* novi Orbis Insulas detexit *Chrystophorus Columbus*, patria Genuensis, nauticæ rei scientissimus, quas idem Pontifex im-

perio *Ferdinandi* Hiſpaniæ Regis aſſeruit. Eoder navigationis incenſi ſtudio Luſitani, alias terra invenerunt, Calecutum, Goam, Braſiliam, qu: ampliſſimas regiones Regni Luſitanici appendice fecerunt. His navigationibus Sæculo XV. felicit ſuſceptis factum eſt, ut barbaris gentibus, ab æte na ſalute deviis, Chriſti fides illuceſceret, & iter a vitam æternam aperiretur, juxta *Iſaiæ* Vaticiniu Capite nono: *Populus, qui ambulabat in tenebri: vidit lucem magnam, habitantibus in regione umb mortis lux orta eſt eis.* Obiit *Alexander VI.* Pon fex Maximus die XV. Septembris anni MDIII. que febre ſublatum dicunt *Bzovius*, & *Odoricus Rayn dus* in Annalibus Eccleſiæ ad annum MDIII. idq probat *Odoricus Raynaldus* ex fide digniſſimo m nuſcripto Diario, quod ex Archivo Vaticano ſcriptum & ſignatum litterâ *L.* ibidem exhib Complures tamen Scriptores *Alexandrum VI.* a mortis genere extinctum eſſe produnt. Sed hac nùs de Summis Pontificibus, qui Sæculo XV. mæ ſederunt, & univerſam Chriſti Eccleſiam bernarunt ſat ſuperque diximus.

D. Etſi, ut jam obſervavimus, *Clemens* & *Benedictus XIII.* qui, tempore Schiſmatis, A nione ſederunt, locum non habeant inter veros legitimos Romanos Pontifices, quos nunc agno Eccleſia, à propoſito tamen, quod in præſenti C loquio ſuſcepiſti, Hiſtoriam Pontificiam Sæc. deſcribendi, non erit alienum, pauca quædam attexere de vita tam *Clementis VII.* quàm *Ben cti XIII.* ut ſingula, quæ ſpectant funeſtum il Schiſma, quod Sæculo XV. prorogatum eſt, nibus veſtigiis indagata, facilius percipian

meæ

meæque memoriæ tenaciùs hærere possint.

M. Vitam *Clementis VII.* qui Avenione tempore Schismatis sedit, ex MSS. Codicibus edidit, Notisque illustravit *Franciscus Bosquetus*, primùm Lodovensis, posteà Monspeliensis Episcopus, in ea, quam Parisiis anno MDCXXXII. publicavit, *Historia Pontificum Romanorum, qui è Gallia oriundi in ea sederunt* ab anno MCCCV. quo *Clemens V.* Sedem Româ Avenionem transtulit, usque ad ann. MCCCXCIV. quo obiit *Clemens VII.* Verùm, cùm Vitæ illorum Pontificum ab Illustrissimo *Francisco Bosqueto* editæ multis in locis mendosæ ac corruptæ essent, illas ad fidem veterum Exemplarium Biblioth. Regiæ, Colbertinæ, S. Victoris, et Fuxensis, emendavit, ac denuò Parisiis anno MDCXCII. cum amplissimis ac doctissimis Notis publicâ luce donavit vir eruditus *Stephanus Baluzius*, qui etiam, præter Vitas Romanorum Pontificum à laudato Cl. *Francisco Bosqueto* vulgatas, plures alias eorumdem Pontificum invenit in antiquis Codicibus MSS. Biblioth. Regiæ, Colbertinæ, & Sorbonicæ, quas inter, duæ extant Vitæ *Clementis VII.* qui tempore Schismatis Avenione sedit, & de quo hìc pauca dicemus. Post *Gregorii XI.* obitum, qui contigit anno millesimo trecentesimo septuagesimo octavo, *Bartholomæus Prignanus*, Archiepiscopus Barensis, Romanus Pontifex die vigesimâ septimâ Martii ejusdem anni electus est à Cardinalibus perterritis à Populo Romano seditiosis vocibus inclamante, *Romanum, vel Italum volumus*; ignemque intentante Conclavi, nisi Romanus, Italusve Pontifex crearetur. Peractâ electione *Bartholomæi*, Barensis Archiepiscopi, qui *Urbanus VI.* appellatus est,

Cardinales ipsum ut verum Pontificem coluerunt sed deinde, partim asperis, intempestivisque eju increpationibus offensi, partim violentiam in eju electione causati ab eo defecerunt, illum, senten tiâ latâ, intrusum denuntiarunt, ac Fundos sece ferunt, ubi novum Pontificem elegerunt *Robertum* Gebennensis Comitis fratrem, Sanctorum XII Apostolorum Cardinalem Presbyterum, annos na tum dumtaxàt triginta sex, qui *Clemens VII.* appe lari voluit, Sedemque suam Avenione fixit, dùm Romæ sederet *Urbanus VI.* Quantùm ad istud in Ecclesia exortum Schisma extinguendum adlabor verit Academia Parisiensis, patet tùm ex freque tibus deliberationibus, quas in Comitiis General bus super hac re habuit; tum ex litteris, quas a *Clementem VII.* (quem Gallia ceu legitimum Po tificem agnoscebat) scripsit, quibus eum rogat obtestatur, ut exoptatissimam Ecclesiæ conco diam, quæ in ejus manu sita erat, absque mora i tendat; tum etiam ex litteris, quas direxit ad Ca dinales Clementinos, quibus eos adhortatur, hunc laborem suum pro unione Ecclesiæ since mente susceptum fovere, adjuvare, urgere, & prosperum exitum perducere dignentur: Tùm d nique ex Epistola, quam eadem Academia Pa siensis anno MCCCXCIV. scripsit ad *Carolum VI.* Ga liarum Regem, in qua ei proponit tres comm diores vias, quæ ad Schismatis extinctionem eli atque adhiberi poterant, videlicèt Cessionem & r nuntiationem plenariam utriusque de summo Po tificatu contendentis; vel mutuam Compromissi nem amborum in aliquos eligendos, qui istud n gotium summâ auctoritate decernerent ac fi rent

rent; vel Concilii Generalis celebrationem. Has tres vias extinguendi Schismatis eâ in Epistolâ latè exponit Academia Parisiensis, alias tamen, *si quæ sunt commodiores seu faciliores*, minimè se excludere profitetur. Legesis *Egassium Bulæum* Tomo IV. Historiæ Universitatis Parisiensis, ubi inseruit omnes deliberationes, quas habuit Academia Parisiensis, Litteras, quas ad *Clementem VII.* & ad Galliarum Regem scripsit, cæteraque id genus monumenta, ex quibus facilè colligitur, Academiam Parisiensem ad abolendum dirum istud Schisma suas omnes adhibuisse curas. Verùm, spem omnem concordiæ evertit pertinacia *Clementis VII.* qui, acceptâ Academiæ Parisiensis Epistolâ, furore ardens, eam nullo responso dignatus est, propositis ab ipsa Schismatis extinguendi viis nunquàm acquiescere voluit, ac tandèm XVI. Kalendas Octobris anni millesimi trecentesimi nonagesimi quarti interiit Avenione ex Apoplexia. Audito *Clementis VII.* obitu, Academia Parisiensis *Carolum VI.* Galliarum Regem obnixè rogavit, ut Cardinales Clementinos moneret, quatenùs electione novi Pontificis supersederent, donec de unionis negotio fuisset pleniùs deliberatum, ac omnes ultrò citròque convenissent de modo ac viâ promovendi sanctissimum illud opus. Academiæ Parisiensis Postulatis lubens annuit Galliarum Rex, habitoque cum suis Consilio litteras scripsit ad Cardinales rogans ut electionem differrent, donec Oratores de unione Ecclesiæ cum ipsis acturos misisset. Has *Caroli VI.* litteras exhibent Sandionysianus Monachus in Historia *Caroli VI.* Lucas Dacherius Tomo VI. *Spicilegii*, & *Egassius Bulæus*

Tomo IV. Historiæ Universitatis pag.710. Scripsi itidem ad eosdem Cardinales Clementinos Academia Parisiensis, illos obsecrans ne electionem maturarent, donec *Bonifacii IX.* qui Romæ Sedebat, ad concordiam Ecclesiæ voluntas explorata esset, ac undique tentatæ omnes ineundæ paci viæ, quam, defuncto *Clemente VII.* Avenione sedente, faciliùs obtineri posse constabat. Has Academia Parisiensis Litteras ex MS. Codice Victorinæ Bibliothecæ editas inseruit *Egassius Bulæus* Tomo IV. Historiæ Universitatis Parisiensis pag. 711. Hæc tam Galliarum Regis, quàm Academiæ Parisiensis Monita insuper habuerunt Cardinales Clementini, & die XXVIII. mensis Septembris anni MCCCXCIV. in Pontificem elegerunt *Petrum de Luna*, S. Mariæ in Cosmedin Cardinalem, nobilissimo genere in Aragonia natum, qui in sua Obedientia dictus est *Benedictus XIII.* & juramentum, quo statim post electionem suam ad cedendum Pontificatu se obstrinxerat, si Cardinalibus Obedientiæ suæ pro bono pacis & Ecclesiæ expedire videretur, violavit atque, usque ad mortem, retentis Pontificiæ dignitatis Insignibus, Pontificum *Bonifacii IX. Innocentii VII. Gregorii XII. Alexandri V.* Joannis *XXII.* & *Martini V.* Romæ sedentium se se invictâ pertinaciâ æmulum præbuit. Quid *Carolus VI.* Galliarum Rex, Ecclesia Gallicana, & Academia Parisiensis egerint ut abolerent Schisma, & *Benedictum XIII.* ad viam Cessionis amplectendam inducerent, latè ostendit *Egassius Bulæus* Tom. IV. & V. *Historiæ Universitatis Parisiensis*, ubi omnia Monumenta ad hocce negotium spectantia inseruit. At *Benedictus XIII.* Regis, Cleri Gallicani, & Acade-

mi-

miæ Parisiensis vota multiplici tergiversatione semper elusit. Quin, postquàm in Concilio Pisano fuisset tanquàm pertinax, & Schismatis fautor Sententiâ latâ damnatus, celebravit Perpiniani Conciliabulum, quo se adversùs Pisanam Synodum muniret; nec parêre voluit Decretis Concilii Constantiensis, in quo Sessione XXXVII. lata est in ipsum peremptoria sententia velut in perjurum, Schismaticum, & Hæreticum, sed in Schismate obfirmatus secessit Paniscolam, quæ Arx erat munitissima in Aragonia, ad mare sita, ditionis Lunensium Procerum, ubi se legitimum esse Pontificem adeò persuasum habebat, quamvis universa Ecclesia ipsum, ceu Antipapam, execraretur, ut propedièm moriturus duobus Cardinalibus, qui adhùc ipsi adhærebant, sub interminatione maledictionis æternæ præceperit, ut alium Pontificem post obitum suum eligerent. (Mortuus est autem *Petrus de Luna*, dictus in Obedientia sua *Benedictus XIII.* anno MCCCCXXIV.) Hujus Antipapæ jussioni parverunt post illius obitum duo isti Cardinales, & *Ægidium Sancii Munionis*, Barcinonensis Ecclesiæ Canonicum elegerunt, qui ab *Alphonso* Aragoniæ Rege, suis rationibus Ecclesiæ unitatem ac pacem postponente, ad umbratilem suscipiendam dignitatem compulsus est, & *Clementis VIII.* nomen usurpavit. Sed pace Regnum inter & Sacerdotium sancitâ, *Ægidius* Antipapa, dictus *Clemens VIII.* sponte se abdicavit, suisque Cardinalibus author fuit, ut *Martinum V.* in Concilio Constantiensi electum, tanquam verum & legitimum Pontificem, agnoscerent, suaque ei obsequia exhiberent. Sic teterrimo Schismati, ut jam observavimus,

mus, finis tandèm aliquandò impositus est,
sub uno visibili capite, Christi in terris Vicario
Martino V. Pontifice Maximo, congregata fu
Ecclesia.

D. Continuam seriem Pontificum, qui Sæ
culo XV. Ecclesiam Romanam gubernarunt, nc
minùs copiosè, quàm accuratè texuisti. An ve
Catalogum Patriarcharum Græcorum, qui Sæc
lo XV. Sedem Constantinopolitanam tenuerun
exhibere possis, valdè addubito, cùm *Mahom
tes II.* Turcarum Imperator, sicut in superiori Cc
loquio jam observasti, Urbem Constantinopoli
anno MCCCCLIII. ceperit, Græcorum Imperium
extinxerit, & latè etiamnùm Barbara illa gen
profligatâ Christianâ Religione, in toto Orient
Imperio dominetur. Ex hac Imperii Græcoru
ruina, quæ Sæculo XV. contigit, facilè conject
ram facio, seriem Patriarcharum Græcorum Sed
Constantinopolitanæ fuisse eodem Sæculo inte
ruptam.

M. Memini, in præcedentibus Colloquiis ja
fuisse à me observatum, in numerandis Patria
chis Græcis Constantinopolitanis tantam esse ap
Scriptores discrepantiam, ut non modò in eoru
temporibus, sed etiam in ordine, immò & in n
minibus plerùmque dissentiant, aliique alios pr
termittant, aut adjiciant. Seriem illorum Patria
charum, qui sub finem usque decimi quarti Sæc
Ecclesiam Constantinopolitanam rexerunt i
meliorem ordinem digestam, ex variis Scripto
bus, præsertim ex Chronico *Onuphrii* excerptam
dedimus. Nunc verò cæteros Patriarchas, q
Sæculo XV. Sedem Constantinopolitanam tenu
rui

runt, brevitèr referemus, & in annis cuique assignandis ea sequemur, quæ nobis probabiliora videntur. Sub finem Sæculi XIV. hoc est, circà annum MCCCXCVIII. præerat Ecclesiæ Constantinopolitanæ *Antonius* hujus nominis *IV*. Monachus Græcus, qui Sedit annos quinque, idest, ad annum usque MCCCCIII. *Antonio* successit *Callixtus* hujus nominis *II*. qui Sedit annos tredecim, seu ad annum MCCCCXVI. Ei in Sede Patriarchali Constantinopolitana suffectus est *Josephus* hujus nominis *II*. antehàc Metropolita Ephesinus, cujus Patriarchatus exordia refert *Onuphrius* ad annum MCCCCXXIV. Sed errasse *Onuphrium* probat *Spondanus* ad annum MCCCCXIX. Num. XIII. ex relatione Nuncii à *Martino V*. Pontifice Maximo anno MCCCCXXII. missi, ex qua facilè colligitur, *Josephum* etiam ad annum MCCCCXX. Sedem Patriarchalem Constantinopolitanam tenuisse. Hic est ille *Josephus* Patriarcha Constantinopolitanus, qui Concilio Æcumenico, Florentino an. MCCCCXXXIX. ad redintegrandam unionem Ecclesiæ Græcæ cum Latina interfuit, ibidèmque, conclusâ jam quoad præcipua Capita unione, Sessione ultimâ è vita migravit, antequam Definitio Fidei conderetur, sed sententiam suam circa Dogmata Græcos inter & Latinos controversa Scripto paulò ante mortē consignavit, ac suis Græcis reliquit his verbis: *Joseph miseratione divina Archiepiscopus Constantinopolitanus Novæ Romæ & Oecumenicus Patriarcha. Quoniam ad finem vitæ meæ perveni, soluturus jam commune debitum, Dei gratia scribo & subscribo Sententiam meam apertè universitati filiorum meorum. Omnia igitur quæ sentit & dogmatizat Catholica &*

Apo-

Apostolica Ecclesia Domini nostri Jesu Christi Seni ris Romæ, ipse quoque sentio, & iis me acqui scentem do ac dico. Profiteor quoque, Beatissimum P trem, & Maximum Pontificem, & Vicarium Dom nostri Jesu Christi antiquæ Romæ Papam, ad cert omnium fidem; necnon Purgatorium animarum. I horum quippè fidem subscriptum est die mensis Ju nono, anno millesimo quadrigentesimo trigesimo no, Indictione secunda. Demortuo *Josepho* Patriarc Constantinopolitano anno MCCCCXXXIX. substitut est ab Imperatore J*oanne Palæologo* Constantin polim reverso *Metrophanes Cyzicenus*, qui Con lio Florentino interfuerat, & post ipsius obitun idem Imperator Patriarcham Constantinopoli num instituit *Gregorium* hujus nominis *III.* Hie monachum, qui Sanctimoniâ & Prophetiæ do clarus, prænuntiato Imperii Græcorum interit, qui contigit anno MCCCCLIII. quo à Turcis capta Urbs Constantinopolis, sese Patriarchali digni te abdicavit. Post captam à Turcis Urbem C stantinopolim, Græci pro sua congenitâ levitat ad vomitum redierunt, à Latinorum unione stracti Schisma renovarunt, elegeruntque in I triarcham Constantinopolitanum *Georgium Sc larium*, dictum etiam *Gennadium*, acerrimum sertorem Schismatis, in quo ejus Successores hæc usque tempora perseverarunt. Circà hu *Georgium Scholarium*, Patriarcham Constanti politanum, non levis apud Viros eruditos subc tur disceptatio, utrùm videlicet diversus sit illo *Georgio Scholario* Græco, qui Concilio Flor tino interfuit. Nonnulli existimant, hunc *Georgi Scholarium*, Patriarcham Constantinopolitanu

ſſe planè diverſum ab illo *Georgio Scholario*, qui
d Concilium Florentinum acceſſit. Quod ut con-
iciant, primò negant, *Georgium Scholarium*, qui
uit Patriarcha Conſtantinopolitanus, in Italiam
d Synodum Florentinam conveniſſe. Secundò,
ſſerunt, *Georgium Scholarium*, Patriarcham Con-
ſtantinopolitanum, fuiſſe Græcorum Schiſmati ad-
lictiſſimum, cùm tamen certiſſimè conſtet, *Geor-
gium Scholarium*, Græcum, qui interfuit Concilio
Florentino, pacis ineundæ Græcos inter & Lati-
nos ſequeſtrum ſe præbuiſſe, & egregiam huic
unioni promovendæ, operam navaſſe. Verùm,
pſe iis aſſentior viris eruditis, qui affirmant,
Georgium Scholarium, quem, poſt captam à Tur-
cis anno MCCCCLIII. Urbem Conſtantinopolitanam,
electum eſſe diximus Patriarcham Conſtantinopo-
litanum, non eſſe diverſum ab illo *Georgio Schola-
rio*, qui adfuit Concilio Florentino. At enim,
quod alii dicunt *Georgium Scholarium*, qui fuit po-
teà Patriarcha Conſtantinopolitanus, nunquàm
n Italiam ad Synodum Florentinam acceſſiſſe,
aperte falſi convincitur ab ipſomet Patriarcha
Georgio Scholario, qui multis in locis Operum ſuo-
rum, quæ manuſcripta in Bibliothecis adhùc aſ-
ſervantur, diſertè teſtatur, ſe Florentiam ad Syno-
dum cum aliis Græcis perrexiſſe, ut videre eſt
apud eruditum Patrem noſtrum *Michaëlem LeQuien*
ſub finem Diſſertationis *DeProceſſione Spiritus San-
cti*, quæ eſt ordine prima inter Diſſertationes Da-
maſcenicas, quas fronti recentis à ſe adornatæ
Operum *S. Damaſceni* Editioni præfixit. Nihilo
præcedenti efficacior eſt altera ratio, quâ pro-
bant, *Georgium Scholarium*, Patriarcham Conſtan-
tino-

tinopolitanum, diversum esse à *Georgio Scholario* qui interfuit Concilio Florentino, eò quòd *Georgiu Scholarius*, Patriarcha Constantinopolitanus, Græcorum Schisma renovaverit, foverit, illudq; promovere totis viribus sategerit; cùm è contra *Georgiu Scholarius*, qui Concilio Florentino adfuit, omnem curam, industriam, ac laborem ad procurandam unionem Ecclesiæ Græcæ cum Latina contulerit hæc, inquam, ratio non evincit *Georgium Scholarium*, qui interfuit Concilio Florentino, diversum fuisse à *Georgio Scholario* Patriarcha Constantinopolitano, sed dumtaxàt persuadet, *Georgium Scholarium*, dùm esset in Concilio Florentino, negotium unionis EcclesięGręcę cum Latina perficere in voti habuisse, sed eum posteà in patrium Solum reversum & Patriarcham Constantinopolitanum creatum, priori proposito resiliisse, & ad renovandum Græcorum Schisma animum adjecisse, sicut ex triplici momento facilè persuaderi potest. Primò, ex testimonio *Syropuli*, Scriptoris Græci, in *Historia Concilii Florentini* Sect. 9. ubi ait *Georgium Scholarium* Venetias cum *Demetrio Despota*, & *Gemisto Phletone*, Græcis, ante profugisse, quàm pacis Decretum in Synodo Florentina conderetur. Verba *Syropuli*, ut videre est in Dissertatione laudati nostri *Michaëlis Le Quien*, hæc sunt: *Demetrius Despota post quatriduanum à morte* (Josephi, Græcorum Patriarchæ) *Venetias abscessit, annonæ stipendii posthabito, ne subscriptioni, aut unioni interesse cogeretur, eumque comitati sunt Doctorum sapientissimi Gemistus, & Scholarius, nec ipsi tunc adesse cupientes*: ex quibus verbis patet, *Georgium Scholarium* à Synodo Florentina animo Schismatico recessisse

Præ

·æthereà, extat Epiſtola *Marci* Epheſini ad *Georum Scholarium*, quæ multis in Bibliothecis viſitur, itaque eſt à *Leone Allatio* in Exercitatione ſeptia adversùs *Creygthonum*, in qua Epiſtola *Marcus* ·*heſius* adhortatur *Georgium Scholarium* ut ab ione utriusque Eccleſiæ factâ in Concilio Floren- io diſcedat, & patriam Græcorum doctrinam ıplectatur. Cujus Metropolitani votis obſecun fuiſſe *Georgium Scholarium*, Scripta ipſius, quæ versùs Latinos edidit, ſatis ſuperque oſtendunt. ſtremò, *Leonardus Chienſis*, Archiepiſcopus Mi- enæus, in Epiſtola ad *Nicolaum V.* Pontificem ıximum, cauſam aperit, cur *Georgius Scholarius* ionem utriusque Eccleſiæ in Concilio Florentino matam, cui ipſemet in eodem Cuncilio multùm erat, poſteà, non ſibi conſtans, ex tranſverſo pe- e, ſeu palàm impugnare aggreſſus ſit. In ea ſi- idem Epiſtola prædictus Archiepiſcopus deplo- ıs Urbis Conſtantinopolitanæ jacturam & expu- ationem anno MCCCCLIII. à Turcis factam, hæc ibit: *Ajebant Magnates, quorum cruor hoſtili gla- jam irrigat terram: detur Summo Pontifici com- morationis honos: ſed Decretum Florentinæ Synodi legatur. Cur hoc hypocrita? ut deleatur*, inquit, *Decreto, quòd Spiritus Sanctus æquè ex Filio, ·madmodùm ex Patre procedit. Cur item hypocri- ne erraſſe videantur Græci, ſi dicant* (ideſt obji- nt Latinis) *duos Spiritus Sancti productores? ſed hoc item oro, hypocrita? ne detur ei, qui totam ex officio captare cupit gloriam* (Iſidoro videli- Rutheno, Cardinali Legato, natione Græco, in Concilio Florentino unionem Eccleſiæ Græ- cum Latina plurimùm promovit) *Intendebat ex*

una

una parte Georgius Scholarius, ex altera Chirluca quandòque ad præsentiàm semet Apostolicam (se Pontificis Romani) *tranferre, ut hi essent, qui so rem intellexisse viderentur, qui primi laudarenti tantę unionis auctores. Adversùs enim Legatum* (Ii dorum scilicèt Ruthenum) *multi invidia clanculù torquebantur.* Ex quibus verbis apparet, *Georgiu Scholarium,* qui in Concilio Florentino sese ad sa ciendam utriusq; Ecclesiæ Grçcę & Latinæ conco diam propēsissimum ostenderat, posteà tamen, pr pter simultates quasdam, necnon propter latente animi superbiam, quâ primas partes in unio procurandâ sibi minimè concedi iniquo animo s stineret, Græcorum Schismatis causam tutatu fuisse. Qua in re *Georgium Scholarium* mutasse se tentiam, mirum sanè non videbitur his, qui ve satile Græcorum ingenium norunt. *Georgius* it que *Scholarius*, qui, post captam à Turcis an MCCCCLIII. Urbem Constantinopolim, creatus Patriarcha Constantinopolitanus, & Græcorum Schismati addictissimus fuit, diversus non est illo *Georgio Scholario*, qui in Concilio Florenti unioni Græcos inter & Latinos procurandæ a quandiù operam navavit, ac subindè admitti ha debet sententia quorumdam virorum erudit rum, qui, post *Leonem Allatium* in Diatriba *D Georgiis*, & in Exercitatione VII. adversùs *Cre thonum*, autumant, *Georgium Scholarium,* Patri cham Constantinopolitanum, esse planè diversi à *Georgio Scholario*, qui interfuit Concilio Flor tino. Sed hactenùs satis de *Georgio Scholario*, q post captam à Turcis Urbem Constantinopoli nam, Patriarcha Constantinopolitanus electi
Schis

chisma Græcorum renovavit, in quo ejus successo-es ad hæc nostra tempora perseverarunt, quorum es nobis parùm notæ, nomina ipsa non satis certò ognita sunt, certè non magno usui ad Historiã Ec-lesiasticam illustrandam esse possunt; illorũ tamen Catalogum, si velis, legere poteris apud *Philippum Cyprium*, qui in Chronico Ecclesiæ Græcæ illum-tcùmque continuavit usque ad *Parthenium*, qui nno MDCXXI. Sedem Constantinopolitanam te-uit. Nec magis comperta habemus nomina, resue Patriarcharum Græcorum Schismaticorum, ui Sæculo XV. & aliis sequentibus Sedes Antio-henam, & Hierosolymitanam occuparunt, quo-um proindè Catalogum prætermittemus, cùm-es, quæ ad ipsos spectant, crassis occultatę ac cir-umfusæ tenebris lateant. De serie verò Patriar-harum Alexandrinorum, præter illorum Catalo-um, quem à doctissimo *Eusebio Renaudotio*, & à ollandiani Operis Continuatoribus concinnatum nseruimus in Colloquio II. in Historiam Sæculo-um VII. & VIII. nihil aliud, quod præcipuam-liquam observationem mereatur, in pręsentia di-endum occurrit. Denique, de Latinis, qui Sæ-ulo XV. & aliis deinceps fuerunt à Romanis Pon-ficibus donati Titulo Patriarchali vel Ecclesiæ Constantinopolitanæ, vel Alexandrinæ, vel Antio-henæ, vel Hierosolymitanæ, nihil itidèm dice-ius, ne nudam nominum sylvam, quæ nullam Historiæ Ecclesiasticæ lucem afferre potest, tra-ere videamur. His itaque missis, præsenti Collo-uio finem imponamus, & ut valetudinem no-ram, æstivis istis mensibus ægram ac infirmam, onfirmare possimus, aliud Colloquium, in quo de

Hæresibus & Controversiis, quæ Sæculo XV. enatæ sunt, sermonem habituri sumus, per aliquo dies, si placet, differamus. In studio quippè, sicut aliis in rebus, servari debet istud *Terentii* in *Andria* Adagium: *Ne quid nimis*, quia ut optim ait *Horatius*:

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos ultra, citràque nequit consistere rectum.

COLLOQUIUM III.

De Hæresibus & Controversiis, quæ Sæculo XV. Ecclesiam exagitarunt.

DISCIPULUS. Historiam Hæresum, quæ Sæcul. XV Infestarunt, auspicari debes ab Hæresi Wicleffiana, quæ licèt sub finem Sæculi XIV. in Anglia pullulare cœperit, cùm tamen Sæculo decimò sexto latissimè propagata, u jam observâsti, insolentiùs sese extulerit, de illiu origine, progressu, atque interitu opportuniù continuâ serie hìc disseremus. Ostende itaque in primis, quo pacto hæc Wicleffiana Hæresis suan in Anglia originem habuerit?

M. Wicleffiana Hæresis Authorem ac parentem habuit *Joannem Wicleffum*, Natione Anglum Doctorem & Professorem Theologiæ in Academi Oxoniensi, Ecclesiæ de *Luttervvorth*, Lincolniensis Diœcesis, Rectorem, qui eâ potissimùm de causâ, quam hic breviter exponemus, ad virulent

su

ua contra Ecclesiam, & Romanum Pontificem
pargenda dogmata adductus est. Præfecturam
Collegii Cantuariensis apud Oxonienses præter jus
asque invaserat *Joannes Wicleffus*, cùm, juxta
tatuta *Simonis Islepi*, Cantuariensis Archiepisco-
i, & illius Collegii Fundatoris, hæc Præfectura
Monacho tantùm deberetur. Ortâ igitur Mona-
hos inter & *Joannem Wicleffum* de ea Præfectura
ravi contentione, *Simon Langhamus*, Archiepisco-
us Cantuariensis, causâ cognitâ, *Wicleffum* Præ-
ecturâ abdicavit, ejusque in locum substituit
Ienricum Wodehull Monachum, ut videre est apud
Nicolaum Harpsfeldium, Cantuariensem Archi-
iaconum, *in Historia Wicleff.* cap. I. ubi omnia
ujus Litis Instrumenta se legisse testatur. Huic
ententiæ parêre nolente *Wicleffo*, Collegii reddi-
us sequestravit *Simon Langhamus*, Archiepiscopus
antuariensis & Cardinalis. *Wicleffus*, ejusque
ocii ad *Urbanum V.* Pontificem Maximum provo-
arunt. Rem judicandam Summus Pontifex com-
iisit *Andruyno* Cardinali, qui Sententiam tulit,
llos Monachos, sæcularibus exclusis, Collegium
ossidere debere, *Wicleffum* verò, ejusque socios
xpellendos esse, factâ priùs Monachis injuriarum
ebitâ compensatione. Latam anno MCCCLXX. â
ardinali Sententiam ratam habuit *Urbanus V.*
uò factum est, ut *Joannes Wicleffus*, volens no-
ns, eâ Præfecturâ cedere coactus fuerit, cùmque
set vehementis ingenii homo, superbus, ambi-
osus, vindictæque cupidus, superos & Acheron-
moverit ad excitandum in Ecclesia incendium,
osque serendos errores, quorum propagationi
on solùm miser Regni Angliæ Status sub Regibus

Eduardo hujus nominis *VI.* & *Richardo* hujus nom
nis *II.* favor etiam , quo *Wicleffum* dignabatı
Joannes Lancaſtriæ Dux , qui omnia unà cum *A*
cia Percſia , Regiâ pellice , in Regno Angliæ ſı
auctoritate adminiſtrabat, ſed inſupèr teterrimu
Schiſma , quod poſt mortem *Gregorii XI.* Eccleſia
turbavit, viam facillimam ſtraverunt . Naſcente
Wicleffianam Hæreſim comprimere, eamque ,
latiùs ſerperet , auctoritate Apoſtolicâ ſtatim co
ſodere ſategit *Gregorius XI.* Pontifex Maximu
Admonitus quippè quid rerum in Anglia molir
tur *Wicleffus* , quàmque perniciosa proſeminar
Dogmata , Bullam dedit XI. Kalend. Junias an
MCCCLXXVII. quâ Cancellarium , & Univerſitate
Oxonienſem gravitèr increpuit , quòd peſtifer
hujus Hæreſiarchæ errores in Regno Angliæ pat
rentur agere radices in ſcandalum Religionis , e
tium fidei , & damnationem animarum , præcep
que, ut ſine mora hic Hæreſiarcha caperetur, & c
ptus traderetur in manus Archiepiſcopi Cantu
rienſis , aut Epiſcopi Londinenſis , uti refert *Wa*
ſinghamus in *Richardo II.* Angliæ Rege . Hanc Bu
lam *Gregorii XI.*Pontificis Maximi inſeruit *Egaſſi*
Bulæus Tomo IV. *Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſien*
ad annum MCCCLXXVII. Univerſitas Oxonienſi
ſive metu Regis Angliæ *Wicleffo* faventis , ſeu m
neribus & gratiâ Fautorum retardata,diù multùı
que dubia hæſit , ſuſciperetne prædictam Pontific
Bullam cum honore, an cum dedecore repudiare
quam in re tanti momenti negligentiam jure m
rito deplorat jam laudatus *Walſinghamus* . Ali
Bullas ſcripſit idem Pontifex *Gregorius XI.* ad A
chiepiſcopum Cantuarienſem , & ad Epiſcopum
Lo

ondinensem, ut Regem Angliæ, & Magnates mo-
rent, ne Hæresiarchæ *Joanni Vvicleffo* faverent,
t quovis modo adhærerent, quas hujus Pontificis
llas ad eumdem annum MCCCLXXVII. refert *Egas-
s Bulæus* Tomo IV. *Historiæ Universitatis Pari-
nsis*. Hujusmodi Summi Pontificis Bullas post-
àm Archiepiscopus Cantuariensis, & Episcopus
ondinensis accepissent, initio quidem professi
nt, se nullis minis, aut blanditiis adductum iri,
in *Joannem Vvicleffum* damnarent, si errores suos
stinato animo prædicare aut asserere pergeret.
d promissis non steterunt. Nam cùm huic Hæ-
iarchæ diem dixissent, adeò minis cujusdam
fforde territi sunt, ut arma constantiæ abjece-
nt, cùmque Lambetham convenissent, & *Vviclef-
n* adesse jussissent, vilissimis quibusdam homini-
s irrumpentibus, &, ne quid adversus Vviclef-
n statuerent, deterrentibus, re infectâ abjerunt.
: tamen nihil egisse arguerentur, ipsius *Vvicleffi*
plicationes acceperunt, quibus versipellis ille
eresiarcha fucum illis fecit, & objectos sibi arti-
los ita interpretatus est, ut nihil ab Ecclesiæ do-
ina alienum sensisse, sed obscurè tantùm, novè,
imprudenter locutus videretur. Sic suos Judices
lusit & irrisit *Vvicleffus*, tùm quòd præ se ferre
leretur humilem animum & Ecclesiæ obedien-
n; tùm quòd adjutus esset ope Londinensium
vium, indeque magnos animos sumpsit, præ-
tim post *Gregorii XI.* Pontificis Maximi obitum,
i, antequàm in eum fulmina vibrare posset, mi-
avit è vita. Hæc de Hæresiarcha *Vvicleffo* refert
omas Vvalsinghamus in Historia Anglicana ad an-
m MCCCLXXVI.

D. Quinam sunt errores, quos docuit Joa nes *Wicleffus*?

M. Ducentos sexaginta sex errores ex *V* *cleffi* Operibus collegit *Joannes Luke* Oxonien Theologus. Alii tres supra trecentos enumeran *Thomas Vvaldensis* octigentos in libris *Vvicleffi* err res repertos tradit. Constantiensis verò Syn dus quadraginta quinque præcipuos recenset damnat, quos, votis tuis ut faciam satis, hìc e dem ordine, quo in Concilio Constantiensi re runtur, subjiciam.

Primus *Vvicleffi* error: *Substantia panis ma rialis, & similitèr substantia vini materialis, ren nent in Sacramento Altaris*. II. *Accidentia panis n manent sine subjecto in eodem Sacramento*. III. *Ch stus non est in eodem Sacramento identicè & reali in propria præsentia corporali*. IV. *Si Episcopus, Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, n conficit, non Baptizat*. V. *Non est fundatum in Ev gelio, quod Christus Missam ordinaverit*. VI. *De debet obedire Diabolo*. VII. *Si homo debitè contri fuerit, omnis confessio exterior est superflua & i tilis*. VIII. *Si Papa sit præscitus & malus, & consequens membrum Diaboli, non habet potestat super Fideles sibi ab aliquo datam, nisi fortè à Cæsa* IX. Post *Urbanum VI. non est aliquis recipiendus Papam, sed vivendum est more Græcorum sub Legi propriis*. X. *Contra Scripturam Sacram est, quòd V Ecclesiastici habeant possessiones*. XI. *Nullus Præla debet aliquem excommunicare, nisi priùs sciat eu excommunicatum à Deo: & qui sic excommunica fit ex hoc Hæreticus, vel excommunicatus*. XII. *P latus excommunicans Clericum, qui appellavit*

Reg

Regem, vel ad Concilium Regis, eo ipso traditor est Regis & Regni. XIII. *Illi, qui dimittunt prædicare, sive audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in Dei judicio traditores Christi habentur.* XIV. *Licet alicui Diacono vel Presbytero prædicare Verbum Dei, absque auctoritate Sedis Apostolicæ, sive Episcopi Catholici.* XV. *Nullus est Dominus civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dùm est in peccato mortali.* XVI. *Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, Possessionatis habitualiter delinquentibus, id est, ex habitu, non solùm actu delinquentibus.* XVII. *Populares possunt ad arbitrium Dominos delinquentes corrigere.* XVIII. *Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & possunt Parochiani, propter peccata suorum Prælatorum, ad libitum suum eas auferre.* XIX. *Speciales Orationes applicatæ uni personæ per Prælatos vel Religiosos, non plus prosunt eidem, quàm Generales, cæteris paribus.* XX. *Conferens eleemosynam Fratribus, est excommunicatus eo facto.* XXI. *Si aliquis ingreditur Religionem privatam qualemcumque, tam Possessionatorum, quàm Mendicantium, redditur ineptior & inhabilior ad observationem mandatorum Dei.* XXII. *Sancti instituendo Religiones privatas, sic instituendo peccaverunt.* XXIII. *Religiosi viventes in Religionibus privatis, non sunt de Religione Christiana.* XXIV. *Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.* XXV. *Omnes sunt Simoniaci, qui se obligant orare pro aliis, eis in tẽporalibus subvenientibus.* XXVI. *Oratio præsciti nulli valet.* XXVII. *Omnia de necessitate absoluta eveniunt.* XXVIII. *Confirmatio juvenum, Clericorum Ordinatio, locorum Consecratio,*

reservantur Papæ & Episcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris. XXIX. *Universitates, Studia, Collegia, Graduationes, & Magisteria in eisdem, sunt vana Gentilitate introducta, & tantùm prosunt Ecclesiæ, sicut Diabolus.* XXX. *Excommunicatio Papæ, vel cujuscumque Prelati, non est timenda, quia est Censura Antichristi.* XXXI. *Peccant fundantes Claustra, & ingredientes sunt Viri Diabolici.* XXXII. *Ditare Clerum, est contra Regulam Christi.* XXXIII. *Silvester Papa, & Constantinus Imperator erraverunt Ecclesiam dotando.* XXXIV. *Omnes de Ordine Mendicantium, sunt hæretici, & dantes ei eleemosynam sunt excommunicati.* XXXV. *Ingredientes Religionem, aut aliquem Ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad observanda divina præcepta; & per consequens ad perveniendum ad Regna Cælorum, nisi apostaverint ab iisdem.* XXXVI. *Papa cum omnibus Clericis suis possessionem habentibus sunt hæretici, eò quò possessiones habent, & consentientes eis, omnes videlicet Domini sæculares, & cæteri Laici.* XXXVII. *Ecclesia Romana est Synagoga Satanæ: nec Papa est proximus & immediatus Vicarius Christi & Apostolorum.* XXXVIII. *Decretales Epistolæ sunt Apocryphæ, & seducunt à fide Christi, & Clerici sunt stulti qui student eis.* XXXIX. *Imperator, & Domini Sæculares sunt seducti à Diabolo, ut Ecclesiam dotaren bonis temporalibus.* XL. *Electio Papæ à Cardinalibus à Diabolo est introducta.* XLI. *Non est de necessitat salutis, credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.* XLII. *Fatuum est credere Indulgentiis Papæ, & Episcoporum.* XLIII. *Juramenta illicita sunt, quæ fiunt ad corroborandos humanos contractus, & commercia civilia.* XLIV. *Augustinus*

Bene-

enedictus, & Bernardus, damnati sunt, nisi pœni-ɩerint de hoc, quod habuerunt possessiones, & instituerunt, & intraverunt Religiones, & sic à Papa usque ad 'timum Religiosum omnes sunt hæretici. XLV. *Omnes ɛligiones indifferenter introductæ sunt à Diabolo*. d istos præcipuos errores in his quadraginta ɹinque articulis contentos & in Concilio Conantiensi confixos facilè revocari potest tota *annis Vvicleffi* pestifera doctrina.

D. Certè, *Joannes Wicleffus*, ut video, prosit *Calvino*, & *Luthero*, qui eosdem errores ex ɩo virulento fonte hauserunt, & in hujus Hærearchæ Schola edocti, Wicleffistarum doctrinæ ɔcietate gloriantur, ut aliquam antiquitatem ɔvis suis erroribus accersere possint. Sed quid ræsidii Calvinistæ, & Lutherani ad sua impia ɩtanda dogmata colligere possint ex illa doctri: societate cum *Joanne Wicleffo*, Hęresiarcha XV. eculi, & ab Ecclesia proscripto, fateor me prorɩs ignorare.

M. Nihil profectò præsidii & antiquitatis ɔvis suis erroribus Calvinistæ & Lutherani ex ea ɔctrinę cum Hæresiarcha *Joanne Wicleffo* societa conciliare possunt ad impugnandam doctrinam cclesiæ Romanæ, quæ sola, ut in præcedentibus olloquiis ostendimus, veræ pietatis est Magira, Catholicæ doctrinæ vindex, pulcherrimus ːimævæ antiquitatis archetypus: quæ sola aviɹm fidem à Sanctis olim semel traditam, illibata atrum Dogmata, Conciliorum Decreta, omnia ːteris Ecclesiæ Symbola, Christianæ Religionis lysteria, & publicum cultum, Deoque dignum, ɔ ipsis Apostolorum temporibus ad hanc usque

ætatem

ætatem noſtram jugiter retinuit. Quid autem amabo, inſaniùs eſſe poteſt, quàm Hæreſiarcha à Romana, ſeu Catholica Eccleſia proſcripto ſibi majores ac patronos adſciſcere, indèque do ctrinæ ſuę antiquitatem jactare, ut factitare ſolen Calviniſtæ, & Lutherani, qui tamen non viden (adeò deploranda eſt eorum cæcitas) *Joannem Wicleffum*, cujus doctrinæ ſocietate plenis bucc gloriantur, multa propugnaſſe Eccleſiæ Roman Fidei Dogmata, quæ ipſi cæco furore abrepti dir devovent, & omni execratione proſequuntur. A enim, ut obitèr dicam, Lutherani & Calviniſt ſolam Scripturam ſacram recipiunt. Contrà ve *Wicleffus* Lib. *De Poteſtate* Cap. 2. ſcribit, *crede dum eſſe quòd Spiritus Sanctus neceſſariora Eccleſ expreſſit, & leviora ſub quodam confuſo involuc texit, ut patet primæ ad Corinth. cap.* 14. *dicit Sp ritus Sanctus per ſuum Apoſtolum*: Omnia hone & ſecundùm ordinem fiant: *in quo includuntur o nes uſus Eccleſiæ, indicendo ſervitium, omnes rit Ordinum privatorum, & breuiter omnis conſuetu Clericalis, vel Laicalis laudabilis*. Prætereà, L therani, & Calviniſtæ Baptiſmum dumtaxat Euchariſtiam Sacramentorum albo accenſent. *Wicleffus* in Poſtilla ſuper Novum Teſtamentum ad Cap. XV. S. *Marci*, & in Caput 1. Epiſtolæ p mæ S. *Pauli* ad Corinth. diſertè teſtatur, ſe a mittere ſeptenarium Sacramentorum numerum Tertiò, Confeſſionem Auricularem Lutherani Calviniſtæ rejiciunt. At *Wicleffus* in Caput v. Ep ſtolæ S. *Jacobi* ait, mortalia peccata confitenda eſſe non ſoli Deo, ſed Chriſti Vicario: *Oport* inquit, *recipere Sacramentum Pænitentiæ pro m*

tat

talibus abluendis, confitendo non solùm Deo, sed & homini in casu. Et cùm specialiter confitendum sit Vicario Christi, qui mediat inter Deum & hominem, ordinarunt posteri Confessionem Auricularem. Quartò, Ritus Ecclesiæ, necnon Jejunia ab ea instituta improbant Lutherani, & Calvinistæ. Contrà *Wicleffus* in Tractatu *De Graduationibus Scholasticis* Cap.3. hæc approbat, quibusdam sui temporis Sophistis sic respondens: *Non, inquiunt, legitur, quod Apostoli habuerint caput, & barbas rasas, sicut nos utimur. Nec dixerunt Horas Canonicas, ut nos facimus, nec servarunt jejunium, vestimenta, vel ritus in celebrando, sicut nos facimus. Ergò omnia talia illicita sunt. Quis stultus nescit, quoniam istud non sequitur? .... Nam si principium fuit Paulo, quod* Omnia secundùm Ordinem fiant; *dùm tales ritus fuerunt ordinati, docentur in isto principio.* Quintò. Invocationem Dei-paræ Virginis & Sanctorum explodunt Lutherani & Calvinistæ; Sed *Wicleffus* in quodam Sermone de Assumptione Beatæ *Mariæ* Virginis, ait: *Videtur mihi quòd impossibile est nos præmiari sine Mariæ suffragio .... Ipsa enim fuit quodammodò causa Incarnationis & Passionis Christi, & per consequens totius salvationis Mundi..... Maria semper prævenit merita peccatorum, quia meretur existentibus in crimine ut resurgant, & sic non est sexus, ætas, vel status, vel conditio humani generis, quin necesse habeat auxilium Virginis implorare.* Denique, Lutherani & Calvinistæ Reliquiis & Imaginibus Sanctorum cultum religiosum esse deferendum negant. Ex aduersò *Vvicleffus* hunc cultum pium & laudabilem esse profitetur. Sic enim in Tractatu

ctatu magno de Euchariſtia Cap. 9. ait: *Sed ideò adoramus Imagines nudè ut ſigna, Deum autèm debemus, quantùm ſufficimus, adorare.* Et infra: *conceditur ergò quod Imagines, Reliquiæ, & Sacramenta ſunt cum prudentia adoranda.* Idemque docet in Decalogum Cap.XV. Hanc *Joannis Vvicleff* in quibuſdam Articulis Fidei cum Eccleſia Romana conſenſionem candidè fatetur *Guillelmu. Cave* (juratus licèt Eccleſiæ Romanæ hoſtis) in *Appendice ad Hiſtoriam Literariam, Sæculo Vvicleffiano* pag. 34. ubi, poſtquàm longum *Ioannis Vvicleffi* texuit elogium, hæc ſubdit: *Ut alio enim articulos taceam, Joannes Vvicleffus in Expoſitionibus Orationis Dominicæ, Symboli Apoſtolici, & Decalogi, quas perlegi MSS. Purgatorium ſæpè numerò admittit; (in Tractatu autem de Spirituai Prælio MS. dilucidè ac prolixè docet;) preces Sancti offerri, ut ipſi pro nobis interpellent, monet; Septen Sacramenta enumerat, animaſque in Purgatorio poſitas Eccleſiæ militantis precibus juvari prædicat.* Qu: cùm ita ſint, mirari profectò ſubit, quâ fronte hæretici Lutherani & Calviniſtæ glorientur patrocinio *Joannis Vvicleffi*, quem certiſſimè conſta in multis Fidei Articulis (quos ipſimet improbant ac deteſtantur) cum Eccleſia Romana conſenſiſſe. Sed mittamus illos Hæreticos, qui ſuan quidem habent, quam jactitant, antiquitatem, ſe antiqui illius ſerpentis progeniem. Suos haber Patres, ſed quos? Flagitioſiſſimos Hæreſiarcha: Eccleſiæ Catholicæ judicio conſtanter prædam natos, quorum Hæreſes ab orco revocant. Hc venditant prodromos ac præcurſores ſuos, hi Fidei parentibus gloriantur, horum ſe gregale

& asseclas profitentur; Orthodoxos autem Patres, venerandos primævæ fidei testes, canino dente lacerant, conculcant, execrantur, cane pejus & angue odio traducunt, aut eorum testimonia sophisticis argutiis eludunt, vel quod satis lepidum est, in suas partes, obtorto collo, pertrahere moliuntur, & ex illis ad suos stabiliendos errores consecutiones deducunt, quas, mehercle, adnota centum juga Bovum trahere nunquàm possent.

D. Fuitne Vvicleffiana Hæresis ab Ecclesia sæpiùs profligata, & à multis Catholicis Doctoribus impugnata?

M. De Conciliis, in quibus confixa est Vvicleffiana Hæresis, commodiùs agemus in proximo Colloquio. Hìc de Academiis, quæ *Joannis Vvicleffi* erores proscripserunt, pauca dicemus. In primis, Universitas Oxoniensis, quæ principiò haud parùm *Vvicleffo* favebat, posteà publicis suis Literis declaravit, propositiones illius Hæresiarchæ communi suffragio Doctorum in Theologia & jure Canonico fuisse damnatas. Hanc damnationis doctrinæ *Vvicleffi* sententiam ab Universitate Oxoniensi latam refert *Egassius Bulæus* Tomo VI. *Historiæ Universitatis Parisiensis* pag. 459. 460., & 615. Sacra etiam Facultas Parisiensis errores *Joannis Vvicleffi* Censorio stigmate inussit, sicut *Vvindefordus* in libro contra Vvicleffistas edito, & *Joannes Cochlæus* libro I. *Historiæ Hussitarum* testantur. Denique, Academia Pragensis errores *Vvicleffi* atro carbone notavit, cùm primùm illius Hæresiarchæ libri in Bohemiam à *Petro Payne* Anglo, Vvicleffista, allati

lati essent, jamque in illa regione serperet hæ Hæresis. Sed (quod singulari observatione di gnum est) huic errorum *Joannis Vvicleffi* dam nationi, quæ ab Academia Pragensi facta est an no MCCCCVIII. interfuit *Joannes Hus*, eamque suo calculo approbavit, quamvis posteà Vviclei tianam doctrinam hauserit, palàmque in Regn Bohemiæ effuderit, ac latè propagarit, ut mo ostendemus. Eâ de re egregium testimonium profert *Joannes Przibram* Bohemus, quondam Hussitarum hæresi infectus, in libro, quem ann MCCCCXXVIII. edidit, *De Professione Fidei Catho licæ & errorum revocatione*, ubi hæc habet: *Itè profiteor veracitèr, quia antè annos viginti Magiste Joannes Hus cum Magistris & Doctoribus Nation Bohemicæ, ex pleno consilio suo & consensu unanim nullo (ut dicebant) contradicente, reprobarun refutarunt, & publicè prohibuerunt coram omnib & manifestè istos Articulos Joannis Vvicleffi &* Sic *Vvicleffum*, ejusque errores damnarunt cel bres Academiæ, quarum tamen Censuras ac do ctrinalia Suffragia hæresiarcha ille, quamdiù v xit, summâ arrogantiâ contempsit. Cùm eni quidam ei objicerent, quòd neque Universit tum Decretis, neque Collegiorum, seu Eccle siarum Cathedralium Sanctionibus parêret, con tractâ fronte, adductisque labiis respondit: *Un versitates, Studia Generalia, Graduationes, Collegia & Magisteria in eisdem esse vana gentilitate intr ducta, & tantùm prodesse Ecclesiæ, quantùm Di bolus prodesse solet*. Collegia quoque Cathedra lium Ecclesiarum, atque Academiarum appell tare solebat: *Castra Cainitica*. Obiit *Joannes Vv cleffi*

ſſus pridiè Kalendas Januarias, ſeu die xxxi. enſis Decembris anni MCCCCLXXXIV. cùm ante duum, ſeu die S. *Thomæ* Cantuarienſis Archie- ſcopi & Martyris memoriæ conſecratâ, paralyſi rcuſſus fuiſſet, & in ſua Parochia Lutervvortii Diœceſi Lincolnienſi ſepultus eſt, donec juſſu ncilii Generalis Conſtantienſis exhumatus & uſtus eſt, ejuſque cineres in profluentem abje- . Innumera penè Opera à ſe latino, aut vulgari omate conſcripta reliquit *Joannes Vvicleſſus*, æ adhuc in Bibliothecis Angliæ deliteſcunt, & orum partem longè maximam recenſet *Baleus* nturiâ VI. *De Scriptoribus Britanniæ* Cap. I. Te- ur etiam *Guillelmus Cave* Sæculo Vvicleffiano *Hiſtoriæ Litterariæ*, ſe plurima *Joannis Vvicleſſi* era partim in lucem edita, partim manuſcri- ſuis oculis uſurpaſſe, quorum Indiculum ibi- n ſubnectit. Verùm, quod maximè obſervare es, libros & Scripta omnia *Joannis Vvicleſſi* mni Edicto *Richardus II.* Angliæ Rex die II. menſis Maii anni Regni ſui XI. ſeu anni CLXXXVIII. ubicumque in Regno & ditioni- ſuis inveniri poſſent, ad Conſilium ſuum rri juſſit, ignibus tradenda, & illa à quovis ditorum ſuorum ſervari, legi, deſcribi, vendi emi prohibuit, vel damnatos *Vvicleſſi* erro- propugnari ſub pęna carceris. Hoc ſolemne *ardi* Regis Edictum refert *Henricus de Knygh-* Canonicus Leiceſtrenſis, libro v. *De Eventi- Angliæ*, Scriptor coævus, quo nemo meliùs oriam Vvicleffianam deſcripſit, quique Hi- iam ſuam ad annum uſque MCCCXCV. deduxit. ſolùm *Richardus II.* Sed etiam *Henricus IV.*

&

& *Henricus V.* Angliæ Reges, grassantem Vvicle
fianam Hæresim suis Edictis acriter insectati sur
omnemque adhibuerunt operam, ut hæc pei
lentissima Hæresis toto Regno exterminaretu
sicut testatur *Nicolaus Harpsfeldius* in Histori
Vvicleffiana Cap. XVII. Quæ cum ita sint, satis,
ingenuè fatear, mirari haud possum, quâ froi
nunc Scriptores Angli *Joannes Baleus*, *Guillelr*
Cave, & *Thomas Jamesius*, Vvicleffum, ejus
doctrinam, totiès à Regibus Angliæ, ab Epi
pis, & Conciliis in Regno Angliæ celebratis p
fligatam, laudare, approbare, ac publicis ed
Scriptis vindicare audeant, quos inter, *Thon*
Jamesium non puduit prolixam Apologiam An
co sermone in gratiam *Wicleffi* adornare, ac
blicâ luce Oxonii anno MDCVIII. donare,
qua totus in id incumbit, ut ostendat, summa
esse Dogmatum Vvicleffianorum cum hodier
Ecclesiæ Anglicanæ doctrina Concordiam. Q
verò, magnum sit Ecclesiæ Anglicanæ decus,
se post Schisma, quo sub *Henrico VIII.* Angliæ
ge ab Ecclesia Romana, cui hactenùs indiv
adhæserat, fuit separata, turpiter fędasse inf
Joannis Vvicleffi Dogmatibus, quæ anteà An
Reges, & Anglicanæ Ecclesiæ Præsules in C
ciliis congregati tanquam hæretica fuerant
crati. Ecquid, amabo, ex ea apud hodiernos
glos Fidei immutatione colligi potest, nisi eo
avita Majorum suorum fide descivisse, & i
omni vento doctrinæ agitatos, non Evang
rum, sed fidem temporum sectari? Sed si
dierni Angli scire aveant, quid de *Vvicleffo*,
que doctrina sentire debeant, legant, non re
ti

ores Scriptores Anglos, qui rerum novandarum ıpidi, & Sectæ suæ præjudiciis malè affecti, an- quos Hæresiarchas ab Ecclesia Catholica dam- ıtos suas in partes trahere adnituntur; sed le- ınt coævos suos Scriptores Anglos, qui de *Wi- ffo*, ejusque doctrina scripserunt: legant suorum gum Edicta, & Decreta Conciliorum, quæ con- ı *Wicleffum*, ejusque doctrinam in Anglia fue- nt convocata: legant denique Illustrissimum ominum *Bossuet*, Episcopum Meldensem, in *Hi- ria Variationum Hæreticorum*, & dominum *De rillas*, Historiographum Gallum, qui Hære- rcham *Joannem Wicleffum* nativis coloribus de- ıxerunt, ejusque Hæreseos Historiam ex genui- ; Actis, & supparibus Scriptoribus collectam curatissimè descripserunt. Hos Scriptores si dierni Angli legere non graventur, omni procùl bio *Joannis Wicleffi* memoriam, ac pestiferam s doctrinam publicè execrabuntur. Sed utinam optare & non frustrà sperare liceret.

D. Fuitne extra Regnum Angliæ propagata c pestilentissima Wicleffistarum Hæresis?

M. Joannis *Wicleffi* Hæresim ex pestilentissi- s illius libris hausit Joannes *Hus* Presbyter, & Academia Pragensi Magister Artium, deindè ctor, eamque in totum Bohemiæ Regnum in- xit. Plura Joannis *Vvicleffi* venenata Scripta se- n in Bohemiam, velut pretiosum thesaurum, ulerat *Petrus Payne* Vvicleffista, ex Anglia pro- gus, quæ cùm legisset Magister *Hus*, natione hemus, Vir peracri ingenio, linguâ disertâ, alecticas subtilitates in deliciis habens, & pe- grinarum opinionum studiosus investigator,

confeſtim Vvicleffianum ebibit venenum, eoqu
plurimos in privatis congreſſibus infecit, quam
vis hujus Hæreſeos virus palàm effundere non au
deret, eò quòd ipſemet interfuiſſet & ſubſcripſiſ
ſet deliberationi, & ſolemni Sententiæ, quâ Pra
genſis Academia quadraginta quinque *Joanni*
Vvicleffi Articulos tàm in Comitiis Generalibu
Univerſitatis, quàm in Comitiis Facultatis Theo
logicæ, & in Congregatione totius Nationis Bo
hemicæ in Domo ad Nigram Roſam celebrat
proſcripſerat, eiſque hæreſeos notam inuſſerat
Verùm, poſteà Joannes Hus, ut eſt Hæreticoru
ingenium, inſolentior factus, Wicleffïcum ven
num, quod animo hauſerat, excuſſo omni rubo
re, propalare cœpit, cùmque eſſet ſermone p
tens, multa in ſuis Concionibus ex libris *Vvicle*
in medium protulit, aſſerens in eis omnem ver
tatem contineri, ſeque vehementer optare in
loca, poſtquàm ex hac luce migraſſet, proficiſc
ad quæ *Vvicleffi* anima perveniſſet, quem viru
fuiſſe bonum, Sanctum, Cœloque dignum nc
dubitaret. Quin, impia illius Hæreſiarchæ Lo
mata Calamo propugnavit Joannes Hus, aliqu
ejus pernicioſis libris in linguam Bohemicam
translatis, quos ad potentiores Laicos, inſt
magni cujuſdam muneris, mittebat. Erroru
ſuorum Joannes Hus nactus eſt ſocium ſibi ſimile
Hieronymum Pragenſem, gente itidèm Bohemun
Artium Magiſtrum acutiſſimum, & in concion
bus, quas ad populum magno cum plauſu hab
bat, eloquentiſſimum. Utriuſque peſtilentem
doctrinam arrectis auribus exceperunt incauti B
hemi, eorum conciones turmatim frequentante
H

is Clerici plerique ære alieno gravati, sceleri-
us ac seditionibus insignes, nec non odio & li-
ore perciti, quòd pinguia Sacerdotia consequi
aud possent, se se adjunxerunt, & in Ecclesiam
omanam latrare cœperunt. Hìc non abs re erit
oservare, hunc *Hieronymum Pragensem*, qui se
in disseminanda in Regno Bohemiæ Vvicleffiana
æresi J*oanni Hus* socium præbuit, anteà unà cum
odem *Joanne Hus* subscripsisse Sententiæ, quam
ragensis Academia tulerat contra XLV. Articulos
annis Vvicleffi, ut ipsi jure merito exprobrat
riptor coævus J*oannes Cochlæus* Libro I. *Historiæ*
ussitarum, his verbis: *Si diligentiùs quis discutiat*
nc rem, inveniet Hieronymum istum circa Vvicleffi
ctrinam tèrque quatèrque, ut ait Poeta, perfidum.
imò quidem Pragæ, quandò ipse anno 1408. *qua-*
aginta quinque articulos Vvicleffi simul cum cæteris
blicè damnavit, tùm ut Magister Universitatis,
n ut membrum Bohemicæ nationis. Bis igitur aut
eam doctrinam sub initium damnavit Pragæ, scili-
t in Collegio Caroli, in Nigra rosa, & in Præto-
. Taceo de ea damnatione, quæ à Professoribus
eologicæ Facultatis facta fuit, quia non reperio
m illius Facultatis membrum fuisse. At paulò post,
ximè asseruit, & prædicavit seditiosissimè eam-
n doctrinam, nec puduit eum cum sociis suis con-
a Doctorum Consilium in articulis objectionis suæ
ere, iniquam, injustam, ac temerariam esse &
isse quadraginta quinque Articulorum condemna-
nem & prohibitionem. Hujus itaque *Hieronymi*
agensis, & aliorum duorum ejusdem farinæ ho-
inum nequissimorum, *Jacobelli Misnensis*, &
tri Dresdensis societate devinctus *Joannes Hus*,

latè per totum Regnum Bohemicum diffudit Hæ-
resim, quæ ab ipso dicta est *Hæresis Hussitarum*.

D. Quî potuit tam facilè hæc Hussitarum Hæresis per totum Regnum Bohemicum propa-
gari?

M. Hæresis Hussitarum per totum Regnum Bohemicum fuit facilè propagata, tum quia i
temporis acerbissimi Schismatis incendio Roman
conflagrabat Ecclesia; tum quia etiam in Bohe-
mia regnabat *Vvenceslaus*, qui fuit etiam Occ
dentis Imperator pessimus, utpotè cui, sicut i
primo Colloquio diximus, vinum, cæteræqu
obscænæ voluptates dominabantur magis, quàn
ipse subditis. Turpissima *Vvenceslai* Gesta, o
quæ Imperio fuit abdicatus, Tomo 2. *Reru*
Germanicarum Part.3. pag.180. describuntur h
verbis: *Controversias porrò, bellaque, quæ, pro
dolor! Germaniam, aliasque Sacri Imperii terr
miserè afflixerunt, & pessumdederunt, atque etiam
nùm pessumdant, nihil unquàm curæ habuit. Hin
prædationes, incendia, & latrocinia orta adeò fun
stis usque hodie incrementis, ut nulli Clerici, neq
Laici, neque Agricolæ, neque Mercatores, neq
Viri, neque Mulieres, sive Terra, sive Mari tu
versentur. Templa, Cœnobia, & Domus Sacra
quas Sacrum Imperium manu asserere, atque tue
decebat, rapinis & incendiis patent, & ad inter
tum rediguntur. Eò res abiit, ut quivis contra jur
& æqui rationem, alium pro arbitrio tractarit,
etiam tractet, absque ulla Sacræ, spretæque d
Imperialis auctoritatis reformidatione, sicut & loc
conveniendi quempiam, ubi nomine juris defensio e
patrocinium suscipiatur, planè ignoretur. Deniq*

qu

quod horrendum & immane dictu) cùm propria, m aliorum facinorosorum, quos secum habet, manu, verendos Sacrorum Antistites, Sacerdotes, & Spi- tuales personas, & alios itidèm plures honestæ notæ mines contra juris normam, secùs quàm Romano- m Regem decebat, neci dedit, aquis submersit, igne emavit miserabilitèr, atque truculentèr peremit. æ quidem memorata, aliaque multa gravia facino- , atque damna adeò divulgata sunt & palam nota, excusari, vel celari nullatenùs queant. Tot pra- s moribus imbutus *Vvenceslaus*, propagationi eresèos *Joannis Hus* in Regno Bohemiæ occasio- m dedit. Concessit quippè ad petitionem *Joan- Hus*, ut in Pragensi Academia, quæ ab ini- in quatuor Nationes erat divisa Bohemicam, delicet, Saxonicam, Bavaricam, & Poloni- m, præemineret, & cæteris anteferretur Na- Bohemica, ipsaque una tantùm in Academia is haberet, quantùm reliquæ aliæ tres simùl ictæ. Eâ novitate offensi Professores trium arum Nationum Pragam reliquerunt, & unà m quinque suorum discipulorum millibus Li- am trium dierum itinere à Praga distantem, iere, ubi novam Academiam, faventibus Lant- avio Thuringiæ, & Marchione Misnæ, religio- imis Principibus, erexerunt. Tunc *Joannes Hus* torum suorum compos, facilè totam Acade- am Pragensem, indèque Bohemici Regni po- lum suis erroribus, quà libris editis, quà di- utationibus, quà concionibus infecit.

D. Numquid ad compescendam illam gras- item in Regno Bohemiæ Hussitarum Hæresim, nem suam curam ac Pastoralem vigilantiam

adhibuerunt hujus Nationis Episcopi?

M. *Joannem Hus* frustrà, & absque ull correctionis fructu, piâ admonitione increpitum *Sbinko*, cognomento *Lepus*, Pragensis Archiep. scopus, Censuris Ecclesiasticis constringendu esse duxit. Eam ob rem Synodum cögit, libro *Joannis Vvicleffi* publicè concremari jussit, *Joan Hus* concionandi munus interdixit, & de h omnibus, quæ in hac Synodo gesserat, certic rem fecit *Gregorium XII.* ac deindè *Alexandrum* Pontificem Maximum, qui ad eumdem Archiep scopum Pragensem rescripsit, ut auctoritate Apostolicâ prohiberet, ne quis *Joannis Vvicle* Articulos publicè vel occultè doceret. Advers istud *Alexandri V.* Diploma insolenter expostul vit *Joannes Hus*, & ad ipsum Romanum Ponti cem meliùs consultum appellavit. Interim, conv care plebem ac docere non destitit, vilibusq homuncionibus permisit, ut concionandi mun usurparent, sacras Litteras in Linguam Vern culam translatas legerent, cum Sacerdotibus c ram plebe temerario ausu disputarent, & cont meliosas in Pragensem Archiepiscopum Cantiu culas componerent & cantarent. Sic *Joannes Hu* ob desidiam & inertiam *Vvenceslai*, Bohemię R gis, amplissimam unà cum suis impunè deba chandi licentiam nactus, Sectam suam longè lat que diffundebat, quod ægrè admodùm fere *Sbinko*, Pragensis Archiepiscopus, & nullum a versùs tantum emergens malum in *Vvencesl* præsidium inveniens, ad *Sigismundum* Hungar Regem confugit, eum obsecrans, etiam atque etiam obtestans, ut negligentiam fratris sui *Vve*

cesl

slai emendaret, & periclitanti in Regno Bohe-
iæ Catholicæ Fidei abjectâ omni cunctatione,
ccurreret. Annuit *Sigismundus*, fidemque de-
t, se propediem Bohemiam petiturum, ut Ec-
esiæ Catholicæ rebus consuleret, & Hæreticos
ordinem redigeret. Sed cùm in dies ejus pro-
ctio procrastinaretur, re infectâ obiit *Sbinko*,
rchiepiscopus Pragensis, in Bohemia, & in ejus
cum suffectus est *Albicus*, natione Bohemus,
te Medicus, & *fœdissimum*, ut testatur *Æneas*
lvius in *Historia Bohemorum*, *avaritiæ monstrum*.
star siquidem Draconis, adeò suis pecuniis, ac
esauris incubabat, ut Cellæ vinariæ claves ne-
ini crederet, animalia viventia dono accepta,
enderet, nullos, præter abjectam anum, dome-
icos ac ministros haberet, & aliquandò interro-
atus, *sonorum omnium quem molestiùs audiret?*
esponderit, *sonum esse maxillarum ossa frangen-*
um. Profectò (subdit jam citatus *Æneas Syl-*
ius) *idoneus Pontifex*, *qui nascenti fomentum hæ-*
esi præberet. Sub hoc nequissimo Pragensi Archie-
iscopo cùm suos errores latiùs spargeret J*oannes*
us, Romam à J*oanne XXIII.* Pontifice Maximo
enire jussus est, ut se judicandum sisteret. Renuit
lò ire J*oannes Hus*, sibi malè conscius, suos tamen
rocuratores misit; & in illius gratiam *Vvences-*
us, Bohemique nobiles scripserunt, ut Roma-
i itineris peragendi necessitate ipsum Pontifex li-
eraret. At ejusmodi litteras commendatitias ni-
il moratus J*oannes XXIII.* cognitionem causæ Jo-
nnis Hus commisit primùm Cardinali *Columnæ*,
 deindè selectis aliis Cardinalibus, qui, auditis
llius Procuratoribus, ipsum contumaciæ reum

M 4 pro-

pronuntiaverunt, dirisque omnibus devoverunt Eâ sententiâ exasperatus *Joannes Hus*, adversùs *Joannem XXIII.* furere cœpit, cùmque hic Pontifex contra *Ladislaum*, Apuliæ Regem, Ecclesiasticæ Ditionis Urbes, oppida, castra, & territoria infestantem, bellum decrevisset, plenariâ Indulgentiâ propositâ his, qui ad vindicanda Ecclesiæ jura sumerent arma, *Joannes Hus*, ejusque sectarii Sacerdoti Indulgentias in Regno Bohemiæ promulganti publicè obstrepere ausi sunt, & Pontificem Maximum appellare *Antichristum* eò quòd contra Christianos Crucem decerneret Aliquos ex his tumultuantibus Hussitis è vestigio Senatus in carcerem rapi jussit. Populus verò Classicum cecinit, captosque omnes armis dimitti petiit, sed Oratione Senatûs tandem pacatus, quievit. De seditiosis clam supplicium sumptum, quod tamen cùm ex eorum sanguine extra Prætorii januam defluente Hussitis innotuisset, iterùm occurrens populus, graviùsque tumultuatus interemptorum corpora rapuit, & detulit, clamitans per civitatem: *isti sunt Sancti, qui pro Testamento Dei corpora sua tradiderunt*, occisosque Martyrum loco habuerunt, ut referunt *Æneas Sylvius* cap. XXVI. *Historiæ Bohemorum*, Dubravius lib. XXIII. *Historicæ Bohemicæ*, & *Cochlæus* lib. I. *Historiæ Hussitarum*. Quin, *Joannes Hus* suos illos, Diabolique Martyres maximis celebrat encomiis in libro *De Ecclesia* cap. XXI. Hæc cùm accepisset *Joannes XXIII.* Pontifex Maximus, contra Vvicleffistas, & Hussitas, quorum correctionis nulla spes affulgebat, Concilium Generale Constantiense indixit, in quo errores tàm *Vvicleffi*, quàm Jo-

nnis *Hus* fuerunt proſcripti , ſicùt operoſiùs ſtendemus in proximo Colloquio , ubi agemus e Conciliis, quæ Sæculo XV. ad profligandas Hæreſes fuerunt celebrata . Hìc dumtaxàt obitèr obrvabo , *Joannem Hus* Conſtantienſi Concilio interfuiſſe , eumque non ſolùm ut pertinacem & incorrigibilem Hæreticum fuiſſe damnatum , ſed iam Ordine Sacerdotali , cæteriſque Ordinibus lemnitèr exauctoratum , & chartaceâ mithrâ edimitum , in qua Dæmones depicti erant , cum ac inſcriptione : *Hæreſiarcha* , Curiæ Sæculari rectum eſſe , ut flammis addiceretur . Sententiam ortis in ſe à Civili Poteſtate latam læto hilarique vultu excepit , dumque ad locum ſupplicii , u ad buſtum à Lictoribus duceretur, ut ſe inſonem perſuadere , ſectatores ſuos in Hæreſi confirmare , & Martyris nomen apud ipſos conſequi oſſet , nonnulla adulterinæ conſtantiæ , & ementæ pietatis ſigna exhibuit . Quin , & prophetat , neſciens quid diceret , aſſerens , Cygnum ro Anſere naſciturum (*Hus* enim Bohemis Anſer t) *Lutherum* Cygni nomine ſignificans , qui ex us cineribus naſciturus erat . Vivus exuſtus eſt annes *Hus* , brevique reſolutus in cineres , qui atim in Rhenum fuêre conjecti , ne ab ejus Seatoribus in Bohemiam delati , ſuperſtitiosè corentur . Eâ *Joannis Hus* morte , & incendii metu eterritus *Hieronymus Pragenſis* , ejus ſocius , exſſo veterno , errores *Vvicleffi* , & *Joannis Hus* làm ejuravit , ſed paulò poſt in Hæreſim relaus , ad rogum damnatus eſt , non minoribus nulatæ pietatis ſignis datis , quàm dederat *Jones Hus* . De utriuſque Hæretici ſupplicio hæc

ſcribit

ſcribit *Æneas Sylvius* cap.XXVI. Hiſtoriæ Bohemicæ: *pertulerunt ambo conſtanti animo necem, & quaſi ad epulas invitati, ad incendium properarunt, nullam emittentes vocem, quæ miſeri animi poſſet facere indicium. Ubi ardere cæperunt, Hymnum cecinere, quem vix flamma & fragor ignis intercipere potuit. Nemo Philoſophorum tam forti animo mortem pertuliſſe traditur, quàm iſti incendium.* Culti ſunt duo illi Hæretici à ſuis ſequacibus ut Martyres, & peculiari feſto honorati in terris, dùm ipſi in Inferis flammis torti æternis, ſuorum & alienorum ſcelerum pœnas luent ſempiternas.

D. Certè, non miror, quòd Hæretici Huſſitæ peculiari feſto coluerint tanquàm Martyres *Joannem Hus & Hieronymum Pragenſem*, duos inſignes Sectæ ſuæ Coriphæos, cùm ipſimet hæretici Calviniſtæ, & Lutherani eoſdem Hæreſiarchas inter ſuos Patriarchas etiamnùm recenſere, illos ceu veritatis teſtes venerari ſoleant, atque ab illis ſuarum falſi nominis Eccleſiarum originem aut ſucceſſiones deducant. Qua in re ridendi potiùs quàm confutandi ſunt Hæretici Lutherani, & Calviniſtæ, aliique ejuſdem furfuris, qui Eccleſiarum ſuarum, & falſæ doctrinæ non alios Patriarchas invenire poſſunt, quàm peſtilentes quoſdam Hæreſiarchas ſolemni judicio ab univerſali Eccleſia proſcriptos, & cum Fidelium omnium execratione ultricibus flammis addictos.

M. Non ſolùm ridendi, ſed jure merito confutandi ſunt hæretici Lutherani, & Calviniſtæ dùm in tutandis ſuis erroribus ſibi patronum adſciſcunt *Joannem Hus*, quem tamen certiſſimè conſtat ab impia eorum doctrina longè latèque d

ſcr

repasse, & cum Ecclesia Romana circa dogmata ransubstantiationis in Eucharistia, numerum & ficaciam Sacramentorum, Confessionem Sacramentalem, Purgatorium & Orationes pro defunis, intercessionem & invocationem Sanctorum, & cracrarum Imaginum venerationem, perfectè consisse. Quod quidem, ne id à me gratis dictum se putes, evidenter demonstro. Primò, *Joannes us*, in Tractatu, quem Constantiæ in carcere lidit, *De Sacrameno Corporis & Sanguinis Domini*, ssertè profitetur Catholicum Transubstantiatios dogma his verbis, quæ Capite 3. leguntur: *ixi ulteriùs supra, quòd Christus virtute propria & erbis propriis transubstantiat panem in Corpus suum, xtà Canticum Ecclesiæ istud*: Verbum Caro panem erum Verbo carnem efficit &c. Idem confirmat i libro *de Sanguine Christi*, & in Epistola quam ripsit *Joannes Hus* ad *Joannem XXIII.* quamque efert *Joannes Przibram*, magnæ quondam inter Hæreticos Hussitas auctoritatis, sed posteà ad Catholicam fidem feliciter conversus, in libro *De on remanentia panis in Sacramento Altaris*, contra 'vicleffistas edito. Prætereà, *Joannes Hus* Confessionis Sacramentalis necessitatem non negavit, nmò eam Sacramenti Pœnitentiæ partem esse douit in libro *De Cœna Domini* cap. v. in Epistola ad Magistrum *Martinum*, in Responsione ad Scriptum Octo Doctorum cap. VIII. in Commentario n Epistolam S. *Jacobi*, explicans illa verba Capiis v. *Confitemini alterutrum peccata vestra*, sed præcipuè in Tractatu, quem edidit *De Pœnitentia*, ubi hæc habet: *Sunt autem Pœnitentiæ perfectæ, ut dicunt Doctores, tres partes: scilicèt Contritio, Confessio*,

fessio, *& Satisfactio*. Et paucis interjectis, subdit *Secunda pars Pœnitentiæ est Confessio, quæ est coram Deo & coram Sacerdote peccatorum recognitio; quæ debet esse plana & integra; plana, ut Sacerdos intelligat; integra, ne confitens aliquod peccatum scienter abscondat. Qui enim abscondit scelera sua, non diligetur*. Ibidem ait: *Confitere peccata tua Sacerdoti non tardans*. Tertio, *Joannes Hus* in Commentario in Epistolam S. *Jacobi* plura ex Ecclesiæ Catholicæ sensu docet, videlicet septem esse novæ Legis Sacramenta, quæ suâ virtute efficiunt quod figurant: Tria Sacramenta, seu Baptismum, Confirmationem, & Ordinem, imprimere Characterem, adeòq; iterari haùd posse; & Extremam-Unctionem unum esse ex septem novę Legis Sacramentis. Quartò, *Joannes Hus* in Sermone *De Exequiis* habito Pragæ in Synodo ad Clerum admittit post hanc vitam Purgatorium, in quo *Animæ habentes amorem dispersùm ad temporalia, licèt amor Christi in eis præponderet, habent venialia expurganda*, ibidemque docet, Animas defunctorum in Purgatorio existentium juvari posse, *quantùm ad pœnæ mitigationem & accelerationem gloriæ, oblationibus Sacerdotum, aut eleemosynis charorum, aut precibus Sanctorum, jejunio cognatorum*. Postremò, *Joannnes Hus* Sanctorum in Cœlo regnantium invocationem nobis salutarem esse, eosque pro nobis apud Deum intercedere apertè profitetur in *Elucidatione Fidei suæ*; ubi B. Virginem *Mariam*, tanquàm *advocatam*, *Mediatricem*, & *humani generis reparatricem* invocat, multisque præconiis extollit; & in libro *De Imaginum Adoratione*, venerationem Imaginibus Sanctorum debitam ultrò agnoscit his verbis: *Ex quo*

patet,

tet, quòd quamvis coram Imagine Christi, vel alia juscumque Sancti, licitè possunt homines genu flecte-, orare, offerre, candelas ponere, & sic faciunt: n tamen in nomine Imaginis, sed in nomine illius, jus imago est, illa debent facere, sicut & imago, n propter se, sed propter imaginatum est coram ho-inibus sculpta, posita, vel depicta. Hæc Joannis *is* Dogmata, quæ cum doctrina Ecclesiæ Roma-: consentiunt, se firmitèr tenere expresse decla-nt Pragenses Hussitæ in XXIII. Articulis contra naboritas editis, quos J*oannes Cochlæus* lib. v. *Hi-riæ Hussitarum* refert. In primo siquidem horumce rticulorum protestantur Pragenses Hussitæ, se edere & tenere, *quòd Christus verus Deus & ve-s homo est in Sacramento visibili Eucharistiæ secun-m suam propriam naturam & substantiã corpoream, secundum ejus naturalem essentiam, eamdem peni-s in numero, quam sumpsit de Virgine Maria, & undùm quam residet in cœlo ad dexteram Patris, cui eodem Sacramento honor, cultu, genuflexione, ado-tione, luminum accensione, & aliarum veneratio-m exhibitione debet deferri.* In aliis verò sequen-ous Articulis Pragenses Hussitæ constantèr pro-entur, se admittere septem novæ legis Sacra-enta, Purgatorium, Orationem pro Defunctis, itum, & ordinem, qui observatur in Missæ Sa-ificio, in Vesperis, & aliis Officiis Divinis; Je-nia Ecclesiæ, Festivitates Sanctorum, Horas anonicas à Clericis persolvendas, & obedien-am, quæ Episcopis præstari debet. Quæ cùm a sint, facilè concludere potes, quàm perperàm utherani & Calvinistę asserant, se cum *Joanne us*, quem ceu veritatis testem venerantur, & cum ejus

ejus Discipulis convenire; quàm falsò suarum Pseudo-Ecclesiarum à *Joanne Hus*, ejusque Discipulis Origines aut successiones deducant, quibus cum in præcipuis Fidei suæ Dogmatibus nullatenùs consentiunt: quàm denique ab Ecclesiæ Romanæ communione injustè recesserint propter hæc ipsa doctrinæ Capita, quæ *Joannes Hus*, quem Christi Martyrem, & donis Spiritus Sancti plenum appellare non verentur, ejusque Discipuli, dicti Hussitę, constanter ac perseveranter propugnarunt. Plura in hanc rem legesis apud illustrissimum Dominum *Jacobum Benignum Bossuet*, Episcopum Meldensem, Lib. 2. Tomi 2. *Historiæ Variationum Ecclesiarum Protestantium* à pagin. *163.* usque ad pag. *193.* Editionis Leodiensis anni MDCCX.

D. Quinam sunt isti *Thaboritæ*, contra quos Pragenses Hussitæ Articulos viginti tres condiderunt?

M. Postquàm J*oannes Hus*, in suis erroribus pertinax, vivus fuisset exustus, ejus Discipuli in duas præcipuè Sectas divisi sunt, quarum prima fuit *Thaboritarum*, qui ità dicti sunt à loco quodam naturâ munitissimo, quem ad Lusinitium amnem J*oannes Ziska*, Hussitarum Dux, armis occupavit, mœnibus cinxit, eique *Thabor* nomen indidit. Hi post *Hussi* mortem cruentum Catholicis bellum indixerunt, Templa & Monasteria diripuerunt, incenderunt, solo æquarunt, Viros Ecclesiasticos & Monachos summâ crudelitate contrucidarunt, frustrà se se eorum insultibus opponente *Sigismundo*, Imperatore & Bohemiæ Rege, quem pro Catholicis strenuè pugnantem J*oannes Ziska*, Hussitarum Dux, multis præliis lacessivit, & ad pacem com

mpulit indecoram. Hæc Thaboritarum Secta, ortuo *Ziska*, eorum Duce, in duas factiones di- sa est. Alii vetus Thaboritarum nomen retinen- s, *Procopium Magnum* sibi Ducem præfecerunt. ii nullum inveniri posse dictitantes *Ziskæ* parem, e *Orphanos* appellavere. Altera præcipua Hus- arum Secta fuit *Callixtinorum*, qui ita sunt appel- i, quòd, missis aliis *Wicleffi*, & *Hussi* erroribus os acritèr Thaboritæ propugnabant, assererent, ommunionem sub utraque specie esse populo fi- li omninò necessariam, ac pro solo Calice obti- ndo solliciti essent, illum passim in parietibus, in xillis, in templis depingentes, undè orta occa- Poëtarum uni de illis dicendi:

Tot pingit Calices Bohèmorum terra per Vrbes,
Vt credas Bacchi Numina sola coli.

Hi Hussitæ, dicti *Callixtini*, damnabant erro- s, quos alii Hussitæ, dicti *Thaboritæ*, tuebantur, videre est in viginti tribus illis Articulis, quos explicandam fidem suam contra Thaboritas iderunt, & solùm ab Ecclesia Romana dissentie- nt in quatuor Articulis, quorum primus erat de ommunione divinæ Eucharistiæ, quam sub utra- e specie, panis videlicèt, & vini, his omnibus, i salvi esse velint, necessariò sumendam affirma- nt. Alter erat de Civili Dominio, quod Cleri- s Divinâ Lege interdictum dicebant. Tertius erat Prædicatione Verbi Dei, quam liberam, omni- isque indiscriminatim permissam arbitrabantur. ostremus erat de publicis delictis, quæ nullâ ra- one toleranda putabant, etiam majoris mali vi- ndi gratiâ. Hos quatuor Articulos *Callixtini*, l Ecclesiæ unitatem redire volentes, proposue- runt,

runt Epiſcopis in Concilio Baſileenſi congregati qui eis poteſtatem fecerunt ſub utraque ſpeci communicandi, eâ tamen lege, ut alitèr agent non damnarent, & Communionem ſub utraqu ſpecie omnibus promiſcuè fidelibus à Chriſto D mino præceptam eſſe non aſſererent. Sic pax cc fecta eſt, editumque publicum Inſtrumentum, c ctum *Compactata*. Hoc tamen fœdus recuſaru alii Huſſitæ, dicti *Thaboritæ*, & *Orphani*. Imm Huſſitæ, dicti *Callixtini*, fœdus, quod in Con lio Baſileenſi inierant, citò abruperunt, quip qui ad ſuum ingenium redeuntes, Communion ſub utraque ſpecie omnibus adeò neceſſariam eſſ pertenderunt, ut pueris recens Baptizatis Calice porrigerent, invitos quoque & non poſtulantes Calicem adigerent, & his, qui illum ſuſcipere nuebant, Sacramenta Eccleſiæ, Sepulturam, p blicoſque honores per injuriam adimerent. Il ſtriſſimus D. *Boſſuet*, Epiſcopus Meldenſis, oſte dit loco ſuperiùs à me laudato, Huſſitas, dict *Callixtinos*, excepto Articulo de neceſſitate Co munionis ſub utraque ſpecie, in aliis Fidei doct næ Capitibus cum Eccleſia Romana conſenſiſſ Quam conſenſionem cùm nonnulli ex illis æger mè ferrent, contra Eccleſiam Romanam, ſub ſp cioſo novæ reformationis obtentu, latrare cœp runt, Summi Pontificis authoritatem ac Prin tum negarunt, Miſſæ Sacrificium, tanquàm ſac legum ritum, repudiarunt, Tranſubſtantiatione Purgatorium, preces pro Defunctis, cultum invocationem Sanctorum exploſerunt, Baptiſmu extra ſuam Sectam collatum, nullum & irritun eſſe dixerunt, unde eos, qui ſuæ Sectæ nomen da

vo

olebant, denuò baptizabant. Hi à Callixtino-
um ſocietate ſeſe omninò ſeparantes, novam an-
o MCCCCLXVII. Sectam conflarunt, dictique ſunt
ratres Bohemi, qui *Joannis Hus* diſcipulos ſe eſſe
loriabantur, quique poſteà amplexi ſunt errores
utheranorum, & Zuinglianorum, quibuſcum an-
o MDLXX. in Concilio Sandomirenſi in Polonia
edus ac ſocietatem inierunt.

D. Necdùm, ut candidè fatear, capio, cùr
oannes Hus, qui, ut mox obſervaſti, Tranſub-
antiationem, ut fidei dogma, admittebat, *Joan-*
em Wicleffum, qui Tranſubſtantiationem apertè
ficiatus eſt, plenis buccis laudaverit, & habue-
t tanquàm Martyrem, & veritatis Magiſtrum?
ùr etiam *Callixtini*, Diſcipuli *Joannis Hus*, qui,
ut itidèm obſervaſti, excepto Articulo de neceſ-
ate Communionis ſub utraque ſpecie, in aliis fi-
i dogmatibus cum Eccleſia Romana conſentie-
nt, eumdem *Wicleffum*, cujus impiam doctri-
m improbabant, velut Martyrem, & eximium
angelii præconem, ſummâ veneratione proſe-
erentur? Cùr denique Fratres Bohemi, qui Miſ-
n, ut ſacrilegum ritum, rejiciebant, & Tran-
ſtantiationem negabant, gloriarentur, ſe Du-
m ac Magiſtrum habere *Joannem Hus*, eumque
ù Martyrem, & Bohemiæ Apoſtolum venerarен-
; quem tamen certiſſimè conſtat Tranſubſtan-
tionis dogmatis aſſertorem fuiſſe, eumque Miſ-
n ad extremam uſque vitæ ſuæ periodum, ut fit
Eccleſia Romana, celebraſſe, ſicut ex coævis
riptoribus, ex luculentis teſtimoniis primorum
cipulorum *Joannis Hus*, & ex libris ipſius, qui
hùc extant, manifeſtò probat ipſemet *La Roque*,

Pseudo-Minister Calvinianus, in sua *Historia Eu. charistiæ*, quam nuperrimè legebam, Part. 2. Cap. 19 Pag. 484. Hunc, si placet, nodum dissolve.

M. Antilogias, quibus *Joannes Hus*, ejusque Sectarii se se implicabant, morari haud debes, cùm hic sit proprius Hæreticorum caracter, ac genius sibi nunquam constare, & unâ manu destruere, quo alterâ adstruunt. Putat tamen illustrissimus Dominus *Bossuet*, *Joannem Hussum*, ejusque discipulos dictos *Callixtinos*, quamvis à *Joanne Wicleffo* in dogmate de Transubstantiatione recederent, eum nihilosecius ut Martyrem coluisse, eò quòd a illum excusandum dictitarent, omnia, quæ *Joannes Wicleffus* contra hoc dogma de Transubstantiatione dixerat, aut scripserat, non assertivè, se disputationis ergò, Scholasticorum more, ab e dicta scriptave fuisse. Similiter, Fratres Bohem qui Missam, Transubstantiationem, aliaque Fid dogmata, quæ constantèr *Joannes Hus* professi fuerat, apertè negabant; eum tamen ceu Mag strum & Martyrem venerabantur, quia diceban *Joannem Hussum* cœpisse dumtaxàt Ecclesiæ refo mationem, nec ullum esse dubium, quin ea Fid dogmata, quæ ipsi negabant, improbaturus fuisse nisi ad rogum, antequàm susceptam Ecclesiæ r formationem perficere potuisset, damnatus fuiss Sic Fratres Bohemi, Sacrificii Missæ, & Transu stantiationis dogmatis osores, colebant tanqua Magistrum & Martyrem *Joannem Hussum*, quem tamen ultrò fatebantur Sacrificii Missæ & Transu stantiationis toto vitæ suæ tempore defensorem fuisse. Verùm, mittamus illos Hæreticos, q per summam insaniam *Joannem Hussum*, propugn tor

rem dogmatum, quæ ipſimet deteſtabantur, nctorum Martyrum Faſtis adſcribebant.

D. De Vvicleffiſtarum, & Huſſitarum Hæſibus ſatis hactenùs dixiſti. Alias nunc percurmus Hæreſes, quæ Sæculum Eccleſiæ decimum intum infeſtarunt.

M. Inter Hæreſes, quæ Sæculo XV. emerunt, duæ ſpurciſſimæ fuerunt, quas hìc indiſe adundè ſufficiet. Primam Hæreſim, dictam *lamitarum*, de qua egimus in Colloquio quar in Hiſtoriam trium priorum Eccleſiæ Sæculon exſuſcitavit circa annum MCCCCXX. quidam *ardus* nomine, qui ex Gallia Belgica, tranſſo Rheno, per Germaniam in Bohemiam n penetraſſet, non parvam mulierum, vironque plebem præſtigiis deluſit, ſuoſque ſectas, quos nudos incedere juſſit, *Adamitas* voit, & occupatâ Inſulâ quâdam amne Luſinico ctâ, Filium Dei ſe dixit, & *Adam* nuncupa. Connubia his ſectariis promiſcua erant, nque aliquis inter illos libidine incenſus in lierem exardeſcebat, eam manu prehendebat, ectæ Principem adiens: *in hanc*, inquiebat, *itus meus concaluit*. Cui reſpondebat ille: *creſcite, & multiplicamini, & replete terram.* gitioſam ac propudioſam illorum Sectariorum m exhorruit *Ziſka*, Dux quamvis ſceleratus ſſitarum, qui Thaboritæ dicebantur, ducto in eos exercitu, & expugnatâ Inſulâ, quam upaverant, Adamitas omnes gladio delevit, bus tantùm reſervatis, ex quibus illius Sectæ erſtitionem cognoſceret. Multas ejuſdem imæ Sectæ mulieres ultricibus flammis addixit

Ziſka, quæ, ut refert *Æneas Sylvius* cap.41. *Hiſtoriæ Bohemicæ*; in ſua malitia & obſtinatione perſeverantes, metu ſupplicii deterritæ haud fuerunt, ſed potiùs *ridentes, cantanteſque flammarum incendia pertulere*.

Alteram Sectam non minùs turpem & obſcænam Sæculo XV. conflarunt *Guillelmus de Hildernissen* Sacerdos Monachus, & *Ægidius Cantor* Laicus, ambo ex Belgio oriundi. Aſſerebat primò *Ægidius*, ſe eſſe Salvatorem hominum, qui per ipſum viſuri Chriſtum eſſent, ſicut per Chriſtum, Patrem. Secundò, Diabolum, omneſque homines ſalutem æternam tandem conſecuturos. Tertiò, Actus carnalis copulæ, delectationes Paradiſi vocabant ambo illi ſpurciſſimi Hæretici; ac ſine peccato exerceri docebant. Quartò, Omnes actus nefarios ad divinam referebant voluntatem. Quem errorem noſtris temporibus renovarunt Quietiſtæ. Quintò, Tempus Veteris Legis, tempus fuiſſe Patris ajebant, Tempus novæ Legis Filio; tempus proximum, quod *Eliæ* tempus appellabant, Spiritui Sancto attribuebant. Sextò, Orationes, Jejunia, Eccleſiæ præcepta, Caſtitatem & Continentiam averſabantur, nullamque in mundo Virginem eſſe effutiebant, præter unam cui *Sapientiæ* nomen. Circà Purgatorium quoque & Infernum contraria Eccleſiæ dogmata propugnabant. Præter illos craſſiſſimos errores, alios ſequentes docuit *Guillelmus de Hildernissen*. Affirmabat ſiquidem primò, quidquid agit homo, id non cedere ad ſalutem vel damnationem; quia Paſſio Chriſti ſatisfaceret pro omnibus. Secundò Aſſerebat, hominem exteriorem non maculari

in

teriorem. Quem errorem Quietistæ nostri temporis adoptarunt. Tertiò ajebat, Deum esse ique in lapide, in membris humanis, in Infer-, sicut in Sacramento Altaris. Quartò, Negat Resurrectionem mortuorum, eò quòd dice-:, eam in Christo factam esse, cujus membra nus, cùm Caput sine membris non surrexerit. os, aliosque non minus absurdos errores *Guilmus de Hildernissen* ejuravit coràm *Petro de Alco* Episcopo Cameracensi, & Priore FF. Prædi-:orum Conventus S. *Quintini* in Picardia, Hæicæ pravitatis Inquisitore, die XII. mensis Ju- anni MCCCCXII. illosque deindè Cameraci, & ixellis publicè revocavit. Infeliciorem sortem ctus est *Hermanus Ruissvich*, alter Sæculi XV. reticus, natione Batavus, qui in multos erro- olim lapsus, palinodiâ cantatâ, perpetuo cere damnatus fuerat anno MCCCCXCIX. sed in- evadens, & in priorem vesaniam relapsus, pe-es quàm antehàc blasphemias evomuit, ob is Hagæ tandem captus ab Hæreticæ pravitatis juisitoribus, traditus est sæculari Magistratui, vivus exustus anno MDXII. Hic autem execran-; istos sparsit errores. Primò, asserebat, *Anos à Deo creatos non esse*. Secundò, *Animam si-l cum corpore interire*. Tertiò, *nullum esse Inium*. Quartò, *materiam, ex qua elementa facta t, non esse à Deo factam, sed ipsi coæternam*. intò, *Christum fuisse stultum, & simplicem, phanicum, ac seductorem hominum; damnasse univer-i mundum, & neminem salvasse*. Sextò, *quæcum-: Christus gessit, humano generi, & rectæ ratione contraria, proindèque ipsum Omnipotentis Dei*

Filium non esse. Septimò, *Mosem à Deo modo visibili legem non accepisse, nec facie ad faciem cum eo locutum*. Octavò, *Fidem nostram fabulosam esse, fatuam Scripturam, ficta Biblia, delirum Evangelium*. Nonò, *Evangelium falsum esse, quòd qui potuit creare mundum sine Incarnatione, eumdem quoque salvare sine Incarnatione potuerit*. Has detestabiles blaphemias protulisse non contentus scelestus ille hæreticus, voluit etiam moriens certum insaniæ suæ præbere argumentum. Ad rogum quippe damnatus, & ad Palum jam alligatus, læto hilarique vultu ad populum conversus, ait, *se Christianum natum esse, sed jam à Christianismo descivisse quòd Christianos amentissimos judicaret*.

D. Hujus delirantis Hæretici, suoque pede alios metientis blasphemiæ, non alio quàm igni supplicio expiari debebant. Sed istos infames & omnium scelerum, libidinumque maculis notatos hæreticos relinquamus, & errores aliorum Hæreticorum, qui Sæculo XV. prodierunt, percurramus.

M. Silentio hìc prætermittere haùd possum aliam turpissimam, quæ Sæculum XV. infestavit Hæresim *Fossariorum*, qui ita fuerunt nuncupati quòd in fossis & speluncis nocte convenirent, & promiscuâ libidine, more brutorum, se commiscerent. Hujus propudiosæ Hæresis, quæ in Bohemia præsertim grassata est, meminit *Trithemius* in Chronico-Spanheimensi his verbis: *His temporibus multiplicati fuerunt Hæretici in Bohemia, qui vulgò Fossarii nominantur, propterea quòd in fossis & occultis speluncis nocte conveniunt, turpitudinem sine differentia personarum, more bestiarum, exercentes*

q

ui Ecclesiam Dei & Ministros ejus contemnunt, Sa-'amenta irrident, infinitos scaturientes errores. Cre-it hoc nefandissimum hominum genus, & mirum modum quotidiè augetur, in tantum, quòd nume-us eorum major novemdecim millibus fuit inventus. ed & nobiles, atque potentes quamplures in Regno obemiæ ad eos turpissimos Hæreticos declinarunt, è ibus unus, Christophorus nomine, Vir nobilis & ves, quadraginta florenorum millia inter eosdem ereticos pro eleemosyna distribuens, unus ex eis fa-us est. Posteà, describit idem Author superlti-ones & execrationes, quibus illi Hæretici eos itiabant, qui nefariæ illorum Sectæ nomen da-int: *Quicumque*, inquit, *in illam secretam in-omitti societatem exoptat, primùm aliquo celebran- Catholico Sacerdote Ecclesiam ingreditur, & stans angulo, vel secreto aliquo loco per totam Missam erba quædam contumeliosa (quæ nos propter infir-os exprimere non decet) contra Sacramenta loqui-r sub silentio, cum intentione sibi à docente propo-a, quibus post finem Missæ completis, Musca magni rporis advolat, & pennarum strepitu significans, adesse præsentem, oris introitum petit, at verò ox, ut ille os suum aperuit, ingreditur illa, & ho- spiritu diabolico impletur, efficiturque in ea Secta ctus mirabiliter astutus. Verùm, ipsi Muscam illam, n Dæmonem, sed Spiritum Sanctum esse confirmant, ii in eos, ut veros Apostolorum imitatores, sicut die Pentecostes, in illos quondàm descendens, eru-tos faciat & constantes; & reverà non constantes, d pertinaces sunt, nec ullis tormentorum generibus suis erroribus ad rectam fidem reduci unquam potue-int &c.* Sic Diabolus, infensissimus generis humani

hostis, miseram illam gentem deludebat, decipiebat, & in ea turpissima Hæresi adeò confirmabat, ut nec disputationibus nec suppliciis ad Catholicam fidem revocari posset. Sed, missis illis impuris & obstinatis Hæreticis, breviter nunc expendamus errores, quos nonnulli in Galliis Sæculo Ecclesiæ decimo quinto procuderunt, quosque Sacra Facultas Parisiensis Censuris confixit.

D. Percense, quæso, juxtà ordinem Chronologicum, illos errores in Galliis Sæculo Ecclesiæ decimo quinto sparsos, unà cum Censuris, quibus à Sacra Facultate Parisiensi fuerunt proscripti.

M. Pluribus erroneis propositionibus, quas Sæculo XV. confixit Sacra Facultas Parisiensis, occasionem dedit acerrima illa æmulatio, quæ extitit Parochos, seu Presbyteros Sæculares, inter & Religiosos Mendicantes. Parochi siquidem, suæ jurisdictionis retinendæ tenacissimi, Religiosis Mēdicantibus negotium facessebant, & ne juribus ac privilegiis, quæ ipsis Romani Pontifices concesserant, fruerentur, omnem conatum & industriam adhibebant. Versâ vice, Religiosi Mendicantes pro defensione jurium ac Privilegiorum suorum strenuè decertantes, Parochorum jura impetebant, eorumque jurisdictionem pro viribus elevabant. Inter illos, F. *Joannes de Gorello*, Ordinis FF. Minorum, anno MCCCCVIII. in Actu, ut vocant, Vesperiarum, quem in Academia Parisiensi propugnavit, has quinque propositiones tuendas suscepit. Primò, *quod Sacramentum Pœnitentiæ nihil agit in habente gratiam virtute Sacramenti, quia Sacramentum Pœnitentiæ non respicit prin-*

ncipalitèr, nisi. expulsionem culpæ. 2. *Quòd debitè nfessus non potest obligari, ut iterùm confiteatur ean peccáta.* 3. *Quòd Curatis non competit, ut tasunt, prædicare, confessare, extremam Unction dare, Sepulturæ dare, Decimam recipere.* 4. *Frabus, seu Religiosis Mendicantibus competit princiliùs, vel essentialiùs prædicare, Confessiones aue, quàm Curatis.* 5. *Quòd Curatis habentibus ficienter aliundè, non licet recipere Decimas ad ım proprium, immò sacrilegium committerent.* ıs quinque Propositiones damnavit Sacra Facul; Parisiensis die 2. mensis Januarii an. MCCCCVIII. egitque prædictum F. J*oann*[illegible]*m de Gorello* ad Paıodiam decantandam, ut videre est apud *Egasm Bulæum* Tomo v. *Historiæ Universitatis Parinsis* ad annum MCCCCVIII. pag. 189. 190. & 191. ınnulli alii Religiosi Mendicantes J*oannis de Golo* vestigiis insistentes, atque Parochorum Jura Hierarchiam Ecclesiasticam labefactare molien;, ab eadem Sacra Facultate Parisiensi fuerunt ımnati; videlicet J*oannes Sarrazin*, Ord. FF. Prçcatorum, anno MCCCCXXX. *Nicolaus Quadrigaıs*, Ordinis Eremitarum S. *Augustini*, anno CCCXLII. J*oannes Bartholomæus*, Ordinis FF. Mirum, anno MCCCCLI. J*oannes Meunier*, Ordinis .Prædicatorum anno MCCCCLXX. J*oannes Angeli*, rdinis FF. Minorum, anno MCCCCLXXXIII. Conium etiam Basileense damnavit septem propositiones, quas quidam ex Ordinibus Mendicantium eligiosi homines in Taurinensi præsertim & stensi Diœcesibus anno MCCCCXLIII. docuerant prædicarant, quarum prima his verbis concea erat: *Parochiani non tenentur de jure Dominicis diebu*

diebus & solemnibus Missas in propriis Ecclesiis P: rochialibus audire, sed ubi pro sua devotione malu rint, prætermissis suis Parochiis, neque hæc libert ipsis adimi potest à Synodalibus Constitutionibus. S cunda: *Parochiani suis Curatis illis diebus non t nentur ad oblationem faciendam, sed in voluntate dantis est cui velit, oblationem facere.* Tertia: *O noxius quavis causa ut Missas celebrari curet pro vis, & defunctis, non satisfacit debito suo si per C ratum Sacerdotem id fieri curet, quoniam ratione l neficii ad id est obligatus.* Quarta: *Decimarum so tio, etsi de præcepto sit, non tamen de præcepto est sit solvenda: Liberum igitur est omnibus, cui veli eas solvere, vel in opera pietatis pro arbitrio imp dere.* Quinta: *Morientes in habitu & Profession Ordinis Minorum, ultrà annum pœnas Purgatorii patiuntur: quoniam B. Franciscus ex divino Priv gio quotannis ad Purgatorium descendit, Profe resque omnes sui Ordinis ad Cœlum secum deduc* Sexta: *Fratres Mendicantes, etiam non præsent Ordinariis, omnium Confessiones audire possunt, qui apud eos sunt confessi, non tenentur etiam seme anno confiteri proprio Sacerdoti, nec petere confit di veniam.* Postrema: *Episcopi Diæcesani, etian suis Synodis, non possunt sibi reservare absolutio aliquorum criminum, præter casus in Jure expres* Has Propositiones ut falsas, erroneas, scanda sas, & Sacræ Hierarchiæ perturbatrices pros psit Synodus Basileensis Decreto edito pridiè I Februarii anni MCCCCXLIV. sicut refert *Augusti Patricius* in Historia Conciliorum Basileensis Florentini Cap.CXXXVII. His erroribus occa nem, ut mox diximus, dedit ea, quæ Sæculo X

ter Presbyteros Sæculares, ſeu Parochos, & ꞉ligioſos Mendicantes ferbuit æmulatio, quam omninò tolleret *Sixtus IV.* Pontifex Maximus, concordiam Religioſorum cum Clero ſtabili- ꞉', Diploma Pontificium anno MCCCCLXXVIII. videre eſt apud *Odoricum Raynaldum* ad hunc num, dedit, cujus hic tenor eſt: *Parochiani cerdotes de cætero non dicant, à Mendicantibus hæ- ſes proceſſiſſe, cùm in veritate fides noſtra ſit illumi- ta, & Eccleſia exaltata per eoſdem, & præſertim Ordines Prædicatorum, & Minorum, ut jura lantur. Fratres Mendicantes non prædicent, po- los Parochianos non teneri audire Miſſam in eorum rochiis diebus feſtivis, & Dominicis, cùm jure cautum, illis diebus Parochianos teneri audire ſſam in eorum Parochiali Eccleſia, niſi forſan ex ieſta cauſa ab ipſa Eccleſia ſe abſentarent, quodque am nec Fratres, nec Curati inducant aliquo modo icos ad eligendam ſepulturam apud eos, & benè ca- ant propter pœnas, quas imponunt Canones, cum liberum. Etiam ipſi Mendicantes deſiſtant prædi- e, quòd Parochiani non ſint obligati, ſaltem in ſchate, proprio confiteri Sacerdoti, quia de jure etur Parochianus, ſaltem in Paſchate, proprio con- ꞉ri Sacerdoti; Per hoc tamen ipſi Fratres Mendi- ntes non cenſeantur excluſi, quominùs ſecundùm is communis, & privilegiorum eiſdem conceſſorum poſitionem, Confeſſiones audire, & pœnitentias in- ngere valeant. Etiam de cætero inter ipſos Fratres endicantes, & Curatos, quoad effectum prædicandi, oras cantandi, & campanas pulſandi, ſervetur con- ꞉tudo antiqua....... Etiam ipſi Fratres in ſer- onibus non detrahant Prælatis, & Rectoribus Paro- chia-*

chialium Ecclesiarum, nec populos à suarum Ecclesia rum Parochialium, frequentia & accessu abstrahan sive retrahant quoquo modo. Utinam! huic Ponti ficio Diplomati, quod ad tollendum rixarum inte Ministros Altaris fomentum sapientissimè editu est, parêrent omnes tàm Religiosi, quàm Pre byteri Parochiales, & punirentur illi, qui etiam nùm rixas fovent, eis fovendis calamum acuun veteres Ordinum Religiosorum discordias nov quotidiè libellis, & historiis refricant & exasp rant, Regularium Privilegia à Sancta Sede co cessa, & non revocata, tanquàm contraria E clesiasticæ Hierarchiæ impugnant, quodque gr vius est, in vulgus spargunt propositiones ab Al xandro VIII. proscriptas, & his verbis conce tas: *Confessiones apud Religiosos factæ pleræque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ. Parochianus p test suspicari de Mendicantibus, qui eleemosynis co munibus vivunt, de imponenda nimis levi & inco grua Pœnitentia, seu satisfactione, ob quæstum, lucrum subsidii temporalis*. Sed, missâ illâ Par chos inter & Religiosos Mendicantes invidio lite, quæ enatis hinc indè erroribus occasionem dedit, alios percurramus errores, quos Sæcu XV. damnavit sacra Parisiensis Facultas. An MCCCCLXXXVI. damnavit Facultas Parisiensis di x. Aprilis duodecim propositiones *Joannis Ma chand*, Minoritæ Byzuntini, qui inter cæteras ali ineptias asserebat, locum, è quo *Lucifer*, ob sup biam, dejectus est, Sancto *Francisco* fuisse præp ratum, & ab illo, in præmium ejus humilitatis, q omnes alios Sanctos superavit, esse occupatum. Sanctum *Franciscum* esse alterum Christum, ali

gr

n Filium Dei, ejus conceptionem per Angelum atri ipsius fuisse prædictam, non secùs ac Chri- Domini conceptio fuit B. *Mariæ* Virgini per ngelum nunciata: S. *Franciscum* quotannis in rgatorium descendere, indèque omnes sui Or- nis Professores eruere & in Cælum deducere, n secùs ac Christus Dominus ascendens in Cæ- n Patriarcharum animas è Limbo ereptas se- m perduxit. Has, & similes ineptias, duode- n propositionibus cōtentas, damnavit Parisiensis cultas, quæ etiam eodem anno, seu die sextâ nii anni MCCCCLXXXVI. proscripsit novem pro- sitiones *Joannis Lallier*, ejusdem Facultatis Pa- iensis Theologi Licentiati, qui negabat Romani ntificis Primatum, potestatem & jurisdictio- m Episcoporum, quibus simplices Presbyteros uabat, cœlibatum Sacerdotum, Canonizatio- n Sanctorum, præceptum jejunii tempore Qua- agesimali observandi, & perpetuitatem Eccle- Romanæ, quam, à tempore *Silvestri* Romani ntificis, non Ecclesiam *Jesu Christi*, sed *Cæsaris*, pellari debere, impiè effutiebat. His erroribus debat *Joannes Lallier*, plus fidei tribuendum n esse Vitis Sanctorum, quàm Chronicis Re- m Franciæ; & potiùs credendum esse, Sanctum *anciscum* nunc cum *Lucifero* pœnis Inferni esse dictum, quàm eum nunc in Cœlis occupare lo- m, à quo *Lucifer* post suum lapsum ad Inferos it præcipitatus. Alias Censuras, quas Sæculo V. tulit Sacra Facultas Parisiensis contra Astro- giam judiciariam, contra Orationem supersti- osam adversùs Pestem, & contra quasdam pro- ositiones de Incarnatione; refert *Egassius Bulæus*

Tomo

Tomo v. *Historiæ Universitatis Parisiensis*, ubi eas si tibi per otium liceat, legere poteris. Hic dumtaxat velim observes, Sacram Facultatem Parisiensem sub finem Sæculi XV. seu anno MCCCCXCVII Statutum edidisse, quo vetuit, ne quis deincep publicè sustineret, *Mariam* Virginem fuisse conceptam in peccato Originali, sancivitque, neminem in posterum in sinum Academiæ, & præcipu in Ordinem Theologorum assumptum iri, qui non jurasset, se immaculatam B. *Mariæ* Virginis Conceptionem propugnaturum, sicut, post *Trithemium* in Chronico Spanheimensi, refert *Egassius Bulæu* Tomo v. Historiæ Universitatis Parisiensis ad hunc annum MCCCCXCVII. Pag. 815. Ex quo, u obitèr dicam, facilè refellitur *Lucas Wadinghus* qui in Annalibus FF. Minorum asserit, *Joannem Scotum* Minoritam, qui Sæculo XIV. floruit, sui disputationibus pellexisse Universitatem Parisiensem ad condendum illud Decretum, qu cavit, ne ad ullos Gradus Scholasticos admitteretur, qui priùs non jurasset, se defensurum Beatan Virginem Mariam à primigenia Protoparenti labe fuisse prorsus immunem. In hac, inquam narratione *Lucam Wadinghum* rem acu non tetigisse, & conditi illius decreti tempus non rectè indicasse, facilè evincitur. Primò, quia mo laudati *Trithemius*, & *Egassius Bulæus* hoc Sacræ Facultatis Parisiensis Decretum de propugnand opinione Conceptionis immaculatæ *Mariæ* Virginis referunt ad annum MCCCCXCVII. ac subinde apertè innuunt, illud longè post *Joannem Scotum* fuisse publicatum, cùm *Joannes Scotus* ex hac vita migrarit anno MCCCVIII. Præterea, hoc De

cre

tum Facultatis Parisiensis de tenendâ sententiâ
nceptionis Immaculatæ *Mariæ* Virginis editum
ntaxat fuit post Concilium Basileense, quod
ebratum fuit anno MCCCCXXXI. In eo siquidem
creto, ut videre est apud *Egassium Bulæum* loco
ı citato, Doctores Facultatis Parisiensis hæc
bent: *Quæ sententia* (seu de Conceptione *Mariæ*
rginis) *paucos post annos in Sacro Basileensi ple-*
io Concilio post longam ejus quæstionis disputatio-
n, gravissimamque deliberationem, Spiritu Sancto
pirante placuit, ut eam tandem doctrinam, quæ
itissimam Dei Genitricem Mariam, cùm concipe-
ur, ab omni prorsùs peccati originalis labe, spe-
'i singularique Dei gratia fuisse liberam asserue-
& docuerit, tanquam piam, Ecclesiastico cultui,
ei Catholicæ, rectæ rationi, & Scripturæ Sacræ
sonam, ab omnibus Catholicis approbandam, am-
ctendam, & tenendam definierit &c. Ex quibus
bis Sole clariùs patet, hoc Sacræ Facultatis
risiensis Decretum de tenendâ opinione imma-
atæ Conceptionis *Mariæ* Virginis fuisse editum
t celebrationem Concilii Basileensis, adeòque
t obitum *Joannis Scoti*, cùm Basileense Conci-
n, ut mox observavimus indictum sit anno
CCCXXXI. & *Joannes Scotus* vitâ functus sit an-
MCCCVIII. Tertiò, si Facultas Parisiensis jam
culo XIV. alumnos suos ad Beatissimæ Virginis
maculatam Conceptionem propugnandam ob-
nxisset, omni procul dubio *Petrus de Alliaco*
Tractatu edito contra *Joannem Montesonum*,
ominicanum, Sacræ Facultatis Parisiensis Do-
orem Theologum, cujus quatuordecim propo-
ones contra opinionem de Immaculata Con-

ce-

ceptione Virginis *Mariæ* damnavit Sacra Facult
Parisiensis, absque dubio, inquam, *Petrus de A*
liaco in hoc Tractatu objiecisset *Montesono* solei
nis violationem Juramenti, quo Academia Pa
siensis suos alumnos ad piam opinionem de I
maculata Dei-paræ Virginis Conceptione prop
gnandam adstrinxisset. At ne semel quidem
nuit *Petrus de Alliaco*, aliquod Sacræ Faculta
Parisiensis Decretum, aut Juramentum editum
aut præstitum fuisse, immò quæstionem hanc i
utramque partem eâ tempestate in Academi
Parisiensi probabilitèr ventilatam fuisse ape
significat. Id etiam evidentèr supponit Facul
Parisiensis in sua Censura, quâ *Joannis Montes*
decimam propositionem damnat *tanquam fals*
scandalosam, piarum aurium offensivam, & præs
ptuosè assertam: non obstante probabilitate quæs
nis, Utrùm Beata Virgo fuerit concepta in pecc
originali? Quæ verba planè indicant, tunc li
rum fuisse Sacræ Facultatis Parisiensis alumnis
ista quæstione probabiliter in utramque parte
disputare, ac proindè nullam adhuc Sæculo X
Juramenti formulam de piâ opinione Immacul
Conceptionis Virginis tenendâ Baccalaureis,
Doctoribus Theologis fuisse à Sacra Faculta
Parisiensi præscriptam. Quæ cùm ita sint, ne
non videt, hallucinatum fuisse *Lucam Wadingh*
dùm in Annalibus FF. Minorum scripsit, *Joan*
Scotum suâ disputatione impulisse Sacram Fa
tatem Parisiensem, ut religionem Juramenti,
propugnanda piâ opinione Immaculatæ Co
ptionis *Mariæ* Virginis, suis alumnis impone
cùm tamen id solùm contigerit longè post

m *Scoti*, hoc eſt, anno milleſimo quadringenteno nonageſimo ſeptimo.

D. Hunc Anachroniſmum, quamvis haùd vem, *Lucæ Wadingho*, gloriæ ſui Doctoris ſubti- extollendæ percupido, ultrò condonemus; & riem reſumamus errorum, qui Sæculo XV. fuent ab Eccleſia profligati.

M. Multi errores in Concilio Conſtantien- præter Vvicleffiſtarum,& Huſſitarum Hæreſes, erunt damnati, inter quos primùm illos referm,in quos *Matthæus Grabon*, Ordinis Prædicarum Profeſſor, Conventus Vviſmarienſis, Marburgenſis Diœceſis, Provinciæ Saxoniæ, lapſus t, dùm *Fratres vitæ Communis*, ſeu eorum Inſtitum, qui nullam Regulam, nullumque Ordi- m ex approbatis ab Eccleſia profeſſi vivebant, mio æſtu impugnavit. Erant autem errores ex *rabonis* libro excerpti viginti quinque, quos hìc igillatim recenſebo. I. *Proprietas temporalium rum ſtatui ſæculari eſſentialiter eſt annexa*. II. *Nuls ſine peccato poteſt illud abjicere, quo retento, teſt convenientèr vivere ſecundùm ſtatum ſuum*. I. *Omnes peccant, qui bona ſua ſimpliciter in eleeoſynam largiuntur propter Chriſtum*. IV. *Abditionem omnium propter Chriſtum nullus facere teſt extrà veras Religiones manendo ſine peccato ortali: & dico veras Religiones per Sedem Apoolicam approbatas*. V. *Papa non poteſt diſpenſare im Sæcularibus, ut omnibus in ſingulari careant*. VI. *i Papa poſſet alicui concedere hoc, tunc poſſet ei ncedere propriæ vitæ ſubtractionem, quod eſt con- a Præceptum Decalogi*: Non occides. VII. *Religioſus non poteſt ſine peccato mortali abdicare volun-*

tatem habendi communia, quandò actu talia non h[...] bet. VIII. *Quòd aliquis sit voluntariè pauper prop[...] Christum, in Sæculo manens, omninò nihil habendo [...] singulari, nec etiam ipsam voluntatem habendi p[...] pria, includit omni tempore contradictionem.* I[...] *Nullus potest paupertatis consilium meritoriè obs[...] vare, nisi fuerit in statu Spiritualis perfectionis, s[...] veræ Religionis. Dico autem veram Religionem [...] secundo modo dictam Religionem.* X. *Reputante[...] benè facere assumendo paupertatem, quæ est Sal[...] toris consilium, remanendo in statu sæculari, p[...] cant mortaliter.* XI. *Abdicare omnia, eti[...] propter Christum, nisi veram & approbat[...] Religionem ingrediatur, est sibi & suis, quorum c[...] sibi incumbit, vitam subtrahere; quod est hom[...] dium committere tot hominum, quot ejus curæ [...] duntur.* XII. *Credentes se mereri vitam æternam [...] abdicatione, credunt se posse mereri vitam ætern[...] mortaliter peccando.* XIII. *Effundi omnes opes s[...] ab his, qui volunt in sæculo manere, reducitur [...] immediatè ad illud præceptum:* Non occides. X[...] *Dicens omnia meritoriè esse abjicienda propter C[...] stum, remanenti in sæculo, est hæreticus judican[...]* XV. *Nullus potest meritoriè & secundùm Deum [...] dientiæ, paupertatis, & castitatis consilia extra v[...] & approbatas Religiones manendo, adimplere.* X[...] *Tria Salvatoris consilia sic sunt concatenata, ut [...] paupertas meritoria, in quantum est Salvatoris c[...] lium, invenitur, oportet ut necessariò alia duo, [...] cet Castitas & Obedientia inveniantur, quæ à [...] pertate separari non possunt.* XVII. *Matronæ [...] mulieres communem vitam ducentes, insimul [...] morantes, Beguttæ vulgariter nuncupatæ, quo[...]*

e errores non tenentes aut prædicantes, ſeu aliàs de roribus vel hæretica pravitate non ſuſpectæ, æternæ mnationis ſunt filiæ, & earum ſtatus eſt prohibitus damnatus. XVIII. *Peccant, qui propria ſua reſi-ant, non intrantes Religionem approbatam.* XIX. *n licet Presbyteris, & Clericis communem vitam cere, niſi in Religione approbata, ſub pœna peccati rtalis.* XX. *Peccant omnes, qui fovent conſilio & xilio communem vitam ducentes extra Religionem probatam.* XXI. *Excommunicati ſunt omnes com-nem Vitam ducentes extra Religionem approba-n.* XXII. *Similitèr excommunicati ſunt illi, qui am communem extra Religionem approbatam du-tibus præbent eleemoſynas. Et qui tales fovent ſilio & auxilio, vel defenſione, ſimiliter ſtant & t in ſtatu perpetuæ damnationis: & niſi de ejuſ-di exceſſibus eorum magna contritione pœnituerint, vitam æternam non poſſunt pervenire, neque ſalvi manere.* XXIII. *Omnes vitam communem ducen- extra Religionem approbatam, ſunt illi, à qui-s Salvator noſter præcipit eſſe abſtinendum, & tan-am à falſis Prophetis attendendum.* XXIV. *Quili- faciens contra jura Canonica peccat mortaliter.* XV. *Nullus corpore validus, abſque communi uti-ate & neceſſitate poteſt extra veras Religiones ſine ccato eleemoſynas Chriſti Fidelium tollere.* Hæ vi-nti quinque *Matthæi Grabonis* propoſitiones ad oncilium Conſtantienſe delatæ, agentibus præ-puè *Petro de Alliaco*, Cardinali Cameracenſi, *Joanne Gerſonio*, Academiæ Pariſienſis Cancel-rio, damnatæ fuerunt, quædam ut hæreticæ, æ ut erroneæ, nonnullæ ut ſcandaloſæ, & pia-m aurium offenſivæ. Cui Sententiæ *Matthæus*

Grabon summâ reverentiâ se ultrò subjecit, suc
que errores revocavit asserendo se eamdem fide
& doctrinam tenere in omnibus, quam Sancta M
ter Ecclesia tradidit & firmavit. Ejus revocati
& Censuræ his viginti quinque propositionibus
Petro de Alliaco, & *Joanne Gersonio* inustæ, habe
tur inter ipsius *Joannis Gersonii* Opera Tomo
Editionis Parisiensis anno MDCVI. pag. 624.
Editionis Antuerpiensis anno MDCCVI. pag. 4
& 470.

Eamdem ac *Matthæus Grabon* sortem in Co
cilio Constantiensi nactus est *Nicolaus Serurari*
Ordinis Eremitarum S. *Augustini*, cujus erro
circà administrationem Sacramentorum factar
à Presbyteris Concubinariis, circà cultum S
ctorum, contra pœnitentiam, & adversùs Pa
chos, atque Canonicos Regulares Ordinis San
Antonii Abbatis, fuerunt in prædicto Conc
damnati, & postea à *Martino V.* Pontifice Ma
mo, qui Censuram, quam in errores *Nicolai Se*
rarii tulerant Patres Concilii Constantiensi,
Pontificiâ auctoritate confirmavit, eumq; ad p
nodiam, & errorum abjurationem compulit.
autem errores, quos in Belgio disseminavit *N*
laus Serurarius, quosq; *Martinus V.* refert in suo
plomate, ad istos potissimùm reduci possu
In primis, docebat *Nicolaus Serurarius*, quòd
ritas est ad Deum & proximum, & non ad se ips
Secundò, *quod Deus non remisit, neque remitte*
potest culpam peccatori absque prævia contriti
Tertiò, *quòd Presbyteri publici concubinarii non*
bent auctoritatem, seu potestatem absolvendi pecc
rem, & peccator confessus Sacerdoti publico co
l

l ario recedit absque absolutione. Quartò, *quòd (ationes & preces Missales talium Sacerdotum pu- i corum concubinariorum, sunt nullius valoris, & i ssæ per tales concubinarios celebratæ pro defunctis, : vivis, sunt nullius valoris, & peccent mortali- i illi, qui per Sacerdotes concubinarios Missas ce- rari faciunt, vel illis intersunt.* Quintò, *quòd leles non teneantur semel in anno confiteri suo pro- 'o Curato, quia Religiosi præsentati sunt proprii cerdotes & veri Curati.* Sextò, *quòd mulieri non opus purificari, quinimmò, hoc, scilicèt purifi- ri, est judaizare.* Septimò, *quòd Oratio non de- t dirigi, nisi ad Deum solummodò, & non ad San-)s.* Octavò, *quòd deferre honorem feretro B. An- iii Abbatis erat crimen Idololatriæ,* & quòd *illi, i dant ad comedendum porcis bajulantibus campa- ılam Beati Antonii Abbatis, peccant mortalitèr.* is duobus Viris Religiosis, *Matthæo Graboni*, & *icolao Serurario*, quorum errores in Concilio onstantiensi fuerunt damnati, adjungi meritò ebet J*oannes Parvus*, cujus itidem errores in eo- em Concilio Constantiensi confixi sunt.

D. Quis est iste *Joannes Parvus*, cujus er- ›res damnavit Concilium Constantiense?

M. J*oannes Parvus* fuit natione Norman- us, Theologus Parisiensis, venalis homo, & in- enii ad assentationem fœdè projecti. Ille quippè orribile parricidium, quod, ut in Colloquio rimo observavimus, commisit *Joannes*, Burgun- iæ Dux, qui *Ludovicum*, Ducem Aurelianen- em, *Caroli VI.* Galliarum Regis fratrem, ac Pa- ruelem suum, immani proditione occidi cura- :it, hoc, inquam, detestandum parricidium sum-

mâ impudentiâ defendendum suscepit, & quo gravius est, ut illud parricidium vindicaret, aus est occisi *Ludovici*, Aurelianensis Ducis, famam canino dente proscindere, ejusque manes crud liùs insectari, quàm fuerat illius corpus à Sicarii confossum. Inter cætera crimina, quæ impeg occiso *Ludovico*, Aurelianensi Duci, & quib eum infamare studuit, hoc unum instar omniu fuit, quòd diceret, *Ludovicum*, Ducem Aureli nensem, Galliarum Regnum, dùm viveret, aff ctasse, eum adhibuisse Magos, variasque inca tationes ac sacrilegia, ut *Carolum VI.* Galliarum Regem de medio tolleret, & ad id exequendu fœdus cum Angliæ Rege pepigisse, graviaque exegisse vectigalia, ut, è solio deturbato *Carolo V* summâ ipse rerum solus in Regno Galliæ potir tur. Ex hoc crimine (falsò tamen, & perperà occiso *Ludovico* Duci Aurelianensi impacto) ta quam ex jacto Apologiæ pro *Joanne* Duce Bu gundiæ adornatæ unico fundamento infereb *Joannes Parvus*, non solùm pœnâ dignum non e Burgundiæ Ducem, quòd *Ludovicum*, Ducem A relianensem, occidisset, sed potiùs gratiâ, h nore, divitiis, aliisque præmiis cumulandum, ta quam tyrannidis depulsorem, & tyranni perem ptorem. Eam in rem famosum libellum, cui t tulus: *Justificatio Ducis Burgundiæ* composuit, i quo octo momentis, quæ ipse *Veritates* vocaba probandum suscipit, fas esse ac meritorium cuil bet homini privato propriâ auctoritate tyrannu occidere, ac subindè laude, non vituperio dignu esse Ducem Burgundiæ, qui id facinoris in pers na Ducis Aurelianensis perpetraverat. Mansit al

qua

iandiù abſque Cenſura, ob ſummam Burgundiæ ucis potentiam, deteſtandus libellus *Joannis arvi*, ſed tandem à ſacra Facultate Pariſienſi danatus eſt Sententiâ in ipſum latâ die XXIII. Feruarii anni MCCCCXIV. & publicè promulgatâ e XXV. ejuſdem menſis & anni. Hujus à ſacra acultate Pariſienſi ferendæ Sententiæ, quæ ab *gaſſio Bulæo* edita eſt *in Hiſtoria Univerſitatis Paſienſis*, ad annum MCCCCXV. Promotor fuit *Joan's Gerſonius*, ejuſdem Academiæ digniſſimus Canellarius, qui ex libro *Joannis Parvi* novem Aſſerones excerpſit, quas cum Cenſura Facultatis ariſienſis legere eſt Tomo I. Operum ejuſdem *erſonii*. Hunc librum etiam *Joannis Parvi* damnaunt eodem anno MCCCCXIV. *Geraldus de Monte cuto*, Epiſcopus Pariſienſis, & F. *Joannes Poleti* Hæreticæ Pravitatis Inquiſitor, Ordinis FF. Præicatorum, quorum Cenſuræ cùm Burgundiæ Dux cquieſcere nollet, res ad Synodum Conſtantienem delata eſt, agente *Joanne Gerſonio*, Pariſienſis Academiæ Cancellario, & Galliarum Regis Oraore. Nihil intentatum reliquit Burgundiæ Dux, it damnationis Sententia à Facultate Pariſienſi in ibrum *Joannis Parvi* lata, quæ in hujus Ducis opprobrium & dedecus vergebat, nulla & irrita delararetur in Concilio Conſtantienſi. Res in ea Synodo diù magnâ partium contentione hinc indè agitata eſt, tandem Seſſione XV. quæ celebrata eſt die VI. Julii anni MCCCCXV. Patres abſque ulla mentione Auctoris, aut libri, ne quæſtio facti intempeſtivè agitata novas turbas excitaret, utque Ducis Burgundiæ honori conſuleretur, damnarunt ut hæreticam illā propoſitionem, quâ *Joannes Par-*

 vus

vus asserebat, *quemlibet tyrannum posse & debere licitè & meritoriè occidi per quemcumque Vassallum suum, vel Subditum*. His porrò verbis Concili Constantiensis Decretum conceptum est: *Praci pua sollicitudine volens hæc Sacrosancta Synodus a extirpationem errorum & hæresum in diversis munc partibus invalescentium providere, sicut tenetur, & ad hæc collecta est, nuper accepit, quòd nonnullæ Asser tiones erroneæ in fide & bonis moribus, ac multipli citer scandalosæ, totiusque Reipublicæ statum & ordi nem subvertere molientes, dogmatizatæ sunt, inte quas hæc Assertio delata est: Quilibet tyrannus pc test & debet licitè & meritoriè occidi per quemcum que Vassallum suum, vel Subditum, etiam per clan culares insidias, & subtiles blanditias, vel adulatic nes, non obstante quocumque præstito juramento, se confœderatione factis cum eo, non expectata sententia vel mandato judicis cujuscumque. Adversùs hun errorem satagens hæc sancta Synodus insurgere, & ipsum funditùs tollere, præhabita deliberatione matu ra, declarat, decernit, & diffinit, hujusmodi doctri nam erroneam esse in fide & in moribus, ipsamque tanquam hæreticam, scandalosam, & ad fraudes deceptiones, mendacia, proditiones, perjuria, vic dantem reprobat & condemnat. Declarat insuper decernit & definit, quòd pertinaciter doctrinam han perniciosissimam asserentes, sunt hæretici, & tai quam tales juxta Canonicas sanctiones puniendi.* Han damnationis Sententiam, absque tamen nomine Authoris, in Concilio Constantiensi latam, sta tim ac Senatus Parisiensis accepisset, litteras Re gias triennio antè datas, die scilicet XVI. Mart anni MCCCCXIII. quibus executionem Sententiæ a

Ep

›iſcopo Pariſienſi, & à F. *Joanne Poleti* Fidei quiſitore datæ Galliarum Rex imperabat, in ommentarios, ſeu Regeſta Curiæ retulit die IV. enſis Julii anni MCCCCXVI. Hic fuit exitus, quem ndem habuit infauſtus libellus pro vindiciis ırgundiæ Ducis à *Joanne Parvi* malè conſarcitus, de quo ſi plura ſcire deſideres, legeſis Toum v. *Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis*, ubi *Egaſs Bulæus* omnia Documenta, ſeu Cenſuras, Acta, Monumenta, quæ hujus libelli à *Joanne Parvi* cubrati damnationem attinent, integra exhibet pag. 257. uſque ad pag. 264. & à pag. 269. uſque l pag. 304.

D. Fueruntne alii errores damnati in Conliis, Sæculo decimo quinto in Eccleſia celeratis?

M. Concilium Baſileenſe, quod habitum eſt nno MCCCCXXXI. confirmavit in prima Seſſione Vicleffiſtarum, & Huſſitarum Hæreſum damnaonem factam in Concilio Conſtantienſi, & Seſone XXII. proſcripſit quaſdam propoſitiones xcerptas ex libro *De Chriſto & Eccleſia* edito ab *Auguſtino de Roma*, Nazareno Archiepiſcopo aſımpto ex Ordine FF. Eremitarum S. *Auguſtini*. nter has erroneas propoſitiones, quibus liber ille catebat. Hæ præcipuè habentur. I. *Chriſtus quoidiè peccat, & ex quo fuit Chriſtus, quotidiè peccavit*. Quam tamen aſſertionem *Auguſtinus de Roma* ıon de Chriſti perſona, ſed de membris ejus ſe ntelligere fatebatur, quæ cum Capite unum Chriſtum eſſe aſſerebat. Meritò tamen hæc propoſitio n ſenſu, ut ajunt, obvio accepta, fuit damnata. II. *Non omnes Fideles juſtificati, ſunt membra*

Chri-

Christi, sed soli electi, finalitèr in perpetuum regnaturi cum Christo. III. *Secundùm ineffabilem præscientiam Dei sumuntur membra Christi, ex quibus constat Ecclesia, quæ tamen non constat nisi ex eis, qui secundùm propositum electionis vocati sunt*. IV. *Non sufficit Christo uniri vinculo Charitatis, ut aliqui efficiantur membra Christi, sed requiritur alia unio*. V. *Humana Natura in Christo verè est Christus: Humana Natura in Christo est persona Christi: Ratio suppositalis determinans Humanam Naturam in Christo non realiter distinguitur ab ipsa natura determinata*. VI. *Natura humana assumpta à Verbo ex unione personali, est veraciter Deus naturalis & proprius*. VII. *Christus secundùm voluntatem creatam tantùm diligit Naturam Humanam unitam personæ Verbi quantùm diligit Naturam Divinam*. VIII. *Sicut duæ personæ in Divinis sunt æqualiter diligibiles, ita duæ Naturæ in Christo, Divina & Humana, sunt æqualitèr diligibiles propter personam communem*. IX. *Anima Christi videt Deum tam clarè & intensè, quantùm clarè & intensè Deus videt se ipsum*. Has propositiones, & alias ex eadem radice pullulantes in prædicto libro contentas, *tanquam erroneas in fide* confixit Synodus Basileensis, Auctoris vero personæ pepercit ac præjudicare noluit, eo potissimùm nomine, quòd licèt illius Libri Author seu *Augustinus de Roma*, ad se sistendum coram Patribus Concilii juridicè vocatus fuisset, causas tamen absentiæ suæ allegaverat, & in aliquibus suis Operibus doctrinam suam Ecclesiæ irrefragabili judicio subjecerat.

D. Hi sunt igitur omnes errores, quos Sæculo XV. sparserunt Hæretici & Novatores?

M. Pro-

M. Prodierunt adhùc Sæculo XV. duo alii lovatores, quorum errores hic prætermittere on debemus. Primùs, quem jure merito Hærearchæ *Lutheri* Prodromum appellare possum, it *Joannes Ruchardus* è Westphalia superiore in ermania oriundus, sacræ Theologiæ Doctor, ii, sicut post *Trithemium* in Chronico narrat *ondanus* ad annum MCCCCLXXIX. ad revocatioem quorumdam articulorum, quos in Ecclesia ormatiensi prædicasse ferebatur, per Fidei Inuisitorem coactus est, ejus Volumina, ipso inspeante, igne combusta sunt, ipse verò ad pœnintiam peragendam in Conventum Fratrum Ereitarum S. *Augustini* relegatus, mœrore brevi onsumptus obiit. Errores istius Novatoris eo rdine recenset *Trithemius* in Chronico. *Primus rticulus, quem prædicasse ferebatur, fuit, quòd rælati Ecclesiæ non haberent auctoritatem condendi, el aliquid addendi ad ea, quæ Christus & Apostoli xere, nec Summi Pontifices talem potestatem à Chrio acceperunt. Secundus Articulus: Nulli hominum, uantumcùmque sancto, docto, vel erudito licet vera Christi, & Evangelium exponere, & quòd sacra criptura non sit per sanctos Patres, eo spiritu interretata, quo primitùs tradita, & instituta. Tertius rticulus fuit contra Papam, & auctoritatem Claium sanctæ Matris Ecclesiæ, quia dixit, Indulgenias nihil aliud esse, quàm pias fraudes & deceptiones hristianorum, eosque stultos esse & fatuos, qui pro ndulgentiis Romam pergerent, quas domi, modò si ssent verè contriti de peccatis suis cum emendandi roposito invenire potuissent. Quartus Articulus ex rimo, quòd mandata Ecclesiæ, Papæ, & aliorum*

Præ-

Prælatorum non obligant ad mortale peccatum, pro eo quòd non habeant auctoritatem legis condendæ. Quintus Articulus, quòd non sit, nec unquam fuerit originale peccatum, nec parvulos in originali concipi neque propterea damnari, se quoque nunquàm originali subjacuisse peccato. Sextus Articulus fuit, quòd omnes Presbyteri realiter sint Episcopi, & Papæ soloque nomine & hominum institutione differant quodque Papæ, Episcopi, Sacerdotes nihil conferant ad salutem, & fide, concordia & pace salvari poss sine Sacerdotibus. Septimus Articulus: Jejunium cùm non sit à Christo institutum, non obligat nos a jejunandum: Ecclesia enim obligare non potest nolen tem in eo, quod Christus non præcepit, cùm non habea auctoritatem Canones, & Leges condendi, ut in pr mo Articulo. Octavus Articulus, quòd extrema Unctio non sit Sacramentum, quia non per Christum sed per homines sit instituta, sed sit oleum, & ma neat oleum, sicut anteà fuit. Nonus Articulus fuit cùm nusquàm legatur, quòd Spiritus Sanctus procede à Filio in sacra Scriptura, sed potiùs contrarium, po tiùs est credere cum Græcis sapientibus, Spiritum San ctum à Patre tantùm & non à Filio procedere, qui Filius hoc dixit. Alios quoque plures Articulos erro neos prædicasse perhibetur, sicut de horis Canonic non dicendis, de non servandis festis, de continentia Clericorum non servanda, de benedictionibus rerum inanimatarum in Ecclesia, herbarum, luminum, aquæ Vasorum, Vestium, & similium non curandis, & ali multos, quos tamen omnes anno præscripto, seu mi lesimo quadringentesimo septuagesimo nono, *in Dominica Esto mihi*, hoc est, in Dominica Qui quagesimæ, *revocavit*. Sic *Trithemius* refert errore

Joa

oannis Ruchardi, qui in Germania Sæculo deci-
io quinto erroribus Hæresiarchæ *Martini Lutheri*
rælusit.

Alterum habuit nefariæ suæ Sectæ Præcurso-
em Sæculo decimo quinto in Hispania *Lutherus*,
idelicèt *Petrum de Osma*, seu Oxomensis Theolo-
iæ in Urbe Salmanticensi Professorem, qui anno
CCCCLXXIX. virulentum librum vulgavit, in quo
ater alios errores asserebat, non à Christo insti-
utam, sed ad hominibus invectam fuisse Con-
essionem Sacramentalem, peccataque mortalia
nâ cordis contritione; & pravas cogitatio-
es solâ displicentiâ deleri. Hos, & alios *Petri*
e Osma errores *Alphonsus Carillus*, Toletanus Ar-
hiepiscopus, post accuratum examen damnavit
atâ in ipsum Authorem Sententiâ, quam paulò
ost *Sixtus IV.* Pontifex maximus confirmavit
ditâ Romæ Constitutione v. Idus Augusti ejus-
em anni MCCCCLXXIX. in qua declaravit, *illas*
ropositiones, per quas Petrus de Osma, & ejus se-
uaces prædicti pertinacitèr affirmare non vereban-
ur, confessionem peccatorum in specie ex universalis
Ecclesiæ Statuto, non Divino jure compertam fore, &
eccata mortalia, quoad culpam & pœnam alterius
Sæculi, absque confessione, sola cordis contritione,
ravas verò cogitationes sola displicentia deleri: &
quòd confessio secreta sit, necessariò non exigi, & non
peracta pœnitentia confitentes, absolvi non debere;
& Romanum Pontificem Purgatorii pœnam remittere,
& super his, quæ universalis Ecclesia statuit, dispen-
sare non posse. Sacramentum quoque Pœnitentiæ,
quantùm ad collationem gratiæ, naturæ, non autem
institutionis novi, aut veteris testamenti existere,
&

& alias, quas propter earum enormitatem (ut illi qui de eis notitiam habent, obliviscantur earum, & qui de eis notitiam non habent, ex præsentibus non instruantur in eis) silentio prætereundas ducimus, falsas, sanctæ Catholicæ fidei contrarias, erroneas, & scandalosas, ac à fidei veritate alienas, ac Sanctorum Patrum Decretis & Apostolicis Constitutionibus contrarias fore, manifestam hæresim continere dicta auctoritate declaramus &c. Testatur noster *Dominicus Bannes* Commen. in 2. 2. S. *Thomæ* Qu. 1. Ar. 10. *Disputatione de Ecclesia*, libros *Petri de Osma*, simul cum Cathedra in qua docebat, in media Schola igni traditos comburendos; ipsum verò *Petrum de Osma* coactum fuisse palinodiam decantare sub tali verborum forma: *Consentio Sanctæ Matri Ecclesiæ Romanæ, & Sedi Apostolicæ, & ore & corde confiteor me tenere illam fidem, quam Dominus Sixtus Papa modernus authoritate Evangelica & Apostolica tenet, & omnes, qui contra hanc fidem venerint, dignos æterna damnatione pronuntio.* Eminentissimus Cardinalis *de Aguirre* Tomo 3. *Conciliorum Hispaniæ* pag. 682. & sequentibus refert quædam fragmenta Conventus Theologorum apud complutum anno MCCCCLXXIX. tempore *Xysti IV.* Papæ habiti, Præside *Alphonso Carillo*, Archiepiscopo Toletano, contra *Petrum de Osma.* Ibidem etiam inseruit Diploma *Xysti IV.* quo damnantur errores *Petri de Osma*, ac tandem observat, *Petrum de Osma* humilitèr atque ex animo errores suos ejurasse anno MCCCCLXXIX. statim ac damnati fuerunt in Conventu illo Theologorum, eumque anno immediatè sequenti MCCCCLXXX. piè intra sinum Ecclesiæ Catholicæ clausisse vitæ periodum, omn

sin

istrâ fidei suę suspicione, si qua olim fuerat, pror-
s deletâ. Undè, inquit Cardinalis de Aguirre, nun-
iàm *Petrum de Osma* accensuit Ecclesia Catalogo
æreticorum, sed dumtaxàt illorum, qui citrà
ertinaciam errarunt in rebus Fidei ac dogma-
m. Sed satis hactenùs de Hæresibus & errori-
is, quibus Sæculo XV. fuit infestata Ecclesia,
ximus. Nunc breviter attingere debemus cele-
em Controversiam, quæ eodem Sæculo FF. Præ-
catores inter & Franciscanos magnis animis
nc indè agitata est anno videlicèt MCCCCLXIII.

D. In quonam potissimùm Capite sita erat
lebris ea Controversia, quæ Sæculo decimo quin-
Dominicanos inter & Franciscanos vehementer
arsit?

M. In eo præcipuè cardine vertebatur tota
lebris illa Controversia, quòd FF. Minores acri-
r contenderent, pretiosum Sanguinē Christi Do-
ini in triduo passionis effusum, & in terra jacen-
m ab unione hypostatica excidisse, & propte-
eà cultu latriæ indignum fuisse. Ex adversò
F. Prædicatores contrariam sententiam pro aris
c focis propugnabant, eamque probabant aucto-
tate *Clementis VI.* Pontificis Maximi, qui, ut
estatur *Eymericus* in Directorio Inquisitorum
art. 2. Quæstione decimà, certior factus à *Nico-*
lo Roselli, in Aragoniæ & Cataloniæ partibus Fi-
lei Inquisitore, Ord. Prædicatorum, & ad Car-
linalitiam dignitatem posteà provecto, fuisse
quosdam in Civitate Barcinonensi, qui palàm præ-
licaverant, quòd *in Sanguine Christi sparso in Pa-*
rasceve non remanserit Divinitas, nec Sanguis ille
rat deificatus. Habito solemni Concilio Magistrorum,
&

& aliorum peritorum virorum, mandavit per sua Patentes Litteras dicto Inquisitori, quatenùs dictu Articulum ut hæreticalem & erroneum faceret publi cè revocari, ac solemniter condemnaret. Et sic ipse Inquisitor fecit, in Ecclesia Cathedrali publicè Barcin ne dictum Articulum verè hæreticalem publicè co demnando. Hunc locum interpretando *Francisc Pegna* Commentario 35. in *Directorium Eymeric* hæc habet: *Verè velut Hæreticus, vel jam olim sanctis Patribus explosus videtur talis Articulu Illi enim juxta Catholicam veritatem aliud semp docuerunt: Augustinus super Joannem Cap. 1 Tract. 47. Ambrosius, & alii, quos refert Magist Sententiarum Lib. 3. Distinct. 21. parag.* ficut Aug stinus, *& tradit luculenter S. Thomas 3. P. Quæst. 5 Art. 2. & 3. Undè commune est & certissimum Cath licorum dogma, videlicèt, quòd filius Dei* Jesus *Christ nunquam dimisit, quod semel assumpsit, ac sibi univ* Huic Controversiæ Dominicanos inter & Fran scanos initium dedit J*acobus* Marchianus Minorit Vir alioqui pietate eximius, & concionator ferve tissimus. Ille quippè, ut testatur *Dermicius Thaddæu* Minorita, in sua *Nitela Franciscana*, Brixiæ die XVIII. Aprilis, quæ incidit in Dominicam Paschæ anno MCCCCLXII. apud populum conci nem habens, asseruit, *in morte Domini nostri Je Christi quatuor factas fuisse separationes, scilicèt An mæ à Corpore, Sanguinis à Corpore, Divinitatis Humanitate, & Divinitatis à Sanguine effuso,* subindè *Sanguinem pretiosum in triduo Passionis fusum, & in terra jacentem, ab unione hypostatic excidisse, & propterea cultu latriæ indignum fuiss* Quam sententiam testimoniis *Francisci Mayroni*

S. B

S. onaventuræ, *Richardi de Media Villa*, *Alexan-* d *Halensis*, & aliorum Doctorum Ordinis Mino- r 1, munivit *Jacobus Marchianus*. Peractâ con- c ne, alter *Jacobus à Brixia*, Ordinis Prædica- t um, in Lombardia Inquisitor, prædictum *Ja-* c *um Marchianum* in jus vocavit, citavitque de fi : responsurum. Hujus citationis formam *I as Wandinghus* in Annalibus Minorum descri- b eo tenore conceptam: *Nos Frater* Jacobus *de B xia sacræ paginæ Professor, Ordinis Prædicatorum, a hæreticæ pravitatis Inquisitor in Lombardia & E elia* Januensi *à Sancta Sede Apostolica constitutus, F tri* Jacobo *de Marchia Ordinis Minorum, pruden- t n sectari. Quia nobis relatu fide dignorum inno- t :, quòd post monitionem, qua tibi insinuavimus c n omni reverentia, minùs Catholicè dictum, Divi- n atem à Sanguine Christi in Cruce pendentis fuso f se separatum, hodiè verò proterviùs id in populum f rgere voluisti, id etiam, quod per Ecclesiam de- t minatum est, contradictione dicti tui, hæreticum pellans. Ideò tenore præsentium te requirimus, & nemus primò, secundò, tertiò, & peremptorio. ihilominùs tibi in virtute Obedientiæ, & sub ex- mmunicationis pœna mandamus, quatenùs aut di- am sententiam revoces, ut erroneam & hæreticam, tequam de hac civitate recedas, aut coram nobis fide responsurus compareas cras in mane ante horam rtiarum in Conventu S. Dominici de Brixia residen- ę nostrę: assignantes tibi dictum terminum pro primo, cundo, tertio, & peremptorio termino, ac Canonica onitione: alioquin, si hęc mandata nostra, quod non cre- mus, contempseris, ex nunc, prout ex tunc, prædicta ina Canonica monitione præmissa, in, & contra te,*

 præ-

prædictam excommunicationis sententiam, auctor te Apostolica, qua fungimur, ferimus in scriptis, etiam promulgamus. In quorum fidem &c. Glisc tem illam inter utrumque Ordinem Controversi cùm dirimere haud posset *Bartholomæus Mau tus*, Brixiensis Episcopus, consultius esse du utramque litigantem partem remittere ad Se Apostolicæ judicium. Anno itaque MCCCCLXI jussu *Pii II.* Pontificis Maximi, hac de re habit est celebris Disputatio in Palatio Apostolico & Consessu Cardinalium. Aderant ex Franciscа sex, totidem ex Dominicanis, qui efficacissi argumentis evicerunt, verum Christi Sanguin triduo mortis fusum Divinitati unitum fuisse proindè cultu latriæ colendum: Id pernegab Franciscani. Disputatum est acerrimè toto duo. Tandem, soluto auditorio, Pontifex cu Cardinalibus plerisque diebus rem maturò e mine discussit: *Major pars sententiam Prædic rum approbavit, pauci cum Minoribus sensere. I quoque* (Pontifex Maximus) *ex majori parte fu Sed non est visum eo tempore fieri Decretum decla tionis, ne multitudo Minorum, cujus erat contra T cas prædicatio necessaria, offenderetur: in aliud te pus decisionem referre placuit.* Ita refert *Joan Gobelinus* libro XI. *Commentariorum de rebus Pii II. Pontificatu tota Europa gestis*, cui cons tiunt in Annalibus Ecclesiæ *Odoricus Raynaldus Henricus Spondanus* ad annum MCCCCLXIII. In reà, ne ex Religiosorum utriusq; Ordinis Virorı contentione scandalum deinceps oriretur, pro buit idem Sūmus Pontifex Diplomate Anconę d Kalendis Augusti anni MCCCCLXIV. ne ulli ex M

ᴉrum aut Prędicatorum Ordinibus liceret de iſta ontroverſia diſceptare, prædicare, publicè vel ivatim verbum facere, ſeu aliis ſuadere, *quòd delicèt hæreticum, vel peccatum ſit, tenere vel edere Sanguinem ipſius Sacratiſſimum triduo Paſſio: ejuſdem Domini noſtri Jeſu Chriſti ab ipſa divini-:e quomodolibet fuiſſe, vel non fuiſſe diviſum vel aratum,* donec quid ea de re tenendum eſſet, à de Apoſtolica fuiſſet definitum.

D. Cùm ſuper hac controverſia decretoim judicium *Pius II.* Pontifex Maximus non ɔnunciaverit, ſed in aliud tempus remiſerit, llus dubito, quin poſſit etiamnùm ſalvâ & inpatâ fide, ſeu abſque ulla erroris nota propuari Sententia Franciſcanorum, aſſerentium, ſaninem Chriſti Domini in triduo mortis fuſum vinitati non fuiſſe unitum, adeòque cultu latriæ ı adorandum.

M. Quid ſuper hac re ſentiant graviſſimi eologi inquirere longum eſſet, & ſingillatim ɔendere omninò ſupervacaneum. Sufficiet hìc ·ba referre doctiſſimi Theologi Societatis Jeſu, Cardinalis *de Lugo*, qui diſputatione xiv. de :arnatione, ubi hanc quæſtionem, quam in :ſentia verſamus, profundiſſimè tractans hæc ɔet: *Cæterùm, licèt ex his fundamentis non poſſit a inuri illi Sententiæ* (Franciſcanorum ſcilicet) *ùc crediderim, hodie abſque aliqua nota defendi : poſſe propter verba Tridentini Seſſione* 14. *cap.*3. *ɿuibus definitur, in Euchariſtia eſſe Corpus ſub ſpepanis, & ſanguinem ſub ſpecie vini, animamque utraque, vi naturalis connexionis, & concomitiæ, qua partes Chriſti Domini, qui jam ex mor-*

 tuis

tuis resurrexit, nec amplius moritur, inter se copu lantur. In quibus verbis, ut vidimus, sanguis dicitu esse pars Christi Domini; ex quo per bonam conse quentiam infertur, vel sanguinem debuisse subsister in Christo, eadem Verbi subsistentia, vel si habuiss aliquam subsistentiam propriam creatam in Christ non fuisse solam subsistentiam Verbi, sed aliam cre tam saltem partialem: Nam Christus adæquatè a ceptus continet omnes suas partes, quarum una e sanguis, ut constat ex Tridentino, ergò si sanguis h beat subsistentiam creatam propriam, Christus non solùm includit subsistentiam increatam Verbi, s aliam etiam creatam partialem, quod dici non potes Hinc eadem ferè certitudine sequitur, sanguinem e fusum, in triduo mansisse hypostaticè unitum Verbo sicut enim corpus mansit unitum Verbo; eò quod er pars ejus humanitatis, ita sanguis, qui non min erat pars, ut vidimus, nec minus reassumendus iteru in resurrectione, debebat propter eamdem rationem manere unitus, quia non potest afferri ratio discrim nis sufficiens inter carnem, & sanguinem, cùm utr que sit vera pars naturæ humanæ &c. Sic doctil mus ille Cardinalis sententiam Dominicanoru strenuè tutatur, & contrariam absque aliqua e roris notâ post Concilium Tridentinum defen haùd posse, solidâ ratione evincit.

D. Si Sanguis Christi, ut post Dominican censet Cardinalis *de Lugo*, in triduo mortis ma serit Verbo divino unitus, illeque totus Corpo Christi in Resurrectione fuerit restitutus, sequit planè, nihil Sanguinis Christi, post ejus Resur ctionem, superesse in terris; & tamen const esse aliquas Ecclesias, quæ guttas, & reliqu

Sa

S nguinis Chriſti Domini gloriantur ſe habere. I tat igitur præcipuum hujus Dominicanorum ſ tentiæ fundamentum.

M. Huic difficultati bifariam reſpondent I ominicani. In primis, dicunt cum Doctore An- g ico 3.part. quæſt. 54. art. 2. ad 3. eum Sangui- n, qui etiamnùm in quibuſdam Eccleſiis aſſer- tur, non fluxiſſe à latere Chriſti, ſed ex quadam I agine miraculoſa, vel eſſe veſtigium Sanguinis C riſti ſervatum ad ſolatium fidelium. Præterea, rò fatentur Dominicani, Chriſtum poſt Reſur- ctionem ſuam, aliquas ad pietatem & ſolatium lelium ſanguinis ſui reliquiſſe guttas, quæ par- m integralem corporis humani non conſti- unt; immò ipſimet gloriantur, apud ſe habe- in Cœnobio San-Maximino Gallo-Provinciæ retioſiſſimum illud depoſitum B. *Mariæ Magda- næ*, nempè terram inſperſam, ſeu irrigatam & loratam Sanguine Chriſti phiolâ incluſam, uam vidit noſter *Sylveſter* anno MCCCCXLVII. dùm iviſeret antrum illud, in quo *Maria Magdalena* œnitentiam egit, ſicut ipſemet ſcribit in *Roſa urea* Fer.V. additque, omnes ſibi ſine hæſitatio- e affirmaſſe, ſingulis annis die Paraſceves perle- tâ Paſſione, evidenter & clarè ebullire. Status taque controverſiæ Dominicanos inter & Mino- itas, Sæculo XV. magna animorum contentione liſputatæ, non erat, utrùm adhùc in terris ſuper- int guttæ Sanguinis Chriſti? Sed utrùm Sanguis, qui eſt vera humanitatis pars, remanſerit in tri- duo mortis hypoſtaticè unitus, vel non unitus Verbo Divino? in hoc vno ſtabat totius difficul- tatis cardo. Sed hactenùs ſatis de hac celebri

Controversia dictum sit. Prætermitto alias du: Controversias, quæ eodem Sæculo XV. Domin canos inter & Franciscanos fuerunt agitatæ, qu: rum prima, quæ spectat Conceptionem B. *Mari* Virginis, composita fuit à *Sixto IV.* Pontifice Maximo, ex Ordine FF. Minorum assumpto, qu Diplomate Nonis Septembris anni MCCCCLXXI: promulgato districtè vetuit, ne utraque sententi: idest, tam eorum, *qui Dei Genitricem ab originali peccati macula in sua Conceptione præservatam fuis* dicunt, quàm illorum, qui tenent, *Gloriosam Vi: ginem Mariam cum Originali peccato fuisse conce ptam*, Hæreseos, aut erroris damnaretur: *cùn nondùm sit à Romana Ecclesia, & Apostolica Sede decisum*, inquit ille Pontifex Maximus. Hæc *Six IV.* Constitutio ab ejus successoribus Romani Pontificibus, & ab Oecumenico Concilio Tride tino fuit confirmata, nec hactenùs ab ullo revc cata. Alteram Controversiam Dominicanos in ter & Franciscanos de Sacris Stigmatibus Sanct: *Catharinæ Senensis* excitatam sopire conatus e idem Summus Pontifex *Sixtus IV.* Negaban Franciscani, *Catharinam* Senensem his Divini amc ris characteribus fuisse insignitam, idque Privile gii soli Sancto *Francisco* concessum propugnabant Dominicani verò hoc decus Sancto *Francisco* noi præripiebant, sed illud itidem Sanctæ *Catharin* Senensi asserebant, nixi potissimùm *Raymundi Ca puani*, hujus Sanctæ Virginis Confessarii, testi monio, nec non Sancti *Antonini* III. Part. Chroni corum Titulo XXIII. cap. XIV. Parag. X. ac tanden authoritate *Pii II.* Pontificis Maximi, qui in Hymno Vesperarum Officii, quod in Festo Sancta

Ca

tharinæ Senensis celebrandum composuit, disertè
erit, vulnerum Christi formam in Virgine Ca-
arina Senensi fuisse expressam. His rationibus
ductus *Sixtus IV.* Pontifex Maximus, sublatis
no MCCCCLXXXIII. Censuris Ecclesiasticis, qui-
s antehàc prohibuerat, ne Sanctæ Catharinæ
nensis imagines cum Sacris Stigmatibus pinge-
ntur, Franciscanos cohibuit. Eadem tamen
ontroversia sub Pontificatu *Clementis VIII.* recru-
uit, quam ut componeret Summus ille Pontifex,
ost maturum rei examen coram Sacra Rituum
ongregatione institutum anno MDXCIX. utrique
arti silentium indixit. Tandem litem finivit *Ur-
anus VIII.* Pontifex Maximus, qui tertiam Lectio-
em Officii ejusdem Sanctæ Virginis Romano
reviario suis curis & auctoritate emendato inse-
endam propriâ manu conscripsit, & auctoritate
postolica ex consilio Sacræ Rituum Congrega-
ionis approbavit, in qua hæc leguntur: *Hanc
gratiam amantissimus Dominus nova gratia cumula-
vit, ut sentiret dolorem illapsa vi vulnerum, & ta-
men cruenta signa non apparerent. Quod ita conti-
gisse cùm Dei Famula*, seu Catharina Senensis, *Con-
fessario suo Raymundo retulisset, ut oculis etiam re-
præsentaretur, radios in imaginibus Beatæ Catharinæ
ad dicta quinque loca pertingentes pia Fidelium cura
pictis coloribus expressit.* Totam hanc discepta-
tionem de Sacris Stigmatibus Sanctæ *Catharinæ*
Senensis, quam Dominicani Sæculo Ecclesiæ de-
cimo quinto habuerunt cum Franciscanis, clau-
dam verbis *Henrici Spondani* in Annalibus Eccle-
siæ ad annum MCCCCLXXXIII. Num. VIII. ubi hæc
habet: *Satiùs longè foret Franciscanis, humilitatem*

ac paupertatem ſui conditoris imitari, quàm hujuſmodi diſputationibus gratiam Dei reſtringere velle ad ſuas æmulationes. Non tamen ut omninò aſſerere velimus, apparuiſſe ita in Corpore Catharinæ Stigmata ut in Franciſci membris. Sed profectò non minor fuiſſe videtur ejus humilitas & abjectio ſui cùm cernens Chriſtum Cruci affixum magno ſuper ſe cum lumine deſcendentem, radioſque ſanguineos ex ſuis quinque Sacratiſſimis Cicatricibus emittentem, velle ſua Stigmata ipſi affigere, ſicut fecerat ſpeciali ſuo ſervo Franciſco, rogavit ne cicatrices in corpore apparerent exteriùs: quandò ex radiis ſanguineis in ſolares immutatis à Cicatricibus Crucifixi procedentibus, & ad manus, pedeſque, & cor ejus pervenientibus, valdè ſenſibilis dolor in dictis corporis ejus partibus eſt relictus. Hactenùs illuſtris ac pius ille Annalium Eccleſiaſticorum Continuator, cujus ſapientiſſimo Conſilio aſſentiri nunc Franciſcanos facilè mihi perſuadeo.

D. Cùm de Hæreſibus, erroribus & Controverſiis Sæculo Eccleſiæ XV. enatis nihil aliud tibi dicendum occurrat, patêre, quæſo, ut à te, ſub finem hujuſce noſtri Colloquii, poſtulem, an verum ſit, quod nuperrimè legebam in *Hiſtoria Literaria Guillelmi Cave* ad Sæculum, quod vocat *Synodale*, quod eſt Sæculum Eccleſiæ decimum quintum. Ibi quippè, ſeu pag. 53. loquens de *Joanne Huſſo*, cujus Hæreſim ſuperiùs retuliſti, hæc ſcribit: *Anno* 1414. *inchoato Conſtantienſi Concilio, Huſſus, Sigiſmundi Imperatoris literis, quibus ſaluti ſuæ publica Imperii fide cautum eſt, Germanicè ſimul ac Latinè ſcriptis munitus, à nobilibus aliquot Bohemis die* 3. *Novembris Conſtantiam deducitur,*

..eptis priùs in itinere Pontificis, & Concilii lite-..., quas Salvi Conductus vocant. Nil tamen fidei tam ...emni Religione datæ authoritas & reverentia po-...t, quominùs Hussus, reclamantibus Sigismundo & ...rmanis, vigesimo sexto post ingressum die in fœdissi-...m carcerem daretur. Et post pauca interjecta, ...em subdit de *Hieronymo Pragensi*, Discipulo ...*nnis Hussi*, his verbis: *Mense Aprili ejusdem ...ni*, seu MCCCCXIV. *Hieronymus Pragensis Constan-...m venerat, accepta prius à Concilio tutò veniendi, ...n tamen redeundi (id enim boni Patres scelestissi-...æ perfidiæ prætexebant) potestate, & in carcerem ...tus, dirisque tormentis excruciatus fuerat.* Qui-...s verbis Hæreticus ille Anglus apertè Summum ...ontificem, & Patres Concilii Constantiensis ...cusat, quòd fidem publicam, & Salvum Condu-...um, quem *Joanni Husso*, & *Hieronymo Pragensi* ...ederant, violaverint, injustè in eos animadver-...endo, illosque sæculari Curiæ tradendo, ut pœnas ...ierent, & ad rogum damnarentur. Ab hac ita-...ue calumnia Summum Pontificem, necnon Pa-...res Concilii Constantiensis vindicare debes, quam ...æretici perperàm ipsis impingunt.

M. Hæc putida calumnia multis momentis ...ifflari, falsique convinci potest. In primis, falsò ...sserunt Harerodoxi, Summum Pontificem, qui ...um temporis erat Joannes *XXIII.* ac Patres Conci-lii Constantiensis Joanni *Husso* publicam fidem, seu Salvum Conductum concessisse, cùm tamen contrarium evidenter pateat ex Epistolis ipsiusmet *Joannis Hus*, cujus testimonio Hæretici refragari haud possunt. At enim, *Joannes Hus* in suis Epistolis non semel profitetur, se absque Salvo Conductu

ductu Papæ Constantiam venisse. Sic enim scribi Epistola V. *Venimus*, inquit, *in Constantiam pos Festum Omnium Sanctorum sine omni nocumento, per transeundo civitates, applicando Intimationes Latinas & Teutonicas. Et stamus in Constantia in plate propè Papæ hospitium. Et venimus sine Salvò Conductu*. Ubi Hussitæ ad marginem addiderunt: *Intellige Papæ*. Epistolâ VI. *Scitote*, ait, *quòd bene sto per omnia: Veni sine Salvo Conductu Papæ ad Constantiam*; & Epistolâ XLIX. *Reliqui*, inquit, *pos me literam, quæ lecta est in Bethleem, in qua posui quòd exeo sine Salvo Conductu*. Et infra: *Ad hoc vos dicetis, quia non habui, cum exivi, Salvum Conductum Papæ*. Falsum itaque est, quod *Guillelmus Cave*, aliique Hæretici dictitant, Joannem *Hussum* Constantiam venisse cum Salvo Conductu Papæ. Nec minus abhorret à vero quod scripturiunt Hæretici, videlicèt Synodum Constantiensem Joanni *Husso* publicam fidem, sive Salvum Conductum dedisse, ut tutò ac liberè Constantiam venire posset. Nullum quippè hujus Salvi Conductus *Joanni Husso* concessi in Actis Concilii Constantiensis, sicut nec apud ullos, etiam adversæ communionis, Historicos apparet vestigium. Nunquàm etiam *Joannes Hus* de violatâ fide publica sibi à Concilio Constantiensi datâ conquestus est. Scripsit *Joannes Hus*, dùm in carcere detineretur, Epistolas ad Amicos, in quibus, præsertim Epistolis XVIII. & XIX. queritur de multis capitibus, in quibus sibi à Concilio Constantiensi & Deputatis injuriam fieri causabatur, at de violata sibi ab hoc Concilio datâ Salvi Conductus fide ne verbulum quidem habet. Multa quoquè *Joannes*

Hus

us, cùm duceretur ad supplicium, cùm palo alligaretur comburendus, de doctrina sua ac innocentia dixit, à Sententia contra se in Concilio Constantiensi latâ ad Christum provocavit; at de publica fide sibi datâ & à Synodo Constantiensi violatâ nullam omninò querimoniam emisit. Ex o itaque silentio, quod ad mortem usque servat Joannes Hus, facilè colligitur, nec ipsum à Synodo Constantiensi publicam fidem accepisse, nec eam ab eadem Synodo fuisse violatam. Cùm igitur ex multis Actis, & sinceris monumentis certò certiùs constet, Joanni Husso nec Summum Pontificem, nec Sacram Synodum Constantiensem dedisse unquàm publicam Salvi Conductus fidem, mirari vehementer subit, quâ fronte Guilielmus Cave, aliique Hæretici audeant asserere, eam à Summo Pontifice, & Patribus Concilii Constantiensis fuisse violatam, dùm Joannem Hussum in sua Hæresi pertinacem sæculari Potestati tradiderunt, ut pœnas debitas lueret, & ultricibus flammis addiceretur.

Non inficior quidem, Imperatorem *Sigismundum* publicam Salvi Conductus fidem *Joanni Husso* dedisse, ut ad Concilium Constantiense veniret. Sed hunc Salvum Cōductum *Sigismundus* Imperator Joanni *Husso* dumtaxàt concessit in his, quæ ad securitatem & celeritatem itineris ipsius pertinerent tam per terram, quàm per aquam, hoc est, ut *per quoscumque passus, portus, pontes, terras, dominia, jurisdictiones, civitates, oppida, castra, villas, & quælibet alia loca, sine ulla solutione tributi, telonii, aut alio quovis solutionis onere, omnique prorsus impedimento remoto, transire, stare, morari,* &

& redire liberè posset, sed non ut eum à Concili Constantiensis Jurisdictione eximeret, & à Cano num, legumque districtione liberum contra justi tiam & evidens Religionis Catholicę bonum præ staret, sicut patet ex tenore litterarum ejusdem Im peratoris datarum Spiræ die XVIII. Octobris anr MCCCCXIV. quæ extant apud *Goldastum* in Appendi ce Documentorum ad Commentarios de Regn Bohemiæ juribus & Privilegiis pag. 89. Porrò, hun Salvum Conductum in eum finem *Joanni Husso* in dultum strictissimè servavit Imperator *Sigismun dus*. Nemo siquidem *Joanni Husso* in itinere vim intulit, nullus ipsi molestiam facessivit, immò, u ipsemet Epistolis III. & V. testatur, ubique huma nissimè susceptus est, & Constantiæ etiam beni gnissimè habitus, antequàm in fugam sese dedisset At ubi *Joannes Hus* fugam arripuit, ut contra ju omne, contra Imperatoris jussionem, contra pro pria pacta, sese Concilii examini ac judicio subdu ceret, & ut in Bohemiam redux hæresim impune prædicare ac disseminare pergeret, tunc deprehen sus in curru stramine pleno, quo ex urbe deportan dus erat, captus est, in carcerem compactus, & deindè hæreseos convictus, ac juridicè damnatus cùm prava dogmata nullo pacto ejurare vellet, Cu riæ Sæculari traditus est flammisque consumptus juxta Leges Cæsareas, quæ pœnam Capitis in con tumaces Hæreticos decernunt. Qua in re malitiam suam apertè prodit *Guillelmus Cave*, dum ait, *Jo annem Hussum*, reclamante Imperatore *Sigismundo*, in fœdissimum carcerem fuisse conjectum; cùm ta men Historicorum Hussitarum testimoniis certissi mè constet, Imperatorem *Sigismundum* non solùm car-

c'cerem, sed ignem *Joanni Husso* minatum fuisse, ni palinodiam decantaret, seque Concilii Constantiensis auctoritati ac definitioni eâ, quâ par at, animi demissione submitteret. Sic enim Historicus Hussita, qui se omnibus interfuisse ait, in ctis, quæ scripsit, Hæresiarchæ *Joannis Hus*, inicit pag. 15. Imperatorem *Sigismundum Joanni usso* ignem comminantem, ni abjectâ omni cunatione, errores ejuraret: *Nos quidem tuis errobus & pertinaciæ nunquàm patrocinabimur. Immò, os hisce manibus ignem tibi parabimus potiùs, quàm ea, qua hactenùs, pertinacia te diutiùs uti patiaur. Nostrum itaque est consilium, ut ipsius Concilii udicio stare velis.* Alter Scriptor Hussita, qui Relationi, quam descripsit, Gestorum Hæresiarchæ *oannis Hus*, hunc titulum præfigere non dubitait: *Historia Sanctissimi Martyris* Joannis *Hus*, reert Folio 24. verba Imperatoris *Sigismundi*, sic Joannem *Hussum* alloquentis: *Sin pergis defendere tuas piniones, Concilium facilè habebit, quod secundùm Leges suas de te decernat .... Ætatem habes, inquit Imperator, facilè potuisti intelligere, quæ & heri, & hodie ad te dixi. Nos testimoniis, quæ fide dignissima sunt, credere cogimur. Tu igitur, si sapis, accipies à Concilio pœnitentiam corde contrito, & manifestis erroribus renunciabis, & juramento promittes, te contra eos deinceps perpetuò & sentire & docere velle. Sin minus, sunt leges, secundùm quas à Concilio judicaberis ..... Posteaquam* Joannes *Hus abductus esset, cœpit Imperator in hanc sententiam Præfectos Concilii adhortari: Multa, eaque gravissima in Joannem Hus crimina audivistis, non solùm firmis testimoniis probata, verùm ab ipso confessa, ex*

quibus

quibus singula, meo judicio, Mortis supplicio digna *sent. Nisi igitur recantet illa omnia, Ego censeo ut igr* *supplicio afficiatur &c.* Ex his ergò duorum Script rum Hussitarum testimoniis, quæ *Guillelmo Cave* aliisque Hæreticis suspecta esse non possunt, cùm sint ab hostibus Ecclesiæ Catholicæ, & sectæ *Joa nis Hus* addictissimis desumpta, apertè evincitur primò, *Joannem Hussum* non fuisse, reclamante S gismundo Imperatore, in Carcerem detrusum secundò, Sigismundum Imperatorem Salvum Con ductum non dedisse *Joanni Husso*, nisi ut ab omn violentia facti tutus esset, non ut à justitia, legumq severitate immunis, si prescriptas sibi in Salvo Cō ducto cōditiones violaret, si pactis ipse nō staret, nova crimina perpetraret, si Hæresi obstinato ani mo adhæreret, si Ecclesiæ, & Concilii Constantien sis judicio parêre nollet, si pacem publicam pertur baret. Porrò *Joannes Hus* has conditiones non ser vavit, sed potiùs novis criminibus se obstrinxit, *sæpè in Hospitio suo*, ut narrat *Ulricus Reinchetal*, Civis Constantiensis in Historia Concilii Constantiensis, quam Teutonico idiomate scripsit, *celebrando Missam, accurrente ad eam populo. Quod ubi per Episcopum Constantiensem, velut Ordinarium loci, ei tanquàm excommunicato inhiberetur, ipse verò nihilominùs celebraret, Episcopus verò populum Missæ ejus interesse prohiberet, Hus cœpit de fuga circumspectare.* Sed repertus in curru latitans, reductus, & in carcerem conjectus est, quòd propter fugam, & nova, quæ Constantiæ commiserat crimina, Salvi Conductus privilegio jure merito excidisset. Hæc nova crimina, quæ Constantiæ *Joannes Hus* patraverat, præsertim ejus fugam ac mentis obstinationem,

m, omni proculdubio ignorabant Nobiles illi ohemi, qui Epistolas inter Hussiticas LIX. & LX. è ɔhemia ad Imperatorem *Sigismundum* scripse-nt, expostulantes de publica fide *Joanni Hus* ɔnstantiæ violatâ. Si enim hæc nova crimina, ıibus *Joannes Hus* pacta & conditiones Salvi ɔnductus sibi ab Imperatore dati Constantiæ ɔn servavit, nota habuissent Nobiles illi Bohemi, ınquàm illius Hæresiarchæ patrocinium susce-ssent, nec de violatâ Constantiæ *Joanni Husso* ıblicâ fide conquesti fuissent. Quapropter, No-les illos Bohemos utcumque excusabiles reddit norantia facti. At summa vesania est, & stupenda ɛcitas Hæreticorum hujus temporis, qui, licèt issam, ceu Ritum superstitiosum & idololatricum ersentur, execrentur, ac summoperè detestentur, hilosеciùs summis laudibus celebrant, & tan-ıàm Martyrem venerantur *Joannem Hussum*, qui ımen ad extremam usque vitæ periodum Sacris peratus est; seu Missam celebravit, ut constat non ılùm ex his, quæ mox diximus, sed etiam ex testi-ıonio *Plebani de Jannowitk*, Hæresiarchæ *Joannis Hus* contubernalis, qui Epistolâ IV. inter Hussiti-as, datâ Constantiæ, Sabbato ante *S. Martini* Fe-ıum, hæc habet: *Liberi sumus omninò in Constantia. Et Magister*, seu Joannes Hus, *quotidiè Divina per-agit, & in tota via peregit huc usque.*

Quod verò spectat *Hieronymum Pragensem*, Discipulum *Joannis Hus*, negari haud potest, ei da-um fuisse, non ab Imperatore *Sigismundo*, sed à Concilio Constantiensi Salvum Conductum, hac amen clausulâ limitatum, *Justitia semper salva*, quâ ɔositâ conditione, conqueri non potuit *Hierony-mus*

mus Pragensis de violata publicâ fide sibi à Conci lio Constantiensi datâ, cùm in ipsum Patres Con cilii nihil egerint contra justitiam, sed potiùs de bitis pœnis secundùm formam juris animadverte rint. At enim, *Hieronymus Pragensis*, postquam co ram Concilio comparuisset, & Hæreseos convictu illam abjurasset sessione XIX. ut probat ejus Abju rationis Formula Actis inserta, & à *Joanne Cochla* relata Lib. 3. *Historiæ Hussitarum*, in Hæresim dein dè relapsus coram Synodo publicè congregatâ as seruit & professus est, *quòd Sententiæ damnation Joannis Wicleff & Joannis Hus iniquè consenserat, & illam sententiam approbando mentitus fuerat: Et Con fessionem, approbationem, & Professionem suas supe illorum damnatione revocabat nunc & in æternum, asserens, se in libris Joannis Wicleff & Joannis Hu nullam unquam hæresim vel errorem legisse*. Quam obrem, justè Sacra Synodus *eumdem Hieronymu hæreticum, & in hæresim relapsum, excommunicatum anathematizatum pronunciavit, declaravit, atque damnavit*; & sæculari tradidit Potestati debiti pœnis plectendum. (sessione XXI.) Addo etiam *Hieronymum Pragensem* Salvi Conductus Privile gio fugâ suâ excidisse, ac proindè dignum fuisse, qui perfidiam, & in hæresim relapsum extrem supplicio, seu vivi comburio, expiaret. Sic puniri & in ordinem redigi debent Hæresiarchę, & Sectarun Principes, quos mutari aliquandò, ac depositis er roribus ad mentis sanitatem seriò converti, o ptandum quidem vehementèr esset, sed vix ac ne vix quidem sperandum arbitror. Multos enim le gimus in omnibus Sæculis surrexisse duces impie tatis, & ab avita Religione populorum animos al

alie

enasse; at, qui ad Ecclesiæ gremium reverteren-
t, vix unum aut alterum legimus. Adeò illos oc-
cavit impietas cum singulari superbia conjun-
ı. Quòd ergo Patres Concilii Constantiensis
os illos obstinatos Hæreticos, *Joannem Hussum*,
Hieronymum Pragensem flammis addici jusse-
nt, laudabit quicumque noverit, quantùm No-
tores improbi, & iniquissimæ causæ defensores
deant, quantave mala in Ecclesiam & in Regna
vehant, nec dubitabit, quin & justissimus ardor
e sit, qui horum se furoribus ac stragibus oppo-
t, & meritò ad rogum damnentur infensissimi il-
pietatis hostes, quos in perniciem animarum
cassari tam hostiliter aspexerit. Sed de Hæresi-
us, erroribus, & Cõtroversiis, quæ Sæculo Eccle-
ę decimo quinto obortę sunt, hęc dicta sufficiant.

COLLOQUIUM IV.

De Conciliis tùm Oecumenicis, tùm Nationalibus, in quibus Sæculo XV. profligatæ sunt Hæreses, extincta schismata, & restaurata Ecclesiæ Disciplina.

MAGISTER. NIhil Clerico, atque Reipublicæ Christianæ conducibilius esse potest notitiâ Conciliorum, quæ Mysteria Dei magis abscondita explicant, ejus cultum summoperè commendant ac provehunt, damnant Hæreses, Disciplinam Ecclesiasticam instaurant, mores improbos eliminant, Clericos

perficiunt, Officitque Ecclesiastici ac politici pa
tes omnes indicant ac decernunt. Hinc Concil
jure ac merito dicuntur validissima Ecclesiæ præ
dia, quibus hi, qui sensui hærent proprio, & ve
tatem opprimere moliuntur, morum integrit
tem labefactare, jura pervertere, & perfidorum
quorundam hominum damnatas revocare opini
nes, coercentur, iisdemque atteruntur armi
quibus olim Hæretici cum suis erroribus prostr
ti, jugulati, confossique fuerunt. Tuæ igitur util
tati ut consulam, omnia Concilia, quæ Sæculo X
habita sunt, & res præcipuas in his gestas, acc
ratè in hocce Colloquio percensebo, incipiendo
Conciliis Generalibus, dein, progrediendo a
Concilia Nationalia, seu Provincialia, in quib
sancita est Ecclesiæ Disciplina.

D. Fueruntne Sæculo Ecclesiæ XV. celebr
ta multa Concilia Generalia?

M. Quinque Concilia Oecumenica, seu G
neralia, Sæculo Ecclesiæ decimo quinto fuêre i
dicta, videlicèt Pisanum, Constantiense, Senense
Basileense, & Florentinum, quorum convocation
tempus, locum, Præsidem, Episcoporum num
rum ac res præcipuas in his gestas, nunc inquire
ac sedulò expendere debemus. In primis, ut à G
neralis Concilii Pisani Historia initium sumam
certum est, istud Concilium ex toto Orbe Chr
stiano congregatum universalem Ecclesiam r
præsentasse, illudque anno millesimo quadringe
tesimo nono fuisse celebratum ad Ecclesiæ uni
nem procurandam, compulsis *Gregorio XII.*
Benedicto XIII. in suis Obedientiis Pontificibu
Maximis appellatis, ad cessionem Pontificatus
quan

uam juraverant, aut Canonico judicio exaucto-
itis, novoque, unico, & legitimo Pontifice ele-
o, cujus supremæ authoritati universa parêret
cclesia. Perstante in Ecclesia funesto schismate,
on à Papa, sed ab utriusque obedientiæ Cardina-
bus in unum Collegium unitis convocatum est
Concilium Pisanum. Cùm enim *Petrus de Luna*
ictus *Benedictus XIII.* & *Angelus Corarius*, nun-
upatus *Gregorius XII.* diù de supremo contende-
ent Pontificatu, neuterque pro pacis Ecclesię bo-
o cedere vellet, quamvis uterque sua in electione
romittendo, sese ad cessionem juramento ob-
trinxisset, nec alia superesset diri illius schismatis
xtinguendi via, Cardinales utriusque Obedien-
iæ, tam diuturnæ moræ impatientes, à suo qui-
que recedentes schismatico Papa, Pisas venêre,
bique tanto ut mederentur Ecclesiæ malo, eique
le vero, ac indubitato providerent Capite, Ge-
nerale hoc Pisanum indixerunt Concilium, & am-
bos de Pontificatu contendentes vocarunt, ejus-
dem Concilii Decretis parituros. Litteras, quas
Cardinales Obedientiæ *Petri de Luna*, dicti *Bene-
dicti XIII.* ad ipsum dederunt die XIV. Julii anni
MCCCCVIII. & quibus ipsum ad Concilium Pisa-
num vocant, edidit *Lucas Dacherius*, doctissimus
Benedictinus Congregationis S. *Mauri*, Tomo VI.
Spicilegii pag. 200. Eas etiam describit Card. *De
Aguirre* Tomo III. Conc. Hispaniæ pag. 631. Edi-
tæ sunt etiam in eodem *Spicilegii* Tomo pag. 205.
Litteræ, quibus iidem Cardinales Obedientiæ
Benedicti XIII. convocant omnes Prælatos, & alios
de sua Obedientia ad idem Concilium Pisanum.
In eodē deniq; Spicilegii Tomo pag. 215. editę sunt

Litteræ Cardinalium *Angeli Corarii*, nuncupa
Gregorii XII. quibus Obedientiæ suæ Prælatos
aliosque ad idem Concilium vocant, & in his ra
tiones, ob quas Concilium Oecumenicum celebr
re necessarium visum est, luculentèr ac perspicu
exponunt, & gravissimis, invictissimisque mome
tis probant, illud à Cardinalibus, utroque æm
lo de Papatu contendente invito, convocari ac c
lebrari posse in tam deplorando Ecclesiæ statu, c
non alitèr, quàm per celebrationem Concilii G
neralis, præsentissimum remedium afferri potera
Odoricus Raynaldus ad annum MCCCCVIII. Nu
XXXIII. exhibet Litteras, quas Cardinales Ob
dientiæ *Gregorii XII.* ad ipsum dederunt, eum a
hortantes ut ad Concilium Pisis celebrandum a
cederet, pacem Ecclesiæ redditurus, cessione, qua
juraverat & voverat. Verùm, hisce Litteris *Ang*
lus Corarius, dictus *Gregorius XII.* nec ad cedendu
Pontificatui, nec ad Concilium Pisanum præse
tiâ suâ cohonestandum ullo pacto adduci potuit
Petrus verò *de Luna*, nuncupatus *Benedictus XI*
Litteris, quas ejus Cardinales ad eum die XXIV. Se
ptembris anni MCCCCVIII. dederunt, Tomo V
Spicilegii pag. 225. editas, quibus eum obsecraba
atque obtestabantur, ut ad Pisanum Concilium
accederet, subdolè respondit per Litteras, ă Car
de *Aguirre* Tomo III. Conc. Hisp. pag. 604. descri
ptas, se Concilium Generale Perpinianum convo
casse, ibi de mediis ad unionem Ecclesiæ promo
vendam utilibus deliberaturum: ad illud itaque
accederent suas rationes declaraturi. Hæc *Petri d*
Luna, dicti *Benedicti XIII.* Responsio data die XVI
Novembris inserta est in sæpè laudato Tomo V
Spi-

cilegii pag.232. Post has ab utroque Cardina-
n Collegio scriptas Epistolas , & missos ad
ncipes Christianos in Gallias, Angliam,& Ger-
niam Legatos , qui eos ad favendum Concilio
is indicto hortarentur,utque Ditionum suarum
esules ad illud accedere permitterent , Orato-
que destinarent; inchoatum est Concilium Pi-
um die xxv. Martii anni MCCCCIX. cui præfuit
rdinalis Pictaviensis, utriusque Collegii Deca-
s. Adfuerunt XXII.Cardinales,quatuor Patriar-
e , scilicèt Alexandrinus , Antiochenus , Hie-
olymitanus, & Gradensis ; Archiepiscopi duo-
cim per se ipsos, & totidem per Procuratores ;
toginta Episcopi, & duo supra centum aliorum
ocuratores,cum innumeris aliis Monasteriorum
æpositis , Abbatibus, trecentis & ampliùs in
eologia, & Jure Canonico Doctoribus , nec
n Academiarum Parisiensis, Tolosanæ, Aurelia-
nsis, Andegavensis, Monspeliensis, Bononiensis,
orentinæ, Cracoviensis, Viennensis, Pragensis ,
oloniensis, & Cantabrigensis Deputatis,variisq;
egum , Principumque Legatis . Præmissis omni-
s initio Conciliorum servandis , habitum est
oncilium Pisanum, quod XXIII. Sessionibus fuit
solutum . Non permittit nostrorum Colloquio-
m brevitas, ut omnia , quæ in singulis Sessioni-
s gesta sunt, minutatim prosequamur , quapro-
èr,potiora seligere sufficiet,reliqua verò in ipsis
ctis, si tibi aliquandò per otium liceat , legere
oteris . Sessione primâ electi sunt Concilii Offi-
arii & Procuratores , qui Universalis Ecclesiæ
omine contra duos de Pontificatu contendentes
enedictum XIII. & *Gregorium XII.*agerent,hisque

postulantibus, post triplicem citationem *Benedicti, & Gregorii* de Summo Pontificatu contendentium, primâ, secundâ, & tertiâ Sessione ad Valvas Ecclesiæ factam, tertiâ tandem Sessione contumaces, quòd non comparerent, declarati sunt his verbis: *Sancta Synodus Dominum Petrum de Luna, Benedictum XIII. nominatum, Dominum Angelum Corario, Gregoriũ XII. nũcupatũ de Papatu contendentes, & quãtùm in eis est, Ecclesiã Dei notoriè in schismate tenentes, legitimè requisitos, vocatos, & provocatos in causa schismatis & Fidei ad hoc præsens sanctum & Generale Concilium, & omnia in eo agenda non venientes, seu legitimè non comparentes per se vel per alios, nec termino statuto satisfacientes, licet expectatos post terminum per duas Sessiones, reputat, decernit, & declarat in causa schismatis & Fidei contumaces; & ordinat in eorum contumaciam ad ulteriora debere procedi & procedendum fore*. In quarta Sessione Rigensis Archiepiscopus, Wormatiensis Episcopus, & Electus Verdensis, à *Roberto* Bavariæ Duce in Romanorum Regem electo missi ad *Gregorii XII.* partes propugnandas, viginti quatuor proposuerunt difficultates adversùs ea, quæ contra *Gregorium XII.* à Cardinalibus gesta erant. Quæ difficultates, seu quæstiones leguntur in Actis hujus Concilii Pisani ex Codice Gemmeticensi primùm editis Tomo VI. *Spicilegii*, & deinde in Labbeana Conciliorum Editione, cum Responsionibus à *Petro de Anchorano* Doctore Bononiensi editis, ab eoque in eadem Synodo Pisana lectis Sessione septimâ. In sequentibus Sessionibus sextâ, septima & octava deputati sunt singulis Nationibus Commissarii, qui testes audi-
ren-

…it, & Instrumenta examinarent utriusque de Pontificatu contendentis causam spectantia, quamvis id necesse non esset ob Factorum evidentiam. Sessione IX. pronuntiavit & decrevit Synodus, ex justis & rationalibus causis à *Petro de Luna*, dicto *Benedicto XIII.* & *Angelo Corario*, nuncupato *Gregorio XII.* obstinatis animis de Papatu contendentibus, & ab ipsorum obedientia licitum fuisse desciscere liberè & impunè, ex quo omnibus innotuit, eos non habere, vel non habuisse unquam veram ac sinceram voluntatem tollendi schisma, & uniendi Ecclesiam per viam juratam & ab Ecclesia electam. Sessionibus X. XI. & XII. publicè lecti sunt contra duos æmulos de Pontificatu contendentes triginta septē Articuli, & per testes idoneos, probati, atq; à Synodo notorii & manfestò schismatici declarati. In Sessione XIII. Magister *Petrus Plaoult*, Sacræ Facultatis Parisiēsis Doctor, posteà Silvanectensis Episcopus, & Sorbonę Provisor, declaravit ex ejusdem Academiæ Parisiensis sententia, ambos de Pontificatu contendentes censendos esse schismaticos, & Hæreticos pertinaces, & ab Ecclesia præcisos & abjectos, & quantùm opus esset, præcidendos & abjiciendos. Sessione XV. lata ac promulgata est definitiva Sententia, quâ *Petrus de Luna*, seu *Benedictus XIII.* & *Angelus de Corario*, seu *Gregorius XII.* fuerunt declarati notorii schismatici, seu diuturni Schismatis nutritores, defensores, approbatores, fautores, pertinaces, necnon Hæretici & à fide devii, atque secundùm Sanctos Canones à Papali dignitate amoti, & omnes fideles ab Obedientia eorū absoluti, ac tandèm omnes Processus, Sententiæ ac

Censuræ ab eorum alterutro prolatæ, tanquam i
ritæ, invalidæ & planè nullæ & inanes rejectę sur
Vide tenorem illius sententiæ definitivæ à Conc
lio Generali Pisano prolatæ contra *Petrum de L*
na & *Angelum Corariũ*, cõtendẽtes de Papatu, apı
Card. *de Aguirre* Tomo III. Conc. Hispaniæ pa
643. Sessione XVI. Cardinales in verbo veritat
promiserunt, quòd si quis ipsorum in Summum
Pontificem eligeretur, præsens Concilium Gen
rale Pisanum cõtinuaret, nec illud dissolveret, a
dissolvi permitteret. Si verò contingeret, ut a
quis Cardinalium absentium ad Summum Pon
ficatum assumeretur, procurarent ut eâdem pr
missione sese obstringeret, antequàm ejus elect
publicaretur. Sessione XVII. Synodus, ad prom
vendam electionem Summi Pontificis, concei
Cardinalibus utriusque Obedientiæ jus suffragi
etsi dubium moveri posset, quinam essent legiti
Cardinales. Sessione XVIII. Cardinales nume
XXIV. Conclave sunt ingressi, & unanimi consen
in Summum Pontificem elegerunt *Petrum Phila*
gi, seu *De Candia* nuncupatum, Tituli SS. duod
cim Apostolorum, Presbyterum Cardinalem, O
dinis FF. Minorum, qui in Pontificatu dictus e
Alexander V. Decreto electionis promulgato
Pontifex concionem habuit, hoc sumpto Them
te: *Erit unum Ovile & unus Pastor,* Dominicâ ve
sequente, quæ incidit in diem VII. Julii, solẽni ri
Pontifex Romanus inauguratus est. Sequentibı
Sessionibus pręfuit *Alexander V.* Põtifex Maximu
qui, ut conscientiarũ saluti consuleret, omnes Ce
suras & Sententias tempore schismatis hinc in
latas, irritas declaravit, omnesque his Censur

a Sententiis irretitos ad cautelam absolvit. Om- n etiam & singulas dispensationes factas per os æmulos de Summo Pontificatu contenden- , vel eorum alterum, seu eorum Prædecessores ɔer Matrimoniis & aliis casibus, forum conscien- spectantibus, eorum durante Obedientiâ, ra- habuit & confirmavit. Sessione xx. *Alexander V.* ntifex Maximus, omnes Cardinalium Pro- ssus & Sententias à die tertia mensis Maii anni :cccvIII. confirmavit, duas Cardinalium fa- ones in unum Collegium restituit, Privilegia ıædam, iis, qui Synodo intererant, concessit, & ɔus reformationis morum in se suscepit. Deniq; :ssionibus xxI. xxII. & xxIII. omnes Electiones, ollationes, Institutiones, Promotiones, Conse- ationes, & Ordinationes, durante schismate, ctas, modò aliàs Canonicæ essent, ratas habuit *lexander V.* Legibus etiam agendum decrevit ɔntra obedientes & pertinacitèr adhærentes *Pe- o de Luna*, dicto *Benedicto XIII.* & *Angelo Corario*, uncupato *Gregorio XII.* ceu contra fautores Hæ- eticæ pravitatis. Synodum alteram Oecumeni- am intra triennium celebrandam indixit, Pro- incialia tamen Concilia super negotio morum :eformationis velùt in antecessum ubique con- gregari debere ordinavit. Omnibus, qui Conci- io interfuerant, ejusque Decretis adhærebant, Indulgentiam Plenariam concessit, infra duos menses, & in articulo mortis applicandam. Po- strèmò, statuit idem Summus Pontifex mittendos esse Nuntios ad Reges & Principes ad promulga- tionem hujus Concilii Pisani, & executionem Decretorum ipsius ubique terrarum promoven- dam.

dam. Hæc ſunt in ſumma, quæ ſancita ſunt in Concilii Piſani Seſſionibus, de quarum tamen numero non certò conſtat. In Actis ſiquidem illius Concilii Piſani, quæ habentur in Biniana Collectione, quam nos ſecuti ſumus, viginti tres referuntur Concilii Piſani Seſſiones, ſed in Actis ejuſdem Concilii editis à D. *Luca Dacherio* Tomo VI *Spicilegii* numerantur dumtaxat Seſſiones XXI. Nonnulli Scriptores, quos inter cenſentur *S. Antoninus* III. part. Chronicorum Tit. XXII. cap. V parag. II. & Cardinalis *Cajetanus* Tractatu II. *de Auctoritate Papæ & Concilii*, Piſanam Synodum ut legitimam, & Oecumenicam non agnoverunt. Verùm, adversùs paucos illos Scriptores triplici momento invictè probari poteſt, Concilium Piſanum, ceù legitimum, & Oecumenicum, à Romana & univerſali Eccleſia habitum, receptum & approbatum fuiſſe. Primò, certiſſimè conſtat, Romanam & Univerſalem Eccleſiam in Concilio Conſtantienſi congregatam *Alexandrum V.* & *Joannem XXIII.* tanquam veros ac legitimos Pontifices agnoviſſe, cùm illud Concilium fuerit auctoritate *Joannis XXIII.* convocatum. Porrò, *Alexander V.* & *Joannes XXIII.* veri Pontifices non fuiſſent, niſi *Gregorius XII.* & *Benedictus XIII.* adhùc tum temporis ſuperſtites, legitimè depoſiti fuiſſent; nec profectò legitimè eſſent depoſiti, niſi Piſanum Concilium legitimum & Generale fuiſſet. Secundò, in dubium revocari non poteſt, quin Romana & univerſalis Eccleſia *Alexandrum V.* in Concilio Piſano electum, tanquàm verum & legitimum Pontificem Romanum agnoverit, & venerata ſit. Hic autem Summus Pontifex Concilium

um Pisanum tanquàm legitimum & Oecumeni-
m bis approbavit & confirmavit, primò in fine
sius Concilii Pisani, ut in Actis hujus Concilii à
ica Dacherio Tomo VI. *Spicilegii*, deinde in Lab-
ana Conciliorum Collectione legitur. Denuò
em Concilium Pisanum confirmavit Summus
e Pontifex post ejus celebrationem singulari Di-
omate dato Bononiæ II. Kalendas Februarii
nni MCCCCIX. quod legere est apud *Odoricum*
aynaldum ad hunc annum Num. VII. Fuit ergò
gitimum & Oecumenicum Concilium Pisanum.
ostremò, si Concilium Pisanum, in quo *Alexan-*
er V. Pontifex Maximus electus est, non fuisset
egitimum & Generale, sed ab Ecclesia esset re-
robatum, omni procul dubio *Rodericus Borgia*,
atione Hispanus, qui die XI. Augusti anni
MCCCCXCII. ad Summum Pontificatum provectus
est, non se *Alexandrum Sextum*, sed *Quintum* appel-
lasset, cùm electio *Alexandri V.* non potuisset esse
legitima, si semel Concilium Pisanum non fuisset
Oecumenicum, sed potiùs ab Ecclesia reproba-
tum. Cùm igitur *Rodericus Borgia*, Pontifex factus,
se *Alexandrum Sextum* appellaverit, eumque ut
verum Pontificem Romanum coluerit univer-
salis Ecclesia, argumento est, tàm *Alexandrum VI.*
quàm Romanam & universalem Ecclesiam, agno-
visse, recepisse & approbasse Cōcilium Pisanum, in
quo facta fuerat *Alexandri V.* Electio, tanquàm ve-
rum, legitimum, & Oecumenicum Concilium, cu-
jus auctoritati refragari nulli fideli licitum est.

D. Concilium Pisanum fuisse legitimum & Oecumenicum Concilium invictis quidem rationibus probasti: Optarem tamen, ut adduceres

&

& eâdem operâ confutares momenta, quibus permoti S. *Antoninus*, & Cardinalis *Cajetanus* in contrariam abierunt ſententiam.

M. Duplici potiſſimùm de cauſa S. *Antoninus*, & Cardinalis *Cajetanus* Piſanam Synodum ut legitimam & Oecumenicam non agnoverunt. Prima eſt, quòd Piſanum Concilium à nullo Summo Pontifice fuerit convocatum. Altera, quòd per Piſanum Concilium non fuerit extinctum ſchiſma, ſed potiùs novum ſuſceperit incrementum, cùm ab electione *Alexandri V.* factâ in Concilio Piſano uſque ad Conſtantienſe Concilium tres fuerint Pontifices, ſeu *Alexander V. Benedictus XIII.* & *Gregorius XII.* Concilium etiam Conſtantienſe admiſit Pontificatus ceſſionem, quam fecit *Gregorius XII.* quem proindè Patres Concilii Conſtantienſis judicarunt, non fuiſſe in Concilio Piſano legitimâ auctoritate depoſitum. His duobus momentis addunt nonnulli, Synodum Piſanam ab univerſa Eccleſia ſuſceptam, ac probatam non fuiſſe, quia Regna & Provinciæ, quæ *Benedictum XIII.* & *Gregorium XII.* tanquàm veros ac legitimos Pontifices agnoſcebant, ei non adhæſerunt. Verùm, hæc momenta nullius ponderis ſunt, ac nullo negotio dilui poſſunt. Namprimò, licèt inconfeſſo apud omnes eſſe debeat, Concilia Generalia Summi Pontificis auctoritate convocari debere, cùm verus eſt, legitimus ac certus Pontifex; negari tamen haud poteſt, quin in caſu ſchiſmatis, quandò videlicet duo de Pontificatu contendunt, & nulla alia via ad extinguendum ſchiſma ſuppetit, poſſit Eccleſia in Concilio Generali adunata cogere Pontifices tunc contendentes,

&

pervicaciâ suâ schisma foventes, ad renun-
ndum Pontificatui, & si recusent, sicuti
usarunt *Benedictus XIII.* & *Gregorius XII.* tem-
re Concilii Pisani pacem & unitatem Ecclesiæ
re per viam mutuæ cessionis ab ipsis aliàs ap-
obatæ, & juramento inviolabilitèr firmatæ;
; tum temporis habeat Ecclesia in Concilio
enerali congregata illos, ut Schismatis fauto-
s, exauctorandi, sicut posteà factum est in Con-
io Constantiensi, in quo *Joannes XXIII. Benedi-
us XIII.* & *Gregorius XII.* de Summo Pontificatu
ntendentes depositi fuerunt, & electus *Marti-
s V.* quem ut verum ac legitimum Pontificem
niversa agnovit & coluit Ecclesia. Sanè si Ecclesia
casu Schismatis jus non haberet agendi in Con-
liis Generalibus contra eos, qui pro Pontifici-
us se gerunt, seu de Pontificatu contendunt, &
ratam cessionem exequi nolunt, sicut reverà
mpore Concilii Pisani noluerunt *Benedictus XIII.*
& Gregorius XII. qui suâ collusione, ambitione &
ertinaciâ Schisma fovebant; si, inquam, Eccle-
a in casu Schismatis id juris non haberet, Chri-
us Ecclesiæ suæ non satis prospexisse videretur,
ùm nullũ in hoc casu adversùs Schisma ei reme-
lium reliquisset. Cùm igitur duo æmuli de Pon-
ificatu contendentes *Benedictus XIII.* & *Grego-
rius XII.* sæpiùs rogati & interpellati fuerint, ut
Ecclesiæ necessitati, quæ extrema id temporis erat,
consulerent, Schisma per viam cessionis, quam
promiserant & juraverant, penitùs abolerent,
nec tamen ipsi, ambitione abrepti, Pontificatui
renunciare, nec convocationi Synodi Oecumenicæ
ullo pacto acquiescere vellent, jure merito Eccle-
sia

sia se ipsam in Concilio Generali Pisano congr
gavit, ut sibi de certo & indubitato Capite pro
deret, & *Petrum de Luna*, dictum *Benedictum X*
& *Angelum Corarium*, nuncupatum *Gregorium X*
qui Schisma pervicaciâ suâ fovebant, exauct
ret. Verùm quidèm est, *Angeli Corarii*, dicti *Gr*
gorii XII. Pontificatus cessionem fuisse in Conci
Constantiensi admissam, non quòd Patres illi
Concilii existimarent, ejus exauctoratione in Co
cilio Pisano non esse legitimè factam, sed quia,
majus unionis & pacis Ecclesiasticæ robur ac f
mamentum, consultius esse duxerunt, id tanti
solatii *Angelo Corario*, dicto *Gregorio XII.* dandu
esse, ne intempestivâ juris discussione iterùm pe
turbaretur Ecclesiæ pax, aut ejus retardaret
unio. Sic Patres ejusdem Concilii Constantien
eâdem œconomiâ permiserunt, ut idem *Angel*
Corarius, dictus *Gregorius XII.* per suum Legatu
Joannem Dominicum Ragusinum Cardinalem Se
sion. 14. convocaret auctoritate suâ Concilium
Constantiense, non quòd eâ convocatione op
haberet ea Synodus Constantiensis ut legitima
verè Oecumenica esset (cùm jam prædicta Syn
dus fuisset à *Joanne XXIII.* Pontifice Maximo co
vocata, jàmque quatuordecim Sessiones fuisse
celebratæ) sed quòd ad promptiùs & faciliùs pr
curandam Ecclesiæ pacem, id necessarium esse pu
tarint Patres Concilii Constantiensis. Eâdem
œconomiâ usi sunt Patres Concilii Constantiensi
ergà *Ægidium Sancii Munionis*, quem, post mor
tem *Petri de Luna* Pseudo-Pontificis, dicti *Bened*
cti XIII. duo reliqui Schismaticæ illius partis Car
dinales in Antipapam elegerant, nuncupatum
Cle

mentem VIII. Nàm quamvis hunc Antipapam ... certissimè constaret, ejus tamen cessionem ... spontaneam abdicationem admiserunt Patres ...ncilii Constantiensis, permiseruntque, ut ejus ...bratici Cardinales *Martinum V.* ab Ecclesia ...iversa legitimum Pontificem agnitum, eligerent, hoc pacto omnes Schismatis reliquiæ penitùs ...olerentur. Alterum momentum, quo probatur ...oncilium Pisanum legitimum & Oecumenicum ...on fuisse, eò quòd Schisma non sustulerit, sed ...tiùs auxerit; nullius planè momenti ac roboris ...e debet, quia Concilium Pisanum Schisma su...lit, quantùm in se erat, exauctoratis videlicèt ...hismaticis Pseudo-Pontificibus, & legitimo ...ntifice electo, quamvis utriusque de Papatu ...ntendentis, & Ecclesiæ judicio acquiescere no...atis pertinaciâ Schisma continuatum sit, usque ad ...oncilium Constantiense. Quapropter, sicut alia ...oncilia ad profligandas Hæreses, vel ad extin...uendum Schisma Græcorum congregata, tan...àm legitima & verè Oecumenica recipiuntur in ...cclesia Catholica, licèt post eorum celebratio...em grassatæ sint adhùc Hæreses, nec sublatum ...chisma Græcorum: ita pari utrobique ratione Pi...nam Synodum, ceu legitimam & Oecumenicam ...ecipere, venerari ac prædicare debemus, etsi ...chisma non extinxerit, cùm ad illud extinguen...um fecerit quidquid jure poterat & debebat. ...ltimum momentum, quo negatur, Synodum ...isanam esse legitimam & Oecumenicam, quia ...egna & Provinciæ, quæ *Benedictum XIII.* & *Gre...orium XII.* ceu veros Pontifices agnoscebant, Sy...odo Pisanæ non adhæserunt, sed potiùs eam re-

pro-

probarunt, hoc, inquam, momentum infirmu omninò ac invalidum eſt, quia Partes *Petri de Luna*, ſeu *Benedicti XIII.* & *Angeli Corarii*, ſive *Gregorii XII.* minimam nominis Chriſtiani portio nem ab Eccleſiæ univerſæ corpore diviſam, & unico vero & legitimo Pontifice Romano, nim rum *Alexandro V.* & ab ejus Succeſſore *Joan Vigeſimo tertio* diſtractam, atque Schiſmatic & Pſeudo-Pontificibus adhærentẽ conſtituebant Piſana verò Synodus univerſam repræſentab Eccleſiam, & vero ac legitimo Pontifici, ſeu *Al xandro V.* adhærebat. Quò fit, ut ſicut in ali Schiſmatibus, *Novatiani*, exempli gratiâ, co tra S. *Cornelium* Papam, *Urſicinii* contra S. *Damaſu Laurentii* contra *Symmachum*, *Petri Leonis* co tra *Innocentium II.* *Octaviani* adversùs *Alexa rum III.* &c. hi, qui ſtabant à partibus Antipap non impediebant, quominùs univerſa Eccleſia verum & legitimum Pontificem agnoſcere & c lere cenſeretur; ita ſimilitèr illi, qui poſt Piſana Synodum Schiſmaticis & Pſeudo-Pontificibus *B nedicto XIII.* & *Gregorio XII.* adhæſerunt, impec re non potuerunt, quin Eccleſia Concilium Piſ num, tanquàm Oecumenicum, ſuſcepiſſe, & *Al xandrum V.* in eo electum, cèu verum Pontifice Romanum, colere diceretur. Ex dictis itaque patet, negare haud poſſe legitimam & Oecumen cam eſſe Synodum Piſanam, in qua duo Cardin lium utriuſque Obedientiæ, videlicèt *Bened cti XIII.* & *Gregorii XII.* Collegia, poſt juramen in Conclavi facta de omni operâ ac diligentiâ a extirpationem Schiſmatis conferendâ, in unum Collegium ad unionem Eccleſiæ promovenda co

c venerunt, jureque ſuffragii in electione *:xandri V.* veri ac legitimi Romani Pontificis i :adem Synodo factâ potiti ſunt.

D. Cùm funeſtum iſtud Eccleſiæ Occiden- t s Schiſma in Concilio Generali Piſano non f rit extinctum, ſed potiùs, ut mox inſinuaſti, p t illius celebrationem adauctum, & uſque ad ncilium Conſtantienſe prorogatum ſit; expedit dò, ut de Concilio Conſtantienſi, in quo hoc iiſma tandem abolitum eſt, diſſeramus, & in- iramus in primis, à quo, & quandonam fuerit nvocatum? Secundò, quid in eo pro extinctio- Schiſmatis actum ſit? Tertiò, quid pro aſſe- nda contra Hæreſes Catholicâ Fide definitum? ſtremò, quid pro reſtauranda Eccleſiæ Diſcipli- decretum ac ſtatutum ſit?

M. Depoſiti in Concilio Generali Piſano o de Papatu contendentes *Petrus de Luna*, di- us *Benedictus XIII.* & *Angelus Corarius*, nuncupa- s *Gregorius XII.* auctoritati Concilii non parue- nt, ſed adhuc pro Summis Pontificibus ſe geſ- runt. Magna Hiſpaniæ pars *Petrum de Luna*, ſeu *:nedictum XIII.* tanquàm verum & legitimum ontificem colebat; aliquæ verò Italiæ civitates *Ingelo Corario*, ſeu *Gregorio XII.* ceù vero & gitimo Pontifici adhærebant errore facti, quòd utarent, Synodum Piſanam Oecumenicam non ſe, ac ſubindè *Petrum de Luna*, ſeu *Benedi- um XIII.* & *Angelum Corarium*, ſive *Gregorium XII.* ure in ea non fuiſſe depoſitos, nec in eorum lo- um legitimè in Summum Pontificem electum uiſſe *Alexandrum V.* Gliſcente itaque magis quàm ntehàc Schiſmate, & intrà annum è vivis erepto

Alexandro V. unico ac vero Pontifice, suffectus est in ejus locum J*oannes XXIII.* qui ubi primùm Pontificiam Cathedram conscendit, de restituenda Ecclesiæ unitate, & de extinguendo Schismate, quod jam pridem inconsutilem Christi tunicam, idest Ecclesiam, dilacerabat, sollicitus; Concilium Generale an. MCCCCXIV. Constantiæ celebrandum indixit. Est autem Constantia perampla civitas Imperii, quam Rhenus interfluit, quamque amænus Constantiæ Lacus, dictus olim *Acronius*, alluit. Huic Concilio Generali Constantiensi interfuere Patres ferè mille, quos interfuerunt trecenti Episcopi, Patriarchæ quatuor, cum ipso Imperatore *Sigismundo*, qui ad comprimendum Schisma maximo pietatis & religionis studio incensus, non solùm Legatos circumquàque ad Principes & Respublicas misit, sed ipsemet Galliam, Hispaniam, Angliam, Germaniam, & Italiam longis & molestis itineribus peragravit, neque priùs acquievit, quàm suis consiliis, & continuis adhortationibus *Joannem XXIII.* ad indicendum apud Constantiam Concilium Generale adduxisset.

D. Præfuit itaque *Joannes XXIII.* Huic Concilio Generali Constantiensi, quod fuerat ab ipso convocatum?

M. Initio Concilii Generalis Constantiensis seu duabus prioribus Sessionibus præfuit, ut legitimus Pontifex J*oannes XXIII.* Sed post ejus è Concilio recessum, tertiæ præfuit Sessioni *Petrus de Alliaco* Cardinalis Cameracensis, quartæ vero Sessioni præfuit J*ordanus* Episcopus Albanensis Cardinalis *de Ursinis*; Cæteris Sessionibus usque a

Martini V. electionem eodem in Concilio Con-
itienſi factam, præfuit *Joannes* EpiſcopusOſtien-
, Cardinalis Vivarienſis, denique, quatuor
mis Seſſionibus præfuit recens electus Ponti-
Maximus *Martinus V.* Sed ut magis perſpectam
ere poſſis cauſam, ob quam *Joannes XXIII.* dua-
tantùm prioribus Concilii Conſtantienſis Seſ-
ibus præfuerit, neceſſe eſt, ut hìc breviter ex-
iam ea, quæ geſſit *Joannes XXIII.* in his duabus
oribus, quibus præfuit, Concilii Conſtantienſis
ſionibus, dein, deſcribam omnia, quæ ſpe-
nt ejuſdem *Joannis XXIII.* à Concilio Conſtan-
nſi fugam, illius depoſitionem in eodem Con-
io factam, ac tandem electionem *Martini V.*
em, ut verum, unicum ac legitimum Pontifi-
n univerſa agnovit, ſuſcepitque Eccleſia Catho-
a. Et primò quidèm, *Joannes XXIII.* præfuit Seſ-
ni primæ Concilii Conſtantienſis, quæ die XVI.
nſis Novembris anni MCCCCXIV. habita eſt, &
ea Sermonem ad Patres habuit, quo illos ad-
rtatus eſt, ut ad procurandam Eccleſiæ pacem
nem darent operam, ſuaſque omnes curas ac
gitationes conferrent. Poſteà, in eadem Seſſio-
lectum eſt à *Franciſco* Cardinali Florentino
iploma convocationis Concilii Conſtantienſis,
tandem ejuſdem Concilii Miniſtri & Officiales,
æſertim Notarii ex qualibet Natione ſunt electi,
alicâ, nimirùm, Gallicâ, Germanicâ & Angli-
nâ, ad quas poſteà Hiſpanica Natio quinta,
licto *Petro de Luna*, dicto *Benedicto XIII.* acceſ-
. In Secunda Concilii Conſtantienſis Seſſione,
i præfuit etiam *Joannes XXIII.* habitâ primâ men-
s Martii anni MCCCCXV. Antiochenus Patriarcha

rogavit totius Concilii nomine Joannem *XXIII.* u
pro Ecclesiæ pacis bono Pontificatui cederet, si ali
ejus æmuli, videlicet *Benedictus XIII.* & *Grego*
rius XII. Pontificatum similitèr abdicarent, ve
quotiès ejus cessione Ecclesiæ unio procurari pos
set; quod non solùm se præstiturum ultrò promi
sit Joannes *XXIII.* sed etiam solemne juramentum
ac votum eâ de re die 2. mensis Martii ejusden
anni MCCCCXV. edidit coram Synodo, dùmque
legeret hæc verba in Schedula, *Spondeo, promitto*
voveo, & juro Deo, flexit genua versùs Altare
ponendo manus ad pectus, & addidit hæc verba
Et ita promitto observare. Quæ cùm audisset *Si*
gismundus Imperator, qui præsens Concilio ade
rat, confestim *Joanni XXIII.* gratias egit, & de
positâ coronâ, flexisque genibus, pedes ejus oscu
latus est. Idem post *Sigismundum* Imperatorem
nomine Concilii præstitit Antiochenus Patriar
cha, ac demùm confectum est eâ de re Diplo
ma Pontificium, quod exhibent Acta Concil
Constantiensis in MS. Codice Regalis Abbati
Sancti *Victoris* Parisiensis, & Monachus San
dionysianus in Historia *Caroli VI.* Galliarum
Regis. Promissis haùd stetit *Joannes Vigesim*
tertii; quippè qui, cùm à Concilio, & à *Sigis*
mundo Imperatore urgeretur ad constituendum
pro cessionis executione Procuratorem, vide
retque evanuisse omninò illam spem, quâ sib
blandiebatur, fore ut, duobus ejus æmulis *Bened*
cto XIII. & *Gregorio XII.* in Concilio dejectis, so
lus ipse Summus ac legitimus Pontifex declarare
tur, ut rebus suis consuleret, & ab omni vi secu
rus esse posset, è Concilio furtim se subripuit
abiit

al t, excessit, evasit, erupit, & dissimulato ha-
b ı, operâ *Friderici* Ducis Austriæ, quîcum rem
o ultè communicaverat, Scaffusam, Oppidum
e sdem *Friderici* ab Urbe Constantiensi quatuor
n liaribus disiunctum, aufugit, ne Pontificatu,
j tà Promissa, se abdicare cogeretur, ibique
I teras ad Principes dedit, quibus suum à Con-
c o recessum excusavit, moxque in Castrum
L ffemberg Diœcesis Basileensis, ac paucis post
d bus *Friburgum*, ditionis *Friderici* Ducis Au-
ſ æ, sese recepit, ut indè evolaret ad *Joannem*
I cem Burgundiæ, hominem, ut in superioribus
(lloquiis observavimus, natum non solùm in
(lliarum Regni, sed etiam in universæ Ecclesiæ
p rniciem. Huic conspirationi adversùs Conci-
l m Constantiense, initæ inter *Joannem XXIII.*
F idericum Ducem Austriæ & *Joannem* Burgundiæ
I ıcem, se constanti animo opposuit *Sigismundus*
I perator, quem Deus Optimus Maximus in his
a gustiis, quibus undique premebatur Ecclesia,
s citasse videtur, & cujus si defuisset indefessus
oor, omnia procul dubio in irritum corruissent,
sumque Concilium Constantiense in ventos
iisset. *Sigismundus* itaque Imperator *Fridericum*
ustriæ Ducem, *Joannis XXIII.* receptatorem, ar-
is aggressus est, eumque, subactis illius oppidis ac
eletis copiis, tam strenuè oppugnavit, ut tandèm
ım adegerit sub literis commeatus & securita-
s ad proficiscendum Constantiam, ibique suppli-
itèr veniam petendam. Venit ergò *Fridericus*
ux Austriæ cum Duce Bavariæ, & Burgravio
luremburgensi, seque & omnia sua *Sigismundi*
mperatoris potestati permisit, & ab eo veniam

obtinuit, pollicitus cum jurejurando *Joannem XXIII.* reducere, dummodò utrique de vita, bonis & libertate post adimpletas pacis conditione cautum esset. Intereà temporis, *Fridericus* obse Constantiæ remansit, *Joannes* verò *XXIII.* Friburgi Oppido Austriaco custodiebatur, ne fug elaberetur, & posteà ad Oppidum Cellæ duobu dumtaxàt milliaribus à Civitate Constantien distans ductus est, ibique diligentissimè custoditus. Inquisitores in *Joannem XXIII.* Sessione IX Concilii Constantiensis fuerunt nominati, & quinquaginta quatuor Articuli adversùs ipsum Sessione X. objecti ac probati, qui in Sessione XI. cùm lecti fuissent, ipsique *Joanni XXIII.* ut ad illos responderet, communicati essent, hoc Responsum *Joannes XXIII.* pacis Ecclesiæ promovendę studiosissimus, dedit: *Volo quod Concilium sit defensi mea, quod scio errare non posse, nec alia defension quacumque uti volo.* Cùmque ad audiendam Sententiam dies ipsi crastina diceretur, respondit *Summè mihi placet Sententia ipsa, quam cum omn reverentia, etiàm cum bireti mei depositione reci piam, eamque, (quantùm in me fuerit) confirmab* Tandèm Sessione XII. ejusdem Concilii Constantiensis lata est in *Joannem XXIII.* depositionis Sententia, propter ipsius clandestinum, & scandalo sum, noctu, habituque indecenti è Concilio recessum, pacis & unionis Eccclesię turbativum, Schismatis inveterati nutritivum, à voto, promission & juramento per ipsum *Joannem XXIII.* Deo & Ecclesiæ præstito deviativum; decretumque e insuper, ne *Balthasar Cossa*, nupèr *Joannes Papa XXIII.* vel *Angelus de Corario*, seu *Gregorius XI.* ve

y *Petrus de Luna*, sive *Benedictus XIII. in suis Obe-d ntiis sic nominati*, in Pontifices iterùm eligerent ', quod si fieret, totum irritum esset & inane. J c depositionis *Sentential uno omnium Concilii Pa-t m consensu approbata*, inquit *Spondanus* ad ann m MCCCCXV. Num. XXXVII. *cùm fuisset ad Joan-n XXIII. perlata, eamdem ipse quoque Cellæ ultima aji instrumento publico ratam habuit se nunquam itra eam quidquam acturum; purèque, simpliciter liberè Papatui cessit ac renunciavit, depositis om-bus ornamentis Papalibus. Quæ omnia Actis edi-: continentur.* Exemplum *Balthassaris Cossa*, dicti *oannis XXIII.* paulò post sequutus est *Angelus de rario*, nuncupatus *Gregorius XII.* quippè qui Ses-one XIV. Concilii Constantiensis renunciavit, essitque Pontificatui per Procuratorem suum *arolum de Malatestis*, Arimini Principem, quam essionem ratam habuit Concilium, & cantato ymno *Te Deum laudamus* &c. gratiarum actio-em Deo solemnitèr rependit. Suæ abdicationi iennio supervixit *Angelus de Corario*, dictus antea *Gregorius XII.* & paulò ante *Martini V.* Pontificis Maximi electionem è vivis excessit, non quidem Arimini, ut ait S. *Antoninus*, sed Recaneti anno MCCCCXVII. ut videre est in ejus Epitaphio apud *Onuphrium* in Additionibus ad *Platinam*. In eadem Sessione XIV. ediderunt Patres Constantienses Decretum de requirendo *Petro de Luna*, dicto *Benedicto XIII.* qui solus contendentium Pontificum post *Joannis XXIII. & Gregorii XII.* abdicationem supererat, ut eamdem cessionem à se totiès juramento promissam intra decem dies exequeretur: quod ni præstaret, eum ex tunc declararunt Pa-

tres Constantienses, fuisse & esse Schismaticum incorrigibilem, & pertinacem, Hæreticum, omnique honore & dignitate abjectum & privatum. Ad hanc cessionem à *Petro de Luna*, seu *Benedicto XIII.* faciliùs obtinendam (sine qua *Joannes Gersonius* Academiæ Parisiensis Cancellarius, ex Psalmo LXXI. lepidè in Concilio dicere consueverat, non futuram Ecclesiæ pacem, *donec auferretur Luna*) Imperator *Sigismundus*, post acceptam à Concilio Constantiensi benedictionem, profectus est *Niciam*, Urbem Gallo-Provinciæ colloquio destinatam, ad quod *Ferdinandus* Rex Aragoniæ unà cum *Petro de Luna* eâ de causa convenire debebant. Sed cùm *Ferdinandus* ob ægritudinem, quâ conflictabatur, huic se profectioni accingere haud posset, ad amoliendum id obstaculum *Sigismundus* Imperator Perpinianum se contulit, ibique cum *Ferdinando* Aragoniæ Rege, & cum *Petro de Luna* de perficiendo Sanctissimo Ecclesiæ unionis suscepto negotio longos sermones habuit. Principio quidem *Petrus de Luna* protestatus est, nihil sibi æquè in votis esse & unquàm fuisse, ac illam desideratissimam Ecclesiæ unionem. Sed aliud in fronte, aliud in corde gerebat vaferrimus ille Sycophanta. Tot enim conditiones omni rationi oppositas, immò impossibiles ad rem exequendam, exegit *Petrus de Luna*, tot Privilegia singularia, immanem ambitionem fætentia, quæ antehâc nec proposita, nec audita fuerant, depoposcit, tot denique subterfugiis, tergiversationibus, delusionibus, atque ambiguitatibus, cessioni Pontificatus, cui duo jam æmuli in Concilio Constantiensi suo exemplo præiverant, refragatus est; ut *Sigismun-*

; Imperator dirempto Colloquio, rêque infe- l recedere coactus sit; *Petrus* verò *de Luna*, qui nnisi litteris commeatus præmunitus ad hunc ngressum accesserat, Paniscolam suam, sive ppidum Regni Valentini, ad maris oram rupi positum,& præsidio munitum,cum suis in Schis- ate obduratis ac juramento sibi adactis se se re- perit. Tum *Ferdinandus* Rex Aragoniæ ab obe- entia *Petri de Luna*, pervicacissimi, atque into- abilis arrogantiæ hominis, se se subtraxit, con- io præsertim motus Sancti *Vincentii Ferrerii*, Or- nis Prædicatorum, qui anteà *Petri de Luna*, dicti *nedicti XIII.* Partes secutus, author fuerat Re- bus Aragoniæ ei adhærendi, quamdiù verbis usoriis jactaret, se nihil tam cordi ac curæ ha- ere, quàm ut promoveret, propriâ sui abdica- one, Ecclesiæ unionem. At, statim ac *Vincentius rrerius* obstinationem ac malas *Petri de Luna* tes perspectas habere cœpit, *Ferdinando* Regi ragoniæ persuasit, ut ab obedientia *Petri de una*, dicti *Benedicti XIII.* se subduceret, Edictum- ue publicaret, quo suis subditis districtè inhibe- et, ne ullam cum *Petro de Luna*, quasi Pontifice, dhæsionem quocumque prętextu haberent. Hanc egis *Ferdinandi* ab Obedientia *Petri de Luna* ibtractionem ipsemet *Vincentius Ferrerius* Per- iniani coram Rege infirmo, ejusque filio primo- enito, multâ nobilitate, & ingenti populi multi- udine, sermone habito, legit ac promulgavit. anta porrò erat id temporis *Vincentii Ferrerii* anctitatis ac eruditionis fama, ut Patres in Con- ilio Generali Constantiensi ad tollendum Schis- na trium de Pontificatu contendentium congre- gati

gati, singulari honore ac cultu, quem nemini ha
ctenus ex ullo Ordine Viro religioso exhibitum
legimus, illum prosecuti fuerint, missis Legati
qui eum rogarent, ut ad Concilium veniret,
liceret; idque *Joannes Gersonius*, Academiæ P
risiensis Cancellarius, qui Concilio Constantien
præsens aderat, scriptâ ad eum Epistolâ, quæ ad
hùc inter ejus Opera extat, persuaserit: aut
per salutem animarum, cui vocatione insolit
jam à multis annis incumbebat, non esset il
integrum ad Concilium accedere, saltem iis, qu
missi Consultores quærerent, respondere, suun
que sensum aperire non graveretur. Hæc Epistol
J*oannis Gersonii*, Facultatis Parisiensis Cancell
rii, missa è Concilio Constantiensi ad *Vincentiu
Fererrium*, & data die IX. mensis Junii an
MCCCCXVII. legitur pag. 658. Tom. 2. Operum
Joannis Gersonii postremæ Antuerpiensis Editi
nis anni MDCCVI. eamque ex MS. Codice Cælest
norum Metensium descriptam eruditus P. *Edmu
dus Martene*, Congregationis *S. Mauri* Monachu
inseruit Tomo I. *Thesauri novi Anecdotorum*, que
nuperrimè publicâ luce donavit, paginâ 174
ipse verò partem hujus Epistolæ hîc describam,
indè magis tibi innotescere possit sanctitatis
eruditionis fama, quam *Vincentius Ferreriu*
etiam dùm viveret, sibi in universa Ecclesia con
paraverat:

*Nominatissimo Doctori & Prædicatori zelan
salutem animarum Magistro Vincentio de Ordine
Prædicatorum, Patri meo in Christi Charitate dil
ctissimo.*

*Tanta de Virtutibus tuis, Doctor egregie, fan
re*

…erente, crebriùs accepi, tanta specialiter in collo… …ione familiari cum Reverendo Patre Domino Ge… …ali tui Ordinis Prædicatorum agnovi, ut mihi …learis rectè figuratus secundùm nomen tuum … illud Apocalypsis, quo speculator totius Eccle… …tici decursus Joannes *(Apoc. cap. 2. vers. 2.) ait:* …di & ecce equus albus, & qui sedebat super il… …n habebat arcum, & data est ei corona, & exiit …icens ut vinceret. *Existi quidem ut vinceres, O …ncenti gloriose, sed quales tu vinceres, qua ratio… …, quibus armis, apparatu bellico? quali arcu tu …idem ipse coronatus triumphares? Respondet ille, …jus imitator es, Paulus, dicens: Arma militiæ no… …æ non esse carnalia cum reliquis similibus qualia …lius esse nosti. Suppetunt hoc loco plurima cordi …eo, quæ libentiùs & forsan utiliùs verbo ore ad os, …àm calamo muto reserarem tuæ sapientiæ, nisi quod …iorsum me trahunt occupationes aliæ. Et quia te …avibus assiduè laboribus intentum protrahere longa …riptorum serie non visum est satis æquum vel mo…stum; hoc unum, quod in votis nedùm meis, sed …uam plurimorum versatur, aperiam. Reddunt tuæ …haritati, tuoque zelo pacis Ecclesiasticæ testimonium …oc insigne, hoc celeberrimum præconium tùm multi, …ùm nominatim præfatus Magister ac Dominus Gene…alis, quòd in inclyto Aragonum Regno nunquam …uissent concordata pacis capitula, nunquam substra…tio, quæ tam utilitèr & legitimè facta est ab illo ni…nis, proh dolor! erga Matrem Ecclesiam obdurato …Petro de Luna, fuisset attentata, si non auctoritatis tuæ …pondus & consilii robur addidisses, cujus facinoris …am egregii nos ipsi Sacro Generali Concilio præsen…es, desideratissimæ pacis annis jam fermè quadraginta mi-*

miserabiliter exulantis fructum, & reditum proximum expectamus. Et o te felicem! ter quaterque beatum, si præsentialitèr adesse, si non creditu solo sed propriis oculis coram cernere volueris propinquam velut in januis Summi Pontificis electionem; S videlicet efficaci celeritate, sepositis interim turbis jucundam tuæ præsentiæ faciem huic eidem Sacr conspiciendam Concilio attuleris. Fructum, ni fallor ampliorem ex te tuis monitionibus digniorem afferres quàm si hoc neglecto permanseris in inceptis. Memineris Beati Pauli ad Galatas (cap.2. vers.2.) Scribentis: deinde, ait: *post annos* XIV. *ascendi Jerosolymam cum Barnaba & Tito, & contuli cum illi Evangelium meum, quod prædico in gentibus, seor sum autem his, qui videbantur aliquid esse, ne fort in vanum currerem, aut cucurrissem. Hoc satis pr tua re dictum puto. Est siquidem apud nos alter velut Jerosolyma, scilicèt Apostolorum successore Reverendissimi & Deo amabiles Prælati, scilicèt Legis Doctores, cum quibus tuam ipse prædicationem conferre tam salubritèr, quàm humilitèr poteris, u interim sileam de alio profectu multiplici sperato, s veneris &c.* Sed revertamur ad *Petrum de Luna*, qui licèt à *Ferdinando* Rege Aragoniæ destitutus, animo tamen non concidit, sed potiùs audacio factus, suis familiaribus convocatis graviter protestatus est, se unum esse in universa Ecclesia legitimum Pontificem, & ut suæ dignitatis jura tueretur, non solùm *Ferdinandum* Aragoniæ Regem qui ab ejus Obedientia se subtraxerat, excommunicatione perculit, sed etiam Regno Aragoniæ, omnique aliâ ditione illum abdicavit, ac cunctis prohibuit ei, quasi Regi, subesse ac obtemperare

e, ſub pari, quâ in illum animadverterat, anamatis pœna. Hæc *Petri de Luna* in retinendo ntificatu contumacia publicis inſtrumentis eâ re confectis liquidò probata cùm ad Patrum ncilii Conſtantienſis notitiam perveniſſet, ejus uſam agitare cœperunt à Seſſione vigeſima pri- uſque ad Seſſionem trigeſimam octavam, ac idem Seſſione XXXVII. quæ habita eſt die XXVI. nſis Julii anni MCCCCXVII. & cui de more præt *Joannes* Cardinalis Oſtienſis, interfuitque *ſiſmundus* Imperator, poſt multiplices citatiom Libellos, teſtium auditiones, aliaque ritè & ridicè acta, lata eſt in *Petrum de Luna*, dictum ſua Obedientia *Benedictum XIII.* definitiva deſitionis ſententia, eumque tanquàm perjurum, utorem & nutritorem inveterati Schiſmatis, pa- & unionis Eccleſiæ impeditorem, & perturbaum, Schiſmaticum & Hæreticum; Articuli dei, *Unam Sanctam Eccleſiam Catholicam*, violarem pertinacem, cum ſcandalo Eccleſiæ Dei, corrigibilem notorium & manifeſtum, ac omni ulo, gradu, honore indignum, à Deo ejectum ac æciſum, omni jure in Pontificatu quomodolièt illi competente privatum, & ab Eccleſia Caolica tanquàm membrum aridum præciſum, Saa Conſtantienſis Synodus pronunciavit, omneſue Chriſtianos ab ejus Obedientia, juramentis, bligationibus ei quomodolibèt præſtitis abſolit ac liberos eſſe declaravit. His peractis, Patres oncilii Conſtantienſis Seſſione quadrageſimâ, uæ die XXX. menſis Octobris anni MCCCCXVII. ræſide *Joanne* Oſtienſi Epiſcopo Cardinali, haita eſt, decreverunt, ut, nihil obſtante Cardinalium

nalium *Petri de Luna* absentiâ, ad novi Pontifici: electionem procederetur, eaque forma pro ha vice tantùm servaretur, ut unà cum Cardinalibu sex Prælati de singulis quinque Nationibus, Ita lica, Gallica, Anglica, Germanica, & Hispanica in eadem Synodo tunc existentes ad electionem Pontificis admitterentur, & ut quicumque à dua bus partibus Cardinalium, simulque à duabu aliis partibus Nationum delegatorum foret in Summum Pontificem electus, is verus esset at que indubitatus Pontifex, cui omnes Nationes te nerentur obedire. Ad habendam itaque nov Pontificis electionem celebrata est die octav Novembris Sessio quadragesima prima, Præsid (ut in cæteris) *Joanne* Cardinali Ostiensi, in qu post solemne Sacrum, aliasque præmissas suppli cationes, lectamque Constitutionem *Clementi Sexti,* quæ incipit, *Licet*, de modo & forma Co clavis, emissaque juramenta in ea præscripta, n minati sunt ex quinque Nationibus Electore: Cardinalibus istâ dumtaxat vice ad eligendum Romanum Pontificem adjungendi, qui omnes, se Cardinales numero viginti, & triginta Electore à quinque Nationibus designati, Conclave in Do mo Communitatis Urbis Constantiensis paratur sunt ingressi, ac tertiâ post die, seu undecimâ men sis Novembris anni MCCCCXVII. concordibus su fragiis in Romanum Pontificem elegerunt *Odo nem*, seu *Othonem Columna* ex nobilissima apud Ro manos prosapia oriundum, & S. *Georgii* ad Velur aureum Diaconum Cardinalem, qui in honorer Sancti *Martini*, cujus eâ die Festum occurrebat *Martinus* appellari voluit, hujus quidem nomini

Ter

T *tius*, vulgò tamen *Quintus* appellatus. Solemni ri in Ecclesia Constantiensi die XXI. mensis Novi ıbris ejusdem anni Pontifex Romanus inauguri ıs *Martinus Quintus* sequentibus Concilii Conft ıtiensis Sessionibus, seu XLII. XLIII. XLIV. & x. præfuit, & in ea postrema Sessione quadrag ıma quinta, quæ celebrata est die XXII. Aprilis a ıi MCCCCXVIII. absolutum est Concilium Conft ıtiense, quod annis quatuor & sex mensibus d raverat. Indulgentiam Plenariam semel in V a, & semel in morte his omnibus, qui Concilio i erfuerant, concessit *Martinus V.* Pontifex Max ıus, rogatusque ut Concilii Constantiensis dec :ta confirmaret, respondit ore proprio, posteà p : Concilii Advocatum iterari jussit: *Quod omn & singula determinata, conclusa, & decreta in teriis fidei per præsens Sacrum Generale Concilium ıstantiense conciliaritèr teneri, & inviolabilitèr servari volebat, & nunquam contravenire quoquo ıdo, ipsaque sic conciliaritèr facta approbat & ra icat*. Quam in rem observat *Spondanus* in Anlibus Ecclesiasticis ad annum MCCCCXVIII. um.V. *Martinum V.* per hæc verba, *Decreta in ıteriis Fidei conciliariter in Concilio facta*, innuere ıluisse, se auctoritate Apostolica non approbare , quæ in ejusdem Concilii Decretis Sessionum /. & V. de auctoritate Concilii supra Pontifiem, & de potestate reformandi Ecclesiam tam ı Capite, quàm in membris fuerant statuta. *uamquam tamen*, inquit, *hæc possent ita intelligi, t duobus casibus, de quibus tunc agebatur, emineret bsque ulla dubitatione Concilium supra tres illos, qui e Pontificatu contendebant: nimirùm quòd incer-*

tum

tum esset, quis eorum verus existeret Pontifex, & quòd singuli eorum sese abdicationi Pontificatus subjecissent, quotiescùmque ritè deliberatum esset, qui verus existeret, ita ut Sedes Apostolica vacare censeretur, ac proindè ritè Concilium vel unum contendentium confirmandi, vel alium eligendi auctoritatem haberet. *Robertus* Cardinalis *Bellarminus* Libro 2. *De Conciliorum* auctoritate Cap. 19. docet Concilium Constantiense Sessionibus IV. & V. *non absolutè definiisse Concilia Generalia habere à Christ potestatem supra Pontifices, sed tantùm in casu, idest tempore Schismatis, quandò nescitur, quis sit verus Papa, nam dubius Papa habetur pro non Papa, & proindè habere super illum potestatem, non est habere potestatem in Papam.* Et infrà subdit: *Etsi Concilium sine Papa non potest definire nova Dogmata Fidei, potest tamen indicare tempore Schismatis quis sit verus Papa, & providere Ecclesiæ de vero Pastore, quandò is nullus aut dubius est, & hoc est, quod rectè fecit Concilium Constantiense.* Idem cum *Bellarmino* asserunt Cardinalis *Turrecremata*, *Sanderus*, & *Campegius*, ut videre est apud *Odoricum Raynaldum* in Annalibus Ecclesiasticis ad annum MCCCCXV. Specialem etiam Dissertationem de Decretis Sessionum IV. & V. Concilii Constantiensis edidit *Emmanuel Schelstratius*, in qua quatuor potissimùm argumentis probat, Decreta harum Sessionum dubiæ esse auctoritatis, primò, quia Decretum Sessionis IV. Concilii Constantiensis prout ad nos pervenit, genuinum non est. Secundò quia Decreta Sessionum IV. & V. sine debita communi deliberatione ab una tantùm Obedientia, videlicèt *Joannis XXIII.* eâque non

int

:egrâ, edita sunt, protestantibus etiàm ntra illa Cardinalibus, & Galliæ Regis Oratibus. Tertiò, quia Concilium Constantiense ssionibus IV. & V. non sufficientèr universam præsentabat Ecclesiam. Postremò, quia nec tres Constantienses, post trium Obedientiam unionem, nec *Martinus V.* Pontifex Maximus, c Sessionum IV. & V. Decreta unquàm confirarunt. Hæc sunt *Emmanuelis Schelstratii* argu:nta, quæ, ne longior sim, aliis Viris eruditis ctanda ac discutienda relinquo, nec plura adm his, quæ de Sessionibus IV. & V. Concil Constantiensis obitèr dumtaxàt & historicè :uli.

D. Magnam profectò laudem promerentur tres Concilii Constantiensis, qui infestum illud diuturnum Schisma, quo discindebatur Eccle-, tandèm aliquandò extinxerunt, nec dubito, in pari zelo accensi ad vindicandam Catholin Fidem, profligandosque id temporis Hæretis suam omnem impenderint operam.

M. In asserenda Fide Catholica, & in externandis Hæreticis, qui perniciosos errores te:rario ausu spargebant, emicuit quammaximè trum Concilii Constantiensis zelus. In primis, sione octava, Patres Concilii Constantiensis mnarunt doctrinam ac memoriam impii Hærerchæ *Joannis Wikleffi*, ac præsertim ipsius Artios quadraginta quinque, quorum alios ut no:iè Hæreticos, alios ut erroneos, quosdam ut ndalosos & Blasphemos, quosdam ut piarum rium offensivos, nonnullos, ut temerarios & se:iosos proscripserunt. Ejusdem Hæresiarchæ Li-

bros omnes, Tractatus & Scriptiones igne damnarunt. Damnationem insuper ducentorum & sexaginta Articulorum ejusdem *Wikleffi* ab Universitate Oxoniensi factam approbarunt Patres Concilii Constantiensis, & illius Hæresiarchæ ossa exhumari, & procùl ab Ecclesiæ sepultura secundùm Canonicas & legitimas sanctiones projici debere jusserunt. Confixis erroribus Joannis *Wikleffi*, Patres Concilii Constantiensis Decretum ediderunt Sessione XIII. de Communione sub unica specie a Laicis, iisque jejunis sumendâ, adversùs Bohemo Hussitas, declararuntque hanc Consuetudinem sumendi Communionem sub unica specie ad evitandum pericula & scandala legitimè in Ecclesiam fuisse introductam, licèt in primitiva Ecclesia Sacramentum Eucharistiæ sub utraque specie Fidelibus porrigeretur, cùm firmissimè credendum sit, *integrum Christi Corpus & Sanguinem tam sub specie panis, quàm sub specie vini veraciter contineri: Undè cùm ejusmodi consuetudo ab Ecclesia & Sanctis Patribus rationabilitèr introducta, & diutissimè observata sit, habenda est pro lege, quam non licet reprobare, aut sine Ecclesiæ auctoritate pro libitu mutare. Quaproptèr dicere, quòd hanc consuetudinem aut Legem observare, sit Sacrilegum aut illicitum censeri debet erroneum, & pertinaciter asserentes oppositum, tanquàm Hæretici arcendi sunt, & graviter puniendi.* Præsulibus, etiam sub pœna Excommunicationis, jusserunt Patres Concilii Constantiensis, ut Presbyteros Communionem sub utraque specie ministrantes, tanquàm Hæreticos punirent, invocato etiam, si opus esset, brachii Sæcularis auxilio. Ventum est posteà Sessione XV.

annem Hussum, Hæresiarchæ *Joannis Wikleffi* dipulum, cujus errores triginta, ac Libros damrunt Patres Concilii Constantiensis, ipseque nquàm Hæreticus declaratus, & uti talis ab ordi Sacerdotali dejectus, & Curiæ Sæcularis judi) relictus, cùmque resipiscere nollet, ac suos rare errores, justo judicio per ignem è vivis latus est, sicut in superiori Colloquio ostendius. Triginta *Joannis Hussi* errores à Patribus ncilii Constantiensis damnati, ad istos sequen; revocari possunt. Primò, docebat, Ecclesiam nstare solùm Prædestinatis, ac subindè præscis, seu reprobos, non esse partes, seu membra clesiæ. Secundò, negabat, Summum Pontifin esse Caput visibile Ecclesiæ Romanæ. Tertiò, erebat, nullum esse Dominum Civilem, nullum e Prælatum, nullum esse Episcopum, dùm est in ccato mortali. Quartò, dictitabat, Hæreticos, corrigi noluerint, Sæculari judicio non esse trandos, & Obedientiam Ecclesiasticam, esse Obeentiam secundùm adinventionem Sacerdotum clesiæ. Quintò, effutiebat, singulos Sacerdotes ; & authoritatem prædicandi habere, illosque Prædicationis officio, non obstante Excommucatione, vel contrario mandato Papæ, abstinere n debere. Propter hos & similes alios errores, eresiarcha *Lutherus* in Scripto, quod in fine istolarum *Joannis Hussi* legitur, ait, *Joannem Husn magnis & excellentibus Spiritus Sancti donis natum, magnanimum fuisse, & fortem Christi Marrem*, eumque *Scriptis, dictisque suis doctrinæ Chrianæ consensisse, & Mortem pro assertione veritatis lerasse*. Posteà subjungit: *Si pro Hæretico haben-*

dus est Joannes Hus , haud facilè quisquam omnium quos unquàm Sol vidit , verè Christianus haberi poterit. Sed non animadvertit nefarius Hæresiarcha *Lutherus*, quòd, dùm magnis præconiis *Joannem Hussum* celebrat, sese proprio gladio confodit ac jugulat. Constat siquidem ex his, quæ in superiori Colloquio diximus, *Joannem Hussum* propugnasse usque ad extremum vitæ spiritum multa dogmata, quæ etiamnùm tenet ac docet Ecclesia Romana, videlicèt de septem novæ legis Sacramentis, de Purgatorio, de invocatione Sanctorum, de incruento Missæ Sacrificio &c. Quæ tamen dogmata se execrari palàm profitetur *Lutherus*. Quorsùm ergò ille Hæresiarcha laudat *Joannem Hussum*, assertorem multorum dogmatum, quæ ipsemet *Lutherus* tanquàm nefanda, impia, falsa & sacrilega improbat, damnat, & detestatur in Ecclesia Romana. Certè *Mensura & mensura, pondus & pondus, utrumque abominabile Domino*. Sed misso Hæresiarcha *Luthero*, qui nullibi sibi constat, & calidum ac frigidum simul ex eodem ore perflat; alia percenseamus, quæ Patres Concilii Constantiensis ad vindicandam contra Hæreticos Catholicam fidem decreverunt. Sessione decimanonâ Concilii Constantiensis in Consessum Patrum introductus *Hieronymus de Praga*, errores *Wickleffi*, & *Joannis Hus* ejuravit, & quidquid hactenus dixisset, eorum judicio subjecit, seque tuendæ Ecclesiæ Catholicæ veritati semper daturum operam professus est, & Canonum severitati obnoxium fore, si contrà sentiret aut prædicaret. Verùm, in Hæresim, quam ejuraverat, tanquam ad volutabrum sus lota, cùm relapsus fuisset *Hieronym*

mus de Praga, damnatus est à Patribus Concilii onstantiensis Sessione vigesimâ primâ, & sæcu-ri potestati traditus, per ignem & rogum peri-jussus est. Mitto alios errores, videlicet *Mat-æi Grabonis, Nicolai Serurarii*, & *Joannis Parvi*, ios proscripserunt Patres Concilii Constantien-, de his quippè erroribus sat superque egimus superiori Colloquio.

D. Edideruntne Patres Concilii Constan-ensis aliquas Leges, seu Decreta pro reformatio-morum, & instauratione Ecclesiasticæ Disci-inæ?

M. Quod morum reformationis negotium tinet, maxima fuit in Concilio Constantiensi rcà illud Cardinalium & Nationum dissensio. ationes quippè Germanica & Anglica, urgente *gismundo* Imperatore, morum reformationem ectioni Pontificis Maximi præmitti volebant; ardinales verò cum Nationibus Italica, Hispani-a, & Gallicana, priùs Romani Pontificis electio-em fieri debere quàm morum reformationem ontendebant, quia *si Reformatio fienda est de de-rmatis, quæ major est*, inquiebant, *aut esse potest corpore deformitas, quàm carere Capite, & ace-halum esse? illa igitur prior tanquam magis neces-ria debet esse Reformatio, quæ corpus ipsum ad Ca-ut reformet, & informet*. Id legitur in Protesta-one ab ipsis factâ post Sessionem XXXVIII. quam x quatuor Codicibus MSS. edidit *Emmanuel Schel-ratius* Vaticanæ Bibliothecæ Præfectus. Ob illam Cardinalium ac Nationum circà Reformationem norum dissensionem, de qua legi potest *Gobelinus ersona* in fine sui *Cosmodromii*, dilatum est istud

negotium usque ad electionem *Martini V.* qui tandèm Sessione quadragesimâ tertiâ, ut Patrum Concilii Constantiensis Decreto de submovendis multiplicibus abusibus & reformandis moribus faceret satis, publicari jussit aliqua Statuta de exemptionibus, unionibus & fructibus Beneficiorum; de Simonia, dispensationibus, decimis, & aliis oneribus Ecclesiasticis; de Vita & honestate Clericorum, illorumque habitu & tonsurâ; de numero & qualitate Cardinalium; de scientia eorum, qui ad Episcopalem dignitatem provehuntur; de Reservationibus Sedis Apostolicæ, de Annatis, & de aliis id genus. Cæterùm, scribit *Platina* in Vitis Romanorum Pontificum, seu in Vita *Martini V.* de componendis moribus nimiâ licentiâ jam labefactatis tam Laicorum, quàm Clericorum mentionem in Concilio Constantiensi factam quidem fuisse, sed, cùm jam quartus ageretur Concilii annus, magno omnium Patrum, qui ei intererant, incommodo, placuisse *Martino V* Pontifici Maximo rem tantam in aliud tempus magis idoneum transferre, eò maximè quòd unaquæque Provincia suos haberet sensus, suasque consuetudines, quæ tolli sine perturbatione rerum subitò non possent. Ut autem de nimia procrastinatione conquerendi locus esse non posset *Martinus V.* Sessione Concilii Constantiensis quadragesimâ quartâ locum futuri Concilii Generalis, de omnium consensu, designavit Civitatem Papiensem, ad quam cuncti tempore indicto convenire deberent.

D. Fuitne reverà celebratum Concilium istud, quod ad reformationem morum *Martinus V*

Sessio-

ſſione quadrageſimâ quartâ Concilii Con- ntienſis indixerat Papiæ congregandum?

M. Elapſo poſt finem Concilii Generalis onſtantienſis quinquennio, *Martinus V.* anno lleſimo quadringenteſimo vigeſimo tertio miſit piam, ſeu Ticinum, Prælatos, qui Concilium choarent, videlicèt *Petrum Donatum*, Archie- ſcopum Cretenſem, *Jacobum*, Epiſcopum Spo- anum, *Petrum*, Abbatem *De Roſario* Aquilejen- Diœceſis, Ordinis *S. Benedictini*, & *Leonardum de orentia*, Magiſtrum Ordinis FF. Prædicatorum; dis Apoſtolicæ Nuntios, quos alii ſecuti ſunt aliæ Præſules. Huic Concilio Papienſi datum initium menſe Majo anni MCCCCXXIII. Sed, cùm lli adhùc Epiſcopi Tranſalpini adveniſſent, & ætereà peſtiferâ lue Papienſe Cœlum eſſet infe- um, conſultius viſum eſt *Martino V.* Pontifici aximo mutare locum Concilii, illudque in Ur- em Senenſem transferre, undè dictum eſt Conci- um Senenſe.

D. Concilium iſtud Senenſe debetne inter oncilia Oecumenica, ſeu Generalia, annume- ari?

M. Synodum Senenſem Conciliorum Ge- eralium numero, jure merito accenſeri debere, uatuor, quæ hìc ſubjicio, momenta invictè pro- are videntur. Primum eſt, quòd *Martinus V.* Pontifex Maximus, in Epiſtola quam anno ccccxxiii. ſcripſit ad *Alphonſum* Aragoniæ Re- gem, Concilium iſtud Senas translatum appellet *Generale* his verbis: *Quia*, inquit in prædicta Epi- tola, *ex juſta cauſa translatio Concilii Generalis de Civitate Papienſi ad Civitatem Senenſem, per ipſum*

Concilium est decreta, & approbata per Nos, Excellentiam tuam rogamus, ut operam facias, quòd Prælati de Regnis tuis veniant ad reformandum cum cæteris Statum Ecclesiasticum & libertatem Ecclesiæ conservandam. Alterum momentum est, quòd ipsamet Synodus Senensis se Oecumenicam inscripserit in concessione Indulgentiarum iis, qui Hæreticos ceperint, eosque in potestatem Inquisitorum aut Ordinariorum tradiderint. Sic enim habet *Sacrosancta Synodus Senensis in Spiritu Sancto legitimè congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, statuit &c.* Tertium momentum petitur ex declaratione Concilii Basileensis, quod Sessione II. apertè innuit, se *Sacris Constantiensi & Senensi Generalibus Conciliis decernentibus atque Ordinantibus, & Auctoritate Apostolica interveniente, fuisse, & esse debitè legitimèque ac ritè congregatum & initiatum.* Quartum momentum suppeditat *Eugenius IV.* Pontifex Maximus, *Martini V.* successor, qui in Constitutione *Dudum,* promulgatâ Sessione XVI. Concilii Basileensis, Concilium Senense, non minùs quàm Constantiense, Oecumenicum appellat: *Dudùm*, inquit, *Sacrum Generale Basileense Concilium, per Generalium Constantiensis, & Senensis Conciliorum Statuta, Ordinationesque felicis recordationis Martini Papæ V. ac nostras legitimè inchoatum, &c.* Addo etiam, Concilium Senense inter Concilia Oecumenica annumerari debere, cùm pro fide Catholica & unitate Christiana, pro facienda reformatione morum, ac sancienda Ecclesiæ Disciplina fuerit à Summo Pontifice *Martino V.* convocatum, quamvis ob temporis brevitatem & exiguum Prælatorum numerum pauca decreverit.

D. Cùm Generale Concilium universam repræsentet Ecclesiam, certè non video, quâ ratione inter Concilia Oecumenica annumerari possit Concilium Senense, cui pauci, ut mox insinuasti, interfuerunt Episcopi.

M. Ex illo exiguo numero Episcoporum, qui Concilio Senensi interfuerunt, argui minimè potest, illud non fuisse Oecumenicum. Nam ad primam Synodum Constantinopolitanam, quæ celebrata est anno CCCLXXXI. non omnes ex toto orbe convenerunt Episcopi, sed solùm Orientales, & tamen universalis Ecclesiæ accedente consensu & approbatione, Oecumenica habita est, eamque ut talem suscipit ac veneratur Ecclesia Catholica. Ita pari quoque ratione, licèt ad Concilium Senense frequentes ex tota Ecclesia non confluxerint Episcopi, quia tamen à *Martino V.* fuit convocatum, & *Eugenii IV.* auctoritate approbatum, atque totius Ecclesiæ consensu tanquam Oecumenicum susceptum, jure merito Conciliis Oecumenicis accenseri debet.

D. Quid in Concilio Senensi gestum, quidve definitum fuit?

M. In Concilio Senensi, cui præfuerunt iidem jam laudati Sedis Apostolicæ Nuntii, quos primùm *Martinus V.* ad inchoandum Concilium Papiense miserat, damnatio Hæresum Wicleffistarum & Hussitarum in Concilio Constantiensi facta confirmata est. Deindè, exauctorationis sententia in *Petrum de Luna*, olim *Benedictum XIII.* in sua Obedientia nuncupatum, ab eodem Concilio Constantiensi lata, denuò fuit approbata, pœnisque ac censuris subjecti sunt hi, qui post illius

illius Antipapę obitum in eodem Schismate adhùc perseverabant. Postremò, de Græcorum ad unitatem Ecclesiæ Latinæ reductione actum est. Rebus quippè Græcorum in dies, ob crudelissimum Turcarum Bellum, in deterius vergentibus, miserat *Manuel Palæologus*, Græcorum Imperator, Legatos *Theodorum*, Episcopum Rhodium, & *Nicolaum Eudemonem*-Joannem ad *Martinum V.* Pontificem Maximum ad procurandam Ecclesiæ Græcæ cum Latina unionem. Hos Legatos perbenignè ac splendidè excepit Pontifex, misitque Constantinopolim Legatum *Antonium Massanum*, Ordinis FF. Minorum Generalem Ministrum, qui *Manueli*, Græcorum Imperatori, & *Josepho*, Patriarchæ Constantinopolitano, exposuit vehementissimum desiderium *Martini V.* & omnium Cardinalium de unione Ecclesiarum Græcæ & Latinæ. Respondit Imperator, se ardentibus quidem votis exoptare unionem Ecclesiæ Græcæ cum Latina, ad eam tamen felicitèr promovendam necessarium omninò esse, ut universale cogeretur Concilium secundùm ordinem & consuetudinem Sanctorum septem Conciliorum Generalium, & quòd in eo suaderet Spiritus Sanctus, id omnes unanimi consensu tenerent. De loco verò & modo, ac tempore celebrandi Concilii nullum locum aptiorem videri ipsa civitate Constantinopoli, quandò quidem, ob ingruentia bella, & Imperii Græcorum penuriam, non possent Græci aliò ire. Quod spectat modum celebrandi Concilium, minimè necesse fore, ut omnes Patriarchæ & Episcopi interessent, eorum verò, qui accessuri erant, & Concilii expensis à Pontifice Romano provideri debere.

re. De tempore autem habendi Concilium, m essent modò res Græcorum adeò turbatæ, & Turcis attritæ, ut impossibile videretur Patres ngregari, si quàmprimùm tranquillitas aliqua iceret, certiorem se facturum Pontificem. Ultiò, promisit Imperator, se daturum operam, ut ra annum Constantinopoli celebraretur Concim, dummodò Pontifex sumptus ad ejus celerationem necessarios suppeditare vellet, & apud atinos Christianos Censuris acerrimis ageret, Græcis ad extremas redactis angustias, quamimùm suppetias ferrent. Hanc Imperatoris ræcorum Responsionem cùm *Antonius Massa*-*s* (cujus Legationis apud Græcos susceptæ Retio habetur in Actis Concilii Senensis) ad *Mar*-*num V.* & ad Synodum Senensem detulisset, deevit nihilominùs Synodus Senensis, hoc unionis cclesiæ Grecę cum Latina ineundę negotium non se deserendum, sed in illud, dùm opportunior se daret occasio, pro viribus incumbendum; aterim verò, necessariam Catholicæ Ecclesiæ reormationem esse promovendam. At ne fieret hæc iorum reformatio, impedimento fuerunt fœdi onatus *Alphonsi* Aragonum Regis, Schisma in Concilio Constantiensi extinctum, renovare moientis. *Alphonsus* siquidem, Aragoniæ Rex, iraus *Martino V.* quòd ei negatum Regis Siciliæ titum, *Ludovico III.* Andegavensi concessisset, cauam Antipapæ *Petri de Luna*, dicti *Benedicti XIII.* lefendendam suscepit, & ut in Concilio Senensi lenuò discuteretur, urgebat. Eam ob rem *Martinus V.* Concilium Senense die XIX. mensis Februarii an. millesimi quadringentesimi vigesimi quarti abru-

abrupit, & ad prosequendam commodiori loc & tempore reformationem in eo incohatam, civi tatem Basileensem ad Concilium Oecumenicum septennio post celebrandum designavit, & re ips post expletum à Senensis Concilii fine septenniun *Martinus V.* misit anno MCCCCXXXI. *Julianium* Car dinalem Diaconum S. Angeli, Legatum à latere eumque Basileensis Concilii Præsidem instituit Sed mortuo *Martino V.* eodem anno MCCCCXXXI *Eugenius IV.* ei in Sede Apostolica suffectus, Con cilii Basileensis indictionem Litteris pridiè Kalen das Junii ejusdem anni datis ratam habuit, & *Juliani* Cardinalis Legationem, ipsique à *Marti no V.* commissam Præsidendi Concilio Basileens potestatem confirmavit.

D. Audivi nuperrimè à viris eruditis, Sy nodum Basileensem fuisse reprobatam ab *Euge nio IV.* Pontifice Maximo, quorsùm ergò asse ris, *Eugenium IV.* ratam habuisse indictionem Con cilii Basileensis, & *Juliani* Cardinalis Legationem eique à *Martino V.* commissam præsidendi Conci lio Basileensi potestatem auctoritate Apostolic confirmasse?

M. Constans est omnium Sententia, *Euge nium IV.* ratam habuisse indictionem Concilii Basi leensis, & *Juliani* Cardinalis Legationem, sicut & potestatem ei à *Martino V.* datam huic Concili præsidendi confirmasse, ac proindè Concilium Basileense in suis primordiis, hoc est, in aliquo Sessionibus (de earum quippè numero non una omnium est Sententia) veri ac legitimi Concili formam habuisse, quamdiù videlicet annuente *Eugenio IV.* & sub præsidio *Juliani* Cardinalis, & Sedi

S lis Apoſtolicæ Legati continuatum fuit. At, p ſtquàm *EugeniusIV.* Concilium Baſileenſe diſſolv , illudque Ferrariam tranſtulit, poſt diſceſſum I gati Pontificis, Synodus Baſileenſis ſub præſi- ( ) *Ludovici* Cardinalis Arelatenſis, continuata, i vitoque Pontifice prorogata, deſiit eſſe vera ac l gitima Synodus, quamvis negari haud poſsit, (m convocationem fuiſſe legitimam ac Oecume- i cam Synodum, utpotè à *Martino V.* & *Euge-* i *IV.* Summis Pontificibus indictam, & aliquan- (ù ſub præſidio *Juliani* Cardinalis, & Sedis Apo- ſolicæ Legati continuatam. Quòd verò Synodus aſileenſis, poſtquam ab *Eugenio IV.* Pontifice Ma- mo diſſoluta fuit, & Ferrariam translata, de- erit eſſe vera ac legitima Synodus, immò & onciliabulum Schiſmaticum evaſerit, multis mo- entis demonſtrari poteſt, primò, quia *Euge- us IV.* ob publicam neceſsitatem, & evidentem cclesiæ utilitatem Concilium Baſileenſe diſsolvit, Ferrariam tranſtulit. Procuranda quippè erat ım temporis Eccleſiæ Græcæ cum Latina unio, uæ conſummari haud poterat abſq; celebratione licujus Concilii Oecumenici, cui præſideret Sum- nus Pontifex. Baſilea autem Græcis commoda ıon erat, nec ipſi ad hanc Urbem ut potè nimiùm liſsitam accedere volebant, ſed ad Urbem ali- quam Calabriæ Maritimam, Anconam, aut alte- ram Italiæ civitatem. Summus etiam Pontifex *Eugenius IV. propter adverſam valetudinem Italiam excedere non poterat*, inquit, *Auguſtinus Patritius* in Hiſtoria Conciliorum Baſileenſis & Florentini cap. 42. Meritò itaque *Eugenius IV.* ob tantum bo- num, quod ex ea Eccleſiæ Græcæ cum Latina unio-

unione oriri poterat, & cujus certa ſpes affulge-
bat, Concilium Baſileæ inchoatum Ferrariam, ...
poſteà Florentiam tranſtulit, civitatem ſibi, Græ-
ciſque commodam. Eâ autem Concilii transla-
tione ſemel ab *Eugenio IV.* Pontifice Maximo fa-
ctâ, omni auctoritate excidit Concilium Baſileen-
ſe. Tunc enim Concilium Baſileenſe manſit ace-
phalum, ideſt, ſine capite, cùm Summus Ponti-
fex, ſine quo vera & legitima Concilia General...
juxta Regulam Eccleſiaſticam celebrari non po...
ſunt, neque per ſe, neque per Legatos ei præfu-
rit. Præterea, poſt Legatorum Pontificis, & mul-
torum Epiſcoporum diſceſsum, adeò pauci in Con-
cilio Baſileenſi remanſerunt Epiſcopi, ut loco
Epiſcoporum ſimplices Presbyteri ad vocem
etiam deciſivam fuerint admiſsi, ſicut teſtatu...
Æneas Sylvius lib. 1. de Concilio Baſileenſi. ...
autem contra formam & morem omnium legiti-
morum Conciliorum fuiſse actum, nemo eſt, q...
non videat. Tertiò, diſsoluto Concilio ab *Euge-
nio IV.* Pontifice Maximo, Concilium Genera...
celebrabatur Ferrariæ, ac paulò poſt Florentiæ, c...
præerat Summus Pontifex *Eugenius IV.* eique ad...
rant Epiſcopi Græci & Latini in magno numer...
Cùm igitur unum tantum Generale Concilium
uno tempore haberi poſsit, & aliundè conſte...
Concilium Florentinum inter Concilia General...
numerari, planè conſequitur, Concilium à Patri-
bus Baſileenſibus poſt ejus diſsolutionem conti-
nuatum veri ac legitimi Concilii rationem & fo...
mam non retinuiſse, ſed potiùs fuiſse vanum ...
inane Conciliabulum. Quartò, Concilium Baſi-
leenſe, poſt ejus diſsolutionem factam ab *Eug...*
n...

ni *Quarto* Pontifice Maximo, induxit Schiſma it :ccleſiam, & *Eugenio IV.* Summo Pontifici leg mè creato, quemque fideles omnes ut verum P ıtificem, & Chriſti Domini in terris Vicarium a ıoſcebant & colebant, oppoſuit *Felicem V.* Ant: ıpam, qui tamen, veritate tandem aliquandò a ıitâ, Pontificatu ſe abdicavit, ſeque *Nicolao V.* ſ ceſsori *Eugenii IV.* ſubjecit. Hanc injuſtam *E* *genii IV.* legitimi Pontificis depoſitionem faċ m in hoc Conciliabulo Baſileenſi, ſicut & *Felic V.* Antipapæ intruſionem publicâ calamitate a utum caſtigavit Deus. Eo quippè tempore t n ſæva peſtis, teſte *Ænea* Sylvio lib. 2. *de Con- io Baſileenſi*, graſsata eſt Baſileæ, & tam multi] tres vel extincti ſunt, vel indè abire coacti, ut ıriſtus ipſe pro *Eugenio IV.* legitimo in terris .cario ſuo pugnare videretur. Ex his itaque mo- entis hactenùs à me adductis liquidò patet, oncilium Baſileenſe, quod convocatione, & ıtequàm à Summo Pontifice *Eugenio IV.* diſsol- :retur, erat Oecumenicum, deſiiſse in Conci- abulum, & fauſtum planè habuiſse exitum. ic *turpem deſiit in piſcem, mulier formoſa ſu- :rnè*.

D. Ediditne Synodus Baſileenſis, antequàm b *Eugenio IV.* Pontifice Maximo Ferrariam tranſ- erretur, aliqua Decreta Eccleſiæ ſalubria, ſive .d ſtabiliendam adversùs Hæreticos Catholicam idem, ſive ad reſtaurandam Diſciplinam, & ſan- :iendam reformationem morum.

M. Synodus Baſileenſis, priuſquàm ab *Eu- genio IV.* Ferrariam transferretur, confirmavit Seſſione primâ, ſicut jam obſervavimus in ſuperiori Collo-

Colloquio, damnationem Hæresum *Joannis* W
cleffi, & *Joannis Hus* factam in Concilio Consta
tiensi. Proscripsit etiam Sessione vigesimâ secu
da quasdam erroneas propositiones excerptas (
libro *Augustini de Roma*,& ad Sanctæ Ecclesiæ R
manæ gremium reduxit Hæreticos Bohemos
qui ad hanc Synodum Basileensem Oratores mis
runt, ut quatuor de Religione proponerent cap
ta, in quibus à Romana dissentiebant Ecclesia
Primum erat de Communione Divinæ Euchar
stiæ, quam sub utraque specie, panis videlicet
vini, his, qui salvi esse velint, necessariò sume
dam affirmabant. Alterum, de Civili Domini
quod Clericis Divinâ Lege omninò interdictum
dicebant. Tertium, de Prædicatione Verbi De
quam liberam, passimque permissam omnibus a
tumabant. Postremum, de publicis delictis, q
nullâ ratione toleranda arbitrabantur, etiam m
joris mali vitandi gratiâ. Ad hæc quatuor poti
mùm de Religione Capita, seu Articulos, Boh
mi hæresi *Joannis Hus* infecti suæ ab Ecclesia R
mana dissensionis causam revocabant. Quamv
enim plurima essent, quæ adversùs Catholica fic
veritatem prædicare non dubitarent, hæc tam
coram Concilio quasi totius Regni Bohemiæ n
mine dicta tueri tantummodò se posse affirm
runt, ut testatur *Æneas Sylvius*. Circa quatu
illos propositos Articulos, quos Bohemi *Comp
ctata* appellarunt, quique primum Pragæ di
ultimâ Novembris anni MCCCCXXXIII. concep
postmodùm Iglaviæ, quod Moraviæ oppidum e
an. MCCCCXXXVI. consummati ac firmati fuerar
hæc, teste *Joanne Cochlæo* libro Octavo *Histor.
Hus*

litarum , pronuntiavit Synodus Basileensis.
primum Articulum, qui est de communione
ienda sub utraque specie, *Concilium*, inquit lau-
us *Cochlæus* , *Sacerdotibus* Regni Bohemiæ, &
rchionatus Moraviæ, *communicandi sub utraque*
ie populum, eas videlicèt personas, quæ in annis
retionis reverentèr, & devotè postulaverint, fa-
atem pro earum utilitate & salute in Domino lar-
ir hoc semper observato, quòd Sacerdotes sic com-
iicantibus sèmper dicant, quòd ipsi debent firmi-
credere, quod non sub specie panis caro tantùm,
sub specie vini sanguis tantùm, sed sub qualibet
ie est integer, & totus Christus. Ad secundum
ticulum, in quo Civile Dominium, Cleri-
Divinâ Lege omninò interdictum ajebant Bo-
ni, duo statuit Concilium Basileense, primò,
d Clerici non Religiosi, seu qui voto se ad hoc non
igarunt, licitè possunt habere & possidere quæcum-
: bona temporalia, hæreditates paternas, aut alio-
n, si eis reliquantur, & alia bona justè acquisita,
causa donationis, vel alterius liciti contractus,
arte licita. Secundò, *quòd Ecclesia potest licitè*
bere & possidere bona temporalia, mobilia & im-
bilia, domos, prædia, villas, oppida, castra, ci-
ates, & in eis habere privatum & civile domi-
m. Ad tertium Articulum, qui est de libera
rbi Dei prædicatione, sic decreverunt Patres
ncilii Basileensis: *dicimus, quòd secundum Scri-*
iræ Sacræ sententiam, Sanctorumque documenta
ctorum, sic Catholicè est tenendum: Quòd Verbum
i à Sacerdotibus Domini, & Leviticis, & *per Su-*
riores, ad quos pertinet, approbatis & missis, li-
rè, non tamen passim, sed ordinatè & fidelitèr præ-

dicetur; salva auctoritate Pontificis, qui est præordin tor in cunctis, juxta SS. PP. instituta. Ad quartu denique Articulum, qui est de corrigendis peccai publicis, ita definierunt Patres Concilii Basilee sis: *Dicimus, quòd secundùm Scripturæ Sacræ se tentiam, Sanctorumque documenta Doctorum, sic (tholicè est tenendum: Quòd omnia peccata mortali præsertim publica, quantùm rationabiliter fieri test, secundùm Legem Dei, & Sanctorum Patru Instituta, sunt cohibenda, corripienda, & elimin da. Potestas autem puniendi criminosos, non ad p vatas personas, sed ad eos tantummodò pertinet, jurisdictionem habent in eos, fori distinctione, ju & justitiæ ordine observatis.* Hos quatuor Arti los à Patribus Concilii hunc in modum explica approbarunt tandem Bohemi, & ad fœdus, qu cum Catholicis pepigerunt, confirmandum, strumentum publicum ediderunt, quod *Com cta* appellarunt. At, istud fœdus alii Hussitæ Bohemia, dicti *Taboritæ*, & *Orphani* inire det ctarunt, & Duce *Procopio Raso*, perditæ auda homine, *Pilznam* oppidum obsederunt, sed rum exercitus, cum scelerato Duce ferro ext minati ac deleti sunt à *Mainardo* & Catho exercitu. Post tam celebrem reportatam vi riam, Imperator *Sigismundus* à Bohemis in Reg susceptus est, & Pragam magno cum appa VI. Kalend. Septembris anni MCCCCXXXVI. ing sus, ad restituendam in hac civitate profliga penè Catholicam Religionem, jussit *Philib* Episcopo Constantiensi in Normannia, ejusq Collegis à Synodo Basileensi missis, ut absque (ctatione Ecclesiasticos introducerent ritus, Sa
d es

d es instituerent, ex Missarum Solemnibus vul-
g ia verba, cantilenasque expungerent, Sancto-
ri n Imagines revocarent, Aquam benedictam
ir Sacris Ædibus reponerent, Baptismatis fontes
sa rarent, Altaria ornarent, & spurcitias omnes
p cùl eliminarent. Omnium Ordinum Viros
R igiosos, & Canonicos, qui ab Hussitis expulsi
fu rant, Pragam revocavit *Sigismundus*, & ut
H ssitas, dictos *Taboritas* superioribus cladibus
su erstites, faciliùs in gremium Catholicæ Ec-
c siæ reduceret, eis concessit, ut quinquen-
n toto suis moribus viverent, jura civita-
t haberent, Religionis cultum mutare non
c gerentur. Sed, cùm nefandos eorum ritus *Sigis-
m ndus* accepisset, noluit quinquennium expecta-
r sed eos absque mora in ordinem redegit, &
R *isanam*, præcipuum Hussitarum Pragensium
I ctorem, verbis tumultuantem, & in Monachos
e uggestu debacchantem, è Praga fugere compu-
l. Hoc pacto *Sigismundus*, votis *Eugenii IV.* Pon-
t cis Maximi, & Decretis Concilii Constantiensis
c secundans, Pragæ, & in toto Bohemiæ Regno
C tholicam Religionem feliciter restituit. Præter
h c Decreta, quæ Concilium Basileense, ante-
q àm ab *Eugenio IV.* dissolveretur, edidit, ad
f em adversùs Hæreticos Hussitas vindicandam,
v l eos ad Ecclesiæ Catholicæ gremium reducen-
d s: alia constituit pro reformatione morum
a ilia Decreta, præsertim contra Clericos Simo-
n acos, Concubinarios, & Ecclesiæ bona dilapi-
d ntes &c. quæ hìc referre nimis longum esset.
bitèr dumtaxat observabo, nonnullos esse Scri-
ores, qui inter Decreta Concilii Basileensis hoc

 præ-

præsertim probandum maximè censent, q prædicta Synodus doctrinam de Immaculat: Conceptione Dei-paræ Virginis *ab omnibus probandam fore, tenendam, & amplectenda* definivit ac declaravit. Verùm, non adv tunt illi, hocce Decretum fuisse conditum Concilio Basileensi Sessione xxxvi. quandò vi licet jam erat acephalum, utpotè dissolutu ab *Eugenio IV.* ac proindè istud Decretu non fuisse ab illo Summo Pontifice confirı tum, nec approbatum unquam à Sede A stolica, quæ semper ad suam dignitatem & ram jure merito pertinere put.. it, Decreta maturare, magis, quàm festinare, & illis, qu tùm fieri potest, pondus addere, non solùm authoritate, quæ certè summa est, sed etiar Scriptura & Traditione, ad quam veluti ad Re lam, suas semper definitiones exegit, contund dæ hæreticorum audaciæ, & piorum Fidei movendæ causâ. Sed hactenùs satis dictum si Concilio Basileensi, quod licèt recipiendum tanquam verum & legitimum Concilium G rale in his Sessionibus, quæ ab *Eugenio IV.* S mo Pontifice approbatæ, atque confirmatæ runt, rejiciendum tamen est, ut inane & nu authoritatis Conciliabulum, in his Sessioni quæ ab eodem Summo Pontifice sunt rejectæ reprobatæ. *Concilium Basileense*, inquit opt *Bellarminus, legitimè fuit inchoatum, sed illegi terminatum.*

D. Cùm *Eugenius* Papa *IV.* post dissolu nem Concilii Basileensis, aliam Oecumenican nodum Ferrariæ anno MCCCCXXXVIII. haben

xerit, necesse est, ut de ea Synodo Generali ariæ celebratâ, & de his, quæ in ea gesta sunt, ordine differamus.

M. Concilium istud Generale Ferrariæ hamest, ad promovendam unionem Græcocum Latinis, & ad illud Joannes Palæologus, corum Imperator, Josephus, Patriarcha Continopolitanus, cæterorum Orientis Patriarum Vicarii, variique Præsules cùm Græci, Latini accesserunt. Interim, priusquàm inaretur Concilium, nonnullæ velitationes de gatorio, & de Sanctorum beatitudine Græcos & Latinos habitæ sunt, ex quibus comperfuit, levi discrimine utramque Ecclesiam a ea dogmata dissidere. Græci quippè ultrò ittebant Purgatorium, seu locum tenebro-& mœroris, in quo Animæ levibus peccatis oxiæ ad tempus in mœrore, pœnisque versen-, divino lumine privatæ, easque purgari, sed co illo obscuro, & afflictione liberari preci-& Sacrificiis Sacerdotum, ac Eleemosynis. pœnas illas Purgatorii ignis cruciatu non defibant Græci, quemadmodùm Latini. Similitèr, eci Animas Sanctorum jam frui imperfectâ dem beatitudine, & post Resurrectionem corum perfectâ potituros felicitate fatebantur. nt tamen inter eos nonnulli, qui asserebant, ctorum Animas ante Resurrectionem corpon in loco versari separato, ibique lætari de fectâ, quæ ipsos post corporum Resurrection manet, laureolâ, absolutâque beatitudine,& ptione Regni Dei. Sed, post frequentes de titudine Sanctorum habitas Collationes, in

eam tandèm Sententiam iverunt cùm Græci, tu Latini, atque declararunt, *Sanctos consecutos*, *non consecutos esse beatitudinem, hoc est, Anim quidem, ut Animas, ad perfectam pervenisse beatit dinem; in Resurrectione tamen perfectiorem esse consecuturas cum propriis corporibus*. Post pr missas illas de Purgatorio, & beatitudine Sanct rum Græcos inter & Latinos velitationes, solei nes habitæ sunt Ferrariæ sexdecim Sessiones, ii quarum primâ *Bessario* Nicænus Archiepiscop Græcorum tùm doctrinâ, tùm facundiâ fac Princeps, elegantem ad Patres Orationem h buit. In altera Sessione *Andreas* Colossensis, Rhodius Archiepiscopus, ex Ordine Prædica rum, non minus eleganter peroravit, & Sum Pontificis, Imperatoris, Patriarchæ, & Syn laudes celebravit. In tertia, & in aliis sequen bus Sessionibus usque ad decimam quintam in sivè, variæ disputationes Græcos inter & Lati more dialectico habitæ sunt de quinque pot mùm Capitibus inter utramque Ecclesiam c troversis, videlicèt de Processione Spiritus Sa à Patre, & Filio; de additione ad Symbolu particulæ, *Filioque*; de panis azymi vel ferm tati usu pro materia Sacrificii; de Purgatorio de Primatu Romani Pontificis. Pro Græcis putarunt in Concilio *Marcus*, Metropolita Eph nus, *Isidorus* Russiæ, *Bessario* Niceæ, Archipr les; *Xantophalus Siderophas*, Magnus Vasoru Custos, *Michael Balsamon* magnus Bibliothecar & *Georgius Gemistus*. Pro Latinis verò disp tionem susceperunt *Julianus Cæsarinus* Sancti geli, & *Nicolaus Albergatus* Sanctæ Crucis in I

r alem, Cardinales; *Andreas* Rhodius Archie-
p copus, ex Ordine Prædicatorum, *Joannes* Epi-
ſ opus Foroliviensis, *Joannes de Monte Nigro*, Or-
 nis FF. Prædicatorum, & Provincialis Lombar-
 e; *Petrus Perquerii*, Ordinis Minorum, & *Joan-*
 de Sancto Thoma, Ordinis Eremitarum Sancti
 ugustini, in Sacra Theologia Doctores. Diù,
 ultùmque Græcos inter & Latinos magnis ani-
 is diſputatum eſt, præſertim de adjectâ Symbo-
 voce *Filioque*, affirmantibus ſcilicèt Græcis,
 nc vel unicam vocem fuiſſe Schiſmatis cauſam.
 oncilii Oecumenici Epheſini, & aliarum ſubſe-
 uentium Synodorum Generalium Decreta, qui-
 us *alteram fidem* componi aut proferri, præter
 m, quæ Symbolo Nicæno contenta eſt, diſtri-
 è prohibetur, recitarunt Græci, ex quibus colli-
 ebant, Additionem particulæ *Filioque* ad Sym-
 olum fieri non potuiſſe. At Latini hæc Conci-
 orum Generalium Decreta ſic interpretati ſunt,
 t iis ſolummodò vetitum fuerit, alteram fidem,
 eu Formulam conſcribi, quæ contraria, aut mi-
 us conſona foret Chriſtianæ doctrinæ Symbolo
 ontentæ, non quæ eam explicatiùs enuntiaret.
 orrò, ſubjungebant Latini, hæc particula, *Filio-*
 ue, non propriè additamentum eſt, ſed uberior
 xplicatio horum verborum, *qui à Patre procedit*,
 uod multis exemplis confirmarunt *Andreas* Co-
 oſſenſis, ſeu Rhodius Archiepiſcopus, ex Ordine
 rædicatorum, *Joannes* Epiſcopus Foroliviensis,
 & *Julianus Cæſarinus* Cardinalis. Hanc autem
 particulæ, *Filioque*, ad Symbolum adjectionem
 non fuiſſe Schiſmatis cauſam, quemadmodùm
 falsò pertendebant Græci, ex eo invictè proba-

runt Latini, quòd antequàm Romanus Pontifex permitteret, ut hæc vox, *Filioque*, Symbolo insereretur, jam Symbolum cum particula, *Filioque*, in Hispaniis,& Galliis publicè caneretur, nec tamen propter illam additionem Græci tum temporis ab Ecclesia Romana secesserunt, sed potiùs cum illa fuerunt amico fœdere juncti. Quin nono Ecclesiæ Sæculo *Photius*, Patriarcha Constantinopolitanus, Ecclesiæ Romanæ hostis infensissimus, qui adversùs *Nicolaum I.* & *Hadrianum II.* acriter invectus est, nunquàm tamen illos accusavit ob hanc additionem particulæ, *Filioque*, Symbolo factam. Hæc, & alia id genus urgentissima eruditè & copiosè ad explicandum Decretorum Synodorum Generalium genuinum sensum dixerunt Latini, nihil tamen confectum est, sed ambæ partes victoriam sibi arrogarunt. Tandem, post tredecim Collationes, Latini obtinuerunt, ut dimissis his de additamento vocis *Filioque*, concertationibus, de significatione vocis, seu de ipsomet Dogmate de Processione Spiritus Sancti à Patre Filioque disceptaretur, ita tamen ut, si opus foret, hoc caput ad novam Crisim, & accuratius examen revocaretur. His peractis, cùm Ferrariæ pestilentia grassaretur, de transferendâ Florentiam Synodo Sessione xv actum est, renitentibus quidem Græcis, qui tædio affecti, & de fausto Concilii exitu tantùm non desperantes, de reditu in patriam cogitabant quos tamen *Joannes Palæologus*, Imperator, ad prosequendum & felicitèr absolvendum diù omnium votis exoptatæ Ecclesiarum unionis negotium confirmavit. Consentientibus itaque Græcis

ci Decretum de Synodi translatione Sessione x . promulgatum est Latinè ab Archiepiscopo G adensi; Græcè verò ab Episcopo Mitylenensi, I Idus mensis Januarii anni MCCCCXXXIX. Hinc fa um est, ut istud Concilium Florentiam transla m, vulgò dicatur *Florentinum*, quod viginti q nque complectitur Sessiones, videlicet sexdec , quæ Ferrariæ habitæ sunt, & novem, quæ F rentiæ fuerunt celebratæ.

D. Quæ gesta sunt in sexdecim prioribus S ssionibus, quas, licèt Ferrariæ habitas, complectitur Oecumenicum Concilium Florentinum, satis h ctenùs exposuisti, superest nunc, ut ea, quæ in a is novem sequentibus Sessionibus Florentiæ cel bratis acta ac definita sunt, breviter expen mus.

M. Translato Florentiam Concilio, *Joann de Monte Nigro* Provincialis Provinciæ Lom rdiæ Ordinis Prædicatorum, summi vir inge , de processione Spiritus Sancti à Patre & Filio ssionibus XVIII. XIX. XX. XXI. XXII. XXIII. & IV. disputationem instituit cum *Marco* Metro lita Ephesino, tamque diserta ad probandam iritus Sancti à Patre Filioque processionem ad ıxit testimonia tum Patrum Ecclesiæ Orientalis, *silii*, *Epiphanii*, *Cyrilli Alexandrini*, & aliorum, m Patrum Ecclesiæ Occidentalis, scilicet SS. *onis*, *Gregorii Magni*, *Ambrosii*, *Hieronymi*, *Austini* &c. ut *Marcus* Ephesius ad incitas redactus, oc unum responderit, hæc Patrum testimonia on genuina, ac sincera esse, sed corrupta ac inrpolata; Quam inanem ac contumeliosam Responsionem adeò nervosè retudit *Joannes de Monte*

Nigro

Nigro, ut nihil planè *Marcus* Ephesius hiscere a mussitare potuerit. Post multas hinc indè con certationes, eò tandem ventum est, ut *Joannes d Monte Nigro* ejusmodi declarationem pronuntia ret: *Nos sequimur Apostolicam Sedem, unam novi mus causam Filii, & Spiritus Sancti, Patrem ..... Idcircò Romana Ecclesia non credit duo principia vel duas causas, sed unum principium, & unam cau sam. Eos verò qui asserunt duo principia & du causas, anathematizamus*. Placuit admodum Græ cis hoc *Joannis de Monte Nigro* dictum, atqu eorum Imperatore *Joanne Palæologo* ita postulant Scripto affirmavit, hanc esse suam fidem, *unam e Filii & Spiritus Sancti causam, Patrem*. Græ itaque ad ineundam concordiam cum Latin Schedulam exhibuerunt, in qua dicebant, *Filiu emittere Spiritum Sanctum, & ex se scaturient effundere: Spiritum Sanctum à Filio emitti, pr fluere, effundi*. Sed hæc Græcorum Schedula Latinis admissa non fuit, quoniam ipsis minin compertum erat, quo sensu Spiritus Sanctus *effu di, scaturire, emitti, & profluere* à Græcis affirm retur. Clariùs itaquè Græci Doctrinam sua exposuerunt in Formula, quam scripserunt, in q suam, & Latinorum fidem circa Processionem S ritus Sancti expresserunt, quamque *Silvester Sy pulus*, Scriptor Græcus, qui interfuit Conci Florentino, ejusque Historiam descripsit, ref Sectione octavâ his verbis: *Quoniam nos Gr antehàc arbitrabamur*, *Latinos affirmare*, *Spirit Sanctum à Patre & à Filio procedere tanquàm duobus principiis, aut spiramentis duobus, & pr tereà non affirmare, Patrem esse principium & f*

t

m totius Deitatis, Filii nempè & Spiritus Sancti; opterea nos & ab Additamento, seu à vocula, quam mbolo explicationis causa adjiciunt, pariter & ab rum communione cavimus. Nunc autem in hanc cram & Oecumenicam Synodum congregati, sinlari Dei gratia, ut sancta inter nos unio procurer, post multas hac illac ventilatas quæstiones & isputationes, productaque in medium quamplurima stimonia è Sacris Litteris simul & è Sanctis Ecclee Doctoribus: Nos quidem Latini profitemur, id uod nos dicimus, Spiritum Sanctum à Patre & ilio procedere, non eo sensu dicere, quasi aut Patrem xcludamus, quominùs sit principium & fons totius eitatis Filii & Spiritus Sancti, aut quasi credamus lud, Spiritum Sanctum ex Filio procedere, non acepisse Filium a Patre: aut quasi duo principia, aut uas productiones Spiritus Sancti exhibeamus: Sed onfitemur, Spiritum Sanctum à Patre & Filio tanuàm ab uno principio, & una singulari productione, b æterno profluxisse. Similiter & Nos Græci assermus, Spiritum Sanctum à Patre procedere, prorium autem esse Filii & ab illo promanare, & ab troque scilicet à Patre per Filium, secundùm sublantiam profundi profitebamur, & credebamus. Et nunc in mutuam unionem coalescimus, & charitate Divina conjungimur. Quin & hoc ut specimen damus invicem propriæ Fidei & Confessionis, & ut nemo ab alterius communione abstinere in posterum debeat dijudicamus, sed rursùm mutuò paciscimur & unum sensum amplectimur, atque in unam Ecclesiam, Dei favente gratia, redintegramur. Hæc Formula, cujus Author fuit *Georgius Scholarius*, Græcus, & unionis utriusque Ecclesiæ conciliandæ tum temporis

poris ſtudioſiſſimus, multùm arriſit Patriarchæ, & majori Græcorum parti, atque in primis *Beſſarioni*, & *Iſidoro* Ruthenorum Metropolitæ; diſplicuit tamen nonnullis Græcis, eamque non plenè ſufficere putarunt Latini, qui proindè ſequentia dubia, teſte jam citato *Syropulo*, Græcis propoſuerunt. Primò, ab ipſis quæſierunt, an ab Additamento hujus vocis, *Filioque*, ſeu potiùs ab hac explicatione refugere deberent, cùm iam pro comperto haberent, Latinos principia duo non profiteri? Secundò, An veram eſſe crederent fidem Latinorum, & in eam deſiderarent fœdus pangere? Tertiò, An Spiritum Sanctum à Patre ſolo procedere profiterentur,& non perindè à Filio? Quartò, An dicendo Spiritum Sanctum eſſe proprium Filii, nudam conſubſtantialitatem amborum intelligerent, an eum à Filio æquè ac Patre æternum eſſe trahere? Quintò, An dicendo, Spiritum Sanctum *ab eo ſcaturire*, illud *ab eo*, ad Patrem, an ad Filium referretur? Sextò, Si illud *ab eo* ad Filium referrent, utrùm ſcaturire ab æterno ſecundùm ſubſtantiam & perſonam intelligerent, nec ne? Septimò,Quid verbum *ſcaturire* ſignificaret, an ſubſtantiam divinam, & ſubſiſtentiam perſonalem à Filio trahere? an idem quod *procedere*? vel in aliquo ſenſu differat, & in quonam ſenſu? Octavò,An dicendo Spiritum Sanctum ab utroque procedere, nempè à Patre per Filium, ſubſtantialiter etiam & æternè hoc intelligerent? Nonò,Quid ſibi vellet illud, ſubſtantialiter ab utroque profundi? an habere, & ſumere ſubſtantialiter ab utroquè? an differant, & in quo ſenſu differant *profundi* & *procedere*. Decimò,An

abſo-

ſolutè & ſine commentario vera ſit hæc propo-
io, Spiritus Sanctus procedit ac profunditur
ernùm à Patre & Filio, ſine hac declaratione,
Patre per Filium? Undecimò, An particula illa,
er, ſignificaret Filium eſſe Spiritus Sancti cau-
n & principium. Duodecimò, An dicendo, *uni-
ur*, Latinorum doctrinam & confeſſionem am-
ecterentur. Iſthæc à Latinis propoſita dubia
ræcis admodùm diſplicuerunt, atque in cauſa
erunt, cur *Georgius Scholarius*, Græcus, qui
ictenùs promovendæ in Concilio Florentino
iioni gnavitèr operam poſuerat, pedem retule-
t, & antequàm utriuſque Eccleſiæ concordia
nciretur, Venetias cum *Demetrio Deſpota*, Im-
ratoris J*oannis Palæologi* fratre, & *Gemiſto Phle-
ne* ſeceſſerit, utì narrat jam laudatus *Syropu-
s* in Hiſtoria, quam edidit, Concilii Florenti-
i, Sectione IX. cap. XI. Ad placandos animos
ræcorum, qui iſtis Latinorum dubiis Patrum
oces reprobari cauſabantur, obtinuerunt Lati-
i, ut Occidentalium Doctorum ſententiæ & di-
a maturiùs expenderentur, quod ubi præſti-
im eſt, Patriarcha, coacto Græcorum cœtu,
atinorum Dogmati de Proceſſione Spiritus San-
i à Patre & Filio hoc ſuffragium in ſcriptis de-
it, quod *Syropulus* refert Sectione nona cap. 9.
Iiſtoriæ Concilii Florentini his verbis: *Quandòqui-
em dicta audivimus SS. Patrum Eccleſiæ tam Orien-
alis, quàm Occidentalis: Quorum hi Spiritum San-
tum à Patre & Filio procedere aſſeverant, illi à
Patre per Filium: quanquam idem eſt*, à Filio, *quod*,
per Filium, & per Filium, *quod*, ex Filio: *Nos ta-
nen dimiſſa voce hac*, ex Filio, *profitemur Spiritum
Sanctum*

Sanctum procedere à Patre per Filium ab æternitat *& secundùm substantiam tanquàm ab uno principi* *& causa*, per, *illìc causam significante in procession* *Spiritus Sancti*. Huic suffragio Græcorum Patriar chæ Constantinopolitani, qui appellabatur *Jo sephus*, assensi sunt alii Præsules Græci, pratè quinque, in quibus erat *Marcus* Metropolit Ephesinus. Tùm *Joannes Palæologus*, Græcorur Imperator, Sermonem ad omnes habuit de unio ne, eâ tamen lege, ut à Latinis Græci non coge rentur particulæ, *Filioque*, additamentum Symbo lo apponere. Dùm hæc ad perficiendam utriusqu Ecclesiæ concordiam feliciter in Concilio per gerentur, J*osephus*, Patriarcha Constantinopol tanus, senio confectus Florentiæ mortuus & ir Ecclesia FF. Præd. sepultus est, relictâ schedul quâ significabat, & *dejerabat*, *se omnia sentire* *quæ sentit & docet Catholica & Apostolica Eccle* *Domini nostri Jesu Christi, Senioris Romæ*. Post illi Patriarchæ obitum, omnes Græci, excepto *Ma co* Metropolita Ephesino, unioni consenserunt, Ecclesiæ Latinæ dogmatibus, in quibus anteh diffidebant, subscripserunt. Finitis ergò omi bus controversiis, unio utriusque Ecclesiæ, Latii videlicèt & Græcæ, benè fortunante Deo, die v mensis Julii anni MCCCCXXXIX. facta est, & p solemne Sacrum ab *Eugenio IV*. Pontifice Maxin præsentibus Græcis, celebratum, lectum Græcè ac Latinè in publica Sessione Unionis D cretum, in quo sequentia Fidei dogmata ab u versis Christianis credenda ac suscipienda prop nuntur. Primò, *quòd Spiritus Sanctus ex Patre* *Filio æternaliter est, & essentiam suam, suumqu*

e subsistens habet ex Patre simul & Filio, & ex roque æternalitèr tanquam ab uno principio, & ica spiratione procedit. Secundò, *Quòd explica- verborum illorum, Filioque, veritatis declarandæ atia, & imminente tunc necessitate, licitè ac ra- nabiliter Symbolo fuerit apposita* : Tertiò, *quòd azymo sive fermentato pane triticeo Corpus Christi raciter conficitur, & quòd Sacerdotes in altero ipsú mini Corpus conficere debent, unusquisq; scilicèt ju- a Ecclesiæ suæ, sive Orientalis sivè Occidentalis, con- etudinem*. Quartò, *quòd si verè Pœnitentes in Dei aritate decesserint, antequàm dignis pœnitentiæ fru- ibus de commissis satisfecerint & omissis, eorum nimæ pœnis Purgatoriis post mortem purgentur, & à pœnis hujusmodi releventur, eis prosint Fidelium ivorum suffragia, Missarum scilicet sacrificia, ora- ones, & eleemosynæ, & alia pietatis officia, quæ à idelibus pro aliis Fidelibus fieri consueverunt, se- undùm Ecclesiæ instituta: illorumque Animæ, qui ost Baptisma susceptum, nullam omninò peccati ma- ulam contraxerunt, illæ etiam Animæ, quæ post ontractam peccati maculam, vel in suis corporibus, el eisdem exutæ, prout superiùs dictum est, sunt urgatæ, in Cœlum mox recipiuntur, & clarè ipsum eum trinum & unum sicuti est, pro meritorum ta- ien diversitate, intuentur*. Quintò. *Quòd illo- um Animæ, qui in actuali mortali peccato, vel solo riginali decedunt, mox in infernum descendunt, pœ- is tamen disparibus puniendæ*. Sextò, *quòd Sancta Apostolica Sedes, & Romanus Pontifex in universum Orbem teneat Primatum, & ipse successor sit Beati Petri Principis Apostolorum, & verus Christi Vica- ius, totiusque Ecclesiæ Caput, & omnium Christia-*

norum

norum Pater ac Doctor existat, & ipsi in Beato Petro pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam à Domino nostro Jesu *Christo plena potesta tradita sit.* Tandèm, in Decreto unionis renovatu Patriarcharum Orientis ordo in Canonibus traditus, *ut* videlicèt *Patriarcha Constantinopolitanu secundus sit post Romanum Pontificem, tertiu Alexandrinus, quartus Antiochenus, quintus Hierosolymitanus, salvis videlicèt Privilegiis omnibu & juribus eorum*. Lecto & omnium subscription bus munito unionis Decreto, Latini, post finitai jam Florentinam Synodum, Græcis varias prc posuere quæstiones, inter quas istæ præcipuum tenent locum. Primò *quarè Episcopi non inungu sacro chrismate, sed Sacerdotes, cùm hoc Pontificib sit datum?* Secundò, *quarè non contenti estis Dom ni verbis, Accipite & comedite, sed posteà dicitis: fac quidem panem hunc pretiosum Corpus Christi tı & transmutans ea spiritu tuo, Amen, Amen, Am* Tertiò, *quarè conjugia dirimitis, dicente Domin quod Deus conjunxit, homo non separet?* Quart *qua de causa non eligitis hìc Patriarcham?* Ad ha & alias hujusmodi Latinorum quæstiones Gra responsa dederunt, quæ quidem in Actis Con lii non referuntur, ea tamen Latinis probata fui fidem faciunt hæc ejusdem Concilii Florent Actorum verba: *Hæc à Latinis objecta Mitylene sis,* Archipræsul, *canonicè omnia, legitimèque solvit, præterquàm duo, de quibus Papa significa Imperatori; cur scilicèt Matrimonia dirimantur, Patriarcha non eligatur?*

D. Decretum unionis, quod, ut mox servasti, promulgatum est in Concilio Florei

eſt ne idem ac illud Decretum, quod ſæpiùs ;e ſolent Theologi Scholaſtici, & ab *Euge- V.* Pontifice Maximo, qui præerat Concilio entino, editum eſt *pro Inſtructione Armeno-* ?

M. Decretum unionis promulgatum in icilio Florentino, eſt planè diverſum à Decre- quod *Eugenius* Papa *IV.* condidit pro inſtru- ne Armenorum. Decretum quippè unionis publicatum in Concilio Florentino pro utri- ıe Eccleſiæ concordia, dum adhuc Imperator ecorum, & Patriarchæ omnes Orientis, eo- ıve Legati huic Concilio intererant, ut liquet llius Decreti inſcriptione: *Definitio Sanctæ umenicæ Florentinæ Synodi*, illudque ſic incipit: *enius Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ad perpe- m rei memoriam, conſentiente ad infraſcripta ca- imo in Chriſto filio noſtro Joanne Palæologo Roma- um Imperatore Illuſtri, & loca tenentibus Vene- ilium Fratrum noſtrorum Patriarcharum, & cæ- is Orientalem Eccleſiam repræſentantibus &c.* At ò, Decretum pro inſtructione Armenorum ntaxat ab *Eugenio IV.* editum eſt poſt Græco- n à Synodo Florentina diſceſſum, quandò vi- icet Apocriſarii Patriarchæ Armeni Floren- m acceſſerunt, unionem cum Eccleſia Roma- , fideique rectitudinem quærentes, quos ut in- ueret *Eugenius* Summus Pontifex, & unio cum is ineunda ſtabilis ac perpetua perſeveraret, thodoxæ Fidei veritatem, quam Romana pro- etur Eccleſia, compendio tradere voluit hocce ecreto, quod incipit: *Exultate Deo Adiutori no- o*, & datum eſt decimo Kalendas Decembris

 anni

anni MCCCCXXXIX. quatuor post Græcorum discessum mensibus.

D. Quænam potissimùm Capita compl[e]ctebatur istud Fidei Orthodoxæ Compendium, quod in hocce Decreto pro instructione Armen[o]rum tradidit *Eugenius IV.* Pontifex Maximus?

M. In hoc Decreto *Eugenius IV.* Armen[is] pro Regula tradit primò Symbolum Constan[ti]nopolitanum cum additione particulæ, *Filioque*, & cum obligatione illud canendi inter Missar[um] solemnia. Secundò, ipsis proponit Concilii Ch[al]cedonensis definitionem in Synodis Generalib[us] sexta & septima renovatam, de duabus in un[a] Christi persona naturis. Tertiò, eis præcipit, [ut] teneant definitionem de duabus voluntatib[us] duabusque Christi Domini operationibus in C[on]cilio sexto Generali contra Hæreticos Monot[he]litas promulgatam. Quartò, eis declarat, Sy[no]dum Chalcedonensem, & *S. Leonem*, Summum [Pon]tificem, sanctè & rectè veritatem de duabus [in] Christo naturis definiisse contra *Nestorii*, & *E[uty]chetis* Hæreses, cæterasque universales Synod[os] authoritate Romani Pontificis legitimè cele[bra]tas, ab eis suscipi mandat. Armeni siquidem [er]rorem *Eutychetis*, duas in Christo naturas [in] unam confundentis, sectabantur; undè *Eugeniu[s IV.]* meritò eis injunxit, ut præter Synodos N[icæ]nam I. Constantinopolitanam I. Ephesinam [sus]ciperent quoq; Chalcedonensem, ac Scripta S[. Leo]nis Magni, qui *Nestorii* & *Eutychetis* Hæreses e [dia]metro oppositas in Synodica ad *Flavianum* [Pa]triarcham Constantinopolitanum Epistolâ [confi]xerat. Quintò, eis exponit praxim Ecclesi[æ]

næ circa septem novæ legis Sacramenta & ad
inorum usum eos reducit. Sextò, eis præbet
npendiosam Fidei Regulam, seu Symbolum,
d vulgò tribuitur S. *Athanasio*, & his verbis
pit: *Quicumque vult salvus esse &c.* Septimò,
præscribit librorum sacrorum catalogum, seu
at & enumerat libros, qui tanquàm Canonici
: in Ecclesia recepti. Octavò, eis injungit, ut
nam Consecrationis Corporis & Sanguinis
risti teneant & inviolabilitèr observent. Nonò,
tradit Decretum unionis cum Græcis consum-
tæ in Concilio Florentino pridie nonas Julii
i MCCCCXXXIX. quodque incipit: *Lætentur Cœli*
Terra &c. Decimò, eos revocat ad usum Ec-
siæ Romanæ circà dies, quibus festivitates
nunciationis Beatæ *Mariæ* Virginis, Nativita-
B. *Joannis Baptistæ*, & consequentèr Nativita-
& Circumcisionis Domini nostri *Jesu Christi*,
Præsentationis ejusdem in Templo, seu Purifi-
ionis Beatæ Virginis, celebrari debeant. Po-
mò, contrà quorumdam quartas nuptias
nnantium errorem, declarat Summus Ponti-
, quartas nuptias, & ulteriores valere, modò
quod non obstet impedimentum. Hæc & cæte-
Romanæ Ecclesiæ dogmata pronis ac demissis
mis amplexi sunt Armeni, sicque feliciter, &
n summo totius Ecclesiæ jubilo confecta fuit
rum cum Latinis unio, quam deindè subsecu-
est reconciliatio Jacobitarum, qui post Arme-
rum digressum Florentiam accesserunt, an-
MCCCCXLI. & ejuratâ Monothelitarum Hæresi,
â ab *Heraclii* Imperatoris temporibus erant
ecti, in gremium Ecclesiæ Romanæ fuerunt
 recepti.

recepti. Tandem an.MCCCCXLII. quo *Eugenius IV* Concilium ex Florentia Romam in Basilicam Lateranensem transtulit, adventarunt Romam Legati Æthiopum, seu Abyssinorum Regis, de ferentes, illius nomine, *Eugenio* Summo Pontifi promptam obedientiam, & cum Ecclesia Roma na, cujus in omnibus fidem lubentissimè ample ctebatur unà cum subditis sibi populis, unioner suppliciter rogantes, quos plenius instructos a Romanæ Fidei unionem adscivit idem Summu Pontifex; *Unde actum est*, verba sunt ejusdem Pontificis *Eugenii IV.* in suo Decreto pro reco ciliatione Jacobitarum dato pridie Nonas F bruarii anni millesimi quadringentesimi quadr gesimi primi, *ut totus ferè Oriens, qui gloriosi Christi nomen adorat, ac non parva Septentrion portio, post longa dissidia cum Sancta Romana Ecc sia in eodem fidei & charitatis vinculo convenerin primùm Græci, & hi, qui subsunt quatuor Patri chalibus sedibus, multas gentes, nationesque, idiomata continentibus; deindè Armeni multoru populorum gens, hodiè verò* Jacobini, seu Jacobi *magni etiam per Ægyptum populi, Sanctæ Sedi A stolicæ uniti sunt, &c.* De Æthiopum, Syroru Chaldæorum, & Maronitarum unione nulla in hocce Decreto mentionem facit Summus P tifex, quia Æthiopes anno dumtaxat MCCCCX in Ecclesiæ corcordiam redierunt. Syri verò, ir Tygrim & Euphratem habitantes populi, fic Romanæ Ecclesiæ amplexi sunt, & in ejus u nem consenserunt anno MCCCCXLIV. Chaldæi, *storii* erroribus impliciti, & Maronitæ Mo thelitarum hæresi imbuti, post abjuratos erro

ali unionis Decreto, cum magna *Eugenii IV.* ni Pontificis voluptate recepti sunt an- ccccxlv.

D. Hæc exoptatissima Græcorum, alio- que Orientis populorum cum Romana Eccle- nio me summâ quidem lætitiâ perfundit, sed è addubito, an fuerit diuturna? Novi quippè corum fidem.

M. Hæc unio Græcorum cum Latinis facta oncilio Florentino citò abrupta est. Artibus idem ac suasionibus *Marci*, Metropolitæ esini, qui Schismati semper obstinato animo æsit, factum est, ut non modò Byzantinum us, sed & tres Orientalium Sedium Patriarchæ itæ unioni repugnaverint, dato Synodali reto, quo *Metrophanem*, Patriarchæ Constan- politani *Josephi*, qui Florentiæ mortem obie- uccessorem, pacis & icti fœderis observantissi- n, & Florentinos Patres diris devoverunt, ıe Imperatorem *Joannem Palæologum* acerbè strinxerunt. Præclara quoque illa ac decora rum populorum Orientalium conversionis rdia parem nacta non sunt felicitatis progres- , sive id contigerit nostrorum neglectu, sive nensâ locorum & regionum distantiâ, sivè lin- rum imperitiâ, sive illius gentis levitate ac onstantiâ, aut ex alio quocumque defectu. Ut it, omnes illi Orientales populi, rupto cum clesia Romana inito fœdere, ad pristinas super- iones, hæresesque redierunt, contigitque ipsis Evangelii *Matthæi* cap. 13. parabola de semi- us jactis in petrosa loca, quæ, quia non habe- nt radicem, aruerunt. De hoc tam citò disrupto

fœdere pacis vehementer indoluit *Eugenius I*
Pontifex Maximus, & ut illud redintegraret, *vi*
ros quosdam Byzantium ad Græcos misit, inquit *La*
nicus Chalcondylas lib. 6. *ut cum his in colloquiu*
venirent, qui Synodum, Florentinam, *& conco*
diam in Italia factam non admittebant. Nam Marc
Ephesi Episcopus, & Scholarius, Græcorum docti
mus, nequidem ab initio Latinorum dogmati conse
tire voluerunt. Vbi ad colloquium ventum est, R
mani nihil efficere potuerunt, ac re infecta domun
reversi sunt. Quin, & ille *Marcus Ephesius*, ubi
d[1]t plebem Constantinopolitanam sibi plaude
tem, quòd non subscripserat, inveniretque qu
desiderabat, ut magis ipse, quàm Synodus à p
becula commendaretur, non solùm in proposi
constitit, verùm etiam Synodum Florentinan
multis, putidisque calumniis proscindere ausus
In primis, effutiit, Græcos unioni consensisse m
tis pollicitationibus illectos, & muneribus à R
mano Pontifice & Latinis corruptos. Secunc
asserebat, Græcos ad subscribendum unioni c
ctos fuisse ob inopiam prementem, urgentem
famem, quia eis quidquam sumptuum condic
rum non suppeditabatur. Denique obiiciebat,
stimonia Sanctorum Patrum, quibus fulcitur
nodi Florentinæ Decretum pro unione Græ
rum, à Latinis de industria fuisse corrupta at
interpolata. At, hujusmodi calumnias in Sy
dum Florentinam à *Marco Ephesio* temerè ja
tas, egregiè confutarunt Græci Scriptores,
Concilio Florentino interfuerunt, videlicèt
sephus Methonensis in Responsione ad *Marci E*
sii Libellum, *Joannes Plusiadenus*, in Dialogo
Syn

S nodo Florentina, & *Bessario* in Epistola gene-r i, & in Epistola ad *Alexium Lascarim*. Præter f iles illas *Marci Ephesii* adversùs Synodum Flo-r ntinam objectiones, à laudatis Scriptoribus (æcis solidè confutatas, duo alia ficulnea argu-r nta proponunt Græculi Schismatici, quibus e sdem Synodi Florentinæ authoritatem depri-r re, eamque Oecumenicam non fuisse probare posse arbitrantur. Primò quidem dicunt, *Mar-n Ephesium* non subscripsisse Florentinæ Syno-, & Græcos Antistites, qui ei subscripserunt, tim atque in Græciam reversi sunt, facti pœ-tentes, palinodiam palàm cecinisse, quod ar-mento est, illos liberè non subscripsisse. Sed ræculi illi Schismatici, cæco furore in Ecclesiam omanam abrepti, non animadvertunt, quòd si usmodi argumentum ad elevandam authorita-m Oecumenicam Concilii Florentini aliquid ro-oris haberet, probaret etiam Synodos Nicænam, onstantinopolitanam, Ephesinam, Chalcedo-nsem, & alias, verè non fuisse Oecumenicas, uia earum Definitionibus *Arius*, *Macedonius*, *estorius*, *Eutyches*, aliique Hæretici in illis dam-ati subscribere minimè voluerunt. Plures etiam ntistites, qui Concilio Nicæno interfuerunt, & efinitioni Fidei, atque *Arii* damnationi in eo ubscripserunt, post tamen dissolutionem Conci-i Arianam Hæresim professi sunt, ac in pluribus ynodis confirmarunt. Necesse itaque est, ut Græculi Schismatici aut Synodum Nicænam, & alias, quas mox retuli, Oecumenicas esse infi-cientur, aut si illas ut verè Oecumenicas admit-tant (sicut illas ut tales se agnoscere ultrò profi-

tentur) oportet, velint nolint, si sibi constent, ut fateantur, Synodum Florentinam Concilii Oecumenici auctoritate non excidisse, quamvis *Marcus Ephesius* ei subscribere noluerit,& nonnull Græcorum, qui Definitioni Fidei, seu unioni Decreto subscripserant, ad natale Solum postea reversi, ejuratâ subscriptione, ab unione defecerint, & in Schisma sint relapsi, quod sanè non vi ipsis in Concilio illatæ, sed eorum levitatis & pe fidiæ fuit argumentum. In fumum igitùr evanesci hæc prima contra Synodi Florentinæ auctorita tem Græculorum Schismaticorum objectio. Ejus dem furfuris est alterum argumentum, quod Græ culi Schismatici ad labefactandam Synodi Flo rentinæ authoritatem proponunt. Ajunt quippe Græcam Ecclesiam in Synodo Constantinopo in Templo S. *Sophiæ* post mortem Imperatoris Jo *annis Palæologi* anno MCCCCL. congregatam repro basse ac damnasse Synodum Florentinam, *Grego rium* Patriarcham Constantinopolitanum ei ad hærentem exauctorasse, atque in ejus locum *Atha nasium* suffecisse. Verùm, frustrà Græculi Schisma tici obtrudunt hanc Sophianam Synodum, quam planè commentitiam, & à nebulone quodam re centiore malè cõsarcinatam fuisse *Leo Allatius* Addendis ad Caput quartum libri III. *De perpet Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis Consensione* i victis momentis probat, quorum præcipua h breviter referemus. Primò, in ista Sophiana Sy nodo (uti modò habetur) nulla extat notio tem poris, quo fuit celebrata, nulla mensis mem ria, nulla Indictionis designatio, & si quæ occu runt temporis notæ, adeò sunt obscuræ, ut nil

cer

c ti ex his cimmeriis tenebris erui possit. Secun-
c, in hujus Sophianæ Synodi Actis dicitur, Græ-
crum Imperatorem *Joannem Palæologum* ante-
citum ab unione Ecclesiæ Latinæ defecisse; quod
ctè putidum mendacium est, cùm *Joannes Pa-
ologus* ad mortem usque in ea unione persevera-
rit, instituerítque Patriarcham Constantinopoli-
num *Metrophanem Cyzicenum*, unioni addictissi-
um, & post ipsum, *Gregorium Protosyncellum*,
rum verè Catholicum, & egregium vindicem
ynodi Florentinæ, quo adhùc superstite, Eccle-
am Constantinopolitanam gubernante, & unio-
em pro virili promovente, è vita excessit *Joannes
alæologus* Imperator, quem proinde à Fide Sy-
odi Florentinæ, & ab unione ante suum obitum
efecisse, falsò asseritur in hujus commentitiæ
ophianæ Synodi Actis. Tertiò, in ejusdem Sophia-
æ Synodi Actis dicitur, *Gregorium*, Patriarcham
Constantinopolitanum, qui Synodo Florentinæ
dhærebat, fuisse depositum & in ejus locum sub-
ogatum *Athanasium* anno millesimo quadringen-
esimo quadragesimo, quo tamen tempore non-
dùm *Gregorius* præerat Ecclesiæ Constantinopo-
litanæ, quippè qui dumtaxat post *Metrophanem*
renunciatus est Patriarcha Constantinopolitanus
anno millesimo quadringentesimo quadragesimo
quinto. Hujus autem *Athanasii*, quem in locum
depositi *Gregorii* suffectum fuisse mentiuntur illius
Synodi Acta, nulla planè apud illius temporis
Scriptores habetur memoria. Denique, in Actis
hujus Sophianæ Synodi sæpiùs citantur Scripta
Patrum, Doctorumque Latinorum *Tertulliani*,
Cypriani, *Hilarii*, *Ambrosii*, *Hieronymi*, *Augustini*,
Leonis

Leonis Papæ, Bedæ, Anſelmi, Bernardi, Petri Lombardi, Gratiani, Thomæ Aquinatis, & *Scoti*, quos tamen Patres & Doctores Latinos non eſſe Græcis ità familiares nemo neſcit, maximè cùm multa horumce Scriptorum Latinorum Opera necdùm in Linguam Græcam verſa ſint. His, & aliis id genus momentis *Leo Allatius*, loco mox à me laudato, probat, hanc Sophianam Synodum, in qua Græculi Schiſmatici dictitant, damnatam ac rejectam fuiſſe Florentinam Synodum, eſſe planè ſuppoſititiam, & à recentiori quodam nebulone ex variis Græcorum Schiſmaticorum, præſertim *Amirutzi, Gemiſti*, & *Gennadii* contra Florentinam Synodum Scriptis concinnatam. Sed demus Græcis hanc Sophianam Synodum fuiſſe reverà celebratam, & in ea damnatam eſſe Synodum Florentinam, quid tum poſtea? Potuitne, quæſo, hæc Synodus Sophiana ex Græcis Schiſmaticis conflata rejicere & damnare Synodum Florentinam, quæ convocatione, congregatione, auctoritate, & univerſalis Eccleſiæ repræſentatione, Generalis & Oecumenica fuit? Potuitne privata hæc Græcorum Synodus Sophiana reprobare Synodum Florentinam ex Epiſcopis Orientis & Occidentis congregatam, cui præfuit Romanus Pontifex *Eugenius IV.* eique adfuerunt Patriarcha Conſtantinopolitanus, & Alexandrini, Antiocheni, Hierosolymitani Patriarcharum Vicarii, necnon Græci, Latinique Antiſtites magno numero; ad quam omnes Orbis Chriſtiani Provinciarum Præſules, & quotquot de jure, vel conſuetudine ad Concilium Generale venire tenebantur, per Litteras Encyclicas Summi Pontificis fuerunt con-

onvocati? Sanè Concilium Florentinum, cui omnes characteres ac notiones Concilii Generalis damussim conveniunt, à privata Græcorum chismaticorum Synodo Sophiana reprobari potuisse, nemo unquam dicet. Nec causari etiam possunt Græculi Schismatici, Synodum Florentinam è numero Conciliorum Generalium esse expungendam, eò quòd Gallicani Præsules, prohibente Rege Christianissimo *Carolo VII.* ad eam non accesserint. Id, inquam, causari non possunt Græculi Schismatici, quia nec ad septimam Synodum Generalem, quæ est Nicæna secunda, contra Iconoclastas celebrata, Gallicanis Præsulibus proficisci permisit *Carolus Magnus*, & tamen Græci hanc Synodum Nicænam secundam, non obstante illa Præsulum Gallicanorum absentiâ, in Conciliorum Oecumenicorum numerum etiamnùm adscribere non dubitant, non aliâ, ut opinor, permoti ratione, nisi quia Synodus, ad quam Orientalis & Occidentalis Ecclesiæ Episcopi concurrunt, Romano Pontifice per se, vel per Legatos præsidente, semper Oecumenica habita est, neque ut omnes adsint Episcopi necesse est, sed sufficit ut vocati fuerint, & eo sint numero, qui universam repræsentet Ecclesiam. In hanc Concilii Generalis notionem consentiunt omnes Theologi, quos inter unum exquisiti judicii & eximiæ eruditionis laudabo nostrum *Melchiorem Canum*, qui libro v. de Locis Theologicis capite III. hæc habet: *Concilia Generalia voco, quæ omnium Christianorum Pontificum convocatione celebrantur. Inter multos autem disceptatum est, an Generalis convocatio satis sit, an etiam necessaria sit Con-*

Congregatio Generalis? Si enim Summus Pontifex Concilium Generale indiceret, non congregarentur tamen nisi soli decem ex Italia Pontifices, hujusmodi, profectò Synodus non est cur Generalis videatur. At contrà, si necesse est, Episcopos omnes congregari: Primùm, nullum fortè in Ecclesia tale adhuc Concilium fuit, in quod Episcopi universi convenerint. Deinde pessimus quisque Episcopus, dùm non solùm per negligentiam, sed per malitiam Synodo adesse contempserit, Generalem non esse calumniabitur, & Princeps in Republica quilibet, si illi Synodus displicuerit, interturbare eam minimo negotio poterit, causarique Episcopos suos, vel morborum, vel tumultuum causa Concilio interesse non posse. Verùm, quoniam omnes hujusmodi controversias persequi non est operis instituti, huic quæstioni breviter respondemus. Non satis est quidem ad Concilium Generale, si evocatio Generalis est, quandò adeò pauci congregantur, ut major meliorque Provinciarum pars relicta esse videatur; præsertim si causa legitima sit cur Episcopi Synodo non adfuerint. At si per malitiam hominum pessimorum una & item altera Provincia desit, non propter eà Concilii Generalis nomen amittit, sed nec si per negligentiam quidem, aut aliam occasionem quamlibet Episcopi aliquot desint, nominis sui jacturam Generale Concilium faciet, nisi in dubium vertimus, an Concilia illa quatuor, Nicænum, Ephesinum, Constantinopolitanum, Chalcedonense Generalia sint? Quamobrem, ut fideles, ita nos hoc loco loquimur, ut Synodum Generalem omnium Episcoporum evocatione legitima finiamus, licèt non sit omnium congregatio. Communi enim fidelium sensu agendum est, cùm de rebus vocibusque Ecclesiæ loquimur, idque eodem

modo

odo fecerunt sapientes. Nec satis est tamen ad Gerale Concilium evocatio Generalis, nisi sit etiam neralis congregatio, sed ad Generalem congreganem omnium Episcoporum congregatio non requiur. Episcoporum itaque Ecclesiæ Gallicanæ sentia non magis obesse potuit auctoritati ecumenicæ Concilii Florentini, quàm Synodi cænæ secundæ, quam tamen non solùm omnes atini, sed etiam Græci cùm Orthodoxi, tùm hismatici, Synodorum Generalium numero acnsent. Negare igitur non possunt Græci Schisatici, Synodum Florentinam verè fuisse Oecuenicam, ac subindè fateri debent, eam damnaminimè potuisse à privata illa Synodo Sophia, quam dicunt habitam fuisse à Græcis, qui post ynodum Florentinam ad ingenium & Schisma edierunt. Sed satis hactenus dictum sit de Geneali Synodo Florentina, in qua Græcorum cum atinis facta est unio, quam tamen citò abrupeunt Græci Schismatici, quorum in Ecclesiam omanam pertinax contentio, & æternum odium st. Sed non est, cùr perfidam illam Gentem & rotheo mutabiliorem moremur.

D. Huic accuratæ notitiæ, quam hùc usque radidisti, Conciliorum Generalium, quæ Sæculo XV. fuerunt celebrata, debes in præsentia dnectere brevem descriptionem rerum, quæ in Conciliis Nationalibus, seu Provincialibus eodem Sæculo habitis gestæ sunt, & ab his præsertim Conciliis Nationalibus initium sumere, quæ ad exterminandam grassantem Wicleffistarum Hæresim fuerunt coacta.

M. Ad Hæresiarchæ *Joannis Wicleffi* configendam

gendam exitialem doctrinam *Guillelmus Courtenejus*, Cantuariensis in Anglia Archiepiscopus, Synodum Londini in Conventu FF. Prædicatorum anno MCCCLXXXII. convocavit, cui decem Episcopi, & omnium Ordinum Theologi, ac Juris Canonici Doctores adfuerunt, &, post maturum ac diuturnum Wicleffianarum viginti quatuor propositionum examen, declararunt, earum aliquas esse *hæreticas*, aliquas *erroneas & determinationi Ecclesiæ contrarias*. In eadem Synodo habita quæstio est in *Nicolaum Hereford*, *Philippum Rapingdon*, & Joannem *Aisthon*, Wicleffi Discipulos, quorum duo priores vocibus ambiguis præcipua Hæreseos Capita damnarunt, quibus propterea concessæ sunt induciæ, ut fidem proscriptis articuli oppositam clariùs profiterentur, alioqui damnationis Sententiam excepturi. Tertius verò, excusso omni religionis jugo, petulantiùs respondit ac statim hæreseos convictus atque damnatus est *Wicleffus* coram eadem Synodo sese sistere compulsus est à Lancastriæ Duce & errores suos Scripto ejurare sub præscripta Formula, quam Anglicanorum Conciliorum Compilator *Spelmannu* consultò suppressit. Fatetur tamen *Guillemus Cav* in Appendice *Historiæ Literariæ* pag. 35. *Joanne* W*icleffum*, ut saluti suæ consuleret, errorum suorum palinodiam in hac Synodo Londinensi decantasse, eumque mortis terrore adactum, brevem de Sacramento Altaris Synodo obtulisse declarationem vernaculo sermone exaratam, quam a extare apud *Henricum Knightonem*, natione Anglum, & Monasterii Leicestrensis Canonicum Regularem, in suo *Chronico de Eventibus Angli* libr

li o v.pag. 1647. Hujus Synodi Londinensis contr *Wicleffum* coactæ Historiam describunt jam c itus *Henricus Knighton*, *Windefordus*, & *Walsi hamus*. Ejusdem Synodi Londinensis Acta, C nclusiones, Interrogationes, & Responsiones, & lia hùc pertinentia extant apud *Henricum Spelm inum* in Collectione Conciliorum Britanniæ p g. 629. & seq. quibus subjunguntur Litteræ *Ric rdi*, Regis Angliæ, Cantuariensi Archiepiscop, cæterisque Episcopis permittentis, ut eos, c i vel hæresim prædicarent, vel de illa essent su ſ cti, in carcerem detruderent. Ad extirpandam e ndem *Joannis Wicleffi* Hæresim *Thomas Arun lius*, Archiepiscopus Cantuariensis, Synodum ndinensem anno MCCCXCVI. congregavit, in a octodecim Articuli ex *Joannis Wicleffi* Trialo excerpti, confixi sunt, quos recenset *Guillelmus indefordus* in Tractatu, quem edidit contra *icleffi* errores. Extant etiam hi octodecim *Wi ffi* Articuli in hac Synodo damnati Tom. XI. Conliorum par. 2. pag. 2080. cum prolixo Tractatu, iem jussu *Thomæ Arundellii*, Cantuariensis Archiescopi, contra prædictos *Wicleffi* Articulos lucuavit *Guillelmus Woodfordus* Ord. Minorum. Non ultò post idem Archiepiscopus Cantuariensis *Thoas Arundellius* alterum Concilium Oxonii anno CCCCVIII. celebravit, in quo Decr. Synodale Ariculos 13. complectens adversùs Hæresis Wicleffiaæ seminatores editum est. Et primò quidem, lib. *oannis Wicleffi*, aliosque legi vetuit istud Oxoiense Concilium, nisi ab Oxoniensi, vel Cantaorigensi Academiis, aut à duodecim Theologis b iisdem designatis, prævio & accurato examine, dein-

deindè ab Archiepiſcopo Cantuarienſi fuiſſent approbati. Secundò, neminem ad prædicandum Verbum Dei admitti ſtatuit, niſi priùs facultatem ab Epiſcopo impetrarit, ſuæque miſſionis fidem fecerit legitimis ac indubitatis documentis. Tertiò, quia multi Oxonienſis Academiæ Scholaſtici Wicleffianæ Hæreſeos peſte erant afflati, injunxit Concilium omnibus Collegiorum Cuſtodibus, ut ſingulis menſibus in doctrinam ac mores ſuorum Scholaſticorum inquirerent, & in eos, qui ſuſpicione vel infamiâ hæreſeos laborarent, Cenſuri Eccleſiaſticis, ſi opus eſſet, animadverterent Denique, cùm Hæretici Wicleffiſtæ novas Scripturæ Sacræ in linguam vernaculam Verſiones cu derent, ſub majoris excommunicationis pœna prohibuit Concilium, ne aliqua Scripturæ Sacr vulgaris fieret, aut legeretur Verſio, *quouſque p loci Diæceſanum*, ideſt Epiſcopum, *ſeu ſi res exeg gerit, per Concilium Provinciale, ipſa translat fuerit approbata. Qui contra fecerit, ut fautor h reſis & erroris puniatur.* Ita decernitur Canone hujus Oxonienſis Concilii. Undè obitèr obſerva debes, quòd licèt Scripturæ Sacræ Lectio etiàm lingua vulgari ſecundùm ſe bona ſit, prudenter t men Eccleſia, quæ pia Mater eſt, non omnibus pr miſcuè poteſtatem permittit legendi Scripturam Sacram in linguam vernaculam translatam, tu quià ſæpiùs experientiâ compertum eſt, Hære cos, præſertim Waldenſes, & Wicleffiſtas, ſc pturæ Sacræ verſiones in lingua vernacula in v gus ſparſiſſe, quò faciliùs rudibus & imperitis rores ſuos inſtillare poſſent; tùm quia etiam p pter hominum infirmitatem, temeritatem, ig

r

tiam, & malitiam, contingeret, multos hisce garibus Scripturæ Sacræ versionibus abuti, & ve inde nocumentum accipere, unde utilita- i haurire deberent, cujus gravissimi mali exem- m cernere est in Hæreticis nostri temporis, d quos mulieres, quas lanam texere, vel ap- hendere fusum magis expediret, & quidem arias, bovillas, pistrices, sutrices, & alias è :e vulgi, Scripturam Sacram, quam ob sacri ctus profunditatem intelligere haud possunt,)unè lectitant, & de libris sacris opportunè, im- rtunè, & semper ineptè garriunt. De ea teme- ıte & audacia jure optimo conqueritur *S. Hie- ymus* in Epistola ad *Paulinum* sacris Bibliis præ- ì, ubi hæc habet: *Tractant fabrilia Fabri, sola ipturarum Ars est, quam sibi passim omnes vendi- t. Hanc garrula anus, hanc dilirus senex, hanc bista verbosus, banc universi præsumunt, lace- ıt, docent, antequàm discant.* Sapientissimè itaque clesia pro ratione circumstantiarum loci, tem- ris, personarum, non omnibus indiscriminatim rmittit Vernacularum Scripturæ sacræ Versio- m, etiam Catholicarum, lectionem, seque in c capite habet, sicut sollicita quæpiam mater, ę infantulos adhuc teneros & imbelles non sinit secare panem, ne se lædant inter desecandum, l ipsamet concidit, immò sæpè mandit, manum inserit in os pusillorum, qui, ob ngivam adhùc inermem, ipsum frangere ne- ıeunt. Sed redeamus ad Concilia Nationalia, quibus damnata est Vvicleffistarum Hæresis. ·æter hæc Concilia, quæ hactenùs adduximus, Anglia contra Hæresiarcham *Wicleffum* cele-

brata, aliam Synodum anno MCCCCXIII. jam laudatus *Thomas Arundellius*, Archiepiscopus Cantuariensis, habuit Londini contra *Joannem Old-calstell*, Virum nobilem & potentem, Vvicleffianæ Sectæ professorem, ac fautorem pertinacissimum, qui è Turri Londinensi, in qua Regiâ jussione conclusus fuerat, ad hanc Synodum adductus, hæreseos palàm convictus est, cùmque ean nullo pacto ejurare vellet, ceù contumax puniendus sæculari judicio relictus est. Hujus Synod Acta refert *Walsinghamus* in Historia Anglicana i *Henrico V.* ad hunc annum MCCCCXIII. Denique *Joannes XXIII.* Romæ eodem anno MCCCCXIII Synodum habuit, in qua *Wicleffi* doctrinam confixit, & ab ordinariis locorum, adhibitis Censuri Ecclesiasticis, conquisitos hujus Hæresiarchæ libros igne concremari jussit, eos verò, qui ejusmodi libros retinerent, legerent, exponerent, docerent, laudarent, tanquàm suspectos de fide puniendos esse statuit. Hæc sunt Concilia Nationalia, quæ Sæc. XV. ad exscindendam pestiferam Hæresim Vvicleffianam fuerunt convocata, quibus authoritatem adjecit Synodus Generalis Constantiensis anno MCCCCXV. indicta, quæ, sicut in superiori Colloquio observavimus, quadraginta quinque propositiones *Joannis Wicleffi* damnavit omnes illius libros ac Tractatus ignibus public tradi jussit, sicut in Concilio Romano statutum fu rat, ipsumq; *Wicleffum*, in hęresi pertinacem demo tuum, diris Christiano ritu devovit, illius damna memoriam, & ejus corpus exhumari, proculq ab Ecclesiastica sepultura projici mandavit. Cu Ecclesiastica authoritate in exterminium Vvicle

fiai

æ Hæreſeos concurrit Regia poteſtas. *Richar-* ſiquidem hujus nominis *II.* Angliæ Rex, an- MCCCLXXXVIII. ſolemni Edicto libros & Scri- omnia *Joannis Wicleffi*, *Nicolai Herfordii*, & nnis *Aiſton*, ubicumque in Regno & ditionibus inveniri poſſent, diligentèr conquiri, & ad nſilium ſuum deferri juſſit, ignibus tradenda, lla à quovis ſubditorum ſuorum ſervari, legi, :ribi, vendi, aut emi, diſtrictè prohibuit, vel ſcriptos *Wicleffi* errores propugnari ſub pœna :eris. Extat hoc Regium Edictum apud *Hen-* *m de Knigton* lib. 5. *de Eventibus Angliæ*. Vvi- fiſtas Edictis ſuis paritèr inſectati ſunt, & in- inem redegerunt *Henricus IV.* & *Henricus V.* gliæ Reges, ſicut teſtatur *Nicolaus Harpsfeldius* Hiſtoria Vvicleffiana capite XVII.

D. Fueruntne aliqua Concilia Sæculo Ec- iæ decimo quinto celebrata ad abolendum fu- :um illud Schiſma, quo ad electionem uſque- *tini V.* Pontificis Maximi ſciſſa fuit Eccleſia?

M. Prætèr Concilia Generalia Piſanum, & nſtantienſe, quæ Sæculo XV. ad extinguendum um iſtud Schiſma habita ſunt, & de quibus in- ſenti noſtro Colloquio ſat copiosè diximus, alia celebrata ſunt Concilia, ſi tamen Conci- appellari debeant, & non potiùs Conciliabula, ex his duo fuerint convocata à *Petro de Luna*, in ſua Obedientia dicebatur *Benedictus XIII.* :ium verò indictum ſit ab *Angelo Corario*, qui in Obedientia *Gregorius XII.* appellabatur. Pri- m Concilium, ſeu Conciliabulum Perpinianum, *rus de Luna*, dictus *Benedictus XIII.* Kal. menſis vemb. anni MCCCCVIII. congregavit, eo potiſ-

ſimùm fine, ut Cardinalibus, qui, ad tollendum Schiſma, Concilium Generale Piſanum mox ce lebraturi erant, fraudem faceret, & in ſui gratiar tanquàm Legitimi Pontificis & Chriſti in terr Vicarii, Synodicam declarationem obtineret. H Conciliabulum in Aragonia *Alphonſus* Patriarch Conſtantinopolitanus, & Hiſpalenſis Eccleſiæ a miniſtrator, aperuit eleganti gratiſſimâque co cione. Dein, *Petrus de Luna*, dictus *Bened ctus XIII.* ſanctioris ærarii Magalonenſis Præf ctum, Eccleſiæ Aſtenſis adminiſtratorem, Patri cham Antiochenum, & *Franciſcum Ximenium*, O dinis Minorum, Virum magnâ & multiplici d ctrinâ, ac diffusâ Scriptorum copiâ clariſſimun Hieroſolymitanum Patriarcham creavit, qui Auxitano Epiſcopo Cardinali die xx. menſis N vembris fuerunt conſecrati. In ſeptem priorib hujus Conciliabuli Perpiniani Seſſionibus ni actum eſt obſervatione dignum. Sed in octav Seſſione cùm *Benedictus XIII.* Patres conſuluiſſ quid è Republica Chriſtiana eſſe cenſerent, quam viam ad procurandam Eccleſiaſticam c cordiam, abolendumque Schiſma, expeditiore eſſe judicarent? in contrarias partes Patrum c niones in deliberando diſtractæ ſunt: quibuſc aſſerentibus à *Benedicto XIII.* Legatis manda danda eſſe, ut ejus nomine Pontificiam dign tem, nullâ interpoſitâ morâ, abrogarent. Aliis rò tempus ducentibus & maximè diſiuncta a contraria opinantibus. Ea opinionum & ſenten rum, in quas abierunt Patres, diſcrepantia eò deduxit, ut è Concilio penè omnes diſceſſer & in eo octodecim dumtaxàt permanſerint

, qui declararunt, *Petrum de Luna*, dictum *dictum XIII.* nec Schiſmaticum, nec Hæreti- eſſe, ſed verum Chriſti Vicarium, ipſum ta- monuerunt primò, ut, non obſtantibus qui- umque tribulationibus, perſecutionibus & edimentis, dignaretur proſequi efficaciter ne- ium unionis Sanctæ Matris Eccleſiæ per viam nciationis, quam omnibus aliis viis præferre ebat, nullâ tamen aliâ viâ excluſâ. Secundò, blationem, quam fecerat intruſo de renuncia- ne, in caſu renunciationis, vel mortis dicti uſi, dignaretur extendere ad caſum dejectio- ejuſdem intruſi, ſi fieret ſecundùm fidem & dientiam partis ſuæ. Tertiò, ut mitteret cer- Nuntios, probos Viros, Deum timentes, ad idoneos, nomine & pro parte Sanctitatis ſuæ intruſum, & ſuos Anti-Cardinales cum ipſo s & alibi degentes, necnon ad illos Dominos rdinales Piſis exiſtentes, & ad alios, qui in hoc cto unionis negotio proficere poſſent, cum ple- ac libera & ſufficienti poteſtate tractandi, con- dandi omnia, & locum idoneum ac ſecurum gnandi, in quo *Petrus de Luna*, ſeu *Benedi- s XIII.* omnia, quæ concordata & firmata eſſent r illos, efficaciter exequeretur perſonaliter, l ſi perſonaliter ire nollet, vel infirmitate cor- ris impeditus non poſſet, per alium, ſeu alios bentes plenariam & liberam poteſtatem ad nnia, quæ ipſe *Benedictus XIII.* facere poſſet, que ad renunciationem incluſivè. Quartò, ut andaret fieri formam procurationis in prædictis ſibus executioni committendæ, pleniori & me- ori modo, quo fieri & ordinari poterat. Quintò,

ut, si ante obtentam unionem contingeret eum mori, posset ad unionem debitè & Canonicè procedi talitèr, quòd post ejus obitum propter defectum provisionis non differretur, seu non impediretur unio, ne scandala, aut nova Schismata orirentur in Ecclesia. Denique, ut in casu, quo aliqui scandala, seu Schismata suscitare vellent, per debitas Constitutiones, seu remedia prohiberet ipse & provideret, ne ad similia perpetranda procederetur, sub pœnis, & Decretis & prohibitionibus ad hoc necessariis & opportunis. Hæc omnia Monita scripto mandata *Petro de Luna*, seu *Benedicto XIII.* fuerunt exhibita, qui his lubenti animo se acquiescere innuit, & omnes propositas conditiones impleturum se fidelitèr promisit, sed verba dedit, nec adduci unquàm potuit, ut Pontificatui renuntiaret. Acta hujus Conciliabuli Perpiniani describit *Theodoricus à Niemo* libro 3. *Schismatis* cap. 36. & 37. Extant etiam Tomo XI. Conciliorum P. *Labbe* part. 2. pag. 2108. & Tomo II Cardinalis *de Aguirre* De Conciliis Hispaniæ pagin. 637. & sequentibus. Aliud Conciliabulum seu Salmanticense, anno MCCCCX. celebravit idem *Petrus de Luna*, dictus *Benedictus XIII.* in quo concordibus votis tanquàm verus totius Ecclesiæ Pontifex fuit acclamatus. Titulus Synodi in membranis Salmanticensibus hic est: *Liber Synodalis editus per Dominum Fr. Gundisalvum, Dei gratia Episcopum Salmanticensem, Magistrum in Theologia Ordin. Prædicatorum, sub A.D.* MCCCCX. *Pontificatus D. Benedicti Papæ XIII. anno* II. *Fuit publicatus eodem anno in Ecclesia Cathedrali Salmantina in Synodo*. In hoc tamen Titulo corrigendum est, ut ei

di

d ; obſervat Card. *de Aguirre* Tomo III. Conc. H ſpaniæ pag. 645. mendum, quod reperitur cir-c *Petri de Luna*, dicti *Benedicti XIII.* prætenſi Ponti-fi itus annum. Non enim *Petrus de Luna* an. MCCCCX. q o habitum eſt Salmanticenſe Conciliabulum, de-c rebat prætenſi ſui Pontificatus annum ſecun-d n, ſicut legitur in hujus Synodi Titulo, ſed de-c rebat annum decimum ſextum. Electio quip-p *Petri de Luna*, ſeu *Benedicti XIII.* facta fuit an-n MCCCXCIV. ſicut oſtendimus in Colloquio ſe-c ndo. Dùm rebus ſuis ſic conſuleret *Petrus de Lu-na*, dictus *Benedictus XIII.* ſibi etiam non de-fu t *Angelus Corarius*, dictus *Gregorius duodeci-mus*. Hic quippè Concilium, ſeu potiùs Con-c iabulum ad Utinum, Urbem Diœceſis Aqui-l enſis, in Feſto Pentecoſtes anni MCCCCX. ngregavit, in quo verus Eccleſiæ Paſtor, & uni-s Chriſti in terris Vicarius fuit declaratus. Ve-m, his Conciliabulis nec *Petrus de Luna*, ſeu *Be-dictus XIII.* nec *Angelus Corarius* dictus *Grego-us XII.* res ſuas promovere potuerunt, ſed poſt ectionem *Alexandri V.* Pontificis Maximi fa-am in Generali Concilio Piſano anno MCCCCIX. abiti ſunt ab Eccleſia tanquam pſeudo-Pontifi-es, eorumque depoſitio confirmata fuit in Conci-o Generali Conſtantienſi coacto anno MCCCCXV. n quo, ut ſuperiùs diximus, trium Summo Pon-ificatui inhiantium *Benedicti XIII.*, *Gregorii XII.* & *Joannis XXIII.* Schiſma extinctum fuit, & ele-ctus *Martinus V.* quem, ceu legitimum Pontificem Romanum, & verum ac unicum in terris Chri-ſti Vicarium, univerſa agnovit, coluitque Ec-cleſia.

D. Supereſt, ut ſub finem hujuſce noſtri Colloquii in medium producas Leges, ſeu præcipuas Conciliorum Nationalium Sanctiones, quibus Sæculo decimo quinto firmata eſt Eccleſiæ Diſciplina.

M. Aliquot Concilia Nationalia variis in locis pro reformatione morum, & reſtauranda Eccleſiæ Diſciplina Sæculo decimo quinto habita ſunt, quæ juxta ordinem Chronologicum hìc indicare abundè ſufficiet. In primis, anno circitèr milleſimo quadringenteſimo vigeſimo *Eberhardus*, Archiepiſcopus Saltzburgenſis, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Provinciale Concilium in ſua Metropoli celebravit, in quo XXXIV. condita ſunt Decreta, Eccleſiaſticæ Diſciplinæ apprimè utilia quorum ultimum prohibet inhoneſtum habitum mulierum, caudas, monſtroſa capitis ornamenta mandatque ſub Excommunicationis Sententia univerſis & ſingulis Laicis, ut uxores ſuas, & filia veſtium, ac mundi muliebris luxum, immodeſtiam, ſuperfluitatem reſecare, aut moderari cogant, ipſiſque mulieribus, ſub eadem pœna præcipit, ut in hoc maritis ſuis morem gerant; Epiſcopis verò & Parochis, ut rebelles ac pervicace hac in re mulieres arceant à Communione: Sæcularibus tandem Poteſtatibus, ut ad executionem hujus ſaluberrimi Statuti pœnales etiam Leges ferant, alioquin eâdem Cenſurâ percellantur Paulò poſt celebrationem hujuſce Saltzburgenſi Concilii, *Theodoricus* Colonienſis Archiepiſcopu Synodum Provincialem anno milleſimo quadringenteſimo vigeſimo tertio convocavit, in qu undecim publicata ſunt Decreta contra Clerico

Con

(ncubinarios , contra Ecclesiasticæ libertatis
I stes, eorumque fautores , contra Canonicos,
r iquosve Clericos in Ecclesia vel Cœmeterio
(ambulantes , quibus præcipitur sub pœna pri-
v ionis fructuum ad octo dies, ne stando vel se-
(ndo confabulentur, dùm divina peraguntur
(ficia. Decernit etiam eadem Synodus Colo-
ensis, ut pulsentur campanæ omnibus sextis fe-
s circà meridiem, quò Fideles memoriam Paf-
nis Christi majori cum devotione recolant, sin-
lis verò diebus circà Solis ortum, in memo-
am Compassionis gloriosæ Virginis *Mariæ*, &
rtas preces ad hujusmodi campanæ pulsum re-
antibus Indulgentias XL. dierum concedit.
emùm, Festum *Compassionis* Beatæ Virginis *Ma-
æ* celebrari statuit. Ad sanciendam itidèm Ec-
esiæ Disciplinam *Joannes de Nanton*, Archiepi-
òpus Senonensis, Provinciæ suæ Concilium Pa-
isiis celebravit anno millesimo quadringentesimo
igesimo nono, in quo quadraginta constituta
unt Decreta, quorum alia reformationem divini
)fficii spectant, alia mores Prælatorum, Abba-
um, Abbatissarum, Monachorum Ordinis Sancti
Benedicti, & Canonicorum Regularium Sancti *Au-
gustini*, alia ad Clericorum vitæ honestatem, &
sæcularium correctionem ordinantur. Eodem
anno millesimo quadringentesimo vigesimo nono
habitum est in Catalonia Concilium Dertusanum
apud Urbem, quæ nunc *Tortosa* dicitur, Præside
Petro de Fuxo, Cardinali, & *Martini V.* Pontificis
Maximi Legato, in quo primùm extinctæ sunt in-
fausti Schismatis reliquiæ per abdicationem *Ægi-
dii de Munione*, qui *Clementis VIII.* nomine, post
Pe-

Petrum de Luna, dictum *Benedictum XIII.* Pontificatum invadere præsumpserat. *Alphonsus* Aragonum Rex in gratiam *Martini V.* admissus est, ejusdemque Pontificis obedientiam professi sunt Episcopi Hispani, qui ab anno MCCCLXXVIII. hoc est, ab electione *Clementis VII.* tempore Schismatis Avenione sedentis, usque ad annum MCCCCXXIX. pernicioso Schismate fuerant ab Ecclesia divisi. Sublato illo Schismate, Episcopi Hispani in hoc Concilio Dertusano congregati, Ecclesiasticam Disciplinam, Schismatis tempore fœdè prolapsam, viginti Decretis instaurarunt. Primum est de Vita & honestate Clericorum, eisque modestiam in vestibus servandam imperat. Secundum & tertium coercent Clericos, & Religiosos Militarium Ordinum Equites concubinarios. Quartum statuit, ut Clerici Beneficiati, vel in Sacris Ordinibus constituti propria habeant Breviaria. Quintum prohibet, nè indigni & illiterati ad Sacros Ordines promoveantur. Sextum, statuit modum instruendi populum circà fidem necessaria. Septimum vetat, ne in domibus privatis, vel capellis administrentur Sacramenta, aut Missæ pro nuptiis vel sepulturis administrentur. Octavum cavet, ne sine auctoritate Ordinarii, & absque dote sufficienti Beneficium Ecclesiasticum instituatur. Nonum præcipit, ut Neophyti per Censuram Ecclesiasticam districtè compellantur infantes suos infra octo dies à nativitate deferre ad Baptismum. Decimum sancit, ut Vicarii, & Principales Officiales Episcoporum Sacris Ordinibus sint initiati. Undecimum est contra illos, qui litteras Regiæ familiaritatis, idest, ut in Regis familiam admit-

tan-

t itur, per ſubreptionem impetrant. Duodecimum eſt adversùs illos, qui Clericos ad Sæculare judicium trahere moliuntur oppreſſionis prætextu. Decimum tertium excommunicatione illos ferit, qui animos Principum, aut Dominorum temporalium accendunt contra Eccleſiam & Eccleſiaſticam libertatem. Decimum quartum Prælatos Regulares admonet, ut ſubditorum vitia, atque exceſſus diligenter corrigant. Decimum quintum denuntiat excommunicatos judices delegatos metas ſui Officii excedentes. Decimum sextum excommunicat Quæſtores, qui abſque litteris Diœceſani Epiſcopi quæſturam, aut prædicationis officium exercent. Decimum ſeptimum providet adversùs exceſſus Clericorum, aut Religioſorum, ut ſine litteris Ordinariorum ad excipiendas Confeſſiones non admittantur. Decimum octavum prohibet, ne Eccleſiarum Prælati bona *decedentium Religioſorum*, quibus *ſecundùm ſtatuta, vel laudabiles conſuetudines* permiſſum eſt *de bonis ſibi à Deo collatis diſponere*, ullatenùs occupent. Decimum nonum innovat Decretum Lateranenſis Concilii IV. circa Medicos, quibus præcipitur ut non viſitent infirmum ultrà tertiam vicem, qui in illa infirmitate non fuerit confeſſus. Vigeſimum denique, Clementinam *De Judæis, & Saracenis*, jubet inviolabilitèr obſervari. Hæc viginti iſtius Concilii Dertuſani Decreta, ſeu Capitula, nec non illius Acta, quibus *Ægidii de Munione* Antipapæ, dicti *Clementis VIII.* Bulla ceſſionis, & octo Litteræ *Alphonſi* Aragonum Regis Litteræ datæ pro aſſerendis immunitatibus, privilegiis & libertatibus Eccleſiæ ſubnectuntur, inſeruit, ac per-

perdoctis Notis illustravit Cardinalis *de Aguirre* Tom.3. *de Conciliis Hispaniæ* à pag. 648. usque ad pag. 670.

D. Hæc sunt igitur omnia Concilia Nationalia, quæ ad reformandos mores, & resarciendam Ecclesiasticam Disciplinam Sæculo decimo quinto fuerunt celebrata.

M. Pratèr hæc Concilia Nationalia, quæ hactenùs percensui, quædam alia in rem Ecclesiasticæ Disciplinæ habita sunt, à quibus impræsentiarum me breviter expediam. *Rodulphus Rousselius* Rothomagensis Archiepiscopus, Concilium anno MCCCCXLV. in sua Metropoli indixit, in quo ad rectæ fidei propugnaculum, & Ecclesiasticæ Disciplinæ munimen, Canones XL. editi sunt contra magicos Libellos, Dæmonum invocatores, Ariolos, incantatores, & eos, qui cum ipsis consuetudinem habent, aut ad illos recurrunt; contra superstitiones recens invectas aut usurpatas; contra Clericos concubinarios, contra Sacerdotes, qui pro Missis celebrandis turpes aliquas pactiones faciunt. Præcipit etiam idem Concilium Rothomagense, ut Beneficia Ecclesiastica personis idoneis & benemeritis tam ex parte patronorum Ecclesiasticorum, & Laicorum, quàm collatorum, & ordinatorum, liberaliter & absque ulla illicita pactione conferantur, & ad illa præsententur. Item jubet, ut hi, qui ad Sacros Ordines sunt promovendi, Episcopo Diœcesano, aut ab eo deputandis examinatoribus se præsentent, & ab illis benè & maturè examinentur, nec ad Sacros Ordines recipiantur, nisi reperiantur ætatis & qualitatum aliarum, quas Sacri definiunt Canones. Deniquè

præ

præcipit istud Concilium Rothomagense omnibus Clericis, ut in suis Beneficiis, juxta eorum fundationes, habitibus decentibus resideant, ut nullas mulieres, nisi de illis sint, in quibus naturæ fœdus nihil permittit sæui criminis suspicari, secum retineant, & ut Ecclesiarum Parochialium Rectores Dominicis saltem diebus & aliis solemnibus Parochianos suos in fide & moribus instruant. Turonensis Provinciæ Concilium *Joannes* Archiepiscopus Turonensis unà cum suis Suffraganeis habuit Andegavi anno millesimo quadringentesimo quadragesimo octavo, & in eo ad reformandos Cleri populique mores septemdecim editi sunt Canones, de temporibus Ordinationum; De Vita, & honestate Clericorum; De Clericis non residentibus; De silentio in Choro; De Ludis illicitis & prohibitis; De Concubinariis, qui post canonicam monitionem à Communione arceri debent; De Matrimoniis clandestinis; De secundis nuptiis; De Reliquiis Sanctorum, quas causâ quæstus circumferri non debere decernitur &c. Compendium septemdecim Concilii Andegavensis Canonum protulit *Possevinus* Tomo II. *Apparatus Sacri*, sed integri, ex doctissimi *Jacobi Sirmondi* apographo descripti, habentur Tomo XII. Conciliorum Editionis Labbeanæ pag. 1352. Provinciæ Remensis Concilium *Joannes Juvenalis De Vrsinis* Metropolita Remensis anno MCCCCLV. in Urbe Suessionensi convocavit, in quo abusus, qui, bellis id temporis flagrantibus, in Ecclesiam irrepserant, sublati sunt; Cultui divino suus restitutus decor; aliaque salubritèr constituta circà Ecclesiasticam immunitatem, Clericorum vitæ honestatem,

ſtatem, & reformationem Monaſteriorum tàm Religioſorum, quàm Monialium. Aliud Concilium in Galliis eodem Sæculo decimo quinto in cauſa Diſciplinæ Eccleſiaſticæ reformandæ celebratum eſt, Senonenſe videlicet, quod à *Triſtando de Salazar* Archiepiſcopo, ejuſque ſuffraganei anno MCCCCLXXXV. habitum eſt & in eo Conſtitutiones alterius, quod præceſſerat, Concilii Senonenſis coacti anno MCCCCLXII. cui præfuerat *Ludovicus de Melidano* Archiepiſcopus Senonenſis fuerunt renovatæ, hiſque acceſſere nova hujus poſterioris Synodi Senonenſis quatuor Decretorum capita, quibus reformata eſt Eccleſiæ Diſciplina Primum ſpectat devotam Officii divini celebrationem. Alterum, multa circà Virorum Eccleſiaſticorum reformationem ſtatuit de Epiſcoporum converſatione & moribus; de Ordinum celebratione; de Viſitationibus, & Collationibus Beneficiorum; de Concubinariis; de veſtium honeſtate & modeſtia; de Clericorum honeſta converſatione & prohibitione à tabernis, ab ebrietate, negotiationibus, mercimoniis, à ſæcularium negotiis & procurationibus, ab aleis, taxillis, & aliis ludis cum violentis corporis exercitiis conjunctis; de juriſdictionis Eccleſiaſticæ Adminiſtris reformandis, & de emendatione Quæſtorum, qui per diverſas plagas & regiones, quas peragrabant, non ſolùm prædicationis officium ſine ulla canonica approbatione quandòque uſurpabant; ſed etiam ſæpè numero falſas litteras & Bullas circumferebant, ut credulorum & ſimplicium emungerent marſupia, & ab illis titulo eleemoſynarum pecunias extorquerent. Tertium Decretorum

or um caput ſpectat Virorum Religioſorum re-
r mationem, & inter alia prohibet, ne aliquid
: pacto recipiatur pro ingreſſu Religionis. Quar-
im caput verſatur circa Laicorum, & omnium
delium reformationem, multaque decernit de
ſtis piè celebrandis, de puniendis blaſphemis,
: ſolvendis Decimis, de Matrimoniis palàm in
cclesia contrahendis, de libertate, & immuni-
te Eccleſiæ adversùs Laicos propugnandâ, &
: promulgatione atque obſervantia Decreta-
im ad Sanctimonialium ſtatum pertinentium.
is quatuor Conciliis Provincialibus, quæ pro
ccleſiaſticæ Diſciplinæ reformatione Sæculo XV.
Galliis habita ſunt, duo alia Concilia adjungere
acet, quæ eodem Sæculo ad reſtaurandam pari-
r collapſam Eccleſiæ Diſciplinam in Hiſpania
erunt celebrata. Primum, eſt Concilium Ma-
itenſe, quod à *Roderico de Borgia* Cardinali &
dis Apoſtolicæ Legato anno MCCCCLXXIII. con-
ocatum eſt, occaſione pudendæ inſcitiæ, quæ
b *Henrico IV.* Hiſpaniarum Rege, ſicut jam ex
ariana obſervavimus in primo Colloquio, Sa-
rdotes Hiſpaniæ adeò invaſerat, ut pauci Lati-
ſcirent, & omnes ventri, gulæ, ſuiſque propriis
mmodis inſervirent. Ad tollendum prædictum
ud inſcitiæ malum, Epiſcopi in hoc Concilio
atritenſi congregati impetrarunt à Pontifice
omano, ut in ſingulis Eccleſiis Cathedralibus
ini Canonicatus inſtituerentur, ſuffragiis Epi-
opi, & Collegii, quorum alter Theologo, alter
re conſulto obveniret. Hujus impetrati Ponti-
cii diplomatis præcipuam partem inſeruit *Ma-*
ana Cap. XVIII. Libri XXIII. *De Rebus Hiſpan.*
Me-

Meminit iſtius Concilii Matritenſis Cardinalis *Aguirre* Tomo III. *Conc. Hiſpaniæ* pag. 671. A terum Concilium ad corrigendos Cleri populiq mores in Hiſpania eodem anno MCCCCLXXIII. Oppido *Aranda*, Diœceſis Toletanæ, indèque d ctum Concilium Arandenſe, Præſide *Alphon Carrillo* Archipræſule Toletano, celebratum eſt, in eo pro reſarcienda Eccleſiæ Diſciplinâ vigir novem publicata ſunt Decreta, quorum primu ſtatuit, ut Archiepiſcopi Synodos Provincial in biennio, & Epiſcopi Synodalia ſingulis an Concilia celebrent. Secundum, decernit ut R ctores Eccleſiarum præcipua Chriſtianæ Doct næ Capita habeant in ſcriptis, eaque popu tradant. Tertium, prohibet ne ad Sacros Or nes promoveantur hi, qui latinè loqui neſciu Quartum, præcipit Epiſcopis, ut non admitt Clericos aliarum Diœceſum abſque litte commendatitiis. Quintum, ſancit, ut Archie ſcopi, & Epiſcopi veſte lineâ ſuperiori, vulgari *Roqueto* nuncupatâ, in publico ſemper utant ipſiſque prohibet veſtes ſericas qualeſcumq necnon ſotulares, ſeu calceos albos. Sextum, tat Clericis, ne induantur veſtibus ſericis, rub vel viridibus, nec ſotulares, ſeu calceos albos, ferant. Septimum, jubet ut obſerventur dies D minici & Feſtivi. Octavum, Clericis lugub veſtes prohibet. Nonum, Clericos Concubinar pœnis canonicis coercendos ac plectendos dec nit. Decimum, Parochialium Eccleſiarum re mini eos præfici vetat, qui latinè loqui neſciu idemque de Canonicatibus & Dignitatibus Met politanarum & Cathedralium Eccleſiarum dec

. Undecimò, ludus taxillorum Clericis inhi-
tur ſub gravi mulctâ pecuniariâ piis uſibu s ap-
candâ. Duodecimum, præcipit Epiſcopis ut
,& Presbyteris ut quater ſaltèm in anno Miſſam
ebrent. Decimum tertium, ſtatuit ut nulli
edicent ſine licentia Prælatorum, & ut Quæſto-
legant dumtaxàt litteras, quas ipſis conceſſe-
t Epiſcopi Diœceſani, nihilque aliud propo-
nt. Decimum quartum, pœnas decernit in
ricos minores, qui Clericalem habitum, &
nſuram non deferunt. Decimum quintum, di-
ictè præcipit Clericis in Sacris Ordinibus con-
tutis, aut beneficiatis, ne cum dominis Sæcula-
ous, cujuſcumque gradus, ſtatus, ordinis, ſeu
nditionis exiſtant, exceptis Rege, & Regiis per-
nis, vitam militarem, ad auxilia armorum præ-
nda, ducere audeant diſſolutam, ſeu ab eis
cipiant terras, ſtipendia & ſalaria, vel pecunias
aſcumque, ut armis per ſe, vel per alios deſer-
ınt. Decimum ſextum, vetat nuptias, choreas,
convivia his temporibus fieri, quæ à jure pro-
bentur, ſub pœna Excommunicationis. Deci-
um ſeptimum, Sponſalia clandeſtina, & ſine
inque teſtium præſentia contrahentes excom-
unicatione ferit, & Clericos, qui clandeſtinis
juſmodi deſponſationibus interfuerint, aut ſic
ſponſatos Benedictione nuptiali donaverint, ad
es menſes ab Officio, & Beneficio ſuſpendit. De-
num octavum, declarat eos eſſe ipſo facto ex-
mmunicatos, qui poſſeſſiones Beneficiorum va-
ntium occupant, vendunt, vel emunt, aut de
ſis illicitè paciſcuntur. Decimum nonum, lu-
os theatrales, larvas, ſpectacula, carmina

turpia, ſermones illicitos, & quaſcumque repræ-
ſentationes inhoneſtas fieri in Eccleſiis prohibet
Vigeſimum mandat, ut hi, qui moriuntur in ſin-
gulari certamine, ſive, ut ajunt, in duello, etiamſi
ante obitum receperint pœnitentiæ Sacramentum
priventur Eccleſiaſticâ ſepulturâ,& divina Offici
pro eis non dicantur, nec recipiantur Oblatione
Vigeſimum primum, à Primitiarum,Decimarum
& aliorum Eccleſiaſticorum reddituum fruition
impedientes, aut in his negotium Viris Eccleſia-
ſticis faceſſentes, excommunicatione plectit. Vi-
geſimum ſecundum, Raptores Eccleſiaſticâ ſepu-
turâ privandos eſſe ſtatuit, nec pro eis divina
Officia eſſe recitanda, aut oblationes admitten-
das. Vigeſimum tertium jubet, ut hi, qui in un
Diœceſi excommunicatione ſunt perculſi, eviten-
tur in aliis. Vigeſimum quartum, Eccleſiaſtic
libertati conſulit, & civitatem, aut villam,
qua Clerici per vim fuerint expulſi, ſubjicit Inte
dicto. Vigeſimum quintum, in Ordinationib
aliquid ante vel poſt exigi vel recipi vetat, etia
pro ſigillo aut cerâ. Vigeſimum ſextum, pœn
contra Beneficiatos decretas, ad Parochos, & D
gnitates quaſcumque etiam poſt Epiſcopalem
majores extendi declarat. Vigeſimum ſeptimu
Epiſcopis univerſis Toletanæ Provinciæ facul-
tem concedit abſolvendi in ſuis Diœceſibus à Ce
ſuris in hac Arandenſi Synodo latis. Vigeſim
octavum, hæc Decreta infrà duos menſes in S
nodis Diœceſanis, aut certè in Eccleſiis Cat
dralibus promulgari præcipit. Vigeſimum
num, teſtes Synodales in qualibet Diœceſi
Prælatos inſtitui decernit, quorum eſſet offici
in-

quirere diligenter, quæ corrigenda & refor-
anda viderent, eaque posteà in sequenti Con-
io nuntiarent. Hæc viginti novem Concilii
:andensis saluberrima Decreta, seu Capitula,
mmatìm perstrinxisse sufficiat, quæ si integra
ßitare aveas, legesis Cardinalem *de Aguirre*
›mo III. *Conciliorum Hispaniæ*, ubi à pag. 673.
que ad pag. 682. prædicta Decreta, seu Capitu-
, moribus reformandis aptissima, accuratè de-
:ipsit. Nonnulla Concilia Nationalia Sæculo
:clesiæ decimo quinto in negotio reformationis
isciplinæ Ecclesiasticæ in Anglia celebrata me-
orat *Henricus Spelmannus* Tomo II. *Conciliorum*
:*itanniæ*. Verùm, cùm ejusmodi Concilia in iis-
:m penè argumentis versentur, eademque de-
rnant Ecclesiasticæ Disciplinæ capita, quæ in
iis jam à me laudatis Conciliis Nationalibus
ncita sunt, consultius esse duxi, ne te intempe-
ivâ prolixitate, & frequenti repetitione defati-
ırem, ea silentio prætermittere, & præsenti
olloquio nostro de Conciliis tam Oecumenicis,
ıàm Nationalibus Sæculo Ecclesiæ decimo quin-
› habitis finem imponere. Tu interim ea para,
editare, & quotidianâ ruminatione cogita, quæ
ıctenus diximus de Historia Ecclesiastica Sæculi
:cimi quinti, ne te imparatum offendam in pro-
mo Colloquio, quod postridiè habituri sumus
: Viris illustribus, qui eodem Sæculo in Ecclesia
oruerunt.

D. Laudabilem sanè, & universæ rei Litte-
ıriæ utilissimam operam illos impendere semper
rbitratus sum, qui inter varia illa, quæ hodiè
abentur, litterarum adjumenta, doctrinæque

 ele-

elegantioris subsidia, Virorum illustrium libros recensere, & genuinos à spuriis, juxta accuratioris Criterii regulas, secernere aggrediuntur. In tanta quippè multitudine librorum, quos singulis Ecclesiæ Sæculis lucubrarunt viri illustres, nisi juvenes, Historiæ Ecclesiasticæ studiosi, Ducem aliquem habuerint, qui in quavis Lingua, arte seu scientiâ illustres Scriptores singulis ætatibus floruere, eorum scribendi rationem, tum & genuinos illorum libros ipsis indicaverit, ad solidam perfectamque eruditionem aditum nancisci nunquàm poterunt, hærebuntque ad aquas, nescii qua ex parte vadum tentare possint. Ut igitur ipse ex omnibus scopulis, seu difficultatibus, quæ passim in studio Historiæ Ecclesiasticæ occurrunt feliciter emergere valeam, te ducem lubentissime sequar, & ad ea, quæ in proximo Colloquio de Viris Illustribus, qui Sæculum decimum quintum doctrinâ & pietate illustrarunt, deque eruditis eorum Operibus dicturus es, aures erigam & animum, quàm diligentissimè potero, intendam.

CO-

COLLOQIUM V.

e viris illustribus, qui Sæculo XV. tam in Oriente, quàm in Occidente, doctrina, vitæque sanctimonia floruerunt.

AGI- ER. PRæter veteres benè multos Scriptores, qui virorum Illustrium, & librorum, quos ediderunt, distinctam curatamque notitiam tradiderunt, complures oderni viri eruditi, majori apparatu doctrinæe subsidiis instructi, præsertim *Sixtus Senensis*, *ssevinus*, *Bellarminus*, *Miræus*, *Labbeus*, *Gesnes*, *Simlerus*, *Perkinsius*, *Scultetus*, *Teisserus*, *Vosss*, *Oudinus*, *Dupinus*, *Guillelmus Cave*, & *Thous Pope Blount*, idem institutum susceperunt, istum latissimè patentem Scriptorum Ecclesiacorum, in quo sese exercere possent, studiis ac dustriæ suæ campum elegerunt. De illustribus iam Scriptoribus, qui regularem vitam professi nt, pleniùs disserunt *Joannes Mabillonius* de Scritoribus Ordinis *S. Benedicti* in Sæculis Benedictis, *Wadinghus* in libro *de Scriptoribus Ordinis inorum*, *Antonius Senensis*, & *Altamura* in *Biblioeca* Scriptorum Ordinis FF. Prædicatorum, & *acobus Echardus* ejusdem Ordinis, qui novam ibliothecam illustrium Virorum Ordinis Prædiatorum multò auctiorem confecit, & tum antiuis, tum recentioribus Scriptoribus instructam, c duobus voluminibus comprehensam nunc præ Parisiis mandat. Hoc præclarum Opus necdùm

ad manus meas pervenit, ſed, ut accepi à Viris eruditis, eâ ſolertiâ, tamque diligenti Criterio concinnatum eſt, ut iniquiſſimus harum rerum existimator fuerit, qui illud non omni plauſu proſequendum putet, optetque ut eo quamprimùm ditetur Reſpublica Litteraria. Tot itaque Scriptorum, qui in percenſendis ac ſecernendis Virorum illuſtrium Operibus laudabilem operam poſuerunt, veſtigiis ipſe inſiſtens, de Viris illuſtribus, qui Sæculo XV. floruerunt, in hocce Colloquio ſermonem inſtituam, de omnibus tamen univerſim non diſſeram, hoc quippè nimis prolixum foret, ſed de iis tantùm, qui apud erudito maximi æſtimantur, & in ſummo honore ha bentur.

D. Sæpius experientiâ comprobavi, ea quæ ſtudiosè perlegeram, oblivione deleri, a invicem confundi, tum quia memoria me rerum, quas recondidit, multitudine onerat facilè patitur ut multa in dies per oblivionem labantur & evaneſcant; tùm quia etiam, res, q prolixiori ſtylo pertractantur, & in perſpicuum ordinem non ſunt diſtributæ, diu citrà confuſi nem aliquam labili memoriæ inhærere non p ſunt, niſi brevioris ac clarioris methodi benefic altiùs infigantur, vel quæ dudùm memoriâ excic runt, reparentur, atque in reminiſcentiam fac revocentur. Hoc commodiſſimum memoriæ ſub dium omni procul dubio aſſequar, ſi in præſe noſtro Colloquio perſpicuitatem cum brevitat conjungas, omneſque illuſtres Scriptores, qui culum Eccleſiæ decimum quintum eruditione nobilitarunt, in decem Claſſes diſtribuas, ita

prima reponas celebriores Orientis Scriptores; altera Gallos; in tertia Italos; in quarta Hispanos; quinta Anglos ; in sexta Germanos ; in septima onachos; in octava Scriptores ex Ord. FF. Præd. nona insignes Theologos , qui alios Mendicanım Religiosorum Ordines illustrarunt ; in po-ema peritiores Jurisconsultos . In hunc ordinem sspositi Ecclesiastici Sæculi XV. Scriptores meoriam meam nec multitudine librorum , quos liderunt , onerare , nec aliquâ confusione potent perturbare .

M. Tuæ utilitati , ut consulam , hunc in di-onendis illustribus Sæculi XV. Scriptoribus præriptum ordinem sequar , & incipiam à Scriptobus Græcis , quorum agmen ducet *Simeon* , qui x Monacho Archiepiscopus Thessalonicensis factus , claruit ineunte Sæculo decimo quinto , & Ecclesiæ Latinæ fuit acerrimus insectator . Inter multa Opera , quæ edidit hic *Simeon* , eminet *Commentarius*, quem lucubravit, *de Div. Templo, de ejus Ministris , de sacris eorum vestibus , de Sacrosancta Mystagogia , sive Missa , ad pios quosdam Cretenses* . Hunc *Simeonis* Commentarium latinè vertit , & unà cum textu Græco Parisiis anno MDCXLVII. vulgavit in suo Rituali Græcorum doctissimus noster *Jacobus Goar*. Scripsit etiam idem *Simeon* alterum Opus , seu *Dialogum Ecclesiasticum adversùs omnes Hæreses , de sola Domini nostri Jesu Christi fide, sacris Sacrificiis, & Mysteriis omnibus Ecclesiæ, ex S. Scripturis & Patribus collectum* , qui Græcè MS. habetur in Bibliothecis Vaticana & Cæsarea, eumq; *Leo Allatius* in *Diatriba De Simeonibus* appellat *pium & doctum, dignumq; qui aliquandò lucem videat*.

Insigne hujus Dialogi fragmentum *de pœnitentia* excerpsit, & Græco-Latinum edidit eruditus P. *Joannes Morinus* in Appendice adjectâ ad calcem libri sui *de Pœnitentia*. Extant adhùc ejusdem *Simeonis* alia Opera MSS. in Bibliotheca Vaticana; quorum sequentes Titulos exhibet *Leo Allatius* videlicet *Responsiones* LXXXV. *ad interrogata Gabrielis Metropolitæ Pentapolitani*. *Liber de Sacerdotio ad Monachum quemdam*. *Expositio compendiosa Symboli orthodoxæ & inculpatæ nostræ fidei Christianorum*. *Expositio necessaria sententiarum Sacri Symboli, unde collectæ sunt, & adversùs quos dicta tæ*. *Capita* XII. *quæ solam Christianorum fidem se Articulos omnes Fidei continent, & quòd Symbolum Apostolicum eos contineat, deque Virtutibus comprehensivis*. *Libellus de iis, circa quæ Latini innovant* Floruerunt in Ecclesia Orientali eodem circiter tempore, hoc est, sub initium Sæculi XV. Scriptores Græci, *Josephus Bryennius*, *Demetrius Chrysoloras*, *Macarius*, & *Esajas*, quorum primus, se *Josephus Bryennius*, patriâ Constantinopolitanus & vitæ instituto Monachus, multa adversùs Latinos scripsit Opera, præsertim adversùs eorum dogma de Processione Spiritus Sancti octodecim Orationes composuit, quæ manuscriptæ in Bibliotheca Vaticana asservantur, quarumve titulos argumenta, initia & loca, in quibus habitæ sunt ordine recenset *Leo Allatius* lib. 2. *de Consensu Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis* parag. 14. Duas ejusdem Josephi *Bryennii* Orationes *de futuro judicio* & *de sempiterna Beatitudine* citat idem *Leo Allatius*. Eidem *Josepho Bryennio* tribuuntur *Dialo de Processione Spiritus Sancti*: *Disputatio de Ortodo.*

Ecci

:lesia : atque alia *Disputatio de Fide*, quæ ut te- tur *Guillelmus Cave*, habetur MS. in Biblio- :ca Ambrosiana. Alter Scriptor Græcus, quem ɔx laudavi, *Demetrius Chrysoloras*, summus fuit ilosophus & Astronomus, atque *Manueli Palæo- o*, Græcorum Imperatori, apprimè charus. ripsit adversùs Latinos *Orationem Synopticam*, cerptam ex Operibus *Nili* Thessalonicensis: *alogum, quòd fas non sit Orthodoxis aliòs Orthodo- s de re aliqua accusare*: *Dialogum contra Oratio- m, quam scripsit Demetrius Cydonius adversùs Ni- m Cabasilam Thessalonicensem*. Latinos acerrimo lio prosecutus est *Macarius*, cujus extat Opus editum *contra pravas Latinorum Opiniones*, & ad usdem Operis calcem impugnat ille Scriptor ræcus *Barlaamum*, *Acindynum*, eorumque Asse- as. Hoc *Macarii* Opus, quod centum viginti ıpitibus constat, memorat atque perstringit *Leo llatius* lib. 2. *de Consensu Ecclesiæ Occidentalis & rientalis* cap. 18. parag. 15. In Latinos propensis- mus, eorumque amicus fuit *Esaias*, patriâ Cy- rius, qui librum, quem *Nicolaus Sclengia*, Scri- tor Græcus, de Processione Spiritus Sancti ad- ersùs Latinos ediderat, datis ad illum Litteris, trenuè oppugnavit, ineptiarum, & impietatis psum redarguit, atque *Spiritum Sanctum* à Patre, ilioque procedere multis solidissimis evincit ar- gumentis. His eruditis Scriptoribus Græcis jure nerito addi debent *Georgius Phranza*, & *Macarius Macres*. Primus, patriâ fuit Byzantinus, ex illu- stri prosapia oriundus, bello variis ad Principes Legationibus, atque Litteris clarus, Monasticam tandem vitam amplexus, scripsit *Historiam Rerum*

By-

Byzantinarum ab anno MCCLX. uſque ad annum MCCCCLXXV. libris quatuor comprehenſam, quam latinè vertit, & amputatis crebris digreſſionibus in tres libros contraxit, ac publicavit *Jacobus Pontanus* Ingolſtadii anno MDCIX. Alter Scriptor Græcus, ſeu *Macarius Macres*, fuit Montis Atho Hieromonachus, *Georgii Phranzæ* amicus, & Latinorum hoſtis infenſiſſimus, à *Joanne Palæologo*, Græcorum Imperatore, unà cum *Marco Jagro*, ad *Martinum V.* Pontificem Maximum Legatus miſſus eſt, in qua Legatione è vivis exceſſit. Scripſit contra Latinos Opus de Proceſſione Spiritus Sancti.

D. Inter peritos Græcos, qui pro unione Eccleſiæ Græcæ cum Latina ad Concilium Generale Florentinum acceſſerunt, alii fuerunt, qui, ut in ſuperiori Colloquio obſervaſti, Latinorum Dogmata approbarunt, ac perdoctis ſuis Scriptis egregiè vindicarunt; alii verò, qui in Schiſmate pertinaces, Latinorum Dogmata ſemper oppugnarunt, & contra unionem Eccleſiæ Græcæ cum Latina in hoc Concilio Oecumenico factam calamum acuerunt. Optarem igitur, ut primùm eos hìc percenſeres eruditos Græcos, qui in Concilio Florentino Eccleſiæ Latinæ Dogmata ultrò amplexi ſunt, eaque ſuis Scriptis propugnarunt; deindè illos proferres Græcos, qui obſtinatis animis Schiſmati adhærentes, Concilii Florentini Decreta, & Eccleſiæ Latinæ Dogmata ſuis Scriptis exagitarunt.

M. Inter Græcos, qui unionem Eccleſiæ Græcæ cum Latina in Concilio Florentino maximè promoverunt, præter *Joſephum*, Patriarcham

Co

C nſtantinopolitanum, qui, ſicut in ſuperiori-
b ; Colloquiis oſtendimus, Latinis impensè favit,
& paulò antequàm Florentiæ migraret è vita om-
n Concilii Florentini definitiones confirmavit;
q nque alii peritiſſimi celebrantur Scriptores
(æci, qui pro Eccleſiæ Græcæ cum Latina unio-
n & Latinorum Dogmatum defenſione eruditas
l ubrationes ediderunt, videlicèt *Beſſarion, Iſido-
r Ruthenus, Gregorius Mammas, Andreas Rhodius*,
& *Joſephus Methonenſis*, de quibus hìc pauca dice-
r is. Inprimis, *Beſſarion*, patriâ Trapezuntinus,
e Monacho S. *Baſilii* Nicænus Archiepiſcopus, ad
p rficiendam unionem Eccleſiæ Græcæ cum La-
t ia omnes ſuas curas in Concilio Florentino
ntulit, quo abſoluto, Cardinalitiam dignitatem,
Epiſcopatum Sabinenſem, & poſtea Tuſcula-
m adeptus, multis Legationibus, Germanicâ,
enetâ & Gallicanâ præclarè functus eſt. Sed
m è Gallicana Legatione reverteretur, obiit
avennæ die XVIII. Novembris anni MCCCCLXXII.
cripſit quædam Opera Philoſophica, ſed potiſſi-
ùm in defenſionem Dogmatum Eccleſiæ Latinæ
didit Tractatum *De Sacramento Euchariſtiæ, & de
erbis, quibus Chriſti Corpus efficitur*: librum *de
piritu Sancto* adversùs *Marcum Epheſium*: quaſ-
am *Epiſtolas, & Orationes*. Concilio Florentino
nterfuit etiam *Iſidorus*, patriâ Theſſalonicenſis,
ictus *Ruthenus*, eò quòd Ruthenorum Archiepi-
copus eſſet. In Latinorum partes manibus pedi-
uſque tranſivit, ut liquet ex ejus Diſputationi-
us de Proceſſione Spiritus Sancti, quæ in Actis
Concilii Florentini leguntur. Scripſit *Epiſtolam
Lugubrem de capta à Turcis Conſtantinopoli*, & *Ora-
tiones*

tiones in Nativitatem, Præsentationem, Annunciationem, & Assumptionem Dei-paræ Virginis, quas *Matthæus Caryophilus* latinitate donavit. In præmium virtutis, doctrinæ, ac operæ, quam pro utriusque Ecclesiæ unione in Concilio Florentino navaverat, Cardinalis primùm, deindè Episcopus Sabinensis creatus est, atque in Fide Latinæ Ecclesiæ jugiter perseverans, obiit Romæ die XXVII. Aprilis anni MCCCCLXIII. *Gregorius Mammas*, Imperatori *Joanni Palæologo* à Confessionibus & Protosyncellus, ac posteà Patriarcha Constantinopolitanus, Partes Latinorum, quibus in Concilio Florentino apertè patrocinatus fuerat, strenuè tuitus est in *Apologia*, quam adornavit, *pro Synodo Florentina* adversùs *Marci Ephesii* Epistolam Encyclicam, & in *Oratione, seu Epistola ad Alexium Comnenum Imperatorem Trapezuntinum de Processione Spiritus Sancti*, in qua commonstrat, hac ad Symbolum additione, *Filioque*, nihil planè fuisse innovatum. Extat hæc Oratio seu Epistola *Gregorii* ad *Alexium Comnenum* Imperatorem apud *Leonem Allatium* Tom. I. *Græciæ Orthodoxæ* Latinorum Dogmata pari animi fortitudine & eruditione propugnavit *Andreas*, natione Græcus, & Rhodi Archiepiscopus, qui ab *Eugenio IV* Pontifice Maximo ad Concilium Basileense Legatus, Episcopos, ut *Eugenio* Papæ morem gererent ac nullum in Ecclesia Schisma excitarent, prolixa oratione habitâ, inducere conatus est, ac deindè contra *Marcum Ephesium* de Processione Spiritus Sancti tàm in Concilio Ferrariensi, quàm in Florentino disputavit. Extat illius Oratio in Synodo Basileensi habita apud nostrum *Bzovium* in

Anna

A nal.Eccles. ad ann.MCCCCXXXII. ejusque *Asserti es in Concilio Ferrariensi adversùs Græcos proposi* ibidem ad annum MCCCCXXXVIII. Sed de hoc S iptore Græco, Ordinis Prædicatorum, iterùm r ibit sermo, dum Scriptores hujus Ordinis recen :mus. Postremus Scriptor Græcus, qui Conc o Florentino interfuit,& Latinorum Dogmata c nstanter defendit,est *Josephus* Methonensis Epi pus,qui librum edidit, in quo diluit omnes ca nnias *Marci Ephesii* contra Synodum Florenti n, & Catholicum Dogma de Processione Spi us Sancti à Patre,Filioque,omni argumentorum nere tutatur. Extat hic liber Græcè & Latinè st Acta Concilii Florentini. Lubentèr assentior *oni Allatio*, qui in libro 3. *de Consensu Eccles. cid. & Orient.* cap. 3. probat, hunc *Josephum*, :thonensem Episcopum, eumdem esse cum *Jo ne* cognomento *Plusiadeno*, eò quòd liber Apo geticus *Josephi*, Methonensis Episcopi, pro Sy ıdo Florentina adversùs *Marcum Ephesium* in odice MS. Bibliothecæ Ambrosianæ *Joannis Plu deni* nomen in fronte gerat. At mihi non pro ıntur ejusdem *Leonis Allatii* conjecturæ, quibus :rsuadere conatur, *Georgium Scholarium*, Græ ım, qui interfuit Concilio Florentino, & ad pro ıovendam unionem Ecclesiæ Græcæ cum Latina ɔtus incubuit, esse omninò diversum à *Georgio cholario* Patriarcha Constantinopolitano,qui Ro nanæ Ecclesiæ perduellis sacram utriusque Eccle æ unionem multis editis libris acerrimè & perti acissimè post Concilium Florentinum oppugna it. In hanc, inquam, *Leonis Allatii* sententiam descendere non possum, quia, ut ostendi sub finem

nem nostri secundi Colloquii, *Georgius Scholarius* Patriarcha Constantinopolitanus, idem est cum *Georgio Scholario*, qui interfuit Concilio Florenti no, & ad perficiendum utriusque Ecclesiæ unioni negotium curam omnem aliquandiù adhibuit, se à priori proposito Græcâ levitate posteà resiliens ab eodem Concilio animo Schismatico recessit, & ad natale Solum reversus, atque, post captam Turcis Constantinopolim, Patriarcha ejusdem urbis creatus, in Synodum Florentinam apert marte vexillum erexit, Latinorum Dogmata Scri ptis impugnavit, & Schisma postliminiò revocar latèque propagare totis viribus studuit.

D. Quinam sunt illi Scriptores Græci, qu in Concilio Florentino unionem utriusque Eccl siæ approbare detrectarunt, & Latinorum Dog mata Scriptis impugnarunt?

M. Græcorum, qui unioni utriusque E clesiæ in Concilio Florentino factæ assentiri r nuerunt, facilè omnium Princeps & Antesignan fuit *Marcus Eugenicus*, Metropolita Ephesius, q hostis Latinorum juratissimus immenso fervore & immoderato animi ardore in Concilio Flore tino disputans, in Latinos acerrimè invectus es nec unquam hujus Concilii Decretis subscribere voluit, sed in Schismate pertinax, Constantinop lim post Concilium solutum reversus, Epistolas Tractatus, & varia Opuscula contra Latinorum Dogmata scripsit, quorum quædam edita sunt quædam verò adhuc manuscripta asservantur in Bibliotheca Vaticana, & in Bibliotheca Reg Christianissimi. Huic *Marco Eugenico* in Latin oppugnandis opem subsidiariam in Concilio Fl

rentii

:ino tulit *Joannes Eugenicus*, ejus frater germa-, qui ſcripſit *Antirrheticum adversùs Synodum entinam*, cujus Fragmenta quædam Græco La- exhibet *Leo Allatius* in libro *de Purgatorio*. duobus Scriptoribus Græcis, capitalibus Ec- æ Latinæ hoſtibus, duos alios ejuſdem farinæ ationis homines adjungam, *Sylveſtrum Syro- m*, & *Georgium Gemiſtum Plethonem*, quorum nus ad Concilia Ferrarienſe & Florentinum, *Joſepho* Patriarcha Conſtantinopolitano pro- us, unioni utriuſque Eccleſiæ pro viribus in- :eſſit, ei tamen poſteà ſubſcripſit, ſed fictè & ulatè. Domum quippè reverſus, ſcripſit *Hi- iam Concilii Florentini*, mendaciis & injuriis tra Latinos ſcatentem, quam hæreticus An- ;, *Robertus Creygthonus*, peſſimâ Fide à ſe La- translatam protraxit in lucem, & cum Notis dit Græc. Lat. *Hagæ Comitis* anno MDCLX. Al- Scriptor Græcus, ſeu *Georgius Gemiſtus Ple-*, nobiliſſimus quidem Philoſophus fuit, ſed Concilio Florentino acerrimum ſeſe prodidit inorum adverſarium, & in Græciam redux lta contra illos ſcripſit Opuſcula, in quibus æcorum dogmata philoſophicis rationibus bare ſatagit. Extant adhùc multa inedita ejuſ- n *Georgii Gemiſti Plethonis* Opera, quæ præci- è ſunt Hiſtorica, Rhetorica, & Philoſophica, de ibus legeſis *Leonem Allatium* in *Diatriba de orgiis, & eorum Scriptis*.

D. Hi ſunt igitur omnes Scriptores Græci, ii Sæculo XV. in Eccleſia Orientali floruerunt?

M. Præter illos Scriptores Græcos, quos ctenùs laudavi, alii nonnulli aliquâ eruditionis

laude

laude eodem Sæculo XV. claruerunt, quos hìc in
digitare abundè sufficiet. *Georgius Trapezuntinu*
in Italiam ab *Eugenio IV.* Pontifice Maximo acci
tus, Græcæ Linguæ, Artiumque liberalium scien
tiam summâ cum laude docuit, & pro defensio
ne Ecclesiæ Latinæ Dogmatum scripsit librum *d*
Processione Spiritus Sancti contra Græcos: alterum
etiam *de Processione Spiritus Sancti, de una Sanct*
& Catholica Ecclesia, & de Primatu Ecclesiæ Roma
næ, quos *Leo Allatius* publicavit Tomo I. *Græci*
Orthodoxæ pag. 469. Scripsit etiam idem *Georgii*
Trapezuntinus Epistolam ad *Joannem Palæologu*
Græcorum Imperatorem, quâ eum adhortatu
ut spretis Patrum Concilii Basileensis promissis,
Concilium Florentinum ab *Eugenio IV.* indictu
accedat. Alia denique edidit Opera, præsertim
Expositionem in illud S. *Joannis* Evangelistæ:
eum volo manere &c. ubi probat, S. *Joannem* ne
dum obiisse: *Martyrium S. Andreæ Chiensis*, c
anno MCCCCLXV. à Turcis ob constantem Christ
næ Fidei confessionem trucidatus est: & var
Græcorum Patrum Operum è Græco in Latin
sermonem Translationes, de quibus Legi pot
sæpè citatus *Leo Allatius* in *Diatriba de Georgiis,*
eorum Scriptis pag. 395. Joannes *Argyropulus*, I
triâ Byzantinus, post captam à Turcis an
MCCCCLIII. Constantinopolim, in Italiam ven
& apud *Cosmum Medicæum*, Florentiæ Principe
ob raram, quâ præditus erat, eruditionem, ma
mo in honore fuit. Romam postea concessit,
Aristotelis Philosophiam, & Græcas Litteras
cuit, plures edidit Versiones Latinas, & ali
Opera, inter quæ potissimùm commendatur
b

r, quem composuit contra Græcos, *De Proces-ne Spiritus Sancti, & de Concilii Florentini Decre-*, quem vulgavit *Leo Allatius* Tomo I. *Græciæ thodoxæ* pag. 400. *Matthæus Camariota*, Philo-phus & Rhetor eximius, edidit *Commentarios Epistolas Synesii*: *Tractatum de Lumine Thabor*, quo Barlaamitas impugnat; & *Epistolam de ca-ı à Turcis Constantinopoli*. Alii Sæculi XV. Scri-ores Græci de Historia scripserunt, inter quos ıinent *Ducas*; *Georgius Codinus Curopalates*, *Lao-us Calcondylas*, & *Nicolaus Secundinus*. Primus licet *Ducas*, ex Imperatorum Græcorum *Duca-m* prosapiâ oriundus, scripsit *Historiam Byzan-am* de Rebus in Imperio Constantinopolitano stis ab *Andronici Palæologi junioris Imperatoris rte usque ad captam à Turcis Lesbum Insulam*, c est, ab anno MCCCXLI. usque ad annum CCCLXII. Prodiit hæc Historia Græco-Latina risiis anno MDCXLIX. *Georgius Codinus Curopa-es* multa, quæ ad Historiam Byzantinam, seu ıperatorum Græcorum, & Urbis Constantino-litanæ formam, signa, statuas, ædificia, & alia ectatu digna attinent, elucubravit Opera, quæ risiis excusa sunt anno MDCLV. *Laonicus Chal-ndylas*, patriâ Atheniensis, scripsit *Historiam de igine & Rebus gestis Turcarum* libris decem mprehensam, ab *Ottomano*, filio *Orthogulis*, usque adultum *Mahometis II.* Regnum, seu ab anno nristi MCCC. usque ad annum MCCCCLXIII. Hæc istoria fuit variis in locis typis mandata, sed æcipuè Parisiis ann. MDL. & MDCL. Postremò, *icolaus Secundinus* compendiosam Turcarum oncinnavit Historiam, quæ Lovanii prodiit in

lucem anno MDLV. Hi ſunt omnes Scriptores Græ-
ci, qui in Eccleſia Orientali Sæculo decimo quin
to uſque ad captam à Turcis Conſtantinopo
lim, ideſt, uſque ad annum MCCCCLIII. florue
runt. Græci ſiquidem, poſt captam à Turcis Con
ſtantinopolim, in ſumma rerum omnium ignora
tione verſari cœperunt, eò quòd hi, qui inte
illos erant doctiores, à Turcis patriâ pulſi in Eu
ropam venerunt, ubi à Romanis Pontificibus,
Italiæ Principibus liberaliſſimè & ſummâ hum
nitate excepti litteras humaniores & Græc
cum ſummo omnium applauſu docuerunt, atq
ex eorum Scholis prodierunt Viri, ingenio, er
ditione & eloquentiâ præſtantiſſimi, qui quidqu
ſcientiæ, doctrinæ, aut facundiæ habebant, h
Græcis ultrò acceptum referebant, qui pri
Conſtantinopolitanam captivitatem evaſeran
ſicque, ita vel permittente, vel volente Deo,
ctum eſt, ut, captâ à Turcis Conſtantinopol
Græci hàc illàc diſperſi totam Europam tot
ris eruditis repleverint, ut jure optimo de i
primo in Europa litterarum progreſſu dicer
poſſim: ô *quàm pulchra eſt caſta generatio cum c*
ritate &c. Sap. cap. 4. v. 1.

D. Ex noſtris in Hiſtoriam Eccleſiaſtic
Colloquiis probè novi, Galliam Viris doct
mis ſemper abundaſſe, & ad eam, velut ad a
pliſſimam Scholam, & apertum eruditionis t
ſacræ, tùm prophanæ lyceum, homines ex O
toto confluxiſſe, undè in omnes terrarum trac
quaſi plenis portis, Chriſtianorum heroum ag
na funderentur. Præſtat igitur, ut, poſtquam
Scriptoribus Græcis ſatis hactenùs diſſeruim

n c

nc de Latinis dicturi, ab illis Viris illustribus ordium ducamus, qui in Gallia Sæc. XV. eruionis & pietatis famâ præclarum sibi nomen mpararunt.

M. De Gallis Scriptoribus, qui Sæc. XV. nasticam, aut Regularem Vitam professi sunt, periti jurisconsulti fuerunt, nullam hìc mennem faciam, quia de illis commodiùs differam aliis classibus, in quas hujus Sæc. Viros illustres joris claritatis ergò, distribuimus. Eos itaque nc laudabo dumtaxàt celebriores Scriptores llos, qui nec ad Monachorum, nec Regularium Ordinib. Mendicantium, nec Jurisconsultorum asses revocari possunt. Et primò quidem loco er egregios Galliæ Scriptores reponam *Petrum Alliaco*, Virum fide, prudentiâ, probitate, vigitiâ, doctrinâ & moribus spectatissimum. Hic ex rentibus ignobilibus quidem, sed probis & liralibus, Compendii ad Isaram natus, magnum i, suæque familiæ decus conciliavit. Doctor t Sacræ Facultatis Parisiensis, ac Collegii Narrici supremus Moderator, tum posteà Eccle- & Academiæ Parisiensis Cancellarius, S. Capllæ Parisiensis Thesaurarius, *Carolo VI.* ab Eleeosynis Minister Ordinarius, ac denique Episcos Aniciensis primùm; dein, Cameracensis chiepiscopus, & Cardinalis Tituli S. *Chrysogo-* creatus à *Joanne XXIII.* Pontifice Maximo, an- MCCCCXI. Concilio Generali Pisano interfuit, extinguendo Schismati egregiam navavit opem. Concilii Constantiensis magna pars fuit, & eo damnationem hæresum, Schismatis extirpaonem, *Martini V.* Pontificis Maximi electionem

pro viribus promovit. Præter Commentarios in IV. libros Sententiarum, præclara alia edidit Opera, quorum quædam typis edita sunt, quædam verò adhùc inedita asservantur MSS. Parisiis in Bibliotheca Collegii Navarrici, ut videre est apu *Joannem Launojum*, Fac. Parisiensis Doctorem, i *Historia Collegii Navarrici*, ubi omnia *Petri de A liaco* Opera tàm edita, quàm inedita accuratè re censet. Obiit *Petrus de Alliaco* anno MCCCCXXV. in Ecclesia Cameracensi sepultus est. Duos præ sertim insignes reliquit superstites Discipulos *Joannem* videlicet *Gersonium*, & *Nicolaum Clema gium*, quorum primus (dictus etiam *Joannes Cha lierus*) natus est Gersonii, qui agri Remensis pa gus est, ex quo *Gersonius* fuit cognominatus. La ream Doctoralem in Academia Parisiensi summ cum honore adeptus, posteà ejusdem Academi & Ecclesiæ Parisiensis celeberrimus Cancellari fuit. In Conciliis Pisano & Constantiensi ad exti guendum diuturnum Schisma, quo dilacerabat Ecclesia, omnem curam, industriam & labore contulit, tandem è Concilio Constantiensi rev sus, & fugiens persecutionem *Joannis*, Ducis B gundiæ, cujus nefandum parricidium *Ludov* Duci Aurelianensi illatum in Concilio Const tiensi damnari curaverat, spontè in exilium cessit, & Lugdunum sese contulit, ubi reliquu vitæ tempus libris conscribendis, orationi, c cionibus, & catechizandis parvulis in Eccles S. *Pauli* consecravit, cùmq; mortem sibi immin persentisceret, adductis parvulis suis discipuli Ecclesiam jussit, ut pro se quotidie orarent orando exclamarent: *Deus meus, Creator me*

n

erere pauperrimi famuli tui Joannis Gersonii. iit *Gersonius* Lugduni die XII. mensis Julii anMCCCCXXXIX. Ejus Opera, quæ variis in locis iùs edita sunt, singularem ipsius pietatem & niam eruditionem commendant. *Nicolaus angius*, alter *Petri de Alliaco* Discipulus, in Clemange Provinciæ Catalaunensis natus est, uodecimo ætatis anno Parisios missus, præclain Theologia progressus fecit, & in Academia siensi Laureâ Doctorali dònatus fuit. Nec so- Theologiæ, sed elegantiæ & Poeseos studio imè incubuit. Hinc comparatâ sibi per Epiis elegantissimo stylo exaratas famâ, à *Petro una*, dicto *Benedicto XIII.* cujus Obedientiæ ia, tempore Schismatis, adhærebat, in Cu Avenionensem evocatus est, & à Secretis sibi se jussus. Paulò post, Ecclesiæ Lingonensis Thearius factus, ab aula recessit, & otium ac tuguım suum Curiæ *Benedicti XIII.* honoribus præit. Rigidus fuit Principum malorum censor bjurgator, omniumque hominum mores solupassim in suis libris acri calamo flagellat. Ext è vivis Parisiis in Collegio Navarrico. Ejus ra omnia in unum collecta *Joannes Martinus us* edi curavit Lugduni Batavorum anno XIII. Utilissimum, quem edidit *Nicolaus Clegius*, librum *De Studio Theologiæ*, *Lucas Dache*publicavit Tomo VII. *Spicilegii*. Extant adin privatis Galliæ Bibliothecis quædam *Clegii* Opuscula manuscripta sicut testatur *Joan- Launojus*, Doctor Parisiensis in *Historia Colle- Navarrici* part. 2. pag. 578.

D. Siste tantispèr, precor, & antequàm

ulteriùs progrediamur, ſcire à te velim, nùm ve
rum ſit, quod nuperrimè audivi à Viris eruditis
videlicèt *Joannem Gerſonium*, Academiæ Pariſie
ſis Cancellarium, eſſe Authorem Opuſculi *De Im*
mitatione Chriſti quatuor in libros diſtincti, cuj
dignitatem, Sententiarum pondus, & igneas, qu
bus, totum quantum eſt, emicat, pietatis ſci
tillas nullus eſt, qui non admiretur, vel inter
gendum non experiatur.

M. Fuerunt, fateor, nonnulli Viri eruditi, q
ex quibuſdam MSS. Codicibus Opuſculi *De Imi*
tione Chriſti, quibus præfigitur nomen *Joannis G*
ſonii Facultatis Pariſienſis Cancellarii, ſibi, al
que perſuaſerunt, hoc utiliſſimum Opuſculu
Joanni Gerſonio eſſe tribuendum. Verùm, ne
Viris eruditis aſſentiar, hæc obſtant momen
Primò, quia Author hujus Opuſculi *De Imitat*
Chriſti apertè innuit libro 3. cap. 10. num.
cap. 58. num. 4. ſe fuiſſe Monachum. Certiſſ
autem conſtat, *Joannem Gerſonium* nunquàm
tam Monaſticam fuiſſe profeſſum. Secundò,
libi inter Opera *Joannis Gerſonii*, nec in Catalo
quem ipſius frater texuit, recenſetur iſtud O
ſculum *De Imitatione Chriſti*. Tertiò, ſtylus
rum *Joannis Gerſonii*, eſt planè diverſus à
Opuſculi *De Imitatione Chriſti*. Denique, nunq
Gerſonius ullibi citat hunc librum *De Imitati*
Chriſti, quamvis Religioſos Cœleſtinos in Ep
la, quam ad eorum Provincialem ſcripſit, a
genda S. *Bernardi*, & aliorum Opera Aſcet
vehementer adhortetur, & in Epiſtola ad Ana
retam Montis Valeriani multos pios libros ei
ponat legendos, ſed de libro Imitationis Ch

ullum quidem verbum. Quod quidem argu-
nto est, *Gersonium* ne minimam quidem hujus
i notitiam habuisse; ac subindè ejus Auctorem
seri haud posse. Quod verò spectat quosdam
S. Codices libri de *Imitatione Christi*, quibus ad-
bitur *Joannis Gersonii* nomen; non immeritò
licantur Viri eruditi, nomen *Joannis Gersonii*
iis MSS. Codicibus fuisse à quibusdam apposi-
n loco *Ioannis Gersen*, Benedictini, quem, ut-
è obscurum Scriptorem, cùm parùm nossent,
ninis affinitate decepti, pro *Ioanne Gersen*
osuerunt *Ioannem Gersonium* sibi notiorem, ei-
: istud Opusculum *De Imitatione Christi* adjudi-
unt. Quis autem sit verus Author hujusce libri
Imitatione Christi? lis adhùc sub judice est, ut
endemus in proximo Colloquio.

D. Redeamus, si placet, ad Scriptores Gal-
, qui doctrinâ suâ Sæculum XV. illustrarunt?

M. Inter Gallos Sæculi decimi quinti haud
meritò annumerari debent *Robertus Gaguinus*,
Philippus Cominæus, qui, etsi natione Belgæ
erint, in Gallia tamen floruerunt, & Rerum
allicarum Annales scripserunt. Primus, seu *Ro-
rtus Gaguinus*, Juris Canonici Doctor, Ordinis
nctissimæ Trinitatis de Redemptione Captivo-
m Generalis Minister; Vir fuit eruditus & elo-
ens, nec modò in probatis Authoribus versa-
s, sed etiam Disciplinarum scitu maximè digna-
m absolutissimâ notitiâ exornatus. Hujus te-
s sunt tres illius libri *de Arte Poëtica*: Liber
*Immaculata Conceptione Dei-paræ Virginis contra
Vincentium de Castro Novo*: Liber *de misera homi-
s conditione*: *Multæ Orationes*, & *Epigrammata*,

quæ præſtantis ipſius ingenii argumenta produnt, ſed præcipuè *Rerum Gallicarum Annales*, quos libris XI. ab ann. Chriſti 300. uſque ad ann. 1500. conſcripſit, & in his de palma cum celeberrimis Veterum Scriptis certat. Multas in Italia, Germania, ac Britannia pro *Carolo VIII.* & *Ludovico XII.* Galliæ Regibus Legationes obiit *Robertus Gaguinus*, fuitque in primis charus *Ludovico XII.* à quo ingenti pecuniæ vi ad emendos veterum Scriptorum libros donatus eſt, & Regiæ Bibliotheca Præfectus. Obiit Lutetiæ die XXII. menſis Juli anni MDII. Ejus *Hiſtoriam*, ſeu *Rerum Gallicarum Annales*, octodecim annis ſupplevit *Hubertus Velleju* Juriſconſultus Aquenſis. *Roberto Gaguino* coævu fuit *Philippus Cominæus*, ex illuſtri apud Belgas fa milia natus. Vir lectionis variæ, ſtudii indefeſſi, ob ſervatione acutus, judicio ſolers, prudentiâ copio ſus, qui *Ludovici XI.* Galliarum Regis, & *Caroli VII.* ejus filii res bello geſtas deſcribere aggreſſus, Hi ſtoriam quatuor & triginta annorum gallicè ſcr pſit, magnâ quidem ſtyli ſimplicitate, ſed, quod i rerum Scriptore ſummũ eſt, ſingulari apud omne fidei ac veritatis opinione inſignem, quam ade accuratè pertexuit, tam perſpicuum ordinem, ta tamq; concinnitatem in ea obſervavit, & tam inge nioſè pluribus Politicę Sententiis illam reſperſit, ab omnibus eruditis cum admiratione fuerit exc pta, & communibus ſuffragiis ejus Authori tr butum ſit elogium *Principis Hiſtoricorum coæta neorum*. Præclaris laudibus *Philippum Cominæun* jure merito celebrant Scriptores, quos inter *Ju ſtus Lipſius* in Notis ad primum librum Politic rum, illum cum *Polybio*, & cum quovis veterum

Hiſt

oricorum conferre non dubitat. *Ronsardus* ve- insignis Poeta, eum *Tito Livio* æquiparat in *nate*, quod in ejus laudem scripsit. Hæc *Phi- Cominæi* Historia sæpius Linguâ Gallicâ, quâ Autore scripta fuit, edita est in Galliis, Latinè em primùm à Joanne *Sleidano*, insigni Histori- Belga, sed fideliùs posteà à *Gaspare Barthio*, ili Saxone, latinitate donata est, & excusa *ncofurti* anno MDCXXIX. quæ Editio cæteris aliis poni debet, præterquàm Gallicis, quæ longè iùs legentur. Migravit è vita *Philippus Comi- s* Argentoni, Pictonum Oppido, quod uxoriæ is nomine possidebat, anno Christi MDIX. & isiis apud Augustinianos ad Sequanam sepul- est. His Scriptoribus, qui Sæculo XV. in Gal- floruerunt, alios benè multos illustres Acade- cos, & præstantissimos Sacræ Facultatis Pari- nsis Theologos addere possem, quorum pro- am satis Catalogum texit *Egassius Bulæus* ad cem Tomi V. *Historiæ Universitatis Parisiensis*; , ne longior sim, tres dumtaxat hìc proferam eologos, qui cæteris aliis Scriptoribus erudi- nis palmam præripuisse videntur. Primus est *annes Brevis Coxa*, Gallicè *Courte-Cuisse*, qui in o Cenomanorum natus, posteà in Regio Na- ræ Collegio Parisiis Theologiam didicit, & ream doctoralem in Facultate Parisiensi conse- us, magno auditorum applausu in eodem Col- io docuit, atque pro abolendo Schismate, quod n temporis Ecclesiam miserum in modum ve- bat, multùm allaboravit, teste *Monstrelleto* in *toria Caroli VI.* Galliarum Regis, cap. 133. ubi c habet: *circà hoc ipsum tempus, Parisiensis Aca- demia,*

demia, cùm pertinaci duorum Pontificum dissidio dilacerari doleret Romanam Ecclesiam, neutrum agnoscendum esse Regi persuasit. Pro hac sententia, cùm alii, tum Brevis Coxa in primis accerrimè pugnavit. Destitutus à Francis Benedictus (seu Petrus de Luna) *Regnum Ecclesiastico Interdicto supposuit*. Episcopus Parisiensis omnium suffragiis electus *Joannes Brevis Coxa*, munia tamen Episcopalia Parisiis exercere haud potuit, eò quòd *Henrico IV.* Anglię Regi, qui, sicut in primo Colloquio ostendimus, tunc Lutetiæ dominabatur, gratus non esset. Quapropter, ad Episcopatum Gebennensen translatus est, ac paulò post obiit. Multa scripsi Opera, quæ adhùc Parisiis extant MSS. partim in Bibliotheca Cœnobii S. *Victoris*, partim in Bibliotheca Regia, partim denique in Bibliothec Majoris Ecclesiæ Parisiensis, quorum Catalogu legesis apud *Joannem Launojum* Fac. Parisiens Theologum in *Historia Regii Navarræ Gymna* part. 3. lib. 1. cap. 3. pag. 462. & sequentibus, apud *Casimirum Oudinum* in *Supplemento Scripti rum Ecclesiasticorum* pag. 681. & seq. Alter insign Theologus Facultatis Parisiensis, fuit *Gerdus Machetus*, qui in Collegio itidem Parisie Navarrico Theologiæ operam dedit, & an MCCCCXII. inter Doctores Theologos Fac. Pa siensis adscriptus est. *Carolo VI.* Galliarum R carissimus fuit, & ab ejus Aula vix unquam cessit. Factus tandem Episcopus Castrensis an MCCCCXLIV. Obiit die XVII. Julii an. MCCCCXLVI Eum præditum fuisse moribus modestis; gra bus, & à Sæculi vitiis abhorrentibus, testatur antiquę probitatis *Nicolaus Clemangius* in Epist

116

6. & 119. Eum etiam valuisse facilitate conscri-
ndarum Epistolarum probat Codex MS. *com-
rium illius Epistolarum*, immò plusquàm *qua-
ngentarum*, quas ad diversos scripsit, qui Co-
x asservatur in Bibliotheca S.*Martini* Turonen-
. Consule *Joannem Launojum*, qui harum pluri-
arum Epistolarum Synopsim exhibet in *Historia
gii Navarræ Gymnasii* part.3.pag.534.& sequen-
us. De eodem *Gerardo Macheto* agunt FF.Sam-
arthani in *Gallia Christiana* Tomo 2. pag.500. in
iscopis Castrensibus, & *Casimirus Oudinus* in *Sup-
emento Scriptorum Ecclesiasticorum*. Denique à
rardo Macheto sejungi non debet *Ægidius Car-
ius* Cameraco oriundus, qui etiam in Regio
avarræ Collegio magna cum laude Theologiam
ocuit, & Magisterium in Facultate Parisiensi ade-
us, Cameracensis Ecclesiæ Decanus creatus est.
d eum extant plures *Gerardi Macheti* Castrensis
piscopi Litteræ, in quibus nunc *vir abundantis
pientiæ, & exemplaris virtutis, Sacræ Theologiæ
rofessor*, nunc *profundæ Sapientiæ & canonicæ vir-
tis vir*, *sanctissimorum eloquiorum Professor claris-
mus* vocatur. Interfuit *Ægidius Carlerius* Conci-
o Basileensi, in quo, susceptâ Legatione Pragam
d revocandos in communionem Ecclesiæ Hære-
icos Hussitas, laudabilitèr se gessit. Multa lucu-
ravit Opera, sed pauca in lucem prodierunt.
jus MSS. Operum, quæ habentur in Manuscri-
to Codice papyraceo Bibliothecæ Collegii Na-
arrici, Catalogum exhibet *Joannes Launojus* in
Historia Regii Navarræ Gymnasii part. 3. lib. 2.
ap. 4. pag. 580. & sequentibus, quæ typis fuit
xcusa Parisiis anno MDCLXXVII. apud Viduam
Edmun-

Edmundi Martini, Viâ Jacobæâ ſub Sole aureo.

D. Protulitne Italia Sæculo XV. complures eruditos Scriptores, qui Eccleſiam atque Rempublicam Litterariam ſuis lucubrationibus illuſtrarint?

M. Italia Sæcul. XV. clariſſimorum Scriptorum feraciſſima fuit, deditque inſignes Grammaticos, Oratores, Hiſtoricos, Philoſophos, Theológos, & Juriſconſultos. Hìc tamen de Juriſconſultis, necnon de Monachis & Regularibus, qui eodem Sæculo in Italia claruerunt, nihil inſeram, utpotè de illis commodiùs in ſequentibus claſſibus, in quas illos ordinavimus, dicturus. Inter celebres Italiæ Sæculi XV. Grammaticos locum tenent *Laurentius Valla*, *Franciſcus Philelphus*, *Nicolaus Perotus*, *Nicolaus Leonicenus*, *Hermolaus Barbarus*, *Julius Pomponius Lætus*, Joannes *Jovianus Pontanus*, *Marcus Antonius Sabellicus*, & *Angelus Politianus*, de quibus hìc pauca dicemus *Laurentius Valla*, Patricius Romanus, & Canonicus S. *Joannis Laterani*, fuit Grammaticus & Orator facundiſſimus, Græcæ & Latinæ Linguæ peritiſſimus, ſed acris ac ſupra modum mordacis ingenii, qui nec Grammaticis, nec Theologis ſu Sæculi pepercit, eóſque acuto calamo & acerbior ſtylo perſtingere non dubitavit. Eâ Cenſoriâ liber tate innumeros ſibi conciliavit inimicos, à quibu ad Inquiſitionis Tribunal delatus, in carcerem truſus eſt, ac pro hæretico damnatus. *Alphon* Aragoniæ Regis precibus ignis pœnam quidem evaſit, erroribus tamen publicè ejuratis, in clau ſtro FF. Prædicatorum virgis privatim Neapo cæſus eſt. Præter ſex libros, quos edidit *Elegan ti*

um Linguæ Latinæ, alia ſcripſit non ſpernendæ tionis Opuſcula, quibus nomen ſuum ad no- ım poſteritatis cum laude tranſmiſit. Obiit næ Kalendis Auguſti anni MCCCCLXV. & in Ba- a Lateranenſi ſepultus. *Franciſcus Philelphus*, iâ Anconitanus, Latinas Græcaſque Literas uit Bononiæ, Romæ, Florentiæ, Patavii, & ıtuæ. Plurima ſcripſit & ſtrictâ & ſolutâ ora- ıe, multa etiam tranſtulit è Græco in Latinum nonem. Obiit Bononiæ anno MCCCCLXXXI. *Ni- us Perotus*, natus Saxoferrati in Umbria, Græ- Latinaſque litteras, quas perdiù docuit, ap- nè callebat. *Polybium*, graviſſimum Hiſtoria- ı Scriptorem, Latinitate donavit, ediditque m *Commentarios Linguæ Latinæ*, qui excuſi ſunt ileæ anno MDLI. Ad Archiepiſcopatum Sipun- ım provectus è vivis exceſſit ſeneſcente Sæ-) XV. *Nicolaus Laonicenus* natus Vicentiæ in ia anno MCCCCXXVIII. Vir fuit Græcè & Lati- loctiſſimus, & eximius Medicus, qui primus eca *Galeni* Volumina Latinè interpretatus eſt, ommentariis illuſtravit. Scripſit etiam Notas *)ioſcoridem*, & Opuſculum, in quo omnibus is ſalutem & vitam reſtitui poſſe docet. Varias ıper Epiſtolas, & librum *De Plinii & aliorum licorum erroribus*, pervenit ad annum ætatis nonageſimum ſextum, & omnibus membro- ı ac ſenſuum officiis integer obiit Ferrariæ ıo MDXXIV. *Hermolaus Barbarus* ex illuſtri *Bar- orum* apud Venetos ortus familiâ, bonis Diſci- nis & Artibus ingenuis perpolitus, ac præter ;enii amænitatem, quæ plurima in eo erat, Lit- is Latinis Græciſque doctiſſimus fuit. Romam ab

ab *Alexandro VI.* Pontifice Maximo Litteris invitatus venit,& ab illo Patriarcha Aquilejensis creatus est, sed non multò post contagio pestis Roma sæviente, è vita sublatus est, sepultusque ad portam *Flaminiam*, quæ vulgò dicitur *Porta Popali* anno MCCCCXCIV. Variæ ejus Epistolæ, Orationes Prælectiones, Præfationes, aliaque Opuscula variis temporibus atque locis in lucem prodierunt Julius *Pomponius Lætus*,aliàs *Petrus Calaber* dictus vir fuit antiquitatis & Linguæ Latinæ puritat studiosissimus, sed Linguæ Græcæ planè ignarus Romæ maximo auditorum concursu docuit, septuagenarius obiit sub *Alexandro VI.* Pontifice Maximo. Inter Opera, quæ edidit, præcipuè r censentur *Compendium Historiæ Romanæ*: libellus *Antiquitatibus Urbis Romæ*: liber *de Magistratil Romanis*: liber *de Arte Grammatica*, & *Epistolæ* v *riæ*. Inter Primores Sæculi XV. Italiæ Historicc Poetas & Oratores habitus quoque est *Joannes vianus Pontanus*, Cereto, Umbriæ Oppido, ori dus, & ad omne eloquentiæ genus natus. E quidem austero supercilio,& toto oris habitu su grestis, sed stylo & sermone perpolitus Lector rapit placido quodam orationis lapsu, atque v borum dulce quiddam resonantium amæno tir tu demulcet aures, & in rebus etiam seriis m cum sale jocatur. Obiit Neapoli sub initium d mi sexti Sæculi, ejusque Poemata, & varia C scula prodierunt Venetiis ex *Aldi* officina a MDXIX. & Basileæ anno MDLV. *Marcus Anto Coccius Sabellicus*, Fabri Ferrarii filius, Romæ netiisque humaniores litteras professus, inter teratos inclytum nomen est adeptus. A Senatu

› jussus, ut Reipublicæ res gestas litteris man-
t, viginti tres libros *De Rebus gestis Venetorum*
Jrbe condita ad annum circiter MCCCCLXXXVII.
it, obiitque septuagenarius turpi morbo con-
ıs anno MDXI. Ejus *Orationes XII. Epistolarum*
i XII. Varia Poemata, aliaque Opera Historiam,
Grammaticam spectantia excusa sunt tùm Pa-
;, tùm Venetiis. *Angelus*, dictus *Politianus*,
nte Politiano, Hetruriæ oppido, loco natali
, fuit Canonicus Florentinus, Græcæ Latinæ-
Linguæ peritissimus. Grammaticus, Orator,
oeta insignis, Græcas Litteras docuit Floren-
nagno Auditorum confluxu. Festinante Fato,
ım maximo Musarum dolore ereptus est, cùm
ıuadragesimum quartum ætatis suæ annum at-
let, anno MCCCCXCIV. Ejus Opera, elegantis-
stylo scripta, variis in locis & temporibus
icâ luce fuerunt donata. Hi sunt celebriores
nmatici, Poetæ, & Oratores, qui Sæculo XV.
en sibi in Italia fecerunt. Inter Historicos Scri-
es, qui eodem Sæculo Italiam illustrarunt,
ıus ordine censetur *Theodoricus Niemus*, Cle-
; Lucensis, & Litterarum Apostolicarum Ab-
iator, qui Historiam annorum XXXVII. de-
osit libris quatuor, quorum tres priores sunt
chismate Universali, quartus verò inscribitur:
us Unionis. Cautè tamen legendus est ille Hi-
icus, eo potissimùm nomine quòd Pontifices
pore Schismatis Romæ, vel Avenione sedentes
m discerpit, atque acerrimè insectatur,
mvis tamen sese hæreseon ac Schismatis ho-
ı infensissimum prodat. Obiit Constantiæ tem-
e Concilii anno MCCCCXVI. *Joannes Franciscus*
Pog-

Poggius, *Brandolinus*, vel *Bracciolinus* cognomin
tus, Florentinus, Historiam Florentinam scripsi
& Litterarum Apostolicarum sub *Eugenio IV.*
Nicolao V. Scriptor disertissimus fuit. Obiit an
MCCCCLIX. ætatis suæ LXXX. In eodem Historiæ Fl
rentinæ argumento versatus est *Leonardus Brun*
Aretinus, ab *Aretio* Tusciæ Oppido, ubi natus e
cognominatus. Scripsit quippè libros XII. *Hist*
riæ Florentinorum, & alia Opera ad Historiam,
Grammaticam spectantia, & varias Epistola
cùmque esset Græcæ & Latinæ peritissimus, mu
ex Græcis in Latinum sermonem transtulit. Hist
riam itidem Florentinam eodem Sæculo XV. co
cinnavit *Bartholomæus Scala*, Florentinus, eam
libris XX. complexus est ab origine Urbis usq
ad annum MCCCCL. Sed morte præventus, quin
tantùm libris extremam manum imposuit, ob
que anno MCCCCXVII. In describenda Mediola
si Historia excelluerunt Sæculo XV. duo Itali S
ptores, *Bernardinus Corius*, Mediolanensis, &
annes Simoneta, Calaber. Primus scripsit *Chro*
Rerum Mediolanensium. Alter composuit li
XXXI. *de Rebus Gestis Francisci Sfortiæ Mediol*
sium Ducis. Denique, quatuor egregii Script
Itali de Historia Sæculo XV. optimè meriti fu
videlicet *Blondus Flavius*, *Æneas Sylvius*, *I*
na, & *Jacobus Mensbona*, de quibus pauca hìc a
gere ac delibare sufficiet. *Blondus Flavius*, F
liviensis, *Eugenio IV.* aliisque Pontificibus R
nis à Secretis & Epistolis, scripsit *Romæ T*
phalis libros X. *Pio II.* Pontifici Maximo dic
Romæ instauratæ libros tres *Eugenio IV.* inscri
Italiæ illustratæ libros octo: *Historiarum D*

; ab anno Chriſti cccc. ad annum MCCCCXL. iit Romæ pridie Nonas Junii anni MCCCCLVIII. n *Ara Cœli*, ante introitum Templi ſepultus n Epitaphio, quod ei quinque ipſius filii porunt. *Æneas Sylvius*, poſteà ad Summum atificatum provectus, *Pius II.* dictus, natio- Thuſcus fuit, Patriâ Senenſis. Vir undecum- : doctiſſimus, Orator, Poeta, Hiſtoricus, Phiophus, & Theologus inſignis, litteris, eloquen-, ingenii dexteritate & prudentiâ nulli ſecun-; multa ſcripſit Opera, quæ variis temporibus ue locis excuſa ſunt, ipſius tamen *Hiſtoria Auaca*, quæ ad annum uſque MCCCCLVIII. pertin-, hactenùs inedita ſervatur in Bibliotheca Vinoonenſi, undè ejus editionem pollicetur *Petrus nbecius* in Catalogo propriorum Operum pa-.58. *Platina*, quem alii *Bartholomæum*, alii *Baptin* appellant, patriâ Cremonenſis, vel, ut alii unt, Veronenſis, humili loco, & obſcuris na- eſt parentibus, ſed cùm ingenio ſubtilis eſſet vehemens, eloquio diſertus & mulcens, animo aſtans & validus (ſicut teſtatur *Tritbemius* in talogo Scriptorum Eccleſiaſticorum) à viris ctis ſui Sæculi ſummo in honore habitus eſt. riam fortunam, dùm viveret, expertus eſt. um à *Paulo II.* Pontifice Maximo bonis omnibus oliatus in carcerem truſus eſt, indè poſteà à *xto IV.* liberatus, Vaticanæ Bibliothecæ præfe-us fuit, obiitque Romæ peſte ſublatus anno CCCLXXXI. Inter multa, quæ edidit, Opera, æcipuè commendatur Opus, quod ſcripſit, *De tis Romanorum Pontificum* uſque ad *Paulum II.*, *Sixto IV.* nuncupavit. Quod Opus *Onuphrius*

Panvinus, Ordinis Eremitarum S. *Augustini*, po
steà recensuit, doctissimis Notis illustravit, eiqu
adiecit Vitas *Sixti IV.* & sequentium Pontificum
usque ad Sanctum *Pium V.* cui suam Platinæ Ope
ris Continuationem obtulit ac consecravit. Con
sultò inter Historicos Italiæ Scriptores non pe
censui *Matthæum Palmerium*, Florentinum, qu
præter libros IV. *De Vita Civili*, & alterum *De
Bello Pisano*, *Chronicon Prosperi*, quod desinit in
anno CCCCXLIV. mille additis annis perduxit usqu
ad annum millesimum quadringentesimum qua
dragesimum nonum. Hic enim Scriptor cùm in
Arianæ Hæresis suspicionem incidisset, & palin
diam decantare nollet, temeritatem capite lui
& flammis exustus est, teste *Trithemio* in Catal
go Scriptorum Ecclesiasticorum, & ex eo *Gen
brardus*. Quapropter, inter illustres Sæc. XV. It
liæ Scriptores locum occupare haud debet. No
nulli peritorum Sæc. XV. Italiæ Grammaticor
classi accensent *Theodorum Gazam*, sed hic Script
potiori jure in Græcorum Auctorum classe rep
nendus est, quia patriâ Thessalonicensis fuit,
solùm in Italiam venit, quando *Amurathes* T
carum Imperator omnem victricibus arm
Græciam devastaret. Latinas Litteras in Itali
didicit, in quarum cognitione tantùm profec
ut summâ felicitate & omnium admiratione La
tina Græcè, & Græca Latinè verteret, nec p
nè dignosci posset, an exactiùs & certiùs ab
Latina Græcè, an ipsa Græca Latinè verteren
Opera plurima eruditione plena reliquit, ob
que Romæ, quò ex Græcia venerat, anno Chri
MCCCCLXXVIII. *Friderico III.* Romanorum Im
ri

ium gubernante, & *Sixto IV.* Summum Pontifi-
atum tenente. Classem eruditorum Sæculi XV.
:aliæ Scriptorum claudent tres eximii Viri, *Mar-
'ius Ficinus*, *Joannes Picus Mirandulanus*, &
'anciscus à Ruvere, quorum primus, vir fuit, te-
e *Bellarmino* in libro De Scriptoribus Ecclesia-
icis, *peritus non vulgariter tùm Sacræ Theologiæ,
m etiam Platonicæ Philosophiæ*. Græcæ, & Lati-
e Linguæ cultor studiosissimus fuit. Multos Scri-
ores Græcos, ipsumque *Platonem* Latinos fecit,
complura scripsit Opuscula, quæ à viris doctis
ım singulari oblectatione leguntur, & qui-
ıs ipse excellentis ingenii sui venam posteris
tendit. Obiit in patria anno MCCCCXCIX. quo
mpore *Ludovicus XII.* Galliarum Rex, Alpes cum
tenti exercitu supergressus, bellum atque ter-
rem in Italiam inferebat. Alter Scriptor, seu
oannes Picus dictus *Mirandulanus*, eò quòd Mi-
ndulæ Dominus, & *Concordiæ* Comes esset, ac
rinceps, in omnium artium, scientiarum, & lin-
ıarum varietate fuit usque ad miraculum excul-
ıs. Exactè tenebat Linguas Græcam, Latinam,
ebræam, Chaldaicam, & Arabicam, suique sæ-
ıli ingeniorum *Phœnix* à viris eruditis nuncu-
atur. Juvenili ardore impulsus Romam ver it,
bi Conclusiones nongentas in omni scientiarum
enere disputandas annos natus dumtaxat XXIV.
ropoſuit. Verùm, *Innocentius VIII.* Libellum
omplectentem hujusmodi nongentas Conclu-
ones *Joannis Pici Mirandulani* damnavit anno
CCCCLXXXVII. & sub pœna Excommunicationis
gere prohibuit, eò quòd in his Propositionibus
Dialecticis, Physicis, Methaphysicis, Moralibus,
 Theo-

Theologicis, Magicis, Cabalisticis, nonnullæ *si*
spectæ & hæresim sapientes visæ essent Episcopis, &
aliis Sacræ Theologiæ, & juris utriusque Profe
soribus, quibus illarum examen demandaver
Pontifex. Nullam indè tamen labem contrax
Joannes Picus Mirandulanus, quia prædictas Co
clusiones gratiâ tantùm Scholasticæ Disputati
nis, ac sub Apostolicæ Sedis correctione disputa
das publicaverat, & tales demùm se eas habituru
professus fuerat, quales per Summum Pontifice
judicarentur: jurejurando promittens, se cuicun
que Declarationi, quam ipsum *Innocentium VI*
Pontificem Maximum super hoc facere conting
ret, lubentissimè assensurum. Hinc *Joannes Pic*
Mirandulanus, misso Philosophiæ studio, casti
Theologiæ totus incubuit, Christianæ Religio
veritatem adversùs Judæos & Mahumetanos
tandam suscepit, præsertim verò impiam ac i
ptam Astrologorum gentem aggressus fundi
debellavit. Deo, & Sacris Litteris jugitèr vac
Joannes Picus Mirandulanus, decreverat, reli
sæculo, in Ordine FF. Prædicatorum totum se D
consecrare, sicut testatur ejus ex fratre Ne
Joannes Franciscus Picus Mirandulanus, qui il
Vitam edidit, Patruo suo doctrinâ non impar
ipse egregiis lucubrationibus non minùs, quà
nobilitate illustris. Obiit *Joannes Picus Miran*
lanus annos natus XXXII. Florentiæ, XV. Kalen
Decembris anni MCCCCXCIV. quo die *Carolus V*
Galliarum Rex, eamdem Urbem ingressus est
habitu FF. Prædicatorum, quem suscepturum
dèm voverat vir ille, non minùs pietate, q
doctrinâ conspicuus, sepultus est in Ecclesia Sa
M

arci. De *Francisco à Ruvere*, natione Italo, Paiâ Savonensi, Ordinis FF. Minorum, qui posteà ! Summum Pontificatum provectus, *Sixtus IV.* it appellatus, plura jam diximus in Colloquio II. gendo de Romanis Pontificibus. Quapropter, c referre sufficiet Opera ab eo edita, dùm adhùc ardinalis esset. Scripsit Tractatum *De Sanguine risti*: alium Tractatum *De potentia Dei* contra rorem cujusdam Carmelitæ Bononiensis, affirantis, Deum suâ omnipotentiâ damnatum hoinem salvare non posse. Uterque Tractatus proit Romæ anno MCCCCLXXI. Alios insuper duos actatus, quorum unus est *De futuris contingenbus*, alter *De Conceptione Beatissimæ Virginis*, meorat *Lucas Wadinghus* in libro *de Scriptoribus rdinis Minorum*, eosque in Bibliothecis Italiæ adìc MSS. asservari ait. *Aggressus est* etiam idem xtus IV. dum adhuc Cardinalis esset. *Opus adodùm necessarium; ostendere enim annisus est raonibus quidem, & non vulgaribus, Thomam Aquiitem, & Scotum in Sententiis convenire, licèt verbis ifferre viderentur, ad tollendas discordias, & altercaones, quæ ob hanc rem inter utrumque Ordinem quodiè nascebantur: tantæ enim integritatis habebatur r doctrinæ, ut huic uni ex cætu Cardinalium ad fidem ertinentia potissimùm committerentur*. Verba sunt *latinæ* in Vita manuscriptâ ejusdem Summi Ponificis *Sixti IV.* Sed de celebrioribus Italiæ Sæcui XV. Scriptoribus satis hactenùs dictum sit.

D. Clarissimos Scriptores, qui ob singulaem eruditionem Sæculo XV. nomen suum in Hisania posteris commendarunt, in quarta Clase collocasti, de illis itaque juxtà præscriptum or-

dinem hìc brevitèr differendum nobis est.

M. De Scriptoribus, qui Monasticæ, au Regulari vitæ addicti Sæculo XV. Hispaniam doctrinâ illustrarunt, in sequentibus Classibus, in quas illos distribuimus, opportuniùs dicturi, quatuor dumtaxàt celebres hìc proferam Hispania Scriptores, qui in Classibus proximè sequentibu locum habere haud possunt. Hi porrò sunt *Paulus à Sancta Maria*, *Hieronymus à Sancta Fide*, *Alphonsus Tostatus*, & *Jacobus Perezius*, quorum Opera toti Orbi notissima paucis verbis indicabo Et primò quidem, *Paulus à Sancta Maria*, nation Hispanus, Sectâ Judæus, nobilitate, opibus & doctrinæ laude, in ea Gente facilè Princeps, a Christianam Fidem lectione Operum Sancti *Thomæ Aquinatis* conversus est. Carthaginensis primùm Episcopus creatus, deinde ad Burgensen translatus fuit, unde illi *Burgensis* cognomen adhæsit. Hispaniæ Regibus charissimus fuit, & scrinio Regio Præfectus, multa prudentiæ, industriæ, fideique suę in hoc obeundo munere egregi specimina dedit. Sacras Litteras, in quibu versatissimus erat, illustravit tum *Additionibu notabilibus ad Postillas Nicolai de Lyra*, tùm *Scrutinio scripturarum* duos in Libros diviso. Obii die xxix. Augusti anni MCCCCXXXV. ac tres reliqui filios, quos in Judaismo procreaverat, videlice *Alphonsum*, qui Patri in Episcopatu Burgen successit, & Author est *Anacephaleosis Regum Hispaniæ*; *Gonsalvum*, qui fuit Episcopus Placentinus, & *Alvarum Garsiam*, qui familiam propagavit, & de rebus à *Joanne II.* Castellæ Rege gesti Commentarios scripsit. *Hieronymus à Sancta Fi* de

, natione itidem Hiſpanus, & ex Judæo Chri-
ianus, nec non *Petri de Luna*, ſeu *Benedicti XIII.*
edicus, edidit librum *de refellendis Judæorum*
roribus, in quo eorum perfidiam non modò ex
ropheticis Oraculis, ſed ex Rabbinorum ſenten-
is refellit. Alium etiam compoſuit librum ad
:ofligandos *Talmudis* Judaici errores. Uterque
per habetur in Bibliotheca Patrum Colonienſi
omo XIV. & Lugdunenſi Tomo XXVI. *Alphonſus*
oſtatus, Doctor Salmanticenſis, & Abulenſis Epi-
opus, Vir fuit ſtupendæ memoriæ, incredibilis
iligentiæ, inexhauſti laboris, ac rari planè judi-
i, qui non modo intima Theologiæ adita pene-
:rarat, ſed in omni genere Diſciplinarum, Philo-
phiæ, Mathematicæ, Geographiæ, Hiſtoriæ, ac
ıris utriuſque notitiâ erat exercitatiſſimus, præ-
ipuè verò in Sacris Scripturis tàm Veteris, quàm
Jovi Teſtamenti, ad quas dilucidandas grandia
iginti quatuor Volumina edidit, præter varia
)puſcula, quæ Tomo XXV. ſunt comprehenſa.
'ertur etiam, pluſquàm quadringentos illius li-
ros, dum ex Hiſpaniis in Italiam prælo deſti-
ıati adveherentur, naufragio interiiſſe. Aliquas
Alphonſi Toſtati propoſitiones *Eugenius IV.* dam-
ıavit, eaſque noſter *Joannes* Cardinalis *de Turre-*
:remata edito libro impugnavit, quas tamen
:dem *Toſtatus* Commentario, cui *Defenſorio* nomen
:ecit, vindicavit, & *Eugenio IV.* Pontifici Maximo
porrexit Schedulam, quâ ſe Eccleſiæ & Sanctitatis
ipſius judicio lubenti demiſſoque animo ſubjicie-
bat. Obiit, non minùs pietate, ac Religionis ze-
lo, quàm doctrinâ inſignis, anno ætatis ſuæ qua-
drageſimo, Chriſti verò milleſimo quadringente-

ſimo quinquageſimo quarto, & ſepultus eſt in Eccleſia Abulenſi, iſto Elogio ab Hiſpanis donatus:

Hic ſtupor eſt Mundi, qui ſcibile diſcutit omne.

Denique, *Jacobus Perezius*, Valentiâ oriundus, ex Ordine Eremitarum Sancti *Auguſtini*, ad Criſtopolitanum,ſeu Chryſopolitanum Epiſcopatum aſſumptus, & *Roderici Borgiæ* Cardinalis Valentini Suffraganeus,edidit Commentarios in Pſalmos & Cantica Salomonis, necnon Libellum contra Judæos de Chriſto generis humani Redemptore. Migravit è Vita anno MCCCCXCI.

D. Cùm retinuerit adhùc Sæculo XV. Eccleſia Anglicana antiquam fidem, verum Dei cultum, Patrum Dogmata, Summorum Pontificum & Conciliorum Decreta, facilè adducor ut credam, complures eo Sæculo floruiſſe in Anglia Scriptores, qui moribus inculpati, & doctrinâ exornati magnam laudem & nominis gloriam bonis artibus compararunt.

M. Joannes *Pitſeus* in Libro *de Illuſtribus Angliæ Scriptoribus*, *Ætate decima quinta*, & *Joannes Baleus* in Libro *Illuſtrium Scriptorum Majoris Britanniæ* Centuriis VIII.& IX. benè multos recenſent Scriptores Anglos, qui Sæculo XV. literis & pietate floruerunt, quique fermè omnes Vitam Monaſticam, aut Regularem Diſciplinam in Ordinibus Religioſorum Mendicantium, potiſſimùm in Ordine Carmelitarum, profeſſi ſunt. Nos verò de Scriptoribus Anglis, qui Sæculo XV. vitæ Monaſticæ, aut Regulari Diſciplinæ fuerunt addicti, in ſequentibus Claſſibus dicturi,illos dumtaxat Scriptores Anglos hic referemus, qui ad

ſe

ſe ıentes claſſes ablegari haud poſſunt, quos in-
te primo loco hi reponi debent, qui graſſantem
ir Anglia Wicleffianam Hæreſim eruditis libris
c futarunt. *Thomas Arundellius*, ex illuſtriſſima
C mitum Proſapia apud Anglos oriundus, ad
n alitium familiæ ſplendorem virtutes eximias
8 ingularem adjunxit doctrinam. Factus eſt pri-
n m Epiſcopus Elienſis, deindè Archiepiſcopus
I oracenſis, tum Angliæ Cancellarius, & tandem
A chiepiſcopus Cantuarienſis. In fide Catholica
p ›pugnanda, & in Vvicleffiana profliganda hæ-
r i multùm laboravit. *Commentarios* edidit in
I ›rum Sapientiæ, & *Explicationem Paſſionis Do-*
ıi noſtri Jeſu Chriſti, obiitque anno MCCCCXV. *Ri-*
ırdus Graſdalus, natione Anglus, & Doctor Aca-
miæ Oxonienſis Vvicleffianam Hæreſim acriter
am oppugnavit, quippè qui, teſte *Thoma Waldenſi*
ſuo zizaniorum faſciculo, unus fuit ex duode-
n Doctoribus, qui ſub *Thoma Arundellio*, Can-
arienſi Archiepiſcopo, *Joannis Wicleffi* errores
ndemnarunt. Multa de Hiſtoria, & de aliis
gumentis partim verſu, partim ſolutâ oratione
ripſit, ut videre eſt apud laudatos *Pitſeum*, &
ıleum, qui etiam teſtantur, eum fuiſſe virum pie-
te & doctrinâ celebrem, Poetam non ſpernen-
um, elegantem Oratorem, Philoſophum acu-
ım, Hiſtoricum inſignem, & Theologum ſolidè
ɔctum. *Richardus Snetishamus*, natione Anglus,
acræ Theologiæ Doctor, & Profeſſor Oxonienſis,
uſdemque Academiæ Cancellarius, electus pa-
itèr fuit cum aliis undecim Doctoribus ad exa-
ıinandam Hæreſiarchæ *Joannis Wicleffi* doctri-
am, & ad ſuam Cenſuram de ea ferendam, li-
brum-

brumque ſcripſit contra quoſdam *Wicleffi* articulos, & diverſa alia Opera, quorum Catalogum texunt *Baleus* & *Pitſeus*, aſſeruntque, eum fuiſſe virum pietate, vitæ integritate, morum candore, caſtitate, temperantiâ, modeſtiâ præditum & charitate in proximos, magnoque divinæ gloriæ zelo ferventiſſimum. His Scriptoribus Anglis qui Sæculo XV. in *Vvicleffi errores* calamum acuerunt, accenſeri itidèm debent *Guillelmus Berton* Oxonienſis Cancellarius, *Rodolphus Strode* ex Martonenſi Oxonii Collegio; *Joannes Svaffanius*, & *Stephanus Patringtonius*, Menevenſes Epiſcopi *Robertus Vvaldebie* Eboracenſis Archiepiſcopus *Robertus Alingtonius* Oxonienſis Academiæ Cancellarius, J*oannes Luccus*, Doctor Oxonienſis, qu ſub *Thoma Arundellio* Archiepiſcopo Cantuarienſ Cenſor deſignatus eſt Operum J*oannis Vvikleffi*, & ex his erroneos articulos collegit ducentos ſexaginta, quos Concilio Londinenſi damnandos propoſuit; pluresque alii Angli Scriptores, quos longum eſſet hìc percenſere, & de quorum Operibus doctrinâ & pietate latè diſſerunt *Baleus*, & *Pitſeus* Regnante in Anglia Sæculo XV. *Henrico VII.* floruiſſe litteras in Anglia, & à diverſis multa Collegia iis addiſcendis erecta eſſe in Civitatibus & Academiis Oxonii & Cantabrigiæ, ſcribit *Polydorus* ad finem libri XXVI. *Hiſtoriæ Anglicanæ*, & inte illos, qui eo Sæculo magnum in Anglia litteris incrementum dederunt, maximè commendat *Joannem Coletum*, patriâ Londinenſem, & Decanum Eccleſiæ *S. Pauli* ejuſdem Civitatis, qui, ut ait, mentis virtute & vitæ integritate ornatus, apud ſuo Anglos alter penè Apoſtolus *Paulus* habitus eſt

Ma-

gnificam Londini ad Cœmeterium Paulinum olam erexit, in qua Civitatis inſtruerentur ri, & ex ſuis facultatibus in annos ſingulos orarium, ſeu ſtipendium conſtituit, quò Ludi-giſtri bonis litteris juventutem erudientes om-leinceps tempore gratuitò docerent. Vixit *nes Coletus* uſque ad annum MDXIX. quo multis utibus Chriſtianis clarus obiit, ac non pauca ſcripta reliquit Opera, quæ recenſent *Baleus*, one Anglus, qui librum edidit *de Scriptoribus annicis* in novem Centurias digeſtum, & *Joan-Pitſeus*, natione itidem Anglus, qui *illuſtrium gliæ Scriptorum* Catalogum per ſingulas ætates ributum contexuit. Hos itaque duos Autho-Anglos, qui eo de argumento datâ operâ & ioſiſſimè diſſerunt, potiſſimùm conſulere de-, ſi plura ſcire aveas de Viris illuſtribus, qui ulo XV. doctrinâ & pietate Angliam nobili-int, variiſque editis Operibus eruditionis lau-claruerunt.

D. Juxtà Ordinem, quem, in referendis uli XV. Scriptoribus Eccleſiaſticis, in limine us Colloquii præfixiſti, ad illos Scriptores ic recto tramite pergere debemus, qui eodem culo in Germania celebriores fuerunt, quo-n res geſtas maximè memorabiles, præſer-n ad Eccleſiæ, & Reipublicæ litterariæ ſta-n pertinentes, necnon Opera ab ipſis edi-notare, & hiſtoricâ narratione perſtringere vat.

M. Præter benèmultos celebres Scriptores ermanos, qui Sæculo XV. Monaſticam vitam, vel gularem Diſciplinam in Ordinibus Religioſo-rum

rum Mendicantium Professi, Ecclesiam doctrinâ & Sanctimoniâ illustrarunt; quosque in sequentibus Classibus, in quas illos ordinavimus, mox laudaturi sumus; suppetunt alii Germaniæ Scriptores, qui eodem Sæculo nec vitæ Monasticæ, nec Disciplinæ Regulari addicti, litteras impensè coluerunt, & perdoctis suis lucubrationibus præclarum apud Viros eruditos nomen sibi compararunt, de quibus breviter in præsentia, juxta ordinem Chronologicum, differemus. Circà annum MCCCCXX. *Theodoricus Engelhusius*, natione Germanus, Ecclesiæ Hildesheimensis Canonicus, claruit, & scripsit *Chronicon Chronicorum*, seu Chronicon Universale rerum in Ecclesia & Republica gestarum ab Orbe condito ad annum MCCCCXX Primus hoc Chronicon è tenebris eruit ac public juris fecit *Joachimus Joannes Maderus* Helmstadi anno MDCLXXI. Alter Scriptor, dictus *Meffretus* Ecclesiæ Misnensis Presbyter; floruit in Germani circa annum MCCCCXLIII. & scripsit *Hortulum Reginæ*, seu Sermones de Sanctis, & Domini cales per totum annum in partes Æstivalem & Hyemalem distributos, qui prodierunt No rimbergæ anno MCCCCLXXXVII. & Basileæ ann MCCCCLXXXVIII. Huic Scriptori coævus fuit *Pe trus De Pilichdor*, natione itidem Germanus, qu librum scripsit contra *Sectam Waldensium*, quer cum *Reinerii* Ord. Prædic. Opere ejusdem argu menti *Gretserus* edidit Ingolstadii ann. MDCXIII Verùm, illos Germaniæ Scriptores doctrinâ long superavit *Nicolaus de Cusa*, in vico Cusæ ad Mose lam in Diœcesi Trevirensi natus. Hic quippè i Concilio Basileensi eximiæ doctrinæ specimen de

dit

di , à quo posteà secedens , & *Eugenio IV.* Ponti-
fi Maximo adhærens , ejus authoritatem contra
A istites Basileenses, qui ei parêre detrectabant,
a rimè tuitus est . Inter Ecclesiæ Romanæ Car-
di ales à *Nicolao V.* successore *Eugenii IV.* anno
M CCXLVIII. adscriptus , deindè Brixiensis Epi-
sc pus creatus , maximis Sedis Apostolicæ Lega-
ti nibus in Germania, Gallia , & Anglia præclarè
f unctus est . Vir fuit ob summam eruditionem
fe pro miraculo habitus , in divinis Scripturis ,
i sæcularibus litteris , & in omni disciplinarum
g nere diligentissimè versatus , Theologorum suo
 mpore facilè Princeps , Philosophus , Rhetor ,
 Mathematicus celeberrimus , ingenio subtilis ,
 eloquio disertus , trium linguarum , Hebraicæ,
 æcæ , & Latinæ egregiè peritus , vitâ & con-
 satione integerrimus, pietatem cum omnigena
 uditione conjunxit , multaque præclara scripsit
 pera , quæ sæpiùs typis excusa tribus Tomis sunt
 mprehensa , in Editione Basileensi anni MDLXIV.
 biit Tuderti in Umbria , anno MCCCCLXIV. ejus-
 ue corpus Romam translatum sepulturæ manda-
 m est in Ecclesia ejus titulari S.*Petri in Vinculis*,
 ipse Testamento caverat , pro sua singulari erga
 oriosum illum Apostolum religione . Hunc *Ni-*
laum Cusanum inter Scriptores Dominicanos re-
 nset noster *Ambrosius de Altamura* in *Bibliotheca*
ominicana Centuriâ tertiâ ad ann. MCCCCLXIV.
 erùm , ut candidè fatear , nulla suppetunt pro-
 atæ fidei monumenta , ex quibus evinci possit ,
 unc *Nicolaum de cusa* Familiæ Dominicanæ fuisse
 lumnum . Ne quis autem existimet , me quid-
 uam gloriæ Familię Dominicanæ indè decerpere
voluis-

voluisse, libentèr hìc usurpabo verba doctissi mi Patris *Mabillonii*, Congregationis S. *Maur* Benedictini, qui in Præfatione ad Sæculum secun dum Benedictinum respondens iis, qui contra eum querebantur, quòd plures Scriptores Mona chos, quos illi Ordini Benedictino vindicando esse censebant, ad extraneorum Classem ablegas set, hæc numero VII. habet: *Quid attinet emer titos & afficititios Ordini Benedictino* (dicam ipse Dominicano) *affingere honores? Næ illi ignavam & otiosam familiæ suæ expendunt operam, qui ejus decora immodicis efferunt elogiis: nec tantùm perfice re in ejus injuriam possent injusti contemptores, at vituperatores, quantùm laudatores nimii, & præc pites, qui dùm laudibus sine delectu student, & ver falsis immiscent, etiam veritatem in discrimen addu cunt, contingitque illis, ut nec vera dicentibus cre datur*. Haud vulgarem laudem apud Viros erud tos Sæculi decimi quinti sibi conciliavit *Joanne Nauclerus*, natione Germanus, Professor, & Re ctor Academiæ Tubingensis, qui scripsit *Univer sale Chronicon* comprehendens res memorabile Sæculorum omnium ac gentium, ab Orbe cond to usque ad annum MD. Prodiit primùm Tubing anno MDXV. deindè Coloniæ cum *Surii* Appendic ab anno MDI. usque ad annum MDLXIV. sæpiùs fu excusum. Inter celebres Sæculi XV. Germani Scriptores *Ioannem Reuchlinum*, dictum *Capnionem* natione Germanum, reponunt nonnulli, quos in ter *Desiderius Erasmus* pluribus eum commenda in ea, quam suis Colloquiis inseruit, *Apotheo Joannis Reuchlini Capnionis*: Verùm ipse, licèt ultr fatear, *Joannem Reuchlinum* accuratissimâ lingua

rur

u Latinæ, Græcæ, Hebraicæ, & Chaldaicæ
ci itiâ fuisse apprimè excultum, eumque in Ger-
ia Hebraicarum & Græcarum Litterarum,
a narumque elegantiarum studium maximè pro-
isse; illum tamen inter illustres Germaniæ
ptores non recensebo, tùm quia omnes pro-
uè Monachos, & Religiosos Ordinum Men-
ntium, edito *Obscurorum Virorum Epistolarum*
mine, deridendos propinavit, indèque eorum
nos graviter pupugit; tum quia etiam Hebrai-
Cabalæ Mysteriis initiatus, totum sese his nu-
& insomniis devovit. Quò factum est, ut *Ja-*
s Hogostratus, Dominicanus, eum apertè Ca-
m profitentem acerrimè impugnaverit. Quod
è ferens *Joannes Reuchlinus*, Dominicanos
tèr insectatus est, & ut illis infamiæ notam
ere posset, fabulam finxit de quatuor Domi-
nis ob ficta miracula apud Bernates ad ignem
natis, quam *Desiderius Erasmus*, ei amicissi-
, & status Religiosi osor, propalare ausus est
is Colloquiis Familiaribus, videlicet in *Col-*
io de Exequiis Seraphicis. Sed hanc malè con-
inatam fabulam, quam nonnulli Historici ex
nne Reuchlino, & *Desiderio Erasmo* exscripse-
t, invictis momentis confutavit *Joannes Casa-*
, Scriptor elegans, Ordinis Prædicatorum, in
o Apologetico, cui Titulus est: *Candor Lilii*,
. 420. & seq. Sed misso *Joanne Reuchlino*, quem
eodorus Beza in libro suarum Iconum Calvini-
Principibus accensuit, veniamus nunc ad illu-
es Viros, quos in septima Classe reposuimus,
ad Clarissimos illos Scriptores, qui Sæculo
cimo quinto Monasticam Vitam professi, do-
ctrinâ

ctrinâ & pietate in Ecclesia præfulserunt.

D. Obsecro te, ut in ista Classe delectun aliquem habeas, ac illos dumtaxàt percensea Monachos, qui Sæculo decimo quinto celebric res & Sæculorum memoriâ digni habentur, præ teritis aliis, qui vel minus noti sunt, vel nullii nominis. Hos quippè omnes si hìc in medium proferre velles, longiùs, quàm par sit, nostrum protraheretur Colloquium.

M. Primùm in hac Classe, juxtà Ordinem Chronologicum, constituam *Gobelinum Persona* natione Germanum, in antiqua Saxonia, qu nunc *Westphalia* dicitur, natum. Floruit circa annum MCCCCXVIII. Paderbornensis Ecclesiæ pri mùm Decanus, posteà mundo nuncium remitten cucullam induit; & sexagenario major abiit è vivis. Scripsit *Chronicon* ab Orbe condito usque annum Christi MCCCCXVIII. quod vulgò *Cosm dromium* appellatur, prodiitque cum Notis Appendice *Henrici Meibonii* Francofurti an. 159 Edidit etiam vitam S. *Meinulphi* Paderbornen Diaconi & Confessoris, quem ex fonte sacro susc pit *Carolus Magnus* Imperator. Confundi autem n debet hic *Gobelinus Persona* cum *Joanne Gobel* Vicario Bonnensi, qui *Pio II.* Pontifici Maxin ab Epistolis fuit, & cujus sub nomine prodieru *Commentarii Rerum Memorabilium, quæ ejusdem temporibus contigerunt*. In conscribendis Chr nicis & Historiis, *Gobelino Persona* haùd inferio fuerunt quatuor Sæculi decimi quinti Monach videlicet *Thomas Walsinghamus*, *Joannes Trithem* *Ambrosius Camaldulensis*, & *Wernerus Relewink* *Laer*, quorum primus, seu *Thomas Walsingham*

nat

:ione fuit Anglus, patriâ Norfolcienſis, Ordi-
Benedictini Monachus in Cœnobio S. *Albani*.
as de Rebus Anglicis ſcripſit Hiſtorias, bre-
rem unam, quæ initium ſumit ab an. MCCLXXIII.
quo *Matthæi Pariſii* Hiſtoria Anglicana deſinit,
ue ad annum MCCCCXXII. Altera Hiſtoria, quæ
lixior eſt, cuique titulus eſt: *Hypodigma Neu-
æ*, incipit ab irruptione Normannorum in An-
ım, ſeu ab anno MLXVI. & producitur uſque
ann. MCCCCXVII. Prætèr iſthæc, ſcripſit *Wal-
hamus Auctarium Polycronici Ranulphi Higdeni*,
ɔd, teſte *Baleo* Centuriâ VII. cap. 88. *De illu-
bus Britanniæ Scriptoribus*, habet rariſſimas Hi-
rias, & à nullo alio ſcriptas. Denique, *Wal-
hamus* Hiſtoriam *Henrici V.* Angliæ Regis, cu-
temporibus vixit, litteris conſignaſſe dicitur.
nnes Trithemius, priùs Abbas Spanheimenſis,
t Abbas Wirciburgenſis, natione Germanus,
us eſt anno MCCCCLXII. in pago Trittenheim
Moſellam. In Academiis Trevirenſi, & Hei-
bergenſi humanioribus Litteris excultus, Or-
i S. *Benedicti* annos natus viginti duos in Cœ-
ɔio S. *Martini* Spanheimenſi nomen dedit, tan-
nque ſibi apud ſodales rarâ eruditione, & pie-
e eximiâ auctoritatem conciliavit, ut juve-
adhuc communi Monachorum ſuffragio Abbas
rit electus. Totum deinceps animum ad litte-
proſequendas cùm appuliſſet, intima recon-
ioris eruditionis penetralia reſeravit, evaſit-
e eruditus Philoſophus, Mathematicus, Poeta,
ſtoricus, & Theologus adeò inſignis, ut inter
Sæculi Scriptores doctrinâ claros, paucos ha-
erit æquales, incertum an ullum ſuperiorem.

Scripsit *Chronicon Monasterii Hirsaugiensis* in Diœcesi Spirensi: *Chronicon Monasterii Spanheimensis*, in Diœcesi Moguntina: *Chronicon Monasterii S. Jacobi Majoris* in suburbio Herbipolitano: Librum *De illustribus Germaniæ Viris*: Librum *De illustribus Viris Ordinis S. Benedicti*: Librum *De laudibus Ordinis Fratrum Carmelitarum*: Catalogum *Scriptorum Ecclesiasticorum*, in quo Scriptorum DCCCCLXX. circiter vitas accuratè descripsit, elogia contexuit & Opera ab eis edita enumeravit. *Trithemii* Opera Historica Francofurti anno MDCI. edi curavit *Marquardus Freherus*, ejus verò Opera ascetica *Ioannes Busæus* Societatis Jesu Theologus edidi Moguntiæ anno MDCIV. De *Ioannis Trithemii* Operibus plura legesis apud *Vossium* lib. 3. *De Historici Latinis* cap. 10. & apud *Labbeum* in Dissertatione Historica *De Scriptoribus Ecclesiasticis*. Hoc unum dumtaxàt hìc obitèr observabo, Opus, quod *Ioannes Trithemius* edidit de *Steganographia*, seu de Arte occultis caracteribus scribendi, à pluribus fuisse Magiæ insimulatum, sed perperàm; ut videre est apud *Spondanum* ad annum MCCCCXCIX. Numer. IX. & X. ubi *Ioannem Trithemium*, de Ecclesiâ, de Ordine suo, ac re Litteraria optimè meritum ab omni adeò nefandi criminis culpâ immunem fuisse ostendit, nihilque toto eo Opere esse quod magicam artem oleat. Obiit *Ioannes Trithemius* anno MDXVI. Italiam Sæculo XV. plurimi illustravit *Ambrosius Camaldulensis*, Porticu Flaminiæ Oppido; non procùl Florentiâ oriundus Ordinis Camaldulensium Abbas Generalis. Linguam Græcam apprimè callebat, ejusque ope *Eugenius IV.* Pontifex Maximus ad promovenda

un

ionem Græcorum cum Latinis in Conciliis Ferrienſi & Florentino feliciter uſus eſt, præter varia Opuſcula Scriptorum Græcorum, quæ Latio navit *Ambroſius Camaldulenſis*, alia non connnenda ingenii ſui monumenta proprio marte mpoſuit, inter quæ numerantur *Chronicon Mon-Caſini*, & duo libri Rerum à ſe geſtarum, cùm eneralem Ordinis ſui Præfecturam obiret. Exnt etiam libri ejus Epiſtolarum XVI. MSS. in bliotheca S. *Marci* Florentina. Obiit Conſtane anno MCCCCXC. & à *Poggio*, *Paulo Iovio*, *Raaele Volaterrano*, & *Iacobo Philippo Bergomate* lebratur. Circa finem Sæculi XV. claruit *Werrus Relewink de Laer*, natione Weſtphalus, Ornis Carthuſianorum Monachus in Cęnobio Sane *Barbaræ* Colonienſi, qui, præter varia Opera, idit *Faſciculum Temporum*, omnium Antiquorum ronica complectentem, & per ſex Ætates diſtum, ab Orbe condito ad ſua uſque tempora, c eſt, uſque ad annum MCCCCLXXX. Huic *Werneri* ſciculo temporum, ſeu Chronico Appendicem jecit *Joannes Linturius* Hoffienſis in Voitlandia ſtor; & continuavit ad annum uſque MDXIV. e hoc Carthuſiano Scriptore plura legeſis apud *rnoldum Boſtium* libro *De Viris Illuſtribus Carthunis* cap. ultimo, & *Ioannem Trithemium* tam in *talogo Scriptorum Eccleſiaſticorum*, quàm in libro *Viris Illuſtribus Germaniæ*. Clariſſimis hiſce onachis, quos hactenùs laudavimus, quique Sælo decimo quinto de Hiſtoria ſcripſerunt, ùd immeritò addi debent duo alii Ordinis Cirercienſis Monachi, *Ioannes Brando*, & *Bonifacius moneta*, qui eodem Sæculo magnum ſibi nomen

fecerunt. Primus, natione Belga, & in Cœnobio Dunensi Monachus, scripsit Historiarum Volumen triplex, quod *Chronodomon* appellavit, ab Orbe condito ad annum millesimum quadringentesimum decimum quartum, quodque *Ægidius à Roya* in compendium redegit, & ad annos octodecim continuavit. Alter, seu *Bonifacius Simoneta*, gente Italus, patriâ Mediolanensis, & Abbas Monasterii S. *Stephani de Cornu* in regione Placentina, scripsit ad *Carolum VIII.* Galliæ Regem, *Commentarios de Persecutionibus Christianis, & Pontificum Historia à S. Petro usque ad Innocentium VIII.* Prodiit Opus istud Mediolani anno MCCCCXCII. & Basileæ anno MDIX. Alios Monachos, qui Sæculo decimo quinto pietate insignes, libros asceticos, seu morales, vel Commentaria in Scripturam sacram vel Sermones de Sanctis ediderunt, si hìc inserere vellem, vix in tanta rerum dicendarum copia finem posset invenire oratio. Sufficiet itaque duos eo in genere scribendi peritos proferre Monachos qui agmen claudent nobilium Scriptorum, quo eodem Sæculo protulit Monasticus Ordo. Primus est, *Henricus de Hassia*, natione Germanus, Ordinis Carthusiani Professor, qui *Regulas ad discernendum peccatum mortale à veniali*, & librum *De Contractibus & Ordine Censuum* composuit. Inter Asceticos Scriptores locum etiam idem Author habere debet, ob *Speculum animę*, & librum *De Discretione Spirituum*: inter Scripturæ sac. Interpretes pariter commendandus ob Commentaria in Genesim, & Exodum, in Proverbia, in Apocalypsim inter Scholasticos similitèr annumerandus ob Magistri Sententiarum libros egregiis Commentari

ill

ſtratos. Obiit anno MCCCCXXVIII. eumque
:brant *Trithemius*, *Petrus Sutor*, *Sixtus Senen-*
Poſſevinus, & alii. Alter Scriptor Monachus
Ioannes Raulinus, patriâ Tullenſis, ſacræ Facul-
s Pariſienſis Doctor, Ordinis Cluniacenſis exi-
ıs Concionator, qui *Sermones Quadrageſimales*:
Adventu Domini: *De Feſtivitatibus Sanctorum*
us anni: *De Eucharistia*: *Itinerarium Paradiſi*,
Sermones de Pœnitentia, & alia id genus con-
ıavit Opuſcula. In vivis eſſe deſiit Lutetiæ, in
niacenſi Collegio anno MDXIV. ætatis ſuæ LXXI.
de illuſtrioribus Monachis Scriptotibus ha-
ıùs ſatis. Nunc ampliſſimam Ordo FF. Prædi-
ɔrum dicendi ſuppeditat materiem, cui, ut
Iieronymi verbis utar, *Homerus*, *Demoſthenes*,
ius ſuccumberent, aut inviderent. Ex eo quip-
ſacro Ordine prodierunt Sæculo decimo quin-
loctiſſimi Scriptores, Fidei pugiles fortiſſimi,
leſiæ Athletæ invictiſſimi, ſanæ doctrinæ vin-
es, quorum libri ſplendent eloquentiâ, ardent
tate, & zelo; reconditamque in omni ſcien-
:um genere continent doctrinam, adeò ut poſ-
: gloriari cum Apoſtolo *Paulo*, ſe plus omnibus
oraſſe, & etiam profeciſſe, ſeu Infidelium ad
:m converſione, ſeu victoriis de hæreſi antiquâ
:ecenti reportatis, ſeu fidelium ad pietatem
ɔgreſſu, ſive denique ſingularibus in Summos
ntifices, in Eccleſiam Catholicam, & in omnes
riſtianos promeritis, quibus totum, quà latè
:et, Orbem impleverunt. De celeberrimis ita-
e Ordinis FF. Prædicatorum Scriptoribus in
æſentia dicturus, eos in primis laudabo, qui
culo XV. inſignes Theologi fuerunt. Dein, illu-

ſtriores Concionatores, vel qui de Rebus Aſceticis ſcripſerunt; tertio loco, clariores Scripturæ Sacræ Interpretes, poſtremò, Hiſtoricos, & Theologiæ Moralis Doctores, ſeu Caſuitas. Breviter autem de illis Scriptoribus diſſeram, tum quia in tam latè patenti campo longiùs excurrere non patiuntur temporis anguſtiæ; tum quia, ut jam te alibi præmonui, doctiſſimus noſter *Jacobus Echardus* hanc provinciam in ſe recepit, & Bibliothecam Scriptorum Ordinis FF. Prædicatorum improbo labore aggreſſus, eam tùm Notis Criticis & Hiſtoricis, tùm præclaris undecunquè adjumentis, quæ locupletiſſimæ Pariſiorum Urbi Bibliothecæ, & privata Muſea ei ſuppeditarunt ſic omnibus numeris perfectam & abſolutam Pariſiis nuperrimè in lucem emiſit, ut nulli dubium ſit, quin virorum eruditorum voto atque expectationi abundè ſit factura ſatis.

D. Agedùm, incipiamus à doctiſſimis illis Theologis, quos Sæculo XV. dedit Eccleſiæ Ordo Fratrum Prædicatorum.

M. Ordo FF. Prædicatorum innumeros p nè Sæculo XV. protulit Theologos, quos inter, brevitati conſulam, ſex potiſſimùm ſeligam om exceptione majores, videlicet *Joannem De Turcremata*, *Joannem De Monte-Nigro*, *Joannem De I guſio*, *Andream Rhodium*, *Henricum Kalteiſen*, *Joannem Nider*, quorum patriam, præclarè geſta ac doctiſſima ab illis edita Opera paucis hìc re remus. In primis, *Joannes de Turrecremata*, nat ne Hiſpanus, Theologiæ, & Pontificii juris pe tiſſimus, tantâ conſtantiâ Sedis Apoſtolicæ ctoritatem in Concilio Baſileenſi propugnavit,

à io II. Pontifice Maximo *Defensoris Fidei* glorio-
si mum nomen promeritus sit, & ob egregiam,
q :m in prædicto Concilio errores Hussitarum
c ıfutando, Ecclesiæ navavit operam, ab *Euge-*
n IV. Pontifice Maximo Cardinalis Tituli S. *Sixti*
c atus, posteà Sabinensis Episcopus fuerit renun-
c tus. Eâ Cardinalitiâ dignitate auctus *Joannes*
d Turrecremata, nihil omninò immutavit de pri-
s io, quem antehàc in Ordine Prædicatorum
t uerat, vitæ Religiosæ cursu. Suspiciebant omnes
jus Cardinalis virtutes non honore imminutas,
l purpurâ ornatas magis & auctas, modestiam
gularem, parcimoniam, frugalitatem, Regu-
em disciplinam, nobilem rerum caducarum
ntemptum, summam in pauperes charitatem,
ibus erogabat quidquid sibi eripiebat, & eam
rem instituit in Ecclesia S. *Mariæ* super *Miner-*
m Sodalitatem B. *Mariæ* Virginis Annunciatæ,
puellarum Romanarum inopiæ simul & castita-
consuleret, sicut in proximo Colloquio osten-
mus. Verùm, tot virtutibus palmam præripuit
dentissimus Ecclesiæ amor, quo sic flagrabat do-
issimus ille Cardinalis, ut nihil magis diligeret,
ıàm ejus splendorem; nihil majori æstu defen-
eret, quàm ejus auctoritatem; nihil magis in
otis haberet, quàm ejus membrorum sanctitatem;
hil acriùs insectaretur, quàm Hæreticorum er-
ores. In omnibus de Fide negotiis, quæ in Con-
ilio Basileensi habita sunt, seu de Bohemis ad gre-
ium Ecclesiæ revocandis, seu etiam de reforma-
one, quæ in ea Synodo potissimùm agebantur
apita, maximè claruit, & pro Sedis Apostolicæ
ignitate strenuè laboravit. *Eugenium IV.* Pontifi-

cem Maximum constantèr adversùs quorumdam impetus propugnavit, interfuit Concilio Generali Florentino, ubi fidem Ecclesiæ Romanę de materia formâque Sacramenti Eucharistiæ Græcis luculenter exposuit, quam & hi se amplecti professi sunt. *Alphonsum Tostatum*, qui dicebatur *stupor mundi*, impugnavit coram *Eugenio IV.* qui anno MCCCCXLIII. Senis aderat, eumque, ut quasdam à se propugnatas propositiones explicaret, coëgit. A plurimis egregiis Scriptoribus laudatur *Joannes Turrecremata*, præsertim ab *Onuphrio Panvino*, *Ciaconio*, *Oldoino*, *Ughello* Tomo I. *Italiæ Sacræ*, ut interim omittam *Trithemium*, *Possevinum*, *Miræum*, *Bellarminum*, & alios Auctores Familiæ Dominicanæ alumnos, qui Scriptorum Ordinis Prædicatorum Bibliothecas, aut Catalogos adornarunt. Scripsit *Joannes Turrecremata* Volumina IV. in *Gratiani* Decretum: *Summam de Ecclesia* in IV. libros tributam: *Apparatum* in Definitionem Fidei à Concilio Florentino editam, aliaque perdocta Opera, quorum Catalogum texunt *Antonius*, & *Sixtus* Senenses, cæterique alii, qui de Scriptoribus Ecclesiasticis disseruerunt. Obiit Romæ præstantissimus ille Cardinalis octogenarius eximiâ vitæ sanctitate conspicuus die XXVI. mensis Septembris anni MCCCCLXVIII. atque in Cœnobio S. *Mariæ* super *Minervam*, Ordinis Prædicatorum sepultus est. Alter Dominicanus, seu *Joannes De Monte-Nigro*, natione fuit Italus, Provincialis Lombardiæ, Theologus nulli secundus, & Linguarum Orientalium adeò peritus, ut à Patribus Concilii Generalis Florentini unà cum *Juliano* Cardinali delectus sit ad disputandum nomine

Eccle-

lesiæ Latinæ contra Græcos Schismaticos, præ-
im contra *Marcum* Metropolitam Ephesinum,
in prædicto Concilio Græcorum errores ma-
animi æstu propugnavit. In hac porrò Dispu-
one *Joannes De Monte-Nigro* de Processioni-
divinarum Personarum, maximè de proces-
e Spiritus Sancti à Patre & Filio per commu-
ı & unicam simul Patris & Filii spirationem,
significatione vocum *Naturæ, Essentiæ, substan-*
, *subsistentiæ*, & *Hypostasis*, summâ ingenii &
ctrinæ vi differuit. Pari etiam eruditionis fulgo-
& animi vehementiâ apertè demonstravit, Pa-
s Græcos, præcipuè *Basilium*, & *Epiphanium*,
ertè asserere, Spiritum Sanctum ex Patre Filio-
: prodire, & veterum Græcorum Codicum
ruptionem ipsis Grecis post conflatum Schisma
eptam referri debere, non verò Latinis, sicut
ultè calumniabantur Græci. Uno verbo, tam so-
è juxtà ac dilucidè *Joannes De Monte-Nigro* con-
avit quæcumque *Marcus*, vel opposuerat, vel
ponderat, ut ille Metropolita Ephesinus, quam-
Linguâ promptus & procax, ad incitas tandem
lactus, nihil planè hiscere, aut mussitare po-
erit. Hujus *Joannis De Monte-Nigro* cum laude
minere cùm domestici Ordinis Prædicatorum
iptores, tum extranei, præsertim *Leo Allatius*
ercitatione VI. contra *Chreygtonii* Præfationem
Syropuli, Scriptoris Græci, Historiam Conci-
Ferrariensis, ubi dùm de *Joanne Ragusino* Or-
nis Prædicatorum Procuratore Generali, de
o mox dicturi sumus, delusum *Chreygtonium*
otimè arguit, quem ibi cum *Joanne Dominici*
ardinali Ragusino, *Gregorii XII.* in Concilio
Con-

Constantiensi Legato, & cum *Joanne Turrecremata*, tres distinctos omninò homines, in unum conflans, imperitè confundit, ipse tamen *Allatius*, vir cæteroquì doctissimus, in similem impingit scopulum, & *Joannem de Monte-Nigro*, qui erat Provincialis Lombardiæ cum *Joanne Ragusino*, Ordinis Prædicatorum Procuratore Generali, conjungit & unicum facit, qui tamen & variis muneribus functi sunt, & ex dissitis regionibus orti. *Joannes* quippe *De Monte-Nigro*, Provincialis Lombardiæ, Italus & Etruscus erat; *Joannes* verò *Ragusinus*, Ordinis Prædicatorum Procurator Generalis, natione Dalmata erat. Unde facilè intelligitur, eos fuisse Scriptores penitùs diversos. Non minus in confutandis Hussitarum erroribus emicuit in Concilio Basileensi zelus *Joannis De Ragusio*, natione Dalmatæ, in Sacra Facultate Parisiensi Doctoris Theologi, & Ordinis FF. Prædicatorum Procuratoris Generalis. Hic quippè totis octo diebus unus cum Hussitis, spectante Concilio Basileensi, & sedentibus Patribus, manus conseruit, & in eodem Concilio Orationem habuit contra Bohemorum errorem *De Communione sub utraque specie*, apud *Henricum Canisium* Tomo III. *Lectionis Antiquæ*, & in Appendice Concilii Basileensis editam. Hunc *Joannem Ragusinum* perperàm nonnulli confundunt cum *Joanne Dominici* S. R. E. Cardinali, Archiepiscopo Ragusino, Ord Prædicatorum, qui tempore Schismatis *Angeli à Corario* nomine *Gregorii XII.* Schismatico Pontifici, à quo fuerat Cardinalis creatus, persuasit ut ad Ecclesiæ pacem cederet Pontificatui, & novi Pontificis assentiretur electioni, quique ad Con-

cilium

cum Constantiense profectus, nomine ipsius Gregorii XII. cessit Pontificatui, & ipse Cardinalitiæ dignitati; cùmque assurgens ibat sessum inter Archiepiscopos, Imperator, omnesque Concilii Constantiensis Patres obstitere, & ob sua clara in Ecclesiam merita jusserunt, ut honore suo frueretur, collaturi hanc dignitatem, nisi jam obtinuisset. Ab hoc, inquam *Joanne Dominici* Cardinali Archiepiscopo Ragusino planè diversus est mox laudatus *Joannes Ragusinus*, quamvis uterque fuerit Familiæ Dominicanæ alumnus. In Concilio Generali Florentino ad promovendam Ecclesiæ Græcæ cum Latina unionem plurimùm laboravit *Andreas Rhodius*, Ordinis Prædicatorum, ob eximias animi dotes ad Archiepiscopatum Rhodium, dictum etiam Colossensem, in Phrygia provectus. Ille siquidem Græcæ Linguæ, Græcorumque Dogmatum peritissimus, inter Patres Concilii primùm Ferrariæ coacti, post Florentiam translati, singulariter enituit, & cum nostro jam dicto *Ioanne De Monte-Nigro* Latinæ Fidei sinceram puritatem contra Græcorum, illam oppugnantium, conatus strenuè defendit, effecitque, ut magnus *Bessario*, Græcus, qui posteà inter Cardinales S. E. R. relatus, eximium extitit Ecclesiæ Latinæ ornamentum, ejurato Schismate, in Latinorum partes transierit, hisque indivulsè semper adhæserit. Perstitit Florentiæ *Andreas* Rhodius Archiepiscopus, usquequò Armeni, Jacobitæ, subjectæque ipsis Orientis Ecclesiæ ad concordiam cum Ecclesia Romana redierunt, fidemque Catholicam integram amplexæ sunt. Tum verò à Summo Pontifice in Cyprum Insulam missus

ſus eſt, qui rem omninò perficeret, & devios ad hùc ac diſſidentes Græcos ad communionem Ec clesiæ Romanæ reduceret, quod ſtrenuè & egregi confecit. Sed præclarè ab eo geſta fuſiùs narra ipſemet *Eugenius IV.* Pontifex Maximus in Diplo mate dato Romæ anno MCCCCXLV. VII. Nonas Auguſti, Pontificatus ſui XV. ubi ſic habet: *San poſt celebratam in Oecumenico Concilio Florentin Orientalis Eccleſiæ cum Occidentali unionem, po Armenorum, Jacobitarum, & Meſopotamiæ popu lorum reductionem, Venerabilem Fratrem noſtrum Andream Archiepiſcopum Coloſſenſem* (qui idem eſ ac Archiepiſcopus Rhodius, cùm Urbs ipſa *Rhodu* etiam appelletur Colloſſus ex illo celebri Coloſſ aliàs ibidem erecto, indèque Rhodii nominentu itidem Coloſſenſes) *ad partes Orientis & Cypri in ſulam deſtinavimus, ut & Græcos, & Armenos & Iacobitas ibidem degentes prædicationibus ſuis, & De cretorum pro eorum unione ac reductione editorum expoſitionibus & declarationibus in ſuſcepta fide con firmaret, & quos ex aliis ſectis à vera doctrina alie nos tam Neſtorii, quàm Macarii ſectatores inveniret monitionibus & exhortationibus noſtris ad fidem re ducere conaretur. Quod pro ſua ſapientia aliisque vir tutibus, quibus eum largitor gratiarum dominus in ſignivit, diligentiſſimè proſecutus, poſt diverſas mul tiplicesque diſputationes, poſt varios tractatus, eli minata tandem ex eorum cordibus primùm omnium Neſtorii impietate &c. deinde Macarii Antiochen impiiſſimi &c. Timotheum Metropolitam Chaldæorum quos ad hæc uſque tempora Neſtorianos in Cypro voca verunt, & Eliam Epiſcopum Maronitarum cum ſu Natione Macarii Dogmatibus in eodem Regno infectun*

cun

n omnium multitudine populorum & Clericorum insula Cypri ei subjecta, ad veritatem fidei Orthodoxæ, divino sibi assistente Numine convertit, &c. Cætera legesis apud *Odoricum Raynaldum*, qui istud ploma *Eugenii IV.* Pontificis Maximi integrum hibet ad annum MCCCCXLV. Num. XXI. In Conio Basileensi maximam laudem promeriti sunt *nricus Kalteisen*, & *Joannes Niger*, quorum prius natione Germanus, Ordinis Prædicatorum ieologus eximius, Fidei apud Colonienses Quæor, & Nidrosiensis & Cæsariensis Archiepiscos, triduanam disputationem contra Hæreticos ussitas in Concilio Basileensi habuit, obiitque alendis Octobris anni MCCCCLXV. Alter verò, seu *annes Nider*, FF. Prædicatorum Conventus Basiensis tum temporis Prior, à Concilio Basileensi egatus missus est, ut deliniret Bohemorum aniios, qui *Joannis Hus*, & *Hieronymi à Praga* damatione ac vivicomburio exasperati, ad prædictum oncilium accedere detrectabant; quos ferocienes tantâ eloquentiæ ac prudentiæ vi compescuit, t honorificentissimam quingentorum hominum d Concilium Legationem eis persuaserit. Reguaris Disciplinæ in Germania conservandæ ac proagandæ perquàm studiosus fuit, & animarum aluti ingenti cum fructu prospexit. Theologiam Viennæ in Austria, & in aliis Germaniæ Urbibus nagno cum auditorum concursu docuit, ac tandem multis virtutibus clarus excessit è vivis Noimbergæ anno MCCCCXXXVIII. Sex illis primi subellii Ordinis Prædicatorum Theologis, duos dumtaxat adjiciam ejusdem Ordinis celeberrimos Theologos, quoru n primus est *Joannes Capreolus*, natio-

natione Gallus, & Oppido Ratinensi Tolosan
Diœceseos oriundus, interfuit Concilio Basilee
si, & in eo Summi Pontificis *Eugenii IV*. partes a
versùs turbulentas pacem Ecclesiæ perturbantiu
molitiones impavido animo defendit. In Acad
mia Tolosana Theologiam maximâ cum sui n
minis famâ, & Auditorum applausu professus e
ediditque doctissimos Commentarios in IV. libr
Sententiarum, in quibus, cum S. *Thomæ Aquina*
doctrinæ, quam apprimè callebat, acerrimum
vindicem præbeat, gloriosum *Principis Thomist*
rum nomen jure optimo adeptus est. Alter The
logus insignis Ordinis Prædicatorum fuit *Bart*
lomæus Lapacius, natione Italus, & Florentiæ n
bili loco natus anno Christi MCCCXCIX. Adolesc
litteris humanioribus Græcis & Latinis inst
ctus, in Cœnobio S. Mariæ Novellæ Florentiæ O
dinis Prædicatorum religiosum habitum indu
sicque studiis Philosophicis & Theologicis oper
navavit, & Sanctorum Patrum cùm Græcorum
tum Latinorum lectioni incubuit, ut posteà Ecc
siç non parùm laboranti, ob exortum *Eugenium*
Pontificem Maximum inter & Basileenses d
dium, plurimùm profuerit. Interfuit Conc
Florentino, in quo contra Græcos Schismati
strenuè disputavit, & ab *Eugenio IV*. creatus
Episcopus Coronensis, quo titulo S. *Antoni*
æqualis illum ornat ad annum MCCCCXLV. in Ch
nico part. III. Titul. XXII. cap. XI. sub initium
ubi hæc habet: *Ille tamen* (Marcus) *Ephesinus a*
rimus disputator permanens in perfidia sua, cum c
ad veritatem fidei reverti noluit. Verùm, ad patr
rediens, cùm Cardinalis Venetus destinatus leg

regionem illam, Conſtantinopoli moram traheret, in ejus ſocietate eſſet Venerabilis Epiſcopus Corosis D. Bartholomæus de Florentia, Sacræ Theolo- Profeſſor egregius, & Græci Idiomatis non igna-, placuit eidem Imperatori Græcorum (videlicet nni Palæologo) & proceribus ejus, ut fieret pu-a concertatio inter Epiſcopum Epheſinum præfa-n & Coronenſem Epiſcopum jam fama ibi celebrem. o facto Epheſinus præfatus iterùm ab eo ſuperatus confuſus eſt, & tanta ab eo abſorptus eſt triſtitia, intra paucos dies expiraverit cum ſua perfidia.
andiù autem *Bartholomęus Lapacius* adminiſtrait Eccleſiam Coronenſem, ad quam ſcilicet ab *genio IV.* promotus fuerat, ut in Peloponeſo mmoratus Gręcos in unione à Concilio Florenо pactâ retineret, vel etiam adhuc renitentes eam ſuâ eruditione ac facundiâ adduceret, non nninò liquet. Probabilius eſt, captâ ſemel à *ahomete II.* Conſtantinopoli anno MCCCCLIII. & orone cum aliis Peloponeſi Urbibus ſub Turrum Imperio redactâ, *Bartholomæum Lapacium* Italiam fuiſſe reverſum, maximè cùm certum, eum Vitæ ſuæ ultimos annos Florentiæ apud os Fratres Dominicanos in Conventu S. Mariæ ovellæ egiſſe, Eccleſiæ S. *Romuli* in eadem Civite ſibi commendatæ ſuſcepto cenſu & titulo: quo iam tempore *Pio II.* Pontifici Maximo anno CCCLVIII. electo fuit acceptiſſimus, ab eoque iquandiù Florentiæ commorante ſæpiùs & cum ngulari voluptate pro concione auditus eſt. Obiit orentiæ *Bartholomæus Lapacius* anno MCCCCLXVI. ſepultus eſt in Eccleſia S. Mariæ Novellæ, Ord. F. Prædicatorum.

D.

D. Cùm Familiæ Dominicanæ Alumni, juss Pontificio, *FF.Prædicatores* eo potissimùm nomin appellentur, quòd frequentes ad populum con ciones habere, & promovendæ Fidelium saluti to ti incumbere debeant, nullus dubito, quin Sæcu lo XV. benè multi ex sacro illo Ordine prodierii ferventissimi Concionatores, qui pietatem Chr stianam, frequentiam Sacramentorum, cultum d vinum in populo auxerunt, librosque spirituali ad animarum conversionem, ad progressum in omni genere virtutum scripserunt. De his itaqu qui in Arte concionandi eâ ætate celebriores fu runt, pauca hìc inserere necesse est.

M. Id honoris Dominicanis tribuunt mu Scriptores, quòd primi fuerint, qui, Auctore su Patriarcha S. *Dominico*, Religiosos ac Cœnobit è claustris & solitudinibus evocarunt ad celeb tatem urbium, ut proximorum saluti vacarer & contemplationi actionem adjungerent, und meritò illis Prædicatorum nomen adhæsit, & n cuipiam operam suam negarent, quos non po rant verbo instruere, libris Asceticis, seu sp tualibus docuerunt. Inter illos unus instar o nium Sæculo XV. effulsit S. *Vincentius Ferreri* suæ ætatis Apostolus ac Thaumaturgus insign natione Hispanus, patriâ Valentinus. Concio toris munus, vocante Christo, aggressus, conc nes suas non humanæ flosculis eloquentiæ, ne subtilibus quibusdam cogitatis aspergebat, ex unico Scripturæ divinæ libro, quem assi pervolvebat, & ex piis meditationibus salutar hauriebat documenta, quibus divinam planè S monibus suis eloquentiam conciliabat, eosq

n minùs ſtupendis, quàm innumeris prodigiis
nfirmabat. Extremi judicii terrorem frequen-
imè denuncians, peccatores ad pœnitentiam
vocabat, ardentiſſimo in Deum amore fla-
ns, eodem inflammabat hominum corda, &
ophetiæ dono illuſtratus futura multa prædixit,
diumque abditiſſima arcana introſpiciens, quæ
ſque tacitus in pectore gerebat, actutùm ipſe
etrabat. His divinis præſidiis adjutus, Doctri-
ſuæ, prædicationis, & miraculorum theatrum
uit ampliſſimum, Hiſpanias, Gallias, Italiam,
ritannicarum Inſularum partem. Centum mil-
Chriſtianorum ad meliorem frugem, octo mil-
Saracenorum à Mahometana ſuperſtitione, &
inti quinque millia Iudæorum à pertinacia ad
riſtianam fidem traxit. Quantâ porrò authori-
in Eccleſia, & apud Reges polleret *Vincentius*
rerius, ex tribus potiſſimùm capitibus facilè
noſci poteſt. Primò, quia de Regno Caſtellæ
identium Principum conſenſu ſequeſter ipſe
ſtitutus, uni contendentium Regnum Arago-
adjudicavit, ejuſque ſententiæ cæteri aſſenſe-
t. Secundò, quia *Vincentius Ferrerius*, perſpe-
ſemel *Benedicti XIII.* pſeudo-Pontificis pertina-
rejectiſq; Epiſcopalibus & Cardinalitiis infulis
ab eo oblatis, Author fuit *Ferdinando* Arago-
Regi, & *Alphonſo*, ejus filio, ut *Benedicti XIII.*
dientiam ejurarent, atq; ab eodem ſeceſſionem
ſubditis imperarent; quod, nullâ interpoſitâ
râ, piiſſimi Principes executioni mandarunt.
tiò, quia ſingulari honore, cultuque *Vincen-*
n Ferrerium proſecuta eſt Synodus Conſtan-
ſis, miſſis Legatis, qui ejus nomine rogarent,

ut ad hanc Synodum veniret. Obiit *Vincentius Ferrerius* Veneti in Britannia Minori anno MCCCCXIX. & à *Califlo III.* quem futurum Pontificem prænunciaverat, Sanctorum Fastis adscriptus est die XXIX. Junii anni MCCCCLV. Scripsit Sanctus *Vincentius Ferrerius* Tractatum *de Vita Spirituali*, Tractatum *consolatorium in Fidei tentationibus*: Tractatum *de Fine Mundi*: varias ad diversos Epistolas, & alia Opera, quæ partim edita sunt, partim adhuc MSS. in Bibliothecis adservantur. Circumferuntur Sancti *Vincentii Ferrerii Conciones de Tempore, & de Sanctis* tribus Voluminibus comprehensæ, quas tamen, ut editæ sunt, ipsius esse, ægrè adducor ut credam, maximè cùm in his concionibus citetur interdùm, non sine aliqua honoris præfatione S. *Vincentius Ferrerius*, quod certe non sapit summam illius Sancti modestiam. Addo etiam multas in his Concionibus offendi minutias, quæ ob levitatem, sublimi Sancti *Vincentii Ferrerii* ingenio parùm digna dignoscuntur. Verùm, cùm noster *Sixtus Senensis* in suâ Scriptorum Ordinis Prædicatorum Bibliotheca tres Tomos Sermonum Sancto *Vincentio Ferrerio* attribuat his verbis: *Vincentius Valentinus ex Ordine Prædicatorum declamator suo tempore omnium celeberrimus scripsit in Lectiones Evangelicas, quæ per singulos anni dies in Ecclesia leguntur, Sermonum Tomos tres qui inter Sermonarios Scholasticos primas habent*: non in eam velim descendere Sententiam quorumdam Criticorum, qui omnes illos Sermones Sancto *Vincentio Ferrerio* abjudicant, sed potius standum esse censeo judicio nostri *Seraphini Thomæ Miguel*, Valentini, qui in Vita Sancti *Vincentii*

Fe

rerii novissimè à se editâ, asserit, hos omnes
mones non manu Sancti *Vincentii Ferrerii*, sed
ditorum, qui ex ore dicentis reportarunt, fuisse
ptos, adeòque mirum non esse, quòd in his
:rdùm non sine aliqua honoris præfatione
letur *Vincentius Ferrerius*, & nonnulla minus
atè & accuratè scripta inveniantur. Vitam
cti Vincentii scripsit *Petrus Ranzanus*, Panor-
:anus, Ordinis Prædicatorum, posteà Luceri-
Episcopus, quam *Henschenius*, & *Papebrochius*
MS. Codice ediderunt in Actis Sanctorum ad
m v. Aprilis. *Gabrielem Barletam*, Natione
ulum, Ordinis Prædicatorum insignem Theo-
um, & alios nonnullos ejusdem Ordinis, inter
nios Sæculi XV. Concionatores refert, & lau-
noster *Ambrosius Altamura* in sua *Bibliotheca
ninicana*, quos tamen ipse silentio hìc omninò
termittam, quia, ut candidè fatear, in his,
: nunc extant *Gabrielis Barletæ*, & aliorum
usmodi Concionibus, passim inveniuntur nu-
ineptiæ, facetiæ, inconditi sales, novi conce-
s ex Scriptura, ex SS. Patribus contra apertam
rum mentem, summa vi & obtorto collo tra-
qui tamen concionandi modus condonari de-
illius Sæculi ruditati, quod his similia admit-
at in Concionatoribus, etiam tunc temporis
rissimis. Verùm, hanc, quæ in concionibus Sæ-
i XV. invaluerat, barbariem & infantiam, fe-
tèr Sæculo sequenti, seu XVI. ab Ecclesia de-
:erunt viri Ordinis FF. Prædicatorum gravissi-
& eloquentissimi, *Ludovicus Granatensis*, *Fran-
:us Forerius*, & *Joannes Baptista Lanuza*, qui Ar-
rectè concionandi Regulas præscripserunt, &

Sanctorum Patrum gravitatem & eloquentiam revocarunt, quos nunc hi, qui in Ecclesia celebriores Concionatores audiunt, sequi & imitari gloriantur. Addo etiam, ejusmodi conciones, quæ nunc sub nomine *Gabrielis Barletæ* editæ circumferuntur, vel fuisse interpolatas, vitiatas & adulteratas, vel ab eo nunquam fuisse lucubratas. Sic enim de *Gabriele Barleta*, concionibusque sub ejus nomine editis æqualis ei, aut saltem suppar *Leander* asserit in Descriptione Italiæ Regum, Editionis Italæ pag. 200. Latinæ verò *Kiliandri* pag. 370. ubi loquens de Barulo oppido, vernaculè *Barleta*, in quo putat ortum habuisse, indeque cognomen traxisse *Gabrielem Barletam*, hæc habet: *Nomen hujus oppidi per universam Italiam Gabriel Ordini Prædicatorum eruditus atque disertus homo valde illustravit, qui nostris temporibus diu cum immens animarum fructu Sacra docuit. Editæ sunt typi conciones aliquot illi inscriptæ, quibus eo viro cert nihil potest esse indignius: nam ab imperito quoda mihi tum juveni noto fabricatæ sunt, qui ut decore Operi ineptissimo quæreret, falsum Gabrielis nome prætexuit. Sunt in iis multa, quæ longè honestiu omitti, quàm scribi debebant, ut, qui leget optin cognoscere poterit. Hæc recentiorum Concionatoru gratia commemorare volui, quò non sine judicio ve sandum in iis intelligant, ne quas continet inepti & offendicula ipsi præferentes indocti ac rudes h beantur.* Hæc *Leander*, Ordinis Prædicatorum accuratissimus Historicus, comperta sibique cer refert, quæ si Theophylus *Raynaudus* sub Petri Valleclausa nomine latens, eique similes tantisp attendere voluissent, *Gabrielem Barletam* non i

foi

te dehonestassent. His Concionatoribus Or-
dinis Prædicatorum quatuor adjungam ejusdem
Ordinis Authores, qui de rebus Asceticis, seu de
Vita Spirituali scripserunt, & tuta, vera, ac vici-
niora saluti docuerunt. Primus est *Petrus Aura-
tus*, natione Gallus, qui Author est Libri Gallicè
scripti, cui titulus est: *Scintillæ Divini Amoris*, à
quo si semoveas verba jam temporis diuturnitate
antiquata, nihil ardentiùs ad inflammandos igne
divini amoris animos legi potest. Alter Scri-
ptor, est *Alanus de Rupe*, qui edidit *Psalterii Ma-
riani compendium*, librum *de Miraculis S. Rosarii*
&c. tertius est *Michael Franciscus*, natione Gallo
Flander, patriâ Insulensis, Rosarii Beatissimæ Vir-
ginis cultor ac propagator, cui hæc tribuuntur
Opera: *Quodlibeticæ Decisiones de* VII. *Doloribus
Beatæ Mariæ Matris Dei*: *quodlibeticæ Decisiones
de Confraternitate Sanctissimi Rosarii Beatæ Mariæ*:
Confraternitas Dolorum Beatæ Mariæ: *Clavis Cella-
rii divinæ & humanæ Sapientiæ*: *De Abusibus Au-
licorum*, seu *de vanitate sequentium Curiam*, qui
liber, teste *Miræo* cap. 8. *De Scriptoribus Eccl. Sæ-
culi XVI.* extat MS. apud FF. Prædicatores Insu-
lenses, Commentarium etiam in Antiphonam
Salve Regina composuit idem Author. Postremus
est *Leonardus Matthæi*, vulgò *de Utino* cognomi-
natus, eò quòd Utini, quæ Civitas est perantiqua
Regionis Venetæ, in Ducatu Foroliviensi, & ab
anno MCCXXII. Patriarchæ Aquilejensis Sedes,
natus sit, & ibidem Ordini Prædicatorum nomen
dederit. Insignis fuit Concionator totâque cele-
bris Italiâ, qui & Florentiæ coram *Eugenio IV.*
plurimas habuit anno MCCCCXXXV. & coram Aula

Romana conciones; Venetiis quoque & Utini pluribus annis magno populorum plausu & fructu prædicavit, ergà doctrinam S. Thomæ maximè affectus, cujus Scita Sermonibus suis ut fundamenta ponit, iis superstruens, & æque intellectum docens ac movens affectum. Ejus cum laude meminerunt hi, qui de viris illustribus Ord. Prædicatorum scripserunt, quos inter *Leander* eum appellat Virum excellentissimæ doctrinæ & ornatissimæ vitæ, ac circa annum MCCCCLVIII. florentem. Hìc de *Hieronymi Savanarola* Ordinis Prædicatorum Patriâ, vitâ, moribus, gestis, obitu, & operibus latè disserere animus erat, sed habitâ deinceps, ut prudentiæ lex exigit, præsentis temporis ratione, consultiùs duxi omninò tacere, donec opportuniori loco & tempore quid de *Hieronymo Savanarola*, ejusque Operibus sentiam, ore & calamo candidè profiteri valeam. De illo itaque Ordinis Prædicatorum Scriptore nunc tempori serviens penitùs silebo, quia ejusdem artis est aptè tacere & aptè dicere, sive, ut ait sapientissimus post homines natos *Salomon* cap. III. Libri Ecclesiastis: *Omnia tempus habent*, & est *tempus tacendi & tempus loquendi*. Sed de Concionatoribus Ordinis Prædicatorum, sicut & de aliis Vitæ Asceticæ Scriptoribus, plura legesis apud nostrum *Ambrosium de Altamura* in *Bibliotheca Dominicana*, & apud illos, qui datâ operâ disserunt *de Viris Illustribus Ordinis Prædicatorum*.

D. Alios Sæculi decimi quinti celebriores Ordinis FF. Prædicatorum Scriptores tùm Historicos, tùm Scripturæ Sacræ, vel Theologi Moralis Interpretes breviter percurrere debemi

s, ne in his plus justò immorando, nobis sat poris non suppetat ad disserendum de cæte- Viris Illustribus, qui eodem Sæculo in aliis igiosis Ordinibus summa cum laude floruet.

M. Inter Dominicanos Sæculi XV. Histoos Scriptores locum habere debent *Petrus Ranius*, *Joannes Annius Viterbiensis*, & S. *Antoni*, Archiepiscopus Florentinus. Primus, seu *trus Ranzanus*, Panormitanus, præter *Vitam ncti Vincentii Ferrerii*, edidit *Annalium Libros* I. de omnium ferè Gentium Rebus, ex quibus nc superest dumtaxat ultimus, qui extat inter ungaricarum Rerum Scriptores, & dividitur in diculos XXXVI. Quæ enim sequuntur, non *Petri nzani* sunt, sed *Sambuci*. Desinit quippè *Rannus* in bello inter *Matthiam Corvinum* Hunriæ Regem, & *Fridericum III.* Imperatorem. beralibus propè omnibus disciplinis claruit *trus Ranzanus*. Erat quippè Orator & Rhetor imius atque Poeta, Historiæ peritiâ & Sacræ ctrinâ Theologiæ præstantissimus. A *Sixto IV.* ontifice Maximo anno MCCCCLXXVIII. Lüceris Episcopus promotus Ecclesiam suam eximiè rnavit, multis affecit, ditavitque pretiosis ornaentis, Sacrisque vestibus, organis atque donais. Cleri sui, gregisque mores ad Sacrorum Caonum regulam induxit, egenorum sublevavit opiam, omnibusque curæ suæ subjectis pastor pater amantissimus carissimusque ad obitum it, ac meritis & ætate gravis ex hac morali luce ad æternam piissimè convolavit anno CCCCXCII. Multa posteris Scriptorum monu-

menta reliquit, quæ à Viris eruditis impensè laudantur. Alterum, quem laudavi, Historicum Scriptorem, *Ioannem Annium*, natione Italum, patriâ Viterbiensem, & sacri Palatii Apostolici Magistrum, nonnulli impensè laudant, tanquàm acerrimi judicii Censorem, Historiarum omnium, quotquot sint, vel fuerint, exactissimâ cognitione celeberrimum, Antiquarium præstantissimum, vetustissimarum omnium rerum sagacissimum indagatorem, & inventorem admirabilem, ejusque in *Berosum* Babylonium, *Metasthenem*, seu potiùs *Megasthenem* Persam, *Manethonem* Ægyptium, *Philonem* Judæum, aliosque multos antiquissimæ vetustatis Historicos Commentaria magnis præconiis efferunt. Verùm, ipse candidè fatebor, nostrum *Ioannem Annium* fuisse quidem eximium Theologum, peritum Historicum, Latinè, Græcè, Hebraicè, Chaldaicæ, & Arabic eruditum, in Scriptura sacra versatissimum, u probant Commentaria, quæ scripsit in Psalteriun & in Apocalypsim, eum tamen deceptum fuisse ac plures in errorem abduxisse, dùm commenti tia Antiquorum, quos mox laudavi, Scriptorum aliorumque ejusdem farinæ Authorum Opera quæ bonâ fide, sed inaccurato examine, autu mavit, vera ac sincera esse, Commentariis illu stravit, prælo commisit, publicâque luce donavit De his fictitiis à *Ioanne Annio* editis antiquis Au thoribus legesis accuratam Censuram *Volaterran* libro XIV. Anthropologiæ, *Ludovici Vives*, lib. De tradendis Disciplinis, *Melchioris Cani* lib. XI De locis Theologicis cap. VI. *Antonii Augusti* An tiquitatum Dialogo XI. *Benedicti Pererii* in Danie

lem

i, *Antonii Poſſevini* libro XVI. ſelectæ Bibliocæ Sectione IV. Id autem ſedulò obſervare de-
, quià multi poſteriores Scriptores, *Ioannes edo*, *Nauclerus*, *Valerius*, *Ioannes Lucidus*, *hael Medina*, *Sixtus Senenſis*, & alii ignoran-
Ioannem Annium fuiſſe deceptum, & ipſi dece-
ſunt, impoſueruntque illis, oculatis licet, Au-
res illi ficti Anniani ementito nomine pro-
ntes. Cæterùm, ſeſe parùm veritatis ſtudio-
1 Cenſorem præbet *Theophilus Raynaldus*, Scri-
rum Dominicanorum acerrimus inſectator,
n in eo, quem ſcripturivit, libro *De Immunita-
is Cyriacorum* perfrictâ fronte aſſerere audet,
nnem Annium non modò deceptum, ſed dece-
rem, falſarium, & impoſtorem fuiſſe, eumque
induſtria hæc ſuppoſititia antiquorum Scri-
rum Opera in lucem emiſiſſe, ut & alios ipſe
iperet, quod unum ſcelus falſariorum eſt &
erpolatorum. Certè, *Ioannem Annium* nullus,
od ſciam, ante *Theophilum Raynaldum*, falſarii
mine ſuſpectum habuit, quamvis non negent
i eruditi, eum deceptum fuiſſe, quod nemini
rum videri debet, cùm necdùm eâ ætate vige-
Critices Diſciplinæ ſtudium ad genuina Scri-
orum Opera à ſpuriis & adulterinis ſecernenda
ninò neceſſarium. Obiit *Ioannes Annius* ſub
ntificatu *Alexandri VI.* & in Eccleſia S. *Mariæ
per Minervam* ſepultus eſt. Inter Scriptores Hi-
ricos ſibi nomen peperit S. *Antoninus*, Archie-
ſcopus Florentinus, quippè qui *Summam Hiſto-
alem*, ſeu *Chronicon Tripartitum* edidit, cujus
chetypon Florentiæ in Conventu Sancti *Marci*,
rdinis Fratrum Prædicatorum, aſſervatur. Pri-

ma

ma Pars hujus Chronici res gestas ab Orbe condito usque ad *Silvestrum I.* Pontificem Maximum & *Constantinum Magnum* Imperatorem. Altera indè usque ad *Innocentium III.* Summum Pontificem idest, ad annum usque MCXCIX. Tertia exin usqu ad *Pium II.* Romanum Pontificem, & *Frideri cum III.* Imperatorem, hoc est, ad ann. MCCCCLVIII complectitur. Nec solùm inter Historicos, se etiam inter Theologiæ Moralis Interpretes annu merari debet Sanctissimus ille Antistes, cùm *Sum mam Doctrinalem* quatuor in partes distributam compofuerit, quæ tutissimam salutis viam doce & ad benè informandos Fidelium mores, dir mendosque Conscientiæ Casus saluberrima supp ditat documenta, quæ omnibus animarum Recto ribus prorsùs necessaria sunt. Scripsit etiam San ctus *Antoninus* librum *De eruditione Confessorum* Tractatum *De Censuris Ecclesiasticis*, *De Sponsalib & Matrimoniis*, & alios tam editos, quàm in ditos, quos refert noster *Altamura* in Bibliothe Dominicana pag. 183. Familiam Dominicanan in quam sedecennis fuerat cooptatus, tanto af ctu colebat S. *Antoninus*, ut ad Florentinum A chiepiscopatum ab *Eugenio IV.* promotus, mul rationibus, precibus, & lacrymis, hoc onus a gelicis humeris formidandum, deprecatus fuer nec acquieverit, nisi imperio ejusdem Summi Po tificis, additis graviorum Censurarum minis, parêre detrectaret. Paruit quidem *Antoninu* sed ut amissæ solitudinis se aliquâ spe, aut co tatione recrearet, non solùm vestem sui Ordini mores, ritus, disciplinamque regularem ad su mos juris apices servavit, sed etiam clavem can

r

quam in Cœnobio habuerat, ſecum ſemper abat, quaſi libertatis aliquandò reſtituendæ nus. Hinc Magnatum Florentinorum conati- pro juribus Eccleſiæ invicto animo obſiſtenti, extrema quæque mala impii minarentur, actâ ſuæ cellæ, quam ſecum habebat, clave, ondit: *invitus Præſulatum adivi, ſed pro illius dis juribus mortem oppetere non formido, ſed nec are auſim, martyrio indignus: ſi redire ad mo- erium, prioremque ſtatum, hoc gravi onere depo-, per v s mihi conceſſum fuerit, immortali me vo- beneficio devincietis*. Longior eſſem, ſi ſingu- virtutes planè Heroicas, quibus in Epiſcopa- ræfulſit, ſummam in Deum pietatem, effuſiſ- am ergà pauperes charitatem, miram mode- m, paupertatem maximam, in reſtauranda di- lina, & extirpandis vitiis aſſiduam vigilan- n hìc deſcribere vellem, ſufficiet ſi dixerim, *toninum*, etiam dùm adhuc viveret, tantam de excitaſſe ſanctimoniæ opinionem, ut *Nico- s V.* Pontifex Maximus de eo dicere ſoleret, *toninum* non minus vivum, quàm *Bernardinum enſem* mortuum, in Sanctorum album referri ruiſſe. Obiit Sanctus *Antoninus* Florentiæ an- MCCCCLIX. ætatis ſuæ LXX. eique in Eccleſia ncti *Marci* ſepulto *Pius II.* Pontifex Maximus, i tùm temporis Florentiæ aderat, magnifica ta perſolvit, ingenti concurſu populi, mortem optimi Paſtoris deflentis, cohoneſtata. Tan- m multis in vita & poſt mortem miraculis cla- s *Antoninus*, Sanctorum Faſtis ab *Hadriano VI.* ntifice Maximo, anno MDXXIII. ſolemni ritu ſcriptus eſt, eumque jam de ſe benè meritum

Ci-

Civitas Florentina ſibi patronum in Cœlis adſcivit, cujus præſentiſſimum præſidium ſæpiùs, in publicis præſertim calamitatibus, feliciter experta eſt.

Hic prætermittere haud poſſum tres alio Sæculi decimi quinti Scriptores Ordinis Prædicatorum, quorum duo, videlicèt *Iacobus Sprengerus*, *& Henricus Inſtitor*, natione Germani, communibus ſtudiis ediderunt *Malleum Maleficarum* contra Lamias, ſeu Stryges, quibus Germania Sæculo XV. erat infeſtata. Scripſit etiam *Henricus Inſtitor* librum *de Auctoritate Papæ contra Monarchiam Antonii Roſelli*, Juriſconſulti Patavini, & alia Opera. Tertius verò Scriptor, eſt *Thoma Anglicus*, patriâ Galenſis, qui multos in Scripturam ſacram lucubravit Commentarios, Sancto *Thomæ Aquinati* adſcriptos Librariorum incuriâ, qui, ut obſervat *Sixtus Senenſis* libro IV. Bibliothecæ, ex *Thoma Anglico*, *Thomam Angelicum* fecerunt. Extant etiam, teſte *Sixto Senenſi*, al ejuſdem *Thomæ Anglici* Commentarii MSS. in Scripturam ſacram, qui in Bibliotheca SS. *Joann & Pauli*, Venetiis aſſervantur. Sed de Clariſſimis Scriptoribus, qui Sæculo XV. in Ordine Fratrum Prædicatorum floruerunt, ſatis hactenùs ſervatâ juſtâ Colloquiorum noſtrorum brevitate diximus, relictâ pleniori meſſe doctiſſimo noſtro *Jacobo Echard*, qui novam & locupletiſſimam Bibliothecam (quæ tamen ad manus meas ne dùm pervenit) Scriptorum Ordinis FF. Prædicatorum adornavit, typiſque Pariſienſibus excuſa nuperrimè publici juris fecit, in qua fuſiori calamo aget de omnium Scriptorum Ordinis FF.Prædic

di itorum ortu, patriâ, natione, genere, ingenio pi feſſione, doctrinâ, officiis, fortunâ, morte &c. va ias de illorum Operibus tàm editis, quàm in litis incredibili labore, quo Authores, antehá incognitos, è tenebris erutos publicam in luce revocavit, nec mediocri doctrinæ apparatu in ituet Diſſertationes, ſicque Opus ſuum novis ac eſſionibus, & Obſervationibus Hiſtoricis, Criti s, & Chronologicis illuſtrabit, ut nullus dubite ı, quin cæteris omnibus, qui Virorum Illuſt um Ordinis FF. Prædicatorum Bibliothecas, a Catalogos concinnarunt, palmam longè ſit p repturus. Hæc igitur, quæ ipſe brevitati conſu ens, ex infinitis paucula ſelegi, jejuna licet & a da, æqui bonique conſulas velim, donec ſitim t m lectione hujus, quam mox commendavi, a uratiſſimæ Bibliothecæ, ad ſatietatem uſque e plere valeas.

D. Præclaris, ut video, ornamentis abund : Familia Dominicana, quæ tot illuſtres peperit v os cæteris aliis doctiſſimis Scriptoribus haud i eriores, ſive ſpectem Theologorum peritiam, a multitudinem librorum, quos de rebus Theologicis ediderunt, ſive animum referam ad Con onatorum eloquentiam, ad Polemicorum ontroverſias, ad ſingularem Interpretum in Scri uram ſacram eruditionem, ad uberrimam Theo giæ moralis doctrinam; ſive denique expendam oticarum Linguarum, maximè Hebraicę & Grę : notitiam, atque librorum ſpiritualium copiam præſtantiam. Sed age nunc, &, miſsâ omni nctatione, profer in medium nobiliores Scri ores, qui Sæculo XV. in aliis Religioſorum

Men-

Mendicantium Ordinibus doctrinâ & pietate inclaruerunt.

M. Tres in primis Concionatores eximiâ pietate ac doctrinâ celebres tulit Sæculo decimo quinto Ordo FF. Minorum, quos inter primas tenet S. *Bernardinus*, dictus *Senensis* à Patre Senensi & à frequenti Senarum Urbis incolatu, quamvis in *Massana* Etruriæ civitate natus esset. Totam Italiam summâ nominis sui famâ & maximo concursu populi, quem ad singularem *Nominis Jesu* venerationem in suis ferventissimis concionibus excitare solitus erat, peragravit, cùmque S. *Vincentius Ferrerius*, Ordinis Prædicatorum, per Europam Apostolus, Italiæ fines ingressus esset, stàtim indè in alias regiones discessit in reverentiam S. *Bernardini*, cui hanc Orbis Christiani partem longè nobilissimam illustrandam reliquit. Ad concionem S. *Vincentii Ferrerii* accessit quâdam die S. *Bernardinus*, ei facie, & fortè etiam nomine ignotus, & confertæ multitudini sese immiscuit. Substitit *Vincentius*, quasi aliud cogitans, & subindè hæc verba protulit Prophetico spiritu abreptus: *Adest huic Concioni junior quidam S. Patris Francisci filius dignissimus; eum oportet crescere, me autem minui, & festinatis honoribus ante me eum Ecclesia colet, cui jubet me Deus loco cedere, & Italiam relinquere, illius exemplis, institutis, & concionibus excolendam.* Quibus verbis *Vincentius* designabat *Bernardinum*, sui Sæculi & Italiæ Apostolum, qui obiit Aquilæ in Vestinis an. MCCCCLI. die xx. Maji ætatis LXIII. & à *Nicolao V.* Pontifice Maximo inter Sanctos anno MCCCCL. adscriptus est ante S. *Vincentium Ferrerium*, qui dumtaxàt à *Ca*-

xto

II. successore *Nicolai V.* in Sanctorũ Catalogum
us est. Vitam S. *Bernardini Senensis*, & Gesta
imè prosequitur *Wadinghus* in Annalibus Fra-
Minorum Tomis IV. & V. Edidit, præter
iones, alios Tractatus Morales & Asceticos,
recenset idem *Wadinghus* in Bibliotheca Scri-
um Ordinis Minorum. S. *Bernardini Senensis*
pulus fuit S. *Joannes Capistranus*, sivè à *Capi-*
Brutiorum oppido, Regularis Observantiæ
rdine FF. Minorum, cui nomen dederat, pro-
r, & concionator ferventissimus. Hæreticos
cellos, Hussitas, Adamitas auctoritate repres-
plurimos ad Catholicam fidem convertit.
ratem, Turcarum Imperatorem, *Albam Græ-*
vulgò dictam *Bellegrade*, munitissimam in
garia Arcem, obsidentem, collectâ Cruce-Si-
orum & rusticorum copiâ, cum magna Tur-
n strage ignominiosè depulit, turpique fugâ
igavit. Eo etiam agente, Crucis Insigne ple-
sumpserunt, & ad sacrum bellum nomina
essi, prælia cum Turcis per id tempus secun-
narte obierunt. Obiit Willaci in Diœcesi
iquecclesiensi die III. Octobris anni MCCCCLVI.
is LXXI. A *Gregorio XV.* Pontifice Maximo
Beatos adscriptus est, & ab *Alexandro VIII.*
ndis Novembris anni MDCXC. in Sanctorum
m relatus. Plura reliquit ingenii sui monu-
ta, videlicet *De electione Papæ* : *De dignitate*
esiæ : *De auctoritate Papæ & Concilii* : *De Matri-*
io : *De Excommunicatione* : *De Usuris, Contracti-*
, & Restitutionibus : *De Confessione facienda pro-*
Sacerdoti: *De Canone pœnitentiali*: *Speculum Con-*
ntiæ : *Tractatum de Fidei veritate adversùs Roki-*
sanam

ſanam, Hæreticum Huſſitam, & alia Opera ſiv edita, ſivè adhùc inedita, quorum Indiculum exhibent *Poſſevinus* in Apparatu ſacro, *Bellarmin* in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & præſe tim *Wadinghus* in Bibliotheca Scriptorum O dinis Minorum. Sancto *Joanni Capiſtrano* coævi fuit *Nicolaus Auximanus*, gente Italus, patriâ P cenus, Ordinis Minorum Sodalis, & Sancto Be nardino *Senenſi* familiaris. Scripſit ille vir doct juxta ac pius *Summam Caſuum Conſcientiæ*: *Suppl mentum ad Summam Piſanellam*: *Interrogatorium Confeſſorum*, & alia nonnulla Opera inedita, qu refert *Lucas Wadinghus* in Bibliotheca Scriptoru Ordinis Minorum. His tribus Ordinis Minoru Concionatoribus, doctrinâ & pietate conſpicu alios ejuſdem Ordinis ſeptem Scriptores adju gam, qui Sæculo decimo quinto de Rebus Aſce cis, vel de Doctrina Morali libros ediderunt. P mus eſt *Harphius*, ſeu *Herpius*, ex Pago de *Erp* Brabantia oriundus, qui, præter Sermones, *Th logiam Myſticam cùm ſpeculativam, tùm affectivam* alioſque Tractatus Aſceticos lucubravit, quor Catalogum exhibet *Wadinghus* in Bibliothec Ordinis Minorum. Obiit in Conventu Mechlini Ordinis Minorum anno MCCCCLXXVI. Alter Sc ptor, eſt *Baptiſta Salvis*, ſive *De Salis*, Ligur, ſcripſit *Summam Caſuum Conſcientiæ*, quæ ab thore ſuum ſortita nomen, vulgò *Baptiſtiana* pellatur. Florebat in Ordine Minorum a MCCCCXCIV. Tertius Scriptor, eſt *Baptiſta Tro malis*, natione Italus, qui *Summam Caſuum C ſcientiæ* pariter edidit, quam *Roſellam* voc Quartus Scriptor, eſt *Angelus à Clavaſio*, Ligu

ido, vir non minus pietate, quàm doctrinâ in-
iis, & Author *Summæ Casuum Conscientiæ*, quæ
gelica nuncupatur. Edidit quoque idem *An-*
us à Clavasio Tractatum *De Restitutionibus*, &
rum inscriptum: *Arca Fidei*. Obiit Cunii in
nobio Sanctę Marię de Angelis anno MCCCCXCV.
intus Scriptor nuncupatur *Pacificus*, Novarien-
& est Author *Summæ Casuum Conscientiæ*, quæ ab
dicta est *Pacifica*. Claruit in Ordine Minorum
io circiter MCCCCLXX. Sextus Scriptor, est
nardinus de Bustis, patriâ Mediolanensis, qui
riale, seu Sermones de Beata Virgine *Maria*,
sque excellentiis, non solùm per singulas ejus
ivitates, verùm etiam per omnia totius anni
bata composuit. Author est etiam *Quadragesi-*
lis, & *Rosarii Sermonum per Quadragesimam*,
ctosque totius anni tam Dominicales, quàm festos
s, necnon de unaquaque materia prædicabili. Po-
emus Scriptor, est *Franciscus Ximenius*, natione
spanus, patriâ Catalaunensis, quem, ut in su-
riori Colloquio observavimus, *Petrus de Luna*,
ctus in sua Obedientia *Benedictus XIII*. in Con-
io Perpiniano à se anno MCCCCVIII. indicto
avit Patriarcham Hierosolymitanum. Scripsit
orum *de Natura Angelica*: Tractatum *De Scala*
i: *Pastorale pro instructione Episcoporum & Su-*
iorum: Libros quatuor *De Vita Christiana*. Præ-
hæc Opera, quæ in Hispania sub finem XV.
culi typis edita sunt, alia quamplurima, quæ
guâ patriâ conscripsit, in Bibliotheca Cœno-
i Sanctæ *Mariæ de Jesu* propè Barcinonem MSS.
hùc asservari testatur *Lucas Wadinghus* in Libro
Scriptoribus Ordinis Minorum pag. 140. Alios

Ordinis FF. Minorum Scriptores, qui de Theolo gia Scholastica, vel *de Formalitatibus Scoti* Sæcul XV. scripserunt, aut Commentarios in IV. Libro Sententiarum ediderunt, de quibus differit *Luc.* *Wadinghus*, lubens hìc, ne in immensum diffu dar, silentio prætermittam. At præterire hau possum S. *Catharinam*, dictam *Bononiensem*, quò è Civitate Bononiæ in Italia esset oriunda, quæqu sub Regula Sancti *Francisci* in Ordine S. *Clai* Deo serviens, librum scripsit *De sibi revelatis* *Domino*, qui Bononiæ prodiit in lucem anno MDX apud *Platonem Benedictum*, deindè ab Hæredib *Hieronymi Benedicti* anno MDXXXVI. denique V netiis anno MDLXXXIII. Testatur *Casimirus Ou* *nus* in *Supplemento de Scriptoribus Ecclesiastic* hunc librum, propriâ manu Sanctæ *Catharinæ* *I* *noniensis* scriptum, extare apud Sanctimonia *Corporis Christi*, quæ sunt in eadem Urbe, ubi i Abbatissa fuit. Inter Sanctas Virgines *Catha* *nam Bononiensem* anno MDCCXII. solemni r adscripsit *Clemens XI.* Pontifex Maximus, nunc universæ Ecclesiæ clavum feliciter mo ratur.

D. Nihil Hactenùs dixisti de Scriptorib qui Sæculo XV. prodierunt ex Ordinibus Ere tarum Sancti *Augustini*, & Carmelitarum, tamen, ut opinor, in confutandis Hæresib & in conscribendis doctissimis lucubratio bus egregiam eo Sæculo Ecclesiæ operam na runt.

M. Duos hìc præ cæteris laudabo dum xàt illustres Ordinis Eremitarum Sancti *Augi* *ni* Scriptores, videlicet *Jacobum Magnum*

I

nnem Capgravium, quorum primus natione panus, Patriâ Toletanus, insigni Sacræ Scriræ peritiâ, & jugi veterum Theologorum ione egregium sibi nomen apud viros erudicomparavit. Claruit sub initium Sæculi dei quinti, & Archiepiscopatum Burdigalensibi à *Carolo VII.* Galliarum Rege oblatum :inaci modestiâ suscipere detrectavit. Opus gne scripsit *De Sermone & Inquisitione Divinæ ientiæ*, cui *Sophologium* indidit nomen, in de- libros distributum, quod ex Veterum Philoaorum, Poetarum, atque Oratorum Scriptis pso concinnatum esse prodit ipse in Operis fatione. Alia Opera ab eodem Scriptore :ubrata fuisse testatur *Josephus Pamphilus* in onico Ordinis Eremitarum Sancti *Augustini*. it *Jacobus Magnus* Lutetiæ Parisiorum, & d Augustinianos sepultus est. Alter Scriptor, *Joannes Capgravius*, gente Anglus, patriâ Canius, inter Theologos sui ævi Anglos principem um tenuit. *Catalogum* scripsit, seu *Legendam ctorum Angliæ*, quæ typis excusa est Londini o MDXVI. Alia etiam quamplurima partim torica, partim Theologica Opera edidit, quo- Catalogum satis amplum texit *Baleus* in o *Illustrium Scriptorum Majoris Britanniæ* Cenià VII. Cap.I. & ex eo *Pitseus* in libro *De illubus Scriptoribus Angliæ*, ac *Josephus Pamphilus* Chronico Ordinis Eremitarum Sancti *Augui* pag.83. Incertum est, quo anno obierit. Eum rtuum esse in Anglia anno MCCCCLXIV. affirnt *Baleus*, & *Josephus Pamphilus*. Alii verò n *Pitseo*, *Vossio*, & *Miræo* ejus mortem referunt

 ad

ad annum MCCCCLXXXIV. Adverte hìc obiter, me consultò inter illustres Sæculi XV. Scriptores Ordinis Eremitarum Sancti *Augustini* non annumerare *Augustinum De Roma*, & *Antonium Rampelogum*, viros alioqui hujus Sæculi doctissimos, & ejusdem Ordinis Professores. Ratio hujus est, quia *Augustini De Roma* libros, tanquàm erroneam continentes doctrinam proscripsit Concilium Basileense Sessione XXII. eosque inter libros prohibitos, teste *Bellarmino* in libro *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, in Indice Romano Summi Pontifices reposuerunt. Similiter, eumdem honorem non detuli *Antonio Rampelogo*, quia hic Author licet Concilio Basileensi interfuerit, & contra Hæreticos Hussitas disputaverit, edidit tamen librum, cui titulus est: *Bibliorum Figuræ*, qui liber, teste *Casimiro Oudino* in Supplemento *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, fuit à *Clemente VIII.* Pontifice Maximo prohibitus, & extat in *Indice Romano Librorum prohibitorum* donec fuerit expurgatu[s]. Observat etiam idem *Casimirus Oudinus*, multo[s] errores graves ab Ecclesia confixos eo in libr[o] comperiri, & ex illo expungenda esse nonnull[a] desumpta ex Magistro Historiæ Ecclesiasticæ, a[b]surda illa quidem, ac potiùs fabulas, quàm Histo[]rias olentia; plura itidem ex eo tollenda, q[uæ] alitèr in Bibliis habentur, quàm *Rampelogus* [] suit: quin & Scripturam Sacram parùm since[re] & nonnunquam malè in eo libro citari, Apocr[y]pha quoque, qualia efferebantur è tertio lib[ro] *Esdræ*, atque ex Epistolis Sancti *Cyrilli Hierosol[y]mitani* ad Sanctum Augustinum de morte San[cti] *Hieronymi*. Quæ omnia, inquit Casimirus Ou[dinus]

, *quæ certè ſunt plurima, aut emendanda, vel* *ingenda ſunt, ne quis tyro Concionator, poſt-* *ampliùs tanquàm certa & explorata populo* *onat.*

Quod ſpectat Ordinem Carmelitarum, My- em proferre poſſem Scriptorum hujus Ordi- qui Sæculo XV. in Anglia præſertim florue- , de quibus latè diſſerunt *Baleus* in libro *Illu-* *n Scriptorum Majoris Britanniæ*, & *Pitſeus* in › *De Illuſtribus Angliæ Scriptoribus*. Verùm, is omnibus impræſentiarum agere cùm nec is noſtri ſit, nec otii; his referendis ſuper- bo, & unum tantummodò Ordinis Fratrum *æ Mariæ de Monte Carmelo* Scriptorem, qui um omnium facilè Princeps eſt, producam edium, *Thomam* videlicet *Vvaldenſem*, natio- nglum, ex vico Vvalden ortum, qui Regibus iæ gratiſſimus fuit, utpotè ab *Henrico IV.* ad :ilium Piſanum pro tollendo Schiſmate, ab *ico V.* ad Concilium Conſtantienſe ad debel- ım Huſſitarum Hæreſim Legatus miſſus, & *ico VI.* à Secretis & Confeſſionibus fuit. In- :ra penè ſcripſit, è quibus unicum typis ex- n habetur Opus inſcriptum: *Doctrinale An-* *Fidei contra Vvicleffiſtas & Huſſitas*, quod in Tomos diſtributum eſt, ac *Martino V.* Ponti- Maximo nuncupatum. In primo Tomo de , de Chriſto, Petro, Eccleſia, & Religioſis; cundo de Sacramentis; in tertio de Sacra- :alibus agit. Hoc Opus plurimùm arriſit *ino V.* qui illud Apoſtolicis litteris commen- : his verbis: *Placuit primò nobis Opus, quod* *ras contra Huſſitas Hæreticos; Teque fuimus*

 hor-

hortati, ut id quod restabat in materia de Sacramentis, simili perficeres studio & diligentia, quod te fecisse gaudemus, & tuum studium utile & salutare Ecclesiæ commendamus &c. Alia *Thomæ Vvaldensis* Opera recenset Joannes *Baleus* in libro *Illustrium Scriptorum Majoris Britanniæ* Centuriâ VII. cap. 84.

D. Nihil igitur, ut video, tibi superest dicendum de Scriptoribus, qui statum vel Mona chalem, vel Regularem Sæculo XV. amplexi, do ctrinâ & pietate Ecclesiam illustrarunt.

M. Mane tantispèr. Supersunt adhuc tre eximii Scriptores Regulares, quos, utpotè Cleri cos, seu Canonicos Regulares Ordinis Sanct *Augustini*, ad Classes Illustrium Scriptorum Mona chorum, & Religiosorum Ordinum Mendicantiu revocare minimè potui. Hi porrò sunt *Laure tius Justinianus*, *Thomas à Kempis*, & *Gabriel Bi* Primus, seu *Laurentius Justinianus*, patriâ Ven tus, dignitate Patricius, Canonicus fuit Regula Ordinis Sancti *Augustini* Congregationis San *Georgii* in Alga, & post triginta annos in Reg lari vita exactos, Venetiarum Episcopus ab E *genio IV.* invitus licèt, constitutus est, ac dein Patriarchali titulo ac dignitate anno MCCCCL. *Nicolao V.* donatus, Patriarchæ honorem ac jur primus Episcopis Venetiarum Urbis patriæ intulit. Complura Ascetica Opera, & Spiri Sancti unctione perfusa scripsit, sive ante su ptas Episcopales infulas, sive post adeptum P sulatum, & Patriarchatum, quæ omnia prodier Basileæ anno MDLX. Lugduni anno MDLXVI Venetiis anno MDCVI. Obiit *Laurentius Justi*

ni die VIII. Januarii anni MCCCCLV. ætatis suæ L IV. & à *Clemente VII.* Pontifice maximo anno M XIV. in Sanctorum album relatus est ob præc as, quibus in terris fulsit, virtutes, quas inter p issimùm eminebant germana & infucata in D um pietas, prodiga in pauperes Charitas, s ma humilitas, maximus Religionis zelus, & a præstantissima Dei dona, quæ legi possunt in e s Vita, quam *Bernardus Justinianus*, illius nep s, eleganti stylo descripsit. Sancti *Laurentii J stiniani* Vitæ Sanctimoniam, modumque de l bus Asceticis scribendi planè imitatus est *Thom s à Kempis*, sive *à Campis*, modico in Diœcesi C loniensi oppido ad Rhenum oriundus, undè i cognomen adhæsit, quamvis *Hemerchin*, hoc e, *Malleolus*, nomine familiæ appellaretur. Ordi n Canonicorum Regularium Sancti Augustini C ngregationis Vvindesimensis in Monasterio, q od in Monte S. *Agnetis*, Virginis & Martyris, p opè Swollensem civitatem in Diœcesi Ultraje c nsi situm est, professus, eâ vixit innocentiæ, & s nctitatis opinione, ut plurimi ejus videndi & a diendi gratiâ, è remotioribus etiam locis, cer :im ad eum confluerent. Sermo illi omnis de D eo & Sacra Scriptura erat. Nunquàm otiosus, s mper vel lectitabat aliquid, vel in communem um scribebat, vel pro instructione Fratrum c mmentabatur. Nihil in Mystica Theologia leò abstrusum latebat, cujus perfectam in lligentiam divino collustratus lumine non set assecutus. Scripsit *Chronicon Monasterii S anctæ Agnetis*: *Sermones XXX. ad Novitios Re ulares*: *Sermones IX. ad Fratres*: *Utilissi-*

 mas

mas Conciones & Meditationes, *ſeu Orationes de Paſſione Domini*, *numero* xxxvi. *Soliloquia Animæ*. *Tractatus de Diſciplina Clauſtralium*: *De Fideli Diſpenſatore* : *De tribus Tabernaculis* : *De Elevatione mentis ad inquirendum ſummum Bonum*: *Spiritualia Exercitia Religioſorum*, alioſque Tractatus Aſceticos, & *Vitas quorumdam Piorum*, ſcilicèt *Gerardi Magni*, & Diſcipulorum, primorum Fratrum Vitę communis. Non deſunt etiam periti Critici, qui *Thomæ à Kempis*, ceu vero ac legitimo Authori, aſſerunt ac vindicant utiliſſimum, in tota Eccleſia ſummo omnium conſenſu receptum & frequentatum, atque in omnes penè linguas converſum *De Imitatione Chriſti* Opuſculum, quod tam efficaciter ad amorem Dei, & ad terrenarum rerum contemptum movet corda legentium, ut jure merito dici poſſit, ejus Authorem, inſtar alterius *Promethei*, cœleſtem ignem rapuiſſe, ad corda noſtra divino amore, & Chriſtianæ perfectionis ardenti cupiditate inflammanda. Sed, ut cordatè fatear, de Authore aurei iſtius libri *De Imitatione Chriſti* acerrimè inter ſe etiamnùm digladiantur Scriptores, & eruditi Critici. Alii hunc librum tribuunt Joanni *Geſſen*, ſeu *Gerſen*, Benedictino, Abbati Vercellenſi. Alii eum adjudicant *Thomæ à Kempis*, Canonico Regulari. Alii denique volunt, eum eſſe genuinum fœtum *Ioannis Gerſonii*, Facultatis Pariſienſis Cancellarii. Quò fit, ut in tanta ſententiarum diſcrepantia de Authore libri *De Imitatione Chriſti* nihil certi affirmari poſſit, ut clariùs conſtabit ex his, quæ in proximo Colloquio de eadem Controverſia inter PP. Benedictinos & Canonicos Regulares poſtremis hiſce temporibus

›ribus ventilatâ dicturi sumus. Obiit *Thomas a* *empis* anno MCCCCLXXI. ætatis suæ nonagesimo cundo, ejusque corpus, ut narrat *Papebrochius* *Conatu Chronologico ad Catalogum Romanorum* *ontificum*, non sine prodigiis repertum est die :II. Augusti anni MDCLXXXII. Canonicorum Re- ılarium Ordinem, præter illos duos, quos mox emoravi, eximios Scriptores Asceticos, haud ırùm Sæculo XV. singulari doctrinâ illustravit *abriel Biel*, natione Helvetus, aut, ut alii vo- ınt, Spirensis, Theologiæ Doctor, & in Acade- ia Tubingensi Professor publicus, ab *Eberardo* omite Witembergensi, qui Academiam istam ıno MCCCCLXXVII. fundavit, evocatus, ut Theo- giam & Philosophiam accepto stipendio edoce- t. Hanc Cathedram Tubingensem per plures ınos magno cum honore rexit, ediditque doctis- ma *in quatuor sententiarum libros Commentaria*; *rmones De Tempore, De Deipara, & De Sanctis* *r totum annum*; *Tractatum De Monetarum potestate* *nul & utilitate*, & alia quædam Opuscula. Non- ılli Scriptores tribuunt eidem *Gabrieli Bielo* Ex- ɔsitionem Canonis Missæ, quæ tamen, ut proba- iliùs censent periti Critici, reverà parentem habet *ggelingum* Brunsuicensem, paucis à *Bielo* omissis, ɔnnullis additis aut mutatis, quod quidem ipse ı calce Operis ingenuè profitetur. Obiit *Gabriel* *iel* anno MCCCCXCV. non verò, ut quidam ajunt, ıno MDXX.

D. Pervenimus tandèm ad ultimam Illu- :rium Sæculi XV. Scriptorum Classem, in qua lo- um habent periti Jurisconsulti, seu hi, qui Jus ım Civile, quàm Canonicum, & Pontificium do- ctissi-

ctissimis commentariis enuclearunt, à quibus no
breviter expedire debemus, ut præsenti Colloquic
ne longiùs excurrat, finem imponamus.

M. Iurisconsultorum, qui Sæculo XV. e
celluerunt, agmen ducet *Petrus De Ancharano*, si
dictus ab *Ancharano* Farnesiorum Castello, ub
natus est. *Baldum*, insignem Iurisconsultum, Ma
gistrum habuit, & Ius Pontificium magna cum
sui nominis famâ Patavii, & Bononiæ docuit. Col
legium pauperum studiosorum Bononiæ instituit
quod ejus nomen etiamnùm retinet. Obiit circ
annum MCCCCXV. Sepultus Bononiæ in Ecclesia Fl
Prædicatorum, & Epitaphio cohonestatus, qu
prædicatur tanquam *Canonis speculum Civilis &*
Anchora juris. Egregios Commentarios reliqui
in *Decretales*, *Sextum*, & *Clementinas*. Petro De
Ancharano coævus fuit, & doctrinâ perindè insi
gnis *Antonius De Butrio*, Bononiensis, qui scrips
in *Decretales*, & *Clementinas*, item *Consilia*, & du
Repertoria, unum in Iure Canonico, alterum in
jure Civili. Obiit anno MCCCCVIII. Iisdem pen
temporibus floruit *Franciscus De Zabarellis*, qu
ex Sabadinorum Bononiensium stirpe natus Pata
vii, ibidem Ius Canonicum interpretatus est, atqu
inter sui temporis professores maximè enituit, &
ob divini humanique juris peritiam singularem
cum eximia morum probitate conjunctam, à *Jo*
anne XXIII. Pontifice Maximo Archiepiscopus Flo
rentinus, ac posteà Cardinalis Tituli SS. *Cosmæ &*
Damiani creatus est, missusque ab eodem Pontific
Legatus ad Concilium Constantiense, ubi è Vit
migravit anno MCCCCXVII. ætatis suæ LXXVIII. vel
ut alii scribunt LXXX. Luculenta *Responsa*, atque
egre

e :egia in *Decretales*, *& in Clementinas Commen-t ia* reliquit, ac de *Horis Canonicis* librum, alterum *a Schismate*, & de *Artibus liberalibus*, & *Natura-l Philosophia* quædam Opuscula. Citari solet sub 1 ulo *Cardinalis*. Hunc *Franciscum De Zabarellis* in f dio Iuris Canonici Bononiæ Magistrum habuit *] colaus Tudeschus*, Catanæ in Sicilia natus, & (dinis S. *Benedicti* Monachus, qui Senis, Parmæ, ; tandem Bononiæ, assignato octingentorum au-rorum stipendio, jus Pontificium magna cum ude interpretatus est. Dein, ad Archiepiscopa-m Panormitanum promotus, hoc nomen reti-uit, ac vulgo *Panormitanus* dici solet. A *Felice V.* ntipapa creatus fuit Cardinalis, sed postea à *icolao V.* successore *Eugenii IV.* in ea dignitate onfirmatus. Ejus commentaria in *Quinque Decre-ilium libros*, *& Clementinas*, septem Tomis edita abentur. Tomus octavus complectitur *Consilia*, *uæstiones subtiles*, *Practicam* in Curia observari olitam, & repetitionem in Caput *per tuas extra de Arbitris*, nonus Tomus comprehendit *Thesaurum* ngularium in jure Canonico Decisionum. His ovem Commentariorum Tomis jus Canonicum llustravit, aliaque Opera edidit *Nicolaus Tude-chus*, qui à juris Pontificii Interpretibus sæpè sub *Panormitani*, vel sub uno *Abbatis* nomine citari olet. Obiit celebris ille jurisconsultus Panormi, nense Iulio anni MCCCCLV. Floruerunt eodem Sæ-culo XV. tres alii peritissimi Iurisconsulti, videli-cèt *Joannes Franciscus Pavinus*, *Joannes ab Imola*, & *Joannes Antonius à S. Georgio*. Primus, seu *Joan-nes Franciscus Pavinus*, civis & Canonicus Patavi-nus, in Sacra Theologia haud parùm versatus,

cùm

cùm per aliquot annos Ius Canonicum in patria docuisset, Romam à *Paulo II.* Pontifice Maximo accitus est, & Palatii Apostolici Causarum Auditor circà annum MCCCCLXVI. factus, in *Joannis XXII.* & aliorum Pontificum *Extravagantes* commentaria scripsit, aliaque composuit Opuscula *De Officio & potestate Capituli Sede vacante*: *De Decimis*: *De Charitativo subsidio*: *De Visitatione Episcopi* &c. Romanæ quoque *Rotæ Decisiones* diligenter collectas in unum volumen redegit. Decessit Romæ, sepultus in Ecclesia, quæ dicitur Ara Cœli. J*oannes ab Imola* nomen sortitus est à patria, Romandiolæ civitate, quæ olim *Forum Cornelii*, nunc *Imola* dicitur. Patavii, Ferrariæ, ac tandem Bononiæ Jus Canonicum & Pontificium interpretatus est, & in utroque jure adeò excelluit, ut ejus opiniones præ aliis recipiantur, magisque utriusque juris Doctoribus probentur. Extant in jus Canonicum ipsius Commentaria *ad tres Decretalium libros*, *ad sextum Decretalium*, & *Clementinas*; præter *Consilia & Repetitiones quasdam*. Abiit è vivis Bononiæ anno MCCCCXXXVI. & apud FF. Prædicatores sepultus est. Tertius, quem laudavi, Jurisconsultus, seu *Joannes Antonius à S. Georgio*, Placentinus fuit, & Patricius Mediolanensis, qui anno ætatis suæ vigesimo octavo Ticini Jus Canonicum profiteri cœpit, dein, Præpositus fuit Ecclesiæ S. *Ambrosii* apud Mediolanum; undè ipsi inditum *Præpositi* cognomen. Ab Innocentio VIII. Pontifice Maximo, ob doctrinæ, ac sanctitatis famam, Auditor Sacri Palatii, ac Referendarius Apostolicus; posteà Alexandrinus in Longobardia Episcopus, ac tandem anno

MCCCCXCIII,

cccxciii. Presbyter Cardinalis est renuncia- ſub titulo Sanctorum *Nerei & Achillei*. Ha- ntur ejus Commentarii in *primas duodecim Cau-* *Decreti*, cujus & primam partem interpretatus :itur, quemadmodum & *Clementinas*. Extat am ejus Interpretatio in *Quartum Decretalium*. ceſſit ex hac vita anno MCCCCXCIII. Cæteros os Sæculi XV. peritos Juriſconſultos indigitare mtaxat, eorumque Opera hìc breviter indica- ſufficiet. *Andreas Barbatius*, ſeu *Barbatias*, na- ne Siculus, ſcripſit Commentaria in *Decretales*, *Clementinas*, aliaque compoſuit Opuſcula, quæ riſiis & alibi edita ſunt. Obiit circà annum cccLXXXII. ſepultus Bononiæ apud S. Petro- um. *Philippus Francus*, Peruſinus, in patria jus ntificium diu profeſſus, deinde Ticinum evo- tus, magnâ nominis famâ claruit circa annum cccLX. Extant ejus in *Decretales*, & *Sextum* eru- ta Commentaria. *Rodulphus*, ex clariſſima ſtir- Florentiæ natus, ibidem Jus Pontificium inter- etatus eſt, egregiumque commentarium *in De- etum* edidit, necnon Tractatum *De Vſuris*. Inter aros *Antonii Butrii* Auditores, fuit *Dominus à ncto Geminiano*, qui Bononiæ publicus Iuris Pon- ficii Profeſſor, ſcripſit Commentaria in *Decreta- s*, in *Sextum*, ejusque feruntur *Conſilia*, ſive *Re- onſa*, & *Repertorium juris*. Claruit ſub finem æculi XV. *Nicaſius Voldanus*, Mechlinienſis, qui icèt à quarto ætatis ſuæ anno oculis captus eſſet, heologiæ attamen Lauream in Academia Lova- ienſi conſecutus, & in Colonienſi Univerſitate uris Doctor inauguratus, Leges Cæſareas, quas uſquam legerat, ſed audiverat tantùm, ita me- moriâ

moriâ complexus est, ut eas ex tempore recitaret, & interpretaretur. Commentarios edidit in IV. *libros Institutionum Justiniani*, & obiit Coloniæ anno MCCCCXCII. Postremò, *Felinus Sandeus* ex nobili *Sandeorum* familia Ferrariæ natus, ibidem primùm docuit Ius Pontificium; posteà Pisis Ius Civile interpretatus est, tantâ eruditionis laude, ut ob insignem Juris scientiam Romam ab *Innocentio VIII.* Pontifice Maximo evocatus, Rotæ Senatui Præfectus sit, mox Referendarius Apostolicus, ac demùm Episcopus Lucensis factus. Obiit anno MDIII. & præclara reliquit ingenii sui Monumenta, præsertim Commentarium *in quinque libros Decretalium*, & varia Opuscula utrumque Ius Civile & Canonicum, spectantia. Hi sunt celebriores Sæculi XV. Iurisconsulti, quos inter annumerari etiam debent *Joannes De Turrecremata*, Cardinalis, Ordinis FF. Prædicatorum, & *Robertus Gaguinus*, Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Præpositus Generalis, Iuris Canonici Doctores præstantissimi, quorum tamen hìc nullam mentionem fecimus, quia eis jam locum dedimus in superioribus classibus illustrium Scriptorum Sæculi decimi quinti.

Hìc sub finem nostri Colloquii, de Arte Typographica, quæ in commune rei litterariæ commodum, & ad publicâ luce donanda Illustrium Scriptorum Opera, Sæculo decimo quinto inventa, sensim sine sensu omnibus suis numeris tandem absoluta evasit, brevitèr disserere meditabar, sed ne diutiùs te detineam, aliàs eâ de re sermonem instituam.

D. Non te profectò dimittam, nisi priùs

expo

ex osueris exordium ac progressus Artis Typo- gr phicæ, quæ unicum est contra tineas & blat- ta, omnis eruditionis inimicas, remedium, & eâ em operâ indicaveris hujus utilissimæ Artis In entores, qui certè gloriâ, quam merentur, ca re nequaquàm debent.

M. Typographiam, quæ cum omnibus Ve- te um inventis facilè certare potest; originem in Germania Sæculo XV. habuisse communis est Sc iptorum sententia. Hinc de hoc nobilissimo G rmanorum Invento ait *Philippus Beroaldus*;

O Germania muneris repertrix,
Quo nihil utilius dedit vetustas;
Libros scribere quæ doces premendo.

L rentius etiam *Valla* Artis Typographicæ inven- ti nem Germanis acceptam refert his Versibus:

Abstulerat Latio multos Germania Libros,
Nunc multò plures reddidit ingenio.
Et quod vix toto quisquam perscriberet anno,
Munere Germano conficit una dies.

Verùm, licèt inter omnes fermè conveniat, A em Typographicam in Germania sumpsisse e ordium, incertum tamen est, an Moguntiæ, vel A gentorati hæc Ars fuerit adinventa. Probabi- li , meâ quidem sententiâ, est, hujus nobilissi- m inventionis gloriam Argentoratensibus debi- t n esse. Id quippè liquidò evincitur ex MS. C ronico Argentoratensi, in quo hæc leguntur v ba: *Anno Christi* MCCCCXL. *præclara & humano g eri utilissima Ars Typographica primùm in lucem, q ue Argentorati, prodiit, Auctore Joanne Mente- l . Cui cùm famulus esset Joannes Gansfleisch, Mo- g ntia oriundus, ejus conscientiæ ac fidei negotium*

hoc

hoc credidit ; sed hic in herum perfidus , Joanni Gu-temburgio , nobili ac opulento , cuique jam aliqui de Mentelii invento subolüerat , totam rem palàm fe-cit , atque pacto cum eo inito , quòd Argentorati sco-pum se assecuturos desperarent , Moguntiam indè se recepere, multùm lucri è compendiosa Arte sibi polli-citi . In hoc Chronico , ut vides , exprimitur no-men Auctoris , nempè *Joannis Mentelii* , annu Typographiæ inventionis , seu annus MCCCCX locus quoque non præteritur , nimirùm Argent-næ Urbs , ubi inventa est Ars Typographica & Moguntiæ civitas , ubi perfecta est . Vero ig-tur quàm simillimum est, *Joannem Mentelium* patrià Argentoratensem , Artis Typographic inventorem fuisse , cui tamen cùm tanti sumpt non suppeterent , ut Officinam Typographicam Argentinæ statim erigeret , *Gutemburgius* , quer ut mox diximus , perfidus *Joannis Mentelii* fam lus Artem Typographicam edocuerat , Mogu tiam delatus , priùs ibi hanc Artem publicè exe cuit , indèque multorum animos pervasit opin de Arte Typographica à *Joanne Gutemburgio* M guntiæ adinventâ . *Nicolaus Serarius* , Script Societatis Jesu, dubius hæret, nec quidquam ce pronunciare audet de loco , & primo Inventor Artis Typographicæ . Sic enim libro I. *Reru Moguntinarum* cap. 36. & seqq. ait : *An Argen ratensis fuerit artificii hujus Auctor , itemque an i bi de hoc aliquid aut cogitarit , aut etiam tentar mihi haud satis liquet . Interim potüit aliquis do Argentinensis , & civitate tamen Moguntinus , quid Argentinæ cogitare , atque conari, hocque id ipsum Moguntiæ jam in lucem afferre, atque perfice*

De

ique, quia citrà causam, idoneosque Aucto-
, non est quisquam facilè mendacii arguendus, cre-
qui volet illi affirmanti.

Ars Typographica, quæ novis subindè adin-
tionibus illustrior progressu temporis reddita
in Galliam, Italiam, Hispaniam, Angliam,
oloniam sub finem Sæculi XV. illata est. Pri-
s tamen, qui Græcè excudere cœpit, fuit *Aldus*
nutius, qui circà annum MD. Officinam Vene-
instituit, & Typos etiam Hebraicos primus
hac arte adhibuit, cùm antehàc Typographi,
uæ Græca, vel Hebraica vox in manuscripto
dice, quem excudebant, occurrisset, vacua
spatia relinquere solerent. Litteras itidem
icas, quas *Cursivas* vocant, *Aldus Manutius*
enisse dicitur, eique debet Respublica Littera-
tot Sanctorum Patrum, & Scriptorum Græ-
um elegantissimas Editiones. Præter *Aldum*
nutium, Græcas Litteras tum Sacras, tum
phanas insigniter suis Prælis promoverunt tres
celeberrimi Typographi, videlicet *Robertus*
phanus, *Ioannes Frobenius*, & *Guillelmus Morel-*
, quorum primus, seu *Robertus Stephanus*, fi-
Henrici Stephani, natione Gallus, patriâ Pa-
ius à *Francisco I.* Rege Christianissimo, Typo-
phus Regius constitutus, Vir fuit Litteris La-
s, Græcis, & Hebraicis admodùm eruditus,
cujus Officina, quæ vulgò *Stephanea* appellari
t, prodierunt Græcè Sanctorum Patrum Ope-
tam splendidè, nitidè & emendatè excusa;
ola typorum elegantia quemlibet ad eorum
ionem alliceret & invitaret. Fertur etiam,
idem *Stephanum* solitum esse, singula folia,

antequam exirent in lucem, perlegenda, hìc illìc per plateas, certis locis affigere, adjuncto pretio illi, qui quædam Typographiæ vitia detexisset. Alter Typographus, seu *Joannes Frobenius*, natione Germanus, patriâ Basileensis, nullis vigiliis, nullis laboribus, nullis denique impendiis pepercit, ut, ad rem Litterariam adjuvandam, eximios Authores ornaret, nitidè & fideliter ornatos publicâ luce donaret. Denique *Guillelmus Morellius*, patria Caletensis, & Typographiæ Græcæ Galliarum Regis post *Hadrianum Turnebum* Præfectus, accuratâ Linguæ Græcæ peritiâ insignis fuit, & in Græcorum Patrum Operibus, utroque Sermone Græco & Latino excudendis, tum Characterum pulchritudine, tum Editionis perfectione cæteros Galliæ Typographos longo post se intervallo reliquit, & ad invidiam provocavit. Mitto alios penè infinitos, præcipuè recentiores Typographos, de quibus peculiari capite agit *Bernardus Malincrotius* Dissertatione Historicâ *De Arte Typographica* cap. 14. pag. 91. Dicam tantùm obitèr, in Regia Parisiensi Urbe aliquot etiamnùm reperiri insignes Typographos, ex quorum Officinis Veterum præclara monumenta, cùm Græca, tùm Latina è tenebris eruta, blattarum & tinearum imperio erepta, pulcherrimis Typis, & magnâ adhibitâ curâ, prodierunt in lucem, necnon doctissima recentiorum Galliæ Scriptorum Opera, præsertim *Petavii*, *Sirmondi*, *Coeffetæi*, *Combefisii*, *Goari*, *Labbei*, *Cotelerii*, *Dacherii*, *Mabillonii*, *Huetii*, *Thomassini*, *Le Quien*, & Sanctorum Patrum tam Græcorum, quàm Latinorum Editiones, quas stupendâ planè curâ & indefessâ

ntiâ adornarunt eruditiſſimi Patres Benedictini ongregationis S. *Mauri*.

D. Optandum ſanè eſſet, ut horum, quos dasti, præſtantiſſimorum Typographorum in endis libris curam ac diligentiam nunc preſſo le ſequerentur hi, qui eamdem Artem exercen- n ſuſcipiunt, quorum tamen, ut probè noſti, ud pauci ſunt, qui lucro ſolùm ac quęſtui inhian- , Typographiæ ſuæ Correctores quidem admo- nt, libris prælo parandis invigilaturos, ſed Vi- ignaros & vili pretio conductos, qui levi, od ajunt, digito, rem ſuam oſcitanter agen- , in cauſa ſunt, cur libri innumeris mendis à ite ad calcem ſcatentes in lucem protrudantur, n tamen hæc provincia corrigendi libros, qui elo parantur, his maximè demandari deberet, non minùs doctrinâ, quàm prudentiâ & inte- tate præſtant. Sed de origine, progreſſu ac fectione Artis Typographicæ, ex qua in Rem- plicam Litterariam nunquàm interitura gloria undavit, ſatis hactenùs diximus. Nunc do- m me confero, ubi per aliquot dies in meo ſeolo, ad parandum labili memoriæ ſubſidium, vem deſcribam Catalogum tot illuſtrium Sæ- i decimi quinti Scriptorum, quos in præſenti lloquio laudaſti, quique ſuis moribus, doctri- eruditione, & præclaris monumentis Eccleſiam arunt, illuſtrarunt, unàque nomina ſua æter- ati conſecrarunt. Sedulò etiam annotabo Ca- gatiores librorum, quos lucubrarunt Viri cla- mi, Editiones, ex optimis MSS. expreſſas, & Officinis clariorum Typographorum excuſas; videlicet poſſim diligentiùs ab eo declinare

vitio, in quod frequentèr impingere ſolent mei ſimiles, ſeu juniores, qui primoribus dumtaxàt labris Hiſtoriam Eccleſiaſticam deguſtarunt, & in ſtadio Theologico ſunt minus exercitati. Hi quippè in libris antiquorum Scriptorum in uſus ſuos comparandis, nullâ curâ, nulloque Editionum habito delectu, arripiunt quidquid primâ ſtatim fronte ſe ſe illis offert. Quò ſit, ut non ſine gravi ſumptus, & quod pretioſius adhuc, ipſius temporis diſpendio, Editiones antiquorum Scriptorum quotidiè terant imperfectas, mutilas, interpolatas, vitiis & erroribus ſcatentes, quæque à recto veritatis tramite illos abducere poſſunt. Hæc omnia cùm accuratè pro meo modulo in ordinem digeſſero, ad tuas ædes, modò boni conſulas, reditum maturabo, ut te de Doctrina, & Diſciplina tàm Eccleſiaſticâ, quàm Monaſticâ, atque de morali Chriſtiana Sæculi decimi quinti diſſerentem attento animo auſcultare poſsim. Horum quippè notitia omninò neceſſaria eſt Clerico, qui Eccleſiæ commodo, animarum ſaluti, venerandæ antiquitatis cognitioni, & Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſtudio gnavitèr incumbere cupit.

M. Id ſi feceris, dilectiſsime Diſcipule, ſat ſcio, poſt paucos dies & tibi ſeriò gratulaberis quòd ſtudia tua, faventibus Muſis, felicitèr ſuccedant, & mihi gratias ages, qui ſæpiùs monuerim, ut animum inducas, amare ſtudia, quæ licet initio nonnihil habeant moleſtiæ, tamen aſſuetudine dulceſcunt, multùmque habent admixtum melis ſi paululùm in ea proceſſeris. Magnam, mihi crede, in ſtudiis tædiorum partem citò ſuperabis, ſi ad ea curam, amorem & aſſiduitatem

att

uleris, sed præcipuè si frequenter verseris inter Viros eruditos, quorum quotidianis confabulationibus quàmplurima cognitu digna minimo labore perdisces.

Optimus ille quidem, qui paret recta monenti.
At qui nec per se sapiat, neque mente reponat
Ex aliis audita, Vir undique inutilis hic est.

COLLOQVIUM VI.

Doctrina, Disciplina tàm Ecclesiastica, quàm Monastica, & Ethica Christiana Sæculi XV.

LUtherani, Calvinistæ, aliique hujus temporis heterodoxi solent per summam impudentiam calumniari Ecclesiam Romanam, dictitantes, antiquam fidei doctrinam circà duo potissimùm capita Sæculo decimo quinto fuisse ab ea immutatam. At enim, inquiunt illi Hæretici, Ecclesia Romana definivit Sæculo XV. contra Vvicleffistas, præter Sacrificium, quo Christus idem Sacerdos & Victima semetipsum in Cruce Deo Patri obtulit, aliud admittendum atque credendum esse incruentum Missæ Sacrificium verum, proprium, & propitiatorium pro peccatis nostris. Contendunt autem, hoc dogma, quòd etiamnùm firmitèr credit Ecclesia Romana, non solùm recens fuisse invectum, sed etiam injuriam apertè irrogare Sacrificio, quod Christus semèl in Cruce obtulit, & fuso

pretioso Sanguine suo plenissimè ac sufficientissimè satisfecit pro peccatis nostris. Secundò, acritèr iidem hæretici invehuntur in Ecclesiam Romanam, eò quòd communionem sub utraque specie, quam jure divino omnibus promiscue fidelibus necessariam esse pertendunt, Sæculo XV Laicis denegandam esse decreverit, & Hussitas alitèr sentientes, hæreticos pronuntiaverit. Ac has confutandas Hæreticorum calumnias immensa non minus mole, quàm eruditione volumina lucubrarunt Polemici Ecclesiæ Romanæ Doctores, qui sole clariùs demonstrarunt, semper in Ecclesia Romana viguisse, ac sartam tectam fuisse conservatam Fidem puram, primævam Apostolicam; publicum Divini Numinis cultum integrum & illibatum; omnia Veteris Ecclesiæ Sacramenta, ac Sanctorum Patrum Dogmata nullis quæsitis coloribus fucata, nullis novitatibus aucta vel interpolata, sed pura, sincera, simplicia qualia olim à Christo Domino instituta, ab Apostolis tradita, in Conciliis contra Hæreticos vindicata, ad nos usque imperturbatâ temporum serie fuerunt propagata. Post tot itaque in lucem editas Polemicorum Scriptorum eruditas lucubrationes, possem ipse juremerito putidas illas ac sæpiùs decantatas Hæreticorum calumnias h surdâ aure præterire. Verùm, cùm in hocce Colloquio, juxtà præscriptam methodum, de Doctrina Ecclesiæ Sæculi XV. differendi nob onus incumbat, non abs re erit, in referend istis Hæreticorum calumniis hìc paululùm immorari.

D. Quibusnam argumentis Polemici Theo

lo

;i evincunt, semper in Ecclesia Catholica :ditum fuisse, *Missam* esse verum, proprium, propitiatorium pro peccatis nostris Sacri- ium?

M. Benè multa ex Sacris Litteris, ex Con- iis, & ex Sanctis Patribus, cùm Græcis, tùm tinis, Theologi Polemici desumunt argumen- quibus invictè adversùs Heterodoxos probant, ieles ab ipsis Apostolorum temporibus ad præ- is usque Sæculum constantèr credidisse, Missam : verum & propriè dictum novæ legis Sacrifi- im. Infinitus essem, si singula argumenta hìc erere vellem. Sufficiet ex multis pauca selige- quæ rem planè conficere videntur. Primum, meâ quidem sententiâ, efficacius argumentum :itur ex unanimi omnium Ecclesiarum tàm ientis, quàm Occidentis consensu, quem re- æsentant antiquissimæ Liturgiæ, quas ad cele- anda in Altari tremenda Religionis Mysteria nes Ecclesiæ hactenùs adhibuerunt, & in qui- s milliès fit mentio oblationis, immolationis, crificii, Sacerdotum, Altarium, Sacrorumque isorum. Quæ omnia apertè probant, universæ clesiæ semper persuasum fuisse, *Missam* esse ve- m & propriè dictum novæ Legis Sacrificium. orrò recensentur inter has Liturgias Ecclesia- m Orientalium ea, quæ Sancti *Jacobi* Apostoli mine inscripta est; ea, quæ sub *Clementis* I. Pa- : nomine in Lib. *Constitutionum* descripta est; , quam *Dionysius Areopagita* cap. III. *Ecclesia- cæ Hierarchiæ* magnifico stylo describit. Quæ nè antiquissimæ sunt. Item Liturgiæ SS. *Basilii Chrysostomi*, quibus addi debent Liturgiæ *Chal-*

daica, quâ Neſtoriani & Jacobitæ, per Syriam, Aſſyriam, Perſidem, Indiam, aliaſque finitimas Aſiæ regiones diſperſi utuntur: *Coptica*, quam *Athanaſius Kircherius* in ſuo Prodromo Copto veterem Ægyptiacam eſſe docet: *Æthyopica*, *Armenica* & *Maronitica*, ſeu Maronitarum. Quin, & *Abraham Echellenſis* in ſuis Notis ad Catalogum *Hebediesu* pag. 134. ait, apud Orientis Christiana Gentes numerari ſupra quinquaginta Liturgias partìm communes, partìm proprias ſingularum Gentium, & ex his extare penès ſe triginta & unam, quas recenſet. Plures etiam Christianorum Orientis Liturgias enumerat, ac doctiſſimi Diſſertationibus & Notis illuſtrat *Euſebius Renaudotius*, Linguarum Orientalium peritiſſimus in eâ, quam nuperrimè, ſeu anno MDCCXVI. Pariſiis edidit, Collectione *Liturgiarum Orientalium*. Jàm verò, quod ſpectat Occidentalem, ſeu Latinam Eccleſiam, certiſſimè conſtat, eam ſemper credidiſſe, ac docuiſſe, *Miſſam* eſſe verum & propriè dictum novæ Legis Sacrificium, ut videre e in Sacramentario *Gregorii Magni*, Pontificis Maximi, in vetuſtiſſimis Ritualibus *Rabbani*, *Amalari* *Vualafridi Strabonis* &c. in Miſſa Ambroſiana quam Sanctus *Ambroſius*, Archiepiſcopus Mediolanenſis, ſuæ Eccleſiæ, & aliis Liguribus præſcripſit, quæque etiamnùm in Eccleſia Mediolanen celebratur: in Miſſa Mozarabica, quæ, ut obſervavimus in ſuperioribus Colloquiis, in uſu fu apud Hiſpanos ab initio quinti Sæculi uſque a *Gregorium VII.* Pontificem Maximum, quo præcipiente Romanum Ritum ſuſceperunt: Deniq in veteri Miſſa Gallicana, quam Miſſæ Mozarab

ca

:æ similem fuisse probat doctissimus Cardinalis Bona lib. I. *Rerum Liturgicarum* cap. XII. Ex hac ergò constanti utriusque Ecclesiæ Orientalis & Occidentalis consensione manifestè colligitur, hanc fuisse perpetuam omnium Fidelium doctrinam, Missam esse verum & propriè dictum Legis novæ Sacrificium. Credibile quippe non est, hoc Dogma, si novum esset, & errorem contineret, sicut effutiunt Hæretici, fuisse in universam Ecclesiam inductum, nullis contradicentibus Episcopis, sive Græcis, siue Latinis, nullis reclamantibus Doctoribus, Clericis, Monachis, & Theologis, sed omnibus alto somno oppressis, & in utramvis aurem dormientibus. Incredibile etiam est, hoc Dogma de incruento Missæ Sacrificio potuisse unquàm Græcis post Schisma *Photii* probari, si reverà novum esset, & Sæculo XV. in Ecclesia Latina procusum, sicut obstrepunt moderni Hæretici, Græcos tamen post Schisma *Photii*, immò & Sæculo Ecclesiæ Sæculo XV. idem de incruento Missæ Sacrificio sensisse, quod censebant Latini, pluribus momentis demonstrari potest. Primò, quia *Joannes Palæologus*, Græcorum Imperator, & cum ipso Orientales Episcopi Florentiæ per biennium commorati sunt, adfuerunt Concilio Generali, quod in ea Urbe *Eugenio* Papa IV. Præside celebratum est, ac subindè perspectum habuerunt Latinorum de Sacrificio Missæ Dogma. Nec Latinos quoque latere potuit, quid de eo ipsimet Græci sentirent. At nec Græci Latinis, nec Latini Græcis circà illud Dogma quidquam molestiæ crearunt. Secundò, Orientales, qui aderant Concilio Florentino sæpiùs intra Missarum

ſarum ſolemnia, procubuerunt coram Euchariſtia, quam Latini conſecrarant, *adoraveruntque Miſſam Romanæ Eccleſiæ more, Pontifice celebrante,* ut teſtatur *Andreas à Sancta Cruce* in ſua Concilii Relatione. Tertiò, eo in Concilio, conſentientibus omnibus, Græcos inter & Latinos unio ſancita eſt. Quartò, *Marcus*, Epheſiorum Metropolita, ubi Florentiâ rediiſſet in Patriam, debacchatus quidem eſt in Synodum Generalem Florentinam datis Epiſtolis *ad omnes ubique terrarum degentes Chriſtianos*. At licèt hujus Synodi plures articulos Scriptis exagitaverit, Dogmata tamen de præſentia reali Corporis Chriſti in Auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, De Tranſubſtantiatione, & de Incruento Miſſæ ſacrificio intacta omninò reliquit, illa tamen, utpotè præcipua, nequaquàm prætermiſſurus, ſi erronea credidiſſet. Poſtremò, omnes Populi Chriſtiani, qui nunc Orientem incolunt, quamvis moribus, Sectis, ac variis Ritibus inter ſe ſint diverſi, & ab Eccleſia Latina diro Schiſmate divulſi, nihiloſeciùs omnes profitentur, ut videre eſt in eorum Liturgiis, quas recenſet doctiſſimus *Euſebius Renaudotius*, Miſſam eſſe verum novæ legis Sacrificium. Hoc autem Dogma cùm poſt *Photii* tempora ab Occidentalibus, ſeu Latinis, haurire haud potuerint, utpotè ab illis funeſto Schiſmate diviſi, neceſſe eſt, ut illud ante Photianum Schiſma à Majoribus acceperint, ſibique traditum ad poſteros tranſmiſerint. Huic argumento petito ex conſenſione omnium Eccleſiarum, quod Hæreticorum jugulum petit, aliud addere non pigebit, quod ipſorum hac in re inconſtantiam ac malitiam apertè pro-

rodit. At enim, moderni hæretici *Joannem Hussum*, Hæresiarcham Sæculi XV. impensè laudant, eumque, ceù Martyrem, magnis encomiis celebrant; & tamen *Joannem Hussum* ad extremam usque vitæ periodum Missam celebrasse, eam verum ac propriè dictum novæ Legis esse Sacrificium firmitèr credidisse, & in nullo dogmate dissensisse ab Ecclesia Romana, quàm in articulo de Communione sub utraque specie, evidenter ostendit Illustrissimus *Jacobus Bossuet*, Episcopus Meldensis, in Libro XI. *Historiæ Variationum Ecclesiarum Protestantium*, idque etiam fatetur, ac multis argumentis probat, *Larroquius*, Calvinianæ Sectæ Minister, in Historia, quam de *Eucharistia* scripsit, part. 2. cap. 19. Quâ fronte ergò audent hæretici incruentum Missæ Sacrificium explodere tanquam novum Dogma ab Ecclesia Romana excogitatum, cùm ipsimet *Joannem Hussum*, ejusdem licèt Dogmatis assertorem, velut Martyrem prædicent, colant ac venerentur. Mitto alia, quæ Catholici Doctores Polemici ex Scriptura sacra ex Conciliis, & ex Sanctis Patribus depromunt argumenta, tùm quia longiùs me abducerent, tum quia etiam solenne est Hæreticis loca Scripturæ Sacræ, quæ ipsis adversantur, sinistris ac detortis interpretationibus eludere, Conciliorum Decreta flocci facere, atque Sanctorum Patrum testimonia, à quibus sese expedire non possunt, repudiare.

D. Expone, quæso, quo pacto incruentum Missæ Sacrificium non deroget, nullamve injuriam inferat Sacrificio, quod Christus Dominus obtulit in Cruce, quodque omnes Catholi-

ci

ci ſupponunt ad plenam, perfectam, & integram hominum redemptionem ſufficientiſſimum fuiſſe.

M. Ideò incruentum Miſſæ Sacrificium non derogat, nec ullam infert injuriam Sacrificio, quod Chriſtus obtulit in Cruce, quia omnes ad unum Catholici profitentur, Chriſtum uno Crucis Sacrificio redemptionem noſtram promeritum eſſe, abundèque æterno Patri ſatisfeciſſe, juxtà illud Apoſtoli Pauli ad Hebræos cap. x. *Una enim oblatione conſummavit Chriſtus in ſempiternum ſanctificatos*. Sed licèt unicum ſit Sacrificium redemptionis in ara Crucis à Chriſto oblatum, cui omnia quæcumque ad ſalutem noſtram pertinent, accepta referre debemus, neceſſe tamen eſt, ut oblationem illam generalem à Chriſto in Cruce factam, ſeu pretioſum ex ipſius latere Sanguinem fuſum, per inſtrumenta, & quaſi canales quoſdam ad nos derivemus. Ejuſmodi canales ſunt Sacramenta, & incruentum Miſſæ Sacrificium, quod Sacrificium non *Redemptionis*, ſed *Religionis* nuncupamus, quodque Sacrificium *Redemptionis* in Cruce peractum non tantùm in memoriam revocat, ſed ejus efficaciam nobis applicat. Undè ſicut, fatentibus etiam hæreticis, juremerito derideretur ille, qui ſic argumentaretur: Oravit pro nobis Chriſtus, & ejus oratio ſufficientiſſima fuit ad obtinenda omnia ad ſalutem nobis neceſſaria, nihil igitur neceſſe eſt ut oremus: ita ſeſe omnibus deridendos propinant hæretici, dùm elumbe iſtud proponunt argumentum: Oblatus eſt ſemel Chriſtus in Cruce ad exhaurienda peccata noſtra, & fuit ejus oblatio ſufficiens

ens pretium redemptionis nostræ: Nulla est ur deinceps in Ecclesia oblatio facienda. Ra- in promptu est, quia una Oblatio Christi, semel in Cruce oblatus est ut consummaret empiternum sanctificatos, non impedit quo- iùs eamdem hostiam, quam ille obtulit, secun- n ejus mandatum æterno Patri sistamus, oran- ut illius contemplatione nobis placatus propitius esse, suæque promissionis, ac ctus, quem illa mundo attulit universo, participes esse velit. Falsò itaque nobis pingunt Satanæ Ministri, quod per incruen- n *Missæ* Sacrificium, illud in Cruce peractum curetur, cùm illustretur magis, nihilque aliud hoc incruento Missę Sacrificio à nobis quæratur, am ut quod Christus unicâ illâ Oblatione in uce factâ nobis promeruit, in nos tranferat, & ad salutem nostram uti valeamus. Nec huic do- inæ adversatur Apostolus *Paulus* cap. 7. Episto- ad Hebræos, ubi in eo novum Testamentum op- nit Veteri, quòd in isto essent plures Sacerdo- , in illo verò unus sit tantùm, seu Christus: *Et i quidem plures facti sunt Sacerdotes..... Hic tem* (Christus) *eò quòd maneat in æternum sem- ternum habet Sacerdotium: undè & salvare in per- tuum potest*. Non, inquam, huic Ecclesiæ Roma- doctrinæ eò loci adversatur Apostolus *Paulus*, uippè qui in hoc dumtaxat vetus Testamentum ovo opponit, quòd in veteri Testamento Sacer- otes, cùm perpetuum non esset eorum Sacerdo- um, sibi invicem succederent; in novo autem estamento Sacerdotes ab Ecclesia inaugurati non ccedant Christo, cùm Christus maneat Sacerdos in

in æternum, ſemperque vivat ad interpellandum pro nobis. Verùm, quamvis Sacerdotes novi Teſtamenti Chriſto non ſuccedant, ſunt tamen illiu Miniſtri, ejuſque vices agunt in terris, juxta illu Apoſtoli Pauli ſecundæ ad Corinth. cap. 4. *Sic no exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatore Myſteriorum Dei*. Neceſſe quippè fuit, ut Chriſtu haberet in terris Sacerdotes Miniſtros, qui in no va lege offerrent Sacrificium non in aliquo pecu liari loco, ſicut Samaritani in Monte *Garizim*, ά Judæi Jeroſolymis Sacrificabant, quemadmodùm ait Chriſtus mulieri Samaritanæ *Joannis* capite quarto, ſed illud offerrent in omni loco à Solis o tu uſque ad occaſum, juxta iſtud Prophetæ *Mala chiæ* Oraculum Capite primo: *Non eſt mihi volun tas in vobis, dicit Dominus Exercituum, & mun non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim Sol uſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in Gent bus, & in omni loco ſacrificatur & offertur nomi meo oblatio munda, quia magnum eſt nomen meum in Gentibus, dicit Dominus Exercituum*. Aliud aute non eſt in Novo teſtamento Sacrificium externu & viſibile, quod in omni loco à Solis ortu uſque ad occaſum Deo offertur, præter incruentum Mi ſæ Sacrificium, ſeu Corporis & Sanguinis Chri in Euchariſtia, quod Chriſtus, ut docent San Patres, in ſuprema cæna obtulit, & in ſui comm morationem ab Apoſtolis, & eorum ſucceſſorib fieri mandavit his verbis: *Hoc facite in meam com memorationem*, ut igitur illud externum ac viſibi Sacrificium à Propheta *Malachia* prædictum, qu juxta SS. Patrum doctrinam nihil aliud eſt, quà incruentum *Miſſæ* Sacrificium, poſſet ubique ge

n offerri, necesse prorsùs erat, ut Christus, est summus Sacerdos, haberet in nova lege erdotes ministros, qui ejus in terris vices ge-ent, & ubique locorum incruentum Euchari-offerrent Sacrificium, in quo victimæ in Cruce atæ, jugiter repræsentatur memoria, & per d Sacrificii in ara Crucis oblati fructus Fideli-; applicatur, sicut eleganter ait Sanctus *Chyso-nus* Homilia XVII. in Epistolam ad Hebræos: *ıtifex noster ille est, qui illam obtulit Hostiam, quæ mundat. Illam quoque nunc offerimus, quæ tunc t oblata, quæ non potest consumi. Hoc fit in recor-tionem ejus quod tunc factum est. Hoc enim facite, ıuit, in mei recordationem. Non aliam hostiam, ıt Pontifex, sed eamdem semper facimus &c.*

D. Fitne in Sacrificio Altaris, seu Missæ, ıctatio & immolatio Victimæ eo pari modo quo ta est in Sacrificio Crucis?

M. Nequaquàm. In Sacrificio quippe Cru-; facta est cruenta mactatio & immolatio Victi-æ cum Sanguinis effusione & morte Victimæ, seu ıristi Domini, qui in Cruce pro redemptione neris humani oblatus & occisus est, quod certè ın contingit in Sacrificio Altaris, alioquin dicen-ım esset, Christum totiès mori & occidi, quo-ès in Altari offerretur Missæ Sacrificium, quod t alienum à fide, quæ docet, Corpus Christi post esurrectionem esse impassibile, & ut ait Aposto-ıs ad Rom. cap. 6. *Christus resurgens ex mortuis, m non moritur, mors illi ultrà non dominabitur &c.* Verùm, quamvis in Sacrificio Altaris non fiat ruenta mactatio seu immolatio Victimæ per ejus anguinis effusionem, & mortem veram ac realem,

fit

fit tamen mactatio & immolatio Victimę per mortem Mysticam, quæ contingit vel per specierum Sacramentalium consumptionem, quæ fit à Sacerdote, vel per hoc, quod ex vi verborum, per quæ oblata consecrantur, Sanguis solus sub vini speciebus, & solùm Corpus sub specie panis constituatur, quamvis per concomitantiam utrumque si sub una tantùm specie. Hæc autem mystica separatio Corporis à Sanguine Christi, quæ fit vi verborum consecrationis, hujus naturæ est, ut, si Apostoli in triduo mortis Christi panem consecrassent, vi verborum consecrationis constituissent dumtaxàt sub specie panis Corpus Christi sine Sanguine, & similitèr si in hoc triduo mortis vinum consecrassent, vi verborum consecrationis vini posuissent sub specie vini Sanguinem Christi sine Corpore, sufficit autem ad Sacrificium, ut ex vi actionis, per quam fit, hostiæ, seu victimæ Sanguis effundi debeat, quamvis tamen actu non effundatur, Deo nimirum effusionem impediente, aut obsistente hostiæ statu, idque probari potest exemplo *Abrahami*, qui, teste S. *Chrysostomo*, Isaacum verè in Sacrificium obtulit, quamvis actu illius non effuderit Sanguinem: *Abraham*, inquit S. ille Doctor Hom. 52. in S. *Eustathium* Antiochenum, *non gladium cruentavit, non altare rubefecit, non Isaac jugulavit; sed tamen Sacrificium perfecit. Quis hoc ait? ille ipse qui Sacrificium suscepit: Non pepercisti enim, inquit, filio tuo dilecto propter me. Atqui eum vivum recepit, & incolumem reduxit: quomodò igitur non pepercit? quod non ex factorum exitu, sed ex animi sententia, inquit, de ejusmodi Sacrificiis judicare soleam. Non mactavit manus,* q

untas mactavit, non gladium pueri jugulo immer-, non cervicem incidit. Sed est Sacrificium etiam sanguine; sciunt illi, qui Mysteriis initiati sunt, d dicamus. Propterea illud Isaaci Sacrificium sine guine perfectum est, quoniam illius figura esse de-. Vides in Veteri Testamento imaginem multò an-dumbratam, noli veritati fidem derogare. Quam-autem in Missæ Sacrificio non fiat cruenta ma-tio Victimæ per realē ejus sanguinis effusionem mortem, sed solùm fiat mactatio Victimæ per sticam ejus sanguinis effusionem, vi verborum secrationis expressam, hoc tamen non impe-, quominùs *Missa* sit verum, propriè dictum, incruentum novæ legis Sacrificium, quod tùm abest, ut Crucis Sacrificium obliteret, ciatque, sicut allatrant hæretici, ut homines Cruce non ampliùs cogitent, sed tantummodò *Missa*, cujus virtute sperant consecuturos se nissionem peccatorum, quin potiùs incruentum *ssæ* Sacrificium, tanquam viva Sacrificii Crucis ago, ipsum veluti ponat ob oculos, & nemini ndonet peccata nisi in virtute sanguinis, quem ristus Dominus quondàm effudit in Cruce.

D. Ritus & Cæremoniæ, Vestes & Instru-nta, quæ nunc in Missæ Sacrificio adhibentur, tinentne ad substantiam, seu essentiam Sacrifi- Missæ?

M. Non pertinent ad essentiam Sacrificii issæ. Primò, quia Eucharistici Sacrificii essen-a in eo solo posita est, quòd Christi Corpus & nguis sub speciebus panis & vini conversâ utri-que elementi substantiâ, ejusdem Servatoris ver-s reipsâ sistantur & incruento modo Deo offe-

 ran-

rantur & immolentur, quemadmodùm Christus in suprema Cœna fecit, & Novi Testamenti Sacerdotibus, ut in sui commemorationem facerent præcepit. Secundò, nemini dubium est, quin Christus in ultima Cœna Missam instituerit ac celebraverit eo planè penitùsq; simplici ritu, quem apud tres Evangelistas *Matthæum*, *Marcum* & *Lucam*, necnon in prima ad Corinthios *Pauli* Epistolâ scriptum legimus, ac subindè Christum non eas omnes adhibuisse cæremonias, quæ nunc à Sacerdotibus in peragendo Missæ Sacrificio usurpari solent. Quòd spectat Apostolos, censent plerique Scriptores, *Petrum*, *Jacobum*, *Matthæum*, & *Marcum* scripsisse Liturgias, quæ illorum Apostolorum nomine inscribuntur, & extant in primo Tomo *Maximæ Bibliothecæ Patrum* Editionis Lugdunensis; indè verò inferunt, Apostolos eum ordinem in celebrando incruento Missæ Sacrificio servasse ritum, qui nunc servatur apud Græcos, quia Liturgiæ SS. *Basilii*, & *Chrysostomi*, quibus nunc utuntur Græci, nihil aliud sunt, quàm ipsam S. *Jacobi* Apostoli Liturgia, quam illi Sancti Patres contraxerunt. Verùm, certò non constat citatos Apostolos esse Auctores illarum Liturgiarum, quæ eorum nominibus sunt inscriptæ, ... que viri eruditi in dubium revocant, quia in Liturgia, quæ tribuitur S. *Jacobo* reperiuntur termini ὁμοούσιος, θεοτόκος, qui tunc in Ecclesia nondùm erant in usu, sed solùm post Concilia Nicænum & Ephesinum frequentari cœperunt, legitur etiam Doxologia, seu Hymnus: *Gloria Patri*, & *Filio*, & *Spiritui Sancto*, quem tamen ante quintum Sæculum in Ecclesia cani non consuevisse certu...

: . In eadem Liturgia S. *Jacobi* Triſagium *San-
: Deus , Sancte fortis , Sancte immortalis miſerere
ſtri* , cantandum adſignatur , quod tamen in
cleſia ante annum CCCCXLVI. quo *Proclus* Urbis
onſtantinopolitanę Patriarcha ſedebat , planè
cognitum fuiſſe conſtat apud omnes Hiſtoriæ
cleſiaſticæ peritos . Denique , in hac Liturgia
Jacobi* fit mentio *Confeſſorum*,atque *Monachorum*.
onſtat autem, nomen Confeſſorum in Sacris
yſteriis & in Officio Divino diu poſt S. *Jacobum*
uſu eſſe cœpiſſe , ac Monaſteria fuiſſe extructa .
dem argumentis Pſeudepigraphas , ſeu ſuppo-
itias eſſe pariter Liturgias,quæ *Petro*, *Matthæo*,
Marco adſcribuntur, evincunt Viri eruditi.Cre-
derim ergò ipſe , Apoſtolos , alioſque Chriſti
ſcipulos in exordio Eccleſiæ,dùm Tyrannorum
aſſabatur perſecutio , Miſſam , ubi liceret eis
r tempus , celebraſſe juxta Ritum , quem S. *Ju-
nus* Martyr deſcribit in altera pro Chriſtianis
ologia , quamque Sæculo Eccleſiæ ſecundo
hnicis Imperatoribus obtulit ; creſcente autem
ſteà , Fidelium numero , plures tum Lectiones,
m preces , aliaſque cæremonias , quibus illud
orandum Sacrificium majori Chriſtianorum
ltu ac veneratione perageretur , ab Eccleſia ſive
ccid. ſive Orient.additas fuiſſe,quæ licèt diverſæ
t , ut videre eſt in utriuſq; Eccleſiæ Liturgiis,ad
mdem tamen collimant finem,videlicet ad con-
iandam majorem huic auguſtiſſimo Sacrificio
nerationem , ſive , quemadmodùm loquitur
nodus Tridentina , *ut & Majeſtas tanti Sacrifi-
commendetur , & mentes fidelium per hæc viſibi-
religionis & pietatis ſigna ad rerum altiſſimarum,*

 quæ

quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitarentur. Has ergò solemnes Missæ cæremonias, quarum nonnullæ ab ipsis Apostolis, aliæ ab Apostolorum Discipulis institutæ, aliæ à Summi Pontificibus, vel ab Episcoporum Conciliis additæ sunt; pias & utiles esse, probant communi naturæ sensus, quæ homines religiosos esse docet Veteris Legis Auctoritas, & Apostolica Traditio Ecclesiæque toto Orbe diffusæ perpetuus & constans usus: *Harum & aliarum ejusmodi Disciplinarum*, inquit *Tertullianus* in libro de Corona, *si legem expostules Scripturarum, nullam invenies: Traditio tibi prætendetur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix. Rationem traditioni, consuetudini, & fidei patrocinaturam aut ipse perspicies, aut ab aliquo, qui perspexerit, disces*. Quibus *Tertulliani* verbis confutantur Hęretici Luth rani & Caluinistæ, qui contra solemnium Mi Cæremoniarum apparatum eo solo nomine dec mare solent quòd hujusmodi Cæremonias Scrip ra Sacra nec præscribat, nec observari jubeat. S Hæreticis repono cum *Tertulliano*: *si nulla script determinavit, certè consuetudo roboravit, quæ dubio de Traditione manavit*, multisque exem ibidem probat antiquissimus ille Scriptor, plu in Ecclesia esse observationes, quæ *sine ullius pturæ instrumento, solius Traditionis Titulo, & e dè consuetudinis patrocinio vindicantur*. Singular Cæremoniarum, quæ modò in peragendo M Sacrificio adhibentur in Ecclesia Latina, signi tionem si scire aveas, consule illos Authores, de Ritibus, & Officiis Ecclesiasticis scripser sed Præcipuè Cardinalem *Bona* in lib. *Rerum*

ti

:rgicarum, & S.Thomam, Doctorem Angelicum, parte suæ Summæ Quæst. LXXXIII. Art. IV.

D. Jam probè intelligo, Hæreticos, qui ne-ant, Missam esse verum & propriè dictum novæ gis Sacrificium, à perpetua omnium Ecclesia-ım recessisse doctrina, eosque non aliâ ratione ɔntendere, incruentum Missæ Sacrificium inju-am irrogare Sacrificio Crucis, nisi quia volunt, hristum per Sacrificium Crucis ita satisfecisse ro nobis, ut modò nec pœnitentia, nec Sacrifi-um Missæ, nec bona opera ad æternam salutem ɔnsequendam sint necessaria, sed sat superque fficiat Fides in Christum Mediatorem, quam so-m Fidem non solùm homines justificare dicti-.nt Hæretici, sed etiàm mordicùs pertendunt, ınc Fidem justificantem nullo, quamvis gravis-mo peccato, excepto Infidelitatis, seu Apostasiæ Fide peccato, amitti unquàm posse, adeò ut For-icarii, Adulteri, Homicidæ &c. dummodò cre-ant in Christum Mediatorem, nullam justitiæ, micitiæ Dei, & salutis æternæ jacturam faciant. x quo pestilenti dogmate, ut sæpiùs me monui-i, sequitur planè omninò totius Doctrinæ Mo-alis Christianæ integrum exterminium. Sed misso oc Capitali Hæreticorum errore, quo nullum eligioni ac pietati infestius excogitari potest, ex-endamus nunc, obsecro te, rationes, quibus Sæ-ulo XV. adducta fuit Ecclesia Catholica, ut Lai-is, atque etiam Clericis non conficientibus com-ıunionem sub panis tantummodò specie porri-;endam esse decerneret.

M. Justis causis & gravissimis rationibus æculo XV. permota fuit Ecclesia Catholica, ut

Laicos, atque etiam Clericos non conficientes, ſub panis tantummodò ſpecie communicaret. Prima ratio petitur ex reverentia, quæ huic Sanctiſſimo Sacramento debetur, & cui alitèr quàm per ſubtractionem Calicis conſuli haud poterat. Periculum quippè erat, ne pretioſus ſanguis effunderetur ſolemnioribus præſertim Feſtis præ Communicantium copiâ, & plurium ſenum, debilium, ruſticorum parùm cauto concurſu, in quo, quantacumque à Miniſtris, qui Calicem porrigebant, diligentia adhiberetur, vix tamen ſanguinis effuſio poterat impediri, cui malo, ſi accidiſſet, nullum poterat apponi remedium. Altera ratio deſumitur ex Abſtemiis, aut aliis, qui non ſine nauſea vinum hauriebant ex Calice, qui pluribus jam oblatus erat, inter quos haud pauci occurebant mucoſi, ſalivantes, excreantes, halitu fœtentes, impuri, inculti, aut etiam quibuſdam morbis affecti, qui vel nauſeam intolerabilem cum periculo vomitus in aliis ſanioribus ſuccedentibus, ſed plerùmque contagioſas ægritudines progignere poterant, ut contingit in Hecticis, Phtiſicis, Dyſentericis, Leproſis, & Lue venereâ infectis. Tertia ratio colligitur ex antiqua Eccleſiæ praxi, ſecundùm quam infirmis Communio ſub una tantùm ſpecie panis dari ſolebat, ut evincunt exempla *Serapionis* ſenis, & S. *Ambroſii* Epiſcopi Mediolanenſis, qui in ultima vitæ periodo conſtituti ſolo pane conſecrato, non vino donati fuerunt, ſicut de *Serapione* teſtatur *Dionyſius Alexandrinus* in Epiſtola ad *Fabium* Antiochenum quam *Euſebius* lib. 6. Hiſtoriæ Eccleſiaſt. cap. 44 deſcribit, & de S. *Ambroſio* narrat in illius Vita

Pau

Paulinus, ejus Diaconus. Hinc in Veteribus monumentis ſolius corporis Chriſti ſub ſpecie panis, non verò ejus ſanguinis ſub ſpecie vini fit mentio, quotiès agitur de infirmorum Communione. Veteres etiam, cùm de Vaſis loquuntur, in quibus peracto Sacrificio ſervabatur Sacro-Sancta Euchariſtia, non calicum meminerunt, ſed vel pixidum, vel vaſorum, quæ vel in turrium, vel in columbarum ſpeciem elaborata erant. Et ſanè, cùm ſpecies vini, ſi vel aliquibus diebus ſervetur, acceſcat & corrumpatur, conveniens non erat, ut ſanguis Chriſti ſub ſpecie vini conſervaretur; & hæc cauſa eſt, cur etiamnùm Græci in ſolâ ſpecie panis conſervent Viaticum pro infirmis, quod ſemèl tantùm in anno parant: *Conficiunt Græcorum Presbyteri Euchariſtiam* (inquit *Arcudius* libro 3. de Sacramento Euchariſtiæ cap. 55.) *feria quinta Sanctioris hebdomadis in memoriam Cœnæ Domini, ut habeant Viaticum pro infirmis per totum annum*. Non inficior tamen, panis & vini ſpeciem infirmis aliquandò fuiſſe antiquitùs diſpenſatam, quandò videlicèt mox à Sacrificio peracto Viaticum infirmis dabatur; nec mirum: tunc enim opus non erat ut ſpecies vini diu ſervaretur. Sed hoc non impedit, quominùs tùm apud Latinos, tùm apud Græcos vigeret conſuetudo ſervandi pro infirmis Viaticum ſub ſola ſpecie panis conſecrati. Quarta ratio ducitur ex Infantibus, quibus mox à baptiſmate Euchariſtia ſub ſola ſpecie vini porrigebatur juxta vetuſtiſſimum Eccleſiæ morem, qui etiam labente undecimo Sæculo adhùc obtinebat apud Latinos, ſicut teſtatur *Hugo à Sancto Victore* lib. 1. cap. 20. ubi hæc habet: *Pueris re-*

cens natis idem Sacramentum in ſpecie ſanguinis eſt miniſtrandum digito Sacerdotis, quia tales naturaliter ſugere poſſunt. Eadem praxis conſtanter apud Græcos permanſit, ut referunt *Leo Allatius*, multique alii authores, qui de Græcorum ritibus ſcripſere, omneſque Chriſtiani Orientales ſolam vini ſpeciem infantibus unà cum Baptiſmate & Confirmatione diſpenſant. Quin, & pueris ratione fruentibus Euchariſtiam ſub ſola ſpecie panis fuiſſe tam in Eccleſia Occidentali, quàm Orientali aliquandò diſpenſatam, apertè probant varia utriuſque Eccleſiæ monumenta, quibus conſtat, parvulos impuberes, qui Scholas frequentabant, interdùm eſſe advocatos, ut ſuperſtites fidelium communioni particulas certis diebus in templis ederent. Hujus conſuetudinis meminit *Evagrius*, qui ſexto Sæculo floruit, libro 4. *Hiſtoriæ Eccleſ.* cap. 35. his verbis: *Vetus fuit conſuetudo Conſtantinopoli, ut ſi quandò multæ admodùm particulæ puri & immaculati Corporis Chriſti Dei noſtri ſupereſſent, pueri impuberes, qui Scholas frequentabant, accerſerentur, eaſque manducarent*. Teſtatur quoque *Nicephorus* libro 17. *Hiſtoriæ* Eccleſiaſticæ cap. vigeſimo quinto, ſe, cùm puer eſſet, ſæpiùs in Eccleſia Conſtantinopolitana Euchariſtiæ reliquias comediſſe. Quintam rationem ſuppeditat Domeſtica Communio, quæ tùm in Oriente, tùm in Occidente pluribus Sæculis jugiter obſervata eſt, & ex qua invictiſſimè probatur, Veteres Chriſtianos, ſæviente maximè tempore perſecutionis, extra Sacrificii tempora, ſub ſola panis ſpecie ſumpſiſſe Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum. Antiqui Scriptores & Sancti Patres, dùm hujuſ-

modi

odi Communionis domesticæ meminerunt, so-m panis speciem exprimunt, nullâ speciei vini ctâ mentione: *Non sciet maritus*, inquit Tertullia-us libro 2. ad uxorem, *quid secretò ante omnem bum gustes, & si sciverit panem, non credit illum se qui dicitur*. Scribit S. *Cyprianus* in lib. de Lapsis, quòd *mulier quædam cùm arcam suam, in qua anctum Domini erat, indignis manibus tentasset perire, igne indè surgente deterrita est.* Asserit S. *Basilius* in Epistola ad *Cæsariam* Patriciam, consue-isse Anachoretas, qui sæpiùs in Ecclesiam com-nodè convenire haùd poterant, Eucharistiam deferre in suas cellulas. *Gregorius Nazianzenus* n Oratione de obitu *Gorgoniæ* sororis suæ, ait, llam adorasse Eucharistiam, quam privatim asser-abat, & confestim eo morbo, quo laborabat, convaluisse. Narrat S. *Ambrosius* in Sermone de obitu fratr. sui *Satyri*, eum adhuc Catechumenum, ne sine mysterio gravi naufragii discrimine peri-ret, ab uno sociorum Eucharistiam precibus im-petrasse, eamque sudario involutam sibi ad col-um alligasse. Ex quibus Sanctorum Patrum testi-moniis liquidò patet, Veteres Christianos, grassante præsertim tempore persecutionis, Eucharistiam sub sola specie panis, & non sub specie vini, quæ diu conservari non potuisset, domùm asportasse, ibique communionem domesticam peregisse. Immò, Antiquos fideles, non tantùm in privatis ædibus, sed etiam in Conventibus publicis & intra Missarum solemnia nonnunquàm sub sola panis specie Eucharistiam sumpsisse, manifestò docet Ordo Romanus, ad cujus præscriptum divina officia octavo Sæculo & sequentibus apud Oc-

Occidentales celebrabantur. Statuit quippè Ordo Romanus, ut Feriâ quintâ Majoris Hebdomadæ in cœna Domini, toto Sanguine consumpto, Corpus Christi sub speciebus panis in diem parasceves reservent, quo, sine Sanguine, omnes in die parasceves communicent. Ex his, quæ hactenùs adduximus, momentis, perspicuum ac exploratum est, praxim sumendi Eucharistiam sub unã tantùm specie in Ecclesia olim invaluisse, ac subindè nullum esse præceptum divinum de sumenda communione sub utraque specie, alioquì si revera divinum extaret præceptum, quo omnes omninò fideles ad communionem sub utraque specie obstringerentur, omni procul dubio visi fuissent alicubi Episcopi, Parochi, Doctores, ac pii Monachi, qui nequaquàm passi essent, ut hæc in Ecclesia invalesceret novitas, quâ Sacramentorum Sanctissimum contra divinam legem mancum fieret ac mutilum. Res tanti momenti delata fuisset ad Summos Pontifices, agitata in Conciliis, sicut & in aliis Fidei capitibus contigit, quotiès adversùs ea quidpiam novi tentatum est. Cùm igitur nihil horum contigerit in retroactis Ecclesiæ temporibus, argumento est, semper omnibus utriusque Ecclesiæ Orientalis, & Occidentalis fidelibus persuasum fuisse, nullum extare præceptum divinum, quo singulis promiscuè Christianis incumbat obligatio sumendi communionem sub utraque specie.

D. Solent Hæretici, ut sæpiùs audivi, probare Communionem sub utraque specie singulis fidelibus jure divino dispensari debere, ex verbis Christi Domini dicentis cap. VI. Joannis: *Nisi manduca-*

duca

ıcaveritis carnem filii hominis , & biberitis ejus ınguinem , non habebitis vitam in vobis &c.& Matıæi capite vigesimo sexto : *Bibite ex hoc omnes*. :ioribus verbis, inquiunt Hæretici, Christus suæ ırnis & sui sanguinis sumptionem præcipit sub ternæ damnationis periculo . Posterior verò hristi sententia : *Bibite ex illo omnes*, eo termino, *mnes* , qui universalis est , omnes omninò fideles, ve Laici sint , sive Clerici , complectitur , eisque alicis usum injungit. Hoc argumentum Hæretiis instar proræ ac puppis est, illudque , velut rambem recoctam passim obtrudunt , inculcant, ıferciunt;quod tamen à te facili negotio solutum i non dubito .

M. Hoc argumentum, quod tantoperè ma;nificant Hæretici , multifariàm solvi potest . Et ›rimò quidem, si hæc Christi Domini verba: *Bibie ex hoc omnes* , singulis fidelibus Calicis usum ›ræcipiant , dicant , amabo , Hæretici , quorsùm psi paruulos , amentes , abstemios , seu illos , qui /inum haurire non possunt, ab ea excipiunt universalitate , quam his verbis : *Bibite ex hoc omnes*, expressam esse contendunt , cùm tamen exceptioıem suam ex Sacra Scriptura , quam dictitant unam ac solam fidei regulam , probare non valeant ? Velint itaque nolint, fateri debent Hæretici, hunc terminum universalem , *Omnes* , restringi debere . Quinam verò sint ii , ad quos restringi debeat , apertè nos docet Traditio, quæ semper credidit, eâ lege percipiendi Eucharistiam sub gemina specie panis & vini comprehendi solos Sacerdotes , dùm Sacris operantur , idque non obscurè nnuere videtur S. *Marcus* cap. XIV. sui Evangelii, ubi

ubi universalitatem termini, *Omnes*, de solis Apostolis intelligit, videlicèt in eis impletum esse, quod Christus his verbis, *Bibite ex hoc omnes*, præceperat: *Et accepto Calice*, inquit S. Marcus, *gratias agens dedit eis, & biberunt ex illo omnes*. Præterquàm quòd, Christum præcepisse, ut fideles in percipienda Eucharistia id totum agerent, quod ipse in postrema cœna gessit, tam falsum est, quàm quod maximè. Christus si quidem Eucharistiam cœnatis Apostolis distribuit, an propterea injunxit, ut post cœnam tantùm dispensaretur? Acceptum de mensa calicem sibi Apostoli distribuisse videntur, juxta hæc Christi verba Lucæ cap. 22. *Et accepto Calice gratias egit & dixit: accipite & dividite inter vos*, ergòne ob id Laici Calicem sibi ipsis porrigere possunt? Non igitur ex ipsa SS. Eucharistiæ Sacramenti institutione, quæ in postrema cœna facta est, sed ex traditione & usu Catholicæ Ecclesiæ discere debemus quænam ex iis, quæ in ultima cœna peracta sunt, Christus præceperit: quænam verò permiserit Ministrorum prudentiæ. Secundò, errant Hæretici, dùm asserunt, Christum his verbis: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, præcipere omnibus fidelibus, ut sumant Eucharistiam per duas actiones distinctas, esum scilicèt & potum; in hoc, inquam, turpissimè errant Hæretici, quia ipsemet Christus uni tantùm actioni, esui videlicet, præcipuum adscribit effectum, propter quem instituit Eucharistiam: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*, Joannis cap. VI. & Discipulis euntibus in Castellum Emmaus Corpus suum sub specie tantùm panis por-

rrexit: *Et factum est dum Jesus recumberet cum , accepit panem & benedixit ac fregit & porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, & cognoverunt eum, & ipse evanuit ex oculis eorum.* Nec vim facere debent Hæretici in his verbis: *Et biberitis Sanguinem*, in quibus verbis particula, *Et*, potum ab esu distinctum præcipere videtur; nihil, inquam, inde extundere possunt Hæretici, quia hæc particula, *Et*, sæpiùs in Scriptura Sacra non conjunctè, sed disiunctivè sumitur, ut, Exempli gratiâ, Sanctus *Petrus* Actorum cap. 3. v. 6. claudo, cui restituit sanitatem, ait: *Aurum & argentum non est mihi*, idest, nec aurum est mihi, nec argentum. Similiter Levitici cap. 20. eodem sensu particula, *Et*, sumitur; damnatur nimirùm morte, *qui Patri, Matrique maledixerit*, idest, qui Patri, vel Matri maledixerit. Cùm igitur Christus, ut mox diximus, uni actioni, nimirum esui, potissimùm tribuat effectum, propter quem instituit Sacrosanctam Eucharistiam, necesse est ut, juxta morem Scripturæ, hæc particula, *Et*, disiunctivè sumatur, seu pro particula *Vel*, ita ut horumce verborum Christi: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem non habebitis vitam in vobis*, hic genuinus sensus sit: *Fidelis, qui nec meum Corpus ederit, nec biberit Sanguinem, vitam æternam non consequetur.* Hunc esse germanum horumce verborum Christi sensum palàm innuit Apostolus *Paulus* Epistolæ 1. ad Corinth. cap. XI. ubi postquam vers. 26. præmisit hæc verba: *Quotiescumque manducabitis panem hunc & Calicem bibetis &c.* explicat versu immediate sequenti, hanc particulam *Et* disiunctivè, seu pro particula *Vel* esse sumendam,

ait

ait enim: *Itaque quicumq; manducaverit panem hunc, vel biberit Calicem Domini indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini*. Nullum igitur ex Apostolo *Paulo* extat præceptum divinum, quo omnes omninò fideles teneantur percipere communionem sub utraque specie.

D. Christus his verbis: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, voluit haud dubiè, ut non solùm carnem ejus manducemus, sed etiam ejus sanguinem bibamus, idque faciamus in memoriam ipsius Passionis. At, necdùm planè intelligo, quì fieri possit, ut fideles bibant Sanguinem Christi, dùm Eucharistiam sub una tantùm specie panis sumunt. Nec pariter capio, quo pacto Eucharistia sumpta sub una dumtaxàt specie panis possit esse memoria Passionis Christi, cùm nihil in ea sit, quo adumbretur Sacrificium Crucis, in quo Sanguis Christi à Corpore fuit separatus, quod certè nullo plane modo contingit in Eucharistia, quandò sub una tantùm specie panis percipitur. Hæc, si placet, quæ nondùm plenè assequor, crassiori minervâ expone.

M. Hæc facilè admodùm perspecta habere poteris, si in memoriam revoces duo fidei capita, quæ Catholica Ecclesia omnibus credenda proponit; Primum in hoc situm est, quòd totus ac integer Christus non minus sub una Eucharistiæ specie contineatur, quàm sub duplici. Christus siquidem in hoc Sacramento non solùm nobis sufficit carnem suam divinitati conjunctam, sed etiam sanguine & anima informatam. Quò

fit,

, ut fideles, qui Euchariſtiam ſub una ſpecie
nis percipiunt, per eamdem actionem non
ntùm carnem Chriſti manducent, verùm etiam
r concomitantiam, ut loquuntur Theologi, San-
inem & divinitatem ſumant, nullâque per ſub-
actionem ſpeciei vini gratiâ, quæ ad ſalutem
ceſſaria ſit, defraudentur. Alterum fidei caput
hoc ſiſtit, quòd in unaquâque in individuo ſpe-
e paſſio Chriſti Domini adumbratur, quia, ut
periùs diximus, ſpecies Euchariſtiæ ſeorſim
nſecrantur, & per verba conſecrationis, quæ
nt adinſtar gladii ſpiritualis, Chriſti corpus &
nguis à ſe invicem myſticè ſeparantur; nec
eceſſe eſt ut Euchariſtia ſit Sacramentum, quòd
erfectè exteriùs repræſentet paſſionis Chriſti
yſterium, ſed ſatis eſt ut fideles, qui ejus ſunt
articipes, ejuſdem mortis meminerint, quam,
mptâ etiam ſolâ ſpecie panis, facilè in ſuam
emoriam revocant, certiſſimè credentes, ſe
orpus recipere, quod pro ſe ipſis à Chriſto Ser-
atore noſtro Cruci confixum eſt. Id totum illu-
rare juvat exemplo baptiſmi, qui nunc per in-
iſionem datur, & quem hæretici eo modo admi-
iſtratum ultrò fatentur eſſe verum novæ legis
acramentum. Et tamen baptiſmus per infuſio-
em collatus non perfectè exteriùs repræſentat
aſſionem, ſepulturam, & reſurrectionem Chriſti,
quæ tantùm perfectè adumbrantur in trina im-
merſione, ut poſt Sanctum *Thomam* docent om-
nes Theologi, quibus hac in re ipſimet hæretici
non refragantur. Sic pari quoque ratione Eu-
chariſtia ſub una tantùm panis ſpecie ſumpta ve-
rum eſt Sacramentum, licèt perfectè non repræ-
ſentet

ſentet paſſionem Chriſti, ac ſubindè fideles, qui communicant ſub una dumtaxat ſpecie, Euchariſtiam percipiunt, ut Sacramentum eſt, ſed non ut Sacrificium eſt; quia Euchariſtia, quatenus Sacrificium eſt, perfectam mortis Chriſti repræſentationem exhibet per utriuſque ſpeciei, panis & vini, ſumptionem, quæ fit per duas diſtinctas actiones, eſum ſcilicet & potum. Sacerdotes itaque, dùm ſacris operantur, Euchariſtiam percipiunt & ut Sacramentum, & ut Sacrificium eſt. Cæteri verò fideles, qui tantum ſub una ſpecie communicant, Euchariſtiam ſumunt ut Sacramentum eſt, ſed non ut Sacrificium.

D. Tàm luculentèr demonſtraſti hactenùs, nullum prorsùs extare præceptum divinum, quo ad Euchariſtiam ſub utraque ſpecie percipiendam adſtringantur fideles, ut non poſſim, quin deplorem cæcitatem Hæreticorum, qui magno, ſed inani ſtudio ſeſe torquent, ut ejuſmodi præceptum in Sacris Scripturis expiſcari poſſint. Sed miſſis Hæreticis, quorum errorem jam abunde confutaſti; rogo te, ut tria brevitèr diſſolvas dubia, de quibus Viros eruditos inter ſe diſceptantes nuperrimè audiebam. Primum eſt, utrum Laici in prioribus Eccleſiæ Sæculis uſque ad duodecimum paſſim & ordinariè publicis in Conventibus Euchariſtiam ſub duplici ſpecie ſumpſerint. Alterum eſt, utrùm Eccleſia quondàm Legem tulerit de communione ſub duplici ſpecie ſumenda. Poſtremum eſt, an poſſit Eccleſia hiſce temporibus concedere Laicis uſum Calicis, & utrùm ea conceſſio expediret?

M. Ut hæc tria à te propoſita dubia brevit

èr dirimam, à primo exordiar, circà quod duo servare sufficiet, quæ jam in præcedentibus nois Colloquiis obitèr indicavimus. Primum est, .eles ab incunabulis Ecclesiæ ad duodecimum que Sæculum, etiam Laicos, in publicis Conventus passim & ordinariè sub duplici specie communicasse, eam tamen praxim sensim sine sensu culo XIII. exolescere cæpisse in multis Occiden- Ecclesiis, sicut Sanctus *Thomas*, Doctor Angeus, qui extremam diem clausit anno MCCLXXIV. ertè docet 3. part. quæst. 80. Art. 12. ubi quærit, *rùm liceat sumere Corpus Christi sine Sanguine?* affirmativam tuetur sententiam hoc argumen-: *Sed contra est multarum Ecclesiarum usus, in ibus populo communicanti datur Corpus Christi nendum, non autem Sanguis*. Et in Corpore arculi ait: *In quibusdam Ecclesiis observatur ut polo Sanguis sumendus non detur, sed solùm à Sacerte sumatur*. Hanc tamen praxim sumendi comunionem sub utraque specie semper observant, & etiamnùm observant Græci, apud quos n Clerici modò, sed & Laici, qui communicant, im celebratur Liturgia, utramque speciem suunt. Prætereà, observare debes, irrepsisse Sælo Ecclesiæ septimo quemdam abusum apud nnullos Sacerdotes Latinos, qui intinctam cro Sanguine speciem panis Laicis communintibus porrigebant, sed eum abusum à quarta nodo Bracarensi anno DCLXXV. habitâ Canone cundò confixum esse his verbis: *Illud verò, quod o complemento Communionis intinctam tradunt ıcharistiam populis, nec hoc prolatum ex Evange- testimonium recipit, ubi Apostolis Corpus suum*

& Sanguinem commendavit. Seorsùm enim panis & seorsùm Calicis commendatio memoratur. Nam intinctum panem aliis Christum præbuisse non legimus, excepto illi tantùm discipulo, quem intincta bucella magistri proditorem ostenderet, non quæ Sacramenti huius institutionem signaret. Hic abusus Sæculo septimo proscriptus, iterum Sæculo XI. prodiit, sed à *Paschali II.* Pontifice Maximo, & à Concilio Claromontano sub *Urbano II.* anno MXCV. celebrato compressus, mox apud Occidentales evanuit, viget tamen septingentis abhinc annis apud Orientales, qui fideli populo utramque speciem in cochleari commixtam exhibere consueverunt. Alterum quod spectat dubium, an videlicèt Ecclesia aliquandò legem tulerit de sumenda communione sub utraque specie? Respondeo, nullam in quatuor prioribus Sæculis extare legem, quâ Ecclesia fideles adegerit, ut dùm solemnitèr & intra Missarum solemnia communicarent, utramque sumerent speciem. Id consta ex duplici facto historico. Primum contigit, Sancto *Chrysostomo* Sedem Constantinopolitanam occupante, & à *Sozomeno* libro 8. Historiæ Ecclesiasticæ cap.5. his verbis enarratur: *Vir quidam sectator hæresis Macedonianæ, ejusdem Sectæ uxorem habebat. Hic cùm Joannem de sincera religione disserentem fortè audiisset, doctrinam amplexus, e uxorem quoque ut sibi consentiret, hortatus est. A illa, quoniam notarum mulierum solita consuetudin captiva teneretur, ut maritus quamvis admonuiss sæpè, nihil tamen proficeret. Nisi, inquit ille, in religione mihi consors fueris, nec in vitæ communi ne posthàc eris. Ibi mulier, data fide se id facturam*

cu

ım ancilla quadam, quam fidelem arbitrabatur, de ac re communicat, eamque sibi ad fraudem facienam marito sociam adjungit. Itaque tempore com-unicationis (intelligunt autem qui Christo sunt itiati quid dicam) illa quod acceperat, continens, elut oratura procubuit. Famula autem interim stans furtim porrigit id quod manibus adveniens ferbat; quod quidem simul ac dentibus admotum fuit, lapidem induruit. Tum mulier timore consterna-, ne quid sibi gravius eveniret, ob tantum miracum in se divinitùs editum, cum festinatione ad Epiopum (Sanctum Joannem Chrysostomum) *acırrit, se ipsam indicat, ac lapidem ostendit, qui anifesta vestigia morsus, sed materiam ignotam & ustatum quemdam colorem referebat, cùmque ofusis lachrymis veniam impetrasset, cum marito inceps concors vixit.* Subdit etiam *Sozomenus: cui autem hæc verisimilia esse non videntur, testis l ipse lapis, qui etiamnunc hodie inter Constantinolitanæ Vrbis cimelia conservatur.* Ex hoc facto istorico liquet, nullam eo Sæculo, quo tam ısigne contigit miraculum, obtinuisse Legem cclesiasticam, quæ fideles ad utriusque speciei ommunionem adigeret. Si enim extitisset huısmodi lex, certè Macedoniana illa mulier nullo acto potuisset communionem simulare, nec ulla rte declinare calicem, quem Diaconus offerebat, bi primùm fideles exceptum manibus panem ori dmovissent. Alterum factum historicum petitur x simulatione Hæreticorum Manichæorum, qui ı quinto Ecclesiæ Sæculo in Occidente grassanes, ut Catholicorum invidiam & Imperatorum ram declinarent, irrepebant in cætus fidelium,

Sacram Euchariſtiam ſub una tantum ſpecie panis ſumebant, & ab ſpecie vini omninò abſtinebant, rati vinum eſſe à principio malo, ſicut de illis Hæreticis teſtantur S. *Leo* Papa *I.* Serm. 4. in Quadrageſima, & *Gelaſius I.* Porrò, ſi ante tempora Summorum illorum Pontificum *Leonis & Gelaſii* extitiſſet aliqua lex Eccleſiaſtica, quæ omnes omninò fideles obſtrinxiſſet ad ſumendam utramque ſpeciem, dùm ſolemnitèr in templis communicarent, nullâ ratione Manichæi Euchariſtiam ſub una tantùm ſpecie panis ſumentes, impietatem ſuam occulere potuiſſent, ſed potiùs eam apertè prodidiſſent, quippè qui palàm infregiſſent legem Eccleſiaſticam de ſumenda communione ſub utraque ſpecie, ac ſubindè in infidelitatis, ſeu hæreſeos, quâ erant infecti, ſuſpicionem confeſtim veniſſent. Hinc, ad faciliùs detegendam hanc ſacrilegam Manichæorum in ſacris Myſteriis ſimulationem, Summi jam laudati Pontifices *Leo I. & Gelaſius I.* legem in quinto Sæculo tulerunt, quâ juſſi ſunt omnes fideles utramque ſpeciem, panis videlicet & vini, publicis in Synaxibus ſumere, ita ut quicumque deinceps à vini ſpecie abſtinerent, ex Eccleſia velut Manichæi eiicerentur. Hæc autem lex de ſumenda communione ſub utraque ſpecie, quam *Leo I.* detegendæ Manichæorum hæreſis causâ, tulit circà annum CCCCXLIII. quamque *Gelaſius I.* anno CCCCXCVI. confirmavit, obtinuit in Eccleſia Occidentali, quandiù ſerpſit Manichæorum hæreſis, ſed eâ ſemel extinctâ hæreſi, hæc lex in deſuetudinem abiit contrariâ fidelium praxi, cui non interceſſerunt Præſules, quòd ſcirent, hanc legem à Sum-

mi

is Pontificibus *Leone I.* & *Gelasio I.* fuisse latam
sciplinæ tantùm & Æconomiæ causâ, hoc est, ad
rvam hæreticis Manichæis detrahendam, eo-
mque detegendam in divinis Mysteriis simu-
tionem.

Ad tertium denique dubium, an videlicèt
ossit Ecclesia hisce temporibus concedere Laicis
alicis usum, & an ea concessio expediret, & ce-
eret in bonum Ecclesiæ? dico, nullum esse du-
ium quin possit Ecclesia etiam his temporibus
'alicis usum indulgere Laicis, sicut olim post
ynodum Constantiensem illum concessit Laicis
n Regno Bohemiæ & locis ei adhærentibus. Pa-
res Concilii Tridentini jus, de quo agitur, Ec-
lesiæ competere profitentur Sessione 21. Cano-
e 4. ubi ad petitionem Legatorum, qui nomine
mperatoris, ac multorum Germaniæ Principum,
ecnon *Caroli IX.* Galliarum Regis postulabant,
t calicis usus Laicis concederetur, quòd nempè
nagna affulgeret spes, fore ut heterodoxi, si eum
ynodus indulsisset, ad unitatem & gremium
cclesiæ redirent, respondent his verbis: *Duos
verò articulos aliàs propositos, videlicèt an ratio-
es, quibus Sancta Catholica Ecclesia adducta fuit
t communicaret Laicos, atque etiam non celebrantes
'acerdotes, sub una tantùm panis specie, ita sint reti-
endæ, ut nulla ratione Calicis usus cuiquam sit
permittendus, & an, si honestis & Christianæ cha-
ritati consentaneis rationibus concedendus alicui vel
nationi vel Regno calicis usus videatur, sub aliqui-
bus conditionibus concedendus sit, & quænam sint
llæ: Eadem Sancta Synodus in aliud tempus, oblata
sibi quamprimùm occasione, examinandos atque defi-*

niendos reservat. Consultiùs tamen duxerunt Patres Concilii Tridentini horumce duorum articulorum definitionem arbitrio & prudentiæ Summi Pontificis relinquere, ut videre est in Sessione 22. in qua hæc verba leguntur: *Decrevit* (Sancta Synodus) *integrum negotium ad Sanctissimum Dominum nostrum esse referendum, prout præsenti Decreto refert, qui pro sua singulari prudentia id efficiat quod utile Reipublicæ Christianæ & salutare petentibus usum calicis fore judicaverit*. Extat in *Commentariis Rerum ad Synodum Tridentinam spectantium* à Clarissimo *Puteano* editis pag. 203. *Monitum*, in quo Galliarum Regis Oratores postularunt à Patribus Concilii Tridentini, ut nullum fieret præjudicium prærogativæ Regis Christianissimi, qui die inaugurationis suæ Eucharistiam sub utraque specie sumit: & quorumdam Monasteriorum in Galliis vetustissimæ consuetudini, in quibus monachi Ordinis Cistercienfis, etiam non celebrantes, statis quibusdam anni diebus sub utraque specie Communicant. Denique, post celebrationem Concilii Tridentini *Pius IV.* Pontifex maximus, eo jure anno MDLXIII. usus est, dùm Germaniæ Episcopis indulsit, ut, servatis Legibus, quas Ecclesia Bohemis præscripserat, Calicem Laicis communicantibus concederent. Nullus itaque dubito, quin penès Ecclesiam sit jus Calicis usum concedendi, sed hanc concessionem passim expedire non censeo, tum quia vix præcaveri potest effusionis Sanguinis periculum, quod Ecclesiam præsertim movit, ne facultatem communicandi sub utraque specie passim Laicis annueret; tùm quia periculum

lum quoque esset, ne eâ facultate, si passim oncederetur, abuterentur hæretici ut Ecclesiæ onflarent invidiam, sicut Lutherani sub obtentu usmodi concessionis Calicis, quam, ut mox dimus, charitas à *Pio IV.* pro Germanis extorset, mox causati sunt, agnovisse tandem Ecclesim Romanam, se contra jus Divinum populis btraxisse Calicem. Undè, jure merito Ecclesia, Lutherani eâ calumniâ, quam temerario auspargebant, incautos deciperent, hanc conssionem Germanis factam confestim revocavit.

D. Optimo jure Ecclesia Romana Laicis, Clericis non conficientibus Communionem b utraque specie nunc indulgere haud debet, on solùm ob rationes, quibus Sæculo XV. glisente Hussitarum Hæresi, adducta est ad subtraendum Laicis usum Calicis, sed etiam quia, ut ctè observasti, Lutherani, & Calvinistæ, qui ussitarum hac de re errorem ex orco revocaint, ansam & occasionem arriperent Ecclesiam alumniandi,& ubique clamitandi, antiquam dorinam de Communione sub utraque specie fuisse æculo XV. immutatam, ac tandem aliquandò cclesiam Romanam agnovisse, se contra jus Diinum Laicis Calicem ademisse. Sed de Doctrina æc. XV. satis hactenùs contra Hæreticos disseruiius. Præstat nunc, ut paucis agamus de Disciplia tùm Ecclesiasticâ, tùm Monasticâ, quæ eoem Sæculo obtinuit, & præcipua, quæ ad tramque Disciplinam spectant, Capita expenlamus.

M. Ad Disciplinam tùm Ecclesiasticam, ùm Monasticam Sæculi decimi quinti attinet gra-

vis illa Controversia, quæ eodem Sæculo Parochos inter & Religiosos Mendicantes circa administrationem Sacramenti Pœnitentiæ seu circà fidelium Confessionem tempore Paschali faciendam oborta est. Conquerebantur Religiosi Mendicantes, quòd Parochi Confessiones fidelium Viris Religiosis, secundùm formam Clementinæ *Dudum*, approbatis, tempore Paschali factas ipsis Sacerdotibus Parochis iterandas esse asserent. Ex adversò Parochi succensebant Religiosis Mendicantibus, quòd ab Ecclesiis Parochialibus frequentandis Parochianos avocarent, ac se proriorum Sacerdotum nomine, quibus, juxta Canonem Concilii IV. Lateranensis *Omnis utriusque Sexus*, semel in anno facienda sit Confessio, etiàm intelligendos prædicarent. Ad hanc dirimendam Controversiam Summi Pontifices complura Sæculo XV. ediderunt Diplomata, quibus jus assertum Religiosis Mendicantibus fidelium Confessione tempore Paschali excipiendi approbarunt, & authoritate Apostolicâ confirmarunt. In primis *Alexander V.* anno millesimo quadringentesimo nono propugnatas à nonnullis quasdam *Joannis de Poliaco*, cujus in superioribus Colloquiis jam meminimus, Assertiones, & alias recens adjectas confixit Diplomate, quod incipit: *Regnans in excelsis*. Novæ illæ Assertiones erant: I. *Confessus fratri admisso in forma*, Dudùm, *tenetur eadem peccata in numero iterùm Curato Confiteri*: II. *Conclusiones Joannis de Poliaco damnatæ per Joannem XXII. sunt satis veræ: & à quocumque Literato sufficienter possent teneri*. III. *Statutum Joannis XXII. editum, Vas electionis, est irritum & inane, quia, cùm illud fecit*
era

t hæreticus. IV. *Stante Statuto*, Omnis utriuſ-
e Sexus, *nec Deus, nec Papa de potentia ſua poteſt*
ere, quin confeſſus Fratri Mendicanti admiſſo, ite-
n teneatur confiteri ſuo Curato. V. *Confeſſio Fra-*
bus admiſſis facta, eſt dubitabilis & incerta. Qua-
pter omnes tenentur dimittere incertum, & ſic ſo-
n confiteri ſuis Sacerdotibus curam animarum ha-
ntibus, ſub pœna peccati mortalis. VI. *Quamvis*
atres admiſſi habeant auctoritatem abſolvendi &
diendi Confeſſiones; tamen populus ſubjectus non
bet poteſtatem accedendi ad Mendicantes admiſſos,
e licentia Proprii Sacerdotis, & Fratres petentes
ivilegia pro Confeſſionibus audiendis, & Sepulturis
abendis, ſunt in peccato mortali, & excommuni-
ti: Et Romani Pontifices talia Privilegia conceden-
s Mendicantibus, aut iiſdem confirmantes, ſunt in
ccato mortali, & excommunicati. VII. *Fratres*
n ſunt aut fuerunt Paſtores, ſed fures, latrones,
lupi. VIII. *Sacerdos Curatus, dans licentiam*
endicantibus audiendi Confeſſiones, magis diſpenſat
m Statuto, Omnis utriuſque Sexus, *quàm Papa*
ratribus dans licentiam, juxta formam Decretalis,
Dudùm. Hos Articulos erroneos, & ſacris Ca-
onibus contrarios proſcripſit *Alexander V*. Pon-
fex Maximus, ſtatuitque, ut *ſi quis deinceps illos*
ſerere, aut in ſcholis vel alibi gloſſare, defendere,
u tenere aut prædicare præſumpſerit, tanquàm Hæ-
ticus ſit cenſendus, & excommunicationis ſenten-
am incurrat ipſo facto, à qua niſi per Summum Pon-
ificem, præterquàm in mortis articulo, non poſſit
bſolvi. Eoſdem Articulos ab *Alexandro V*. confi-
os, paritèr damnavit *Eugenius IV*. Diplomate
uod incipit: *Dudùm felicis* dato die XVII. Ka-
len.

lend. Februarii anni MCCCXLVI. & Conſtitutionem *Bonifacii VIII. ſuper Cathedram*: ac *Joannis XXII.* Decretalem: *Vas electionis*, in gratiam Fratrum Mendicantium editas, confirmavit. Ejuſdem cauſæ Religioſorum Mendicantium adversùs Parochos patrocinium ſuſceperunt alii decimi quinti Sæculi Romani Pontifices *Nicolaus V. Callixtus III. Sixtus IV.* quorum poſtremus anno milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo tertio, pridiè Kalend. Septembris Conſtitutionem edidit, FF. Minorum Privilegia continentem, quæ *Mare Magnum* nuncupari ſolet, quâ *Joannis XXII. Eugenii IV.* & *Nicolai V.* Decreta de non iteranda Confeſſione Fratribus Mendicantibus factâ confirmat, & adversùs eos, qui contrarium aſſeruerint, *tanquàm de Hæreſi ſuſpectos*, ab Epiſcopis, & Fidei Inquiſitoribus agi jubet. Hæc fuit conſtans Summorum Pontificum XV. Sæculi mens de jure, quo potiuntur Religioſi excipiendi fidelium confeſſiones etiam tempore Paſchali. Verùm, hæc lis, non obſtantibus tot Romanorum Pontificum Decretis, Sæculo XV. finita non eſt, ſed ei identidem repullulanti finem, tantùm Sæculo XVI. impoſuerunt Summi Pontifices, quorum Decreta, ut exitum iſtius Controverſiæ exploratum habere poſſis, hìc breviter indicabo. *Leo X.* in Conſtitutione, quæ incipit: *Dùm intra mentis arcana*, quæ in Concilio Lateranenſi v. Seſſ. XI. lecta & approbata eſt, perſpicuè declaravit, eos qui Fratribus Mendicantibus confeſſi ſunt, Canoni *Omnis utriuſque Sexus*, ſatisfeciſſe: *Poſſint*, inquit Summus ille Pontifex, *per eoſdem Epiſcopos, & Prælatos, ſuper ſufficienti literatura*, & *aliqua ſaltem hujuſmodi*

'acramenti peritia dumtaxàt examinari: talibuſ- præſentatis admiſſis , vel etiam indebitè recuſatis ſitentes , Conſtitutioni , quæ incipit, Omnis iuſq; Sexus,*quoad Confeſſionem dumtaxàt, ſatisfe- cenſeantur*. Anno milleſimo quingenteſimo ıdrageſimo nono *Paulus III.* licentiam genera- ı Patribus Societatis Jeſu conceſſit audiendi fi- ium Confeſſiones , nullumque omninò tempus epit , nequidem Quadrageſimale, aut Paſchale, articulum mortis. *Paulus IV.*Diplomate, quod ipit : *Ex Clementi* , dato anno MDLV. Privilegia ıtribus Minoribus de Obſervantia ab *Euge- IV. Nicolao V.* & *Sixto IV.* ſuper audiendis Fi- ium Confeſſionibus confirmavit. *Clemens VIII.* ıo MDXCII. Conſtitutionem edidit, quâ præci- Archiepiſcopo Cameracenſi , & Epiſcopo rebatenſi , ut Parochos in Officio contineant , ıe prohibeant plebem ſibi ſubditam quominùs gularibus tempore Paſchali confiterentur : *ɛſenti noſtro Decreto* , inquit , *ſancimus re Sæcularibus , Chriſti Fidelibus univerſis* , *ɛrè Miſſas audire , &c. Et tam dictis Fratribus Presbyteris dictæ Societatis , quàm aliis Privile- ıtis prædictis , quibus id à Sede Apoſtolica indul- n eſt , idoneis tamen & ab Ordinario approbatis , cata ſua , etiam Quadrageſimali & Paſchali , & ɔvis alio tempore confiteri licitè poſſe : dummodò nen iidem Sæculares Chriſti Fideles Sacramentum chariſtiæ die Feſto Paſchalis Reſurrectionis in pro- a Parochia ab eorum Parocho ſumant*. Hæc Sum- ɔrum Pontificum Sæculi XVI. Decretis in gra- ım Religioſorum Mendicantium editis novum bur addiderunt Pontifices , qui Sæculo XVII. Ro-

Romanam Ecclesiam gubernarunt. Ortâ siquidem anno MDCXLV. inter *Henricum*, Burdegalensem Episcopum, & Regulares Controversiâ de audiendis Fidelium Confessionibus tempore Paschali, *Innocentius X.* post maturam à sacra Congregatione Cardinalium Interpretum Concilii Tridentini causæ discussionem habitam, pronuntiavit, licere Regularibus, Apostolica Privilegia habentibus, Fidelium Confessiones audire à Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusivè, deditque eâ de re Constitutionem septimo Idus Februarii, quæ incipit: *Exponi nobis &c.* idem sanxit *Alexander VII.* anno MDCLIX Kalend. Februarii in Censura quarumdam Propositionum ab Illustrissimo Episcopo Andegavensi ad Sedis Apostolicæ examen transmissarum. Denique *Clemens X.* Constitutione, quæ incipit *Suprema*, datâ Romæ XI. Kal. Junii anni MDCLXX declarat, *Regulares simpliciter ab Ordinariis approbatos posse in Diœcesi Episcopi approbantis, quovis anni tempore, etiam Paschali, & quorumcumque etiam infirmorum Confessiones audire absque nulla Parochorum, vel ipsius Episcopi licentia. De qua tamen Confessione teneri dictos Religiosos eorumdem infirmorum Parochum illicò certiorem reddere. Et hoc posse illis ab Episcopo, sub pœna suspensionis à facultate audiendi Confessiones præcipi: Sufficere tamen ut certioratio hujusmodi fiat saltem per Scripturam apud ipsum infirmum relinquendam, & eos, qui dictis Religiosis simplicitèr approbatis Paschali tempore confessi fuerint, Constitutioni, quæ incipit: Omnis Utriusque Sexus, quoad Confessionem dumtaxàt, satisfecisse censendos.* Hæc Summorum Pontificum

:reta, quæ causæ Religiosorum Mendicantium rtè suffragantur, si quis, semoto omnium parn studio, expendere non gravetur, mirabitur fectò, quòd *Gaspar Iuenin*, Gallicani Orato-Presbyter, in suo *Commentario Historico & Doitico De Sacramentis*, Quæstione v. *De Confessio-* Parag. II. confidentèr asserat, nullam profer-osse Romanorum Pontificum Constitutionem, : facultatem permittat Religiosis Mendicanti-; Confessiones Fidelium excipiendi tempore chali absque licentia Parochi, & simùl declaret, eles tempore Paschali confitentes Religiosis ndicantibus ab Episcopo approbatis satisfacere noni Concilii Lateranensis *Omnis utriusque Se-*. Mirabitur, inquam, quisquis hanc prædicti iptoris Assertionem audiet, tùm quia certissim est, Summos Pontifices in istius Controver-discussione secundùm Religiosos semper tulisse tentiam:ad conservanda eorum Privilegia, quæ idi & æmuli obtrectatores, præsertim in Gal-, elevare, aut abrogare penitùs moliebantur, openfissimam voluntatem demonstrasse, atque n laudata dedisse Diplomata, ut sensum Cano-, *Omnis utriusque Sexus*, aperirent, ac Fideli-s palàm facerent, *Proprii Sacerdotis* nomine ita signari Parochum, ut Episcopus in tota Diœ-ì sua, & ubique Christianarum gentium Ro-anus Pontifex, *Proprii Sacerdotis* nomine ad entem Concilii Oecumenici Lateranensis IV. in-ligendi sint, qui subindè alios à Parochis Sacer-tes, cùm Sæculares, tùm Regulares ad audien-s Confessiones Fidelium, etiam tempore Pa-hali, coadjutores & cooperatores jure, & abs-

que

que Parochorum licentiâ assumere possunt : Tum quia etiam ab omni veri specie alienum est, *Innocentium III.* Pontificem Maximum, & quadringentos ampliùs Episcopos, qui hunc Canonem, *Omnis utriusque Sexus*, in Concilio Lateranensi condiderunt, & approbarunt; Sacramenti Pœnitentiæ administrationem ità Parochis addixisse ut Romano Pontifici, & Episcopis, quibus Fideles, & ipsi Parochi subditi sunt, jus Sacramenti Pœnitentiæ Fidelibus tempore Paschali administrandi adimere voluerint. Quod si semel fateantur Parochi, *Innocentium III.* & Patres Concilii Generalis Lateranensis IV. nomine *Proprii Sacerdotis* intellexisse non solùm Curatos, sed etiam Summum Pontificem, & Episcopos, necesse itidèm est ut fateantur, Summum Pontificem, & Episcopos non solùm per se Confessiones audire, sed etiam administrandi quovis anni tempore Pœnitentiæ Sacramenti provinciam selectis & à se approbatis Sacerdotibus, sive Regularibus, sivè Sæcularibus committere posse, ac subindè Religiosos Mendicantes à Summo Pontifice, vel ab Episcopis approbatos facultatem habere Confessiones Fidelium excipiendi, etiam tempore Paschali, absque licentia Parochi.

D. In tuam sententiam lubentissimè descendo, & ad veram pacem in utroque Clero, tàm Sæculari quàm Regulari, sartam tectam perpetuò conservandam vehementèr opto, ut omnes, cùm Parochi, tum Viri Regulares, ob unam Dei gloriam & animarum salutem in Sacramenti Pœnitentiæ administratione summâ semper consensione collaborent, & obsequia, quæ reddunt Eccle-

siæ

; exigant ad charitatis Regulam, secundùm am facilè ista finietur Controversia, quę tamdiù, tâque animorum contentione disceptata est. Si m Parochi solâ charitate ducantur, Viros Re-osos ab Episcopis approbatos, zelo salutis ani-rum ferventes, sibi in Sacramenti Pœnitentiæ niniſtratione adjutores & cooperatores datos ximâ benevolentiâ complectentur. Similiter, si gulares Privilegia sibi à Summis Pontificibus, nciliisque in Fidelium Spirituale commodum ncessa, eorumque usum ad unius charitatis finem erant, iis modestè utentur, nec ullum unquàm gotium facessent Parochis, quibus ad procuran-n animarum salutem velut cooperatores & adiutores à Summis Pontificibus & Episcopis it adjecti, sicque mutuam sibimetipsis opem fe-it juxtà prudentissimum *Joannis Gersonii*, Sacræ cultatis Parisiensis Cancellarii, Consilium, quod per legebam in libro ab ipso edito *De Statibus clesiæ* Consideratione II. ubi hæc habet: *Status rque studeat alter alterius onera portare sine con-tione & æmulatione .... ne si invicem more nicum se mordeant, consumantur. Ne prætereà gat fæda opinio Ecclesiasticorum apud Laicos & uperetur ministerium Verbi Dei. Nonne Deus, quæ abundè dives est pro omnibus? nonne pacis est Deus, divisionis? Denique, quid prodest Pharisaica con-tio de status præeminentia? quid Sanctius est dare ram, ut quis perfectus inveniatur quàm si jacens imis, de perfectione status glorietur?* Sed alia, si icet, prosequamur quæ spectant Disciplinam cclesiasticam Sæculi XV.

M. Electiones Episcoporum, & Abbatum

Sæ-

Sæculo XV. liberè adhùc in Galliis fiebant, Archie
piſcopi tamen, Epiſcopi, Abbates, & alii Benefi
ciati electi perſoluebant Romano Pontifici Tribu
tum temporarium, cui *Annatæ* nomen inditum
eſt, quòd ratione fructuum primi anni, titul
ſubſidii, ſolveretur, ut Romanus Pontifex pa
eſſet ferendis univerſæ Eccleſiæ oneribus, quæ ip
graviſſima incumbunt, & præſertim ut faciliù
poſſet Imperii Chriſtiani adversùs Infideles de
fenſionem ſuſcipere; ſubvenire Catholicis Reg
bus, Hæreticorum quorumvis perduellium con
jurationes reprimere; Prædicatores in terras In
fidelium ad fines Eccleſiæ propagandos mittere
Neophytis, & pro Fidei cauſa exulibus neceſſari
ſuppeditare ſubſidia, & pauperum Urbis ac Di
tionis totius Eccleſiaſticæ levare inopiam. H
univerſalis Eccleſiæ neceſſitatibus ut commodiu
conſulere poſſent Romani Pontifices, Tributu
illud temporarium, ſeu Annatas Beneficiorum
Eccleſiaſticorum percipiebant Sæculo XV.
etiamnùm jure optimo percipiunt. Fuerunt tame
nonnulli Scriptores, quos inter cenſetur *Joann
Launojus*, in libro quem edidit *De Veneranda Rom
næ Eccleſiæ Traditione circà Simoniam*, qui *Anna
tas*, velut execrandum Simoniæ genus, perſtrin
gere auſi ſunt, contra quos *Proſper Fagnanus*, V
Pontificii juris peritiſſimus, Commentariis in
primam partem libri v. Decretalium, ad Titulum
Ne Prælati vices ſuas, &c. & ad Caput, *Prætere*
Annatarum originem, honeſtatem, æquitatem
ac neceſſitatem multis rationibus probat & tu
tur, quarum præcipuas hic ſubjicere non pig
bit. I. Summo Sacerdoti *Decimam partem Decim*
ri

n solvi lex vetus præcipiebat (Numerorum ›. XVIII.) Debent igitur, loco Decimarum, vi Annatæ Romano Pontifici, qui Summus ›væ Legis Sacerdos est, & cujus ministerium ıgè amplius est ac præstantius, quàm legalis ntificis, qui Sacrificiorum dumtaxat curam ge-e tenebatur, & eorum, quæ judaicam Religio-n spectabant; Romanus verò Pontifex Supre-ıs est totius Ecclesiæ Sacerdos, ut in confesso apud omnes Catholicos. II. Omnibus curam ımarum gerentibus soluuntur Decimæ, quantò tur magis Romano Pontifici, qui constitutus Pastor totius gregis Dominici, & qui omnium clesiarum curam ac sollicitudinem habet, An-:æ, Decimarum loco, persolvere oportet. III. clesia universalis unum Corpus mysticum est nulta membra divisum, cujus Caput visibile Romanus Pontifex, membra autem sunt cæte-Ecclesiæ per orbem Christianum diffusæ. Cùm tur omnia membra Capiti subvenire debeant, ıentur Ecclesiæ Annatas, quæ sunt subsidia tem-ralia, Summo Pontifici conferre. IV. Cathedra-Ecclesiæ & Abbatiæ fundatæ & erectæ non fuê-absque Romanæ Ecclesiæ auctoritate, quæ pro-:reà *Omnium Ecclesiarum Mater* appellatur, quia ınes Ecclesiæ ex ea prodierunt. Porrò, Ecclesiæ ›manæ sponsus visibilis est Summus Pontifex, *mnium Christianorum Pater & Doctor*. Cùm igitur iis incumbat obligatio Patri naturali subministrandi alimenta, ut ipsa lex naturalis docet, mul-magis Patrem Spiritualem juvare debent Filii irituales, eique temporalia subsidia non nega-. Annatæ autem sunt subsidia temporalia, quæ

Romano Pontifici, utpotè Spirituali Omnium Christianorum Patri, debentur. V. Principi Laico tributa & stipendia soluuntur, eique hujusmodi debentur subsidia, quia justitiæ in suis ditionibus servandæ invigilat; igitur potiori jure Romano Pontifici, qui universæ Ecclesiæ præest, & qui tam justitiæ, quàm Disciplinæ toto in Orbe Christiano custos est & vindex, majorum judex & arbiter causarum, subsidia quædam, seu Annatæ debentur, quò possit ferre regiminis onera, & publicis Ecclesiæ necessitatibus pro viribus prospicere, quibus certè, vacuo ærario, consulere minime posset. His & aliis rationibus *Prosper Fagnanu* locis mox à me laudatis invictè probat, Annatas jure optimo esse debitas Romano Pontifici, ibidèmque diluit omnes Objectiones Scriptorum tàm Hæreticorum, quàm quorumdam Catholico rum, qui in illas invehebantur, earumque exactio nem Simoniacam & illicitam esse asserebant. Leg etiam potest idem *Prosper Fagnanus* in Commen tario in Librum I. Decretalium, *De Pactis*, Capit *Cùm pridem*, ubi quærit, utrùm Annatæ in Ro mana Curia licitè exigantur, & sine labe Simonia cui quæstioni breviter respondet, Annatarum e actionem esse licitam & sine ulla Simoniæ labe fi ri, quia Annatæ soluuntur non pro collatione be neficii Ecclesiastici, seu provisione, sed solùm pr fructibus primi anni beneficiorum vacantium, q pro dimidia spectant ad Sedem Apostolicam e justissimo titulo reservationis, quam Romani Po tifices pro tanti officii, laboris, & dignitatis s stentatione sibi fecerunt. Undè solutioni Annat rum, quam exigit Camera Apostolica non p
ul

o jure Spirituali, aut Spiritualibus annexo, sed
ɔ fructibus merè temporalibus, ad se legitimè
rtinentibus, nefas est ullam simoniæ, aut turpis
ri notam inurere. Ob emergentes Sæculo XV.
ıvissimas Ecclesiæ necessitates, concesserunt ali-
andò Pontifices Romani Principibus Christia-
, ut Decimas, vel certam pecuniæ Summam ex
ınibus ditionum suarum Ecclesiis colligerent.
genius IV. centesimam reddituum Ecclesiastico-
n Hispaniæ, Angliæ, Franciæ, & Delphinatus
no MCCCCXXXI. concessit Regi Cypri, ut obsides
ltano Ægypti datos, cùm ex ipsius carceribus
nissus est, liberaret. Concessit itidèm anno
CCCXLIII. *Alphonso* Aragoniæ & Siciliæ Regi
ɔsidium ducentûm mille florenorum auri per
os annos ex Ecclesiis ditionum suarũ percipien-
m. *Nicolaus V.* anno MCCCCLIII. vindicandæ à
ırcarum tyrannide Constantinopolis desiderio
grans, Sacram Expeditionem indixit, ad eam-
ıe promovendam universo Ecclesiæ Clero Deci-
as imposuit. *Callistus III.* anno MCCCCLVII. à
rolo VII. Galliarum Rege obtinuit, ut Sacræ
riter Expeditionis contra Turcas causâ, Deci-
as omnibus Galliarum Sacerdotibus imponeret,
constat ex Epistola ejusdem Summi Pontificis,
ıâ *Carolo VII.* gratias agit, editâ Tomo IV. *Spici-*
gii pag. 391. *Pius II.* in Mantuano Conventu anno
CCCCLIX. Decimam generalem, indicto bello
ıcro, ab universalis Ecclesię Clero solvi decrevit,
ɔnsentientibus Christianis Principibus. Sæcu-
ɔ XV. cusa fuit in Galliis *Pragmatica Sanctio*, seu
ırolina Constitutio, quæ nihil aliud est, quàm ce-
bris illa Constitutio in Bituricensi Concilio sub

Carolo VII. Galliarum Rege anno MCCCCXXXVIII. edita ac promulgata, quæque XXII. continebat articulos, & eò potissimùm tendebat, ut Regni Beneficiorum Collatoribus ordinariis sua relinquerentur conferendi jura: Ut Cathedrali vacante Sede, à Clero sive Capitulo eligerentur Episcopi, & ut Reservationes particulares, & gratiæ expectativæ abolerentur. Viguit aliquandiù in Galliis hæc Pragmatica Sanctio, sed tandem post obitum *Caroli VII.*ejusque successorum *Ludovici XI* *Caroli VIII.* & *Ludovici XII.* sublata est per *Concordatum Gallicum* anno MDXVI. initum inter *Leonem X.* Romanum Pontificem, & *Franciscum I* Christianissimum Galliarum Regem. De hoc Concordato Gallico pleniùs differemus in Colloqui sexto in Historiam decimi sexti Ecclesiæ Sæculi In Germania Sæculo XV. pro Beneficiis tàm collativis, quàm electivis initum est *Concordatum* inter *Fridericum III.* Imperatorem & *Nicolaum V* Romanum Pontificem anno MCCCCLVIII. & confirmatum à *Clemente VII* & à *Gregorio XIII.* in hoc Concordato Germanico circà Beneficia determinantur quatuor ista potissimùm Capita. Prim Collationes Beneficiorum omnium in Curia Romana, vel intra duas dietas ab Urbe, quomodocùmque vacantium, Summo Pontifici reservantur. Secundò, pro electivis Beneficiis relinquitur Cathedralibus Ecclesiis jus eligendi suos Episcopos, & Monasteriis jus eligendi Abbates, Summo Pontifici jus confirmandi, ita ut, quâcunque electione factâ, Summus Pontifex eum promovere possit, quem de Cardinalium Consi digniorem & utiliorem Ecclesiæ judicaverit:

C. onicæ fuerint electiones, Confirmabimus, nisi ex r. onabili & evidenti causa, ac de Fratrum Consilio le 'igniori & utiliori persona duxerimus providen- d '. Tertiò, pro collativis Beneficiis statuitur, u lternatim ità à Papa & Collatoribus ordinariis o nia sivè sæcularia, sivè regularia conferantur B eficia, ut à Summo Pontifice mense *Januario* v antia, ab ordinariis verò mense *Februario*, & i deinceps alternis mensibus, adeò ut Papa Be- n cia vacantia conferat per sex menses alternos, q ideo *Menses Papales* dicuntur; ordinarii verò llatores per sex alternos alios menses. Excipiun- tamen Cathedralium, & Collegiatarum Eccle- rum Dignitates, quæ semper à suis Collatoribus linariis conferendæ relinquuntur. Quartò de- ue, pro Dignitatibus, Personatibus, & aliis buscumque Beneficiis à S. Sede collatis, decer- ur, ut primi anni horumce Beneficiorum reddi-, per modum *Annatæ* solvantur, exceptis ta- n, quæ vi expectativæ gratiæ, vel permutatio- causâ, fuerint collata, aut quæ valorem vigin- lorenorum auri de Camera non excedunt. Hoc rmanicum Concordatum, quo reguntur etiam *Lotharingia*, & in *Alsatia* Galli, jussu *Maximi- ni* Imperatoris fuit promulgatum Leodii anno xviii. & *Caroli V.* Imp. Edicto in Ecclesia Ca- racensi executioni mandari jussum anno MDLIV. getque per extensionem, ex speciali indulto, in clesiis Metensi, & Virdunensi, quæ Metropoli clesiæ Trevirensi subduntur. Rex tamen Chri- anissimus *Ludovicus XIV.* Indultum obtinuit ab *lexandro VII.* anno MDCLXIV. quod posteà à *Cle- ente IX.* confirmatum est anno MDCLXVIII. pro

nominatione ad Episcopatus *Metensem, Tullensem,* & *Virdunensem*, necnon ad alia in his Diœcesibus sita Consistorialia Beneficia, ut videre est apud *Doujatium* in *Specimine juris Ecclesiastici*.

D. Quam Disciplinam Sæculo XV. circà Episcopos, & Clericos observavit Ecclesia?

M. Episcopi electi Fidelitatem Romano Pontifici ante Consecrationem suam Sæculo XV. jurabant, qui solemnis ritus etiamnùm observatur, ejusque juramenti formula extat in Romano Pontificali, *Clementis VIII.* jussu restituto atque edito, juxta quem consecrandus Episcopus à Consecratore interrogatur in hunc modum: *Vis Beato Petro Apostolo, cui à Deo data est potestas ligandi ac solvendi, ejusque Vicario Domino nostro N. Papæ N. suisque Successoribus Romanis Pontificibus, fidem subjectionem, & obedientiam, secundùm Canonicam Auctoritatem, per omnia exhibere?* qui respondet *Volo.* Translationes Episcoporum non fiebant Sæculo XV. nisi ob Ecclesiæ necessitatem, vel majorem utilitatem. Residentiam antiquis Canonibus, & Decretalibus Summorum Pontificum Epistolis imperatam, observabant Episcopi, eorumque absentia à grege sibi commisso, nisi eam Ecclesię necessitas, aut gravis utilitas excusaret, magno in vitio habebatur. Plures Episcopatus sive in titulum, sive in Commendam possidere non licebat, vel alia a Episcopatu Beneficia absque legitima Sedis Apostolicæ dispensatione. Contra Beneficiorum pluralitatem *Jacobus* Cardinalis *Papiensis* qui Sæculo XV. floruit, elegantem scripsit Epistolam, quæ est quingentesima quadragesima septima, ad *Gonzagam*, Cardinalem Mantuanum, in qua hæc h
be

t; *Congeries hæc Sacerdotiorum, ad quem usum* *it in domibus Sacerdotum? Si ad necessitatem pa-* *itur, audiamus admonentem Apostolum:* Haben- *alimenta & quibus tegamur, his contenti simus.* *ad cupiditatem explendam, etiam ejusdem incre-* *ntis vocem intelligamus:* Mortificate avaritiam, æ est Idolorum servitus: *quia* non potestis, *quit Salvator,* Deo servire & Mammonæ. *Sin* *rò ad luxum vitæ & pompam, idem quod Chana-* *æ responsum nobis sciamus:* Non est bonum su- ere panem filiorum & canibus mittere........ *cense verò mecum coacervatarum administratio-* *m quanta sint mala, quantisque nos involvant cri-* *inibus. Defraudamus primo loco Deum gloria justi* *sequii sui: quod enim illi persolvi pluribus admi-* *strantibus oporteret, per unum cogimus fieri. Quàm* *rò ritè, quàm diligenter pièque fiat, ipsi nos consci i* *mus. Per Prophetam ideò Dominus comminatur:* æ qui conjungitis domum ad domum. *Rursùs* *bilitamus corpus Ecclesiæ. Quatuor, quinque,* *uriumve Præsulum sedes occupat unus.......* *e ovibus creditis meremur indignè, à quibus, juxta* *erbum Apostoli, metentes carnalia, non seminamus* *s spiritualia. Nostrum unicuique sigillatim præci-* *tur:* Cognosce diligenter vultum pecoris tui, osque greges considera: *in quibus, quòd debito-* *s Deo omnium sumus, quidquid perit, animabus no-* *ris haud dubiè perit, reddituris ante Tribunal justi* *dicis, piè crediti, sed malè administrati operis seve-* *issimam rationem, quam nescii reddere, in tenebras* *xteriores ejicientur, ubi fletus erit & dentium stri-* *or. Adde publicum odium meritò ex tanta insania* *nos comparatum. Lamentari Ecclesias vides, quòd*

bis cumulis egenorum panes eripimus; dolere populos, quod veneranda Pastoribus loca plena nunc mercenariis vident: Clamant, non esse nos memores paupertatis antiquæ, propter quam crevit Ecclesia: non videri discipulos Christi, qui de crastino vetuit esse sollicitudinem, & duas vestes habentem dare alteri non habenti præcepit: omnia ad privatam pompam luxumque referri, quodque multorum esse oporteret, injusta dispensatione ad unum aliquem redigi: Animæ autem tam esse curam exiguam, quàm magna est corporis. Hoc, longiusculum licèt, *Jacobi* Cardinalis *Papiensis* testimonium hìc exscribere necessarium esse duxi, ut indè intelligeres, spiritualem polygamiam, seu Beneficiorum pluralitatem Sæculo XV. sicut & in aliis præcedentibus, proscriptam ac prohibitam fuisse Clericis, quandò unum ad vitam honestè sustentandam sufficit, nec subest aliqua necessitas, aut Ecclesiæ utilitas plura Beneficia possidendi. Episcopi, & Beneficiati bonorum Ecclesiasticorum dispensatores tantùm, & non domini Sæculo XV. censebantur, eisque vetitum erat, ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineos, familiaresve suos locupletarent, aut illorum causâ bona Ecclesiastica distraherent, aut dissiparent. Clerici Jurisdictioni Episcoporum ita Sæculo XV. subditi erant, ut ad sæculare judicium trahi non possent, sed eorum causæ ac lites à solis Episcopis componerentur. Deniquè, Clerici ab exactionibus, vectigalibus, publicisque oneribus erant liberi, & his, qui tùm doctrinâ, tùm pietate digniores erant, Beneficia conferebant Episcopi, ad quos solos de jure pertinebat provisio, seu institutio Beneficiorum Ecclesiastico-

corum, quamvis tamen Patroni, etiam Laici, jus haberent aliquem ad Beneficia ſui juriſpatronatus Epiſcopo, ſeu loci ordinario, præſentandi.

D. Monaſticæ Diſciplinæ, quæ Sæculo XV. viguit, priuſquàm præcipua capita percurramus, Rogo te, ut in medium proferas Religioſos illos Ordines, quos eodem Sæculo peperit, aut reformavit Eccleſia.

M. Inter Religioſos Ordines, quos Sæculo XV. peperit aut reformavit Eccleſia, primum locum, habitâ ratione temporis, obtinet Congregatio *Sanctæ Juſtinæ*, ita dicta à Monaſterio Sanctæ *Juſtinæ* apud Patavium. Huic Monaſterio *Gregorius XII.* præfecit Abbatem *Ludovicum Barbum*, Patritium Venetum, & Congregationis Canonicorum Sancti *Georgii in Alga* Moderatorem, qui collapſam in eo Regularem Diſciplinam felicitèr inſtauravit, & Ordini Sancti *Benedicti* priſtinúm ſplendorem in Italia conciliavit circa annum MCCCCVIII. Hæc celebris Congregatio dicta eſt etiam *Caſſinenſis*, eò quòd prædicta Ordinis Sancti *Benedicti* in Italia reformatio, ac exacta Monaſticæ Diſciplinæ Obſervantia maximè vigeret in Monaſterio apud Montem Caſſinum ex quo innumeri prodierunt Monachi doctrinâ & pietate conſpicui. De hac Sanctæ *Juſtinæ*, ſeu *Caſſinenſi* Congregatione plura legeſis in Hiſtoria Cænobii Sanctæ *Juſtinæ*, & apud *Maurolicum* in Mari Oceano omnium Religionum, & apud *Aubertum Miræum* in *Originibus Benedictinis*. Prodiit eodem anno MCCCCVIII. altera Congregatio Canonicorum Regularium Sancti *Salvatoris Silvæ lacus*

propè

propè Senas, instituta à *Stephano* Senensi, Ordinis Eremitarum Sancti Augustini; qui, ut videre est apud *Henricum Spondanum* ad ann. MCCCCVIII. Num. XIX. mutato, auctoritate *Gregorii XII.* Pontificis Maximi, habitu, Canonicus regularis effectus est, ejusque operâ coaluit hæc Congregatio, quæ primùm ab Ecclesia Sancti *Salvatoris*, quæ est in Silva Ilicum ad lacum Civitati Senensi vicinum, nuncupata est Congregatio Sancti *Salvatoris Silvæ-lacus*, sed posteà à vulgo *Scopetinorum* Congregatio dicta est ab Ecclesia Sancti *Donati de Scopeto* Florentiæ sitâ, quam *Martinus V.* huic Congregationi Sancti *Salvatoris* univit. Congregationem illam confirmavit *Gregorius XII.* Nonis Aprilis anni MCCCCVIII. cujus ea de re Constitutio edita est in Bullario Romano. Regulam Sancti *Augustini* his Canonicis tradidit idem Pontifex, voluitque ut sub albo Scapulari Rochetum, superiùs autem cappam grisei coloris lanæ mordentis, instar capparum Conversorum Chartusiensium gestarent. Eamdem Congregationem gratiis ac privilegiis amplissimis auxit, atque exornavit *Julius II.* Constitutione, quam dedit anno MDXII. quæ incipit: *Inter cæteros*, & extat in Tomo I. Bullarii Romani. De ista Congregatione si plura scire desideres, consule *Gabrielem Pennottum* lib. 2. *Historiæ Tripartitæ* cap. 51. & sequentibus. Observat *Spondanus*, nonnullos referre hujus Congregationis initium ad Pontificatum *Gregorii XI.* sed eos similitudine nominis fuisse deceptos, cùm certum sit, eam solùm cœpisse sub Pontificatu *Gregorii XII.* Congregatio Eremitarum Sancti *Hieronymi de Fesulis*, quæ à

Beato

Beato *Carolo* filio *Antonii* Comitis *Montisgranelli* Diœcesis Sarsinatis in Romandiola anno MCCLXXX. fuerat inchoata, ad Regularem Professionem secundùm Constitutiones Sancti *Hieronymi* nomine insignitas ab *Innocentio VII.* admissa & approbata est anno MCCCCV. confirmata etiam à *Gregorio XII.* anno MCCCCXV. Regulam Sancti *Augustini* deinde Eremitæ hujus Congregationis amplexi sunt, approbante *Eugenio IV.* qui Generalis Præpositi eligendi facultatem ipsis concessit, & multis gratiis ac privilegiis Congregationem cumulavit Constitutione datâ VII. Kalendas Augusti anni MCCCCXLI. Celebris erat Sæculo XV. Congregatio *Frisonaria* instituta à *Bartholomæo Columna*, nobili Romano, qui in Monasterio Sanctæ Mariæ *Frisonariæ* non procul à *Luca*, Urbe Tusciæ, Canonicam disciplinam sub Regula Sancti *Augustini* circa annum MCCCCXCVI. primùm restituit, quæ tota deinde in Italia recepta est titulo *Congregationis Lateranensis*, à Basilica Lateranensi Romana, ubi restituti per *Eugenium IV.* Canonici Regulares eam rexerunt usque ad tempora *Sixti IV.* qui eorum loco Canonicos sæculares constituit. In Hispania *Martinus Vargas*, Doctor Theologus, & Monachus Cœnobii Petræ in Aragonia, Româ reversus cum aliis duodecim sodalibus, in Monasterio *Montis Sion* non procul à Toleto consedit, ubi veterem disciplinam Ordinis Cisterciensis revocavit, & Congregationem sub titulo Sancti *Bernardi* anno MCCCCXXV. instituit, quam *Martinus V.* approbavit. Reformationem Ordinis Sancti *Francisci* Sæculo XV. hoc est, circa annum MCCCCXIX. aggressus est Sanctus

Ber-

Bernardinus ejusdem Ordinis, magni tunc nominis, ac pietatis, doctrinæque Vir, sed præcipuè Sanctissimi nominis *Jesu* cultor & amator. Hic patriâ Senensis, Monasteria Fratrum Minorum, quos ab antiqua Sancti *Francisci* severitate sensim descivisse ægrè videbat, ad veterem disciplinam revocare sategit, indequè Franciscanis, qui huic Sancti *Bernardini* Reformationi adhæserunt, inditum est *Observantinorum* nomen, ad discrimen Fratrum *Conventualium* ejusdem Ordinis, qui in recepta jam vivendi formâ juxta privilegia & dispensationes à Sede Apostolica concessas permanere voluerunt. Extant Sancti *Bernardini* præclaræ res gestæ à diversis Authoribus conscriptæ, quæ ingentium ab eo editorum miraculorum, & copiosissimorum, quos è suis fervidis per totam Italiam prædicationibus colligebat, fructuum sunt evidentissima argumenta. Obiit hic Sanctus Ordinis Franciscanorum reformator, & ardentissimus atque efficacissimus Concionator anno MCCCCXLIV. Aquilæ in Vestinis, sive, ut nunc vocant, in Aprutio, ubi adhuc ejus corpus integrum visitur. Fuit à *Nicolao V.* in Sanctorum numerum solemni ritu anno MCCCCL. relatus. Ejus vitam ab Auctore coævo descriptam refert *Surius* ad diem XX. mensis Maii, omniaque Opera de rebus Sacris & pietatis ab ipso edita prodierunt Parisiis anno MDCXXXVI. curâ & studio F. *Joannis de la Haye* Franciscani. Eodem tempore, quo reformationi Ordinis Sancti *Francisci* incredibili zelo incumbebat Sanctus *Bernardinus*, Ordinem Sanctæ *Claræ*, seu Monialium Ordinis Sancti *Francisci* paritèr reformavit B. *Coleta Boyleta*, Virgo

Cla-

Clarissa, Corbejæ in Picardia nata, quæ ad Sanctum illud perficiendum opus, usa est potissimùm consilio P. *Henrici de Balma* Confessarii sui, Viri morum integritate præstantissimi, sicque contigit, ut uno eodemque tempore in Ordine Sancti *Francisci*, pari ardore Sanctus *Bernardinus* Virorum, & B. *Coleta* fæminarum reformationis curam susceperint. B. *Coletam*, ob miraculorum merita, Officio Ecclesiastico à suis coli *Clemens VIII.* concessit, & *Paulus V.* confirmavit. Extat apud *Surium* ad diem VI. mensis Martii Vita Beatæ *Coletæ*, in qua legitur, S. *Vincentium Ferrerium*, Ordinis Prædicatorum, motum visione de illa divinitùs habitâ, ex Hispania in Galliam venisse ut ipsam inviseret, quod sanè hujus Virginis Clarissarum Reformatricis laudi ac præconio plurimùm confert. Prodierunt etiam Sæculo XV. duæ Congregationes Reformatæ, quarum una dicitur *Congregatio Lombardiæ*, Cremæ per *Gregorium Rocchium* Papiensem, & *Gregorium* Cremonensem anno MCCCCXLIV. instituta, quæ eminet inter Congregationes reformatas Eremitarum Ordinis Sancti *Augustini*. Altera Congregatio, *Bursfeldensis* appellata, initium habuit in Monasterio S. *Matthiæ* apud Treveros, cujus Abbas tum temporis erat *Joannes Rodius*, insignis pietatis Vir, qui auctoritate Apostolicâ ex Carthusiano factus Benedictinus, Monasticam vitam secundùm Regulam Sancti *Benedicti* instauravit. Hujus Reformationis Decreta *Bursfeldiæ* primùm anno MCCCCXXXV. suscepta sunt, undè hæc Congregatio *Bursfeldiana* fuit nuncupata. Est autem *Bursfeldia* exiguum Diœcesis Moguntinæ Monasterium, cujus

jus exemplum ſecuta Germaniæ, & Gallo-Belgii Monaſteria,ſeſe huic Congregationi adjunxerunt. De hac Congregatione *Bursfeldiana* legendi ſunt *Trithemius* in Chronico Spanheimenſi, & *Miræus* in Originibus Monaſticis lib.2. cap.25. & 26. Iam in Colloquio VI. in Hiſtoriam Sæculorum XIII. & XIV. obſervavimus, Regulam, quam B. *Albertus*, Patriarcha Hieroſolymitanus, tradidit Carmelitis, fuiſſe ab *Hugone à Sancto Caro* Tituli Sanctæ *Sabinæ* Presbytero Cardinali, Ordinis Prædicatorum,& à *Willelmo*, Anteradenſi Epiſcopo, auctoritate ab *Innocentio IV.* ſibi commiſsâ, declaratam, correctam, mitigatam, eamque mitigationem ab eodem Pontifice eſſe confirmatam Diplomate dato Lugduni Kalendis Septembris anni MCCXLVIII. At, præter illam primam Regulæ B. *Alberti* mitigationem, aliam ejuſdem Regulæ relaxationem, ſeu mitigationem, Sæculo XV. obtinuerunt Carmelitæ *ab Eugenio IV.* Pontifice Maximo, & qui eam ex eodem ordine hactenùs obſervant, *Mitigati Carmelitæ* nuncupantur. Quâ de re extat ejuſdem Pontificis Conſtitutio data XV. Kalendas Martii anni MCCCCXXXII. Tomo I. Bullarii Romani. Denique, Sæculo XV. hoc eſt, anno MCCCCLXVII. Sanctus *Franciſcus Paulanus* in Cœnobiolo propè Paulam fundamenta jecit Ordinis *Minimorum*, qui humilitate, quam ipſo nomine profitetur, verè magnus dici debet, & ob arctiſſimam Diſciplinæ Regularis obſervantiam, ac ſummam, quâ ergà omnes diffunditur, charitatem, toto Orbe Chriſtiano clariſſimus exiſtit. Hunc naſcentem Ordinem *Sixtus IV.* Pontifex Maximus confirmavit ſub nomine Eremitarum

um Sancti *Francisci*, plurimisque ornavit privilegiis, Constitutione, quæ incipit, *Sedes Apostolica*, datâ die XXIII. Maii anni MCCCCLXXIV. Hunc Ordinem confirmarunt etiam sequentes Pontifices Romani, præsertim *Alexander VI.* qui jussit, ut hic Ordo deinceps appellaretur *Ordo Fratrum Eremitarum Fratris Francisci de Paula*. Humilitatem, Charitatem, & austeram Vitæ observationem ita coluit Sanctissimus ille Institutor, ut & alumnos suos *Minimos* vocari, & pro totius Ordinis Insigni, seu Stemmate, nomen *Charitatis* gerere voluerit, eosque quarto voto adstrinxerit, quo tenentur cibis Quadragesimalibus toto anni tempore vesci, exceptâ gravi infirmitate & ex Medicorum consilio. Tres Regulas condidit S. *Franciscus à Paula*, Fratrum, Sororum, & Tertii Ordinis utriusque sexus, quæ omnes à Sede Apostolica confirmatæ fuêre, ac præsertim à *Julio II.* pluribus Constitutionibus paulò ante S. *Francisci* obitum, & posteà ab ejus successoribus. Avitam Disciplinæ Regularis observantiam adhùc studiosè retinent hujus Ordinis Religiosi, qui virtutum fragranti odore peccatores ad pœnitentiam alliciunt, jugi corporis mortificatione noctù diùque Deo inserviunt, & Ecclesiam doctrinâ, & pietate, haud parum illustrant, sectantes vestigia majorum suorum, qui eruditione & sanctimoniâ conspicui sese totos Ecclesiæ utilitatibus devoverunt, suaque omnia dicta ac gesta soliti erant condire ac temperare suavitate charitatis, quæ, juxtà Apostolum *Paulum*, omnia suffert, omnia sperat, discordias aversatur, non quærit, quæ sua sunt, sed quæ *Jesu Christi*, atque de singulis

lis benè mereri ſtudet. Poteris aliquandò, ſi tibi per otium liceat, lectitare præclaros Ordinis Minimorum Annales, in quibus tàm S. *Franciſci à Paula*, quàm cæterorum Fratrum, totiuſque Ordinis egregia pietatis, necnon doctrinæ exempla, & documenta accuratè referuntur.

D. Rem ſanè mihi longè gratiſſimam faceres, ſi S. *Franciſci à Paula*, Sanctiſſimi Minimorum Ordinis Inſtitutoris, cui, ex voto à Parentibus meis nuncupato, fui à teneris annis conſecratus, heroicas virtutes ac res præclarè geſtas paulò fuſiùs hìc deſcribere velles, ut novis additis ſtimulis mea magis ac magis inardeſcat pietas ergà S. illum Patronum, quem impensè colo, & cui ſecundùm Deum incolumitatem meam ac bonam corporis valetudinem lubentiſſimè acceptam refero.

M. Apud *Paulam*, Calabriæ oppidum, poſt longam Matris ſterilitatem, ex voto facto Deo, & S. *Franciſco* Aſſiſiati, natus eſt S. *Franciſcus* dictus *de Paula*, qui poſt actam in ſumma puritate pueritiam, & in ſolitudine aſperrimo victu adoleſcentiam, ad natale ſolũ reverſus, Oratorium in fundo paterno extruxit, & adjunctis ſibi aliquot ſociis, novum inſtituit Religioſorũ Ordinem. Fuit Sæc. ſui Taumaturgus, qui ſtupendis claruit miraculis, quorum illud in primis celebre memoriæ proditum eſt, quòd à Nautis rejectus, Siciliæ fretum, ſtrato ſuper fluctibus pallio, cum ſocio tranſmiſit. Summis Pontificibus, Regibus, Principibusque, ob ſanctitatis famam longè latèque diffuſam fuit acceptiſſimus, & omnium gentium commendatione celebratus. *Ludovicus XI.* Galliarum Rex, gravi morbo detentus, *Franciſcum de Paula* ex Calabria

oria ad se mitti à *Sixto IV.* Romano Pontifice impetravit, eam in spem erectus, fore ut ejus precibus prolixiorem vitam adipisceretur. *Franciscum* venientem summo honore in genua procidens excepit Rex Christianissimus, eique ac Fratribus Cænobium extruxit ad *Plessiacum Parci* propè Turonum. *Philippus Cominæus*, qui *Franciscum de Paula* viventem adhuc in Galliis vidit, eum velut sanctitatis & prudentiæ miraculum commendat in *Historia* quam edidit *Ludovici XI.* lib. 6. cap. 9. ubi ait, *ipsum* Virum Sanctum *vulgò appellatum, à Rege Christianissimo accersitum, venire noluisse absque Summi Pontificis & Regis sui facultate. Nunquam se vidisse hominem viventem, qui magis sanctè viveret, & in quo magis appareret quòd Spiritus Sanctus loqueretur per os ejus. Licèt Clericus aut literatus non esset, satis ei fuisse Italicam Linguam suam ut se admirabilem redderet. Illum Neapolim transeuntem, honoratum & visitatum à Rege & filiis ejus fuisse ceu magnum aliquem Legatum Apostolicum, cum ipsisque locutum velut hominem in Aula educatum. Indè Romam transeuntem, ab omnibus Cardinalibus visitatum, & triplici vice audientiam habuisse apud Summum Pontificem, solum cum solo egisse, & propè ipsum assidere jussum trium quatuorve horarum spatio, quotiès ad ipsum accessit. Ludovicum XI. in genua ante eum procubuisse, orasseque ut vitam sibi prorogaret. Illum autem respondisse quod vir sapiens respondere debebat.* Addit Cominæus, *sæpè eum se audivisse coram Rege differentem, adstantibus Magnatibus & Primoribus Regni, & visum fuisse divinitùs inspiratum circa ea, quæ dicebat, commonebatque.* Hoc locupletissimum *Philippi Cominæi*, probatissimæ fi-

dei, & coævi Historici testimonium abundè sufficere debet ad plenam, suisque omnibus numeris absolutam commendationem virtutum S. *Francisci de Paula*, qui annis & meritis plenus, vitæ sanctitate illustris, & miraculorum magnitudine atquè frequentiâ clarissimus ad Deum migravit Turonis in Gallia quarto Nonas Aprilis, in Parasceve Paschæ, anni MDVII. ætatis suæ anno nonagesimo primo. Eum *Leo X.* Pontifex Maximus, rogatus à *Francisco*, Galliarum Rege, & ingentium miraculorum, quæ tam in vita, quàm etiam post mortem edidit, famâ ubique volitante excitus, in Sanctorum album retulit anno MDXIX. Hanc Sancti illius viri omnium votis exoptatam Canonizationem incredibili lætitiâ exceperunt Reges Christianissimi, qui subindè non alitèr quàm *Patrem nostrum S. Franciscum* auditi sunt nominare, & ut palàm facerent, quâ in veneratione nomen ejus, memoriamque haberent, quotiès S. *Francisci de Paula* nomen proferrent, totiès Rex Caput reverentèr discooperiebat, Regina verò humilitèr inclinabat. Jussit etiam *Franciscus*, Rex Christianissimus, monetam cudi, quæ ex una parte effigiem suam, ex altera S. *Franciscum de Paula* repræsentaret, cum hac Inscriptione: *Regiæ Stirpis Propagatori*. At, proh dolor! nefandi Hæretici Calvinistæ, veræ virtutis & pietatis osores, Sacrum B. *Francisci de Paula* Corpus, quod post quinquaginta quinque quietis ejus annos integrum ac incorruptum fuerat anno MDLXII. repertum, tartareo sacrilegio igne combusserunt, ac totam Galliam tam charo ac pretioso thesauro per summam impietatem privarunt. Plura de S. *Francisco de*

Paula,

aula,Ordinis Minimorum Fundatore,legesis apud *enschenium*, & *Papebrochium* in Supplemento Hiorico Actorum S. *Francisci de Paula* ad diem II. prilis. Inter Religiosos Ordines, quos Sæcu- XV. aut peperit, aut reformavit Ecclesia, loum etiam obtinere debent Congregatio Eremiarum Discalceatorum Ordinis S. *Augustini*, &)rdo Monialium in honorem Conceptionis Beaissimæ Virginis Mariæ institutus. Congregationi iremitarum Discalceatorum initium dedit *Baptia Poggius*, qui pietate ac doctrinâ apud *Caroum VII.* Galliarum Regem, & *Galeatium Mariam forciam*, Ducem Mediolanensem, spectatissimus, rimum Genuæ Conventum instituit, sicut refert *Augustinus Justinianus*, Nepesinus Episcopus,lib.v. Historiæ. Hæc Congregatio à *Sixto IV.* Pontifice Maximo fuit confirmata, uti testatur *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCCLXXIV. Ordinem Monialium, in honorem *Conceptionis Beatissimæ Virginis Mariæ*, Toleti in Hispania nobilis Virgo Lusiana, dicta *Beatrix à Silva*, fundavit, eumque, ogante *Isabella* Hispaniæ Reginâ,*Innocentius VIII.* Romanus Pontifex approbavit an. MCCCCLXXXIX. concessitque, ut sub Regula Cisterciensis Ordinis, & Diœcesani Præsulis obedientia Moniales Deo servirent, titulo tamen Conceptionis *Mariæ* Virginis, & veste primùm acceptâ, videlicet Tunicâ & Scapulari albis, ac Chlamyde cæruleâ servantis. Sed *Beatrice*, hujus Ordinis Fundatrice anno MCCCCXC. Defunctâ, ejus Sodales Sanctæ *Claræ* Regulam sub eodem semper Conceptionis *Mariæ* Virginis nomine anno MCCCCXCIV. amplexæ sunt, easque demùm *Julius II.* Pontifex Maximus Fran-

ciſcanorum curæ anno MDXI. commendavit. De hoc Ordine Monialium Conceptionis *Mariæ* Virginis diſſerit *Miræus* lib. v. Monaſticarum Originum cap. XIII.

D. His Congregationibus, & Ordinibus Religioſis, quos hactenùs in medium protuliſti, adjungere nunc debes Equeſtres Ordines, ſi qui tamen Sæculo XV. fuerunt inſtituti.

M. Priuſquàm de Ordinibus Equeſtribus, qui Sæculo XV.fuerunt inſtituti,breviter diſſeram, prætermittere haud poſſum Ordinem Virginum *Annunciationis B.Mariæ Virginis*, quem ſub finem Sæculi XV. B. *Joanna Valeſia*, Francorum Regina, *Ludovici XI.* filia,Avarici Biturigum in Galliis inſtituit. Hæc quippè nupta *Ludovico XII.* Chriſtianiſſimo Regi, ſed poſteà ab eo repudiata,mundo nuncium remiſit, & Annunciatarum B. *Mariæ* Virginis Ordinem fundavit, quem Summi Pontifices *Alexander VI.* *Julius II.* & *Leo X.* confirmarunt, ac ſubindè ſubſecuti Pontifices Privilegiis auxerunt. Regula, quam ſectantur hujus Ordinis Sanctimoniales, ex præcipuis decem Virtutibus, quibus Beatiſſima Virgo *Maria* in Evangelio commendatur, concinnata eſt; videlicèt caſtitate, prudentiâ, humilitate, veritate, devotione, obedientiâ, paupertate, patientiâ, charitate, & compaſſione, & ad illarum virtutum exemplar Sacras illas Virgines informat ac dirigit. Veſte utuntur leucophæâ, ſeu griſeâ, ut vulgus loquitur, in teſtimonium vitæ pœnitentis; chlamyde candidâ, in memoriam Virgineæ puritatis Dei-paræ Mariæ, quam imitari geſtiunt; Scapulari rubro in formam Crucis ante pectus aptato, memoriæ Paſ-

ſionis

:onis Domini assiduè in mentem revocandæ cau-
â. Hic *Annunciatarum Virginum* Ordo, de quo li-
rum edidit *Aubertus Miræus* , latè per Galliam ,
: Belgium propagatus est , multis erectis cæno-
iis , quibus , sic statuente B. *Joanna*, hujus Ordi-
is Fundatrice , præsunt FF. Minores, dicti *Obser-
antes*. Silentio etiàm hìc prætermittere non pos-
ım *Societatem*, quam noster Cardinalis *Joannes
e Turrecremata* Sæculo XV. Romæ instituit sub
omine *Beatæ Virginis Annunciatæ* , in qua Casti-
ati puellarum Romanarum inopum sic providè
onsulitur , ut tàm his , quæ sese Deo in Mona-
teriis consecrare volunt , quàm illis , quæ in Sæ-
ulo remanere, & matrimonium inire cupiunt,nu-
nerentur Dotes , datâ omnibus utriusque status
ptione . Sed veniamus modò ad Ordines Eque-
tres , qui Sæculo XV. fuerunt instituti . Ordinem
:quitum *Velleris Aurei* instituit anno MCCCCXXX.
'hilippus cognomento *Bonus*, Burgundiæ Braban-
iæque Dux . Hujus Equestris Ordinis originem
tque appellationem alii ducunt ab *Jasone* , qui in
Colchida cum Argonautis profectus est , ut indè
'ellus Aureum adveheret , hoc est , auri gazam ,
uod hujus regionis Incolæ per rivos è monte
Caucaso dilapsum villosis pellibus piscari , quasi
etibus, soliti erant. Alii verò istius Equestris Or-
inis originem & appellationem accersunt à *Ge-
eone* , magno illo Israelitarum Duce , qui, ut le-
;itur in Scriptura Sacra,seu cap.VI. libri Judicum,
'ellus primò siccum , deindè rorulentum vidit ,
ntactæ scilicet Virginis *Mariæ* Simbolum , eoque
igno confirmatus , trecentos jussu Dei viros ele-
;it , quibus numerosas Madianitarum copias pro-

fligavit. Sed,utut ſit de iſtius Equitum *Velleris aurei* origine & appellatione, certum eſt, *Philippum*, dictum *Bonum*, Burgundiæ & Brabantiæ Ducem Sæculo XV. Ordinem Equeſtrem Velleris aurei inſtituiſſe,ſeu delegiſſe viginti quatuor Equites, quos torque aureo, in cujus imâ parte Vellus aureum pendebat, donavit, eoſque ſingulos toga coccineâ, ſive purpureâ laneâ in Comitiis publicis uti voluit. Hanc tamen Equitum togam purpuream *Carolus Audax*, filius *Philippi Boni*, in holoſericam commutavit in Comitiis in Urbe Valentiniana in Belgio habitis anno MCCCCLXXIII.Hic Velleris Aurei Equitum Ordo, dùm cæpit, viginti quatuor tantùm Equitibus conſtabat, ſed idem *Philippus Bonus*, Burgundiæ Dux, hunc Equeſtrem Ordinem à ſe inſtitutum equitum XXXI. deinceps futurum pronunciavit, dato Diplomate in Comitiis in Urbe Inſulenſi in Belgio celebratis anno MCCCCXXXI.ac tandem *Carolus V.* Imperator,Conventum Bruxellis agens anno MDXVI. hunc Velleris aurei Equitum Ordinem unius & quinquaginta Equitum in poſterum fore ſtatuit. Diploma *Philippi Boni*, Burgundiæ Ducis, de inſtitutione Ordinis Equitum Velleris aurei, ex Gallico Latinè redditum refert *Aubertus Miræus* lib. 2. De *Originibus Ordinum Equeſtrium*. Anno milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo quarto *Renatus*, Andegavenſium Dux, & Rex Siciliæ, inſtituit Ordinem Equitum, quibus figuram *Lunæ Creſcentis* attribuit. Anno autem MCCCCLXIX. *Ludovicus XI.* Galliarum Rex, inſtituit Ordinem Equeſtrem S. *Michaelis*, ita dictum, quòd hujus Ordinis Equites imagine S. *Michaelis* Archangeli, Cacodæmonem

nem è Cœlo deturbantis, ornari voluerit. Denique, *Amedeus VIII.* Sabaudiæ primus Dux, sui Sæculi, seu decimi quinti, *Salomon* acclamatus, Torquatorum Equitum Ordinem, quem Sæculo XIV. *Amedeus VI.* Comes Sabaudiæ instituerat in memoriam Annunciationis B. Virginis *Mariæ*, ob navalem victoriam eâdem die ab Avo suo *Amedeo* reportatam, multis additis pietatis legibus instauravit. Instituit etiam idem *Amedeus VIII.* primus Sabaudiæ Dux, Ordinem Equitum S. *Mauritii*, & tandèm rerum humanarum pertæsus, Ripallianam Eremum, ad Lemani Lacus ripam, cum decem Mauritianis Equitibus secessit. Hic est ille *Amedeus*, qui, ut in superioribus nostris Colloquiis diximus, creatus est in Conciliabulo Basileensi Pseudo-Pontifex, contra *Eugenium IV.* verum ac legitimum Pontificem Romanum, dictusque est *Felix V.* qui tamen post novem annos, sex menses & septem dies ab electione suâ pseudo-Pontificatu in Conciliabulo Lausanensi sese abdicavit, & solo Cardinalis ac Legati munere contentus in Ripallianam Eremum iterùm se recepit, ut videre est in *Arbore gentilitia Augustæ Regiæque Sabaudæ Domus*, quam anno MDCCII. Augustæ Taurinorum publicâ luce donavit *Franciscus Maria Ferrerus à Labriano*.

D. Multi, ut video, Ordines cùm Regulares, tùm Equestres, Sæculo XV. in Ecclesia prodierunt, indèque facilè conjecturam facio, Disciplinam Monasticam & Regularem magnum eo Sæculo suscepisse incrementum, eoque Eccclesiam fuisse plurimùm illustratam.

M. Monasticam ac Regularem Disciplinam

Sæculo XV. maximè floruisse non solùm probant recensiti superiùs à nobis Religiosi Ordines, quos peperit, aut reformavit Ecclesia, sed etiam apertè demonstrat summus ille ardor Missionum, seù per totum Orbem spargendi Evangelii, & lucis inferendæ sedentibus in tenebris & umbra mortis nationibus, quo hujus Sæculi Monachi & Religiosi Mendicantes erant accensi. At enim statim ac Sæculo XV. Lusitani Indiam Orientalem auspiciis *Joannis II.* eorum Regis; & Hispani Indiam Occidentalem, Duce *Christophoro Columbo Genuensi*, necnon *Americam*, quartam mundi partem, Duce *Americo Vespusio*, qui ei nomen suum indidit, detexissent; actutùm tam Monachi, quàm Religiosi Mendicantes, quasi nubes in aera sublatæ, ad latissimas illas oras, novumque Orbem convolarunt, ut ibi Evangelii prædicatione infideles illustrarent, Ecclesias fundarent, atque cænobia excitarent, in quibus Viri Apostolici, quà verbo, quà Disciplinæ Regularis observantiâ, Ecclesiæ dilatandæ, Fideique Catholicæ propagandæ jugitèr incumbere possent. Inter eos, qui Sæculo XV Evangelium in Orbem novum invexerunt, primo loco censeri jure debent Monachi Benedictini, qui. (sicut testantur *Gravina* cap. 6. Opusculi *De voce Turturis*, & *Thomas Bosius* De Signis Ecclesiæ lib. IV.cap.3.) in Occidentales Indias an. MCCCCXCVII. Christi Fidem intulerunt, Duce Patre *Bucil*, ejusdem Ordinis Benedictini. Eâ siquidem orbis parte hactenùs inaccessâ, facili tandem navigatione à *Christophoro Columbo* reseratâ, & omnium primâ Insulâ illâ, quæ Sancti *Dominici* die festo cùm fuisset inventa, ejusdem nomine nobilitata est; statim

im P. *Bucil* duodecim aliis Benedictinis ab *Ale-* *andro VI.* Pontifice Maximo præfectus & ad has ras destinatus, Christianam Religionem longè atèque propagavit, dignissimus sanè tot Benedi- tinorum hæres, qui, ut in superioribus Collo- uiis ostendimus, innumeris Nationibus à Fide Christiana alienis, Germanis, Duce S. *Bonifacio*; Anglis, procurante S. *Augustino* Apostolo, Evan- elii lucem importarunt; quorum omnium lon- am priscorum temporum, & nostræ ætatis, ad loriam Benedictini Instituti, seriem texuit Au- hor *Congeminatæ vocis Turturis* ad Caput novum *aveæ Turturis*. Neque Patres Franciscani suâ hic arent, aut fraudandi sunt laude, cùm noster jam itatus *Gravina* cap. 6. *Vocis Turturis* observet, *Ferdinandum Cortesium*, post *Columbum*, & *Ameri- um Vespusium*, latissimas Oras Mexicanas reperis- e, & multis sibi adjunctis sociis è Familia S. *Fran- isci*, innumeros Christo populos acquisivisse, ita t Indiarum Mexicarum primus Episcopus creatus uerit *Joannes Cadebus* Ordinis S. *Francisci*, sicut estatur *Thomas Bosius*. Denique, Dominicani his omnibus operariis sese adiutores adjunxerunt, utramque Indiam, Orientalem & Occidentalem penetrarunt, Indorum saluti magno studio allabo- arunt, eosque veluti filios in Christo multo sudo- e genuerunt, vastissimas regiones prædicationis causâ pedibus circumcursantes, nec quidquam ta- men de abstinentia à carnibus ac jejuniis ex itinere fatigati remittentes: non aurum, lapidesque pre- tiosos expetentes, sed per rupes montesque sursùm irrepentes, & quæ cavernis locisque inaccessis In- dì occultarant Idola argentea & aurea sollicitè

con-

conquirentes, & si quæ reperissent illicò comminuentes, & à materiâ, quâ conflata erant, velut sacrilego usu, abstinentes; rati nimirùm non convenire hominibus Apostolico ministerio addictis, hujusmodi rebus uti, & indè commoda vitæ captare. Mira de Novi Orbis Missionariorum Ordinis S. *Dominici* Vitæ sanctimoniâ & eximio paupertatis ac Religiosæ disciplinæ studio narrat *Joannes Lopes* Historiæ suæ parte quartâ, illosque Viros Apostolicos in omnem terram dispersos, eorumque sonum exivisse, *& in fines Orbis terræ verba eorum*, multa ex prisca ætate hodiè servata monumenta testantur, in quibus multò majora & illustriora his, quæ hactenùs dixi, in eorum laudem referuntur, quæ tamen, brevitati consulendo, silentio prætermittere cogor, ut pauca dicam de quibusdam Monasticę & Regularis Disciplinæ Capitibus, quæ Sæculo XV. erant in usu. In primis, Jus eligendi Abbates & Priores Monasteriis Sęculo XV. adhùc competebat, quod posteà per Concordata, *Leonem X.* Pontificem Maximum inter & *Franciscum I.* Regem Christianissimum inita, extinctum est, & ad Regem in Galliis translatum, utì fusiùs exponemus in nostris Colloquiis in Historiam Sæculi XVI. Hìc tria tantùm obitèr advertere debes, primò, Regiæ Nominationi in Galliis in vim Concordatorum ea non subesse Monasteria, quæ per Præpositos Generales & Capita Ordinum regi consueverunt, quibus adjungendæ sunt quatuor Cisterciensis Abbatiæ filiæ, *Pontiniacum*, *Feritas*, *Claravallis*, & *Morismundus*. Item Abbatiæ, sive Prioratus, quorum Caput est *Casa-Benedicti*, in Bituricensi Diœcesi, Gallicè *Chesalbenoist*, & ce-

ces

lebris altera Abbatia in suburbio Biturigũ S. *Sulpio* consecrata. His enim omnibus suos eligendi bbates & Priores servata est libertas. Secundò, vertere debes, Galliarum Regem in vim Conrdatorum teneri quidèm ad Abbatias & Prioras nominare Religiosum ejusdem Ordinis, eum men Sedis Apostolicæ Indulgentiâ, præscriptâ m consuetudine & possessione firmatâ, Clericos ecculares ad Abbatias & Prioratus nominare, sed ì lege ut solo Commendationis titulo hæc Beneficia possideant. Quas Cænobiorum Commendaiones tardiùs & ægrè admodùm in Galliis fuisse eceptas facili negotio ostendere possem, si per empus liceret. Denique, advertere debes, Regem Christianissimum ad Abbatias Monialium nunc in Galliis nominare, non in vim Concordatorum, sed in vim Pontificii Indulti, quo *Clemens VII.* Pontifex Maximus cum *Francisco I.* Galliarum Rege Massiliæ congressus, Ius ad eas nominandi concessit. Pecunias exigi pro Monachorum, aut Monialium ad Professionem Religiosam receptione prohibuerunt Concilia, quæ Sæculo XV. fuerunt celebrata, Frisingense anno MCCCCXL. Suessionense anno MCCCCLVI. & Senonense anno MCCCCLXXXV. Dotales tamen eleemosinas in Monialium Professione, & receptionem pecuniæ ab his, qui Religiosam Vitam inire volunt, spontè Monasteriis oblatæ, approbarunt. Monachi Sæculo XV. adeundæ hæreditatis, quæ per ipsos Monasterio acquireretur, incapaces non erant, ut liquet ex Diplomate *Eugenii IV.* Pontificis Maximi, quo Monachis Benedictinis Congregationis S. *Justinæ* in Italia anno MCCCCXXXVI. confirmavit facultatem acquirendi

rendi bona mobilia & immobilia, *& quæ si in Sæculo remansissent, jus petendi & exigendi, ipsis eorum Monasteriis acquirenda; non obstantibus quibuscumqua Statutis, Ordinationibus, & Decretis cujusvis Ecclesiasticæ sive Sæcularis Personæ, Communitatis, Collegii &c.* Verùm, Sæculo XVI. Monachi, aliique Religiosi Principum Legibus, aut Consuetudine, seu jure Municipali, ab adeunda hæreditate pluribus in locis, præsertim in Germania, Gallia & Polonia exclusi sunt. Cujus exclusionis *Chassaneus* in Commentariis Consuetudinis Burgundiæ hanc rationem affert: *quia inquit, si* Religiosi hæreditati *succederent, esset annihilatio temporalitatis in Republica, cùm Religiosi semper traherent ad se temporalia, eò quòd succederent Laicis, & Laici eis non succederent, sed eorum Ecclesiæ & Monasteria. Undè nulla æqualitas observaretur.* Cùm Regularis Disciplinæ vigor diù stare haùd possit absque pace & tranquillitate, quæ inter Religiosos omnium Ordinum vigere debet, opportunè quatuor Ordinum Mendicãtium supremi Moderatores, qui Concilio Basileensi anno MCCCCXXXV. intererant, necessarium esse judicarunt, quasdam præscribere & statuere Leges, quibus Religiosa pax, nullo deinceps turbanda dissidio, firma semper consisteret, omnisque præcluderetur aditus dissensionibus, quę indentidèm quorumdam Fratrum imprudentiâ emergentes, mutuam concordiam dirimebant. Eam ob rem, post maturam deliberationem, ad perpetuam inter Fratres quatuor Ordinum Mendicantium concordiam stabiliendam, Epistolam Encyclicam scripserunt, suis nominibus & sigillis munierunt, quam ipse adhuc ineditam vidi

&

legi in Charta pergamena descriptam, quæ Romæ in Archivo Reverendissimi Patris Generalis Ordinis FF. Prædicatorum asservatur. Hujus autem Epistolæ Encyclicæ hoc est initium: *Universis & singulis Fratribus Sacrarum Religionum, Prædicatorum B. Dominici; Minorum B. Francisci: Heremitarum S. Augustini: & Carmelitarum B. Mariæ, Fratres Bartholomæus Texerii Magister Generalis Ordinis Prædicatorum, Guillelmus de Casali Minister Generalis Ordinis Minorum, Gerardus de Ariminio Prior Generalis Ordinis Heremitarum S. Augustini, & Joannes Fachi Prior Generalis Ordinis Carmelitarum B. Mariæ: æternæ salutis & perpetuæ pacis munus &c.* Data est Basileæ die 2. mensis Aprilis anni MCCCCXXXV. Porrò in hac Epistola Encyclica injungitur Fratribus, ne, dùm quis aliquem è sui Ordinis Sanctis laudat, aliorum ex cæteris Religiosis Familiis merita detrahat: ne quis, dum sui Ordinis Doctorum Sententias propugnat, aliorum doctrinam præpostero zelo abreptus incautè carpat: ne quis aliorum contemptu suum Ordinem extollat, ac de aliorum dignitate, & auctoritate obloquens, eumdem in comparationem vocet, quâ deprimat alios. Præcipitur insuper Fratribus, ut omnes conjunctis animis quatuor Ordinum Mendicantium commune bonum certatìm curent: & nullus, cùm Frater aliquis alterius Ordinis de suis Moderatoribus conqueritur, ejus causam tuendam suscipiat, sed potiùs quietis impatientes ad pacem reducat: si de Cænobiorum limitibus aliqua sub-oriatur lis, quàmprimùm componatur amicè à Provincialibus, vel si illi convenire non potuerint, Arbitrorum auctoritate intra mensem transiga-

ſigatur : ſi Fratres ullius quatuor Ordinum Mendicantium Cænobium fundent in aliquo loco, in quo alterius Ordinis Cænobium jam conſtructum eſt, ſpatium inter illa ſervetur, quod interjacere Summi Pontifices jubent: ne quis Religioſos Novitios ex aliis Ordinibus ad ſuum alliciat, vel pertrahat: ne denique Sæculares, qui ſepulturam habent in Eccleſiis aliorum Ordinum inducat ad illam transferendam in Eccleſias Ordinis ſui, vel ad mutanda legata adhortetur. Hæ & aliæ hujusmodi Leges ad fovendam Religioſam pacem prorsùs neceſſariæ præſcribuntur in hac Epiſtola Encyclica, quam anno milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo octavo renovarunt alii quatuor Ordinum Mendicantium Præpoſiti Generales, videlicet *Martialis Auribelli* Magiſter Generalis Ordinis FF. Prædicatorum, *Jacobus Garſola* Miniſter Generalis Ordinis Minorum, Magiſter *Alexander de Saxo Ferrato* Heremitarum Sancti Auguſtini Vicarius Generalis, *Paulus de Panorma* Vicarius Generalis Ordinis Carmelitarum, ut videre eſt in eorum litteris Encyclicis, quæ ſimul cum laudata mox Epiſtola Encyclicâ in Pergamena charta ſunt deſcriptæ, & datæ ſunt Romæ apud Beatam *Mariam* ſuper Minervam die ſextâ Julii anni milleſimi quadringenteſimi quinquageſimi octavi. Has Epiſtolas Encyclicas obitèr indicare neceſſarium eſſe duxi, non ſolùm quia necdùm editæ ſunt, ſed quia etiam ex his nullo negotio percipitur, Regularis Diſciplinæ obſervationem & incrementum pendêre ex mutua Religioſorum concordia, quia, ut *Salluſtius* ait: *concordia res parvæ creſcunt, diſcordia maximæ dilabun-*

luntur. Sed hæc de Monaſtica & Regulari Diſciplina, quæ Sæculo XV. viguit, breviter annotâſſe ſufficiat.

D. Ad benè beatèque vivendum cùm certas ...aſque Regulas præſcribat Doctrina Moralis ...riſtiana & ad probè informandos mores pluri...ùm itidèm conferat piorum librorum lectio, ...tarem ut ſub finem noſtri Colloquii brevem ex...oeres notitiam Ethices Chriſtianæ Sæculi XV. & ...dem, operâ, digitum ad fontem intendens, il...s hujus Sæculi Scriptorum indicares libros, ex ...ibus ſalutaria cùm morum, tùm Vitæ Aſceticæ ...ſſim haurire documenta.

M. Notitiam Ethices Chriſtianę Sæculi XV. ...eliùs perſpectam habere, ac ſecuriùs, meâ qui...em ſententiâ, haurire non poteris, quàm ex S. *...ntonino*, Archiepiſcopo Florentino, Ordinis Præ...icatorum nobiliſſimo Sæculi XV. Scriptore, qui ...*ummam Doctrinalem* in quatuor partes tributam ...ompoſuit, in qua *quidquid ad conſiderationem Sa...ratiſſimæ Theoriæ, quidquid ad nobiliſſimarum vir...utum acquiſitionem, quidquid denique ad beatè be...èque vivendi uſum pertinere videtur, dilucidè ſapi...ntèrque conſcriptum eſt. Nihil ibi prætermiſſum, nil ...bſcurè, nil conciſè, mutilatèque dictum. Non enim ...e univerſalibus tantùm rebus ſcripſit, verùm etiam ...d particularia quæque deſcendens, ad hunc noſtrum ...ivendi uſum, & ad ſingularem quamdam humanæ ...itæ operationem doctrinam accommodavit. Scriptu...æ Sacræ, Patrum, & Canonum, quorum peritiſſi...nus erat, teſtimoniis ſua de rebus moralibus pronun...iata confirmavit, adeò ut nemo unquàm in tanto Opere ...uidquam minùs rectè, minùs elimatè, aut imprudenter pro-*

prolatum redarguere potuerit, Verba sunt *Francisci Castellionensis* in ejus Vita, quam ex Autographo Florentino Conventus S. Marci, Ord. Præd. in quo Corpus S. *Antonini* colitur, descriptam, ediderunt Patres *Henschenius* & *Papebrochius* cum Additionibus *Leonardi de Sur-Ubertis* ex MS. codice Bibliothecæ ejusdem Cænobii ad diem secundam Maii. Hanc itaque S. *Antonini* Moralem Doctrinam, quæ Sæculo XV. pervulgata erat, obviis ulnis amplectere, quam si sequaris, duas perindè periculosas nimiæ laxitatis & rigiditatis extremitates, ceu Doctrinæ Moralis scopulos, facili negotio declinabis. Non eos audies Theologiæ Moralis Interpretes, quorum Opera jure merito proscripsit Ecclesia, quique, ut peccatorum libidini indulgerent, legem Dei plus æquo laxarunt, emollierunt, & tanquam plumbeam, lesbiamque Regulam flectere moliti sunt, *consuentes puluillos sub omni cubito manus*, *& facientes cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas*, ut dicitur *Ezechielis* cap. XIII. v. 18. Nec minus repudiabis Doctrinam Moralem quorumdam Recentiorum, quos paritèr damnavit Ecclesia, quique rigidiores, durioresque opiniones magno animorum æstu propugnantes, in aliud severitatis exemplum prolapsi sunt, alligantes onera gravia & importabilia super humeros hominum, consilia cum præceptis promiscuè confundentes, ubique cespitantes & trepidantes timore, etiam ubi non est timor, semper ad difficiliora & quasi impossibilia non sine desperatæ salutis periculo obligantes, omnia ferè de peccato lethali damnantes, peccatores morosâ quâdam & nimiùm asperâ agendi ratione

tione à Tribunali pœnitentiæ arcentes, Cœlique tramitem ſic arctantes, ut quaſi impervium reddant & occludant. Has, inquam, duas ſemitas è diametro oppoſitas, nullo negotio declinabis, ſi in Doctrina Morali poſt S. *Thomam*, Scholæ Angelum, ſequaris S. *Antoninum*, eoque Duce ac Magiſtro ad optatiſſimum veritatis ac tranquillæ conſcientiæ portum felicitèr, tutòque poteris pervenire.

Inter omnes libros aſceticos, qui Sæculo XV. prodierunt, & ex quibus ſaluberrima Vitæ Spiritualis documenta depromi poſſunt, unus inſtar omnium eſt liber *De Imitatione Chriſti*, non tàm mole, quàm uſu & famâ magnus, appoſitis Sententiis, eloquio ſimplici & aperto, igneis pietatis ſcintillis ſpendidiſſimus, nihilque eo ſolidius, altius, ſalubrius ad componendos mores, vel divinius & efficacius ad ciendos pietatis affectus. Non reperiuntur quidem in hocce libro novi illi & ſubtiles conceptus, quos ex Scriptura Sacra & ex Sanctis Patribus contra apertam illorum mentem ſummâ vi & obtorto collo nonnulli hac noſtrâ tempeſtate trahere ſolent, quibus nihil infructuoſius ad mores, nihil frigidius ad movendos pietatis affectus, nihil ineptius etiam ad ſenſum communem, qui doctoribus movent riſum, & ſolis imperitis admirationem; ſed totus quantus eſt hic liber complectitur ſimplicem ac cœleſtem doctrinam, quæ omnibus ex æquo ſeſe accommodat, ſubmittit ſe parvulis, ad illorum modulum ſeſe attemperat, lacte illos alens, ferens, confovens, ſuſtinens, donec grandeſcant in Chriſto, & rursùm ita non deeſt infimis, ut ſummis ſit etiam admirabilis. Ad

amorem Dei, ad contemptum rerum terrenarum, & ad exercitium omnium virtutum ita omnes hortatur, invitat & animat, ut, si quis ad hunc librum legendum attulerit animum, ut par est, pium ac promptum, & in primis simplici, purâque fide præditum, totam Christianam Philosophiam ex eo, velut ex limpidissimo fonte, facilè haurire possit. Hunc igitur aureum librum, charissime Discipule, in sinu tuo jugitèr circumferre, hunc semper habere in manibus, singula in eo piâ curiositate cognoscere, disquirere, venari, & excutere debes, ut studia tua abeant in mores, & saluberrima, quæ legentibus instillat, pietatis documenta, in purum putumque, ut dici solet, succum convertere studeas. *Ego* (inquit *Bellarminus*, de *hoc Imitationis Christi* Opusculo judicium ferendo in libro *De Scriptoribus Ecclesiasticis* pag. 387.) *ab adolescentia, & usque senectam hoc Opusculum sæpissimè volvi & revolvi, & semper mihi novum apparuit, & nunc etiam mirificè cordi meo sapit.*

D. Quis est Author istius libri *De Imitatione Christi*, cujus dignitatem & utilitatem, necnon uberrimos fructus, qui ex illius assidua lectione colligi possunt, tam magnificis verbis deprædicasti?

M. De Authore hujus libri *De Imitatione Christi* gravissima nostris temporibus Benedictinos inter & Canonicos Regulares oborta est controversia, cui licèt memet in præsentia immiscere nolim, nec meum sit tantas tot Virorum eruditorum componere lites, varias tamen, quæ hinc indè circumferuntur, sententias brevitèr hìc anno-

notare tibi non ingratum fore arbitror. Patres Benedictini hunc librum *De Imitatione Christi* vindicant *Joanni Gersen* Benedictini Ordinis Abbati Sancti *Stephani Vercellensis*. Ex adversò Canonici Regulares hunc librum *Thomæ Kempensi*, Canonico Regulari, adjudicant. Manuscriptorum Codicum fide causam suam utraque pars acerrimè tuetur, &, ut eximii illius Operis meritum suo Ordini adscribat, tanquam pro aris ac focis pugnat. *Joannem Gersenem* hujus libri *de Imitatione Christi* Authorem esse probant Patres Benedictini Codicibus MSS. *Padolironensi*, *Aronensi* Collegii Societatis Jesu in Ducatu Mediolanensi, *Cavensi*, *Allatiano*, *Slusiano*, & Canonicorum Regularium, *in Monte Sanctæ Agnetis prope Zuvollam*, cujus in fine leguntur hæc verba minio descripta: *Finitus & completus anno Domini* MCCCCXLI. *per manus Fratris Thomæ Kempensis in Monte Sanctæ Agnetis propè Zuvol.* Quæ verba *Thomam Kempensem* hujus libri non tam Authorem, quàm exscriptorem fuisse insinuare videntur. Alios etiam duodecim MSS. Codices nomen *Joannis Gersen* Abbatis præferentes adducunt PP. Benedictini, adduntque suas conjecturas ab Authoris patriâ, stylo & professione petitas, necnon varias hujus libri *de Imitatione Christi* Editiones, quæ diversis in locis sub nomine *Joannis Gersen* prodierunt, ut videre est in Dissertationibus & Vindiciis, quas eâ de re lucubrarunt doctissimi illi Monachi, *Constantinus Cajetanus* Congregationis Cassinensis Monachus Benedictinus, *Franciscus Valgravius*, Ordinis etiam Benedictini Monachus, Prior de Alneto Congregationis Cluniacensis, *Robertus Quatri-*

marius ejusdem Ordinis Professor, & *Franciscus Delfavius*, Monachus Benedictinus Congregationis Sancti *Mauri*, quibus accessit Joannes *Launojus*, Theologus Parisiensis. Iisdem armis pugnant Canonici Regulares, quippèqui, ut *Thomæ à Kempis* Canonico Regulari asserant librum *De Imitatione Christi*, multos proferunt MSS. Codices, scilicet Sancti *Martini* Lovaniensis Codicem MS. exaratum anno MCCCCLXXXII. Domus SS. *Petri* & *Antonii Dailhem* alium manuscriptum Codicem anni MCCCCLXX. Tertium, Domus Sanctæ *Barbaræ* in Colonia, Ordinis Carthusiensis, scriptum anno MCCCCXLVII. Quartum, dictum *Bruxellensem*, qui asservatur in Cænobio Carthusianorum, à doctissimo *Chiffletio* in Apologia MS. commendatum, & exaratum anno MCCCCLXIII. Quintum, Sancti *Martini* Tornacensis ab eodem *Chiffletio* inspectum & laudatum. Sextum, *Montis Blandinii* Ordinis Benedictini, cujus idem meminit *Chiffletius*. Septimum & Octavum, *Reinsbergensem*, & *Maseychensem*, quorum mentionem facit *Ros-Weydus* Societatis Jesu. Nonum, *Kirchemiensem Davidis Ebingeri*, & alios Codices MSS. dictos *Rebdorfianos*, eò quòd asserventur in Monasterio Rebdorfiensi Sancti *Joannis Baptistæ*. His manuscriptis Codicibus addunt Canonici Regulares quàmplures hujus libri *de Imitatione Christi* Editiones, quibus *Thomæ Kempensis*, Canonici Regularis, nomen inscriptum est, antiquorum Scriptorum testimonia, variasque conjecturas, quæ legi possunt in Vindiciis, quas pro *Thoma à Kempis* adornarunt *Heribertus Rosvveydus*, *Heserus*, *Bollandus*, *Theophilus Raynaudus*, Societatis Jesu Scri-

pto

ɪtores; *Fronto*, & *Verlinus* Canonici Regulares, ;*abriel Naudeus* Artigiæ Prior, *Chiffletius* Abbas ;alernensis, *Nicolaus Desnos*, Canonicus Regularis, ꝁ alii. In hac controversia à PP. Benedictinis, ꝁ Canonicis Regularibus magno æstu & summâ ɪum eruditione ventilatâ consultius esse duco neum non interponere judicium, nec quidquam n hac lite, quæ adhuc sub judice est, derogare ıri, quod tam PP. Benedictini, quàm Canonici Regulares sibi ex plurimis titulis, perdoctis con-ecturis, & Codicibus MSS. sinceræ fidei & optimæ otæ hac in re tribuunt. Dicam tamen obiter. His Scriptoribus mox à me laudatis, qui Vindi-ias & Dissertationes eo de argumento ultrò ci-ròque ediderunt, haud immeritò aptari posse llud *Terentii* Dictum: *Fecistis probè, incertior sum nultò, quàm dudùm*. Ex his itaque Dissertationi-ɔus cùm nihil certi ad dignoscendum verum Au-horem libri *De Imitatione Christi* colligi possit, luo dumtaxàt ex eodem libro hìc annotare haud igebit, quæ spectant dotes, tempus & modum cribendi hujus Authoris adhuc incogniti. Et ɔrimò quidem ex hoc *De Imitatione Christi* Opu-culo, quod in quatuor libros tributum est, com-ertum habemus, ejus Authorem Monasticam Vitam fuisse professum. Sic enim Author libro 3. *De Imitatione Christi* Cap. 10. Num. 11. de se ipso oquitur: *O fons amoris perpetui, quid dicam de e? Quomodò potero tui oblivisci, qui mei dignatus s recordari, etiam postquam contabui & perii? fe-isti ultra omnem spem, misericordiam cum servo tuo, & ultra omne meritum, gratiam, & amicitiam exhibuisti. Quid retribuam tibi pro gratia ista? non*

enim omnibus datum est, ut omnibus abdicatis, sæculo renuncient, & monasticam Vitam assumant. Et Cap. LVI. ejusdem libri, Num. III. hæc scribit: *Domine Jesu, sicut dixisti, & promisisti, sic utique fiat, & mihi promereri contingat. Suscepi, suscepi de manu tua Crucem; portabo, & portabo eam usque ad mortem, sicut imposuisti mihi. Verè, Vita boni Monachi, crux est, sed dux Paradisi. Inceptum est, retrò abire non licet, nec relinquere oportet.* Quid autem per vitam monasticam intelligat hic Author, luculentèr ipsemet explicat libro I. *De Imitatione Christi* capite vigesimo quinto, seu ultimo, his verbis: *Quomodò faciunt tam multi alii Religiosi, qui satis arctati sunt sub disciplina claustrali? raro exeunt, abstractè vivunt, pauperrimè comedunt, grossè vestiuntur, multùm laborant, parùm loquuntur, diu vigilant, maturè surgunt, Orationes prolongant, frequenter legunt, & se in omni disciplina custodiunt. Attende Carthusienses, Cistercienses, & diversæ Religionis Monachos ac Moniales, qualitèr omni nocte ad psallendum Domino assurgunt; & ideò turpe esset, ut tu deberes in tam Sancto opere pigritare, ubi tanta multitudo Religiosorum incipit Deo jubilare.* Quibus ex verbis liquidò patet, Authorem libri *De Imitatione Christi*, Monasticam, seu Religiosam Vitam verè fuisse professum, ac subindè stare non posse sententiam illorum, qui hoc *De Imitatione Christi* Opusculum attribuunt *Joanni Gersonio*, Sacræ Facultatis Parisiensis Cancellario, cùm certissimè apud omnes constet, *Joannem Gersonium* nunquam Vitam Monasticam, seu Religiosam fuisse amplexum. Ultrò tamen fateor, in quibusdam Manuscriptis Codicibus libri *De Imitatione Christi* inscri-

ſcriptum reperiri nomen *Joannis Gerſonii*, ſed id ex eo accidiſſe arbitror, quòd loco nominis *Joannis Gerſen*, Ordinis Benedictini, Abbatis Sancti *Stephani* Vercellenſis, qui erat Scriptor parùm notus, ſuffectum fuerit nomen *Joannis Gerſonii*, Academiæ Pariſienſis Cancellarii, & Sæculi XV. Scriptoris celeberrimi. Explodi etiam debet tanquàm omninò improbabilis, opinio eorum, qui quatuor libros *De Imitatione Chriſti* adjudicant S. *Bernardo* Abbati Claravallenſi, cùm certo certius ſit, Authorem Opuſculi *De Imitatione Chriſti* poſteriorem eſſe Sancto *Bernardo*, ut apertè evincunt hæc verba, quæ in calce capitis quinquageſimi libri tertii *De Imitatione Chriſti* leguntur: *Nam quantùm unuſquiſque eſt in oculis tuis, tantùm eſt, & non ampliùs, ut ait humilis Sanctus Franciſcus*. Non potuit autem Sanctus *Bernardus* citare Sanctum *Franciſcum*, cùm in confeſſo ſit apud omnes, S. *Bernardum* obiiſſe anno MCLIII. & S. *Franciſcum* ex hac vita migraſſe anno MCCXXVI. Non eſt ergo S. *Bernardus* Author Opuſculi *De Imitatione Chriſti*. Nec oppoſitam ſententiam probant quidam antiqui manuſcripti Codices Opuſculi *De Imitatione Chriſti*, in quibus nomen Sancti *Bernardi* præfixum eſt, quia vero quàm ſimillimum eſt, Amanuenſes, cùm hoc Opuſculum inter Opera manuſcripta Sancti *Bernardi* abſque ullo Authoris nomine inveniſſent, ſibi perſuaſiſſe illud eſſe Sancti *Bernardi* legitimum fœtum, eique Sancti illius Doctoris nomen appoſuiſſe, ut inde majorem huic libello conciliarent auctoritatem, in quorum errorem poſtea impegerunt nonnulli Typographi, qui aliquot Editionibus Opuſculi *De Imita-*

tione Christi nomen Sancti *Bernardi* præfixerunt. Addo etiam stylum, quo inter scribendum usus est Author Opusculi *De Imitatione Christi*, multò simpliciorem esse stylo Operum Sancti *Bernardi*, & *Joannis Gersonii*, ex quo, juxta Critices disciplinæ Regulas, optimo jure concludi debet, nec S. *Bernardo*, nec *Joanni Gersonio* tribuendum esse Opusculum *De Imitatione Christi*. Sed, ut ut sit de excellentissimi istius Opusculi Authore, de quo non ita pridem plures lites & altercationes, non sine magno temporis, & tantùm non charitatis detrimento, motæ sunt: in hanc omnes conspirant sententiam, nempè ut credamus, hoc *De Imitatione Christi* Opusculum sanctissimis Documentis, exquisitis Sententiis, cœlesti doctrinâ & Spiritus Sancti unctione plenissimè perfusis à capite ad calcem abundare. Tot inter saluberrima documenta, duo tantùm hìc seligam, ex quibus istius omni laude superioris Opusculi utilitatem, velut *ex ungue Leonem*, facilè dignoscere poteris, & eâdem operâ intelligere, quàm parùm prosit scientia, nisi cum genuina pietate amico fœdere sit conjuncta. Primum Documentum extat capite primo libri primi *De Imitatione Christi*, ubi hæc verba leguntur: *Qui vult plenè & sapidè Christi verba intelligere, oportet, ut totam vitam suam illi studeat conformare. Quid prodest tibi, alta de Trinitate disputare, si careas humilitate, unde displiceas Trinitati? Verè, alta verba non faciunt sanctum & justum, sed virtuosa vita efficit Deo carum. Opto magis compunctionem, quàm scire ejus definitionem. si scires totam Bibliam exteriùs, & omnium Philosophorum Dicta; quid totum prodesset, sine caritate*

Dei

ei & gratia? Vanitas vanitatum, & omnia vani-
as, præter amare Deum & illi ſoli ſervire. Iſta eſt
umma Sapientia, per contemptum mundi tendere ad
egna cæleſtia. Alterum Documentum, quod eò-
em collimat, legitur cap. 3. ejuſdem libri primi,
bi ſic Author loquitur: *Non eſt culpanda ſcien-*
ia, aut quælibet ſimplex rei notitia, quæ bona eſt in
e conſiderata, & à Deo ordinata; ſed præferenda
ſt ſemper bona conſcientia, & virtuoſa vita. Quia
erò plures magis ſtudent ſcire, quàm benè vivere;
deò ſæpè errant, & penè nullum vel modicum fru-
ctum ferunt.............. Certè adveniente die
udicii, non quæretur à nobis quid legimus, ſed quid
ecimus; nec quàm benè diximus, ſed quàm religiosè
iximus. Dic mihi, ubi ſunt modo omnes illi domini
& magiſtri, quos benè noviſti dùm adhuc viverent,
& ſtudiis florerent? jam eorum Præbendas alii poſ-
ident, & neſcio utrùm de iis recogitent. In vita
ua aliquid eſſe videbantur, & modò de illis tacetur.
O quàm citò tranſit gloria mundi! Utinàm Vita eo-
um, ſcientiæ ipſorum concordaſſet, ! tunc benè ſtu-
duiſſent & legiſſent. Quàm multi pereunt per vanam
ſcientiam in Sæculo, qui parùm curant de Dei ſervi-
io! Et quia magis eligunt magni eſſe quàm humi-
es, ideò evaneſcunt in cogitationibus ſuis. Verè
magnus eſt, qui magnam habet charitatem. Verè
magnus eſt, qui in ſe parvus eſt, & pro nihilo omne
culmen honoris ducit. Verè prudens eſt, qui omnia
terrena arbitratur ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifa-
ciat. Et verè benè doctus eſt, qui Dei voluntatem
facit, & ſuam voluntatem relinquit. Hæc duo præ-
clara Documenta ſi negligas, cariſſime Diſcipule,
nunquàm illam aſſequêris ſapientiam, quam ſin-

cera

cera pietas comitatur, quia, ut inquit Apoſtolus *Jacobus* cap. 3. ſuæ Epiſtolæ Canonicæ: *Quæ de ſurſùm eſt ſapientia, primùm quidem pudica eſt, deindè pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordiæ, & fructibus bonis.*

D. Cùm nihil in vita hominis ſuave eſſe poſſit, niſi adſit animus nullius mali ſibi conſcius, undè ceu fonte ſcatet vera voluptas; totus in hanc curam deinceps incumbam, ut ex jugi lectione cùm Scripturæ Sacræ, tùm libri *De Imitatione Chriſti* veram adipiſci poſſim conſcientiæ pacem, ac ſinceram morum emendationem, quam ſola efficit doctrina Cœleſtis, quia ſola ſapientia eſt. Hanc unicam Chriſtiani hominis felicitatem fruſtrâ quærerem in libris Ethnicorum Philoſophorum, quibus hæc cæleſtis ſapientia penitùs ignota fuit, & in quorum mores ſi quis diligenter inquirat, inveniet iracundos, pecuniæ cupidos, libidinoſos, arrogantes, protervos, & ſub obtentu ſapientiæ ſuæ vitia celantes, domi facientes ea, quæ in Scholis arguiſſent, ita ut cum eorum vita & vitiis mirabiliter pugnet oratio. Philoſophorum itaque libri, utpotè terrenam tantùm ſapientiam, falſam, variam, & multiplicem, totamque ſibi contrariam complectentes, hominem Chriſtianum nec meliorem, nec feliciorem reddere poſſunt, ſed ſola hæc efficit cœleſtis ſapientia, in Sacris & aſceticis libris contenta, quæ, quantùm valeat in animis hominum, quotidiana experimenta demonſtrant, idque *Lactantius*, ſcriptor mihi familiariſſimus, libro III. *Inſtitutionum Divinarum* cap. XXVI. explicat his elegantiſſimis verbis: *Da mihi*, inquit, *virum, qui ſit iracundus, male-*

maledicus, effrænatus: paucissimis Dei verbis tam placidum, quàm ovem reddam. Da cupidum, avarum, tenacem: jam tibi eum liberalem dabo, & pecuniam suam plenis manibus largientem. Da timidum doloris ac mortis: jam Cruces & ignes, & Phalaridis taurum contemnet. Da libidinosum, adulterum, ganeonem: jam sobrium, castum, continentem videbis. Da crudelem & sanguinis appetentem: jam in veram clementiam furor ille mutabitur. Da injustum, insipientem, peccatorem: continuò & æquus, & prudens, & innocens erit............. Nùm quis hæc Philosophorum aut unquàm præstitit, aut præstare potest? qui cùm ætates suas in studio Philosophiæ conterant, neque alium quemquam, neque se ipsos possunt facere meliores. Itaque sapientia eorum, ut plurimùm efficiat: non exscindit vitia, sed abscondit. Pauca verò Dei præcepta sic totum hominem immutant, & exposito vetere novum reddunt, ut non cognoscas eumdem esse: Cùm igitur nulla ratio, vel scientia, vel lex benè vivendi, nisi in hac unica & vera, & Cœlesti Sapientiâ, quæ ex solis sacris ac piis libris hauriri potest, constituta sit; constanti animo decrevi, cunctis Philosophorum, Poetarum, & Oratorum libris valere iussis, uni deinceps adhærere assiduè Sacrorum & piorum librorum lectioni, præsertim *libri De Imitatione Christi*, quem mihi viæ ac vitæ Spiritualis comitem adsciscam, parvi faciens gloriam vel ignominiam mundi, dummodò ad mentem Christo Salvatore nostro dignam perveniam, & Ægyptum unà cum suis & vitiis & delitiis velis remisque effugiam.

M. Quò mihi charior es, hoc impensiùs gratulor tuo tam salutari proposito, quod, spero,

ro, vel citrà meam operam, fortunabit proveheтque ipſe Deus, qui dignatus eſt excitare. Hoc unum dumtaxat te monebo, ut ſedulò caveas à præſtigiis, à blandiſſimis ludibriis, mille nocendi artibus & inſidiis, quibus mundus te, virtutum iter ſuſcipere meditantem, oppugnare tentabit. Nunc laudibus animum titillabit, nunc ignominiâ & pudore à ſancto propoſito avocare ſtudebit. At tu omnes mundi aperto marte ſævientis inſidias facilè ſuperabis, ſi diligentèr illud excuſſeris, quid mundus gloriam, ignominiam ac pudorem nominet? Laudaris: ob quid & à quibus? Si ob turpia, & à turpibus, iſta verò falſa eſt gloria & vera ignominia. Vituperaris, ridêris: quâ gratiâ & à quibus? ob pietatem, ob innocentiam, utique à malis; non iſta eſt ignominia, ſed nulla verior gloria. Eſto ſanè, vel univerſus mundus explodat, exſibiletque, non poteſt non eſſe glorioſum quod approbat Chriſtus. Et versâ vice, ſi quidquid eſt mortalium applaudat atque acclamet, euge, euge, non poteſt non eſſe pudendum, quod Deo diſplicet. Ad hunc modum ſi omnes mundanorum curas, gaudia, ſpes, metus, ſtudia, laudes, vituperia, ſententias excuſſeris, invenies plena erroris omnia, dùm bonum dicunt malum, & malum bonum, dùm dulce faciunt amarum, amarum dulce, lucem faciunt tenebras, & tenebras lucem, dùm denique ad inaniſſima rerum ludibria, vicibus quibusdam affectionum, iræ, invidiæ, amoris, odii, ſpei, metus, gaudii, doloris, quovis Euripo, & turbidiſſimo mari inquietiùs agitari, & continuò æſtuare ſolent. Macte igitur animo, dilectiſſime Diſcipule, Deum

Optimum Maximumque precor, ut istam mentem, tuosque ad virtutem egregios conatus servet, & tui honesti propositi, cujus ipsemet Author est, incrementa felicia largiatur. Finem nostris Colloquiis in Historiam Ecclesiasticam Sæculi decimi quinti his Versibus *Horatii*, Poetæ tibi familiarissimi, impono.

Latiùs regnes avidum domando
Spiritum, quàm si Lydiam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
serviat uni.

Finis Tomi sexti.